TRACTATVS DE IVRE, ET OFFICIO BARONVM

ERGA VASSALLOS BVRGENSES,

SEV MAVIS AVREÆ, ET PRACTICÆ QVÆSTIONES

Super Pragmaticis de Baronibus,

LIBER SECVNDVS

EDITVS PER CELEBERRIMVM I.C.

IO: FRANCISCVM CAPIBLANCVM

ORIGINE PATRITIVM BENEVENTANVM

Iudicem Magnæ Curiæ Vicariæ,

OPVS APPRIME NECESSARIVM AD VNIVERSALE Reipublicæ tutamen, ac omnibus vtilissimum, & maximè in Regni Neapolitani foro versantibus,

CVM ARGVMENTIS, SVMMARIIS, ET INDICE LOCVPLETISSIMO, ac Decisionibus Sacri Regij Consilij, aliorumq; Senatuum illustratum.

CVM PRIVILEGIO, ET SVPERIORVM PERMISSV.

SECVNDA IMPRESSIO.

NEAPOLI, Ex Typographia Lucæ Antonij de Fusco. M DC. LXVI.

EXPENSIS IACOBI ANTONII BAGNOLI.

ILLVSTRISS.MO, ET AMPLISSIMO VIRO

FERDINANDO

DE MOSCOSO, ET OSORIO,

Sancti Iacobi Equiti meritiſſimo, Regio Conſiliario, & Proregenti Vigilantiſſimo.

S. P.

NVllum profectò æquiùs, quàm Te, Illuſtriſſime FERDINANDE, Patronum optare potuit TRACTATVS iſte DE BARONIBVS, qui nouis adauctus Lucubrationibus, atqui triente plenior, mea opera iterum prodit in lucem, nouo, ſed meliori Patrocinio fortunandus. Te, inquam, ob auctoritatem grauiſſimum, ob dignitatem ſplendidiſſimum, ob ſapientiam prudentiſſimũ. Equidem is es, qui cùm in ampliſſimis honorum gradibus præfulgeas ſapientiſſimus, omnis tamẽ ſapientiæ fructum ponis in virtute; cùm in ſtudijs tantùm emineas, vt ipſius Sapientiæ ingenium quàm maximè excellas; qui cùm Sapientiam ſinè virtute non agnoſcas, virtutem tamen ſola ſapientia exerces; qui geſtis potiùs rectè agere, quàm ſcire; ſcire magis, quàm ſciri, modeſtæ ſapientiæ cauſa: Si Cebes Philoſophus ille Thebanus, vbi ſapientiæ delineatum poſuit ſimulacrum, Te contemplatus eſſet, Te tantùm ſapientiæ idolum poſuiſſet. Si Te Epicurus inſpexiſſet, non dixiſſet, in ſola Græcia ſapientes naſci, vbi homines Iouis contubernio dignantur: verúm pleno ore confeſſus eſſet, ab Hiſpanis, eùmque à MAXIMIS, quippè de MOSCOSO, & OSORIO Proceribus, prodijſſe virum, cuius mens ità à naturâ ſit eru-

erudita, vt queat omnibus ſenticoſum regiminis iter explanare. Hinc IVSTITIA, virtutum omnium præſtantiſſima, Heſpero, & Lucifero nobilior, immò Ciuitatis, atque Reipublicæ anima, hoc in Regno, Auſpice Tua (parùm abfuit, quin dicerem diuina) Prouidentia, effulgere ſuſpicitur; quod ſatis, ſuperque humanum CAPVT, quod in tuo antiquiſſimo, nobiliſſimoque cõſpicitur Stemmate, Diuinæ Prouidentiæ ſignum, oſtentat: & ſi illud proſperitatis pariter, & ſalutis eſt index, Regnum hoc fauſta omnia, ſalutemque, tanquam à Numine, agnoſcit; vndè & dignoſci poteſt, iure quàm optimo, & maximo. Regij Conſiliarij ſit tibi demandata Prouincia. Namque cùm omnis boni Conſilij fundum ſit in Conſiliario virtus, & doctrina, ille præ cæteris à Principe Conſilijs erit admittendus, in quo æquè rerum vſus, & cognitio, Patriæ Charitas, ac boni publici amor; mentis, atque animi candor rutilent: Si fidele, ſi perpetuum ſibi Regnum ſeruare velit; quæ omnia in te (loquor id, quod ſentio, ſentio id, quod res eſt) Solis inſtar eluceſcunt. Cretenſium Regnum ea propter Beatitate donatum, diuino atque vocitatum nomine, quod eſſet Auguſtale virtutis Emporium: Indeque felices Athenas, Romamque felicem, quæ, innumeris licet aliquando concuſſæ procellis, Magiſtratuum Sapientia, & probitate ad portum ſalutis ſæpè enauigarunt. Deus Maxime! quæ bona è tua virtute in nos non emanant. IVSTITIA viget; FIDES, maximum Reipl fulcrum, publicè, priuatimque ſeruatur; Vitia exploduntur, puniuntur. Quid enim aliud innuunt S. Iacobi, quibus condecoraris, inſignia, niſi FIDEI, IVSTITIAEQVE Trophœum in te inſitum? & ſanguineus color, quid niſi in omnes charitatem, vitiorumque cædem, exitum, internecionem aſtentant? O vtinam Tibi ſimiles, decem ſaltem, vt Dux ille Græciæ, Neſtores optauit, haberemus! fieret profectò Regnum hoc Cœlo perſimile. Iurè igitur Codex iſte ambit Tuæ Patrocinium humanitatis, & ſperat cùm Gradum ità ſuſtineas dignitatis, & fortunæ, vt ad maiores gradus, maiori cum laude deſcendas; Et dum te Conſiliarium conſulit, ſuæ conſulas fortunæ, atque hanc votis omnibus gratiam poſtulat.

Tui

Addictiſſimus.

Iacobus Antonius Bagnolus.

TRACTATVS DE IVRE, ET OFFICIO BARONVM.

Liber Secundus.

IO. FRANCISCI CAPIBLANCI I. C.

PATRITII BENEVENTANI

IVDICIS MAGNÆ CVRIÆ VICARIÆ.

ARGVMENTVM.

Impugnantur regulæ Rationis Status, quæ à præceptis naturalibus, moralibus, & Diuinis deuiant.

Imperium iusti Principis, in quibus consistat, & quid à Tyranno differat.

SVMMARIVM.

1 *GLadius in manu furiosi est, imperium in manu Baronum si legibus non frenetur.*
2 *Ratio status improbatur, vt ius, regnandi causa violandum sit.*
3 *Recedendum non est à proprietate verborum.*
4 *Status in pace conseruari non potest si Princeps à iuris praeceptis deuiet.*
5 *Rationem status quærunt Tyranni, quando legibus subijci nolunt.*
6 *Ratio status respicit commodum priuatum, & nõ publicam vtilitatem, & ab omni lege deuiat.*
7 *Impotens à Potentioribus opprimi nequaquam debent.*
8 *Prudentia status est attendenda, quæ in obiectum habet virtutes.*
9 *Regulam status, quod ius in armis, & violentijs, iniquam esse declaratur.*
10 *Regula alia status. (Si libet licet) tyrannica est.*
11 *Quod à legibus deuiat violentum est.*
12 *Superior quantùm authoritate præest tantùm honestior, & magis iustus esse debet.*
13 *Non omne quod licet honestum est.*
14 *Posse id dicitur, quod saluo honore, & Iustitia licet.*
15 *Impossibile reputatur, quod contra bonos mores fieri non debet.*
16 *Potestas habet bonum, & æquum, Comites.*
17 *Princeps via directiua legibus est subiectus.*
18 *Imperium à Republica in Reges fuit translatum, ad Populorum commoditatem, & eos subleuandos, & non ad angariandos.*
19 *Principis appellatione in materia indifferent veniunt omnes iurisdictionem habentes, in dominium.*
20 *Princeps tenetur amare, protegere, & custodire subditos, vti Pater.*
21 *Deus non dedignatur, sed præcipit, vt à nobis Pater vocetur.*
22 *Principis boni, & tyranni differentia est, quod vnum politicum Imperium, alter despoticum exercet.*
23 *Status boni Principis conseruatur, & perpetuatur.*
24 *Tyrannicum Imperium non est durabile.*
25 *Plura sunt negotia, quam vocabula rerum.*
26 *Intentio Authoris in componendum istum tractatum.*

PRAEFATIO.

1 TAnta est potestas, & iurisdictio Baronibus
in Vassallos communicata, tantaque est
copia Baronum, vt si gladij imperium
illis tributum, non reparetur, & freneturr,
consulendo eis, quæ liceant, & à quibus,
ne subditos grauent, se abstinere debeant, in magnã
Populorum perniciem, ac tyrannidem, eorum authoritas
versaretur. Eo magis, cùm certa diabolica
rationis status institutio, insurrexerit, (quæ sic nomen
se vindicauit) quam multi sequuntur, & toto
2 cœlo, à terminis Iustitiæ deuiant: Natura prona est
ad malum, Iurisdictio dat habenas, cupiditas occę-

eat oculos,ità quod omnis minimus color,redditur
sufficiens,ad affirmandum,iniustum, esse iustum.:
Dictat vna ex regulis status, (*si ius violandum re-
gnandi causâ,violandum erit,* vt *Cicero 3. offic.* re-
fert) vndè adeò libido libertatis dominandi creuit,
quòd pro axioma posuerunt: *si libet,licet*.

Laboraui annis præteritis, componendo tracta-
tum officij Baronum,qualitèr legibus viuere, & iu-
re vassallos regere debeant: Multas nodosas quæ-
stiones inuestigaui,declarando quæ ad Barones, &
quæ ad Vassallos spectent,vt quisque, quæ sua sūt,
cognoscere potuisset , & prē viribus iniquas illas
propositiones, rationis status, impugnaui docendo,
quod legibus Principes subijci se debēt, Doctorum
auctoritates sectandò, decisiones Senatuum obser-
uando,& semitas Iustitiæ sequendo.

Et equidèm non video, vbi fundetur dicta ratio
status,seù ius status, vt dicunt si attendamus signi-
ficatum dictorum verborum, à quibus non est re-
3 cedendum,vt in *l.non aliter,ff.de legat.3.* Illa in vir-
tutem sonant:Enim verò (ratio) supponit rationabi-
litatem, qua differimus ab Animalibus: Illa sensu
mouentur, nos autem ratione, & proindè Philoso-
phi diffiniunt,Hominem esse Animal rationale:Itē,
aliud verbum(*status*)coniunctum,& adiectum,(*ra-
tioni*,)designat,ratione,statum esse regendum, &
conseruandum, prout considerat *Iust.Lips.lib.1.Po-
lip.cap.7. & Aristot.sexto ethic.c.* 20. inquit,status
non posse conseruari, & Populos benè regi, si Su-
4 perior à ratione, & iuris præceptis se deuiet: Iuris
inquam præcepta consistunt, in honestè viuendo,
alterum non lędendo, & ius suum cuique tribuen-
do, *inst. de iust.& iure,§.iuris præcepta*: Cur ergò,
dicta verba pariant oppositum iustitiæ, nescio? Si
vt dixi ratio status,importat virtutes, cur à præcep-
5 tis legis diuinæ,& humanæ deuiat? Itaquòd quan-
do leges deficiunt, vt eorum cupidini satisfaciant,
ad rationem status, recurrunt, (quod ius violan-
dum,vt regnetur.)

6 Hoc assumptum est omnibus legibus contrariū,
respicit solum vtilitatem priuatam, & concupiscen-
tiam sensus, faciendi se potentiorem,per fas, & ne-
fas:quod præcepto diuino aduersatur, vt rem non
cupias alienam, sic & præcepto naturali, *quod tibi
non vis alteri ne feceris*,& præcepto legis,quæ om-
nem violentiam, & occupationem à potentiori fie-
7 ri prohibet.*l.5.§.ne potentiores,ff. de offic præf.* Et
propterea concludimus, nullum fundamentum ha-
bere istam rationem status, quam Tyranni in me-
dium ponere voluerunt, seminando zizaniam hanc
inter triticum virtutis.

Attendenda est prudentia status, quæ in cogni-
tione virtutum consistit,qualitèr status Populorum;
iure,in pace,ac Iustitia sit gubernādus, *Vasq. contr.
8 illustr.cap.8.nu.5.lib.1.* Prudentia status, habet pro
obiecto,publicam vtilitatem.*Cornel.Tac.lib.4.An-
nal.& D.Thom.in summa lib.3.tit.q.231.*

Illa iniqua ratio status, respicit priuatum com-
9 modum,& à præceptis iustitiæ se deuiat, dùm dicit
(*ius in armis*,) & sic in violentijs, constituerunt ius
esse Imperij: Lex autem duodecim tabularum in-
quit:(*Vis in populis abesto*,)*& Bruad.in sui Polit.
lib.2.cap.1. nu.17.* refert, quod Titianus, & Procu-
lus,Tyranni,quando Consilijs,& legibus vinceban-
tur, vt ab oppressionibus, & violentijs desisterent;
ad vim dominandi confugiebant,dictis regulis vtē-
dò; *si libet licet*, Ius in armis, & ius violandum, vt
10 regnetur:Isti sunt tex. legum, rationis status, quos
Diabolus suasit,& introduxit,vt *Pius V.* dicebat,&
Caual. com.opin. 906. nu.396. scelestissimos vocat
Principes istos, qui dicunt, *sic volo,sic iubeo,sit pro
ratione voluntas*.

Hæc enim verba Tyranno conueniunt,cui liber-
tas,voluptas,atque violentia tribuuntur,in obiectū:
sed iusto,& Christiano Principi competit, vt virtu-
tibus honestatis,iustitiæ,& æquitatis indutus sit: &
quod publicam intueatur vtilitatem, & singulorum
subditorum commoditatem prospiciat, vt *Petrus
Gregor. de Republ.lib. 3. cap.* 1. Inde Cæsarem Au-
gustum tempoř dixisse fertur, publicum statum cō-
seruari haùd posse, si inuiolabilitèr leges obseruan-
das esse non curetur: nam quod à legibus deuiat,
violentum est, sic *Tiraq.de ll. connub.glos. 9.Pe-
11 guer.dec.51.in princ. & Doctissimus, & Religiosis-
simus D. Regens Valenz.cons.70.nu.24.* Et quantò
superior Authoritate præest,tantò benignior,& ma-
gis iustus esse debet:Imò plusquam iustus, & quasi
sæmideus, vt *Agid.Colum de Regim.Princ.lib. 3.
12 cap.15.* Princeps enim potestate vti non debet, nisi
ea quæ potestatis sunt, & suæ authoritati à legibus
concessa fuere.

Non ergò omne quod licet, honestum est, dicit
tex.in l.non omne,ff.de reg.iur. & qui vltrà egredi-
13 tur,non exercet verum posse, quia id dicitur posse,
quod saluo iure,& honesto fieri licitum est.*Glo.in
l.Nepos Proculo,ff.de verb.signif.* nam quæ contra
14 bonos mores sunt, facere non posse ait *Papin.in l.
filius qui,ff.de condit. instit.* & impossibile de iure
reputatur,quod contra bonos mores fieri nequit. *l.
15 conditionis,ff.eodem Bald.cons.326. lib. 1.Auend.
resp.8.*

Potestas habet suos Comites,bonum,& æquum,
16 vt in *l.1.1,ff.de iust.& iure*: Bonum est oppositum
malo: Aequum contrarium est iniquo: Qui ergo nō
intrat per semitas,& fines istos, fur est,& latro,iux-
tà *dictum Euangel. & sic Tyrannus Dominus di-
cetur,dum sua potestate abutitur*: Non enim licere
debet Principi vim,& violentiam inferre, vti non
licet priuatis,ad *tex singularem in l.fin. C.de appel.*
ibi(*salua Maiestatis reuerētia,nō dedignetur vim
17 priuatis ius esse commune.*) Indè contenti fuerunt
Imperatores, legem statuere, vt Princeps quamuis
legibus sit solutus, legibus viuere debeat. *l. digna
vox. C. de legib.* Si legibus se subiacere voluerint;
qui sunt suprà legem fortiùs seruare eas debent in-
feriores,qui omnes,legibus sunt obligati.*l.Princeps
ff.de legib.* Non enim Dei, vel Republicæ intentio
fuit,quando in Reges Imperium transtulit, illis da-
re libertatem vexandi, & grauandi subiectos, sed
18 eos releuandi, cum ad commodum subditorum
fuerit inuentus,& creatus Principatus,vt illis prosit,
& non præsit.*Vasq.contr.illustr.in præfat.* Et aduer-
te,dum semper locuti fuerimus in personam Prin-
19 cipis,quod appellatione Principis,in materia indif-
ferenti veniunt tàm supremi, qui superiorem non
recognoscunt, quàm inferiores iurisdictionem in
dominium tenentes, *cap. si Abbate de elect. in 6.
Petra de potest.Princ.fol.16.nu.55.*

20 In summa,potestate Principes vti debent,tanquā
Patres,vt *D.Thom.* quia omni lege, charitatem ha-
bere sunt obligati, piè se gerendo sicut Deus opti-
mus maximus,erga nos continuo se gerit,non dedi-
gnan-

gnando, sed mandando, vt Patrem illum vocare
debeamus, vt in Oratione Dominicali, & in Euan-
21 gel. dicit, *Nolite vocare Patrem in terris, quia
vnicus est Pater vester, qui in cælis est. Ipse nos re-
git, & gubernat*, vt *Psalm.* 120. *Dominus custodit
te Dominus protectio tua, non det in commotionem
pedem tuum, neque dormiet qui custodit te, Domi-
nus custodit te ab omni malo, custodit animam
tuam Dominus, Dominus custodit introitum, &
exitum tuum.*

Videte quesò, quanta charitate, affectu, & conti-
nua solicitudine Dominus Dominantium respicit
nos: Creatura verò, quæ alter alteram iuuare tene-
tur, & Potentes, qui defendere nos debent, facti
22 sunt vti Lupi rapaces. Et proindè differentiam in-
ter bonum Principem, & Tyrannum, eò consistit:
Iustus, politicum, & non dispoticum Imperium
exercet, Iniquus autem, solum priuatum commodũ
intuetur, vndè oriuntur posteà grauissima miserorũ
vassallorum grauamina. Exitus istorum dispar est:
nam status boni Principis, in æuum conseruatur,
vt *in Deuteron. cap. 17. Iustus Princeps regnabit, &
23 semen eorum in perpetuum permanebit, & sic Sa-
lom. Prouerb.* 25. *Imperium verò impij, non dura-
bit*, vt *Eccles. cap.* 10. *Regnum impij à gente in gen-
tem transferetur*, & plenæ sunt Historiæ, qualiter
Tyranni finis, fuerit pessimus in hac vita, & in alia
24 videbimus qualitèr potentes, potentèr tormenta
patientur.

His sic demonstratis, dirigendo meos sermones, & labores ad Principes, & Barones Dei timorem præoculis habentes, & suæ consciẽtiæ consulentes. In præcedentibus Cõmentarijs pro viribus difficiles quæstiones enodaui, spectantes ad iustum regimen, & statum Baronum, & Vassallorum, quæ illis liceant, & quæ vetita sint, Quod quidem opus (*annuente Deo*) non inutile, nec iniucundum fuit: Profuit Baronibus, & vassallis, & in dies in Tribunalibus uersatur.

Rerum tamen euentus, plures alios casus pepe-
25 rit: Regula enim stat, quòd *plura sunt negotia, quã
vocabula rerum*: Cumque tàm in diuersis causis
quæ mihi acciderunt in Sac. Cons. quibus patroci-
nium præstiti, quam in ijs, quæ in Regijs Tribunali-
bus ubi præfui, multæ aliæ nouæ, & notabiles quæ-
stiones emerserint, lucubrationibus non peperci,
26 colligendo ea quæ profutura esse putaui, pro com-
muni omnium utilitate, & aliqua, quæ obitèr in
præcedenti tractatu posui, plena manu nunc exara-
ui, ampliando, & limitando. Faxit Deus, ut sint hæc
scripta accepta, uti alia, ad beneficium populorum,
ut per ea, Gloria detur Deo, & Sanctissimæ eius
Genetrici, à quibus omne bonum descendit.

ARGVMENTVM.

Regnum collectare, aliaque onera pro Bellorũ necessitate subditis imponere, an, & quando Principi liceat.

SVMMARIVM.

1 *Collectas, & exactiones in Regno imponere Princeps nequit.*
2 *Princeps suo sumptu Regna defendere tenetur.*
3 *Subditorum interest Regem habere potentem, & suum patrimonium non minus.*
4 Tit. C. de superindicto lib. 10. *an tyrannidis esse dicatur, vel vti iustus defendi possit.*
5 *Argumentum de minori ad maius solidum est.*
6 *Exitus quando superat introitum redditiuum Regni, & bellum mouetur in Regno, tunc omninò Principi succurrendum est.*
7 *Subditi tenentur succurrere Regi si ob inuasionis Regni timorem illud Militibus muniat, vel cũ exercitu occurrat, etiam extra Regnum, ne hostes irruant in illud.*
8 *Melius est in tempus occurrere, quam post exitum remedium quærere.*
9 *Confæderati adinuicem alter alteri subuenire debent.*
10 *Expensa ad iustitiam pertinentes regulariter ad Barones spectant, sed limitatur si casu sint exorbitantes: nã tunc vassalli contribuere tenentur.*
11 *Collectare subditos pro suis cõmoditatibus Princeps se abstinere debet.*
12 *Bellum si ab Infidelibus contra Catholicos moueatur, vel Princeps contra eos quocunque loco intentet, pium est, vt omnes pro Christiana fide succurrant.*
13 *Bello moto extra Regnum, an subditi Regni collectari possint.*
14 *Regnum Neapolitanum spontè in necessitatibus suo Regi præstat donatiua.*
15 *Regnum quando est satis exhaustum, alijs collectis non est onerandum.*
16 *Adiutorium Baronibus nõ debetur, quando Vniuersitates sunt tàm depauperatæ, quod suas ordinarias functiones soluere non possunt.*
17 *Principis assertioni dicentis habere necessitatem an sit credendum.*
18 *Princeps in necessitatibus cogere potest subditos ad sibi mutuandum.*
19 *Fiscus in necessitate redditus suos exigere valet antequam cedat, & veniat dies.*
20 *Bellum quando dicatur iustum, & quis iudicare debeat, remissiuè.*
21 *Bellum præsumitur iustum quando motum est à Principe, cum eius Concilio, nec aliud subditi tunc inuestigare debent.*

CAPVT I.

IN quibus casibus à Vassallis Baronibus adiutoria præstanda sint, in præcedenti tractatu super hac Pragm. explicauimus, & subiunxi, vltra casus à Regni *Const. incip. Quamplurimum* taxatos, nullum onus subditis imponi posse, & multis auctoritatibus remissiuè allegatis, comprobauimus, quod neq; Rex collectas, gabellas, aliasque exactiones Regno indicere valeat. Cumque anno elapso 1626. Hæsitari contigerit, an bello moto in Italia à Duce Sabaudiæ cum Gallico Rege, contra Ianuenses, subleuatisque omnibus Potentatibus, & occurrẽte inuictissimo Rege nostro, cum magno exercitu, & dispendio, aduersus inuasionem prædictorum, pro adiuuanda dicta Republica, iure Baronibus, & Regno collectæ aliquæ imponi potuissent pro dicta Regis necessitate, in erigendis tot Militum Cohortibus, & stipendijs soluendis.

Quæstio æquidèm noua non est, sed ab antiquis,
& modernis, sic confusè, & in diuersas sententias
agitata fuit, vt vix veritas eligi possit: Breuiter
itaq; eam tractādam, & declarandam duxi, ad elu-
cidandum præcipuè id quod in dictis comment.
1 concludebam; Principem de iure Ciuili, nec feudo-
rum, posse onera, & nouas exactiones Regno huic
indicere. DD. in l. 1. C. noua vectig. impon. non pos-
se, Andr. in §. & extraordinaria collatio: Quæ sint
regal. & in cap. 1. §. sed nec, & alia iust tor. Quæ sit
prima cau. ben. amict. Capyc. in inuest. vers. colle-
ctarum, Aiel. de iure adhoæ ex num. 42. Borrell. de
Præstant. Regis cap. 20. Vasq. cōtr. illus. cap. 6. Nam
cum hac conditione Principatus fuit erectus, vt suo
2 sumptu Princeps Regna defendere teneretur. DD.
in l. 2. ff. de origine Iur. & redditus in istis necessita-
tibus erogaret, Ias. in l. diuortio, §. fin. ff. sol. matr.
Lopez. l. 5. verb. securos tit. 7. par. 5. & l. 7. tit. 17.
par. 3. verb. denedar. Affl. tit. Quæ sint regalia, §. &
extraordinaria collatio.

Alij contrariæ opinioni adhæserunt, vt Principe
in belli dispendio existente, pro conseruatione Re-
gnorum, vel alijs acquirendis, & decore Coronæ,
eum subditi adiuuare debeant, & propterea iure
collectari eos posse, cum subditorum intersit, Re-
gis patrimonium non minui, & Regem habere po-
tentem, Menoch. cons. 10. Paschal. de Patr. potest.
3 cap. 1. par. 1. num. 81. Vnde, & Iustinianus posuit tit.
C. de superind. lib. 10. quod superindictum, est ex-
traordinaria collecta in occurrenti ad tempus posi-
ta, & propriè quando propter bellum indicitur,
Franc. Marc. dec. 458. n. 23. Quem titulum licet
tirannydem esse dixerit ibi Luc. de Penna, iure ta-
men promulgatum, alij opinati fuerunt, vt latè
4 Montal. in l. 1. tit. 5. lib. 1. For. glo. verbo siempre
guardadas. Bart. & cæteri DD. in l. ne quid ff. de in-
cen. & ruin. gl. in l. placet, C. de Sacros. Eccles. sic
Bellug. in spec. Princ. rubr. 46. verbo de donatiuo,
Dec. cons. 354. & 649. Georg. in suis repet. feud.
cap. 57. Bald. in cap. 1. §. Marchiones. Qui feud. da-
re poss. Iacob. de Homag. nu. 42. & sic Dominus no-
ster interrogatus, an Cęsari tributa deberent, dixit,
reddite quæ sūt Cæsaris Cæsari, Princeps enim ad-
iuuandus est, vt subditi conseruentur in pace, & ab
Hostium inuasione, & incursu tuti esse possint.
Antibol. de Muner. par. 3. num. 94. Caual. commun.
5 opin. 906. num. 72. Insuper, arguendo à minori ad
maius, si Baronibus in tot, & tantis casibus, adiuto-
ria dari cōstitutum sit, pro suo decore, & vt eorum
patrimonium non minuatur, vt in Constit. Regni
Quampluriumum. Cur? Regi, in necessitatibus non
erit succerrendum? Nam si de quo minùs, quantò
de quo magis. Auth. multo magis, C. de Sacros.
Eccl. cap. cum in cunctis, & ibi glo. de elect.

Pro concordia autem dictarum opinionum di-
6 stinguendum puto, quod aut bellum ab inimicis
motum est aduersus Regnum, tūc si redditus, quos
ex eo percipit Princeps, pro tali defensione, & oc-
currentia, non sufficiunt, indubitati iuris est, vt licèt
suo sumptu Regna tueri Reges debeant, & hostes
repellere, tamen quando redditus non suppetunt,
ne Regnum detrimentum aliquod patiatur, ob bo-
num publicum, subditi Regni illius, collectari pos-
sunt, Andr. in d. §. & extraordinaria collatio. Esco-
bar. de ratioc. cap. 25. num. 23. Garsia de expens. cap.
21. num. 33. Caual. comm. opin. quest. 578. num. 14.

Negari inquam non potest, Regem minuere, &
exhaurire nō teneri, adeò suam substantiam, quod
dignitas, & splendor Coronæ diminuatur.

Eadem ratio procedit, si Principi pro tuitione, &
timore inuasionis Regni, consultum esset, vt ipse
7 bellum moueret, vt putà, quia propè illud, vel in
locis suspectis attentatum esset prælium: nam hoc
casu etiam subditi tenentur ei subuenire, quamuis
8 extra Regnum, cùm prudentius sit in tempus oc-
currere, quam post exitum remedium quærere, l. 1.
C. quando lic. sine Iud. se vend. Nō enim inimicum,
quis expectare debet, vt veniat vsque ad domum
suam, sed obuenire debet, dicit Andr. in c. 1. §. sed
nec & alia nu. 41. ibi Rex pro meliori habent non
expectare, tit. Quæ sit prima cau. ben. amist.

Iure igitur, Inuictissimus Rex noster, dùm esset
suspictio in cōfinibùs, ac bellum aduersus Ianuen-
ses anno præcedenti motum esset, succurrit magno
cum exercitu, & sumptu, tum ratione protectionis,
quam de ea Republica tenet, tùm quia est Ianua,
ex qua datur introitus ad alia Regna, & præcipuè
ad nostrum, quam etiam cum sit ei confiderata, vn-
9 de auxilium pręstare tenetur, prout confiderati ad
inuicem debent alter alteri subuenire DD. in l. 1.
ff. quod quisq; Iur. in alium stat. ipse eod. iure vtat.
Capyc. in inuest. vers. partilitas. Et sic puto ad Prin-
cipem nostrum spectauisse tale bellum defendere,
& potest substineri potuisse onerare Regnū aliqua
præstatione: Nec dici potest, necessitatem Regem
nō habere, vnde de suo tenetur defēdere Regna: nā
oculatè videmus, quasi omnes suos introitus ven-
ditos tot miliorum functionum fiscalium, & tot
terras demaniales, & iura secūdarum, & tertiarum
causarum appellationum alienata, ex quibus adeò
diminutum est suum patrimonium, vt parum ad
fisci beneficium remansit, quod quasi non sufficit
ad soluenda ordinaria onera Regni.

Conferunt ad prædictam opinionem, quod di-
xerunt Auil. in cap. pretorum cap. 18. verbo se ba-
gan. Paris de sindic. vers. an sint plures carcerati.
Auend. de exeq. mād. cap. 20. & Escobar d. cap. 25.
nu. 10. de ratioc. vt licèt pertinentia ad expensas Iu-
10 stitiæ, spectent ad Principem, ac ad Barones in suis
terris, qui iurisdictionem habent, & prouentus per-
cipiunt, tamen si in aliquo casu expensæ occurre-
rent extraordinariæ, & exorbitantes, tenentur vas-
salli subuenire, quia æquitas suggerit, vt qui sentit
vtile, sentiat aliquod incommodum l. 1. §. denique
aut ff. de aqua plu. arc. & sic ratio quæ est de parte,
debet esse in toto quoad totum, l. quæ de tota, ff. de
rei vend.

Si verò Princeps collectare vellet subditos, pro
11 suis commoditatibus, vel decore, quæ necessitatē,
& commoditatem subditorum non respiciunt, sed
tantùm priuatum commodum ipsius, tunc proce-
dit prima opinio negatiua, vt ei non liceat onera
imponere. Rolan. cons. 91. nu. 45. vol. 2. Auend. in
suo dictionario verbo Alcaualla. Aiel. de iure ad-
hoa. nu. 49. Caual. comm. opin. quest. 578. nu. 27.

Si autem bellum moueatur Regi, in alijs Re-
gnis, vel ipse illud erigat pro recuperandis, aut ac-
12 quirendis Prouincijs, & tunc si bellum fiat contra
Hæretices, & Infideles, siue actiuè, siue passiuè, cū
tendat ad conseruationem Christianæ fidei, omnes
subditi contribuere debent si Regis patrimonium
satis exhaurretur, quia talis conseruatio, & inuasio
in

in hostes nostræ fidei, respicit commune bonum, & Religionem, quam omnes Deo præstare debemus, & maximè, si illi bellum contra nos intentarent: nã si victoriam consequerentur, sine dubio detrimentum pateretur Ecclesia, pro qua non solum bona, sed sanguinem effundere debemus, vt semper illęsa sit, & vilesceret Principis authoritas. sic *Tabiena in sua summa* verbo *pedagia. Armilla* verbo *gabella num. 12. Luc. de Penna in l. 1. C. ne rustic. col. 8. Caual. com. opin. 906. ex nu. 101.*

In alijs autem casibus belli extra Regnum, non pro fidei conseruatione, dici potest, subditos Prin-
13 cipi subuenire non esse obligatos, quia nec principaliter, nec secundariò aliquam vtilitatẽ recipiunt, solum adest quædam existimatio habendi Regem potentem, quæ non est tanti ponderis, vt ob hanc causam Regna sumptu onerari debeant, & tot dispendia pati, nisi Princeps esset in maxima necessitate, quia tunc vassalli dominorum necessitatibus subuenire tenentur, *arg. ex l. si libertus, ff. de oper. liber.* sic *Affl. in d. §. & extraordinaria collatio. Boer. dec. 128. Menoch. casu 178. Bal. in c. 1. Quib. mod. feud. amic. Capyc. in inuest. verb. collectarum, D. Regens Valenz. cons. 95. ex num. 18.* Regnum autem nostrum Neapolitanum, ob deuotionẽ, & beneuolentiam, quam semper præstitit erga suum præstantissimum, & Catholicum Regem, eo exi-
14 stente in necessitate, ea significata Regno, mediãte conuocatione Parlamenti generalis, iuxta suum morem, factaq; relatione de contingentia facti, ac necessitate Principis, concludit arbitrio moderato, secundum occasionem plus, & minus tantam taxam, qua se, & Barones ad tot milliaria Regi præstanda submictit, & sic voluntariè subuenit suo Principi, practicando doctrinam *Andr. in d. §. & extraordinaria collatio, nu. 62.* ibi *(& hoc si collecta iustè imponeretur, vt sit de voluntate subditorum,)* ad euitandum altercationem, si Regnum possit collectari.

Veruntamen si Regnum esset satis exhaustum, & depauperatum, vt videmus hac tẽpestate, quod magna pars Vniuersitatum, neque ordinarias fun-
15 ctiones soluere possunt: hoc casu, collectari non posse crederem, sed referri hoc debet Principi, qui vti magnanimus, non feret suos subditos onerari vltrà id quod possunt: Nam quis se ipsum discoperire non debet, vt alium subueniat, cum prima Charitas à se ipso incipiat. *l. Præses, C. de seru. & aqua.*

Prout ex hac ratione fuit in Sac. Cons. decisum pro Vniuersitate Tricarici, à qua Baro adiutorium petierat, ob sororem nuptui traditam (quo casu legitimè cogi potest, iuxta *Constit. Regni. Quamplu-*
16 *rimum,*) & fuit ei denegatum, quia non poterat Vniuersitas illa neq; functionibus fiscalibus satisfacere: & hoc optimè arguitur ex *tex. in l. 2. C. de alen. lib.* vbi filij Patrem alere non tenentur, quãdo vix se ipsos alere possunt, cuius *tex.* formalia verba sunt hęc *(competens Iudex à filio te ali iubebit, si in ea facultate est, vt tibi alimenta præstare possit)* vnde si filij, qui Patri de iure naturali sunt obligati, cogi non possunt ei subuenire, quando ipsorum facultates non suppetunt; quanto fortius non tenentur vassalli, qui de congruo, ex dispositione iuris Ciuilis succurrere debent Principi, & Baroni, non in extrema necessitate constitutis, sed ne eorum patrimonium minuatur pro dotandis filiabus, sororibus, & alijs expensis.

An autem standum sit assertioni Principis, dicẽtis eum esse in necessitate, & ipsi esse subuenien-
17 dum, videtur dicendum quod sic, maxime quando veritas facti notoriè constat, vti existente dispẽdio belli, quod in occurrentibus substinetur. *Ias. cons. 27. Marta de iurisd. 4. par. casu 10. Natta cons. 280. Anchar. cons. 96. D. Rouit. in responso post sua Consil. nu. 3.*

Insuper nota, quod supposita necessitate, & præsentanea, quæ moram non requirat, si ex suis red-
18 ditibus promptam pecuniam Rex non habeat, posse cogere Regnicolas ad ei mutuandum concludunt *Bald. in l. 1. C. de oper. libert. Luc. de Pen. in l. sermiarios, C. de muner. lib. 11. Guid. Pap. dec. 551. in fin.* Prout etiam Vniuersitas suos Ciues cogere potest, vt dixi *sing. meo* 119. Et propterea dùm Prorex de functionibus fiscalibus particularibus vendits, & assignatis vnum tertium pro mutuo exegerit, quia promptam pecuniam non habebat pro stipendio tot Cohortium Militum, licito iure potuisse facere asserebatur, & hoc anno datus fuit ordo pro restitutione; Potest etiam redditus
19 fiscales ante diem exigere, & sic mandare Perceptoribus ad *tex. in l. 1. C. de cond. ex lege, Marsil. sing. 355. Gabr. Rom. tit. de dilat. concl. 1. num. 27. Caroc. de excuss. p. 2. q. 53.* & dixi *sing. meo 64.*

Omnia tamen prædicta supponimus in terminis habilibus, quando bellum sit iustum, quia tunc succurrere tãtum debemus, secus si esset iniu-
20 stum. Quando autem dicatur iustum, & quis iudicare hoc debeat, satis est controuersum, & cum sit extra nostram Prouinciam, remicto te ad *Andr. in cap. 1. nu. 5. Hic fin. leg. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præs. 96. Molin. de iust. & iur. disp. 188. D. Reg. Constant. in l. 1. C. vt armorum vsus. Franc. Marc. dec. 45. par. 1.* Sed quomodocũq; sit, aduerte quod an bellum sit iustum, vel iniustum stare debemus declarationi Principis, & eius Cõsilio, ad quos spe-
21 ctat examinare, an sit bellandum: Non enim tenetur Rex hoc subditis notificare, dùm ad solum Principem, & Cõsilium status, pertineat, cui authoritati omnibus est deferendum, cum ius indicendi bellum in Principe resideat, *l. vnica, C. vt arm. vsus lib. 11. l. 3. ff. ad l. Iul. Maiest.* sic *Caual. com. opin. 578. n. 27. D. de Pont. cons. 15. ex nu. 11. tom. 2.*

ARGVMENTVM.

An Proreges ob magnam authoritatem eis à Rege collatam, facultatem habeant absoluta potestate vtendi, & de facto absque processu, & defensionibus, quem ad pœnam corporalem condemnare: Et quid in Principe.

SVMMARIVM.

1 *Princeps etiam pretio soluto alterius bona auferre non debet.*

2 *Princeps super iure naturali, & gentium dispensare nequit.*

3 *Princeps via directiua non est legibus solutus.*

4 L. disputare, C. de crim. sacril. *declaratur, & conciliatur*

ciliatur cum l.digna vox, C.de legib.

5 *Absoluta potestas iusta causa non regulata, an potius tyrannidis, quam potestas dicatur.*

6 *Princeps quando scribit de plenitudine potestatis auferre facultatem dicendi de subreptione.*

7 *Princeps est supra ius, extra ius, & contra ius.*

8 *Princeps non regulando suam potestatem secundum ius diuinum, & naturale non erit fine culpa.*

9 *Proregis officium cui in iure equiperetur, & quas prærogatiuas consequatur.*

10 *Prorex quando vti possit regalijs, & alijs Regi reseruatis.*

11 *Appellatio an detur à grauamine Proregis ad Regem.*

12 *Prorex an facultatem habeat faciendi gratias de delictis, & priuilegia concedendi.*

13 *Prorex repræsentat etiam dignitatem Capitanei Generalis, super gentes bellicas, & de eis tenet Tribunal separatum ab alijs.*

14 *Prorex dicitur procurator cum libera circa pertinentia ad patrimonium regale, etiam in requirentibus speciale mandatum.*

15 *Procurator Fisci, qui habet potestatem à lege non tenet tantam facultatem vti Procurator Regis, qui sine sollemnitatibus alienare poterit.*

16 *Quæ sunt de alto dominio non censentur Proregi concessa.*

17 *Absoluta potestas residet in eo, qui est solutus legibus, & non cum alijs inferioribus.*

18 *Quæ particulari expressione indigent in generali concessione data non censentur.*

19 *Prorex sicut nō potest Officiales perpetuos creare, ita eos amouere, & suspendere nequit.*

20 *Prorex quamuis procurator cum libera nō potest alienare nisi solita.*

21 *Clausula concedens vices, & voces nostras ad qua extendatur.*

22 *Princeps an de plenitudine potestatis aliquem ex abrupto absque defensionibus condemnare possit.*

23 Deus quando *Adam peccauit eum vocauit, & audiuit si poterat defendi.*

24 *Homines cunctis omnibus creati sunt digniores.*

25 *Imperium à principio penes Rempublicam fuit, & deinde ab ea in Reges fuit translatum.*

26 *Princeps habere non potest maiorem potestatem, illa, quam Respublica in eum transtulit.*

27 *Princeps an ex scientia priuata aliquem cōdemnare possit.*

28 *Princeps potest in notorijs, & atrocissimis, vel ad sedendam seditionem ex abrupto quem condemnare.*

29 *Prorex quare in grauibus delictis dispensare potest, vt procedatur ad horas ad modum belli.*

30 *Prorex quando ex sola suspitione possit quem exiliare, vel relegare.*

31 *Suspecti de heresi, peste, vel morbo contagioso possunt à Regno expelli, & sic seditiosi.*

32 *Publica vtilitatis causa multa sunt permissa etiā cum damno priuatorum.*

33 Pragmatica de Monetis *mandamus, vt inquisiti licet sint liberati in forma exulent à Regno, qualiter de iure subsistineatur.*

CAPVT II.

Sumpta occasione ccx. huius *Pragmaticæ*, quæ prohibet Baronibus ne ad sibi bona vendenda Vassallos cogant. Arguendo à maioritate rationis explicaui in *prac. crail.* articulum, quod neque Princeps de sua ordinaria potestate bona alicuius auferre potest, etiam pretio soluto, &
1 ita *Caual.* postea visus *com. contra com. q.* 577. *cum seq.* & latius *q.* 906. *Bouad. in sua polit. lib.* 5. *cap.* 5. *nu.* 11. *tom.* 2. quia super ijs, quæ iuris naturalis, vel gentium sunt, regulariter Princeps dispensare non
2 potest *Fabr. diff.* 1. *C. si contra ius, vel vtil. publ. Petra de potest. Princ. cap.* 28. *Ann. conf.* 23. *Castil. in suis controuers. lib.* 3. *cap.* 6. ad quos in occurrenti, super hac materia erit recurrendum.

3 Intellige autem has propositiones, quando Princeps dispensare vellet de potestate ordinaria, cui via directiua suppositus dicitur. *l. digna vox, C. de legib.* quæ probat, vt licèt ille legibus sit solutus, legibus tamen viuere debeat, sed de potestate absoluta omnia potest, & nil est, quod auctoritate huius Imperij facere non valeat, ità quod de ista auctoritate disputare sacrilegium reputatur *l. disputare C. de crim. sacril.* quæ lex pugnare videtur cū dicta *l. di-*
4 *gna vox*, sed conciliantur, vt *l. disputare* loquatur de potestate extraordinaria in *l. Princeps ff. de leg.* alteram de potestate ordinaria tantum. Et quanquam veriorem esse opinionem, *Multi* DD. opinati sint, assignari non posse absolutam potestatem, quia si ea sine ratione reguletur, erit tyrannidis, sed vnam esse
5 potestatem in Principe, quæ si causa vestiatur, summa erit, & absoluta; attamen recepta est dicta distinctio ordinariæ, & absolutæ potestatis. *Crauet. conf.* 296. *Petra loco citato art.* 2. *cum seq.* & sic dùm legibus Princeps sit solutus, ergo supra legem est sua potestas, & dici non potest cur ita facis? dùm Superiorem non habeat nisi Deum. *cap. dilecta de rescrip.* vbi probatur, quod quando Summus Pon-
6 tifex de plenitudine potestatis scribit, nil contra rescriptum opponi poterit, & sic *Iason l. rescripta C. si contra ius, vel vtil. publ.* quia Princeps siue Ecclesiasticus, siue Secularis, est supra legem, extra legem, & contra legem, *Dec. conf.* 137. & 341. ac *Alex.*
7 *conf.* 147. qui ait, Principem in omnibus dispensare posse, sequitur *Luc. de Penn. in l. fin. nu.* 22. *C. de loc. precat. ciuil. lib.* 11. & sic sufficit pro ratione voluntas, vt licit *Glo. in l. relegati ff. de pœn.* Nec ei resisti licet *Affl. in cap.* 1. *num.* 191. *Quæ sunt regal. Socc.*
8 *conf.* 87. *vol.* 3. Verùm enim verò, si hæc potestas nō sit regulata à lege diuina, & naturali, & absque legitima causa Princeps ea vtatur, alijs præiudicando, peccaret mortaliter, & esset obligatus ad restitutionem, vt *Nauar. tit. de restitut. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 181. *Bellug. in Speculo Princ.* §. 23. *in rubr. Gomes. in l.* 76. *Taur. num.* 9. *Bouad. loc. cit. Pascal. de Patr. potest. cap.* 1. *par.* 1. *ex n.* 92.

Sed huic articulo alium necessarium, & curiosum adnectam, quem disputando, decisionem sapientibus relinquo: An Prorex, qui vicem Regis tenet, prædictam ordinariam, & absolutam potestatem consequatur, & an de facto, secundum suum arbitrium sine inquisitione, nullis datis defensionibus super crimine, de quo aliquis imputatur, eum morti tradere, vel ad aliam pœnā corporalem condemnare possit. Et ad primum videtur dicendum

Pro-

9 Proregem posse vti eadem potestate, vti Rex ipse, cum ob magnam authoritatem, & prærogatiuas, quas in commissione ijs Rex confert, non solum assimilatur Præfecti prætorio, quod officium est super omnia, vt DD. ad *C. de offic. præf. præt.* sed conceditur ei plùs, dum constituitur Regis Vicarius, Locumtenens, & Capitaneus Generalis, & super patrimonio Procurator cum libera, cum clausula, *vt alter ego*, vnde Regis Vices gerens, videtur ex nimia authoritate ei tributa, concessam omnem potestatem, quæ in Principe residet, *arg. ex l. 1. ff. de*
10 *offic. eius qui vic. alt. gerit.* sic *Bess. tit. de Princ. nu. 28. de Franch. dec. 165.* & ob dictam clausulam, cæteri concessa reseruata Principi aiunt *Ioseph Sesse. dec. 175. Cancer. lib. 3. var. resol. cap. 3. nu. 329.* Cum enim Rex nil sibi reseruauerit, omnia contulisse præsumitur. *Bald. cons. 272. vol. 1. Surd. cons. 281.* Ideò dixerūt DD. Proregē nō habere secūdū locū à Rege, sed eundē cū Rege, & idē Tribunal reputari, & propterea nō dari appellationē à Prorege ad Re-
11 gem, *Frāc. Marc. dec. Delf. 371.* & 421. Exindè, licet ei facere gratias de delictis, ac priuilegia concedere, iuxtà tradita per *Anton. Oliban. in r. fisc. cap. 4.*
12 *& 6. Muta dec. 44. Cancer. loco citato num. 325. Marta de iurisd. cap. 44.*

Similiter, vt Capitaneus Generalis in Regno tenet vices regias super gentes bellicas, cohortes Militum creando, classes ordinando, Castra muniēdo,
13 & omnibus Militibus imperando, vt post alios nouissimè *D. Constant. ad C. de Class. lib. 10.* Et hoc officium, non gerit vti Prorex, sed vti Capitaneus Generalis, & ideò super ijs Tribunal separatum Ministrorum exercitus tenet. *Oliban. de iure fisci cap. 4. nu. 63. Mastril. de Magistr. lib. 5. cap. 6. num. 205. Gambac cons. 59.* qui multa ad hoc officium Capitanei Generalis pertinentia, adducunt.

Insuper Rex, non solum confert tantam supremā iurisdictionem, circa pertinentia ad Iustitiam, sed circa suum patrimonium, adeò de Prorege confidit, quod eum constituit procuratorem cum libera,
14 & cum omni facultate, etiam si negotium requireret speciale mandatum: & quamquam adsit Tribunal Regiæ Cameræ, quod super pertinentibus ad fiscalia, & patrimonialia Regis, prouidet, vt *ff. de offic. Procur. Cæsar.* tamen maioris efficaciæ reputatur mandatum Regis, quam legis. *Bal. in l. 1. ff. eo-*
15 *dem.* Qui enim habet mandatum legis, etiam solita alienare non potest absque solemnitatibus subhastationum, & alijs de iure requisitis, sed qui habet ab homine, sine tali obligatione, alienat, & vendit, *Regens de Pont. cons. 53. cum seq. to. 1.* Ex quibus omnibus, inferri posset tacitè suis Proregibus Regni, facultatem Regem concessisse, absoluta potestate vtendi, ac arbitrium, vt ad eorum conscientiam maleficos punire posse valeant.

Aduersùs tamen prædicta replicari potest, vt quamquam Proregis officium ob prædictas prærogatiuas, quæ ipsi conceduntur, maximum sit, non propterea inferri debeat, Regem conferre voluisse
16 ea quæ ipsi soli sunt excepta, & per amplam, & generalissimam potestatem suis Vicarijs collatam, se alto dominio expropriasse. *Afflict. in cap. 1. §. argariæ num. 15. quæ sint regal.* ex originaria doctrina *Innoc. in cap. ad monasterium de statu Monac. Paris de reinteg. feud. q. 269.* Cùmque absoluta potestas
17 solum in Principis persona consistat; dum is solus legibus sit solutus, iuxta *tex. in d. l. Princeps*, & omnes alij iuri sint subiecti, licèt quacunque fulgeant dignitate: Donec enim superiorem habeant, nullo iure competere subiecto potest, vt absolutam potestatem exerceat. *Rum. cons. 230. R. senthal. de feud. cap. 3. concl. 21.* Differt autem potestas, quæ residet penès habentum eam in dominium, ab ea, quæ in officium tenetur, *Capyc. de prohib. feud. alien. not ab. 10.* & in terminis, quod nunquam censeatur absoluta potestas Proregibus concessa firmant *Marc. Ant. Surgen. de Neap. Illust. cap. 18. Mastril. loc. cit. nu. 37. Oliban. de Iure fisci cap. 6. num. 16. Bellug. in Spec. Princ. rubr. 10. & Bouad. lib. 2. polit. cap. 6.*

Nec refragari videntur ex aduerso adducta, vt Prorex omnia possit, vt Rex, & dicatur alter ego, Vicarius Generalis, Procurator cum libera, in ijs enim officijs, non veniunt excepta à iure, vel con-
18 suetudine, quæ soli Regi competunt. *Affl. dec. 122. num. 3. Crauet. cons. 172.* Ea ergo, quæ speciali indigent expressione, nunquam sub quauis larga concessione veniunt, *cap. in generali de offic. Vicar. glo. in l. decurionibus C. de silentiar. lib. 12.*

Hinc videmus, quamplurima minoris considerationis esse Proregibus vetita, vti in assensibus super alienatione feudorum titulatorum. *Pragmat. 4. de Feud.* Creare Officiales perpetuos eis est prohibitum, *DD. in l. 2. C. de offic. Præf. præt. Agus.* Neque
19 Officiales prædictos amouere, inquirere, aut suspēdere potest *l. fin. C. vbi Senat. vel Clar. & l. si gratiuus C. de dignit. lib. 12.* de quo articulo solem nem decisionem scripsit meritissimus *D. Regens Tapia dec. 3.* qualiter absque Regis licentia Officiales perpetui inquiri non debeant. Nec vti Capitaneus Generalis remouere poterit Castellanos, aliosque Capitaneos, Ducesque exercitus à Rege prouisos, vt *Gamb. d. cons. 59.* nimisque vti Procurator cum libera vendere, alienare, & donare valebit, nisi solita, *Muta dec. 44. Mastril. dec. 205. nu. 34.* Multos
20 alios casus Proregibus exceptos notant *Paris de reinteg. feud. q. 269. cum seq. Marc. Ant. Surg. in add. fol. 369. Capyc. in cap. Imperialem fol. mihi 32.* Et propterea infertur, amplam potestatem concessam, non extendi posse ad excepta, & reseruata, ac clausulam, quæ dat omnes vices, & voces non posse
21 se ampliari ad insolita *Andr. in c. Imperialē. nu. 13. de prohib. feud. al. per Feder. Bess. tit. de Princ. n. 88.* Considerentur ergo istæ dissidentes opiniones.

Ad alium articulum, An sine Inquisitione, & processu Prorex possit quenquam condemnare, nullis datis defensionibus, sed ex suo arbitrio, & cōscientia; Videamus quæsò si Principi liceat hoc facere, pœnam personalem de facto imponere. *DD.* dixere, quod cōdemnare aliquem absque processu, eo inaudito occidere est, cum Inquisitio, & defen-
22 sio sint Iuris naturalis, & diuini, super quibus non licet Principi dispensare, *tex. in l. defensionis facultas C. de Iure fisci lib. 10.* Exemplum est nobis, quod dum primus Parens Adam peccasset, Deus illum vocauit, dicens. *Adam vbi es? quid fecisti* & contestatus est litem cum eo, audiendo illum in
23 defensionibus, & verum est, quod apud Deum cognita erat transgressio, & bene sciebat si ille defendere se potuisset cum Deus de per se cognoscat omnia, & opus non est vt ab alijs percipiat, *D. Thomas q. 67. ar. 2.* Similitèr, dum Cain occiderit Abellem fratrem suum, Deus adhùc vocauit illum, & ait,

nit,*vbi eſt Abel frater tuus*? Si ergo Dominus do-
minantium volens iudicare prima peccata Homi-
num,eos audire intendit,& omnis Dei actio,noſtra
fuit instructio,vt in *Euang*. Et ſcimus,quod ſic etiā
nobiſcum agit in hora mortis , ac in Iudicio Vni-
uerſali, Quantò fortiùs Princeps, qui vt Homo
24 poteſt errare,& ſe fallere, cuncta rimari teneatur.
*Homines enim ſunt ad imaginem Dei creati, &
vti filios Deus reputat*, vt *Pſalmiſta. Ego dixi Dij
eſtis,& filij excelſi omnes,& cūctis omnibus creatis,
digniores,& pretioſiores ſunt, l.iuſt.ſſimè, ff. de
ædil.edic.* ipſos ergò interimere,punire, & contri-
ſtari, abſque terminis Iuſtitiæ, ſine defenſionibus
Principi nequaquam licet,vt ait *Aragon de iuſt.&
iur.quæſt.67.art.2.* quia non eſt illum diſpenſare
ſuper vita Dominum, & eorum punitione, ſine
cauſa legitima, & penſata, iuxta communem opi-
nionem omnium Theologorum.

Inſuper omnis poteſtas, quæ eſt apud Reges, à
25 republica in ipſos trāslata fuit *l.1.ff.de Cōſt.Princ.*
ſiquidem non dubitatur, quòd ab initio anteà fue-
runt Populi quam Reges,*l.2.ff.de orig.iur.* Qualis
Reſpublica ſuaderi poteſt, quod fuerit tam fatua,
vel prodiga libertatis, vt liberas habenas Principi
dare voluiſſet,vt ad eius voluntatem, & arbitrium
potuiſſet ſuos Ciues punire, & morti tradere, non
adhibitis ſollemnitatibus, defenſionem à iure na-
turali datam reſpicientibus. Vndè ſi Reſpublica
26 talem poteſtatem non conceſſerit, Princeps ergò
habere non poteſt maiorem illa, quam à Populo
conſecutus fuerit,*l.nemo plus iuris,ff.de reg.iur.* ſic
*Sotus de iuſt. & iure lib.5. quæſt.4. art.2. col.fin.
Alfonſ.de Caſtr.tract.de lege pœna l lib.1.fol.8.*

Et licèt *Couar.var.reſol.lib.1.cap.7. verſ.ter-
tium etiam*, innuere videatur,Principem ob ſcien-
tiam priuatam delicti poſſe Reum condigna pœna
27 punire,tamen contra eum eſt communis opinio,
vt *Caietan.in ſumma.* verb.*Homicidium in princ.
Nauar.in Manual.cap.25. à nu.9. & in tract.de
reſtitut.lib.2.cap.3.ex num.171. Belluga in Spec.
Princ.rubr.23.§ dicamus,nu.3.* qui omnes conclu-
dunt,non poſſe Principem ex ſcientia priuata, ſine
proceſſu, nulla data facultate defendendi,quem-
quam ex delicto condemnare: Subſtineri tamen
poteſt *Couar.*ſententia,ſi delictum eſſet notorium,
& graue,tunc etiam ſine iuris ſollemnitate, nullis-
28 que conceſſis defenſionibus,poteſt Princeps cōpe-
tenti pœna talem punire. *Gloſ.in cap.cum olim.de
re iudic. vbi omnes DD.* Nam in notorijs non re-
quiritur ordo,nec citatio, *Bal.in l.executionem.
C.de exec.rei iud.Soccin.conſ.87.* Ideò Rebellem
ſine proceſſu condemnari poſſe inquiunt *Bart.
in conſ.1.Bald.conſ.16.lib.4.& conſ.29.* & latiùs
*Petra de poteſt.Princ.cap.26.nu.26.*quod Princeps
omni defenſione,& appellatione remota poſſit in
notorijs condemnare, & in atrociſſimis morti tra-
dere,& præcipuè ad exemplum,ad ſedandam ſe-
ditionem,vt *Sotus de iuſt.& iure lib.5.quæſt.1.art.
3. Leſſius tit.eodem lib.2.cap.29.num.96.Gail.de
pace publ. quæſt.4.* Sed ſi factum eſſet dubium,aut
recipere poſſet aliquam excuſationem extrinſecā,
tunc communis opinio videtur attendenda,vt non
valeat Princeps vti abſoluta poteſtate,in condem-
nando,non audito Reo,ſaltim ſummariè, vt *Ara-
gon.Nauar. & alij* deſuper *citati.*

Conſidera nunc ex prædictis, ſi Principi non
permittitur de facto,tuta conſcientia quemquam
condēnare,dum ipſe ſit legibus ſolutus, quomodo
Prorex tali poteſtate vti poterit? Et quamuis in
Regno,in delictis grauibus mandat procedi *leua-
to velo, ex abrupto, ad horas, & appellatione re-
29 mota*: Hæc facultas eſt circa ſollemnitates iuris
poſitiui,quas poteſt tollere, diſpenſare,& reſtrin-
gere,vt dixi *in princ.* ſed omninò tollere defenſio-
nes,condemnare ad mortem,& ſententiam exequi
ſine proceſſu non poſſe concludunt *Maur.Burg.
tract.de modo proced.ex abrup.cēt.1. cap.22.& 23.
Muta dec.60.ex nu.15. & ſuper Pragm.Sicil.tit.
2.par.1. Caual.com.opin.906.nu.78. Azzeued.in
l.1.tit.6. nu.14. lib.4.*

Nec obſtat id quod dixi in *Pragm.7.nu.27. in
præc.tract.* Proregem poſſe etiam non adhibita iu-
30 diciali cognitione, ex ſola ſuſpictione, aliquem
exiliare, confinare, & in carceribus detinere, & ſe-
quitur *D.de Pont.in ſuo tract. tit.de prouiſ.fieri
ſolitis.in rubr.a nu.11.* Nam procedit,quando ſua-
deat publica vtilitas,ad euitanda maiora mala,&
ideò ob ſuſpictionem,vel iuſtam præſumptionem,
quod aliqua perſona habeat ligam cum inimico
31 Principis,poterit à Regno diſterrari, ſic ſi quis erit
ſuſpectus de hæreſi, peſte, vel aliquo morbo con-
tagioſo, vel ſi erit Homo ſedinioſus pacem conci-
uium turbans,poteſt Princeps à Patria eum eicere,
vt explicaui *ſingul. meo 73.* Intereſt enim Reipu-
blicæ occurri,ne peiora eueniant *l.conuenire, ff.de
pact.dotal.*pro cuius vtilitate multa permictuntur,
32 quæ alias non concederentur. *Bald.conſ.142. lib.
1.Tuſc.in ſuis concl.lit.P.concl.960.* Indè ſaluatur,
& ſubſtinetur,in foro fori,& Poli,diſpoſitio,*Prag-
maticæ de Monetis*, mandantis,vt inquiſiri de
falſa moneta, contra quos proceſſum fuit ad litis
conteſtationem,& ad defenſiones,quamuis libe-
rentur in forma, debeant tamen à Regno exulare,
33 ob præſumptam malam famam tanti criminis,&
ne alios inficiant. Hæc æquidem lex,dura videtur,
vt quis ſubſtinere debeat pœnam tam acrem,per-
petui exilij à Regno(quæ inter capitales reputatur
quando eſt perpetua,vt *Giurba conſ.49. num.21.*)
non obſtante quod ab inquiſitione ſit liberatus,
tamen ob publicam vtilitatem, quia tale crimen
valdè inualuit, & Regno nocuit,reputata fuit vti-
lis,& expediens hæc rigoroſa prouiſio; Et ſic non
mirum,quod accedente publica volũtate,roborata
iuris authoritate, extendatur poteſtas ad aliquem
confinandum,ex cauſa. Sed ad pœnam corporalē,
vel capitalem condemnare,ſine cauſæ cognitione,
non exiſtente notorietate delicti, ſalum, in vera
conſcientia,eſſet contra omnem iuris normam.

ARGVMENTVM.

Quando quis ad vendendum cogi poſſit, & an tunc pretium commune, vel ſingulare ſit ei ſoluendum.

Prælatio quando alicui competit, an pretium in numerato ille ſtatim ſoluere debeat: Baro an banna emittere valeat, vt non liceat vendere,niſi data priùs ei notitia.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *B*aro *cogere non potest Vassallos ad sibi uendendum, nisi pro necessitate victus.*

2 *Vendere victualia quis cogitur tempore penuriæ, & etiam minùs iusto pretio ea taxari poterint.*

3 *Vendere quis cogitur agrum, vel domum pro publica vtilitate, ad conficiendam viam publicam, vel simile.*

4 *Vendere quis coarctari potest pro publica pietate, vti pro fundanda, vel amplianda Ecclesia, vel Monasterio.*

5 *Vendere quis tenetur etiam aliquando pro priuato commodo, concurrente decore Ciuitatis, vti pro ingenti Palatio fundando.*

6 *Aedificia pulchra, & magna sunt decus Ciuitatis.*

7 *Pretia rerum non ex singulari affectione, sed ex communi æstimatione sunt arbitranda.*

8 *Læsio an æstimanda sit ex pretio singulari.*

9 *Res tantum valet quantum vendi potest.*

10 *Dominus præfertur in venditione fructuum faciendâ à colono suo.*

11 *Pretium non stat in indiuisibili, cum detur maius, medium, & infimum.*

12 *Pretium non sufficit offerre, sed in contanti est soluendum, quando datur prælatio.*

13 *Prælationem habens si statim pretium non offerat, an venditor teneatur expectare, & quanto tempore.*

14 *Pretij fides non est concedenda in victualibus, quæ in foro venduntur.*

15 *Baroni non licet banna emittere, vt Vassallus vendere volens, debeat primo ipsum requirere.*

16 *Libertas negotiationis non est impedienda.*

17 *Prælatio Baroni competit post factam venditionem.*

18 *Barones an præscribere possint ius, ne Vassalli vẽdant sua victualia, nisi eo requisito.*

19 *Vassalli tacitè præiudicare possunt eorum libertati, prout quis se vendere potest ad pretium participandum.*

20 *Consuetudo Conuicinij satis confert ad obseruantiam aliorum vicinorum, & excusat in omnibus.*

CAPVT III.

AD conclusionem sumptam ex *tex. huius*
Pragm. vt Barones cogere Vassallos nõ
1 possint ad sibi victualia, & alia bona
vendẽda, limitatione in præc. *Comment.*
adduxi, vt in casu necessitatis non procedat, quando Baro, ijs pro vsu suæ familiæ indigeret, & similiter dixi, Baronem habere prælationem, quando Vassalli victualia vendant: Quas limitationes, & alias, vt inferiùs notabo, pluriès in Tribunalibus eas practicari occurrit; Quale pretium, pro rebus à Barone esset soluendum, commune, vel singulare, quod illi ab alijs inueniunt: Et *Doct.* adeò intricatè loquuti fuere, & in contrarias sententias se diuiserint, quod obseruatione dignum putaui, latiùs hunc articulum explicare, cum quotidianus, & vtilis sit, & non solum prædictis, sed etiam deseruiat ad intellectum omnium limitationum Regulæ: quod nemo vendere, vel emere cogi possit, iuxta *tex. in l. nec emere, C. de iure delib. & l. inuitus, C. de contr. empt.*

Hæc inquam conclusio restringitur, vt liceat
quem cogere ad vendendum pro causa necessitatis,
publicæ vtilitatis, pietatis, & decoris: Necessitatis enim tempore, quilibet coarctari potest ad ven-
2 dendum victualia, quæ habet vltra vsum: & pretiũ
à Principe, uel Communitate viliùs taxari potest,
& in hoc etiam Clerici ligantur *Doct. in l. vnica, C. vt nemini lic. in emp. l. fin. C. de exact. trib. lib. 10. & in l. 1. §. cura carnis, ff. de offic. Præf. Vrb. Caball. ref. crim. 90. Franch. dec. 9. Montana in pragm. 2. ex num. 59. de admin. vniuer. Vinc. decis. 28. Dec. Graff. cap. 57. & 113. lib. 2. Molin. de contract. disp. 364. Couar. variar. resol. cap. 14. lib. 3. & c. 3. lib. 2. Guttier. q. 13. lib. 1. pract. quæst. Bouadil. lib. 3. cap. 4. nu. 66. Polit. Surd. de Alim. tit. 1. quæst. 77. & tit. 8. priuil. 94.*

Sic pro publica vtilitate, de Iure quis cogi potest ad vendendam domum, agrum, publico deser-
3 uientes, veluti pro faciendis fossatis, pro via publica, pro publico ædificio, pro ducenda aqua, & similibus, ad *text. in l. si locus in fin. ff. quemadmod. ser. amitt. l. præscriptio, & l. omnes, C. de oper. publ.*

Itẽ pro publica pietate, potest vicinus cogi vendere domum, pro amplianda, & fundanda Eccle-
4 sia, vel Monasterio, arg. *ex l. si quis sepulchrum, ff. de relig. & sump. funer. D. Regens Valenz. cons. 18. De Franch. dec. 223. Cepol. de seru. vrb. præd. cap. 82.* & etiam pro faciendo Atrio, & ornamento ipsius, *Molina disput. 341. Gizzar. decis. 38.* & sic pro viridario Monasterij. *Costa de remed. subsid. rem. 76. nu. 9. Macer. resol. 112. casu 29.* Et vltimò. pro decore, & ornamento Ciuitatis: Ac etiam pro
5 priuato cõmodo, accedente in consequentiam decore Ciuitatis, coarctari potest quis ad vendendum uicino construenti ingens palatium, si ille indigeret aliqua domuncula vicina, Agro, uel Horto: Interest enim Ciuitatis, talia ædificia construi, cum sint or-
6 namenta ipsius, *l. si quis, cum l. seq. C. de ædific. priu. l. cætera, ff. de leg. 1. Ripa in rubr. de damno infecto, nu. 5. Thes. quæst. 64. Fontan. de pact. nupt. clau. 4. glos. 12. nu. 28.*

Sequitur nunc, super dictis limitationibus vidẽdũ: An appretiatiua æstimatio sufficiat, uel si quis uendere teneatur, iure petere valeat quantum, ab alio repetit, ultra cõmune pretium; *Multi* dixere,
7 pretia rerum, ex communi æstimatione esse arbitranda, non ex singulari affectione, ut sunt verba *tex. in l. pretia rerum, ff. ad l. falcid. l. si fideiussor. §. meminisse,* iuncta *glos. ff. de leg. 1.* sic *Menoch. cons. 137. lib. 2. Surd. cons. 52. num. 48. Aufl. in cap. Prætor. cap. 17. versic. rationabiles precios, & glos. in l. 2. C. de rescin. vend.* quod ad probandum ua-
8 lorem, non sufficiat probare singulare pretium affectionis, quia non est in consideratione, sed appretiatiuum. *Franc. Marc. dec. 542. de Franch. decis. 390. Surd. de aliment. quæst. 94. tit. 8. Add. ad Capp. Tholos. dec. 446.* qui omnes *Alios DD.* coaceruãdo tenent, sufficere offerre iustum pretium commune, quando non est taxatum à Principe.

Alij contrarium senserunt, ut res tantum ualeat
9 quantum uendi possit. *l. si seruus la secunda, ff. de condit. furt. l. 1. & seq. C. si pro publ. pensit.* & sic in indiuiduo, de consanguineo, uel uicino uolente iure *protbemiscos* retrahere, quod teneatur soluere quantum uendens ab alio repetit, diffusè respondit *Tiraq. de retr. consang. §. 1. glos. 18. ex num. 4.* &

sequuntur *Mexia de taxa panis colum.7.nu.12*. Idem in Emphiteota, uolente prælationem rei emphiteoticæ alienandæ firmant *Iason*.& alij *in l.fin. C. de iure emph.* Eandem obseruationem approbat *Doct.* cum Domino, & Colono uolentibus uen-
10 dere fructus *Couar.variar.resolut.lib.2. cap. 3.* Sic in Domino directo, prætendente prælationem in feudo, quod intendit feudatarius uendere, probat *tex.in cap.1.§.sed etiam res. Per quos fiat inuest. Ripa in l.qui Romæ, §.coheredes, ff.de verb. obligat.*

Hanc contrarietatem, præuia distinctione conciliari posse censeo, ponderando eorum dicta in casu suo, quod aut statutum, seu lex cogit quemquam uendere debere in genere, prout tempore necessitatis fit de uictualibus,& similibus: Aut uerò statutum non cogit ad uendēdum,sed dat prælationem tantùm in re uoluntariè uendita, uti in Vassallo volente vēdere;nam Baro habet prælationem,vt supra diximus:Primò casu procedit opinio illorum,qui dicunt,commune, & iustum pretium esse attendendum,& de hoc casu *DD.*tractant,qui hanc opinionem sequuntur, vt est videre apud *Gratian.discept.cap.149. Caualc.decis.27.nu.63. Mastril.dec.*18. Et tunc qualiter res debeat æstimari, & quod dicatur iustum,& commune pretiū, uide *Mastril.decis.*280.*Valasc.consul.*43. *Molin. disp.*201. Secundò casu,quando est contemplata persona,cuius intuitu volenti emere datur de iure prælatio,& tunc sufficit illum habere prælationem tantum,& tenetur offerre, & soluere pretium singulare quantum ab alijs repetitur, vt *Tiraq.* & alij sequaces firmauerunt, & ità distinguunt *De Ponte cons.*126.*à nu.*18.*volum.*1.*Gratian.vbi sup. nu.*29.*Giurba decis.*86.*nu.*12.Cum qua distinctione transeundo Regia Audientia Hydruntina iudicauit contra Baronem Ruffani, qui locauerat Olineta feudalia, cum pacto quod Affictatoribus volentibus oleum vendere, detur ipsi prælatio: Cumque pretium non stet in indiuisibili, dùm detur
11 infimum,medium,& supremum, *Molin.d.disput.* 201.*& Valasc.consul.*43.*nu.*12. & illo tempore diuersimodè, decem, vndecim, & duodecim carolenis stare olei vendebatur,&Baro decem tantum, soluere intendebat,fuit prouisum,utBaro quantum ab alijs Affictatores reperiebant tantum soluere deberet,licèt non esset pretium commune. Et sic etiam iudicauimus contra Marchionem Vallis, super prælatione emptionis sericorum, & quamuis aliqui Potentes de facto non obseruent, in animæ iudicio tenentur,licèt Vassalli ex timore non se opponant aduersus prætensionem Domini.

Vlteriùs, antequam finem imponam huic *quest*, circa prælationem Baronum: quando ea detur, nota vt non solum fit Vassallo soluendum pretium,quod
12 ab alijs inuenitur , sed solui debet id in contanti, aliàs non cogitur quis rem tradere.*glo.in l.1. verbo necessitatem C.com.serui.m nuin.Fab.de Mont.de empt.& vend.q.3.num.40.Valasc.consul.*22. *Bertaz. de claus.gle.*1. *clau.*38.*in fine.* At si post factam à Barone,aut Aerario oblationem, differatur solutio, An possit liberè,& sine metu Vassallus alijs vende-
13 re : Difficultas est in eo: quanto tempore debeat venditor expectare , & quando Baro dicatur in mora: *Frece.de subfeud.aut.*38.dicit Hebdomadam esse iustum tempus expectandi,*Surd.consf.* 205.*lib.* 2.ait,posse vna die expectari, sed si essent res venales,quæ tempore,& die mutari solent, si in foro exponantur,tunc infrà horas solui debent ,'aliàs mora
14 nocebit emptori,& sic iusto arbitrio Iudicis secundum facti accidentiam,erit iudicandum. *Tiraq. de retractu.§.1.glos.9.nu.*1 14.*cum seq.*

Item in casibus,in quibus de iure datur prælatio: an permittatur Baroni banna emittere,vt non liceat
15 Vassallis vendere , nisi data ei notitia , vel teneatur ipse perquirere vendenda , & facta venditione, seu exposita re venali, comparere , prælationem petendo. Dic, quod ordo nè liceat vendere, nisi Baroni, est nullus,& iniustus,vt *dixi hoc loco in prec.tract. nu.*154.& sequitur *Mastril.de Magistr. lib.4. cap.* 18. *ex num.* 37. quia libertas negotiationis libera
16 esse debet. *l. libertas negotiationis ff. de iure patr.* Aut bannum fit ad habendam scientiam tantum venditionis faciendæ,& neque iustum est, vt impediatur quis ad vendendum propter notitiam dandam,& expectandum,an Baro emere velit, & pro quanto; sed si notitia petatur, vt statim de venditis Baro certioretur, ordo nō erit alienus, ne fraudetur iure suo,ex traditis per *Pres.de Franch.dec.*117.& tunc perfecta venditione ex pretij conuentione
17 posset peti prælatio,vt dixi *super hac pragm. num.* 156.*& Muta postea visus super pragm.Sic tit. 69. nu.6.ac Mastrill.de Magistr.lib.4.cap.*18.*n.*36.

Limita prædicta, nisi Baro legitima Consuetudine, vel præscriptione , quæsierit ius prohibendi, ne Vassalli vendant, nisi ipso requisito , aut ne possint
18 victualia eorum alienare ;quando Baro stat in actu vendendi suas: Qui casus accidit in facto: nam dum tale grauamen porrectum fuisset in Sac. Cons. à Vassallis terræ Montis Militum , contra Principem dictæ terræ,defendebam Principem , ipsum esse in antiquissima consuetudine faciendi talia proclamata,& licèt neque Rex possit , (*vt dixi supra cap.* 2.) super ijs quæ sunt iuris gentium dispensare , tamen non intelligitur hoc,quando subditi tacitè, vel
19 expressè consentiant , quia possunt personæ sibi præiudicare etiam super libertate Iuris naturalis, adeò quod etiam possunt se vendere, & ad seruitutem se submittere,vt *in §.1.inst. de capit. dimin.* & sic se obligare ad angarias,& perangarias, vt explicaui *pragm tit.*10.& ita indiuiduo respondent *Mastrill.de Magistr.cap.*14.*lib.*4. *& Cancer.var.resol.lib.3.cap.*13.*num.*258. & quamuis quæstio esset super possessorio, & ex parte Principis haberemus iuris resistentiam, quæ impedit conseruatorium. *c. cum personæ de priuil.in 6.*fuit tamē per *Sac. Cons.* prouisum,quod caperetur informatio,per quam cōstitit de antiqua allegata consuetudine , contra quā Vassalli non solum non opposuerunt, sed acquieuerunt,vnde fuit Baroni quæsita quasi possessio, & sic præscriptio , vt explicaui *in prec. tract. ex num.* 203. & ad comprobationem adducti etiam fuit consuetudo conuicinij,quod alij Barones sic ab antiquo obseruauerunt , quod fuit magnæ considerationis,ad effugiendam singularitatem , & præsumptam tyrannidem, seu violentiam:nam obseruantia
20 Regionis satis confert,& excusat in omnibus. *l. cū delationis §. Asinam ff.de fund.instr. Crauet. cons.* 258.*Affl.dec.*248.*Mantica de contr. amb.lib.*3.*tit.* 9.*cum seq.*ex quibus fuit conseruatus Princeps in summario possessorio,

ARGVMENTVM.

Baro, an Vassallos cogere possit ad sibi præstandum donatiuum, seu strenam ab antiquo solitam nouè explicatur. Præstationes difformes, quando obligationem inducere, po ssine, & an saltim super minori summa dici valeant concordes.

SVMMARIVM.

1 *Præstationes, quæ habent originem ex liberalitate, non pariunt obligationem ad continuandum.*
2 *Quæ iure familiaritatis fiunt actionem non præstant, nec ius possessiuum.*
3 *Longissima præstatio arguit titulum.*
4 *Exactio præsupponit obligationem.*
5 *Confessio debiti parit actionem.*
6 *Releuium quam probationem faciat pro Barone.*
7 *Vniuersitas donare non potest, solita tamen dare non prohibetur.*
8 *Donatiua solita præstari* Kalendis Ianuarij *sunt cognita de iure.*
9 *Tutori non denegatur donare Præceptoribus pupilli, & aliis tempore solito.*
10 *Strena, quæ hodiè nominatur etiam iure antiquo erat in obseruantia.*
11 *Strena, quæ datur Baroni, in rationibus Syndicorum, admittitur.*
12 *Præstationes difformes nõ inducunt obligationem.*
13 *Præscriptio immemorabilis non operatur in solutionibus indifferentibus.*
14 *Difformitas in varietate specierum nõ parit obligationem, secus in disparitate quantitatis.*
15 *In maiori summa inest minor.*
16 *Sententia data per plures Iudices diuersa vota dantes super quantitate dicitur conformis in summa minori.*
17 *Testes super æstimatione rei discordantes in minori summa dicuntur contestes.*
18 Regula *quod in minori summa inest minor eludatur.*
19 *Qualiter pars cotatiua accedat totali.*
20 *Intellectus* ad l. diem proferre §. si plures ff. de arbitris *datur.*
21 *In dubio quod minimum est sequi debemus.*
22 *Quantitas operarum obsequialium, & artificialium, arbitrio Iudicis relicta est.*

CAPVT IV.

Longissima consuetudine, multas actiones Barones quærere posse contra Vassallos dixi *in praced. Comment. huius Pragm.* Indè ex dispositione *tex. Leum de in rem verso, ff. de vsur. & l. si certis annis C. de pact.* conclusimus, vt si subditi aliquod annuum soluti essent præstare, cogi poterint ad continuandum.

Quam conclusionem pluribus modis limitaui, & inter alia *num.*339. eam restrinxi, non procedere, si
1 præstationes haberent originem ex pura liberalitate, & gratitudine Vassallorum: nam hoc casu, quia non præcedit obligatio, neque nasci potuit actio, & vbi cessat consensus, deficit ius agendi, *Bart. in l. solet §. non vero ff. de officio Procons. Corn. cons.* 296. Sed dùm in facto esset controuersia in Sacro Cons. super hoc articulo, & elaborassem, voluinotare hic, quæ occurrerunt, vti noua, & vtilia. Vniuersitas Montis militum, proposuit multa capita grauaminum contra Principem dictæ Terræ, & præcipuè, quod eam adstringebat singulis annis in *Kalendis Ianuarij*, ad dandam ei certam quantitatem pecuniæ, quam licèt Vniuersitas præstauerat ex voluntate, nunc non intendebat ex debito, eam continuare, & Aduocatus dictæ Vniuersitatis, pro auctoritate allegabat, quæ ego adduxeram, ad fundandum de iure, quòd non erant obligati Vassalli præstare in futurum id, quod præterito tempore ex deuota animi liberalitate Baroni dederant, *l. qui*
2 *iure familiaritatis ff. de acqu. poss. Aund.* posteà visus *tract. de exeq. mand. Regum parte secunda cap.4. ex nu.*17. & alios adductos *loco citato*. Ego qui tuebar partes Principis, vti suus aduocatus, & improperabar, quòd contra mea scripta causam defendebam: facta consideratione, replicaueram, negando, quod initium prætensæ solutionis, habebat ortum à liberalitate Vassallorum, cum hoc non constabat in facto; sed dato, & non concesso, vt origo traheretur ex donatiuo strenæ, quod eo tempore solitum est dari, & sic præsumptiuè dabatur fumus istius præstationis, dicebam, stantibus præteritis solutionibus longissimo tempore factis, & continuatis, alijs coniecturis adiunctis, vt dicemus, colli-
3 gi, vt dantes habuerint animum in futurum etiam soluendi, & propterea concepta fuerat obligatio, & nata actio, & exindè præscriptio, & voluntarium fuit conuersum in necessarium, vt ait *gloss. in d. l. cũ de in rem verso* verbo, *(longo) & Bart. in citata l. si certis annis:* nam licèt tempus non fit modus inducendæ obligationis. *l. obligationum ferè §. pen. ff. de obligat.* tamen longo tempore intercedente alijsque concurrẽtibus, ius præsumit titulum, *Ozzasch. dec.*99. *Gratian. discept. forens.* 210. Constate enim fecit Princeps, solutionem non vltrò, & sponte fuisse ab Vniuersitate factam, sed à suis Aerarijs,
4 quotannis exactam, apochas de recepto faciendo, vndè exactio, cum de iure præsupponat debitum, vt benè *Iason. in d. l. si certis annis*, ergò et dicendum non voluntariam fuisse præstationem, sed ex obligatione.

Vlterius adducebatur copia relationis factæ ab Vniuersitate Commissario deputationis Regni, super ipsius statu in qua apparebat ipsam Vniuersitatem inter suos exitus posuisse illam debere soluere singulis annis, in principio Kalendarum tantam
5 quantitatem, & proindè apparebat confessio debiti, quæ obligationem designat, ut probat *tex. in l. publia* §. 1. *ff. depos.* & ibi *Doct.*

Insuper Barones prædecessores in releuijs, inter fructus feudales posuerunt talem introitum, & relatio releuij, iunctis alijs in antiquis probat. *Anna*
6 *sing.*557. *& in sua Repet. consti. Diua memoriæ nu.* 12. *Vrsinus dec.*225. *in respons. seq. num.*15. Et sic ex tantis præscriptionibus, probata antiquissima consuetudine, ex ipsismet libris rationũ Syndicorũ, in quibus apparet talis continuata solutio, licito iure dicebam debere conseruari Principem in sua possessione exigendi, prout respondit *Franch. dec.* 56. *nu.*17. *dec.*172. *in fine*, dicens multas Vassallorum gratitudines, longissimo temporis curriculo fuisse

B 2 con-

conuerſas in perpetuam obligationem.

Nec obſtare reſpondebam oppoſitionem, quæ
ex aduerſo fiebat, quòd ius reſiſtebat, ut Vniuerſi-
7 tates, & Vaſſalli non poſſint obligari ad aliquod
onus, ſi non præcedat legitimus titulus, vel præ-
ſcriptio centenaria, *l. 1. C. vt liber homo lib.* 11. &
ita multotiès nos firmauimus, maximè ſuper *hac
Pragm. nu. 229. in praeced. tract.* & uniuerſitas non
poteſt donare, cum ius commune, & Regiæ Pragm.
reſiſtant; Dicebam enim, procedere quæ ex aduer-
ſo allegabantur, quando aliqua præſumptio metus,
uel uiolentię poſſet dari, & quando ius ex diame-
tro refragatur, ut dicemus in ſequentibus, ſed in
hoc caſu, etiam ſi uera foret prętenſio partis, ut ini-
tium haberet talis ſolutio ex gratitudine, quę ex
8 conſuetudine totius Regni ſolet ab inferioribus,
ſuperioribus, iſta die ſolemni principij cuiuſlibet
anni fieri, in offerendo aliqua donatiua. Hęc inquã
conſuetudo honorifica, non eſt à iure improbata,
*tex. eſt ſingularis in l. cum plures, §. tutor. ff. de ad-
9 min. tutorum* ubi probatur, quod ſolita donari, tu-
tor legitimè præſtare poteſt, & quod die primo
Ianuarij, ab antico ſolitum fuerunt donatiua ſupe-
rioribus dari, quæ ſtrænam nos vocamus, & ita eam
vocat *Lopez de contrac. cap. 27. verſ. ſed antefini-
tam litem.* Hiſpani vero Albricias vocant, & ità
appellat *gloſ. in l. laudabile C. de aduoc. diuerſ. iu-
10 dic.* vbi *tex.* probat noſtram intentionem, dum
prohibet poſſe munera à Iudicibus recipi, & *gloſ.*
limitat, niſi in Kalendis Ianuarij, vnde inferebam
ius non reſiſtere ob hanc cauſam, & iſta die poſſe
dari; Hinc videmus in rationibus cuiuſque Vniuer-
ſitatis Syndicis, in eorum rationibus admitti, *Tho-
rus ſecundo tomo verbo Vniuerſitas*, & ſic ſtante
longiſſima præſtatione, poſſe Baronem cogere ad
continuandum fundabam, & eſt *tex. in cap. ad
11 Apoſtolicam, de ſimon.* vndè ſumitur ex conſuetu-
dine dandi, oriri actionem ad obſeruandum, & con-
tinuandum ſic *Dec. conſ. 211. Caſtrenſ. conſ.* 363. &
in dubio conſeruatorium eſt concedendum, nam
pro annuis etiam præſtationibus datur de iure poſ-
ſeſſorium, *Bald. conſ. 425. vol.* 1. & benè *Ozzaſch.
deciſ. 99. nu. 47.*

Aduocatus ex aduerſo ſentiens oppoſitionis re-
ſolutionem, confugit ad alium iuris articulum: di-
cens, poſſe ſubſtineri noſtram reſponſionem, ſi pręſ-
ſtationes fuiſſent factæ vniformes, & non diffor-
mes, contraque conſtabat tàm ex libris Syndicorũ,
12 quam Aerariorum Principis, diuerſimodè fuiſſe fa-
ctam dictam ſolutionem, ergò ex communi opi-
nione Doctorum ſequitur concluſio, quod ex acti-
bus difformibus non poteſt naſci obligatio, neque
actio, & etiam immemorabilis præſcriptio non ſuf-
fragatur *Crauet. conſ. 213. Maſcard. de probat. con-
13 cluſ.* 1119. & 1371. *Menoch. de praeſumpt. lib. 3.
cap.* 131. & probat *tex. notabilis in l. Seio §. medico
ff. de annuis legat.* & in terminisità ſentit *Auend.
cap. 4. lib. 2. num. 16. cum ſeq.* quod ſi difformitèr
aliquod annuum fuerit Baroni ſolutum, præſumi
non poterit, hoc proceſſiſſe ex obligatione, & *Bam-
mac. tit. ſi de feudo defuncti cap. ſi quis per triginta
à num.* 33. quia non præſumitur dantem habere
animum ſe obligandi, nec recipiens indeterminatè
habet intentionem fundatam poſſeſſionis, vel qua-
ſi, & ſine poſſeſſione non queri poteſt præſcriptio,
cap. ſine poſſeſſione de regul. iur. in 6.

Hæc ęquidem alia oppoſitio multum vrgebat, &
de ea magnum caſum faciebant pars aduerſa, ac
Commiſſarius cauſæ Conſiliarius D. Felix de Ia-
nuario, replicaui, prædictam Concluſionem veram
eſſe, & procedere, quando difformitas eſſet in va-
14 rietate, & diuerſitate ſpecierum, quæ fuiſſet præ-
ſtita quotannis, tunc enim poſſeſſio, neque obliga-
tio, & præſcriptio fundari iure poterit, & ſic loquũ-
tur, & intelligi debent *Doct. ex aduerſo allegati*,
ſed in caſu noſtro, ſolutiones continuò fuerunt fa-
ctæ in ſpecie pecuniarum ducatorum viginti, tri-
ginta plùs, & minus, & ſic difformitas non erat in
ſpecie, ſed in numero; & regula ſtat, quod plus, &
minùs non variat ſpeciem, *Doct. in l. vinum ff. ſi cer-
tum pet.* Et licèt incertitudo ſummę, videbatur ob-
ſtare, & quod ſuper incerto non dabatur poſſeſſio,
reſpondebam, Quando variata eſt quantitas, quæ-
ritur actio, & ius ſuper ipſa quantitate, ſaltem ſu-
15 per minori, in qua adeſt certitudo, & in maiori di-
citur ſemper ineſſe minorem, *l. 1. §. ſi quis ſimplici-
ter ff. de verb. obligat.* vnde diuerſitas ſummę non
tollit, quin non naſcatur ſuper ea ſpecie obligatio
arbitranda per Iudicem, in eo quod eſt minùs, vel
Iudicis arbitrio, *tex. eſt in cap. ex parte de cenſib.*
vbi eſt caſus, quod quidam erat ſolitus Canonem
in diuerſis menſuris ſoluere, & denegando conti-
nuationem, quia pręſtatio non fuerat vniformis:
decidit *tex.* vt in minori ſumma ſatisfiat, idem
probat *tex. in l. diem proferre §. plures ff. de recept.
16 arbitr.* Vbi ſententia lata per Iudices, ſeu votum
latum ſuper diuerſis ſummis, ſubſtinetur ſuper quã-
titate minori, ita quod Actor poteſt petere execu-
tionem ſententię ſuper quantitate certa; nam in ea
omnes Iudices videntur concurriſſe, *Affl. dec.* 362.
Theſſ. dec. 1. nu. 10. Eademque iuris diſpoſitio fuit
recepta in teſtibus, deponentibus ſuper ęſtimatio-
ne alicuius rei, nam ſi vnus dicat eam valere decem,
17 alter duodecim, & alius quindecim, omnes dicun-
tur concordes, & conteſtes ſuper decem, & ſingu-
lares in alijs ſummis, *Capp. Tholoſ. dec.* 208. *Carau.
ritu* 33. *Vrſill. dec. 240. nu.* 11. *Garſ. in tract. expenſ.
cap. 24. nu.* 15. & ita in terminis reſpondet *Cancer.
var. reſol. cap. 1. nu. 24. lib.* 3. quod Vaſſalli teneantur
ad pręſtationem annuam quantitatis in minori
parte, licèt difformitèr ſoluta fuiſſet, nam ſuper ea
nata fuerat obligatio, & actio, *Doct. in l. in eo quod
eſt plus ff. de regul. iur.* Et ſic obtinui in ſummario
poſſeſſorio, vt citrà pręiudicium ſolutio fieret,
prout tribus annis præcedentibus facta erat, &
dum fuiſſet reclamatum non vidi deciſionem, dum
iuſſu Proregis Ducis Alue compulſus me contule-
rim ad Regiam Audientiam Hydruntinam.

Sed aduersùs hanc replicationem, ego anceps
eram, & dubitabam, ne cauſæ Patronus ex aduerſo
reſpondiſſet, id quod à *Modernis Doct.* videram
conſideratum, contra noſtram reſponſionem; Di-
cunt enim, quod, & ſi vera ſit regula, in maiori
18 quantitate ineſſe minorem, quod tamen non va-
leat conſequentia, ut qui ſoluerit quantitatem ma-
iorem, cenſeatur approbare minorem: Nam qui
ſoluit, aut habet animum ſe obligandi; aut non,
dum indeterminatè præſtat, præſumitur non ha-
bere intentionem conſtituendi ius cui dat, neque
recipiens inferre poteſt, conſecutum fuiſſe obli-
gationem, dum ſine proteſtatione patienter diuer-
ſas ſummas receperit. argum. *l. 3. ff. de acqu. poſſeſſ.*

&

& sic *Cas[s]anat.consi.4.* qui respondit argumento, ut
in maiori summa insit minor, ut vera sit hæc regu-
la, quod vna accedat aliæ, tanquam pars quotati-
uæ: exemplum, si quis petat viginti, in hoc numero
includuntur decem, sed is non dicetur separatè
petere decem, quia alia est summa decem, alia vi-
ginti, ideò qui recipit minùs, non propterea ei de-
negabitur petere residuum, nam consensit in mi-
nori summa, quatenùs accedit ad complementum
19 totius, ut *Cagnol.in l.in eo minus, ff.de regul.iur.*
Ripa in d.l.1.§.si quis, ff.de verb.oblig.& est glos.
insignis, in l.1. ff.de seruit.vrban.præd.verbo (iter)
tex. disponit, *vt qui habet actum, dicatur habere*
iter, glos. declarat, *quoad commoditatem*, quia ser-
uitus actus absorbet illam itineris, ità quod si defi-
ceret causa habendi actionem, actus cessaret etiam
illa itineris, quia non dicuntur esse simùl duæ serui-
tutes, ità quod adempta una, alia remaneret, & sic
ad propositum nostrum, posset dici, quod qui non
habet fundamentum de per se, super parte, quota-
tiua, neque super tota, nec videtur refragari, *tex.in*
cap. ex parte, quia *tex.* præsupponit obligationem,
sed differentia erat in modo mensuræ. & in dubio
quia quod minùs est, à iure attenditur, *l.semper in*
obscuris, ff.de regul.iuris, ideò nil facit dispositio
dicti *Capitul.* quia in hac causa negatur adesse
obligationem dandi, sic *Gomes.in §.ex maleficijs,*
nu.53.inst.de action.

Minùsque videtur officere, *l.diem pro ferre, §.si*
20 *plures, ff.de arbitr.* nam eadem solutione diluitur,
quia ibi supponitur debitum in genere, licèt diffe-
rentia sit in quantitate, & idem in testibus deponē-
tibus diuersimodè super æstimatione, ut *Garzia*
tract.expens.cap.fin.nu.8. Afflict.dec.362. & ità in
indiuiduo tenuit *Fontan.de pact.nupt. claus.4.glo.*
18. ex *nu.168.par.1.*

Ego autem considerata vtraque opinione, sen-
tentiam *Caccer.* esse æquiorem puto, ut stante lon-
gissima præstatione, licèt difformitèr facta, Iudicis
arbitrio sit relinquenda taxa, ut minùs noceat, se-
21 quendo iuris regulam, ut quod minimum sit de-
beamus attendere, & est bonus *tex.in l.pen.ff.de*
oper.libert. qui iusto iudicio Iudicis reliquit modū
taxandi præstationem operarum, tam obsequialiū,
22 quam artificialium debitarum à libero patrono,
sed non per quantitatem difformem data longissi-
ma præscriptione, concurrentibusque alijs conie-
cturis obligandi, non debeat soluens condemna-
ri ad continuandum, si alia in contrarium non
resistant.

ARGVMENTVM.

Edicta, Banna, aut mandata facta ad instātiam Baronum, an, & quando ex vnico actu, vel reiteratis, ipsis quærant quasi possessionem, & præscriptionem contra Vassallos:

Priuilegia concessa Vniuersitatibus, an amittantur per non vsum, vel contrarium vsum.

SVMMARIVM.

1 *QVasi possessio acquiritur in iuribus incorporalibus ex vnico actu.*

2 *Banna, & edicta Baronum, aduersus Vassallos, data patientia præiudicant.*

3 *Bannum factum, nō nocet, si Vassalli contrarium fecerint contra dispositionem tyranni.*

4 *Protestatio quando releuet, si actus subsecuti sint contrarij.*

5 *Protestatio non notificata parti aduersæ non suffragatur.*

6 *Murmuratio populi interrumpit præscriptionem Baronis.*

7 *Prohibitiones particularibus subditis factæ, an noceant vniuersis.*

8 *Actus, qui præiudicant singulis, vt singulis non nocent Vniuersitati.*

9 Ius pascendi *competit singulis, vt singulis.*

10 *Priuilegium si erit concessum Vniuersitati, an possit præiudicari illi, per factum contrarium ciuium.*

11 *Prædecessores an possint præiudicare successoribus.*

12 *Priuilegia quando censeantur concessa Vniuersitati, vel ciuibus.*

13 *Banna super actu affirmatiuo, secuta potentia præiudicant.*

14 *Banna super actu negatiuo, etiam data patientia, non nocent.*

16 *Quasi possessio tunc quæritur, quando succedet casus vtendi, & quis non vtitur sua facultate.*

16 *Negatiua prohibitio, non vestita facto, non reuelat ad acquirendam quasi possessionem, & aliquod ius.*

CAPVT V.

EX vnico actu in iuribus incorporalibus,
1 & seruitutibus acquirendis data patien-
tia ex aduerso, acquiri possessionem re-
cepta est opinio, *Anna allegat.131. &*
sing.96.ac 584. Franch.dec.548. Vrsill. dec.67.
& proindè *in præced. tract.* hoc loco fundaui, quòd
si Baro prohibuerit, ne Vassalli accedant ad alia
Molendina, Tapeta, Furnos, Battinderios, nisi ad
sua, aut ne vendant Victualia, Animalia, nisi eo re-
quisito, uel faciat alia similia edicta, Banna, manda-
ta, contra subditorum libertatem: si istis prohibi-
tionibus sequatur tacitus consensus populi, non
2 oppugnando, sed patiendo, tunc quæritur quasi
possessionis initium Baroni, & exindè præscriptio,
Afflict.in dec.67.& 388. Menoch.tract. retinendæ
possess.rem.5. Molina de Iust.& Iure quæst.14. &
benè *Caualc.tract.de vsufruct.quæst.12.* Hanc ta-
men conclusionem sic generaliter fundatam de-
clarabo, cum sit materia quotidiè practicata, &
singularis.

Auertendum ergò primò est, quòd dicta pro-
positio, vt patientia secuta, incipiat quasi possessio,
ex *Doct.in l.1.cum seq.C.de seruit.& aqua*, procedit
si Baro in facto posuerit in executionem, id quod
per proclamata præceperit, & Vassallos contradi-
centes cogerit, renitentes carcerauerit, pœnas con-
3 trauētionis exegerit, aliàs si proclamata steterint in
puris terminis, non vestitus facto, nil releuabunt Ba-
roni, eò magis si subditi, illis non obstantibus, se
conseruauerint in eorum libertate faciendi actus
contrarios Bannis, tunc ex sola emanatione Banno-
rum, quāquam Vassalli verbis non contradixerint,
4 aut fuerint protestati, vel petierint reuocationem,

apud

apud superiores, Baro non poterit fundare quasi possessionem, *Guid.Pap.dec.631. Thes.dec.16. nu. 6. Afflict.dec.265.nu.10. Oz.esch.dec.176. Dom. Regens Valenz.cons.22.nu.59.* si verò Vassalli fuerint protestati, & se opposuerint: Proclamata resoluentur, vt dixi *Pragm.14.num.32.* Sublimitatur, si post oppositionem verbalem, in facto secuta fuerit patientia, & subditi acquieuerint, nam protestatio contraria facto nil releuat, & proinde tunc Banna reuiuiscunt, & quasi possessio, & præscriptio

5 procederet, quia non fuit interuersa, *Molina de Iust.& iure quæst.14. Fontan.de pact. nupt.clauf.4. glos.17.num.54.* nam licet extraiudicialis oppositio, etiam parte ignorante sit considerationis, *Roland. à Valle cons.22.nu.24.vol.2. Capyc.dec.109. nu.26. Dom.Rouit.pragm.1.in fin.tit.de iurisd.non turb.* tamen ea habet locum, si prohibens desistat, sed si vltra procederet, defendendo banna emanata, tunc Vassalli tenentur adire Iudices superiores, & iudicialiter se opponere, alias nuda protestatio præcedens non releuaret, *Boer.dec.319. Fabr.def. 1.& 10.C.de seruit.& aqua,* & hāc sublimitationē tene cordi, quia non aduertunt *Doct.Omnes* super ista intelligentia, Posset defendi, & excusari sola pro estatio, si magna esset potentia Baronis concomitata cum seuitia, & subiecti essent humiles: nam probata ista causa reuerentialis metus, cum periculis, releuaret protestatio extraiudicialis, quia actus præsumptiuè violenti non præstant actionē, nec possessionem, *Crauett.cons.86.num.3. Afflict. dec.388.num.9. Fontaneli loco cit.nu.56. Natta cons.118.*

Vlterius nota, quod dictæ prohibitiones, vt præiudicent vniuersis oportet, vt sint generales contra omnes, nam si fierent aliquibus Vassallis, licèt illi consentiant tacitè, vel expressè, vti si fiat alicui volenti ædificare furnum, battinderios, tapetum, & similia, talis, in quam prohibitio non nocebit alijs Ciuibus, quia factum aliorum, non nocet communitati, *Bald.l.item capilli, ff.de rerum diuis.Boer. dec.12.* ex vulgata regula, *Quod alteri, per alterum iniqua non affertur conditio, l.non debet, ff.de regul.iuris,* limitatur hæc conclusio, nisi isti actus essent plures, & multiplices, ità quod venerint ad notitiam totius populi, & acquieuerint, ita quod libertas ciuium detrimentum pateretur, tunc tales, & tantæ prohibitiones, diuersis subditis factæ præiudicarent vniuersis, *Brun.cons.13. Menoch. de præsumpt.lib.4.cap.111. Thess.dec.16.nu.7. Garsia de expens.cap.9.nu.39.cum seq.* & benè *Cancer. var.resol.lib.3.cap.13.nu.100.* ad quos recurre, ad sciendum quæ requirantur, vt actus noceant Vniuersitati, verum si actus ij sint, quod non possit inferri consequentia, vt præiudicent Communitati, sed illis tantum quibus prohibitiones à Barone fuit tunc ad eos pertinet defensio, ipsorumq; est totum præiudiciū, *Felin.cap.cum accessissent nu.30.de cōst. Gail pract.obseru.cap.65.nu.14.lib.2.* Non ommittam aduertere, quod si prohibitiones essent multæ, vt dixi, qui actus possunt inducere consuetudinem, stante scientia totius populi, tunc vt supra notaui, possunt illi præiudicare vniuersis, *limita* hoc *axioma,* nisi id, quod prohiberetur à Barone, pertineret

9 singulis, vt singulis, & non vt vniuersis, vt est *ius pascendi,* hoc casu maior pars non potest tacitè, nec expressè nocere alijs. Adeò quòd vnus solus habebit facultatem impugnandi, argum. *l.per fundum ff.de seruit.rust.præd.* & est singularis restrictio, & bis in Sac.Conf. obtinui, tàm pro Vniuersitate Campanæ, contra Baronem, quam pro Vniuersitate Sancti Blasij, cum Rectore Sanctæ Eufemiæ, Prouinciæ Calabriæ; prohibuerant enim ciues, qui habebant ius pascendi in territorio, intercipiebant animalia, exigebant à multis fidam, & causa introducta in Sac.Conf. vbi Vniuersitate petebant conseruari in possessione, Barones allegabant ipsos esse in possessione, præsentando scripturas dictarum interceptionum, & consensum Ciuium replicabam Ego, qui partes Vniuersitatis tuebar, quod illi non potuerunt præiudicare vniuersis, & factum ciuium in pascuis non nocet singulis. Cumque; hunc articulū explicabo infra *cap.73.* nō immorabor amplius in hoc, solùm breuiter ex prædictis, defendi aliam causam super priuilegio cuidam Vniuersitati concesso à Principe, & eius ciuibus an ex facto contrario, & actibus aduersatiuis, gestis à quibus, priuilegium potuit amitti, & maior pars ciuium potuit præiudicare omnibus, & dicebam, quod ciues videbantur omnes vocati, vnde quilibet de per se, præsentat suam personam, &

10 successores, & nascituri, quisque venit iure proprio, vnde prædecessores non possunt nocere successoribus, prout dicunt *Doct.* in materiis fideicommissi, vel maioratus, quod non possunt maiores præiudicare vocatis, *Molin.de primogen.l.4.c.8.* Ita quod neque immemorabilis præscriptio iuuat, quia quilibet insurgit de per se, & præscriptio facta cum prædecessoribus, non nocet alijs, *Cancer. lib. 3. cap.3.nu.21. Peregr.cons.28. Garsia de Nobili glos.12.nu.80.* Enimuerò est intuendum ad verba priuilegij, ne decipiaris, quando priuilegium dicatur concessum Vniuersitati, ac ciuibus, & succeso-

11 ribus, vti singulis, vel sit contemplata tantum vniuersitas, nam in primò casu adaptantur quæ supra dixi, vt factum quamuis maioris partis, non noceat alijs, neque successoribus, secundò casu, si concessum respiciat solum commodum communitatis, & non singulorum, vt singulorum, tunc negligentia, vel actus contrarij nocerent publico, vt dixi supra *num.7. & Guid.Pap.dec.279. Vrsill.dec.67. Aul. cap. præterum 19. Glos. Priuilegios, Cancer.lib. 3.cap.13.ex num.377. Auend.de exeq.mand. Regum cap.4.nu.3.*

Postremò, vt finem imponam articulo, quem in principio aggressi fuimus concludendo dictam

13 materiam, quando Banna, proclamata, & prohibitiones Baronum noceant subditis, dic, quod aut fiunt super actu, & facto affirmatiuo, vel negatiuo. Diuersimodè enim ius statuit in vno, quam in alio, & ideò ad sciendum, quando quæri possit quasi possessio à Barone, est menti tenenda talis distin-

14 ctio, primò casu si fiat ordo, vel Bannum, vt quid fiat, vti quod omnes vadant ad suum molendinum, tapetum, & similia, vel ei præstent decimas, vel quid faciant in omnibus actibus affirmatiuis, tunc patientia, consensus, & paritio, dant ius possidendi, & præscribendi, vt supra explicaui.

Secundò casu, si prohibitio erit negatiua, vti ne quis venetur in tali loco, vel piscationem faciat, ne vendat, ne accedat ad pascendum, lignandum in parte designata, & possunt infinita exempla adduci, hoc casu, ista proclamata, emissa, non præstant ius, &

ius, & quasi possessionem Baroni, etiam si Vassalli se abstinerent, & non accederent ad lignandum, pascendum, venandum, aut piscandum, Quia possent dicere, tunc esse in eorum voluntate, & facultate, velle, & nolle vti, vnde interim non oritur ius neque obligatio, aut possessio, & sic sola prohibitio non vestita facto, in incorporabilibus non præstat aliquam facultatem, licèt Baro liberè vsus fuerit ijs super quibus prohibitiones fecerit, *Roland. cons. 53. num. 24. vol. 2. Couarr. de præscript. par. 2. cap. 1. num. 6. Gail. pract. obseruat. cap. 69. num. 4. part. 2. Gomes. variar. resolut. tom. 2. cap. 10. nu. 28.* limitatur, si euenerit casus, & tempus facultatis, & occasio, & illi noluerint vti, tùnc acquirerent contrarij ius possessiuum, vt præfati Doctores dicunt.

Ex quibus omnibus remanet explicata ista dubia, & obscura materia.

ARGVMENTVM.

Ambigua illa conclusio, quod ea quæ facultatis sunt, non præscribuntur, exactè declaratur, & sic qualiter hoc facultatis nomen intelligatur.

Baro, an non vtendo, & non petendo ea quæ ei à vassallis de iure, vel consuetudine debentur, dato longi temporis cursu ea amittat, vel tueri possit id in sua facultate fuisse.

Libertatis ius vt acquiratur, an concurrere debeant eadem requisita, prout in acquirenda seruitute.

SVMMARIVM.

1 *Actus voluntarii, & liberi non inducunt possessionem, neque præscriptionem.*

2 *Facultas ea dicitur secundum verum sensum, vbi ius non accedit, sed adest merum factum.*

3 *Factum voluntarium, & liberum non dat cuiquam actionem.*

4 *Facultas tùnc dicitur impræscriptibilis, quando adest fauor publicus.*

5 *Factum nudum fundatum super diuturnitate, dicitur meræ facultatis.*

6 *Præscriptio fundari non potest, si non accedat actus ex parte volentis acquirere possessionem, vel quasi, ex qua oritur præscriptio.*

7 *Quasi possessio incipit ex prohibitione vnius actus cum patientia.*

8 *Aqua quæ longo tempore fluit ad locum vicini inferioris, potest diuerti pro Domini commoditate.*

9 *Aqua diuerti non potest, quando vicinus se opposuit, & Dominus aquæ passus fuit.*

10 *Præscriptio non datur pro locatione continuanda.*

11 *Baro qui per longum tempus annuas præstationes non petiit, posteà petere non potest.*

12 *Libertatis fauore facilius perditur seruitus, quam acquiritur.*

13 *Libertas vt acquiratur sufficit non vsus triginta annorum.*

14 *Detentio iuris alieni est possessio.*

15 *Libertas vt acquiratur non requiritur scientia, & patientia.*

16 *Non vsus sufficit pro libertate acquirenda, seu recuperanda.*

17 *Libertas an acquiratur ex vsu in actionibus respicientibus res, vel personas.*

18 *Præstatio annua dependens ex vltima voluntate non præscribitur, nisi tempore immemorabili, & quæ sit ratio diuersitatis in aliis.*

19 *Annuus redditus in contractibus præscribitur vnico tempore.*

20 *Præscriptio aduersus priuilegium non habens causam continuam, vel certam incipit quando casus euenit, & Dominus non vtitur.*

21 *Quæ sunt facultatis nullo tempore præscribuntur.*

22 *Præscriptio immemorabilis habet vim tituli, & & priuilegii, etiam in iis, quibus ius resistit.*

23 *Præscriptio immemorabilis sola non sufficit in iis, quæ meræ facultatis sunt, sed aliis præsumptionibus concurrentibus est sufficiens.*

24 *Antiquitas temporis qualiter omnia præsumat.*

25 *Possidens Ecclesiastica etiamsi laicus, cui ius resistit, ex immemorabili tueri potest, quia ex tanto tempore Assensus Pontificius præsumitur.*

CAPVT VI.

Confert ad præcedens capitulum declarare illam ambiguam conclusionem, quam remissiuè, & incidenter tetigi in *præced. tract.* quod actus qui fiunt Iure facultatis, non dant possessionem, neque præscriptioné, & proindè exempla poni possunt, vt si vassalli soliti sint ire ad molendina, tapeta, & battinderia Baronis, vel ad fidandum sua animalia, in eius nemoribus, & defensis, non per hæc dici potest acquisiuisse Baronem ius prohibédi, quod vassalli si alio accedere velint, non possint, vel prohibeantur posse construere furnos, & similia: Isti enim actus, quia sunt voluntarij, & liberi, non inducunt obligationem, neque tri-
1 buunt possessionem, ex deducta regula, quod ea, quæ sunt facultatis, nullo tempore præscribuntur, *l. viam publicam ff. de via public. Gabr. Rom. conclus. 10. tit. de præscrip.* Cumque tale axioma (quæ dicãtur Iure facultatis) sit adeò cõfusè à *Doct.* positum, & diuersimodè declaratum, ideò veritatem huius articuli sic quotidiani, & necessarij indagare putaui. Et primò est sciendum, hoc nomen facultatis, à nullo Iurisconsulto esse cognitum, aut nominatum, ad hoc propositum, sed *Doct. aliqui*, hoc significato vti fuere, & reliqui concurrerunt, diuersas, diuersi afferentes diffinitiones, & deriuationes, vt quisquã certè discernere verum non posset, Quæ dicuntur, iure facultatis, *Bart.* enim in *l. 1. ff. de condit. ex lege nu. 4.* inquit, facultatem eam dici, vbi ius non acce-
2 dit, sed adest merum factum, veluti, Accedit quis ad furnum, vel tapetum tuum, ista accessio est merum factum, quod nullo iure dat obligationem, ergò est mera facultas, *Gabr. autem loco citato, Cranett. de antiq. tempor. par. 4. §. circa præmissa Menoch. de arbit. Iudic. cas. 44.* respondent, semper quod quis ex facto voluntario, & libero non possit
3 ad iudicium vocari, & de iure cogi, ea quæ agit, dicuntur esse suæ facultatis, *Couarr.* autem *variar. resolut. lib. 1. cap. 9.* cum sequacibus valdè differt, ex quo ait, tunc facultatem dici impræscriptibilem, quando inest fauor publicus, quæ sententia de-
4 strueret omnia exempla, & quæstiones inter priuatos à *Doctoribus* positas, vnde talis opinio communiter improbatur, & alij alia somniauerunt: Nouis-

simi

ſimi autem adducunt pro cognitione, fundamen-
tum ſequens, Quod factum nudum fundatum ſo-
5 lum ſuper tempore, dicitur eſſe meræ facultatis,
cumque tempus non ſit modus inducendæ obliga-
tionis, *l. obligationū fere §. placet ff. de act. & oblig.*
6 ergò facultas non veſtita alijs adminiculis, cùm nõ
pariat obligationem, neque poſſeſſionem, neque
præſcriptionem inducit. Oportet igitur, vt accedat
actus ex parte volentis acquirere, vt incipiat poſſeſ-
ſio, vel quaſi, aliàs ſine ea, de iure non poteſt funda-
ri præſcriptio, *cap. ſine poſſeſſione de regul. iur. in*
7 *ſexto*. Factum ergò poſſeſſiuum datur quando vaſ-
ſalli volentes vti ſua libertate, & facultate prohibi-
ti eſſent, & paterentur, nàm iſto caſu ex parte ac-
quirentis ſit actus demonſtratiuus, iuris quærendi,
& patiens concedit ius acquirendi, concurrente
igitur prohibitione vnius, & patientia alterius, inci-
pit quaſi poſſeſſio, *l. 1. & 2. C. de ſeru. & aqu.* vbi
Doct. & *Vin. dec.* 411. dat exemplum, de aqua na-
ſcente in ſuo, quæ fluit longiſſimo tempore ad lo-
cum vicini inferioris, ſi Dominus aquæ voluerit
8 diuertere aquam, pro ſui commoditate vndè vici-
nus priuetur aquæ vtilitate, decidit non poſſe iure
conqueri quia fuit in Domini facultate, eam face-
re flui per illum locum, & propterea vicinus nun-
quam ius ſeruitutis quæſiuit, niſi Dominus ille
9 diuertiſſet, & ille vicinus ſe oppoſuiſſet, & Domi-
nus acquieuiſſet, quia tunc inciperet præiudicium
ſuperioris prædij aquam dominantis, & quæſitum
eſſet ius inferiori, *Vaſq. controu. illuſ. cap. 4. lib. 1.*
Guid. Pap. dec. 298. *Caſſan. in Conſuet. Burg. fol.*
391. verſic. *ſic etiam*.

Nec dicas, quod ex parte prætendentis poſſeſ-
ſionem, & præſcriptionem adeſt vſus, dum molen-
dina, tapeta, paſcua tenet, quę ſunt facti, in quibus
Vaſſalli longiſſimo tempore acceſſerunt. Nam
reſpondetur, tale factum eſſe voluntarium ex par-
te vtriuſque, & non parit obligationem: Baro ea te-
net ad ſui libitum, pro ſua vtilitate, & acquirenda
mercede, ad inſtar locantis, & conducentis operas,
& animalia, nam ex longa locatione non quæritur
10 ius præſcribẽdi, *Ioſeph Lud. deciſ. Peruſ.* 106. *Fon-*
tan. de pact. nup. clau. 4. gloſ. 17. ex *nu.* 8. qui latè hũc
articulum declarat: ex qua reſolutione, & demon-
ſtratione, cognoſci facilè poterit, quando factum
dicatur meræ facultatis, quod nullo tempore præ-
ſcribi poſſit.

Sed quæro, de quæſtione notabili, quam pluries
in facto mihi euenit. Quid ſi Baro habeat ius col-
lectandi Vaſſallos, vel ab eis aliquod annuum cõ-
conſequendi, vt vidi Calabriæ, in qua multi Baro-
nes exigunt gallinam à quolibet foculari, quod ius
gallinaceum nominant, & ſic ſalmam paleæ à quo-
libet Maſſario. & alia quæ inuenerunt tyranni Ba-
rones, & remanſerunt ex antiquitate in certam
præſtationem, vt *dixi ſup. cap.* 4. Si per longa tem-
11 pora, non petierunt prædicta, an Vaſſalli poſſent
prætendere, (dato congruo tempore ad præſcri-
bendum ex fluxu annorum) libertatem antiquam
recuperaſſe: Ex parte Baronis dicebatur, hæc fuiſſe
in ſua facultate petere, & ea quæ ſunt facultatis nõ
præſcribi, & ſic vanam prætenſionem ſubditorum.
Nec fuiſſe eis eius quæſitum, ex quo tunc illis ius
quæreretur, quando Baro petijſſet, illi oppugnaſ-
ſent, & Dominus ſe acquieuiſſet, quoniam ex iſto
actu oriretur quaſi poſſeſſio, iuxta quæ ſupra fun-
dauimus ex *l. 2. C. de ſeru.*
12 Contrarium verò ſuper hoc articulo eſt tenen-
dum, nam fauore libertatis, diuerſa eſt ratio in ac-
quirenda ſeruitute, quam in amittenda quia non
vtendo quis hac facultate, ſpatio longiſſimo tri-
ginta annorum perdit ius ſuum, nec requiritur op-
poſitio, Baronem petijſſe, & ſubditos reſiſtiſſe, ut in
acquirenda ſeruitute diximus, nam pro ea diſſol-
13 uenda, & libertate acquirenda, ſolus non vſus
triginta annorum ſufficit. *Crauett. conſ.* 111. *Nat-*
ta conſ. 446. & 486. *Guid. Pap. dec.* 631. *à num.* 9.
Rolan. conſ. 53. *vol.* 2. nam illa detentio iuris alieni
14 eſt poſſeſſio, *Bammacar. in cap. ſi quis per tri-*
ginta à nu. 35. *tit. ſi de feud. def. contr.* & non eſſe
15 neceſſaria ſi, nec patientiam dixerunt, *Gomez. var.*
reſol. tom. 2. cap. 15. tit. de ſeruit. & Addit. in lit. L.
Facch. contr. iur. lib. 8. cap. 22. & Couar. in regula
poſſeſſor. par. 2. nu. 8. & facit *tex. in l. ſi patrem, §. ſi*
per fundum ff. quemadmod. ſeru. am. vbi ad recu-
perandam libertatem aduerſus ius ſeruitutis alteri
quæſitum, non eſt neceſſaria patientia, nec ſcientia
16 aduerſarij, ſed ſolum non vtendo ſeruitus amitti-
tur. & ſic *Maſcard. concl.* 1215. *num.* 59. & licèt
aliqui voluerint hunc articulum diſtinguere, inter
ſeruitutes ruſticas, & vrbanas, dicentes in ruſticis
ſeruitutibus amittendis, non requiri ſcientiam, &
patientiam ſicut in vrbanis, vt *Cepoll. de ſeru. ruſt.*
præd. cap. 24. num. 26. Fontan. de pact. nupt. clauſ. 4.
gloſ. 17. ex *num.* 71 tamen *Maſcard. & alij multi*
deſuper citati eam diſtinctionem improbant, &
ampliant hanc concluſionem, procedere etiam in
17 actionibus reſpicientibus res, non ſolum perſonas,
vti Canones, tributa, & cenſus, nam & ſimiliter ex
non vſu præſcribũtur. *Theſ. dec.* 114. & 179. *Guid.*
Pap. dec. 406. ſecus in annuis præſtationibus ex vl-
tima voluntate dependentibus, quas longo tempo-
re non petendo non præſcribuntur in futurum, ſed
18 immemorabili, quia tot cenſentur legata, quot sũt
anni, & pro eis non naſcitur actio; niſi in principio
cuiuslibet anni, & ſic præſcriptio, *l. in ſingulos, ff.*
de ann. leg.

Quòd aliter eſt in annuis redditibus ex contra-
ctu debitis, nam cum vna ſit obligatio, quæ oritur
19 ex principio ſtipulationis, ſic & vna actio, vnaque
ſufficit præſcriptio, *Doct. in l. ſi Stichum, §. ſtipula-*
tio, ff. de verb. oblig. Guttier. pract. quæſt. lib. 1. q. 90.
num. 4. de Pont. conſ. 48. nu. 13. Vin. dec. 465. *Boer.*
dec. 336. *Caſtill. de vſufr. cap.* 67. *Valaſc. conſult.*
49. *Gomez. var. reſol. tit. de qualit. contract. nu.* 45.
& videnda ſunt quæ infra etiam dixi *cap.* 62. limi-
tatur etiam in priuilegio, & ſeruitute non habente
20 cauſam annuam, vel certam, nam non incipit præ-
ſcriptio, niſi quando caſus, eueniat, & ille nõ vtatur
& tunc enim datur negligentia, & actus pro liber-
tate oritur, vt plenè *Gizzar. dec.* 73.

Poſtremò, vt explicatam, & abſolutam primam
concluſionem poſitam relinquam, quod ea quæ
ſunt facultatis, non præſcribuntur, eſt videndum,
an vera ſit opinio, quod neque tempus immemo-
rabile ſit ſufficiens, *Theſ. dec. 16. num. 3. cum ſeq.*
21 deciſiuè firmat, nullo vnquam tempore faculta-
tem præſcribi, & ſic *Couarr. in reg. poſſeſſor. par. 2.*
§. 4. nu. 6. Contrarium tamen tenet *Boer. dec.* 125.
Menſinger. obſeru. 30. cẽt. 1, Crauett. de antiq. tem-
22 *poris par. 4. §. abſolutis*, cum alijs ab his coacer-
uatis, ex eo quod ipſa immemorabilis præſcriptio

habeat

habeat uim concessionis, tituli, & priuilegij, etiam in ijs quibus ius resistit, ut dicam in *seq. cap.* Quæ ratio anxios reddiderunt *Thes. & Sequaces*, qui licet negatiuam defenderint, tamen dicunt ipsos esse
23 opinionis, quòd si cum immemorabili aliæ coniecturæ concurrerent, tale tempus sat esset, & adducūt multa exempla, qualiter coadiuuari possit talis præscriptio, cum alijs præsumptionibus.

Et *Fontan.* loc. sup. cit. ex *nu. 27. cum seq.* intrepi-
24 dè firmat, quod data immemorabili, allegando ad colorem, titulum, & priuilegium, quamuis nō producatur, (cum tātus temporis fluxus sic præsumat) pro ea esse decernendum, absque necessitate probandi alias coniecturas, & præsumptiones, quia non sunt hæ coniecturæ, quæ dant ius, sed dicta tēporis antiquitas, quæ omnia sollemnia arguit, & non sunt facta, gesta fuisse præsumit.

ARGVMENTVM.

Seruitia, quæ de iure à Vassallis Baronibus non debentur, an immemorabili tempore quæri possint, & quantæ considerationis sit talis præscriptio, qualiterque probetur, & impugnetur, perbellè notatur.

SVMMARIVM.

1 *Seruitia, & alia onera præstita à Vassallis Baronibus præsumuntur de iure per vim, & metum extorta.*

2 *Vassalli ad seruitia, & onera sine Regio assensu obligari non possunt.*

3 *Præscriptio super vitioso titulo non potest fundari, etiam si immemorabilis esset, declara, vt seq. nu. 6.*

4 *Immemorabilis præscriptio tollit metū, præsumptionem præsumit titulum verum, & omnia sollemnia intercessisse.*

5 *Præscriptio immemorabilis habet vim legis, habet tantam potentiam quantam tenet Princeps.*

6 *Immemorabilis non suffragatur quando titulus est vitiosus, & erroneus, si adest probatio probata, secus præsumpta.*

7 *Præscriptio immemorabilis super materia odiosa strictè, & sollemniter est probanda.*

8 *Præscriptio centenaria an possit per scripturas probari, declaratur.*

9 *Præscriptio immemorabilis qualiter per testes sit probanda.*

10 *Requiritur inter alia, probatio, quod ita communis sit vox, & opinio, & nunquam contrarium sit auditum.*

11 *Testes contrarij dicentes contra centenariam, an infringant eam, licet actor eam plenè probauerit singulariter ponitur.*

12 *Interruptio temporanea non præiudicat si continuetur possessio.*

13 *Testes numero, & dignitate præualent.*

14 *Immemorabilis qualiter possit impugnari adnotatur.*

15 *Præscriptio nutritiua peccati licèt immemorabilis est abroganda.*

16 *Titulus non est præsentandus si potest impugnari, quia destruit immemorabilem.*

17 *Sollemnitas si possit post titulum nullum suppleri, cursus temporis non obstat.*

CAPVT VII.

SEruitia, & alia onera Baronibus à Vassallis
1 præstita, de iure non debita, per vim, & metum, extorta præsumuntur: nam cum sint contra libertatem, & resistat præsumptio, ea non esse uolūtariè facta, ideò nulla præscriptio suffragatur, ut vltra notata in præcedenti *tract. Mascard. conclus.* 1307. *Doct. in cap. quod latenter de reg. iur. in 6. Conar. in regula possessor par. 2. cap. 4. & Caual. comm. opin.* 781. notabiliter refert, quod etiam si adesset contractus, & titulus inter Baronem, & Vassallos, si non habeat correspondētiam æquiualentiæ, talis obligatio nulla esset, & sequitur nouè *Sese de inhib. cap. 4. §. 3.* Et eo ma-
2 gis, in Regno hec opinio sustinetur, cum Vassalli, absque Regio assensu, ad seruitia, & onera obligari non possint, ut in *Constit. Regni.* incip. *Quia frequenter.*

Sed dubium est, quid si immemorabilis præscriptio intercedat, *Peregr. de iure fisci, tit. de præscript. nu. 25. Conar. loc. cit. & Freccia de subfeud. aut. 8.* dicunt, eam non prodesse cum super titulo nullo, & vitioso nō possit fundari præscriptio, & q
3 præsūptio violentiæ, & metus, sufficiat ad transferendum onus Aduersario ad probandum initium non vitiosum immemorabilis, *Lopez l. 6. tit. 25. par. 4. in glos. magna, & Guttier. pract. quæst. lib. 1. q. 92.*

Alij verò contrarium tenent, vt tanta præscriptio sufficiat, & tollat metus & violentiæ præsumptionem, cum ex immemorabili præsumantur legiti-
4 mus contractus, Regius assensus, & omnia sollemnitèr acta, sic *Auend. de exeq. mand. reg. cap. 4. ex num. 9. par. 2. & Garzias de expens. cap. 9. num. 23.* Magna enim est auctoritas talis præscriptionis vt dixi *in præc. tract. nu.* 217. cum abstergat omnes maculas, præsumat titulum sollemnem, & habeat vim legis, vt *in l. 1. §. in summa ff. de aqua plu. arc.* ibi *(vetustas, quæ semper pro lege habetur,) & in l. hoc iure §. ductas aquæ ff. de aqua quot. & æsti.* Item po-
5 test tantum, vt Rex: *And. in cap. 1. verbo flumina. tit. quæ sint regal. & Bald. ibi*, ac *Felyn. in cap. cum nobis de præscrip.* qui dicunt, hanc præscriptionem esse priuilegium perfectum, contra quod nil potest opponi, & non recipit probationem in contrarium, & idem *Bald. cons. 439. lib. 3. & Craue. cons.* 238. aiunt, eam esse, quasi alterum ius naturale, quod immutari non potest, & altos effectus notant *Felyn. in d. cap. cum nobis, Balb. de præscr. par. 2. p. 3. Ricc. coll. 233. Gabr. concl. 1. tit. de præscrip.*

Et propterea inferendo ad quæstionem casus proposIti, si intercedat immemorabilis, pro Barone
6 affirmatiuam opinionem esse veriorem censeo: Nec obstat quod super titulo vitioso, non fundatur immemorabilis; nam procedit, quando adesset probatio probata, & constaret titulum esse vitiosum, secùs si ex coniecturis tantum esset iudicandum, proùt in casu nostro, nam tunc, quia de iure maior præsumptio superat aliam *l. Diuus ff. de restit. in integ.* & immemorabilis præsumit titulum, & omnia sollemniter acta, maius occupat minùs. *l. cum quæritur ff. de statu homin.* Cum distinctione ta-

men,quod cum tractatur de re odiosa, præscriptio
enixè erit probanda,& strictè,ita quod minima sol-
7 lemnitate deficiente, contra eam erit decernédum,
Garzias loco supra citato nu.8.

Qualiter autem erit probanda hæc centenaria,
breuiter nota , & primò fuit dubitatum , an per
scripturas possit probari,aliqui dixerunt quod non,
vt *Farin.dec.570.Put.dec.209.lib.2.* sed *Georg. in
repet.feud.cap.28.& Ricc.coll.1266.* conciliant has
8 opiniones , & dixerunt , posse per scripturas enun-
ciatiuas antiquas probari initium, vel aliquos actus
successiuos possessionis , sed non quod de per se,
solæ scripturæ sufficiant ad probandam immemo-
rabilem . Quomodo autem per testes sit facienda
9 probatio,declaraui in *prec.tract.num.* 224. scilicèt,
quod testes qui deponunt debeant esse ætatis an-
norum quinquaginta , qui de visu testificentur de
annis quadraginta , quod dicant ita audiuisse à suis
maioribus , eos nominando , quod deponant de
communi opinione, & fama , & vltimò quod sem-
per sic fuit obseruatum , & contrarium non fuit fa-
ctum,neque auditum,vt latè per *Molin.de primog.
lib.2.cap.6.Auend.de exeq.mand.cap.5. Masul.ad
Capyc.dec.293. Vin.dec.76. Ricc.coll.233. Garzia
de expens.cap.9.*

Et pro coronide , super materia istius probatio-
nis ,notandum duxi, quod non facilè inuenies ,&
dùm mihi in facto occurrisset , laboraui pro Princi-
pe Solofræ Actore petente reintegrationem cuius-
dam territorij occupati à Ciuibus terræ S.Felicis,&
10 in termino Princeps deduxit, & fortiter probauit
contrariam præscriptionem cum suis sollemnitati-
bus,Ex aduerso Vniuersitas prædicta, & eius ciues
articulauerunt contrarium, & produxerunt multos
testes, eorum possessionem antiquissimam deponé-
tes,ita & taliter , quod erant directò contrarij testi-
bus Principis , & destruebant illa duo requisita ne-
cessaria , (quod sic erat publica vox & fama , &
quod contrarium non fuit obseruatum neque au-
ditum ;) nam cum testes contrarij oppositum de-
11 posuerint , videbatur magis credendum testibus
de affirmatiua , quam mille de negatiua asserenti-
bus contrarium non vidisse, nec audiuisse ,*glo. in l.
diem proferre §.si plures ff.de recep. arbitr.* Et tali
casu immemorabilem corruere , & eam censeri sal-
tim interruptam , respondere *Alex. cons.16. lib. 2.
Molin.vbi supra nu.* 60. & sic prætendebat dicta
Vniuersitas , Principem non esse in probatis super
centenaria,quam nixus fuit deducere .

Quæ oppositio multum vrgebat , & Consiliarij
faciebant de ea magnum casum , Respondebam
Ego,qui partes Principis agebam, actus possessiuos
ex aduerso prætensos non opitulari, nam testes qui
12 dicebant vidisse Ciues dictæ Terræ S. Fęlicis pro-
hibuisse famulos Principis,quando volebant exige-
re fidam in eo loco , vel colebant territorium con-
trouersum,non obstabant,quia ea interruptio, secu-
ta postea , & continuata ex parte Principis posses-
sione,non infringit immemorabilem, quæ cum cō-
tineat tempus infinitum , adempto aliquantulo in-
teruallo,semper infinitum stat in suo esse, & aliqua
interruptione non læditur, nec destruitur . *Oldrad.
cons.254.num.18.Corn.cons. 22. lib. 1. Paris.cons.
57.num.84.Molin.loco citato num.* 47. Item testes
13 ex parte nostra erant numero , & dignitate plures,
& superabant testes partis contrariæ suis vltrà,

Cumque in conflictu probationem pręualeant illi,
qui numero superabundant,vt *Gabr. Rom. tit. de
testibus concl. 4. num.* 50. ergo & nostra probatio
pręualebat , & sic de contraria non erat facienda
consideratio , & maximè cum non tractaretur de
materia odiosa,cui ius resisteret, sed inter priuatos,
vbi nulla considerabatur violentia, nec metus , di-
cta immemorabilis pręscriptio strictę non erat in-
terpręstanda,vt *Couar.in regula possessor par. 2. §.4.
Garzia ibi num.* 11.*Ioseph Ludou.dec.* 106.quę om-
nia singularia sunt.

Postremò aduertas , quod licèt fundauerim im-
memorabilem habere pręsumptionem iuris & de
iure, omnia sollemniter acta fuisse , & non recipere
probationem in contrarium , tamen limitari potest
14 ex pluribus , & adducit aliquos casus *Crauet. de
antiq.temp.4.par.cap.incip. materia ista ex nu.72.*
qui ait,imprescriptibilem esse obedientiam contra
Principem, vel Pontificem, vel quando inconcessi-
bilia sunt, quę detinentur vti spiritualia, quia data
incapacitate,nulli vnquam quęritur possessio, *And.
in c. 2. de prebend. in 6.* Corruit etiam, si actus sint
difformes vel voluntarię pręstationis , vt dixi *supra
cap.4.Garzia cap.9.num.26.Auend.cap.4. par.2.n.*
17.Item si esset nutritiua peccati , vel si per priuile-
gium ei derogaretur,non suffragaretur tunc posses-
sio tanti temporis.Insuper impugnari potest,si con-
staret titulum à principio fuisse nullum, vitiosum
vel erroneum , quia super talibus fundari non po-
test ędificium .

Ideò datur cautela Aduocatis , vt dixi in *preced.
tract. num.* 227. quod si possunt probare per testes
immemorabilem , caueant pręsentare titulum ; sed
16 dùm in facto fuisset præsentata quędam concessio
rei feudalis absque assensu, & super ea fuisset facta
etiam probatio immemorabilis, & pars impugnan-
do concessionem pretenderet etiam ex pręedictis
non esse faciendam existimationem de centenaria,
dùm titulus erat nullus ex defectu assensus.Repli-
cabam Ego,quod licèt concessio, & priuilegium
17 appareat ex facie illegitimum , tamen dùm potuit
sollemnitas assensus impetrari, & omne quod con-
currere debebat suppleri,dato cursu tēporis, fuisse
adimpletum de iure pręsumitur, *Anchar. cons.* 136.
vbi in instrumento transactionis Monialium pre-
sentato,deficiebant omnes sollemnitates, & ex de-
cursu tanti temporis consuluit pro validitate,quia
sollemnitates poterant posteà suppleri,& sic *Alex.
cons.89. de Pont.cons. 155. vol. 2.* & dixi *in pre-
ced.tract.prag.11.ex nu.146,* nisi daretur , vt supra
dixi incapacitas , veluti , quia assensus non poterat
dari , vnde neque pręsumi , cùm fictio non possit
plus operari,quam veritas,*l.filio,quem Pater, ff. de
lib.& posthum.*

ARGVMENTVM.

Agens ad rescissionem contractus venditionis
qualiter debeat offerre pretium receptum .
Pretium si ex pacto emptoris fuerit inuestitum
in tuta Emptione pro securitate, an reuoca-
to contractu possit petere de contanti , vel
sufficiat Emptori offerre cessionem emptio-
nis factæ,nouiter explicatur .

SVM-

SVMMARIVM.

1 *NVllitatem, vel rescissionem contractus rei vendita proponentes non debent audiri, nisi oblato pretio cum vsuris.*

2 *Minor restitutionem in integrum petens, debet offerre quod ad eum peruenit.*

3 *Oblatio verbalis in iudicio, quando sufficiat.*

4 *Assensus si non expeditur in forma Cancellaria infrà biennium super vẽditione, potest reuocari.*

5 *Pretium rei empta, si ex pacto sit conuersum in emptionem, an rescisso contractu vẽditor teneatur soluere, vel sufficiat cedere emptiones.*

6 *Reuocatio contractus datur tàm venditori, quàm emptori, contra Freccia opinionem.*

7 *Contractu rescisso, quilibet debet reponi in suo statu, venditor ad rem cum fructibus, emptor ad pretium cum vsuris.*

8 *Impugnans actum, non potest de iure pratendere commodum.*

9 *Interesse voluntatis, satis est de iure in consideratione.*

10 *Pactum vt pretium inuestiatur in emptionem, est onerosum venditori, & contra naturam contractus.*

11 *Onus rei dicitur pactum contra naturam contractus, & pretio astimatur.*

12 *Attendendum est, quod principaliter sit, non quod in consequentiam venit.*

13 *Restitutio an detur aduersus tertium.*

14 *Pretium ex pacto inuestitum reuocato contractu, an in pecunia numerata sit restituendum, vel sufficiat cedere emptionem factam.*

15 *Pretium quando succedat loco rei declaratur.*

16 *Contrahens semper prasumitur se adstringere cum iuris dispositione.*

CAPVT VIII.

NOtabilis, & vtilis est articulus, quem tetigi in *pracedenti tract.* quòd Vniuersitas, minor, & alij agentes ad rescissionem contractus ex capite nullitatis, uel restitutionis in integrum, petendo rem auocari, quam alie-
1 nauerant dum intendunt reponi ad pristinum, similitèr ex sui parte debent adimplere offerendo pretium receptum, ità quod Reus etiam in integrum reducatur, & non adsit inter eos inęqualitas, & sic, si petat quis fructus perceptos à possessore, teneatur offerre usuras pretij recepti, *tex. est ad literam in l. 1. C. si vend. pign.* & concordat *tex. in l. vtere C. de prad. min.* & adeò uera est hęc cõclusio, quod *Doct.* dixerunt denegari posse audientiam Actori, nisi realitèr, uel saltim uerbalitèr in iudicio adim-
2 pleat adimplenda ex sui parte, *l. Iulianus §. offerri ff. de act. emp.* si intendat constituere conuentum in dolo, sic *Affl. dec. 220. num. 4. Ozasch. dec. 160. nu. 16. Sforza de restit. in integ. quest. 47. par. 1. art. 1, & 3. Corn. cons. 86. lib. 2.* qui omnes concordant pretium esse deponendum, uel offerendum, ut deliberet Reus, si contentus sit, illud sine lite recipere, nam rescissio, & reuocatio contractus assimilantur restitutioni in integrum, quę est in pristinum repositio, *l. quod si minor §. restitutio ff. de minor.* & eam Minor proponens, similiter tenetur acceptum
3 offerre *l. 1. C. de reputat.* uerum si esset dubium, an pretiũ esset restituendum, potest cum protestatione offerre, quatenùs teneretur, *Mastril. dec. 13. nu. 31. Natta cons. 631. Roland. cons. 7. lib. 3.*

Per quos iuris terminos, annis pręteritis partes quondam D. Flaminij Vrsini Comitis Muri in Sac. Consilio defendebam, qui uendiderat terram Sorbi Marchionissę Cusani, quę pro securitate euictionis uoluit pactum, ut pretium ab ea exbursandum in emptionem conuerteretur, ipsa audita, & sic facta fuit emptio census, ipsa consentiente. Euenit, quod pęnituit Marchionissam emisse dictam terram, & negligente Venditore assensum expedire in forma Cancellarię, infrà biennium, ipsa reuocauit alienationem uigore *Constit. Regni diua memoria*, &
4 petijt, ut D. Flaminius uenditor recipere deberet in sui posse dictam terram ei alienatam, & restituere deberet pretium de contanti solutum. Cumque nullitas esset euidens, & defendi non posset ex *pragm. fin. de feudis*. Consulimus, ut sine alia lite deberet D. Flaminius offerre emptiones factas de pretio emptricis, & recipere terram Sorbi uenditã; Replicabat emptrix, quod ipsa soluerat de contan-
5 ti, & sic ad pristinum erat restituenda, stante nullitate contractus, quia ea dicitur esse realis restitutio, quando in pristinum sine damno aliquo fit repositio, quam oppositionem similitèr nos retorquebamus, contra ipsam Marchionissam, quod nequè ipse venditor debeat esse in damno, vt per iura supra allegata, cum minore probauimus, nam si pretium fuit inuestitum, non fuit ex voluntate, vel ex vtilitate venditoris id factum, sed causatum ex pacto coacto, quod voluit ipsa Marchionissa fieri, vt securior esset de suo pretio in casum euictionis Terræ emptæ, fuit casus reputatus nouus, & ego iunior scripsi sequẽtes allegationes, tunc temporis, quas vtile reputaui hic inserere,

Licet Marchionissa Cusani emptrix Terræ Sor-
6 bi feudalis potuerit ex beneficio Constit. Constitutionem Diuæ memoriæ reuocare ante impetratum assensum dictam emptionem, vt Sac. Cons. alias emptorem in eum casum ad reuocandum admisit, teste *Io: Thoma de Marin. in tract. de generibus, & qualit. feud. tit. de feudo ex pacto, & prou. antiquo in §. constitutio. nu. 13,* quicquid dixerit *Frec. de subfeud. lib. 2. auth. 1. §. à Regnicolis, per totum, & Ioannes Vinc. Anna in repet. dict. Const. in textual. nu. 225. cum seq.* Adeò vt superfluum esset, hoc in dubium reuocare in istis Supremis Tribunalibus, cum ista opinio vsu recepta sit.

Attamen in proposita facti specie probabiliter hæsitatur. Num Marchionissa valeat pretium repetere à venditore, uel à dicta petitione repellatur oblata cessione illius annui census, qui ex pretio depositato pro cautela euictionis ex lege in contractu venditionis dicta instante emptrice, emptus fuit.

Pro parte emptricis facit regula, quod rescissio, seù annullato contractu ex quacumquè causa pretium emptori restitui debet, prout res vendita ipsi venditori, *l. si fundus, §. 1. ff. de reb. eorum cum simul.*

Cæterum præmissis non refragantibus, in contrarium apertam ęquitatem esse censeo, quod imò uenditor hoc casu rescisso contractu, uel reuocato, seù annullato non teneatur pretium in pecunia numerata restituere, sed tantum actionem cedere

ad dictum capitale,& annuum censum,sic, ut supra,pro securitate euictionis ad fauorem emptricis acquisitum.

Et moueor, quia illa contra quem rescinditur, seu annullatur contractus etiam ex beneficio minoris ætatis debet reponi, & reintegrari in eum statum,in quo reperiebatur antequam cōtraxisset, nedum respectu eorum,quę peruenerunt ad ipsum

7 reuocātem,uerum etiam ad extraneum, *l.alterius*, ubi *Din.* & *Bald. ff.de tut.& rat.distrah. l.1.& 2.* ubi *Bald.C.si aduers.transact. l.quod minor, §.restitutio,ff.de minor.*& est bonus *tex.in l.tutor, §. curator,uers.Item quæro,& l.intra utile,§.uendentibus,ff.eod.* presertim quando contractus rescinditur ex lege in eodem contractu, *dict.l.ab emptione*,& ibi *Glos.*& *Doct.ff.de pactis* , cum adductis per *Tiraquell.de retract.consan §.29.gl.2.nu.4.*

Si itaquè debet reponi rescissionem passus in pristinum statum,in quo erat, antequàm contraxit, ità ut in aliquo damno non remaneat , ut etiam comprobant *Sfortia Oddus* in suo amplo *tractatu de restit.in integr.quæst.47.art.1.per totum*, etiam respectu tertij,ut supra,& *Odd.d.quæst.47.art.12. nu.55.fol.427.* Igitur contra omnem mundi equiquitatem compelleretur retinere emptionem annui censūs,& pretium in pecunia numerata restituere,quia in effectu circumscripto cōtractu emp-

8 tionis impugnato ab emptrice, super quo cum impugnauerit non possent, neque potest se fundare *Bald.in d.l.1.nu.1. C.de reput.Odd.d.artic.1.nu.3.* & facit reg. *cap.ex eo de reg.iur.in 6.* Coactus esset emere annuum censum ex pecunia aliena sibi mutuata,quod est absurdum *l.nec emere,C.de Iur. delib. cum simil.* & satis diceretur damnum pati; Quia actum fecisset contra eius uoluntatem , *l.fin. ff.de usu,& habit.* quam legem multis in locis al-

9 legat *Andr.in cap.1.§.si dominus,*sub *nu.9. ad finem*,ubi *Lap.ar.* loca adducit, *de milit.vassall.qui cont.est*, & eleganter dixit *Bald.in repet. l.1.* sub *nu.15.ad fin.ff.de leg.2.* quod grauare me dicitur omnis,qui me cogit,licet damnum mihi non inferat. nam loco damni habetur,quod perdo arbitriū uoluntatis, & eo ipso dicor damnum pati , quia facio actum,qui mihi displicet. *Andr.in cap.Imperialem*,sub *nu.4.de prohib.feud.alien.per Feder.* ubi allegat *d.l.fin.* & latè *Tiraq.de retractu consang.in prohem.cum seq.nu.25.*

Et prçcipuè quia pactum istud,quod pretium deponeretur,ut inuestiretur pro cautela euictionis, est insertum ad fauorem emptricis, & est onerosū uenditori , tum quia de substantia pretij est, nedum,ut transferatur dominium in ipsum uenditorem, *l.ex empto,in fine princip.ff.de act.empti*,

10 sed taliter, ut perpetuò ualeat de illo ad libitum disponere,ità in specie tradidit *Fabian.de Monte in tract.de empt.vendit.quæst.5.princ nu.33.ad fin.*

11 Tum quoniam omne pactum insertum ad fauorem contrahentis dicitur esse onus, & facit rem minus ualere,argum. *l.sed si vir.§.si vir uxori, ff. de donat.inter vir.& uxor.l.fundi partem, ff.de action.empti, l.si venditor, §.1.in fin.ff.de ser.export.* ex quo uerborum cōtextu,notare soleo,quòd res dicitur minus ualere etiam si onus annexum non respiceret commodum pecuniarium,sed animi satisfactionem,quem *§.fin.* allegat etiam in proposito oneris facientis rem minus ualere, *Tiraq.de retract.conuent.in præfat.nu.22.*

Nec eo,quia fructus dictę emptionis pertinere debent ad uenditorem dici debet pactum insertum ad fauorem illius, quia principali fuit insertum ad

12 fauorem emptricis,& eius contemplatione, igitur hoc attendi debet, *l.si quis,nec causam, ff.si cert pet.* ex ornat *Tiraq.in tract.de retract.consanguin. §.30.gl.1.nu.4.cum seq. l.qui exceptionem,ff.de condit.indeb.* latè *Tiraq.d.tract.in prohem.num.56.* & quod tale pactum quod fuit insertum ad instantiam,seu contemplatione unius ex contrahentibus dicatur causa finalis illius, tradit *Bald.in l.si repetendi,nu.6.C.de cōd.ob causam*, latè post alios *Bursat.consil.304.nu.10.& seq.vol.3.*

Cum ita que pretium ratione istius oneris perpetuò iniuncti ad fauorem,& contemplationem uenditricis dicatur minus ualere per iniquum cum reuerentia esset compellere uenditorem loco pretij cum onere soluti liberum restituere.

Nec obstat si replicaretur,quod posset uenditor pretium repetere a uenditore annui censūs, igitur

13 tenetur præcisè illud restituere emptrici.Nam uerum est,quod rescissionem passus restituitur etiam aduersùs tertium, ut supra,& tradit *Bald.d.l.alterius*, & ibi *Alber.*& refert *Odd.d.art.12.num.55.* maximè quando sciuit tertius possessor , quod potuit res auocari , *Glos.* singul in *l.minor,in verbo fuerit, ff.de euiction.* per *tex.clarum in l.in causæ l.e prima, §.fin.ff.de minor.* licet contra amplè consuluerit , quando ob pacta non seruata iuxta terminos, *l.cum te,C.de pact.inter emptor. & vend. Crauett.consil.299.per totum,par.2.* sed tamen quando nullum remedium daretur ipsi aduersario restituti contra ipsum rescindentem: Ita post *Petr.& Cyn.*tradit *Bald.in d.l.1.in fin. C.de reput.quæ fiunt in iud.rest.in integr.* & *Collect.& Bellam.in cap.causa num.9.de rest.in integr.* nouiter *Odd.d.quæst.47.art.3.nu.18.* qui uideatur.

Sed expeditum remedium habet consequendi intentum suum contra emptricem, quæ reuocauit contractum, ut supra : Quia excipiendo uenditor potest actricem repellere, & absurdum esset soluere vni,vt ab altero repetat,melius est enim non soluere,quam solutum repetere; *l.stipulante*, circa *princ.ibi,retinere maluerit,quam petere, ff.ad trebell.* cum vulg. adductis per *Tiraquell. d.tract. §.20.nu.3.*

14 Nec refragantur contraria,nam ex superius deductis ad ea clara patet responsio. Admisso enim, quod rescisso contractu, vel annullato ex quacumque causa emptor teneatur restituere rem cum fructibus,& venditor pretium cū interesse, iustum tamen circa fructus, & interesse respectiuè, secundùm distinct.quam facit *Odd.dict.quæst.47.art.8.* etiam latius *q.45.art.1.per tot.* tamen non procedit,quando pretium recipit cum onere illud inuestiendi,vt in proposito per superius tradita, & insuper quia liceret rescindenti plus petere, quam recepit rescissionem passus. Si enim res omnis cum onere minus valet petens illam sine onere, dicitur plus petere,igitur repelli debet , *§.plus autem inst. de act.cap.vnico,* vbi *Canon.de plus pet.* & quod dicatur omnis res cum onere minor, quam sine onere , latè comprobat *Tiraquell.in prohem.tract. retract.conuent.nu.20.cum seq.*

Et hinc est,quod ille à quo retrahitur res à consan-

sanguineo, vel vicino ex forma statuti non potest cōsequi integrum pretium per ipsum promissum, si illud non soluit, sed tantū partē solutam, & interim differre exactionem, prout venditor differre tenebatur, quia alias diceret plus petere tempore, *Tiraq.* ne aliorum dicta transcribam, *d. tract. de retract. consanguin. §. 1. glos. 18. nu.* 34. inferendo ad alia similia *nu.* 47.

15 Nec mihi negotium facit replicatio, vt supra facta, quod ex quo in particularibus res nunquam succedit loco pretij illa offerri non possit.

Nam respondetur dupliciter, primo, quod ex quo venditor non tenetur restituere in genere pretium sine onere, quia cum onere fuit inuestitum. Sat fuit, & est repellere actorem à dicta plus petitione, seù re alterata, & fortè altera, quæ non debebatur.

Secundò respondetur, quod cum vnusquisque faciens actum, censeatur se adstringere dispositioni legis de illo actu loquentis, *l. si duo,* & ibi *Bald. not. & alij* sequuntur *ff. de acquirenda hereditate, Alex. conf.* 103. *num.* 8. *lib.* 2. *Menad. conf.* 1. *nu.* 33.
16 *cum seq.* dum emptrix conuenit, quod pretium deponeretur, & erogaretur, vt supra, tacitè intellexit, seù intelligere debebat, quod ex iuris dispositione reuocādo tenebatur venditorem ab omni damno immunem reddere, & cum voluerit eodem instrumento venditionis, quod ex pretio annuus census pro sua cautela emeretur, cēsetur voluisse, quod dicta res succederet loco pretij, & limitatur dicta regula, quòd res non succedat loco pretij, quando ex coniecturis tacitè, & facto ipso inter partes ita actum esse creditur. Idquè præsumendum est maximè quando eodem cōtextu ità conuentum fuit, ità limitat *Tiraquell. dict. tract. §.* 32. *glos. vnica, nu.* 25. sequitur *Molina de Hispan. primogen. lib.* 4. *cap.* 4. *num.* 32. & nouissimè *Surdus decis. Mant.* 306. *num.* 12.

Ex quibus omnibus intrepidè arbitror, quod Don Flaminius non teneatur pretium in pecunia numerata emptrici rescindenti, & reuocanti restituere, sed oblata cessione actionis, vt supra liberari. Et sic fuit decisum in anno 1601. referente tunc Consiliario Carolo Tapia nunc Regente meritissimo, Actuario Carbono, vt contēta remaneret Marchionissa cessione, quam offerebat Don Flaminius facere de annuis redditibus emptis, de qua *decis.* meminit *Gizzar. dec.* 29.

ARGVMENTVM,

Cura annonæ an pertineat ad Barones, vel ad Vniuersitates.

Electio Catapanorum si de consuetudine ad vniuersitatem spectet, an ius superioritatis, & superintendentiæ sit etiam exceptum Baroni circa negligentiam, & malam administrationem,

SVMMARIVM.

1 *Cura Annonæ de iure spectat ad Barones, sed de consuetudine Vniuersitates prouidēt super ea.*

2 *Vniuersitates non habent aliquem iurisdictionem de iure.*

3 *Ius superioritatis super annona pertinet ad Principem, & suos Magistratus.*

4 *Barones possunt punire, priuare Catapanos, & alios Ministros vniuersitatis negligentes in eorum officio.*

5 *Barones an possint prohibere extractionem victualium à terra ob penuriam sine Regis assensu.*

6 *Principis assensus, non requiritur quando lex cōcedit, quod posse fieri.*

7 *Subditi cogi possunt ad vendenda victualia Vniuersitati de ijs, quæ habent vltra victum.*

8 *Bannum an possit fieri per inferiores Iudices, vt ciues reuelent frumenta, quæ tenent.*

9 *Panis taxari potest cuilibet personæ, tempore penuriæ.*

10 *Bannum, vt victualia certo loco tantum vendantur valet.*

11 *Bannum ne victualia reponantur in Monasterijs in Beneuenti, & extra Iurisdictionem valet.*

12 *Recatterij possunt prohiberi tempore necessitatis.*

13 *Baro potest remittere ius vectigalis Vniuersitati competens, vt facilius veniant personæ ad vendendum, tempore necessitatis.*

14 *Bannum ne vendantur carnes corruptæ, & alia acida, pro conseruatione valent.*

15 *Nociua ad victum possunt deici.*

16 *Fraudantes annonam cum mistutis qualiter puniantur.*

17 *Catapani dissimulantes pretio, vel prece, penas exigere à contrauenientibus, qualiter puniri possint.*

CAPVT IX.

1 PErtinentia ad annonam de iure cōmuni ad Præsidem Prouinciæ spectare diximus, & successiuè ad Barones in suis terris, quorū interest subditos opulentos viuere, & conseruari, vt probat *tex. in l. fin. ff. ad l. Iul. de ann. And. in cap.* 1. *§. post natale de pace ten. Franch. dec.* 511. *Ann. sing.* 60. verum de consuetudine Vniuersitates habent hoc munus, ipsæ creant Catapanos, qui curam habent imponendi assisiam, & puniendi contrauenientes, vt dicam infra *Prag.* 8.

Quæ consuetudo strictè est seruanda, cum sit contra ius, nam vniuersitates regulariter non habent iurisdictionem, vt in *Constit. Regn. Cum satis,*
2 & propterea vbi adest talis antiqua obseruatio, attendenda est, vt dixi in *prac. com. Pragm.* 10. *nu.* 102. Id quod hic animaduertendum duxi, quod qualitercumque sit: Ius superioritatis ad Officiales Iustitię non est exceptum in animaduertendo qualiter vniuersitatis Catapani officium gerant, si vniuersitas curam habeat prouidēdi eam victualibus, & alijs ad victum pertinētibus, *De Pont. conf.* 105. *par.* 2. *Mastril. dec.* 300. & in facto dum essent in Regia Audientia Hydruntina, & Præses Anibal Macedonius Marchio Turturæ, videns annonæ curam imprudenter à Deputatis Ciuitatis Licij tractari, qui nullam prouisionem fecerant de victualibus, ipsos coegit etiam per carcerationem, dum esset suspitio venturæ inopiæ, & habito recursu per Ciuitatem ad Proregem Regni, asserendo, quod ex consuetudine, & priuilegio, cura annonæ spectabat
3 ad Ciuitatem, priuatiuè ad alios officiales, & quod

præses

presses vsurpauerat eorum iurisdictionem, immiscendo se in pertinentibus ad annonam, habita relatione à Tribunali, hoc esse factum, quia apparebat segnities, & negligentia illorum de regimine in non prouidendo, & quod auctoritas Tribunalis non erat excepta, fuit rescriptum benè fuisse prouisum, & sic *de Pont. de potest. proreg. tit. de abundantia. Auena de exeq. mand. cap. 19. num. 37.* quod Of-
4 ficiales iustitiæ, in omnem casum negligentiæ, vel grauaminis sunt competentes, licet administratio ad vniuersitates pertineat, & idem obseruauimus in Prouincia Principatus vltra in terra Montis Fusculi, quæ habet ex priuilegio curam annonæ, & Regia Audientia posuit manus super abundantia victualium, Et propterea pro publica vtilitate, necessitate, ac abundantia, licere Baronibus multas prouisiones, & banna emanare est notandum, vt *Surd. cons. 210. lib. 2. Auil. in cap. pretorum cap. 17. glo. rationabiles pretios, Thess. dec. 152. & Hieron. Laur. dec.* 40. qui refert licere iminentè suspictione
5 necessitatis, & penuriæ prohibere extractionem victualium à terra, & sequuntur *Roland. à Vall. cons. 91. vol. 2. Sola in constit. Sabaud. tit. de edictis annona.* Nec dicas, quod dispensare super ijs quæ sunt contra iuris dispositionem ad solum Principem pertineat. *Doct. in l. 1. C. si contr. ius vel vtil. pub.* nam
6 est verum, quando ius non dat licentiam, sed cum ius dicit, in casu necessitatis, vel publicæ vtilitatis posse fieri restrictiones, quilibet Officialis in sua Terra habet hanc auctoritatem, & sic in indiuiduo *Cancer. lib. 3. var. res. cap. 13. nu. 264. cum seq.* quod nota, quia *graues Doctores* vidi super hoc dubitare. Ideo subditos habentes victualia vltra vsum, posse cogi ad vendendum Communitati, pro alimentis ciuium dixit *Gomez. var. res. tit. de emptione nu.* ..... & latè *Surd. de aliment. priuil. 94. Doct. in l. 1. C. vt nemini liceat in emp. spet. lib.* 10. Potest etiam fieri
7 bannum quod qui habet vltra victum, vendat indigentibus. *Cappell. Tholos. & Addit. dec. 466. Lucas de Pen. in l. 1. C. quibus muner. nemi. liceat Ripa de*
8 *remed. præser. num.* 18. Item potest fieri bannum, vt quilibet reuelet sua victualia, vt possit fieri scrutinium, si ea suppetant ciuibus, *Doct. in l. 1. C. de frum. Vrbis Alex. Ripa tract. de peste §. 6. nu.* 158.

9 Stante necessitate per communitatem potest taxari, quantum panis pro qualibet persona, & foculari sit dandum *Io. de Plat. in l. 1. C. de frum. Vrb. Constant. lib.* 11. Potest mandari, vt panis in vno loco tantum à personis designatis vendatur, & non ab alio, ad euitandas fraudes. *Abb.* & Alij *in cap. signi-*
10 *ficante de appell.* item valet prohibitione victualia reponantur in Monasterijs, vel apud Ecclesiasticos, *Ripa loco citato*, & adsunt *pragm. 28. & 32. tit. de annona* prohibentes posse inimicti victualia in Ci-
11 uitatem Beneuenti. Possunt eijci recatterij, & alij qui veniunt in terris ad emendum pro reuendendo,
12 quando adest necessitas, vel vrget suspitio. *Matienz. in l. 7. tit. 11. glo. 13. l. 5. recompil. Mexia de tax. pan. concl. 1. c. 22. lib. 7. Muta super pragm. Sic tit. 32. in fine*, item potest Baro remictere ius pedagij, & platearum venientibus ad vendendum victualia, licèt noceat vniuersitati habenti priuilegiũ
13 intraturæ, contra vendentes. *Boer. dec. 396. Platea in l. 1. C. de naucul. lib. 10. Muta loco citato, nu.* 32. Nec Principis assensus in supradictis requiritur, *Petra de potestat. Princ. cap. 6. n. 69. fol. 46.*

Vlterius pro publica vtilitate, & Ciuium conseruatione, ac abundantia possunt fieri proclamata, ne vendantur res corruptæ, vti carnes mortuæ, & annonæ, corruptæ, & mali odoris, quia corrumpunt
14 sanguinem, & generant morbos, *l. 1. §. 1. ff. de ædil. edic. Ripa tit. de remed. præser. num. 146. Arist. 7. polit. cap. 8. Auil. prætor. cap. 17. glo. rationabiles.* Ciuitatis partes consistunt præcipuè, super curam alimentorum, Inde commiscentes frumenta acida cum bonis in fraudem, & sic mala cum bonis, possunt puniri, *Angel. in l. 1. C. de condit. in horr. publ. lib. 11. & Doct. in l. annonam ff. de extraordin. crim.*
15 Imò nociua possunt deijci, & effundi, *arg. tex. in l. damnato C. de hæret. in l. cætera §. mala ff. fam. ercis. Lopez l. 1. tit. 7. par. 5. Mexia in pragm. del Trigo conclus. 1. ex num.* 79. Sicque puniri possunt Pistores, qui in farina miscent alias species,
16 nam semper, quod fit fraus de re ad rem, adest delictum, *Bal. in l. non dubium C. de legib.* Possunt etiã puniri facientes imposturam, & Monopolium, vt pretia rerum augeantur *l. vnica C. de Monop. Boss. tit. de vnion. & Colleg. Molin. disp. 345. Menoch. de arbitr. iud. casu* 383. Item seruientes Monasterijs, vel domibus Potentium, qui falso asserunt esse necessarias carnes, pro eorum dominis, & ipsi postea alijs vendunt pro consequenda franchitia, vel lucro, *Muta super prag. Sicil. tit. 32. num. 45. arg. ex l. 2. ff. ad l. Iul. de ann. & d. l. annonam ff. de extraor.*
17 *crim.* Possunt adhuc punire Catapanos, qui ob muneta taxam pretij maiorem imponunt, vel dissimulant, vendentes vltrà, & sic, si participant in rebus quæ venduntur, nam possunt ab officio remoueri, & puniri, *Io. de Plat. in l. septem C. de erog. milit. annona lib. 12. Bouadill. polit. lib. 3. cap. 4. num. 36. ex l. 1. ff. de concussion.* Tales enim debent esse fideles censores, & procuratores boni publici, vn defensores Ciuitatum, & tenentur denunciare omnes fraudes, *Caball. resol. crim. casu 9. & 14.* multa alia notant *D. Tapia super ius Regni sub tit. de annona, & de Pont. de potest. Proreg. tit. de abundantia*, Volui notare casus practicabiles, vtiles, & quotidianos, qui in dies occurri solent.

ARGVMENTVM.

Contractus initus inter Baronem, & Vassallos quando ob metum reuerentialem, & læsionem rescindi possit.

Metus reuerentialis præsumptio inter Baronem, & Vassallos, an detur, & an ob iuramentum excludatur.

SVMMARIVM.

1 *Contractus inter Baronem, & Vassallos sunt validi.*
2 *Vxor preter donationem, rectè contrahit cum viro.*
3 *Metus reuerentialis datur in Vassallo, erga Baronem.*
4 *Metus reuerentialis iuncta læsione rescindit contractum.*
5 *Metus reuerentialis datur in omni persona subiecta, qui habet ad superiorem reuerentiam.*
6 *Metus reuerentialis datur in Fratre minori, in Filia, in Matre, Nuru cum socero, & pupillo cum Tutore,*

7 Au-

7 *Autoritas Baronis timenda est.*
8 *Lesio iuncta cum metu reuerentiali, adiunctis qualitatibus alijs sufficiens est ad irritandum contractum.*
9 *Iuramentum tollit præsumptionem metus reuerentialis,*
10 *Iuramentum non conualidat contractum vi, & metu extortum,*

C A P V T X.

Dixi finalitèr super t. *pragm.* non esse prohibitos contractus inter Barones, & Vassallos, sed esse validos Inde de iure constitutum est, inter Maritum, & vxorem donationes esse nullas, maximè si vxor viro donet, nam ratione reuerentiæ, & potestatis nõ præsumitur donatio libera, *l. 1. ff. de don. inter vir.*
2 *& vxor.* tamen alij contractus inter eos initi, venditionis, permutationis, & cæterum validi sunt, *l. quod autem, §. si tibi, ff. eodem, Boer. dec. 185. nu. 10. Vrsill. dec. 336. Gail. obseru. 40. par. 2. Fran. Marc. dec. 508. par. 1,* tanto fortius est asserendum inter Barones, & subditos contractus esse legiti-
3 mos, *Lucas in l. curiales, C. de præd. cur. lib. 10.* verum si Baronis qualitas suadeat metum, vti quia esset persona rigida, crudelis, vsurpator, tunc stat reuerẽtialis metus præsumptio, *Fabr. diff. 1. C. quod metus caus.* & iuncta læsione, contractus posset infringi. *Anchar. cons. 260. Innoc. in cap. si diligenti, nu. 5. de præscrip.* qui loquitur in subdito Episcopi, quod possit contractum rescindere, si cum metu reuerentiali concurrat læsio, quia nemo præsumi-
4 tur suum iactare, nisi ex metu, vel uiolentia, *l. cum de indebito, ff. de probat.* & maximè si subiectus sit humilis, vel timidus, non valens resistere, & se opponere petitioni sui Domini, ut vide de quodam Barone anhelãte habere vineam pulchram sui Vassalli, qui præcibus, minis, & sugestionibus induxit eum contra voluntatem ad illam uendendam, vili pretio, sed eo mortuo petierat rescissionem, & obtinuit in Sac. Consilio, cuius nomen taceo ob honestatem. Et licet *Burgos de Paz cons. 15. nu. 35.* cum alijs ab *Eo* relatis, teneant non dari metum reuerẽtialem contra Baronem, in subditum, nisi essent Domini non recognoscentes superiorem, tamen talis sententia communiter est confutata, ut *Roderic. de ann. redit. lib. 1. quest. 15. nu. 60. Canter. lib. 3. var. resol. cap. 15. nu. 243. Cephalus cons. 642. ex num. 106. lib. 5.*

5 Cum de iure, detur metus reuerentialis in omni persona, qui tenet superioritatem, vti in filio erga Patrem, & Matrem, in fratre minori, erga maiorem, pupillo erga tutorem, Nuru versus socerum, &
6 in alijs, quos notãt *Doctor in l. 1. §. quæ honeranda, ff. quar. rer. act. non det, Graff. de excep. cap. 11. ex nu. 24. cum seq.* Fortior ratio est cum Barone, qui verbis, & factis adiuncta iurisdictione, potentia, & mala qualitate vexandi quempiam, nam vt dixit *Andr. in cap. 1. nu. 13. quib. mod. feud. amic. & cap. 1. nu. 4. ex quib. caus. feud.* Timenda est auctoritas
7 Baronum, quia de facto procedunt, & continuo vigilant, ut offendant, & sic non puto esse dubitandum, dari metum reuerentialem, & iuncta læsione cum dictis adminiculis, contractum posse rescindi, nam recepta est etiam conclusio, quod quãdo cum metu reuerentiali concurrat læsio, contractus po-
8 test rescindi. *Guttier. cons. 16. & 22. Ann. alleg. 88. Gram. dec. 103. num. 5. Præs. de Franch. dec. 119. nu. 5. Peguer. dec. 153. Thes. dec. 66. Fabr. diff. 1. & 10. C. de integr. rest. D. Reg. Rou. Prag. 1. in fin. de Sen. Cons. Maced. Molfes. cons. 4.* Nec omictam adnotare, quod licèt aduersus talem cõclusionem, aliqui limitationem posuerunt, ut ea non procedat,
9 si in contractu sit appositum iuramentum, quia id eludit omnem malam præsumptionem, ut *Guttier. in auth. Sacramenta puberum, C. si aduers. vend. num. 94.* tamen communis est in contrarium, ut probat idemmet *tex.* nam dum disponit, quod iuramenti virtus, facit minorem maiorem, ut actus conualidetur, restringit *tex.* (nisi iuramentum sit ui, uel metum extortum) quod tunc nullum opera-
10 tur effectum, quia deficit consensus, & libertas, ubi adest metus, nam ea facilitate, qua quis inducitur ad contrahendũ, suadetur ad iurandum, & alia ad arbitrium partis facienda. *Aree. cons. 24. Thes. dec. 323. nu. 9.* & dicam infra *cap. 63. nu. 9.*

. ARGVMENTVM.

Barones tenentur Vassallos protegere, adiuuare, & fauores eis præstare, & ex ijs nullam oriri obligationem, pro remuneratione refertur; Sed an si mercedem accipiant, in foro fori, & poli, obligentur ad restitutionẽ, maximè si magna, & exorbitantia essent beneficia,

Remuneratoria quando dicatur donatio, seu concessio alicui facta, ob seruicia, quæ iuxta suum munus quis exercuit

SVMMARIVM.

1 *Principatus fuit erectus ad comodum Vassallorum.*
2 *Barones tenentur ex debito Vassallos, protegere fauores eis præstare.*
3 *Promissio facta, vt quis impetrare habeat aliquid à superiore, valet.*
4 *Assecurantes litis euentum, & fumi venditores, puniri possunt.*
5 *Baro an in foro fori, & poli possit licitè pecuniam habere, pro fauoribus impartitis in Vassallos, distinguitur.*
6 *Turpiter accipitur, quod gratis quis facere tenetur ex debito.*
7 *Legatum factum à Marito vxori non dicitur remuneratorium.*
8 *Feudum concessum à Principe in remunerationem, quando faciat feudum verè remuneratorium.*
9 *Nobilibus non conuenit, mercedem habere, pro gratijs.*
10 *Dona missa à sponso Nobili præsumuntur donata, secus ab alijs.*
11 *Qualitas personæ in omnibus actibus est consideranda.*
12 *Salarium incerta pollicitione promissum, non debetur regulariter, fallit si aliud qualitas personæ suadeat.*
13 *Tutores Illustrium, possint donare, & gratias com-*

competens facere.
14 *Liberalitates, & gratiæ facta à Baronibus Vassallis, non præstant actionem, neque remunerationem, fallit si erunt in excessu.*
15 *Antidoralis obligatio, facit vt donatum rectè retineri possit.*
16 *Redimens quem à manu hostium, vel latronum, quando mercedem petere possit.*
17 *Donatio dicitur quando nullo iure cogente ea fit.*
18 *Actio ciuilis quando deficit, sed oritur naturalis, quid prosit si vna sine alia est inefficax.*

CAPVT XI.

Barones de iure Diuino, naturali, & positiuo, Vassallos ab omni oppressione, onere, & calamitate tenentur liberare, & eos protegere, defendere, fauores præstare, & commodo inuestigare, ut probaui in principio huius *Prag.*
1 quia Principatus fuit inuentus, & erectus ad vtilitatem, & subiectorum, & non ad extollendas, & magnificandas personas, *Luc. de Pen. in rub. C. de Domest. & protect. lib. 11. Doct. in l. nemo salutem ff. de Offic. præfec. vigil. Vasq. contr. illust. 41. & 45.* Indè corrolariè dixi, quod in facto consului, quendam Baronem iniustè procurasse à Vassallis quan-
2 titatem pecuniarum, quia à Prorege obtinuerat, ut licentiarentur milites, qui in sua terra hospitabantur, & in foro fori, & poli non esse securum. Cumque postea à compluribus alijs Baronibus id obseruari audiam, latius hunc articulum volui hic explicare pro veritatis cognitione.
3 Fundantur enim: Posse quempiam, pecuniam accipere, & pacisci, ut intercedat aliquid à Principe, ex *tex. in l. vnica, C. de suffragio*, quem ità excêdit *Cagnol. in l. 2. ff. de orig. iur. ex n. 313.* & pro-
4 bat etiam *tex. in l. quidà relegatus, ff. de rebus dubijs. Alciat. in Paradox. lib. 2. cap. 14. nu. 3. Ignem repet. l. 3. §. subuenitur ex num. 151. ff. ad Syllan. Pascal. de Patria potest. par. 4. cap. 5. nu. 68.* Nam tantum reprehenduntur, & puniri possunt, qui à Iudicibus, & alijs superioribus certum litis euentum assecurant, & se promittunt de eis. Isti enim sumi venditores (vt à *Doct.* nominantur) arbitraria pœna castigari possunt, ut *l. qui explicandi, C. de accus. Menoch. de arbitr. iud. casu 344.* quia assecurare id, quod est in potestate, & iustitia superioris, & quod is talis sit, ut consequi id à Iudice valeat, temerarium est, secus tamen, si quis conuenerat, ut si obtineat talem gratiam, ei aliquid detur, nam hoc licitum esse probauimus. Quo assumpto sic
5 stante: Barones iure potuisse in recompensam gratiæ obiectæ à Principe, ad beneficium Vassallorum, ab eis aliquid accipere contendunt.

Sed replicatur dictam conclusionem procedere cum personis obligationem non habentibus, ratione officij, procurandi vtilitatem, & commodum illius pro quo intercedunt. At cum (vt in principio probauimus) omni iure Barones commodum Vas-
6 sallorum procurare sunt obligati, ergò turpitèr petitur, & accipitur, quod quis ex officij debito impartiri debet, ad *tex. in l. fin. ff. de cond. ob turp. caus. Lupus in rub. caper vestras §. quinquaginta de Donat. int. vir. & vxor.* Inde *Præs. de Franch. dec. 428.* refert, decisum, legatum factū vxori à Marito, pro seruitijs acceptis non dici verè remuneratorium, ità quod non subiaceat dispositioni *l. feminæ C. de se-*
7 *cund. nup.* quia vxor ex debito officij, tenetur ad omnia seruitia, & obsequia suo viro. *Tiraq. de leg. connub. l. 1. num. 26.* Prout consequentèr in alio proposito dixi, de infeudatione facta Mulieri ob eius seruitia, quod non per talem assertionem, feudum erat effectum remuneratorium. *de Pont. conf. 59.*
8 Et proptereà firmum remanet assumptum primū; quod Barones qui debent protegere subditos vti filios, vt *Bal. cons. 439. Crau. cons. 238. Affl. dec. 265.* & quandam originali necessitate, & ex debito tueri subiectos tenentur, nequaquam pretium accipere debent.
9 Adstipulatur aliud assumptum, nobilibus dedecus esse mercedem, pro fauoribus impartiendis prætendere, ad *tex.* notabilem *in cap. 1. de Donat.* vbi litera dicit, hanc tibi quodammodo legem, nobilitas imponit, vt deberet se extimet, quod tribuit, & nisi in suis beneficijs creuerit, nil præstitisse putetur, & notat *Roman. sing. 768.* Inde oritur, quod à Nobili præsumitur facta donatio, & est limitatio ad
10 regulam, quæ est in contrarium, Nunquam esse præsumendam donationem, sic in indiuiduo *Bal. in l. vxoris ff. de legat. 3.* qui docet, quod dum Maritus nobilis mictit sponsæ munera, non præsumitur misisse, vt ea ornatior incedat, sed pleno iure censentur donata, ex *Bart. in l. si plures § arrogatur ff. de vulg. & pupil. Affl. dec. 415. Barbos. in l. quæ dotis num. 8. ff. sol. matr. Gratian. discep. for. 189.* & est
11 *tex.* notabilis *in cap. si quæstiones de Simonia*, qui disponit ad præsumendum, an gratuitò, quid sit actum, qualitatem personæ esse considerandam, & ideò *Doct.* ibi inferunt, vt licèt salarium non conuentum, in operibus non debeatur *l. salarium C. mād.* tamen si qualitas personæ, aliud suadeat, subintelligitur pro solita mercede seruitia præstari *l. si duo-*
12 *bus § in cohæunda ff. pro socio l. naturalis §. 1. ff. de præsc. verb. Palat. in rub. de Donat. inter vir. & vxor. §. 9. num. 7.* qui ait, proprium esse Nobilium, & eorum qui in dignitate constituti sunt, liberalitatis exercere, & *glos.* est notanda in *l. sed si susceperit §. 1. verbo modica ff. de iudic. And. in cap. 1. §. hoc intelligendum tit. qui suc. feud. dar.* Inde est, quod quamquam de iure, prohibitum sit tutoribus, &
13 curatoribus, de bonis pupilli donare, *l. pactum curatoris C. de pact.* non tamen, extenditur ad Administratores Illustrium, qui valent aliquas gratias facere subditis, nomine, & respectu nobilitatis pupilli; *Glos. & Doct. in cap. grandi de supplenda neglig. Prælat. lib. 6. Siculus in cap. 1. de Donat. & Palac. loco supra citato*, & in computis tutelæ administratæ per D. Lucretiam de Tufo Orsina, Comitissimā Ciuitatis Muri, in rationibus, fuerunt admissæ multæ gratiæ, ab eà factæ Vassallis, ex quibus omnibus, vndiquè conspicitur, ex debito esse Barones obligatos, commoditates, & vtilitates vniuersales inuestigare, & omne suum posse, sine aliqua spe lucri exhibere ad commodum Vassallorum.
14 Non tamen est prætermictendum, quod si gratiæ, & protectiones erunt exuberantes ergà subditos, quamuis non pariant actionem producunt saltim, naturalem obligationem antidoralem, vt *Tiraq. in l. si vnquam, verbo donatione Largitus num. 107. de reuoc. donat.* & ideò si Vassalli se gratos demonstrent, donando aliqua; neque ex parte dantis, neque recipientis esse illicitum puto, quia vigilan-

tia

ria circa ea quæ ex debito fieri debent, quando
strenuè, & cum effectu, ex toto conatu, quis im-
plet, remunerationem, & correspondentiam anti-
doralem recipere debet, maximè quando non sunt
donata, in excessu, ad *tex. in l. munerum §. præterea*
ff. de muner. & honor. ibi *(quod genus collationis*
munus est) *Capyc. in inuest. vers. Parilitas, & Paris.*
de reinteg. feud. quæst. 5. num. 7. dicit posse Baronem
15 pro subditorum commoditate aliquod demanij
feudi, concedere, ex grata correspondentia, quam
habent Vassalli, & sic *And. in constit. Regni incip.*
Dignum ibi (*& quod Baro concedit de demanio, cō-*
pensetur cum alio accepto) cum regularitèr talia
dona iure concedi non possunt.

Imò tot, & tanta possent esse exuberantia bene-
ficia, vt recompensatio debeatur: Pone quod Baro
à longinquis cum dispendio Neapolim veniat, pro
Vassallorum necessitatibus, vel pro illis adiuuandis
in aliqua lite, & molestia, & suas partes impartia-
tur, pro eorum iuuamine (& quantum hac tempe-
state fauores præualeant, nemo est qui ignoret) Ista,
vel similis magna gratitudo, requirit correspondē-
tiam remunerationis, ad *tex. in l. si Pater §. 1. ff. de*
16 *nat.* qui inquit (*si quis aliquem à latrunculis, vel*
hostibus captum eripuit, & aliquid pro eo ab ipso
accipiat, hæc donatio irreuocabilis est, merces
enim laboris appellenda est) nam laboris habenda
est consideratio, & magna gratitudo, compensari
debet, adeò quod si fiat donatio non erit pura, sed
ob causam, *Cabed. dec. 36. par. 2. Tiraq. in d. l. si vn-*
quam vers. donatione largitus num. 106. D. Regens
Tapia dec. 6. ex num. 28. & sic venit limitanda *dec.*
Franch. supra citata, circa seruitia prestita ab vxore,
vt legatum marito non dicatur remuneratorium, se-
cùs si magna ea fuissent, circa longam mariti infir-
mitatem, & sic de militibus validè pugnantibus, vt
dixi in *præced. tract. prag. 3. ex num. 66.* Non dico,
ex ijs dari actionem ad petendum, sed si data fue-
rint, licitum esse retentionem, & vigore antidoralis
17 obligationis non posse dici puram donationem, &
notanda sunt verba *tex. in l. donari ff. de reg. iur.*
quæ dicunt (*donationem eam esse quæ nullo iure*
cogente fit) nam illud verbum, nullo iure cogente,
intelligitur de iure ciuili, sed non excluditur illa
naturalis obligatio, quæ homines cogit ad benefa-
ciendum benefacienti, *l. iurisgentium §. prætor ait*
ff. de pact. & sic quamuis in multis pactis non oria-
tur actio, quia nuda, & non sunt vestita iuris ciuilis
sollemnitate *l. petens C. de pact.* tamen naturalis
obligatio semper inest, quæ multa parit, licèt non
sit efficax ad agendum, vt in *dict. l. iurisgentium*
§. sed cum nulla, ff. de pact. & ibi latè per *Iason.*
& Alios.

ARGVMENTVM.

Statutum generale, vel priuilegium, an deroget priuilegijs specialitèr antea alteri concessis, nulla facta mentione de ijs.

Princeps facta concessione alicui, an possit illam limitare, vel eximere Vassallum à iurisdictione Baronis, aut immunitatem concedere in præiudicium ipsius.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium generale non derogat priuilegijs, particulariter concessis.*

2 *Reuocatio priuilegij, nunquam censetur facta, nisi expressè, vel ob clausulam, non obstante apposita.*

3 *Explicita mentio requiritur, pro reuocanda consuetudine antiqua, vel tollendis priuilegijs in corpore iuris clausis.*

4 *Immunitatem Princeps concedere non potest in præiudicium eorum, quibus fuerat ius quæsitum.*

5 *Rex potest aliquem immunem facere à solutione vectigalium, & onerum non obstante priuilegio, antea alteri concesso, pro exigendis vectigalibus, & gabellis.*

6 *Altum dominium nunquam videtur expropriatum à Principe per quamcumquè concessionem*

7 *Eximere aliquem à iurisdictione Baronis, immunes facere à solutione onerum, est alti domini.*

8 *Speciale priuilegium, derogat generali.*

9 *Princeps potest priuilegia concessa, limitare, & minuere ex causa.*

10 *Princeps in casu negligentiæ, & iniustitiæ inferiorum, exercet altum dominium, in succurrendo.*

11 *Princeps per viam legis generalis potest præiudicare in feudatis, & per viam ordinis particularis, auocat causam, & delegat.*

CAPVT XII.

Articulū quē obiter in *præced. tract.* tetigi an
per legē generalē, vel priuilegiū vniuersa-
le censeatur derogatum priuilegijs parti-
culariter concessis, multotiès postea, in fa-
1 cto occurrit discutere, & super eo iudicare, & ideò
breuiter comprobando id, quod dixi, Pono conclu-
sionem, per quamcumquè generalitatem verborū
statuti, vel priuilegij, si non est facta expressa dero-
gatio, vt implicita saltim, cum clausula non obstan-
te, nunquam censeri factam reuocationem priuile-
2 gij in contrarium obtenti, nec præiudicatum con-
suetudini legitimè præscriptæ ad *tex. in cap. 1. de*
const. & ibi *Omnes Doct. Dec. cons. 469. Nald. cons.*
73. Neque per generalem legem, etiam cum dicta
clausula non obstante, censeri derogatum priuile-
gijs in corpore iuris clausis, quia tunc non implici-
ta, sed explicita requiritur derogatio, *Doct. in auth.*
3 *qua in prouincia C. vbi de crim. agi opor. Bald. in*
l. humanum C. de leg. Felin. in cap. nonnulli de
rescrip. Gutier. plenè in *l. nemo potest num. 173. ff. de*
legat. 1. Et similitèr nequè præsumi derogatum cō-
suetudini immemorabili, per quamcumque legē,
vel priuilegiū verbis generalibus concessum, *Rum.*
cons. 105. lib. 5. Dec. loco citato. Aret. cons. 15. Et in
quadam causa in Regia Audientia Hydruntina
contingit dubitari super *dicta quæstione*. Fuerat
enim concessum cuidam Baroni ius exigendi pas-
suum, & gabellam à quocumquè transeunte cum
animalibus, & mercibus per suum locū, & ius pla-
teæ ab ementibus victualia, & alia mobilia in sua
terra, cum clausula posita in priuilegio (quod nullus
qualitercūq; priuilegiatus sit immunis à tali solutio-
ne) post nonnullos annos cuidā benemerito fuit cō-
cessum priuilegiū, vt esset immunis ab omni one-
re Gabellæ Regiæ, & priuatæ, passuum, platearum;

pro suis negotijs, & mercibus in ampla forma,&
dum iste priuilegiatus, & sui famuli pertransissent
maximam animalium quantitatem,quæ mictebantur ad pascua,& fuissent impediti, pro solutio iure
passus concessi in eo loco, resistebant Massarij soluere,ob priuilegium quod in promptu exhibebant
vna cum prouisionibus Regiæ Cameræ, obseruatorialibus. Baro ille,in contrarium se opponebat,
quod tale priuilegium erat posterius, neque dicebat,ut esset immunis, non obstante aliquo priuilegio in contrarium,& quod neque Princeps poterat
in damnum illius, post ei ius quæsitum, alteri
4 exemptionem concedere, ex *l.2.§.si quis à Principe, ff.ne quid in loco publ.* & per conclusionem supra positam, quod quando non fit facta specialis
derogatio,secundum priuilegium,& statutum non
præiudicat primo, & deuoluta causa, per viam
grauaminis ad dictam Regiam Audientiam, Aduocati Baronis,ex dictis rationibus, petebant, omnino deberi ius passus pro quolibet animali,seruata taxa solutionis in priuilegio posita.

In contrarium replicabatur,vera esse,quæ in iure,ex parte Baronis allegabantur, quando suum
priuilegium in totum abrogaretur, sed quando
Prīceps,aliquos eximit,& immunes facit à solutione & onere, non dicitur facere præiudicium ei,qui
habuit concessionem exigendi vectigalia, qui vtitur iure suo, nam concedendo quodlibet generale
5 priuilegium,non censetur se expropriare alto dominio,& superioritate,quin non possit aliquos immunes facere,nam & si inuestiat quemquam de
aliqua terra,cum omni iurisdictione,abdicatiua,&
priuatiua,vnde de iure Princeps in ea amplius se
intromictere non potest, *Bald.in l.1.nu.43.ff.de
6 rer.diuis. Abb.in cap.ex transmissa de foro compet. Peregr.de iur.fisc.lib.1.tit.2.nu.88. Natta cōs.*
659. & dicam infra *cap.36.* tamen,ratione directi,
& alti dominij,non est ei prohibitum Vassallos ali-
7 quos illius Baronis eximere à sua iurisdictione,& priuilegium concedere,ut a nullo recognoscantur,
nisi ab eo,*l.neminem,*& ibi *Doct.C.de re mil.lib.*
12.& sic poterit grauare quemquam,*l.1.C.qui milit.poss.lib.11. Roland.a Valle cons.1.nu.141.vol.*
2. allegat *tex.* & ibi *Bart.in l.hi qui,ff.de iur.immun.Valas.consult.*12.& quod per quamcumque
generalem concessionem,non dicatur Princeps tali
superioritate spoliatus,quæ inter regalia reputatur,
dixerunt *Io:And.ad Specul.tit.de iurisd.omn.iud. Suarez alleg.7.Giurba cons.66.nu.30.* & puntualis est auctoritas *Cancer. lib.3.var.resol.cap.3. à*
8 *nu.318.*quod omnis specialis immunitas concessa
particularibus personis à Principe, derogat cuilibet priuilegiato anteriori,licet cōcessionem habeat
cum quauis prærogatiua, quia non est priuatiua
ad concedētem,ut non possit eam minuere,quoad
aliquas personas,quas priuilegiare voluerit. Et sic
continuò videmus, tot, & tanto ex diuersis causis
eximi à iurisdictione Baronum,& recognosci à Regis Tribunalibus tantum. Sic & infinitos immunes
fieri ab omni onere vectigalium, & aliarum impositionum,uti Doghanati in Regia Doghana,Menæ
pecudum,& alij, & proinde contra dictum Baronem iudicauimus. Et est limitatio ad conclusionem
supra positam,ut etiam non facta derogatione speciali in secunda concessione,ea subsistat,quando à
Principe non in totum primum priuilegium abrogatur,sed limitatur,vel minuitur in certis personis.
9 Nec potest dici fieri præiudicium, & ideò iuri tertij Princeps non præsumitur detrimentum facere;
Quia respōdetur, quod quando Princeps aliquem
inuestit, vel priuilegium concedit, subintelligitur
tacita conditio, vt non priuetur suo alto dominio,
quod consistit, vt in multis possit limitare iurisdictionem,& priuilegium concessum, *Peregr.de iur. Fisc.tit.3.nu.75.*sic in defectum negligentiæ Iusti-
10 tiæ Baronum, valet Rex se intromictere, cum sit
de alio dominio suas partes interponere, ne quisquam iniuriam,vel damnum patiatur, & opē ferre
oppressis.*cap.irrefragabili,de offic.ordinary,Brun. cons.196.Gram.decis.30. Cabed.dec.85.* & latiùs
*Natta cons.408.lib.2.*Item similiter per viam legis
generalis limitat,minuit, & alterat Baronum priuilegia,*Foller.* super *Prag.censuus,*versic. *Et submissiones,nu.19. Petra de potest.Princ.fol.56.* Et ex
aliqua ratione,multiones auocat causam aliquam
11 à Barone,& delegat suis Tribunalibus: *De Curt. in suo diuers.fol.28.nu.16. De Pont.de potest.proreg.tit.de delegat. Auend.de exeq.mand.cap.19. num.2.* & in Indultis generalibus gratiam extendi
ad Vassallos Baronum dixi in *praced.tract.Prag.*
8.*par.*1.ex *nu.*165. & ad materiam sunt videnda
alia quæ dicam infra *cap.37.*

ARGVMENTVM.

Saluaguardia eximendo aliquem Vassallum à iurisdictione sui Baronis,an à Prorege fieri possit.

Baro suspectus in cognoscendo,an dicatur etiā suspectus in delegando.

Saluaguardiæ contrauueniens, qualiter puniatur.

SVMMARIVM.

1 *Princeps non potest eximere aliquem Vassallum à iurisdictione Baronis, & concedere saluaguardiam.*

2 *Princeps dicitur perturbare inuestitum se intromictendo in iurisdictione illius.*

3 *Princeps non potest auocare aliquam causam à Barone,etiam cum clausula citra præiudicium priuilegy.*

4 *Saluaguardia an possit legitimè à superiore concedi,si Officialis sit inimicus alicui Vassallo.*

5 *Princeps potest succurrere, & est de alto dominio impedire,ne subditi à Baronibus grauentur,& ex causa saluaguardiam concedere potest.*

6 *Saluaguardia generalis, est excitatoria iustitiæ, & non est præiudicialis.*

7 *Saluaguardia particularis, potest concedi,cōstito de grauaminibus,& odio Baronis.*

8 *Saluaguardia solet concedi Caporalibus litiū,qui eas protegunt contra Barones.*

9 *Saluaguardia, ne Baro procedat inconsulto superiore,ex aliqua causa potest concedi.*

10 *Saluaguardia concessa eximendo Vassallum in totum à iurisdictione,ex qua causa dari possit.*

11 *Vanus timor subditi,non est attendendus,vt armetur ad inobedientiam aduersus Dominum.*

12 *Ius-*

12 *Inimicitia grauis, inter Subditum, & Baronem, est iusta causa, vt Vassallo concedatur saluaguardia.*
13 *Suspectus ex causa odij, in cognoscendo est etiam suspectus in delegando.*
14 *Causa potest auocari ex præsumpto odio à Barone.*
15 *Baro, & sui Officiales sunt suspecti in causis pertinentibus ad commodum Baronis.*
16 *Officialis Baronis si ei non est subditus, non potest allegari suspectus, ex causa Baronis.*
17 *Baro in negotijs liquidis, licet pertinentibus ad vtilitatem suam de consuetudine cognoscit.*
18 *Saluaguardia concedi potest, etiam in bonis, ne quis turbetur, vel contra eum exequatur, ex legitima causa.*
19 *Saluaguardia non differt à saluoconductu.*
20 *Saluusconductus est protectio quam accipit Princeps de aliqua persona.*
21 *Saluaguardiam, vel saluumconductum infringēs, & non obseruans qualiter puniri possit.*

CAPVT XIII.

NON est sine magna controuersia, si iure
Protex, vel alij Regij superiores salua-
guardiam, ad beneficium Vassallorum
Baronum expedire possint, & quamuis
aliqua dixerim, volui nunc articulum sic quotidia-
num pleniùs explicari.

Opinionis equidem fuerunt multi, saluaguar-
diam iure non posse concedendam, dum vtilibus
1 Dominus de feudo inuestitus præiudicetur, sed in
casu quo Baro grauaret, priùs esse ei faciendam
trinam monitionē, & constito de perfidia, posse tūc
saluaguardias fieri, & non aliàs, *Boer. dec.* 304. *Ro-
land. cons.* 18. & 40. *vol.* 4. *Tepat. lib.* 1. *var. sentent.
tit. de saluaguardia. Papon. lib.* 13. *tit.* 2. *arrest.* 5.
cum alijs ab eis coaceruatis, quia cōcesso feudo, in
causis subditorum Princeps non debet se intromi-
2 ctere, cum aliàs perturbaretur iurisdictio inuestiti.
Bald. in l. 1. *quest.* 13. *ff. de offic. Procons. Surd. cons.*
210. *Natta cons.* 408. Nam adsunt remedia iuris,
per viam appellationis, ut causa cognita grauami-
na si adsunt, repellantur, & si non grauauit, causæ
remictantur, *cap. vt debitus honor. de appellat.* sic
Frece. de subfeud. lib. 2. *auctor.* 11. *nu.* 3. Ideò firmat
De Curte in suo diuers. feud. fol. 28. Principem vl-
3 lam causam à Barone auocare posse, etiam cum
clausula citrà præiudicium eius priuilegij, *Vital. de
clausul.* verbo *Nil nouari secur. pendent.* Eo maxi-
mè quando priuilegium ex causa onerosa est ob-
tentum, *Bal. in l.* 1. *quest.* 43. *ff. de rer. diuis. Ozzasc.
dec.* 34. *Petra de potest. Princ. cap.* 22. & *Mastrill.
dec.* 263. refert reuocatam fuisse per Senatum, sal-
uaguardiam, factam ad beneficium cuiusdam,
4 quia Officialis illius terræ erat suus inimicus, nam
dum poterat remedio ordinario, proponēdo suspi-
ctiones, succurri, non erat auxilium extraordinariū
concedendum, tollendo iurisdictionem à Barone,
qui in causis illius, cognita inimicitia alium Iudi-
cem constituere valebat.

Contrariam sententiam sequuti sunt *Alij Doct.*
quod possit Princeps, & sui Officiales maiores,
has saluaguardias expedire, quando subditi Baro-
num ad ipsum Principem recurrunt, timendo seui-
tiam sui Domini, quia Principis est, protegere eos,
5 qui ipsum adeunt, & reprimere, ne subiecti oppri-
mantur, *l. si aduersus, C. de heret. l.* 3. §. *nec poten-
tiores, ff. de offic. Præsid. Sola super decret. Sabaud.
tit. de Guardia. glos.* 1. *Auend. de exeq. mand. Reg.
cap.* 11. *Caualc. de Bracchio regio par.* 2. *nu.* 268.
Marta de claus. par. 2. *cap.* 7. *Lanar. cons.* 5. Non
enim dicitur grauatus Baro, dum aliquorum pro-
tectionem Princeps accipit, quia ad directum Do-
minium, hoc pertinere dicitur, *Rosenthal. de feud.
cap.* 10. *concl.* 33. *Gram. dec.* 104. *De Ponte dec.* 16.
Crauet. cons. 103.

Verùmtamen puto, has diffidentes opiniones,
sic conciliari posse, quòd aut saluaguardia est ge-
neralis, ne Baro procedat de facto cōtra Vassallos,
ne eos grauet super supplicatis ab eis, & talis pro-
6 uisio dicitur excitatoria iurisdictionis, & non præ-
iudicat Baroni, dum rescribitur id, quod iuris est,
sic *Bald. in l. si clericus, C. de Episc. aud. Faber. diff.*
5. *C. de iurisd. omnium iud.* si verò aliqua iusta
causa timoris grauaminis inferēdi apparet, ex alijs
fortè grauaminibus illatis, poterit superior salua-
7 guardiam expedire, ne Baro, & eius Curia proce-
dat ad capturam, neque ad inquisitionem, ipso
Superiore inconsulto; iuxtà qualitatem suspictio-
nis allegatæ: Exempla ponunt *DD.* in Sindico liti-
gante cum Barone, & sic in maioribus ciuibus te-
nentibus curam ipsarum litium, solet superior, qui
8 uidet capita porrecta contra Baronem, maximè si
sint criminalia, uel ciuilia magni ponderis expedire
dictam formam saluaguardiæ, *Petr. Gregor. de
concess. feud. par.* 8. *quest.* 16. *de Pont. de potest. Pro-
reg. tit. de diuers. prouis. rubr. de insignijs, in fine,
Mastrill. de Magistr. lib.* 5. *cap.* 6. *nu.* 210. & isto
casu non tollitur, sed limitatur iurisdictio, nàm quā-
do eueniet casus, vt delinquat petens saluaguar-
9 diam, Superior intuebitur facti veritatem, & proui-
dere solet posteà, si delictum foret uerum, vt no-
mine Baronis causa cognoscatur, & Iudex non
suspectus eligatur, vt dixi in præced. *tract.* super
tertia Prag. ex nu. 165. Et in istis casibus, opinio af-
firmatiua habet locum, vt saluaguardia possit fieri
ad beneficium aliquorum personarum, sed non
multitudinis, ex *l. vnica, C. de offic. Comit. Sacri Pa-
lat. Mastrill.* allegata *dec. nu.* 28.

Aut uassallus in totum à iurisdictione Baronis
se eximi petat, vt in causis criminalibus, & ciuili-
bus, cum eo non se intromictat, & sic saluaguar-
10 diam sibi expediri. Hoc casu, ad petitionem vas-
salli iure Princeps moueri non debet, quia sola
assertio supplicantis, & vanus timor eius non est
attendendus, *Franch. dec.* 359. *in fin.* Et procedit
11 tùnc opinio negatiua, vt non possit subditus eximi
à iurisdictione Baronis, postquàm Princeps eam
illi concessit,

Limitatur tamen, si subditus allegaret inimici-
tiam grauem, tùnc causa cognita, parte audita su-
per exemptione, & petita saluagardia, diligenter
examinato negotio, an vera sint exposita, cùm ex
abrupto non sit concedenda audacia subditis, vt
sub hoc clypeo armentur ad inobedientiam con-
tra eorum Dominum, *Caualc. de brach. regio par.*
2. *nu.* 181. *Nouar. cons.* 338. si vrgens erit càusa in-
imicitiæ, vel magnæ litis ciuilis, poterit tùnc iure
vassallo expediri saluaguardia, nè contra ipsum
12 Baro procedat, ad *tex. in l.* 1. *C. si quacumque pr æd.*

potest.quia timenda est auctoritas Baronis, vt *Azeued.l.7.tit.26.lib.8.Natta cons.237.*& inimicitias
est iusta causa eximendi subiectum à iurisdictione: Nam, & si suspectus in cognoscendo, non sit
suspectus in delegando, vt explicaui in pced.*tract.*
13 hoc loco *nu.*168. fallit si causa suspictionis oriatur
ex inimicitia, *Alex.& Aly, in l.qui iurisdictioni,*
ff.de iurisd.omn.iud. Intantum quod de nullitate
sententiæ posset dici, etiam si non fuisset anteà
14 proposita talis exceptio, *Brun.cons.30.cum seq.* &
tali casu causam posse à Barone auocari, firmant
*Bart.in d.l.qui iurisdictioni, Capyc. dec.*124. *Caball.res.crim.casu* 128. *Rolan.cons.16.lib.2.*Idem
iuris erit, si tractāda esset causa, in qua Baro habeat
interesse, nam erit suspectus ipse, & sui Officiales,
15 & ideò poterit mandari, vt non se intromictat, vt
dixi latè in *Pragm.16.*ex *nu.76.*& post hæc scripta, *Thor.2.tom.*verbo *remissio*, sic decisum refert,
non esse remittendam causam Baroni, quando habet in ea aliquod interesse.

At aduersus hanc limitationem, adhuc aliqui
nouissimi pugnant, vt saluaguardia à Superiore expediri non possit, sed sat erit, vt Officialis Baronis
non sit suus subditus, vel si est is suspectus, causa
16 delegetur à Barone alteri, præuia lista suspectorū,
& non auocetur causa, & iurisdictio in totum, tàm
si allegetur exceptio odij, quàm quod Baro habeat
interesse in ea, sic *Marc.Anton.Amat.dec.*14. *nu.*12. *Bero.cons.16.vol.3. Cancer.lib.3.var.resolut.*
*cap.*13.ex *nu.*187. *Menoch.de retin.possess.rem.3,*
*num.*365. *Faber.diff.2.C.quando lic.sine iud.* Tamen hāc opinionem non vidi in Tribunalibus nostris receptam, sed approbatam dictam limitationem, & semper auocatas causas, quando tractatum
fuit de inimicitia, vel de causa, in qua Baro habeat
suum interesse, nisi essent negotia liquida, & non
magni momenti, in quibus Barones ex consuetudi-
17 ne, sibi ipsis iustitiam ministrant per suos officiales, *Auend.cap.5.nu.*8. vers.*Et non solum de exeq.*
*mand. Boer.dec.*55. Sed si sint dubia, & requirant
altiorem indaginem, semper talia negotia per Regios Superiores tractantur, & non audiui remissa,
& ità *D.Rouit.Prag.11.tit.de suspict.*

Itèm supradictæ saluaguardiæ, non solum expediuntur respectu personarum, sed bonorum
etiam, & sic videmus ad instantiam vxorum, vel
filiorum habitātium simùl, Marito existente inope,
cōparentibus vxoribus, vel filijs, dicentibus tenere
bona dotalia mobilia, vel materna in domo, quę cō-
18 tinuò possent à creditoribus exequi, mandari per
superiorem, ne turbent, vel manus in ijs apponant,
dummodò ex dotario appareat descripto talium
bonorum, vel ex alia legitima probatione, & expeditur saluaguardia, ne in talibus rebus fiat exequutio, vt per *Præsid.de Franch.dec.*256. & sic
quando quis timet turbari, & spoliari sua possessione, ut latè *Molina de primogen. lib.1.cap.15,*
*nu.*11. Sicque mandatur ne Milites extraordinarij
hospitentur in aliqua terra, & saluaguardia fit illi
Vniuersitati per Proregem.

Quæ saluaguardiæ, vt supra iuridicè expeditæ à
superioribus, obseruandæ sunt, & non debent inferiores contrauenire, nam non differunt à saluo-
19 conductu, cum saluaguardia aliud non sit, nisi Regia defensio, quæ conceditur, ne potentior offendat impotentem, vel ne iniustitia, & iniuria supplicanti fiat, quod proprium Principis est occurrere, *Burs.cons.397.Capp.Tholos.* & *Aufr.* ibi. *dec*
490.Sic saluusconductus est protectio, quā Prin-
20 ceps, ex causa, delinquenti concedit, ne offendatur, vnde offendētes tales personas, grauiter puniūtur, *Farinac. quæst.*29. & ità arbitrariè contrauenients saluaguardiæ puniri potest, *Guid.Pap.dec.*
417. *Neuiz.2.cons.*83. *Boer.dec.*179. *Menoch.de*
21 *arbitr. iud. casu* 338. & iure causæ etiam possent
auocari, *Cassan.in Consuet.Burg.rubr.1. uers.secundus est.*

ARGVMENTVM.

Vniuersitas quando iurè possit defensionem accipere suorum Ciuium, & legitimè comparere contra Baronem.

Sententia lata contra Ciues particulares, an afficiat omnes alios: si Vniuersitas defensionem susceperit.

Ciuis an onus litis ad communitatem spectantis assumere possit.

SVMMARIVM.

1 *VNiuersitas vti Mater Ciuium, habet auctoritatem, comparendi pro subditis molestatis, & nu.4.declaratur.*

2 *Vniuersitas potest dare capita contra Baronem, pro grauaminibus illatis Vassallis, etiam criminaliter.*

3 *Pater pro filio, Maritus pro vxore, socer pro Nuru, Monacus pro Monasterio, possunt accusare.*

5 *Vniuersitas si assumat litem pro Ciuibus, an iis succumbentibus sententia noceat Vniuersitati.*

6 *Sententia lata contra Mercatores, vel alios de Collegio, an noceat omnibus.*

7 *Præscriptio iure exigendi vectigal, vel gabellam, contra multos, an ea extendatur contra alios.*

8 *Onus personale afficit eas personas, quæ patiuntur, Reale onus, extēditur ad omnes similes personas.*

9 *Baro si coegerit aliquas personas, ad indebita seruitia, an acquirat ius quoad alios.*

10 *Ciuis an possit assumere litem pertinentem ad Vniuersitatem, & solus iure possit defendere.*

11 *Demanium an possit per vnum Ciuem peti.*

12 *Ciuis si vtiliter pro vniuersitate defendenda sumptum faciet, repetit.*

13 *Subditi an teneantur veniam petere, quando litem proponunt contra Baronem.*

14 *Veniæ sollemnitas non obseruatur.*

15 *Vassallus, quando non possit actionem criminalem contra Baronem proponere.*

16 *Vassallus quando non possit patrocinari, vel testificari contra Baronem.*

17 *Vassallus feudatarius differt à burgensi.*

18 *Vassallus, an impunè possit occidere Baronem suum foriudicatum.*

CAPVT XIV.

VNiuersitas vti mater suorum Ciuium, legitimè, absque mandato potest comparere,
defensionem suscipiendo pro ijs, indebitè
molestatis & iurè capita contra Baronem,
1 pro releuandis ciuibus oppressis, proponere valet,
vt

vt incidenter in *praeced. tract.* diximus; quæ quæstio
cum sit vtilis, declaro, eam etiam habere facultatẽ
proponendi querelam iniuriarum, & alias actiones
intentare, prout licèt Patri pro filio, Marito pro
2 vxore, Socero pro Nuru, Domino pro seruo, Epi-
scopo pro Ecclesia, Monasterio pro Monaco, Col-
legio pro collegiatis: sic & vniuersitati *Azzo in*
summa tit. de iniur. Plaz. in Epitom. delic. lib. 1.
cap. 6. *Gomez. var. resol. tit. de delict. cap. de iniur.*
3. *Clar. & Bauard. §. iniuria*, & abundè *Farin. tit. de*
varijs crim. quest. 105. *inspect.* 6. quam conclusio-
nem non sic simpliciter esse intelligendam scias,
nam procedit, si Vniuersitas defendat Ciuem a
molestia, quæ in consequentiam aliquod respiciat
4 ius Vniuersitatis, vt distinguit *Crauet. cons.* 55. &
puntualiter *Add. ad Specul. tit. de Decim.* §. 1. vbi
habetur, Vniuersitatem posse in se assumere litem,
quæ contra vnum, pluresue Ciues sit mota, si ex ea
sententia oriri possit aliquod præiudicium saltim
secundariò, aduersùs publicum, & ita videtur in-
nuere *Thess. dec.* 16. *num.* 7. *in fine*, ac *Doct. in l. Ci-*
uitatibus ff. de legat. 1.

Verum est animaduertendum, quod Vniuersi-
5 tate assumente defensionem litis particularis Ci-
uium, sententia postea lata contra Ciues efficeret
etiam ipsam communitatem, vti lata ipsa audita,
& cum legitimo contradictore, & noceret etiam
successoribus, *Vrsill. dec.* 67. *Guid. Papa dec.* 279.
6 & 549. qui inferendo dicit, sententiam latam con-
tra aliquos mercatores, Collegio pro ijs comparẽ-
te super solutione gabellæ, vel vectigalium nocere
omnibus, licet non interfuerint in Iudicio, quia
causa fuit agitata Collegio audito, quod omnibus
facit præiudicium, & *Bero cons.* 137. *vol.* 3. Prout
præscripto iure exigendi vectigal reale, talis præ-
7 scriptio afficit omnes, quamuis contra eos nil fuerit
actum, ex notabili doctrina *Bald. in l. si quis diur-*
na, secundo not. ab. ff. si seruitus vindic. Inde qui ali-
quam seruitutem in Territorio acquirit; poterit
eam exercere etiam contra aduenas ibi venientes
Ias. in l. 3. *num.* 39. *ff. de acquir. possess. Molin. de Pri-*
mogen. lib. 2. *cap.* 6. *num.* 17. *Garsia de expens. cap.*
8 9. *num.* 39. quia ius respicit rem, secùs si personam,
& seruitium spectant ad obligationem personalẽ,
nam tunc efficeret illas, contra quas fit molestia,
& præiudicium, & non ex hoc inferri posset, esse
de iure subauditam Communitatem. *Ias. in l. di-*
uortio §. impedimenta ff. sol. matr. qui ait, Baronẽ
9 non posse cogere subditos ad custodiendum ca-
strum, vel carceres, & si aliquos adstrinxerit, hoc
seruitium personale præstitum, non nocere Vni-
uersis, nisi prætenderetur, hoc ius deberi per focu-
laria, quia tunc officeret, vti seruitium reale, ad
quod omnes essent obligati, *Boer. dec.* 212. latè, &
Garsia loco supra citato.

E contra videmus, an Ciuis possit assumere ipse
defensionem, spectantem ad Vniuersitatem, licet
10 ipsa omnino ctat hoc onus agendi, vel se defendendi,
dixi *sing. meo* 20. remissiuè, quod sic quia actiones
populares quilibet persequi potest, *lib.* 1. *cum seq. ff.*
de popul. action. l. cum qui §. in popularibus ff. de Iur.
Iuran. Crau. cons. 195. *in fin.* & sic vidimus in causis
11 Demanij aliquos particulares acclamasse ad liber-
tatem pro omnibus, nam in ijs quæ pertinent sin-
gulis vt singulis, quilibet habet actionem, *l. per fun-*
dum ff. de seru. rust. præd. Capyc. dec. 18. & etiam si
ius respiceret vniuersum, poterit suo sumptu quis
agere, & defendere, & iurè expensas repetere va-
12 lebit. *Palat. Ruu. in repet. cap. per vestras de donat.*
inter vir. & vxor. §. 39. *num.* 6. *Auend. cap.* 4. *num.*
31. *de exeq. mand. Fontan. de pact. nup. claus.* 4. *glo.*
10. *num.* 90. *Oldrad. cons.* 38. & proindè contra
Barones aliqui Ciues possunt dare capita ciuilia, &
criminalia, agendo, vel defendendo totam Vniuer-
sitatem. Sed quid si succumbat Ciuis, an sententia
noceat Vniuersitati, sunt videnda quæ abundè ad-
duxit *Auend. par.* 1. *cap.* 5. *num.* 9. *Capp. Tholos. dec.*
485. & latiùs *Fontan. de pact. nupt. lib.* 1. *claus.* 4.
glos. 10. *par.* 1. *n.* 30. *cum seq. Crau. cons.* 55.

Insuper notandum duxi, an Vassallus quando
conuenire debeat suum Baronem in causis ciuili-
bus, teneatur veniam petere, cum omnis subiectus
13 agere volens, ad talem reuerentiam teneatur, &
quod sic, probat *tex. in l.* 2. *ff. de in ius voc.* ibi (*ne-*
que consulem, pretorem, vel alios magistratus) &
quod ad pœnam iuris teneatur, si talem obedien-
tiam non præstiterit, *Oliban. instit. de action.* §. *pœ-*
nales nu. 150.

Contrarium tamen in practica est receptum, vt
nulla præcedente venia lis à Vassallo contra Domi-
minium instaurari possit. *Vrsill. ad Affl. dec.* 265.
nu. 28. *Peregr. de Iure fisci lib.* 7. *tit.* 3. *num.* 2. *Boer.*
dec. 271. *Polido. Ripa obseru.* 39.

Imò quando proceditur sola facti veritate in-
14 specta hæc sollemnitas non est necessaria, *Ozzasc.*
dec. 30. *num.* 21.

An autem actionem criminalem Vassallus con-
tra Baronem suum mouere possit, & videtur, quod
15 non, ex *Capyc. dec.* 118. *num.* 7. & sic apparet in-
nuere *D. Franch. dec.* 162. *num.* 9. verum talis opi-
nio non est in Vassallo Burgensi recepta, sed in
Vassallo ratione feudi. *Doct. in cap.* 1. *de milit. Vass.*
qui contum. est. Indè Vassallos non posse deponere,
vel patrocinium præstare contra Dominos suos,
dixit *Aluar. in cap.* 1. §. *in quibus de consue. recti*
Feud. argum. ex. l. libertorum C. de testib. vbi hoc
disponitur in liberto, & valet argumentum de vno
ad alium, *Andr. in cap.* 1. *nu.* 5. *quib. mod. feud. amic.*
de Pont. cons. 91. *nu.* 17. & ita obseruandum aiunt
Sonsb. in vsu feud. par. 12. *tit. quomodo feud. amict.*
Gratian. discep. 597. & proinde talis propositio fuit
17 recepta in Vassallo feudatario tantum, non in Bur-
gensibus, qui in ciuilibus, & criminalibus sine
scrupulo examinantur, & recipiuntur, vt *Aluar.*
loco citato, est enim magna differentia in subdito
ratione subiectionis, & in Vassallo feudatario,
Natta cons. 367. & 598. Nam Vassallus propriè
est, qui aliquid in feudum à Domino recipit, *Luc.*
de Penna in l. cum scimus C. de agric. & censur. lib.
11. *Gramm. cons. ciuil.* 247. *Surd. cons.* 72. Illi iurant
fidelitatem, & alia, vt *Cabed. dec.* 44. *part.* 2. & sunt
magis obstricti, quam subditi ratione domicilij, vt
dixi *pragm.* 8. *par.* 1. *nu.* 122.

Et cum hac distinctione resoluitur alia conclu-
sio, quod Vassalli non possunt occidere suum Do-
minum forIudicatum. *Clar.* §. *homicidium nu.* 54.
18 *Menticell. reg. crim.* 3. *Capol. cons.* 5. Nam debet
intelligi, in Vassallis feudatarijs, non in burgensi-
bus. *Farin. quest.* 109. *nu.* 286. *Nell. tract. de bannit.*
part. 1. *temp.* 2. *quest.* 22. & *part.* 2. *quest.* 10. quia
non habet tantam obligationem Vassallus Bur-
gensis, vti feudatarius, qui iurat seruare suum Do-
mi-

minum incolumen, adiuuare, & vitam custodire, vti in *capitulo 1. de forma fidelit.*

ARGVMENTVM.

Vassalli quando omisso medio impunè Regios Superiores adire possint, & an absque Proregis licentia Regem quis accersire valeat, An fugiens ad Superiorem, vel frangens carceres puniri debeat, & si stet habilitatus, an cautio exigi possit.

SVMMARIVM.

1 *Baro an possit pœnalia banna emittere, vt nemo prorogare debeat suam Iurisdictionē, vel omisso medio superiorem adire.*
2 *Vassalli per saltum Principem adire non debent.*
3 *Iurisdictio esset fructuataria, & vilesceret, si impunè poterit fraudari.*
4 *Banniri potest Territorium, ne quis audeat intrare in fundum.*
5 *Proregis licentia requiritur, vt quis possit ad Regem accersire.*
6 *Ambasciator an impunè possit accedere ad Regē non obtenta licentia à Prorege, & an mittentes possint puniri.*
7 *Licentia an petenda sit à Prorege, Si contra eum accedendum sit.*
8 *Banna pœnalia, ne quis adeat Regios Superiores, non possunt fieri per Barones sine licentia Proregis.*
9 *Vassallus impunè ob iustum timorem, omisso medio poterit Superiores adire.*
10 *Vassallus sub prætextu grauaminis an possit carceres frangere impunè, & superiorem adire, & an cautio dicatur rupta si stat habilitatus.*
11 *Distinctio affertur, quando in supradicto casu quis possit puniri.*
12 *Fugiens ad Superiorem, vt non sit in pœna, nulla mora posposita rectà via debet accedere.*
13 *Fuga temeraria si non potest excusari, pœna debetur.*

CAPVT XV.

Controuersa est quæstio, si pœnalia banna Baro emanare possit, vt nemo ex Vassallis prorogare habeat suam Iurisdictionem in alium Iudicem, neque adire Regios Superiores omissa prima instantia, vel secunda (si appel-
1 lationem ius teneant, & iurè in casu contrauentionis pœna exigi valeat, & licèt cum distinctione hunc articulum explicauerim fundando hoc pro iurisdictione conseruanda Baroni licere, & pœnam posse imponi, adhuc aliqui difficultatem in hoc posuerunt; vt nouè *Viscont. in suis Conclus. verbo Baro*. Proptereà latiùs hunc punctum explicare putaui. Dico itaque non esse licitum recursum ad Superiorem, omittendo inferiorem, qui Iustitiam ministrare potest, quia contemneretur Iurisdictio *l. litigatores ff. de arbitr. Roman. conf. 332. Scrader.*
2 *de feud. par. 10. sect. 12. nu. 124.* Et iurè Vassalli per saltum ad Principem accedere non debent, nam si primus Iudex non grauauit, cur secundus erit adeundus? *Farin. quæst. 30. nu. 174. Marta dec. 234. Sese de Inhibit. cap. 26.* Vnde stante hac iuris dispositione, si spreto Iudicis præcepto, impunè Vas-
3 salli fraudare possent, frustatoria esset Iurisdictio. *Cabal. resolut. crim. casu 41. num. 2. Tusc. concl. 64. litera R.* Et feuda hodie quasi omnia sunt emptitia, & Iurisdictio dicitur onerosa, quapropter non debet quis fraudari, *Bal. in l. 1. ff. de rer. diuis.* & in suo quis habet ius prohibendi, ne alius vtatur, *l. diuus ff. de seru. rust. præd. ibi (non est consentaneum rationi, vt per aliena prædia, inuitis Dominis aucupium faciatis)* Inde oritur, quod fiunt banna pœ-
4 nalia, quæ sunt attributa Iurisdictioni Baiulorum, & pœnæ introeuntium in alienos fundos absque licentia exiguntur, vt dixi *pr. g. 8. par. 2. in fine*.

Si enim hoc licèt in negotijs priuatis, fortiùs, & & pro Iurisdictionalibus, quæ sunt maioris præiudicij, *Doct. in l. Imperium ff. de Iurisd. omn. Iudic. & in l. 1. ff. si quis ius dic. non obtemp.*

Inde oritur alia iuris conclusio, quemquam non posse Regem adire, absque Proregis licentia, qui
5 cognoscere habet, an ipse prouidere possit, quod à Principe erit requirendum, nec impunè Ambasciatores Ciuitas mictere poterit, nec Rex audientiam eis tenetur præstare, si omisso Prorege
6 destinato Iustitiam ministrandam, ipsum voluerint molestare ad *tex. in l. si quis decurio da 1. iuncta glo. C. de Decurion. lib. 10. ibi (non ante discedat, quam insinuato Iudici desiderio proficiendi licentiam consequatur, quod si pro sua audacia, paruifecerit, indignationem competentem sortiatur)* vbi *Rebuff.* notat, istam indignationem, esse arbitrariam pœnam qua transgressores puniri possunt, & sic *de Pont. de potest. Proreg. tit. 2. §. 7.* nisi tractaretur de
7 causa merè pertinente ad Regem immediatè, vel contra ipsum Proregem, nam tunc sine licentia, posse proficisci dixerunt, de quo articulo eodem tempore scripta exierunt *D. Regentis Tapia*, qui suo more doctissimè hoc explicauit, *decis. 27. & Giurba cons. 69.* ad quos recurre, quia nil intactum relinquerunt.

Et redeundo ad institutam quæstionem, concludimus, licita esse banna, & pecuniaria pœna posse comprimi contrauenientes. Verum aduerte, vt dixi, talia banna præuia Proregis licentia esse pro-
8 mulganda, *Ozzasc. dec. 78. num. 19. in fine, Couar. var. resol. cap. 4. nu. 8.* & videmus in practica à Collaterali Consilio continuò tales litteras inhibitoriales impetrari à Baronibus.

Limitatur tamen dicta conclusio, si ex legitima ratione, Vassallus tam pro causa ciuili, quam cri-minali ad superiores confugeret ob iustum timo-
9 rem grauaminis inferendi, vel illati, *arg. ex l. contra pupillum ff. de re iud. l. milites §. desertorem ff. de re mil. Gramm. vot. 17. & cons. 66. nu. 70. Boer. dec. 215. num. 27.* & diffusè *D. meus Reg. Valenz. cons. 50. ex nu. 20.* Adeò quod impunè carceratus,
10 etiam aufugere poterit, & si steterit sub cautione, recurrendo rectà via apud Magistratus fideiussio non dicitur rupta, *Gramm. voto 39. Mastr. decis. 295. Menoch. de arbitr. Iud. casu 301. num. 7. Mascar. de probat. concl. 820. nu. 13. Vrsil. dec. 130. & Basard. quæst. 21.*

Iustumque timorem esse reputatur si iniustè quis fuerit citatus, aut carceratus. *Farin. quæst. 30. num. 174. & quæst. 48. nu. 30.* & sic si Baro esset inimi-

micus, vel si tractetur causa, in qua Dominus ha-
beat interesse, nam non grauatur Baro, si subditus
recta via iter arripiat apud Superiores, quia iste re-
11 cursus habet vicem appellationis, *cap. cum olim de
dolo, & contum. cap. cum causa. de offic. deleg. &
Marta dec. 234.* dummodò recta via, non distra-
hendo ad extraneos actus, si ille erit carceratus, vel
habilitatus confugiat, *Ann. sing. 561.* alias cautio
12 infringeretur, vt *Marta. d. dec. & Farin. loco su-
pracitato*. Si verò fuga esset temeraria sine causa
grauaminis, vel absque legitima suspicione, tunc
similiter fideiussio præstita deberetur, & carcera-
tus pro tali causa posset arbitraria pena puniri, *Ca-
13 bal. resol. crim. casu 42. Farin. quæst. 30. num. 4.* qui
Cabal. dicit fuisse punitum carceratum, qui cum
audacia fregit carceres, dum potuerit hoc à Supe-
riore impetrare, vt ipsum excarceraret, præstita
cautione de parendo mandatis, causa enim satis
vrgens esse debet, vt carceres qui pro loco sancto
reputantur, de facto effringantur, *Bertaz. cons. crim.
35, Gramm. cons. 51. Roland. à Valle cons. 40. Surd.
cons. 182. & Clar. quæst. 21.* sed recursus solus, iun-
cta alia rationabili causa est impunis, & sic conci-
liantur *Doctorum* opiniones, inter se, super hac
quæstione dissidentes.

ARGVMENTVM.

Consuetudo extrahendi subditos de loco ad locum, in ciuilibus, & criminalibus, an subsistat.

Baro, quando locum Iudicis contra solitum mutare possit.

Vniuersitas an solitum Mercati locum, Barone vel aliquibus Ciuibus reluctantibus mutare valeat.

SVMMARIVM.

1 *BAr̄ones non possunt subditos extrahere in ciuilibus, nec criminalibus.*

2 *Consuetudo extrahendi carceratos à propria Patria ad alium locum, an subsistat.*

3 *Locus maiorum, & solitus, est in iudicijs attendendus.*

4 *Officialis si est solitus residere in vno loco, & tenore plures terras sub sua iurisdictione, an Baro possit consuetudinem mutare.*

5 *Separari an possint Casalia à Capite, & dismembrari, quoad iurisdictionem Officialium.*

6 *Præses Prouinciæ non potest Tribunal tenere in sua Domo, nisi ex causa.*

7 *Iudex secundarum causarum non potest auocare causas à prima, nisi per viam appellationis, & nisi à Barone ei data sit hæc facultas.*

8 *Acta facta à Iudice secundarum causarum sunt nulla, si sine termino Iuris non data appellatione, se intromiserit in prima instantia.*

9 *Locus solitus Mercati, & Nundinarum, an possit per Vniuersitatem mutari, contradicentibus aliquibus Ciuibus, & Barone.*

10 *Baro non potest se intromittere super pertinentibus ad Vniuersitatem, & administrationem sui Status.*

11 *Locus commodus omnibus esse debet.*

12 *Via solita vnde Præses solet facere ingressum, est attendenda, & sic in processionibus, & similibus.*

13 *Tempus non est modus inducendi obligationem circa ea, quæ sunt facultatis.*

14 *Interesse publicum præfertur priuato.*

15 *Decreta, & parlamenta facta ab vniuersitate, ab ipsamet possunt reuocari.*

16 *Ciuibus an quæratur ius, ex actibus vniuersalibus*

17 *Locus Nundinarum Salerni, an potuit mutari, refertur.*

18 *Attenditur quod principaliter fit, non quod in consequentiam venit.*

19 *Tempus destinatum Nundinis, non potest mutari sine assensu Principis.*

20 *Carcerati possunt extrahi in secunda instantia.*

21 *Carcerati possunt mutari, & extrahi a proprio domicilio, ex iusta causa.*

CAPVT XVI.

ABundè explicaui in præc. tract. qualiter
1 de iure Baronibus non est permissum,
posse primas instantias extra proprios
lares ipsorum subditorum extrahere,
& delegare, nec carceratos ad alios locos trans-
mictere.

Nunc quærendum est, an subsistat cōsuetudo in
2 contrarium. Cumque in facto viderim satis con-
trouersum, dum assiderem in Prouincia Calabriæ,
inter Marchionem Vallis; cum Vniuersitate Lon-
gobardi, prætendentes illos Vassallos posse extra-
hi in ciuilibus, & criminalibus ad iudicium in Ter-
ra Montisfrigidi Capite Baroniæ, quia ità erat an-
tiqua consuetudo, vt litigantes ibi accederent, &
carcerati in carceribus Montisfrigidi detinerentur,
maximè quia dictum Casale Longobardi, non erat
multū distans à loco Iudicij, & ibi Officialis sem-
per residerat, de qua lite mentionem fecit *De Pon-
te dec. 4.*

Et quod carcerati, & litigantes ratione præscrip-
tæ consuetudinis, non obstante Iuris dispositione,
possint trahi in alium locum eiusdem dominij, fir-
mat *Afflict. in Constit. Regni Magni Camerarij,
9. notab.* nam locus maiorum, est in Iudicijs atten-
dendus, ad *tex. in l. ius pluribus, in fin. ff. de Iust.
& iure*, & ità in terminis refert decisum *Fontan.
de pact. nup. claus. 4. glo. 10. par. 2. num. 8.* & innuit
Franch. dec. 166. nu. 6. & dec. 526. nu. 8. ac *Belluga
in Spec. Princ. rubr. 26.* vers. *Iesu Christi, num. 17.*
& sic pro d. Marchione in S. Cons. prouisum fuit.

Immò dum Marchio ille, ad petitionem dicto-
rum Vassallorum Longobardi concessisset, vt ipsis
4 constitueretur etiā Officialis in eo loco, conquæsta
fuit Vniuersitas Montisfrigidi, quæ vti caput Ba-
roniæ tenebat pro auctoritate, vt dictum Casale vti
vnitum, comprehenderetur, sub iurisdictione ipsius
Terræ, & quod proindè Baro in ipsius præiudicium
non poterat diuidere iurisdictione contra solitum,
& constituere in eo Casale alium Officialem, simi-
liter fuit decisum, vt solitus locus iudicij attende-
retur, eo magis, quia erat interesse dictæ Terræ, nā
vti caput, petebat sibi conseruari hunc decorem, &
5 dixit *Ias. in l. prætor ait, §. deinde num. 3. ff. de noui
oper. nunt.* quod interest capitis Baroniæ, conserua-
ri, vt vicini, & casalia non separentur in minimo à
solito, ex *Bart. in l. 1. §. cum vrbem, ff. de Offic. Præ-
sid.*

sid.& sic *Stayban.* refert iudicatū *conſ.*17.& *Thor. 2.tom.* postea visus, verbo *Baro.*

Item, dùm quidam Præses Prouinciæ intenderet in sua domo Tribunal tenere, restiti, quia locus destinatus erat attendendus, & non poterat mutari, vbi maiores ius reddiderunt, & habito recursu
6 ad Proregem sic iussit, vt causæ deciderentur in loco antiquo, & locus per Præsidem mutari nequeat, & ante notauerat *Io: Grand. de bello exul. fol.*78. *cap. vbi residere debeat Præses*, nisi adesset antiqua consuetudo mutandi locum, vt est Cosentiæ in Calabria Citrà, & Luceriæ Prouinciæ Capitanatæ, in quibus locis, ob aeris intemperantiam, tempore Aestiuo Regiæ Audientiæ ad Catalia melioris temperamenti, se transferunt; Et sic redeundo ad digressa, consuetudo loci Iudicij, & extrahendi carceratos, de loco ad locum, licèt sit cōtra iuris dispositionem, vt diximus obseruanda est, dummodò ipsa consuetudo talis sit, quod habeat necessaria, quæ notaui in *Pragm.*1. ex *nu.*186.; sed vsquequo ea constet, standum est iuris dispositioni, vt iudicauimus in causa sequenti.

Quidam enim Princeps constituere solebat Auditorem sui Status, circa appellationes, cum auctoritate euocandi, causas primæ instantiæ, ex Terris
7 Status, quando essent graues, & habito recurso ad Regiam Audientiam Hydruntinam, prouidimus, ut præfatus Auditor, præter causas appellationum abstineret iudicare, & dum ex parte Principis suus Procurator compareret, præsentando librum, vbi registrabantur commissiones Officialium, ex quo apparebat ex antiquo sic fuisse expeditas patentes, omnibus alijs prædecessoribus, & quod consuetudo erat obseruanda. Replicauimus hoc habere iuris resistentiam ex pluribus. Primò quia prima instantia in præiudicium Ciuium in eo loco, debebat recognosci, vt diximus secūdò, nam ipse Baro auocare non potest causas, neque sui Iudices ab Officialibus, & quod Iudex secundarum causarum, qui se intromictit in primis nulliter agat. *Doct. in l. non distinguemus, §. de officio, ff. de recep. arb.* per illum
8 *tex.* concludunt, quia Iudex appellationis respectu primi est incompetens, & iurisdictio non potest stare insolidum in diuersis, *Bart. in l. inter tutores, ff. de admin. tutor. And. in Constit. Regni Statuimus,* in vers. *Generalia,* & ibi *Afflict. nu.*13. *Carau. rit.*233. *nu.*7. & ità in itidiuiduo *Stayban. conſ.*74. sub *nu.*9. & quod registrum commissionum non probat legitimam consuetudinem in contrarium. Ideò prouidimus denuò, vt abstineret, & caperetur informatio de allegata consuetudine, parte audita.

Vlteriùs, dùm se offert tractari de hac materia loci, an possit mutari: subdo alium casum, quem in facto habuimus in Reg. Aud. Calabriæ. Decuriones Vniuersitatis Montis Alti, volebant mutare
9 locum, vbi ab antiquo fiebat Mercatum, & bona comestibilia vendebātur. Contradicebant Baro, & aliqui Ciues Complatearij de dicto loco, qui tenebant Apotecas, & habebant aliquod interesse, & adducebant, quod locus solitus non potest de iure mutari, tam in iudicijs, quam in contractibus, & parlamentis faciendis, *Franc. Marc. dec.*97. *Ann. sing.*355. ex *l. si locus, ff. de Iudic.*

In contrarium replicabatur ex parte Vniuersitatis, quod statuere super negotijs ad politicā Vniuersitatis concernentibus, spectat ad eam, & non
10 debet se intromictere Dominus Castri, cum Vniuersitates habeant rempublicam gubernandam, *l. fin. in fin. C. de diuers. rescrip. Bart. in l. nulli, nu.*7. *ff. quod cuiusque Vniuers.* qui dicit, quod ea quæ sunt iurisdictionis spectant ad Rectores Potestatis, ea verò quæ pertinent ad administrationem, vel ornatum rerumpublicarum, ius est Priorum, & sic *Felyn. in cap. cum omnes de Constit. nu.*11. *Afflict. in prohem. constit. quæst.*3. Nec potest alter in alterius exercitio se intromictere, nisi in casu appellationis, sed ex officio Baro se ingerere nequit, si benè, vel malè quid à Syndico, & Electus fuerit ordinatum, *Felyn. in cap. cum omnes de constit.* & ibi *Hostiens.* & in terminis *Guttier. de iuram. confirm. par.* 1. *cap.*38. *num.*4. & *Aul. in cap. Pratorum, cap.*17. *glo. incip. Proner. nu.*2. Cumque possit vno tempore vnus locus esse comodus, & alio esse Vniuersitati incommodus, & de iure ad publicam vtilitatem est
11 respiciendum, ut probat *tex. in d. l. si locus.* Ideò destinatus locus ab Vniuersitate mutari valet, *Surgen. de Neapol. illustr. cap.*10. *nu.*34.

Nec refragari dicebatur oppositio aliquorum Ciuiū, qui allegabant *tex. in l. obseruare, §. ingressus, ff. de Offic. Proconſ. & Legat,* quod locus soli-
12 tus vnde ingredi solet Præses, debet obseruari, quem *text. Doctores* citant ad propositum vt iter vndè solet processio Sanctissimi Sacramenti Corporis Christi transire, non possit mutari, & complatearij dicuntur habere interesse, quod non mutetur, vt ille locus solitus honorificetur, & casu isto, allegabant etiam habere interesse, quia Domus, & apotecæ propter Mercatum cariùs locabantur, & non erant mutanda, quæ ex antiquo solita fuere, *l. minimè, ff. de legib.* & ità super hoc articulo respondit *Lucas de Penna in l.*1. *nu.*4. *C. ne Rustici ad vlla obseq. lib.*11. & facit *tex. in l. si cui, ff. si seru. vindic.* Nam replicabat Vniuersitas, dicendo,
13 quod ius electionis loci, stat in facultate ipsius, quæ nunquam potuerit præscribi, vt latè dixi in *Pragm.*1. *num.*208. & propterea sua facultas non potest minui, & nullum ius ex tempore platearijs, quæri valuit, quia tempus non est modus inducēdæ obligationis, *l. obligationum fere, §.*1. *ff. de act. & oblig.* Et non est habenda consideratio interesse
14 particularis, cum vtilitas publica sit actendenda, *l. vnica, §. ne autem, C. de caduc. toll.* tanto magis, ꝙ electio loci non fuit facta contēplatione illorū vicinorū, sed ex voluntate Vniuersitatis; & ità respōdit *Cæsanat. conſ.*10. *n.*39. *vol.*1. Imò decreta, & ordinationes factæ à Concilio Vniuersitatis, possunt ab ipsamet reuocari, *l. quod semel, ff. de decret. ab ord. faciend. Natta conſ.*512. qui ampliat, etiam si essent iurata, & assensu Principis roborata, quia
15 nemo potest sibi ipsi legem imponere, *l. si quis in principio, ff. de legat.*1. & ex actibus vniuersalibus, nulli Ciui ius quæritur, *gloſ. fin. in l. soleat, ff. de offic. Proconſ.* & benè *Rolan. à Valle conſ.*5. *nu.*70. *lib.* 1.
16 qui in terminis loquitur, consuetudinem inductā, non posse dici si Vniuersitas in certo loco statuerit, vt victualia vendantur, & mercatum, vel nundinæ celebrentur, ità quod non possit locus ille mutari, & ex prædictis fuit decisum ad beneficium Vniuersitatis & ità vidi postea gestum in Ciuitate Salerni, vbi quamplurimæ Apotecæ erāt fabricate in loco Superiori, iuxtà Ecclesiam Sāctæ Mariæ Carmeli,

melis,& posteà fuit mutatus locus feriæ in loco in-
17 feriori prope Mare, ex commoditate negotiatorũ,
vnde feriæ,quæ celebrantur quotannis in die San-
cti Matthæi, fuerunt de loco ad locum transmuta-
tæ, non obstante contradictione illorum prætendentium
interesse,nam attenditur quod principali-
ter fit,quæ est publica comoditas,quamuis in con-
18 sequentiam quis lædatur, *l.si quis nec causam ff.si cert.pet. Tiraq.de retr.§.30.glo.1.nu.4.*

Tempus verò nundinarum statutum certa die
19 ab Vniuersitate, absque Principis assensu mutari
non potest, ne fiat præiudicium alijs Vniuersitati-
bus,quæ forsan eo tempore,vel paulo ante,aut post
habent etiam priuilegium nundinarum, nam ob
conflictum paterentur interesse, vt considerat.
Thes.dec.264.à num.4. & *De Ponte de potest.Proreg.tit.de Mercatis.*

Et coniungendo vltima primis non licere ex-
trahere causas ciuiles,nec criminales,neq; carcera-
tos à proprio domicilio pro conclusione est dicen-
dum; nisi contraria esset legitima consuetudo.

Itèm limita,in secunda instantia, nam tunc car-
20 cerati possent extrahi,& ad Iudicem appellationis
retrahi. *Franch.dec.526.in fin.* dummodò Iudex
ille sit in loco iurisdictionis Baronis, nam si iudica-
re habeat in loco extraneo non posset exercere
iurisdictionem, nec carceres habere, sed in loco
primo teneretur ius dicere, *Frecc.de subfeud.lib.2.aut.30.Giurba cons.52. Lanar.cons.72.Masul.ad Capyc.dec.118.nu.3. Barbos.in l.1.art.2.num.11.ff.de iudic.*& dicam infra *cap.19.*

21 Insuper iure extrahi possunt carcerati, si deti-
neantur pro causa graui, & esset suspictio in loco
Domicilij,ne venenarentur, vel frangerentur car-
ceres,quia essent debiles, vt vltra ea quæ dixi in
præcedenti *Comment.* super hac *Pragm. nu.179.*
vide *Cabal.casu 120.*

ARGVMENTVM.

Barones regulariter non sunt obligati creare Officiales Iurisperitos, sed quid si nesciant legere,vel scribere.
Iurisdictio quæ ad Gubernatorem, & quæ ad Assessorem pertineat distinguitur.

SVMMARIVM.

1 *BAro non est obligatus constituere Officialem in terra Iurisperitum, cum de iure illiterati possint esse Iudices.*
2 *Officialis sine voto Iurisperiti non potest controuersias decidere, alias acta nulla, sine voto Assessoris.*
3 *Iurisdictio stat pœnes Officialem, & non pœnes assessorem.*
4 *Magistratus tenetur de malo consilio assessoris.*
5 *Carcerum custodia, & pertinentia ad iustitiam, pertinent ad Gubernatorem.*
6 *Differentia inter Assessorem adscriptũ,& datum cum iurisdictione declaratur.*
7 *Officialis quãdo sine voto possit carcerare,notatur.*
8 *Officialis non potest reum habilitare sine consilio sui Assessoris.*
9 *Officialis in ciuilibus, non debet se intromictere, cum pertineant ad assessorem questiones ciuiles.*
10 *Officialis pro auctoritate Officij debet subscribere decreta, & sententias latas ab assessore.*
11 *Iudices an creari possint, qui nesciunt scribere, vel legere.*
12 *Cæcus an possit creari Iudex.*

CAPVT XVII.

BAro pro Iustitia ministranda Officialem
Doctorem, vel Iurisperitum eligere non
1 tenetur,cum illiterati Iudices esse possint,
l.certi iuris,C.de iudic. l.expertes,C.de Decur.lib.10. verum Assessorem peritum,illi con-
stituere debet,& si ipse non prouidebit, Officialis,
ille,vbi concilium requiritur, & adest partium al-
tercatio, tàm in ciuilibus, quàm criminalibus à
persona Iurisperita votum habere tenetur, aliàs
omnia gesta essent nulla, etiam si partes non pe-
2 tierint, & non adfuisset oppositio, *Fontanel. de pact.nupt.clau.4.glo.10.part.2. num. 162. & Cancer.lib.3.var.resol.cap.17.num.386.* Sed existente
ordinario Assessore alterius consilio vti non debet,
& acta essent nulla; *Bar.in l.si Titium,aut Meuiũ,vers.& eadem ff. de admin. tutor. Vant. de nullit. fol.101.num.152.vers. si igitur,De Ponte in tract. de potest proreg.in fine.*
Et dum esset valdè altercatum inter Guberna-
torem Brundusij, & Assessorem(vt continuò inter
omnes istos esse solet) habito per eos recursu apud
S.E. fuit causa delegata Regiæ Audientiæ Hydrũ-
tinæ,vt de iustitia prouideret:Prætendebat Guber-
3 nator: in nihilo Assessorem debere se intromittere,
nisi in ijs, in quibus requirebatur ab ipso Officiali,
& fundabant eius Aduocati assumptum, quòd
omnis iurisdictio ordinaria stet pœnes eum, &
Assessor non habeat nisi in iudicando votum con-
sultiuum, *l.2.C.de assessor.glos.fin. in l.1. vers.sed an iudicare ff.de offic.assessor.Paris de sindic.verbo Assessor Ioãe Amico cons.109.Mant. dec.5.* vnde
iure proprio, se intromictere non potest in causis
iudicialibus, *Tuschus lit.C.conclus.171. Burg. de modo proced.q.81.num.15. Rosental. de feud.cap.12.conclus.9.par. 2.* Inde Magistratus de malo cõ-
4 silio tenetur, & sindicari potest, & Assessor acces-
soriè, *Dec.cons.8.* quia sententia fertur sub nomine
ipsius,& non Assessoris, *l.metum §.sed quod prætor,ff.quod metus caus.Ias.in d.l.1.Cepol.caut.258. Marsil.in sua praxi §.superest.ex num.17.* Ideò ad
ipsum pertinent carceres,& baculum iustitiæ, &
5 de suo ordine personæ debent carcerari, & excar-
cerari.
Ex parte Assessoris respondebatur omnia alle-
gata vera esse, in casu quo Assessor esset ab Offi-
6 ciali voluntariè assumptus, secus si esset necessa-
rius, & ei fuisset collata iurisdictio à Barone, vel
Prorege,iudicandi,& Iustitiam ministrandi in Ter-
ra destinata, nam tunc habet iurisdictionem ordi-
nariam, *Boss.tit.de sent.sub num.22.* Inde videmus
in literis commissionalibus quod Prorex creat eos,
Iudices,& Assessores, vndè in causis criminalibus
Assessor suam auctoritatem,consilium, & votum
dare debet,aliàs acta, & omnia alia gesta essent
nulla, *Bouadil.lib. 1. Polit. cap. 12. Fontanel. loco*
7 *citato.* Et Gubernator non potest quemquam car-
cerare prætextu cuiuscunque causæ absque consi-

76.num.2. Duen. regula 178. *Surgens de Neapol.*
*illustr.cap.*14. *num.*31. *Roman.sing.* 670. vlteriùs
etiam sine necessitate, sed commoditate, Officia-
3 lis, Baro poterit illi licẽtiam dare per dies, *Franch.*
dec. 98. *in fine*, ita quod absentia mensem non ex-
4 cedat, vt *Mastril.de Magistr.lib.*1.*cap.*29. *nu.* 24.
*Intrigl.singul.*118.*lib.*1.

Insuper, quid si Officiali erit commissum ali-
quod Regium seruitium, an sine licentia poterit
5 abesse, dic quod sic, nàm eo casu tacitè dispensa-
tionem habere præsumitur, *tex.est in* §. *hec, in fine*
Auth.de collat.Mastrill.loco citato, nisi sit procu-
ratum, vt infra dicam.

Exceptis ergo assertis causis, Baro grauaret, dã-
do licentiam ordinario, constituendo in terra Lo-
cumtenentem, si verò Officialis officium relin-
quat, ad sui libitum, se absentando, poterit officio
priuari, *Paris de Puteo de Sind. verbo licentia,*
6 *Vin.dec.*356. Imò in litteris commissionalibus Of-
ficij, communis practica currit, vt apponatur con-
ditio, vt non discedat, sine licentia sub pœna amis-
sionis Officij, & ideò vigore legis, & conuentionis
Officio priuari potest, vndè cum adsit prohibitio
legis, & hominis, si Officialis contraueniret, posset
Baro alium creare, licèt ille annum non compleue-
rit, vt dixi *prag.*5.*in praced.tract.*

7 Dubium in facto euenit, quòd quidam Officia-
lis Sancti Petri in Galatina, sibi procurauerat quã-
dam causæ delegationem, & visionem computo-
rum, in Terra Vgenti, in qua vacauerat per aliquos
Menses, Vniuersitas Sancti Petri conquærebatur,
quod Locumtenens non poterat excedere tempus
viginti dierum, vt dixi in *dicta prag.*5 & proinde
comparuit in Regia Audientia, vt fieret Ordo Ba-
roni, quod create deberet alium Officialem, stante
tanta absentia ordinarij, & dum domi vnus ex Au-
ditoribus sic prouidisset, replicatum fuit, absentiã
esse legitimam, & necessariam, cum facto Superio-
ris erat caussata, quo casu Locumtenens potest in-
terea exercere. Vniuersitas respondebat, vt si ape-
riretur hæc via, possent Barones ad libitum tenere
8 Locumtenentes, quia procurarent suis Officiali-
bus, aliquod eis commicti à Tribunalibus, & Lo-
cumtenentes ponere per Menses, & Annos, &
quod vna via esset prohibitum, per aliam admicte-
retur, contra regulam *cap.cum quid de reg.iur.in* 6.
vnde commissa causa, dubia reddebatur quæ-
stio, & adducebatur ex parte officialis, *Ferrer. ob-*
*seru.cap.*9.*& Fontanell.de pact.nupt.claus.*4.*glos.*
10.*part.*1.*nu.* 100. qui dicunt, quod Locumtenens
9 quamuis pro modico tempore esse debeat, ex cau-
sa potest excedere menses, & multum tempus, si
ordinarius erit impeditus propter infirmitatem,
vel suspensus ob inquisitionem, aut aliam causam,
ex qua non posset Officio priuari, & alteri legiti-
mè prouideri. Et cum iusta causa absentiæ dicatur
Regium seruitium iniunctum, vt supra fuit dictũ,
videbatur pretensionem Vniuersitatis non habere
legitimum fundamentum: Respondebatur huic
motiuo, esse verum, quando impedimentum esset
necessarium, vel seruitium motu proprio à Supe-
10 riore illi personæ esset iniunctum, sed quia erat
procuratum, & Officialis poterat se excusare, quia
duo officia incompatibilia quis exercere non de-
bet. *Bar.in l.si consul.ff.de adop.Franc.Marc, dec.*
7. *par.* 1. Ideò mandauimus dicto Officiali, vt
infra certos dies redire procuraret, aliàs Baro de-
beret de alio prouidere. Et opinio *Fontanell.* pro-
cedit, quando impedimentum non potest euitari,
& reparari, & non alias.

Insuper super hac materia fuit controuersum, in
casu quo legitimè Officialis discedere potest, si
Locumtenentem, seu substitutum fecerit (cum ei
11 licere in casu absentiæ supra probauimus) & Baro
alium constituisset, vt solent facere in omnem ca-
sum, quo Officialis abesset alium destinare, quis
eorum erit tùnc attendendus, *Boer. decis.* 152.
Ricc. collect. 2035. pro electo à Barone decisum
referunt.

Quando verò fuerit ab Officiali electus, an de
excessibus, & malè gestis teneatur Officialis, qui
illum substituit, Accidit enim, præfatum Guber-
natorem Sancti Petri reliquisse suum Cognatum
12 qui infinitas extorsiones, ac damna intulit, & po-
stea aufugit, & Officialis in sindicatu fuit impedi-
tus, & controuersum, si iure poterat conueniri, &
condemnari substituens pro commissis à suo Lo-
cumtenente, dicebatur substituentem tunc de fa-
ctis substituti teneri, quando non habet de iure
causam legitimam substituendi, & sine licentia
substituit, *l.nullus, & l.neminem, C. de Decur. lib.*
10. nam cum electa est eius persona, non potest
alium substituere, vt in *d.l.inter artifices, cap. Re-*
gni: Quia de Vicarijs, Masul.ad Capyc.dec. 151. &
adest *Constit. Regni incip. Officia*, & cum in casu
13 de quo erat controuersia substitutio erat facta,
ex iuris permissione, prætendebat Officialis, non
teneri pro culpis illius; sed contrarium esse verum
asserebant Ciues illius Terræ, quod etiam si neces-
sitate, & non ex voluntate quis substituat, tenetur
de illius culpis, & defectibus, vt probat *tex.in l.ad*
similitudinem, C.de Episc.& Cler.D.Rouit.in prag.
1.*de Sindic.num.*95.*& cons.*87.*Tuscus littera P.*
*conclus.*852.*Regens de Pont.cons.*85. *vol.* 2. cum
mala electio sit in culpa, *l. cum mandat, ff. de mi-*
nor. & tunc quis non obligatur de gestis à substi-
tuto, quando ille fuisset creatus ab Officiali de or-
dine Superioris, nam cum ipse non elegerit non
tenetur, *Burgos de Pax cons.* 48. *Tuscus litera O.*
*conclus.*99.*Boer.dec.* 217. *Menoch. de arbitr. Iud.*
casu 302.*& Farinac.quast.*24.*num.*86.*arg. tex. in*
l.fin.versic.interdum ff.de custod.reor. aliàs semper
substituens est obligatus, nouissimè *Giurba* viden-
dus *consil.*36.

14 An autem criminaliter, & ciuiliter teneatur, dic
quod si non participauerit, aliqua pœna non est
obnoxius, *l.ex facto, ff.de negot. gest. Maur. alleg.*
93.*Franc.Marc.dec.*423.*Thes.quast.* 83. quia pœ-
na Auctorem egredi non debet, *l.Sancimus, C.de*
pœnis, sed ciuiliter tantum, tenetur ad interesse par-
tis. *glo.in l.obseruare, §.proficisci, ff de offic.Procons.*
& legat. *Cappell.Tholos.dec.*196.*Farin. loco cita-*
to, num. 89. Sed pro defectibus causa officij obli-
15 gatur, non de gestis extra Officium, *Roman. cons.*
11.*&* 338.*& Farin.dicta quast.*24.*num.*55. Sed an
liberetur exhibendo substitutum, magna est quæ-
stio, si substituens loco fideiussoris teneatur, & in-
solidum vide *de Pont. loco supra citato*, & latiùs
*Giurba dicto cons.*36.*num.*39.*Maur.alleg.*93. &
nuper multa congerit ad materiam, *D. Regens Cõ-*
stantius in l. 1. *C. de decur. lib.* 10. & aliqua dixi
16 *sing. meo incip. substitutus* 1 Et an substitutus de-

beat esse eiusdem qualitatis, prout substituēs, aliàs refutari possit, & sit in culpa aliter substituens: quotidiana est quęstio, & quod subrogatus debeat esse eiusdem qualitatis, vt est subrogans, vel parua debeat esse differentia, dixerunt *Mantica dec. 37. Menoch. de arbitr. Iud. casu 54. ex num. 30. D. Reg. Valenz. cons. 60. cum seq. Bart. in l. 1. ad finem, C. de praepos. agent. lib. 11. Morot. cons.* 48. quia indignū est vt gerens vicem alterius sit satis inferioris conditionis, *Gabr. Rom. concl. 2. tit. de regul. iur. Giurba cons.* 99. nouissimè sic consuluit.

Quid in alijs Officijs, si Sindicus, vel Electus de regimine Vniuersitatis, ex causa oporteat eum esse absentem, an loco sui alium substituere possit, magna fuit altercatio, & *Barz. dec. Bonon.* 118. *in fin.* videtur dicere, quod non, & causa diuersitatis esse potest, quia adsunt alij Collegæ, qui valent interim exercere.

ARGVMENTVM.

Barones quando extra suum Territorium, contentiosam, vel voluntariam Iurisdictionem exercere possint, & quid in Officialibus,
Baro an in alieno territorio ius administrandi iustitiam præscribere valeat,

SVMMARIVM.

1 *Barones habētes iurisdictionem in dominium, an possint exercere iurisdictionem extra Territorium.*
2 *Iurisdictio coheret Territorio.*
3 *Iurisdictio an consentiente Domino loci, possit exerceri ab alio Barone.*
4 *Vassalli non possunt trahi de loco ad locum, ipsis non consentientibus expresse.*
5 *Capiens suum subditum in aliena iurisdictione, an possit accusari de vsurpatione, & reus an sit restituendus.*
6 *Literæ requisitoriæ, an sufficiant, vel fides inquisitionis sit necessaria, vt Vassallus possit carcerari in aliena iurisdictione.*
7 *Iurisdictionem potest quis habere in certa parte Territorij siti intra districtum alterius Baronis.*
8 *Iurisdictio voluntaria potest exerceri extra Territorium.*
9 *Præses Prouinciæ extra Prouinciam suam non potest exercere contentiosam, nec voluntariam Iurisdictionem.*
10 *Feudatarij habent semper habitu Iurisdictionem in omni loco, sed Officiales in actu loci tantum.*
11 *Baro in Regno nō possunt exercere Iurisdictionem contentiosam, nec intra, nec extra Territorium per se, sed per suos Officiales.*

CAPVT XIX.

AD elucidationem quæstionis, quam obitèr
tractaui, an Barones, & eorum Officiales,
extrà Territorium, absque metu nullitatis,
& pœnæ contentiosam, uel voluntariam
Iurisdictionem exercere possint, breuiter, & con-
1 clusiuè dico, *Aliquos DD.* opinionis fuisse, vt quis
suam iurisdictionem quam tenet in habitu exerce-
re valeat, si Dominus loci expresse non contradicat, ità *Afflict. in Constit. Regn.* incip. *De quæstionibus, nu.* 1. qui ait, etiam in locis Demanij, Barones inter subditos sine licentia ius dicere posse, si illis non fuerit prohibitum.

Contraria tamen sententia fuit magis approbata, vt Iurisdictio exerceri non debeat, aliàs acta omnia erint nulla, *Frecc. de subfeud. par. 2. auctor.* 30. qui impugnat opinionem *Afflict.* desuper citatam, & sequuntur *Foller.* & *D. Tapia* in dicta *Constit. Cabal. resol. crim. casu* 120. *Peguer. dec.* 18. quia Iurisdictio loco est terminata, & Territorio cohæret, & vltrà exerceri non potest. *Morot. cons.* 46. *Scrad. de feud. p. 10. sect. , nu.* 120. *Marta decis.*
2 160. *ex l. 1. ff. de offic. Procons.* & si quid agatur, nulliter fit, *Vant. de nullit. cap. de nullit. ex defectu Iurisd. Guttier. lib. 5. pract. quæst. cap.* 70. & ideò sine literis requisitorijs, & licentia Officialis loci, quis validè in aliena Iurisdictione citari nequit, quamuis subditus sit citantis, *Gail. obseru. 56. lib. 1. Clar. quæst. 31. num. 19. Marant. in sua praxi art. citat. nu.* 40. & videndus est *D. Rouit. prag. 1. nu. 12. tit. de Iurisd. non turbandis.*

3 Verum, si duo concurrant, quod consentiat Baro illius loci, vbi alter intendit Iurisdictionem exercere, & etiam Vassalli, in quos exercenda est iurisdictio, hoc casu, extra territorium exerceri poterit, *Masui. ad Capyc. dec. 118. Muta dec. 99. Frecc. loc. cit. Lanar. cons. 71. Macerat. lib. 1. resol. c.* 103.

4 Consensus verò litigantium debet esse expressus, & non tacitus, *Castrens. in l. Diuus Pius per illum tex. ff. de seru. rust. pred. Barbos. in l. 1. art. 2. nu. 5. ff. de iudic.* Vassalli enim inuiti, de loco ad locum, Iurisdictionem prorogare non possunt, *Caualcan. dec. 10. nu. 28. & dec. 11. nu. 16. par. 1. Tusc. lit. P. concl.* 928. tanto magis, ne extra propriam Patriam, expensis fatigentur, trahi non debent. *Franch. dec. 166. nu. 6. & dec.* 526.

Verum hoc procedit in ciuilibus, vt non possit subditus citari, neque conueniri ipso reluctante, sed si erit Vassallus inquisitus, cum licentia Officialis loci, poterit etiam inuitus à suo Barone, & Officiali capi, & asportari ad locū suæ iurisdictionis, *Fontanel. de pact. nupt. claus. 4. glos. 11. nu.* 31.

At si de facto, absq; licentia Baronis loci, fuerit
5 captus subditus alienus, poterit ille petere reponi
in libertatem vti captus extra Territorium in loco exempto, *Gomes. var. resol. tit. de captura nu. 25. Cabal. resol. crim. casu* 291. Et capientes vti turbatores; & vsurpatores alienæ Iurisdictionis puniri possunt, *Menoch. de arbitr. Iud. casu* 320. Fit etiam iniuria Officiali loci, sine sua licentia, aliquem carcerari. Ideò literæ requisitoriæ sunt de iure necessariæ, & fides inquisitionis, & tunc Officialis loci
6 cogitur licentiam dare, vel ipse capere, & tradere.
Clar. quæst. 38. Peguer. dec. 2. Bonacassa com. opin. incip. *Remissio,* nisi haberet causam in contrarium, vti si prætenderet Baro loci ipsum de delicto cognoscere, nam tùnc Superior est adeundus, vt iudicet, si facienda sit remissio, vt dicam *infra cap.*

Insuper notandum duxi, quod in aliena Iurisdictione, aliquando Baro alterius loci habet tenimentum Territorij, vt in facto vidi, in quo faciebat ille
7 quandam Massariam, & copiosum numerum subditorum suorum ibi inseruientium tenebat, & in ciuilibus, & criminalibus Officialem iustitiam mini-

nistrantem constituebat, & dum Baro iurisdictionis loci conquæstus fuerit, Dominus Territorij asseruit ab antiquo, in eo loco Iurisdictionem exercuisse, videntibus, & scientibus Baronibus loci, & quod consuetudine, ius exercendi Iurisdictionem,
7 in loco Baronis, quæri poterat, probat *tex. in l. viros*, & ibi *gl. C. de diuer. offic. lib. 12. & in cap. cum contingat, extra de foro compet. D. Reg. Valenz. conf. 26. nu. 17.* Et dum talem consuetudinem probasset, fuit per Reg. Audientiam Hydruntinam cōseruatus in sua quasi possessione; Qualiter autem ea consuetudo sit legitimè probanda, & qui actus sint sufficientes, vt ea inducatur, & præscribatur vide *D. Roust. in prag. 1. de iurisd. annic. non turban. & Gurb. cons. 52. Prag. de Consuetud. quæst. 8.*

8 Iurisdictio verò voluntaria, & non contentiosa extra territorium exerceri potest, *l. 3.* & ibi *glos. ff. de Offic. Præsid. & l. fin. C. de offic. præfec. verbis*, prout est delegare causas, creare Officiales, transigere, & gratias facere in causis criminalibus. Illi enim actus, vti dependentes ex sola voluntate Baronum,
9 qui non requirunt iudicialem causæ cognitionem, extra Iurisdictionem exerceri possunt, *l. est receptũ, ff. de arbitr. Brun. cons. 165. lib. 2. Cancer. lib. 3. var. resol. cap. 13. nu. 294.*

Sed dum Præses Prouinciæ Salerni, moram traheret Neapolim, & ad aures Proregis venisset, quod ille expediebat licentias armorum, Guidatica, & alia pertinentia ad Officium Præsidis, rescripsit nobis, vt Præside absente non debeamus exequutioni demandare ordinationes suas, cum extra Prouinciam degendo, nullam habebat Iurisdictionem mandandi. Et videbatur cōtrarium dici posse, cum prædicta essent potius voluntariæ Iurisdictionis quam contentiosæ, tantò magis, quod dictæ prouisiones veniebant exequendæ in loco iurisdictionis. At tamen est aduertendum, esse differentiam, habere iurisdictionem in dominium, vti habent Barones, quam habere in Officium: Feudatarij sem-
10 per habitu tenent Dominium, & Iurisdictionem, sed Officiales habent eam intra Territorium, *l. pupillus, §. Territorium, ff. de verb. signif.* & extra nullum habent ius, neque Iurisdictionem contentiosam, neque voluntariam, *Bart. cons. 189. & Canon. in cap. prudentiam, de offic. delegat.* Postremò
11 nota, quod cum in Regno Baronibus sit prohibitum exercere per ipsos Iurisdictionem, vt latè dixi in *præced. comment. Prag. 3.* cessat discussio, an valeant ipsi contentiosam Iurisdictionem exercere extra Territorium, Officiales autem sui, an possint: iam explicaui.

ARGVMENTVM.

Baro retinens salarium solitum dari Officiali, an officium vendere dicatur.

Et an licito iure subditis dissentientibus salarium supprimere possit, & sic etiam emolumenta pandectæ Officiali destinata partem de eis Actuariæ, pro sui vtilitate applicare valeat.

SVMMARIVM.

1 *VEndere an dicatur officium, qui paciscitur de non dando prouisionem.*
2 *Salarium suis expensis Barones dare tenentur Officialibus.*
3 *Baro an possit solitam prouisionem dari Officialibus tollere, declaratur.*
4 *Officialis si habet gagia vnde viuere possit, Baro an salarium possit sibi incorporare.*
5 *Sportulæ an augeri, & minui possint à Barone, Vniuersitate renuente.*
6 *Sportulæ quæ de iure pertinent ad Barones dari Officialibus, de consuetudine soluunt subditi.*
7 *Pandecta de consensu subditorum facta non est alteranda, nec minuenda.*
8 *Vniuersitate repugnante, an Baro possit sibi appropriare solitum salariũ, præstari Officialibus.*
9 *Pollicitatio etiam sponte facta, est obseruãda post ius quæsitum.*
10 *Post ius quæsitum, id quod nostrum est, sine facto nostro tolli non potest.*
11 *Regula quod tibi non nocet, & alteri prodest est faciendum, qualiter intelligatur.*
12 *Occasio excoriandi subditos, est amputanda.*
13 *Subditorum interest, habere Officiales graues.*
14 *Interesse voluntatis, est magnæ æstimationis.*
15 *Publico vsui destinatum, non potest conuerti in vtilitatem priuatam.*
16 *Baroni non licet concedere officium cũ Actuaria.*
17 *Perceptio prouentuum à Barone vendi non potest.*

CAPVT XX.

PRohibet Baronibus hæc quarta Pragmatica venalitatem officiorum, tam publicæ vtilitati damnosam, vt abundè in *præced. comment.* demonstrauimus, quam Ego ampliaui, vt licito iure, & conscientia, neque Baro, pro con-
1 cedendo officio prouisionem solitam præstari Officiali, retinere possit, quia vendere dicitur. Cumq; talis ampliatio, multoties in discussione posita fuerit; Ideò plenius eam declarare duxi. Procedit ergo, quando salarium est solitum dari ab antiquo tempore, cum Barones regulariter, suis expensis
2 Officialibus constituere teneantur, *Luc. de Penn. in l. annonas, C. de erogat. milit. annon. lib. 11. Garsia de expens. cap. 20. Auen. de exeq. mand. cap. 20. par. 1. & cap. 19. par. 2.* & non possunt ab Officialibus ea tollere, vnde concordando cum eis, videtur officium dare, ex causa relaxationis salarij.

3 Verumtamen, si adsint in officio gagia, & emolumenta, ex quibus Officialis viuere possit, & lucrum honestum consequi, vt dixi *sing. meo 88.* & Baro in Patentibus suis non cōstituat salarium, nisi solitas sportulas intendens illud supprimere, & Officialis ijs sit contentus, ac acceptet officium, dempto salario, priùs solito dari non puto posse inferri, vt officium dicatur venditum, & tuta conscientia illud retinere non possit, quia quilibet est
4 arbiter, & moderator rei suæ, *l. in re mandata, C. mandati*, & potuit minuere officij emolumenta consulendo magis suæ vtilitati, quàm suorum Ministrorum, & sibi imputet, qui electus est ad officium, cuius qualitates perscrutari debuit, *l. qui cum alio, ff. de regul. iur.* Et quod sportulæ, & gagia ha-
5 beantur loco salarij, & possint minui, & augeri dixerũt *Granut. Theor. 12. & Put. dec. 6. de officio Vicarij, lib. 2.* dummodò ea soluantur de proprio Baronis, nam in multis locis sportulæ à litigantibus soluun-

6 soluuntur, & vbi adest talis consuetudo est seruā-
da, (licèt tale onus pertineat de iure ad Dominos
Iurisdictionis, qui percipiunt emolumēta, vt dixi.)
Ità in indiuiduo, *Gratian. disceptation. forens. cap.
561. Aret. in §. tripli instit. de action. & DD. ad*
7 *C. de Sport. & lit. expens.* & taxa consueta, quam
pandectam appellant, obseruanda est, quæ in om-
nibus Curijs. Vassalli se cōueniunt cum Baronibus
eam moderatè taxando, vt ibi *Gratian.*

Intellige tamen, & limita prædicta, ut Baro soli-
tam prouisionem retinere possit, & ampliùs sala-
rium Officiali non præstare, si Vniuersitas, & Vas-
salli cōsentiāt, & nō repugnent, quia si seruata for-
ma Iuris, & obseruantiæ, Baro ex antiquo, solitus sit
8 salarium aliquod præstare, vltra alia emolumenta
sportularum, non posset in eorum præiudicium
id denegare, nam idem Vassalli dicere valerent,
quod fuit meræ facultatis sportulas ab ipsis dari, &
modo non inteudūt vltra tale onus substinere, cum
pertineat ad Barones, & contrariorum eadem esse
debet disciplina, *l. 1. ff. de ijs, qui sunt sui, vel al. iur.*
Sed cum non sint mutanda antiquitùs obseruata,
l. minimè, ff. de legib. Ideò non licere mutare, & pā-
dectas supprimere est dicendum, tam ex parte Vas-
sallorum, quam Domini, qui inter eos repartiti
fuerunt tale onus, ad *tex.* insignem *in l. de pollici-
tationibus, ff. de pollicit.* ibi (*gratiam muneris, quod*
9 *spontè obtulit minuere non debet*) *Afflict. in Const.
Regni, Cum iusta, & Luc. de Penna in l. annonas,
C. de erog. milit. ann. in fin.* dicit, salarium quod
Rex, & Barones præstant Officialibus, non est ex
gratia, sed de iure, & iusta fuit obseruantia, ex cita-
ta Regni constitutione, quæ taxauit aliquas spor-
tulas à litigantibus solui, & sequitur *Gram. d. Con-
stit. Cum iusta.* Vndè si est de iure, & ex obseruan-
tia, ius Vassallis quæsitum fuit, sine facto eorum,
10 Baro minuere, & tollere nō potest *l. id quod nostrū
ff. de reg. iur.* & facta destinatione mutatio fieri
non debet, nisi consentientibus ijs, qui habent in-
teresse, vel ius quæsitum, *Guid. Pap. dec. 556. Cra-
uet. cons. 296.*

Et quòd Vniuersitas super hoc habeat duplex
interesse: probatur. Primò quia fit ei præiudicium,
dum sine eius consensu Baro peruertat ordinem,
priuando, vel minuendo id quod de iure, & con-
suetudine est solitum, & ius quæsitum neque Prin-
ceps tollere potest, *l. 3. §. si quis à Principe, ff. ne
quid in loco publ. Gabr. Rom. tit. de iure quæsito nō*
11 *tollendo.* Nec dicas, quod sibi non nocet, & alteri
prodest est faciendum, *l. 2. §. sed si non minus, ff. de
relig. & sump. fun. glo. in l. 1. §. denique, ff. de aqua
pluuia arc. & l. in creditore, ff. de euict.* dum ergo
Baro sibi appropriat salarium, non tollit aliquod
commodum à bursa Vniuersitatis, & Vassallorum,
sed à manu Officialis, qui dum non habet aliquod
ius, illi præiudicari potest, vt in terminis *Socc. cons.*
209. Nam replicatur, subditos habere formatum
interesse: quando enim Officialis habet tenue sala-
12 rium, extorquet, & escoriat ipsos Ciues, vt expe-
rientia docet, sed habendo pinguia emolumenta
magis circumspectè procedit.

Item, quando officium est vtilitatis, est etiam
existimationis, & in eo concurrunt graues Officia-
les, Doctores, & nobiles: & interest publicæ vtili-
tatis, tales haberi, *l. honor, §. de honoribus, ff. de mu-
ner.* vt latè *Mastrill. de Magistr. lib. 2. cap. 8.* cum
13 vir virilia agat, viles verò fructus viles gignunt,
*Io. de Platea in l. si cohortalis, C. de cohortal. Affl.
in constit. Regni Magistri Camerarij,* Insuper ma-
gnum est interesse voluntatis, quod Baro sine ipso-
rum consensu dicta gagia minuere velit, *ad tex. in
l. fin. ff. de vsu, & habit.* ibi (*facit deteriorem, etiam
in meliorem statum, re commutata*) quæ extollit
14 *Tiraq. de retractu in præfat. num. 25.* ex quibus
omnibus, patet interesse, quod habent Ciues, ne
salarium solitum minuatur.

Indè ex prædictis iudicauimus, ad beneficium
Vniuersitatis contra Baronem Terræ Casarani Pro-
uinciæ Hydruntinæ, qui commutauerat pandectā,
& maiorem partem sportularum, quæ ab antiquo
erant destinata ad beneficium Officialis, applicā-
do ea Actuariæ, vt maiori pretio, pro sua vtilitate
locari potuisset, & se defendebat Baro, ipsum non
alterasse in puncto pandectam, & nil interesse sub-
ditorum, acta solui Officiali, vel Actuario, cùm
nouum onus ipsis non imponebatur: Nàm replica-
batur, nouum onus esse, dùm contra eorum volun-
tatem, & præiudicium, vt dixi, mutabatur solitum,
15 in vtilitatem priuatam conuertendo, quod ab ea,
ad publicam destinatum erat, *ad tex. notabilem in
cap. vnico extrà, vt Eccles. benefic.* ibi (*comperimus
te culpabilem, quod non licuit ex pactione conce-
dere officium, & tibi retinere prouentum*) & notant
ibi *Doct.* & maximè *Abb. num. 14. & 20.* Item dum
pandecta ex communi conuentione fuerit ordina-
ta, non poterat absque vtriusque voluntate muta-
ri, *l. 1. C. quando lic. ab empt. disced.*

Exinde ad euitanda inconuenientia, non licet
16 Baroni officium, vna cum Actuatia concedere, vel
prouentus Actuario vendere simul, vt dixi in hac
prag. num. 59. & nuper *D. Constant. in l. 1. C. pæn.*
17 *fiscal. num. 17.* Nè vassalli vexentur, & ratio *tex.
istius quarta pragm.* nè officia vendantur, inter alia
est, quod qui emit, vt recuperet pretium, ac lucre-
tur, oportet, vt litigantes excoriet, & eadem est ra-
tio, si paruum emolumentum Officialis ex officio
percipiat, & obuiandum est occasioni, *l. conuenire,
ff. de pact. dotal.* bonus *tex. in l. 2. C. de indict. vi-
duit.* ibi (*viā periurijs aperire*) & *in l. meminerint,
C. vnde vi,* ibi (*nè inde iniuriarum nascatur occa-
sio*) Et ex prædictis indicauimus, pandectam Baro-
ni non licere mutare, sed eam obseruandam, iuxtà
taxam ab antiquo inter vassallos, & Baronem fa-
ctam, quod nota, quia quotidiana est quæstio, &
video infinitos Barones hanc nouitatem operari
cœpisse. Et nullum de hac quæstione scripsisse.

ARGVMENTVM.

Correlatiuorum an esse debeat eadem iuris di-
spositio, si diuersa possit dari ratio.

Ius reuocandi alienationem virtute *Constitut.
Diuæ Memoriæ*, an competat tàm vendito-
ri, quàm emptori.

Reuocato contractu ab emptore, an venditor
teneatur ad interesse pretij sibi soluti, vel
compensetur cum fructibus, diffusè nouus
iste articulus elucidatur.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Correlatiuorum eadem debet esse iuris dispositio.*

2 *Venditor, & emptor sunt correlatiui.*

3 *Reuocandi ius vigore* Constitut. Diuæ Memoriæ *competit tàm venditori, quàm emptori.*

4 *Odiosa sunt restringenda, & non amplianda.*

5 *Remedium*, l. 2. C. de resc. vend. *competit tàm venditori, quàm emptori.*

6 *Restituere verbum, importat restitutionem cum fructibus.*

7 *Correlatiuorum conclusio, non procedit vbi non subest eadem ratio.*

8 *Ex actu impugnato, quis commodum sentire non debet.*

9 *Contrahens sine sollemnitatibus à lege requisitis in mala fide præsumitur.*

10 *Contractus initus super feudo non est nullus, cùm de per se res sit alienabilis, sed dicitur manere in suspenso, donec Dominus assentiat.*

11 *Assensus dicitur sollemnitas extrinseca, & proindè potest procedere, & subsequi contractum feudalem.*

12 *Fructus percepti bona fide etiam ex contractu nullo, quis facit suos, & nu. 14.*

13 *Rescissio contractu ex remedio*, l. 2. C. de rescin. vend. *non veniunt fructus.*

14 *Contractu declarato nullo quando venditor teneatur restituere pretium cum interesse, & emptor rem cum fructibus, vel fructus cum interesse compensare.*

15 *Contractum esse nullum, & omninò nullum differt.*

16 *Assensus expeditio procuranda est à venditore per verbum fiat, & ab emptore est ille reducendus in forma Regiæ Cancellariæ.*

17 *Decisiones super dicto articulo referuntur.*

CAPVT XXI.

SVmpta occasione *tex. huius Pragmaticæ*, quæ maiorem pœnam cōtra Baronem vendentem officium statuit, quam contra ementem declaraui *in præc. tract.* correlatiuorum materiam, vt par dispositionis ratio in eis regulariter esse debeat, ità quod quælibet dispositio fauora-
1 bilis, vel pœnalis ad vnum directa, ad alium tacitè extensa intelligatur, iuxtà *tex. in l. fin.* vbi omnes *DD. C. de indic. viduit. Gabr. Rom. tit. de legib. cō-*
2 *clus.* 3. Et quod venditor, & emptor sint correlatiui, est *text. in l. fin. C. de Cupress. lib. 10. Euerard. loco top.* 48.

Hinc antiqua fuit hæsitatio, an Regni *Constit. Diuæ Mem.* quæ venditori facultatem dat reuocandi, venditionis contractum, sine Regio assensu
3 celebratum, extendatur talis facultas etiam ad emptorem, & licèt negatiuè responderit *Frecc. de subfeud. lib. 2. aut. 1. q. 1.* & eum fuerit sequutus *Anna in rep. d. Const. ex nu.* 255. ex eo quod *Constit. prædicta*, erat stricti iuris, & pœnalis, & proptereà ad emptorem extendenda non erat, *ex reg. in*
4 *cap. odia de reg. iur. in 6. & in l. cum quidam, ff. de lib. & posth.* attamen istorum opinio non est recepta, sed ex vi correlationis *dict. Constit.* ad emptorem extenditur, quamuis de eo non fuerit loquutum, & sit pœnalis, & sic vtrique reuocare permittitur, si infra biennium, iuxtà *Pragmat. 9. & 26. de feud.* Assensus in forma Regiæ Cancellariæ non fuerit expeditus, *Thom. de Marin. lib. 1. tit. 2. cap. Constit. Reg. nu. 13. Cumia in cap. si aliquem, vers. mortis à nu. 39. Gizzar. dec. 2. nu. 12. & decis. 29. in fin.* Ad instar remedij, *l. 2. C. de resc. vend.* super
5 qua similiter dubitabatur, si ea ad emptorem læsū vltra dimidiam extendi poterat, dùm lex venditori beneficium concedat, & tandem cuilibet eorum competere fuit decisum *ut Franch. dec. 243.*

Et vendicat sibi locum correlatiuorum conclusio, etiam circa emergentia, & accessoria: Indè sicut de iure, quando venditor contractum reuocat res est ei restituenda cum fructibus, uel ipsorum æstimatio, *l. restituere, ff. de verb. sign. l. item, ff. de*
6 *in diem addic.* sic & emptori reuocanti, pretium cum interesse debetur, *l. 1. C. si vend. pign. agat. l. illud, ff. de ædil. edic. & l. si fundus, §. 1. ff. de reb. cor.*

Fretus hac regula, & iuris conclusione in facto Marchionissa Cusani annis præteritis, cum à D. Flaminio Vrsino Comite Ciuitatis Muri Terram Sorbi emisset, & assensus in forma Regiæ Cancellariæ non fuerit expeditus, Marchionissa post biennium venditionem reuocauit, & in Sac. Cons. petijt sibi restitui pretium solutum una cum interesse, offerendo fructuum æstimationem ex dicto feudo perceptorum, qui fructus erant respectu interesse satis minoris pretij, undè uenditor refundere debebat ultra ducatos bis mille: nam pretium erat positum in emptionem annui census ad rationem octo pro centenario, & fructus non ascendebant ad quatuor, & erant decursæ aliquæ annatæ. Ego qui uti Aduocatus dicti D. Flaminij partes tuebar, dicebam ueram esse dictam conclusionem, & quemlibet ad inuicem teneri restituere, quod ex vendita re, & pretio consecutus fuerit, tamen limitari, quando non subsit eadem ratio, prout in principio dixi, quod *Pragmatica* maio-
7 rem penam imposuit vendenti officium, quam ementi, quia quilibet omni modo, dignitatem, & vtilitatem procurare tenetur, sed Baro cum hanc necessitatem non habeat, maior pena ei iustè imponebatur: Quàpropter ad propositum fundabam, quod non patiebatur æquitas, vt emptrix, quæ callidè, & dolosè postquam Terram diù retinuit, se pœnituerat, & contractum reuocauerat, peteret, & consequi debuisset interesse pretij a venditore, qui bona fide perceperat, & pro cautela emptricis as-
8 sensum facere expedire promptus erat, & sic ex actu impugnato sentire commodum, contra regulam, *tex. in cap. cum olim de reg. iur. in 6. & l. papinianus, §. meminisse, ff. de inoff. test.* & licèt contra-
9 hens sine assensus sollemnitate, in mala fide videatur, *cap. qui contra de reg. iur. in 6. l. quemadmodum C. de agric. & cens. lib* 10. procedit tamen hoc, quando à principio ius resisteret, & actus conualidationem recipere non posset, secùs quando contractus non est omninò nullus, sed stat in pendenti, ut est in contractu feudalium, qui non dicitur nul-
10 lus, cum de per se, res sit alienabilis, sed manet in suspenso, quousque non adhibeatur assensus, ut notat *Camer. in cap. Imperialem fol. 27. lit. N. De Ponte cons. 2. num.* 210. Assensus enim potest procedere, & subsequi contractum, *Bart. in l. si quis mihi bona, §. iussum, ff. de acq. hæred.* adeò quòd
11 non dicitur illa sollemnitas substantialis, nec formalis,

malis,sed effectualis,seù extrinseca, *De Ponte cons.*
81.nu.19. unde interim,quilibet manet in bona fi-
de, *Couar.var.resol.lib.1.c.3.ex nu.4.* & in simili
responderunt *Guttier.lib.2.pract.quest.134.* &
Franch.dec.495.

Et quamuis reuocatio contractus aliud non sit,
quam in pristinum statum repositio. *l.quod si mi-
nor,§.restitutio,ff.de minor.l.1.C.de Repud.* intelli-
gitur,quoad negotium,& sortem rei principalis,
sed quoad fructus,& interesse est attendenda bo-
12 na,& mala fides,*l.qui scit ff.de usur.* & notabilis
tex. in terminis reuocationis, est in *l.fundo,ff.de
in diem addic.* ibi(*Id enim intuendum est, an bona
fide facta sit adiectio*) & sic *Gamma dec.311. Pi-
nel.de resc.vend.cap.3.nu.32.& cap.4.nu.28.* &
ità sentire uidetur *Reg.de Ponte* in emptore reuo-
cante *in suo tract.de potest.Proreg. tit.de assensu
super dote prest.§.2.* qui ait,quod licet contractus
sine assensu sit nullus,est tamen aliquid inspecta
bona fide,& ideò non est habenda ratio fructuum
bona fide perceptorum,sed res est restituenda,&
pretium : & circa condemnationem interesse, uel
fructuum alia distinctio erat facienda Indè rescis-
so contractu remedio,*l.2.C.de resc.vend.* non ha-
betur ratio fructuum, cum bona fide fuerint per-
13 cepti , & imputari debet ei, qui se decepit,quia
inuestigare melius debuit,*l.qui cum alio,ff.de reg.
iur.* ità *Gomes.var.resolut.tit.de emp.& vend.nu.
22.Gāma dec.232.in fin.Mastrill.dec.33.* & com-
munem dicit *Facch.in suis contr.lib.2.cap.2.Cra-
ual.com.opin.767.* & quamuis solita practica sit, in
sententijs condemnare emptorem ad restituēdum
rem cum fructibus,& emptorem ad pretium cum
34 interesse,iuxtà dispositionem,*d.l.1.C.si vend.pign.
& d.l.si fundus ;* vendicant tamen sibi locum,&
iura prædicta loquuntur,quando contractus venit
annullandus à venditore, & non ab emptore, &
esset ad inuicem æqualitas, & non mala fides ex-
pressa,aut contractus à principio esset omninò nul-
lus, & de per se subsistere non posset,cum differat
15 contractum esse nullum , & omninò nullum, vt
Camer. aduertit loco citato.*lit.S.* & *DD.in l.2.§
harum,ff.de verbor.oblig.*

Et vltra prædicta,fulgebant ratio,& bona fides
venditoris: nam ipse adimpleuit ex parte sua, in
expediēdo assensum per verbum fiat; Et emptrix
illa posteà dolosè non curauit illum in forma Re-
giæ Cancellariæ reducere, ex eo,quia animum ha-
16 bebat reuocandi : Nam & si vera sit conclusio,
quod Assensus expediri debeat nomine vendito-
ris, & ab eo, & suis expensis procurandus sit, vt
*Paris de reintegr.feud.fol.86.De Ponte cons.5. ex
nu.90.* arg. *ex l.fin. C.de iure emph.* tamen intel-
ligendum est de expeditione assensus per verbum
fiat,per quod cessat Domini cōtemptus;aliæ enim
sollemnitates in reducendo illum posteà in forma
Regiæ Cancellariæ , quamuis venditoris expensis
essent faciendæ,debēt tamen procurari ab empto-
re,& illius onus est , prout in eo processu fol.140.
fuit præsentata copia similium decretationum : Et
dum omnes alij Aduocati dubitassent , causa iun-
17 ctis aulis discussa , fuit D.Flaminius absolutus à
petitione restitutionis interesse , & condemnatus
ad restitutionem pretij tantum. Actuario Carbono
in anno 1601. & in eo processu adduximus aliam
sententiam Sac.Cons. similem,factam in beneficiū

Principis Hostiliani, contra Marchionem Curat. emptorem,qui reuocauerat emptionem. Actuario Figliola in anno 1579. Et cum in anno 1623. esset expedienda similis causa , in qua fuit conuentus Princeps Cariati, vti Nepos, & hæres Ducis Seminariæ, qui vendiderat Terram Castrouillari Principi Bisiniani, cuius Administratores emptionem reuocauerant ex defectu assensus, & petebant restitutionem pretij, cum interesse , offerendo excomputare fructus;quod interesse vltra æstimationem fructuum ascendebat summam quadraginta millium ducatorum,& plus, facto collegio, in quo à præfato Principe fui vocatus , cum D.Vincentio Corciono,nunc meritissimo Præsidente Regiæ Cameræ,& D.Carolo Brancacio Aduocato primario, dixi qualiter alias in facti contingentia pro dicto D.Flaminio in Sac.Cons. obtinueram,& facta diligentia reperiendo processum, accipimus copiam prædictarum sententiarum, quas supra enunciaui, vna cum copia supplicationum , & eas in nostra causa præsentauimus , defendendo articulum per terminos iuris supranotatos . Sed causa hæc non fuit decisa, quia partes super ijs , & alijs se transigerunt,tene tamen menti cum sit quæstio noua,& singularis,quam non reperies ab aliquo excitatam.

ARGVMENTVM.

Qualiter fructus pro rata anni diuidantur, moriente vno ex coniugibus.Et quid in vsufructuario,Beneficiato, fideicommissario,& feudatario : Et an Officiale infra annum moriente,& totum salarium suis hæredibus debeatur,iuxtà *l.diem functo, ff.de offic.assess.* declaratur .

SVMMARIVM.

1 *FRuctus pro rata anni lucratur maritus uxore decedente.*

2 *Silua cedua data in dotem, cuius fructus triēnio, & plus percipiuntur qualiter sint diuidendi inter Maritum, & heredes vxoris.*

3 *Biennium , & triennium reputatur pro vno anno in fructibus percipiendis .*

4 *Fundus si vno anno diuersis mensibus diuersos fructus producat, qualiter erit facienda diuisio.*

5 *Fructus rerum mobilium quando faciat suos Maritus uxore decedente distinguitur .*

6 *Fructuum consideratio fieri debet à tempore quo incipit fundus coli .*

7 *Vsufructuarius aliter facit fructus suos , quam Maritus.*

8 *Fructus qualiter debeant esse separati à solo, vt vsufructuarij heredes faciant suos.*

9 *Beneficiato moriente qualiter diuidendi sint fructus , cum successore , seu Camera Apostolica remissiue .*

10 *Fructus qualiter sint diuidendi inter heredem,& fideicommissarium , & sic inter emptorem, & venditorem retrahentem remissiuè.*

11 *Fructus feudi qualiter diuidendi sint inter heredem feudatarij , & Dominum , vel inter heredem in feudalibus , & heredem in burgensaticis.*

12 *Fru-*

12 *Fructus multis casibus quis facit integrè suos principio anni.*
13 *Salarium Officialis debetur à principio anni, & transmittitur ad hæredes.*
14 L. diem functo ff. de offic. assess. *de consuetudine seruatur.*
15 *Labor recipit diuisionem.*
16 *Duplici onere quis eodem tempore non est grauandus.*

CAPVT. XXII.

Officiales annales esse debere, hæc Pragmatica statuit, Ad cuius confirmationẽ in præc. comment. dixi, qualiter multa de iure anno circumscribantur, cum proportionatum tempus si iste circulus solaris, & plura exempla adduxi, & inter alia notaui, fructum diuisiones, qui intra annum percipiun-
1 tur, & pro illius temporis rata, qui lucratur. Et fructus bonorum stabilium vti dominus dotis, *l. dote ancillam, C. de rei vend.* sed si vxor infra annum moriatur, pro rata temporis, quo durante matrimonio mulier vixerit, Maritus facit fructus suos, siuè præmaturè collegerit, siuè post dissolutum matrimonium fructus fiant maturi, nam attenditur anni circulus, *l. diuortio §. quod in anno ff. solut. matrimon.* & ibi omnes DD. super quo articulo duæ quæstiones in facto notabiles euenerunt, quas vti vtiles hic inserere putaui. In dotem inquam fuit data silua cedua in terra Atripaldæ Prouinciæ Principatus vltra, quæ singulis tribus annis cedi
2 solet, sed post annum Maritus fructus collegit, quia euenerat tempus trium annorum, quo cedi debebat, & solutum fuit matrimonium. Hæredes vxoris in Curia illius Terræ restitutionem, pretij tot lignaminum à Marito perceptorum, petierunt, sed Iudex seruatis seruandis Maritum absoluit, ex eo quia matrimonium vltra annum sustinuerat, & fructus dotis, vti dominus collegerat, & deuoluta causa per appellationem ad Reg. Aud. dicebatur ex parte appellantium, quod licèt Maritus lucretur fructus, qui semel
3 in anno colliguntur, tamen quando illi non annuatim, sed biennio, vti oliuæ, & triennio, vti siluæ percipiuntur, tunc biennium, vel triennium pro vno anno computantur, & ita soluto matrimonio inter coniuges diuisio fieri debet, & sic in eo casu Maritus tertiam partem consequi debebat, cum per annũ onera matrimonij sustinuerit, & reliquæ duæ partes hæredibus vxoris dandæ erant, & in terminis ita *Ioseph. Lud. dec. Perus. 79. Canalc. de vsufruct. mul. relic. nu. 245. Roland. conf. 87. & Escobar. de ratioc. par. 2. cap. fin.* qui exemplum dat in oliua, & in terris magestatis, quæ vno anno arantur, & seminantur, & alio fructus percipiuntur, quod biennium pro anno ponitur, & repartitio, & computatio fiet, vti si essent duodecim menses, ex *Bal. in l. edè C. locat.* & ex ijs fuit iudicatum ad fauorem appellantium, vt siluæ fructus pro duabus partibus ad ipsos spectare debuissent. Et similiter aduerte, quia contrariorum eadem est disciplina *l. 1. ff. de ijs sunt sui, l. quis accusare ff. de accus.* si fundus bis in anno fructus producat, prout in
4 terra laboris, vbi vno eodemque anno diuersæ fruges seminantur, & colligũtur, vel si fundus sit vitibus arboratus, & terra seminetur eodẽ anno fiet similis repartitio, vt bene *Barbos. in d. l. diuortio §. quod in anno ff. solut. matrim.*

Altera quæstio accidit super fructibus rerum mobilium in dotem datorum, an Maritus integros suos facit, dùm de iure mobilia resti-
5 tuere non teneatur nisi post annum, *l. vnica §. exactio C. de rei vxor. act. Doctor.* variauerunt, nã aliqui dicunt, pro rata anni esse faciendam partitionem inter Maritum, & hæredes vxoris, vt in præc. articulo, ex *in d. l. diuortio §. solum*, vbi habetur, quod si oues proximæ partui, vel tonsuræ in dotem datæ sint, & fructibus perceptis mors vxoris interueniat, fructus non erunt in solidum Mariti, sed pro rata, concordat *tex. in l. si constante §. quoties ff. eodem, & ibi Ang. & Ias.* Ceteri contrarium tenent ex *glos. in d. l. vnica §. exactio verbo restituendis*, quod Maritus durantem anni circulo facit fructus suos, alias inutilis esset dilatio, & quod iura ex aduerso allegata procedant attento iure antiquo, in quo non dabatur Marito ista dilatio, *Alex. conf. 48. lib. 1. Capyc. dec. 24.* Tu conciliando teneas quod aut sumus in fructibus mobilium perceptis cõstante matrimonio infra annum, & tunc facienda est diuisio pro rata, prout in præcedenti articulo cõclusimus: Aut in fructibus percipiendis durante dilatione anni, & Maritus integre facit suos, *Barbos. in d. l. diuortio §. non solum Garsia de expens. cap. 18.*

6 Verum hoc intellige si fructus fuerint cœpti, & percipi finiti intra annum dilationis, sed si constante matrimonio esset elapsi sex menses, & intra alios sex maturetur tempus colligendi fructus ouium, vel aliorum, vel si erunt fructus ciuilis, tunc non faciet omnes suos Maritus, sed fit computatio à principio temporis anni, quando fructus percipiuntur, & incipit currere nouus annus, & pro mensibus, quibus durauit matrimonium fiet repartitio pro rata anni: pro alij autem mensibus incipientibus à dissolutione matrimonij Maritus faciet suos, vt *Barbos. loco cit. nu. 28.*

Diuersa iuris dispositio est facta cum vsufructuario, qui licèt Marito comparetur, dùm ambo
7 sint domini, & sic ius eorum morte extinguatur, tamen vsufructuarius sine distinctione diuisionis temporis anni fructus perceptos faciat suos: pendente, verò sunt proprietarij absque distinctione *l. defuncta ff. de vsufruct. & l. si vsufructuarius ff. quibus mod. vsufruct. amitt.* & ratio est, quia vsufructuarius non facit fructus suos ratione naturalis possessionis, sed ratione iuris, & tituli eos percipit, & facit suos si sunt in sui posse, & non alias, & dicuntur in sui posse statum quod sunt separati à solo, quicquid alij volue
8 runt debere esse ad vsufructuarij domum translatos, sic vltra DD. *in dict. l. si vsufructuarius messem, Canalc. de vsufruct. mul. rel. num. 202. Garsia. de expen. cap. 5. num. 11. Carocc. de locat. grad. 3. pers. quæst. 26.* non autem si de per se ceciderint fructus: vti oliuæ, & similes, *Bald. in d. l. num. 4. de Pont. consil. 100. num. 5.* quid verò de pensionibus, & annuis redditibus vide *Guttier. de tract. q. cap. 33. Castil. de vsufruct. c. 77.* In

In beneficiatis morientibus an eadem obseruatio, quæ cum vsufructuario sit facienda, vide *glos. & Doct. in l. 1. C. de annon. ciuil. lib. 10.*
9 *Couar. var. resolut. lib. 1. c. 2. Guttier. quæst. Can. c. 39. de Ponte dec. 12. Seraph. dec. 604. Ioseph. Ludouic. dec. Perus. 33.*

In possessore maioratus, hærede, ac fideicom-
10 missario aliud de iure statum est, vt per *Molin. de primog. lib. 3. cap. 11. Peregr. de fideic. art. 49. Castil. de vsufr. cap. 80.* Quid in emptore, & venditore retrahente vltra citatos in *prac. tract. vide Escobar. de ratioc. par. 2. Const. de port. rat. quæst. 36. Gratian. dec. 76. Thess. dec. 56.* & in Feudatario moriente præter *DD. in capit. his cō-*
11 *sequenter Hic fin. lex. vide Gizzar dec. 33. Ann. cons. 20. Capyc. inuest. fol. 204. col. 2. & in cap. Imperialem fol. 7. de Pont. cons. 52. à num. 34. & decis. 12. Franch. decis. 19. & 572. Cumia de succ. feud. vers. Antiquis num. 347. Brun. cons. 106.*

Postremo declarandum putaui id quod hic dixeram *num. 42.* in certis casibus diem cedere in principio anni, vt quis faciat fructus totius an-
12 ni, & tunc licèt quis moriatur, & eos non perceperit suis hæredibus debentur, vt in alimentis, & legato annuo concludit *Franch. decis. 155. ex tex. in l. a vobis, & l. in singulos ff. de aur. legat.* & in Officiali in principio anni moriente, quod totum salarium ad hæredes transmittat,
13 ex vulgata *l. diem functo ff. de offic. assess.* quam sic communiter expendunt *Franc. Marc. decis. 798. Paris de sind. fol. 265. Viui. com. opin 87. Surd. dec. 42.* cum alijs coaceruatis. Verum enim verò de consuetudine hæc lex hodie non seruatur, sed pro rata temporis hæredibus Offi-
14 cialium salarium soluitur, & non sine ratione, cum labor recipiat diuisionem *l. scio ff. de ann.*
15 *leg.* & alias Fiscus, vel Baro sentiret damnum, soluendo salarium mortuo, & successori, & quis eodem tempore duplici onere non est grauan-
16 dus ad *tex. in l. iure succursum ff. de iur. dot. & sic Fulgos. in d. l. diem functo. Mast. de mag. lib. 1. c. 21. n. 51. Regens de Ponte de potest. Proreg. tit. de Assensu §. 6. num. 36. & Claper. dec. 94. quæs. vn. par. 2.* & sunt notanda, cum alij cum communi, & antiqua regula pertranseant, prout, & *Regens Constant. in l. 1. nu. 26. C. de re milit. lib. 10.*

ARGVMENTVM.

Officialis durante officio an possit inquiri, & suspendi vel sit expectandus sindicatus.

Baro an facultatem habeat inquirendi, suspendendi, & carcerandi suos Officiales, vel ad Magnam Curiam Vicariæ tantùm spectet.

Baro quando pendente inquisitione sui Officialis, possit alium constituere.

Officialis quando perpetuò fiat inhabilis ob delictum commissum in officio, ob quod fuerit in aliqua pœnam condemnatus.

SVMMARIVM.

1 *Officialis pendente officio non potest accusari nisi pro delicto graui.*

2 *Officialis officio durante semper inquiri potest si venit imponenda priuatio ex delicto.*

3 *Pœna quæ sit de iure contra alapam inferentem alicui.*

4 *Officialis pro negligentia etiam officio priuari potest.*

5 *Suspendi potest ab officio ante capturam informationis Officialis ex causa, ne testes terreantur.*

6 *Suspensio facta post captam informationem est praeiudicialis.*

7 *Baro an habeat facultatem inquirendi suos Officiales in delictis grauibus, & transmittere informationem ad superiores.*

8 *Ordinarij possint inquirere etiam delegatos Principis, quamuis cognitio non pertineat ad eos.*

9 *Prorex non potest cognoscere de delictis Officialium perpetuorum, sed an possit inquirere.*

10 *Suspenso Officiali, an Baro possit alium eligere.*

11 *Locumtenens non potest exercere vltra quindecim dies.*

12 *Limitatur si adest necessaria causa.*

13 *Officialis si erit condemnatus quando fiat inhabilis ad illud, & alia exercenda.*

14 *Appellatione pendente an Officialis possit suspendi.*

CAPVT. XXIII.

MAndat hæc Pragmatica, vt Officiales debeant esse annales: limitaui hanc dispositionem, nisi pendente officio, ipsi accusarentur de delicto graui, vel pro Inquisitione, pro qua venirent de iure offi-
1 cio priuandi, quia tunc etiam intra annum suspendi, & remoueri poterint.

Nec refert, quòd durante administratione, quis non debeat molestari, cum expectari debeat tempus sindicatus, *l. nec magistratus de iniur. & sic inuit Constit. Regni incip.* volumus: nam procedit hæc Regula, quando quæ imputantur,
2 non important officij priuationem, sin secùs, frustra Doct. tractassent de priuatione, nam quando quis officium compleuit, quid est disputandum de amissione ipsius? priuatio præsupponit habitum *l. decem ff. de verborum obligat. ita de Ponte dec. 26. Caball. res. crim. casu 76.* & sic quando Officialis à superioribus suis, est inquirendus, animaduertere debet, an causa, pro qua accusatur sit grauis, vltra relegationē, vt videtur innuere *text. in l. iubemus C. ad legem Iul. repetund. ac Capyc. dec. 121.* Et dum casus accidisset in Regia Audientia Hidruntina, in qua fuit accusatus Officialis de Alapa subdito illata, & petitū fuisset, vt Tribunal mitteret Commissarium ad capiendam informationem de tali delicto sumptu offensi, fuit dubitatum si causa erat remittenda tempore sindicatus, vel debuisset mandari, vt caperetur informatio, Ex titulo criminis videbatur pœnam non posse esse capitalem, nā licèt illata sit iniuria percussionis factæ in faciem tamen illata personæ priuatæ, pœna esse poterat exiliatis, per ea, quæ latè explicauit *Viu. dec. 46.* & propterea non posse iurè inquiri Officialem durante officio, per ea quæ supra diximus.

Fi-

Fiscus replicabat, quod non solum quando cau-
sa erat supra relegationem, Officialis durante ad-
ministratione inquiri, & accusari poterat, sed sem-
per, quod veniret officio priuandus, molestari
non erat iurè prohibitum, *Menoch. de arbitr.*
4 *Iud. quæst.* 80. *num.* 123. Inde, non solum pro
commissis, sed pro omissis ob negligentiam in
casu graui Officialis priuari debet, & sic in con-
sequentiam inquiri, *l. si quos C. de Officio præfecti
prætor. Orient. Anna singul.* 255. *&* 370. *Gail.
obseruat.* 28. *lib.* 1. *& bene Afflict. in Consti. Re-
gni eos num.* 6. *Paris in tract. sindic. verbo du-
rante, Mastrill. de magistr. lib.*6.*cap.*5.*num.*30.
Eò magis quando delictum est factum, intuitu
officij, (vt fuerat in casu prædicto) nam delin-
quens in eo, debet priuari *l. si aliquid C. de su-
scept. lib.* 11. & sic processum fuit ad Inquisitio-
nem capiendam. Sed an casibus, in quibus,
Officialis poterit inquiri, possit ab administra-
5 tione suspendi, breuiter, & solutiuè respondetur:
quod duplex est suspensio, aut ante informatio-
nem, vel postea, Primo casu, vsquequò in loco
capiatur informatio, & dubitatur, ne potentia
Officialis impediat receptionem, & depositionẽ
testium, vel quod timore, illi subtrahantur, hoc
casu, prudens Iudex poterit suspendere Inquirẽ-
tem, & mandare, vt se absentet per tot millaria,
vsque ad alium òrdinem; & ista suspensio non
præiudicat, *Regens de Ponte dec.*25.*& cons.*133.
Guttier. pract. quæst. cap. 39. *lib.* 1. *D. Regens. Ta-
pia dec.* 3. *num.* 76.
6 Aut verò suspensio fit post captam informa-
tionem, in qua constitit aliquid substantiale, tunc
quousque Officialis purgauerit suam innocen-
tiam, per sententiam absolutiuam, ad admini-
strationem redire, ei est iurè prohibitum, *Giurba
latè cons.* 44. quæ suspensio debet fieri ante ter-
minum ad defendendum, alias non potest vt,
Franch. dec, 8. & dicam infra *num.* 14. in fine.
Vlterius fuit dubitatum, An quando Officia-
lis, iustè, officio durante accusari possit Baromet
7 habeat facultatem committendi inquisitionem
contra suum Officialem, videtur dicẽdum, quod
non, quia extat notorius Ritus, quod de delictis
Officialium sola Mag. Curia cognoscit, & sic pri-
uati sunt Barones Iurisdictione inquirendi suos
Officiales, cui enim non permictitur consequens
neque antecedens, *Doct. in l. si cui ff. de iurisd.
omn. Iudic.* alij contrarium responderunt, vt
Barones habentes merum Imperium, non obstã-
te ritu, possint informationem (tantum) cepere,
suspendere, & constito carcerare, & superiorem,
certiorare, transmittendo ad eum informationem,
captam, sic *Anton. de Ball. lib.* 6. *quæst. crim.* Nã
8 ordinarijs locorum permittitur auctoritas, capi-
endi informationem, etiam contra Delegatos
Principis delinquentes in suis terris, quamquam
ij sint à foro Baronis exempti, & si casus grauis
exigat, carcerari etiam possunt, *Bart. in l. magi-
stratibus: ff. de iurisd. omnium Iud. Farin. quæst.*
27. *num.* 5. cum milie, & ita punctualiter in casu
principali firmant *Mastrill. dec.* 188. *num.* 25.
Cancer. var. resolut. lib. 2. *cap.* 12. *num.* 237. quæ
opinio posset sustineri in delicto graui, notorio,
& quamquam videantur refragari quæ adducit
D. Regẽs Tapia dec. 3. in qua, discurrendo, quali-
9 ter Proregi interdictum sit cognoscere de deli-
ctis Officialium perpetuorum à Rege electorum
infert, vt in consequentiã censeatur prohibitum,
manus apponere ad inquirendum, Attamen
data prima opinione pro, vera, vt licita sit inquisi-
tio, subsilito, in consentiendo, vt possit Officialis
carcerari, & suspendi, nam isti sunt actus iurisdi-
ctionis, & causæ cognitionis, qui à suo Iudice
competenti, qui erit Mag. Cur. sunt exercendi,
nisi sub esset maxima causa, quia grauissimum
esset delictum, & suspicio fugæ, sed non alias,
quia aperiretur via fraudibus, vt Barones ad li-
bitum sub colorata quauis causa, possent inqui-
rere, suspendere, & carcerare, quæ nullo iure per-
mittuntur.
Insuper, prædictis annectitur aliud dubium,
si Officialis Baronis suspendatur à Magna Curia
ob inquisitionem contra eum captam de aliquo
10 crimine, an Baro possit legitimè officium confer-
re, & alium Officialem creare, vel teneatur ex-
pectare exitum sententiæ inquisiti, si veniat ab-
solutus, vel condemnatus: & in facto dicebatur
ex parte Baronis; quod subrogare Locumtenen-
tem in locum Officialis inquisiti, esset magnum
grauamen Vniuersitatis, & ciuium, quorum in-
terest, habere ordinarium. Hinc Locumtenentem
11 non posse administrare, & in officio stare vltra
quindecim dies, vel mensem fuisse decisum dixi-
mus in *præced. Commene. prag.* 5. *num.* 16. Vnde
cum absentia ordinarij inquisiti sua culpa, exce-
dat mensẽ, videtur, vt iurè Baro possit prouidere
officium. Ex parte Officialis replicabatur, quod
iurisdictio sua non erat extincta, & propterea
nouus Officialis creari non poterat, sed alios in-
terim erat subrogandus, & sic probat *tex. in cap.
de statu monac. & in l. fin. C. de Officio eius qui
vicem alter. gerit. de Ponte cons.* 133. *num.*
5. & quamquam Locũtenentes non possint offi-
cium gerere, nisi ad modicum tempus, procedit
12 hæc resolutio, quando Baro dat licentiam, vel
officialis voluntariè abesset ab officio, pro aliquo
negotio, sed quando est impeditus necessitate, &
ex facto superioris, tunc potest creari Locumte-
nens ad longum tempus, vsquequo ordinarius
reuertatur, vt in simili casu latè comprobauimus
sup. cap. 18. Nec refert, quod culpa non debet
Officiali Patrocinari, Nam multa apponuntur,
quæ postea falsa reperiũtur, & sic vsquequo exi-
tus non videatur causæ, non potest quis de cul-
pa redargui, & ita decreuimus: Limitatur talis
resolutio si mora cum suspensione excederet an-
num, facto computo à die ingressus officij, quia
anno expleto non tenebitur Baro amplius exi-
tum inquisiti, sed iurè poterit alium Officialem
eligere Concessit officiũ per annum, quo finito,
Baro compleuit suam promissionem, & imputet
Officialis suæ culpæ, casui, vel infortunio, si iustè
vel iniustè fuit impeditus, & ita innuit *Fontanell.
de pactis nupt. claus.* 4. *glos.* 10 *numer.* 102. *parte
prima*, & conferunt, quæ dicam in sequenti *c.* 24.
13 Sed quid si durante circulo anni, Officialis
pro sua inquisitione erit condemnatus, & nil di-
ctum sit in sentẽtia de priuatione officij, an is pos-
sit redire ad officium, vel facta sentẽtia, Baro pos-
sit officium prouidere.
Distingue, aut Officialis est condemnatus ad

pœnam corporalem, & donec pęnæ erit satisfaciendum, non est locus administrationi officij, maximè si pœna infamat, nam reatus omnem excludit honorem *l. 1. C. de reis postula. lib.* 10. aut pœna erit exiliaris, & si ea descendat ex maleficio commisso in officio, & illius intuitu similiter, tum quia ille parere debet exilio, tum quia semper quòd quis in officio deliquit, eo est priuandus, & ad alia neque sit habilis, *l. Iudices C. de dignit. lib. 10. l. si quid C. de suscept. lib. 11. Muta dec. 63. & 65. Farinac. cons. 5. Tusch. litt. E. conclus. 716. Capyc. dec.* 121. & propterea neque isto casu, Officialis erit reintegrandus, aut erit condemnandus ad pœnam pecuniariam Fisco, & parti restituendam, & tunc, tua condemnatio descendit, ex crimine graui, quod secum infamiam portat, & ex ratione prędicta inhabilitatur, aut ex causa leui parti restitutio fit, quod sapit potius ciuilitatem, nam criminalitatem, & talis condẽnatio non afficit, neque refragatur quin Officialis non sit ad officium continuandum recipiendus *D. Regens Valenzuela cons.* 44. quando vero sententia contra Officialem, licèt pœna ordinaria sit minorata inhabilitet personam ad alia officia, vide *Caball. resolut. crim.* 121. & 172. *Mastrill. de Magistr. cap. 9. lib. 5. Muta dictis decis.* 63. & 65. qui latè tractant hunc articulum.

34 Postremò, an lata sententia pœnali contra Officialem, à qua fuerit appellatum, Baro possit officium vti vacans prouidere, dic quòd sententia per appellationem suspendatur, *Ric. in l. 1. ff. de re iud.* Alij dicunt, quod extinguitur ex *l. 1. §. fin. ff. ad turpil. sic Affl. dec.* 188. & *Franch. dec.* 370. Vnde oritur conclusio, actionem non nasci ex prima sententia confirmata, quia primum decretum per appellationem fuit extinctũ, *Caball. comm. opin. 6. 17. Gutt. pract. quæst. lib. 1. cap. 97. Capyc. decis.* 202. & propterea Baro durante anno officij facultatem non haber prouidendi, etiam lata sententia si fuerit appellatum. Immò si Officialis non fuisset à principio suspensus, vt supra explicaui, non obstante sententia, posset officium administrare, neque appellatione pendente poterit postea suspendi, nam nil est innouandum *cap. pastoralis §. præterea in fine tit. de offic. delegat. Ozasch. decis. 5. num. 7. Gram. cons. 66. num. 35. Surd. dec. 335. Anna sing.* 370. & est communis resolutio, vt *Guttier. practic. quæst. lib. 1. cap.* 39. prout Doct. dixerunt de Notario inquisito de falso, quod etiam pendente processu instrumenta conficere possit, & etiã secuta sententia, appellatione pendente, *Bart. l. Barbareus num. 17. ff. de offic. prætor. Giurba multa notat consil. 44. & 66. Fontan. loco citat. num.* 68.

ARGVMENTVM.

Officialis si fuerit inquisitus, & inquisitione pendente finiatur tempus Anni, vel Biennij, an sit restituendus ad tantũdẽ temporis, si absoluatur. Et an possit prætendere antinianitatem ad pristinum locum, quem tunc occupabat, accuratè explicatur.

SVMMARIVM.

1 *Officialis temporalis suspensus, & deinde absolutus, si interim tempus officij sit elapsum non potest petere restitutionem ad tantundem temporis.*

2 *Tempus pro tempore non datur, nec subrogatio ad officium finitum, sed actio tantum competit ad interesse contra impedientem.*

3 *Sententia supremi Senatus sustinetur in vim gratiæ, si diffinitum in ea non sit de iure.*

4 *Quod vna via non potest sustineri, ex alia fundamentum capit, vt saluetur.*

5 *Officiali absoluto, si deinde concedatur tantũdem temporis ad exercendum. dicitur noua concessio ex nunc, non prout ex tunc.*

6 *Vsusfructus præstandus à morte testatoris per biennium, si eo elapso non reperiatur præstitum, non datur per aliud biennium.*

7 *Officialis temporalis restitutus ad officium à quo fuerat suspensus non habebit Antinianitatem, & sic antiquam sed nouam vacantem, secus in Officiali perpetuo vt nu. 8.*

9 *Lex vna per aliam declaratur.*

10 *Ex diuersis non fit illatio.*

11 *Restitutio ad pristinum locum officij non datur quando primus locus fuisset concessus personæ benemerita.*

12 *Officialis benemerita dant facultatem Principi super precedentia.*

13 *Ordo qualitatis est maioris potentiæ, quam ordo temporis.*

14 *Princeps post ius quæsitum alteri præiudicare non potest.*

15 *Rescripta obtenta inaudita parte cui prius erat ius quæsitum, non sunt obseruanda.*

16 *Causa conseruandi gradum dignitatis magna æstimatur.*

17 *Possessor: qui in possessione turbatur etiam armata manu potest se defendere impunè.*

CAPVT XXIV.

Officialis si pendente officio apud Superiorem fuerit inquisitus, & super imputatione delicti se defenderit, ita quod venerit absolutus. Sed interim annus officij fuit elapsus, an iurè petere possit reintegrari ad tantum tempus, quantum ex causa indebitæ accusationis, extitit impeditus, & ex allegatis hoc loco in præcit. tract negatiuam partem firmauimus. In facto autem proprio, cum casus similis acciderit, & in Collaterali Consilio causam meam defenderem: sequentes conscripsi, quas vti vtiles, & necessarias ad corroborationem eorum, quæ anteà firmauimus, volui hic inserere, cum apud Doctissimos Senatores, viderim dubitari, & prima facie, contrarium teneri, & sunt vz.

Quod Doctor Io. Antonius Ricciardus restitutus ad finiendum officium Auditoratus Prouinciæ Hidruntinæ, iurè non possit prætendere Antinianitatem, & repositionem ad eandem primam sedem, à qua fuit amotus, iussu Proregis, sed vltimam vacantem occupare debeat, ex infrascriptis lucidè cognoscetur.

Pri-

Primò, pro fundamento adducimus, communem, & receptam opinionem illius quæstionis. Si Officialis temporalis fuerit suspensus ex cau-
1 sa inquisitionis, vel alterius impedimenti, & ex suis defensionibus fuerit absolutus, Inter quas moras, lapsum sit tempus officij, an possit petere restitutionem ad tantundem temporis quantum fuit impedimentum non sui culpa causatum. Et negatiuè ab omnibus Doctoribus fuit conclusum, quia lapso termino, concesso ad exercendū officium, quod currit semper de momento ad
2 momentum non datur aliud tempus pro tempore, nec aliqua subrogatio, sed actio contra impedientem, & si illud fuit casuale imputabit suæ fortunæ, *Bartol. in l. si vno §. item cum quidam in fine ff. locati, & in l. si prius num. 30. ff. de noui oper. nunt.* & plenè *Fontan. de pact. nup. clauf. 4. glos. 10. num. 102.* qui esse communem refert, & post eum *Mastrill. de Magistr. lib. 1. cap. 21. num. 90. & cap. 23. num. 56* & hanc conclusionem passim in Tribunalibus esse receptam patet ex *Valasc. consul. 155. part. 2. Cabed. in Portug. dec. 84. lib. 2. Rota Genuens. dec. 27. Masul. ad Capyc. dec. 127. num. 5. Franch. decis. 419. & Ego scripsi ad prag. 5. de Baron. nu. 87.*

Stante ergo hoc firmissimo supposito, sequitur, quod de iustitia obtinere non poterat Ricciardus restitutionem ad complendos sex menses officij quibus non vacauit ob dictum impedimentum quia non solum dictum tempus erat effluxum, sed biennium, à die, quo ab officio dicti Auditoratus fuit euocatus.

Secundò est discutiendum, per prouisiones Collateralis Consilij obtinuerit iam restitutionē ad complendum tempus dicti officij, an possit prætendere Antinianitatem ad pristinum locum, quem tunc occupabat, Præmisso primo, & dico, quod talis restitutio, dum præfato Doctori de iure non competebat, vt probauimus in præcedenti articulo, sententia restitutionis tanti Sena-
3 tus sustinetur in vim gratiæ potius, quam iustitiæ, iuxta doctrinam *Bal. in l. quis se patris C. vnde*
4 *liberi*, quia quod vna via sustineri non potest, ex alia habet fundamentum accipere, vt saluetur *Crau. consil. 41. Ozasc. dec. 139.* cum alijs cocernatis. Ita ergo prætensio occupandi primam sedem ex eo, quia fuit restitutum ad officium non habet iuris sustentium, nam vt diximus supra,
5 non subrogatio temporis, sed si impedito concederetur tantumdem temporis, quantum fuit suspensus, hoc erit nouum tempus, nouaque concessio, ex nunc, & non prout ex tunc, tex. est insignis ad litteram in *l. si vsufructus in biennium ff.*
6 *de vsufr. leg.* vbi testator reliquit vsumfructum fundi per biennium, ex sua morte præstandum legatario, quod culpa hæredis non fuit præstitū ita quod biennium fuit elapsum; dubitatum fuit, si dictus legatarius potuisset obtinere aliud biennium vsusfructus. Et decidit *tex.* quod non, quia primum tempus biennij erat elapsum, & non debebat iure reintegrari, sed datur actio ad interesse fructus primi biennij, sed si denuò concederetur, esset noua concessio ab hærede præstita; concordat *l. quæsitum, & ibi glo. ff. de vsusfr. Franch. decis. 451.* Per quæ iura (ni fal-
7 lor) ponitur gladius ad radicem, quod præfatus Doctor ea restitutione ad officium, non consequatur temporis antiquitatem, sed accipere debeat sedem vacantem nouam ex nunc, & non possit fieri retrotractio ad tunc, quando officium cum antinianitate tenebat.

Et si replicaretur, Doctores firmasse, quod quando quis restituitur ad officium, siuè ex iustitia, vel gratia, ille ad pristinum locum reponi debeat.

Dico, aliquos sic opinatos fuisse, sed communis est in contrarium; quod non reponatur ad tollendam sedem ab eo, qui in possessione reperitur, *Doct. in l. gallus §. Et quid si tantum ff. de lib. & posth. Sfort. de restit. in integr. q. 96. nu.* . . *Mastrill.* Authores vtriusque opinionis nouissimè cumulauit in *tract. de indultu quæst. 22. nu. 111.* Sed circumscripta tali discussione: aduertatur quæsò, eam quæstionem non adaptari, nisi
8 ad officia habentia tractum successiuum, & perpetuitatem, sed non ad officia, quæ tempore circumscribuntur, nam vt in principio fundauimus, non datur in iure temporis restitutio, & proptereà quæstio Doctorum quæ ex aduerso adducitur, non facit ad Rhombum, sed prædicta sæderis distinctione conciliatur, nàm vna lex per aliam
9 declaratur, *l. non est nouum ff. de legib.* quia con-
10 trarietas in iure non datur *l. vnica C. de veter. Iur. enucl.* Vndè ex diuersis non est facienda illatio, vulgata *l. Papinianus ff. de minor.*

Vlterius, vltra quod communis opinio est in contrarium, non dari restitutionem ad primum locum officij, tamen limitatio adducta etiam à Doct. tenentibus affirmatiuam, est quod si ille qui fuit prouisus in locū remotum sit persona sa-
11 tis benemerita, tunc restitutus reintegrari non potest ad tollendum illi locum, *Lanar. cons. 31. num. 12. Paris de reintegr. feud. vers. & quia;* & alios adducit *Mastrill. loco citato nu. 122.* Qualiter in locum Ricciardi fuerit à Prorege vocatus Auditor Io. Franciscus Capiblancus; qui primam sedem nunc tenet, scit sua Excellentia, & omnes eius Ministri, & qualitas benemeritorum, tot seruitiorum, Doctrina, Doctoratus antiquior, præstantia in defendendis causis
12 in Tribunalibus, sunt notoria. Hæ, qualitates dant facultatem Principi, super præcedentia, *Doct. in l. cum quid ff. si cert. pet. & bene ponderat. Mastrill. de Magistr. lib. 5. cap. 4.*

Inde oritur alia conclusio, Proregem posse
13 personam benemeritā prouidere in aliquo Tribunali cum præcedentia, ad alios Collegas, quia ordo qualitatis est maioris considerationis ordinis temporis, *de Pont. de Potest. Proreg. tit. de prouis. §. 2. num. 8. & latius ibi Mastrill. num. 75.* vnde etiam ex istis causis non potest amoueri ipse Capiblancus à loco quem tenet.

Tertiò, & vltimò non officit quod fertur, per Collaterale Consilium fuisse factam prouisionē, vt restitutio facta ad officium præfato Ricciardo, sit cum præcedentia, prout locum habuerat tempore amotionis, cum enim sit facta, in nihilo citatis, nec auditis interessatis; quis nescit? quod
14 non nocet, iuri enim tertij, post ius quæsitum neque Princeps præiudicare potest, *vnig. l. 2. §.*
15 *si quis ff. ne quid in loco publ.* & talia rescripta non sunt obseruanda, sic statutū est in *l. rescripta C. de*

C. de prec. Imp. offer. l. fi. C. si contra ius vel vtil. publ. nam præsumitur potius circumuentus superior, quam sit dicendum, quod alij voluerit præiudicium afferre.

Ex supradictis patet, qualiter Collegæ fint (cum reuerentia) grauati. Ideo ad ius, & iustitiam causa erit remittenda, vt ipsis auditis terminetur; si iure possit dictus Ricciardus restitui ad suam primam sedem.

16 Nec ambitioni talis oppositio erit tribuenda, causa enim conseruandi gradum dignitatis magna æstimatur, *l. obseruare §. antequam vers.*
17 *magni enim refert. ff. de offic. procons.* & armata manu de iure licitum esse causam defendere ait *Auend. de exeq. mand. Regum cap. 19. num. 15. & Gratian. discept. 250. num. 53.* quia iniuria fit possidenti, quando turbatur, *l. iniuriarum l. 1. §. si quis de honoribus ff. de iniur.*

Causa hæc ob mortem dicti D. Ricciardi, decisa non fuit, sed ex prædictis veritatis manifestè conspicitur.

ARGVMEMTVM.

Electio Officialis cum pertinet ad Baronem, & Acceptatio ad Vniuersitatē, an quilibet ciuis admittatur ad opponendum, & quid si maior pars consentiat, an minor possit impedire officij possessionem, & quando à principio non fuit contradictum, an postea opponi possit, & quæ exceptiones obstent, recensentur.

SVMMARIVM.

1 *Officialis possessio potest impediri non solū à Regimine Vniuersitatis, sed à quolibet ciue.*
2 *Officialis refirmari non potest, vno ciue reluctāte, quod secus est in assignanda possessione, vt num. 5.*
3 *Popularis actio, & exceptio ab vnoquoque ciue exerceri potest.*
4 *Maior pars ciuium attendenda est, & cuius expensis sit lis facienda, minori parte contradicente num. 6.*
5 *Officialis consignanda est possessio concurrente maiore parte ciuium, licet minor pars dissentiat.*
7 *Minor pars ciuium, si in lite obtineat recuperat expensas ab Vniuersitate.*
8 *Officiale acceptato, nullo contradicente, cum de iure acceptari non debuisset, tenetur desistere, deinde vno ciue opponente, & ita refertur iudicatum num. 12.*
9 *Multa facta tenent, quæ impediri poterant fieri.*
10 *Vniuersitas neque tacitè, neque expressè potest tollere legem Superioris.*
11 *Iuri publico præiudicari non potest.*
13 *Officialis possessio multis casibus denegari potest, sed ex coniugio solo non impeditur, si ibi incolatum non fecerit.*
14 *Officialis cuius ætatis esse debeat, vt administrare valeat, & nu. 16.*
15 *Impuber beneficia, & dignitates consequi potest.*
17 *Ætas maior in Regno decem, & octo annorū intelligitur, vt sit quis liber à tetula, & cura, non autem in cæteris, quæ de iure maiorem ætatem requirunt.*

CAPVT XXV.

Electionem Officialis ad Baronem pertinere, acceptationem verò ipsius, ad Vniuersitatem loci, quæ se opponere potest, & possessionem impedire, si quas iustas habeat exceptiones conclusimus. Et non solum Syndico, & Decurionibus nomine vniuersali hoc ius competit, sed cuilibet ciui datur actio impu-
1 gnandi. *l. reus delatus, & ibi glos. in verbo appellatum ff. de muner. & honor. Cabed. decis. 112. part. 1. & decis. 84. part. 2.* Sed dubitatum fuit, quid si maior pars Decurionum, vel ciuium, Officialem recipiat, & minor pars contradicat; an supersedendū sit in consignanda possessione, & ex prædictis videtur quod cum ius oppugnandi pertineat singulis vt singulis, vno reluctante supersederi debeat, vsquequò prouideretur super oppositione, prout fuit decisum per
2 *Franch. decis. 609.* quòd aduersus refirmationem prætensam ab Officiali; si vnus ciuis reluctet ea fieri non possit, quia actio, & exceptio popularis dum omnibus competat, ab vnoquo-
3 que exerceri potest, *l. 1. ff. de popul. act.*

Alij dixerunt, attendendum esse, quod à ma-
4 iori parte fuerit conclusum, ex *l. quod maior ff. ad mancip. cap. factum à maiori de reg. iur. in 6.*

Nec refert, ius pertinere singulis vt singulis, nam vera est propositio, vt salua sit actio opponendi, sed interim attendendum est, quod a ma-
5 iori parte agitur, & in plenario Iudicio coram Superiore erit discutiendum: si obiectio subsistat, vt in indiuiduo *Fontan. de pact. nup. claus. 4. glos. 10. par. 1. num. 90. Cabed. dec. 102.* quas doctrinas nota, nam cum difficultate in facto, in-
6 ueni punctualem auctoritatem, sed cuius expensis talis lis sit agitanda, docet ibi *Fontan.* quod si maior pars opponat, Communitatis expensis lis
7 debeat agitari, si minor pars agat, suis impensis facere debet, sed si obtinebit dum negotium populare est, vtiliter fuit gestum, recuperabit ab Vniuersitate, & sic innuit *Auend. de exeq. mand. cap. 19 par. 1. num. 17. Vini. decis. 42.*

Sed an acceptato Officiali ab Vniuersitate, nullo contradicente, valeant postea aliqui ciues, vel ipsamet Vniuersitas, exceptiones præsentare pendente officio, opponendo, vt Officialis, debeat desistere. In facto enim erat quidam exterus de Regno, & Principi nostro subiectus, vnde officium exercere in Regno prohibetur, vt in *prag. 1. tit. de Eccles. perso.* quod erat notum ipsi Vniuersitati, sed illum admiserat, qui cautionem syndicatus præstiterat, postea aliqui procurauer-
8 unt prouisiones à Reg. Audientia Hidruntina, vt amplius non exerceret, qui comparuit dicendo, Vniuersitatem sibi præiudicasse, eum admittendo, & tacitè renunciauit huic exceptioni, quapropter non debebat regressus ad ius renunciatum, *l. 1. §. qui semel. ff. de succ. edict.* & multa

multa facta tenent, quæ impediri poterant fieri, *l. patre furioso ff. de his qui sunt sui, vel ali. iur.* & dispositio Pragmaticæ, & aliorum iurium prædictorum, fuit facta, ne subditi postea repetirentur elusi, si Officialis iter arriperet, sed dum fuit cautum, per fideiussores de parendo sindicatui, erat Communitati satisfactum.

Replicabatur ex parte ciuium, Vniuersitatem,
10 nec tacitè, neque expressè posse tollere legem Superioris, *l. ius publicum ff. de pact. l. priuatorũ consensus C. de iurisd. omn. iud.* cumque resistant iura Regni, prohibitiuè, & annullatiuè ne tales
11 personæ eligerentur, & prohibitio fuit inducta tam fauore subditorum, quam publici, ergo præiudicari non potuit, *l. nemo potest ff. de leg. 1.*
12 *Gram. cons. ciu. 16.* ex quibus contra Officialem iudicauimus, Cumque post multos dies dispensationem à Prorege procurasset, fuit ad administrationem admissus, & reintegratus, sed si essent aliæ oppositiones non cõcernentes ad beneficium publicum, vel non haberent iuris resistentiam, aliud esset dicendum.

Casus autem multi sunt, qui de iure sparsim positi fuere, qui opponi possunt aduersus Officialem, antequam possessionem officij capiat, & adduxi in *in praced. commen. num. 117.*
13 *& 162.* aliquos, qui impediunt, vt Officialis exercere non debeat, & in facto, Capitanio Miscianeæ fuit obiectum duxisse ibi vxorem, & fuit altercatum, si iusta fuisset exceptio, & adducebatur dicunt. *Doctor. in l. fin. C. de crim. Sacril.* de orto, & oriundo, vel habente maiorem partẽ bonorum in loco, quod prohiberi ei debet administratio officiorum, & sic *tex. in l. nullus C. de diuers. offic. lib. 12. & Const. Regni incip.* Iustitiarij per prouincias. Sed in contrarium allegabatur *Affl. in d. const. 2. notab.* qui ait, solum contugium non officere, si ibi non fecerit incolatum, & ita prouisum fuit, & à M. Cur. confirmatum, Possunt etiam opponi defectus naturales senectutis, vel morbi, inhabilitatis personæ, nam isti repelluntur, vt refert *Fontanaloco supra cita to num. 56.* & sic dicit, etiam creati contra capitula, & priuilegia, Vniuersitatis veluti, vt sit Doctor, vel de non conuictitio.
14 Item si sit minoris ætatis, sed dubium est, cuius ætatis debeat esse Officialis, vt valeat administrare. Impuberes prohibentur, quia animi iudicium non habent, *l. 2. §. fin. ff. de reg. iur.* nec Princeps potest dispensare, *glos. in l. cum pretor. §. fin. verbo impubes ff. de iudic. Suarez. alleg.*
15 *12.* Nec refert, impuberem posse consequi beneficia, & dignitates, nam est verum, si non requirant administrationem, quia potest per substitutũ seruire, vt *Dec. in d. l. 2. § impuberes ff. de reg. iur.*

Adultus vero neque Magistratum gerere poterit, nam vsque ad vigesimum annum abstinere debet, *l. cum. lege ff. de recep. arbitr. c. cum vigesimum de elec. deleg.* nisi Princeps dispensauerit, vel partes, scienter eum minorem in ipsum consenserint, iusta *tex. in l. quidam consulebant ff. de re iudic.* nam cum Adulto potest fieri habilitatio, non cum impubere; *Cald. in l. si curatorem, vers. hunc contractum C. de in integ. rest. Blanc. de comprom. quæst. 2. Vmi. com. opin. 179.*
16 *lib. 2. & Barbos. in l. cum prætor §. fin. ff. de Iudiciis*, Et licet in Regno ætas annorum decem, & octo, reputetur perfecta, quisque maior dica-
17 tur, vt in Constit. Regni. Minorum iura, ea intelligitur, vt libera sit à tutela, & cura, sed non extenditur ad cætera, quæ de iure maiorem ætatem requirunt. *Megon. decis. Flor. 22. Bart. dec. Bonon. 74. num. 12. & Sferza de restit. in integr. par. 1. quæst. 15. art. 9.* qui plenè punctum discurit, & An & quando statutum circumscribens ætatem haberi pro maiori, ad certos annos, extẽdatur in omnibus casibus.

Et diebus elapsis in regia Audientia Principatus Citra, Doctor Ioannes Salatus Aduocatus ibi primarius, & pauperum patronus dubium proposuit, si ætas testium dicatur perfecta decem, & octo annorum, dum iure communi non sit quisquam idoneus, nisi sit ætatis viginti, quando deponit in causa criminali, *l. in testimonium ff. de testibus, & Gram. dec. 40. Vmi. decis. 86. Farinacc. de test. quæst. 58.*

Multa alia opponi possunt ad impediendum, vt iure officiali possessio denegetur, quæ posui in præcedent. comment. super hac Pragmatica, & vide *tex. in l. cum prætor §. fin. ff. de iudic. & ibi Doct.*

ARGVMENTVM.

Sequestrata Iurisdictione Baroni ob delictum vel debitum, an alius Officialis sit constituendus, durante anno illius, qui in possessione reperitur.

Suspensa iurisdictione, an solus Prorex Officialem constituere debet, vel etiam alij Superiores Magistratus.

Terra locata cum iurisdictione, an conductor teneatur stare Officiali.

SVMMARIVM.

1 *Officialis infra annum amoueri non potest, quamuis Baro decedat, vel Terra vendatur, & num. 7.*
2 *Baroni sequestratur Iurisdictio suæ Terræ, si pro delicto sit contumax.*
3 *Iurisdictio ob debitum Baronis, cum assensu sequestrari potest.*
4 *Baronis sequestrata iurisdictione, ad solum Proregem spectat Officialem ibi creare.*
5 *Iurisdictionem cum mero, & mixto Imperio concedere, pertinet ad Principem, vel ad eum, cui ille concessit.*
6 *Sequestrata iurisdictione Baroni, Officialis qui reperitur in possessione infrà annum remoueri non debet.*
8 *Multa transeunt parte non opponente.*
9 *Conductor iurisdictionis alicuius feudi non potest amouere infrà annum Officialem, qui in possessione reperitur.*
10 *Affictator Terræ salarium tantum offerre potest Officiali à Barone ante conductionem electo, non data possessione.*

CA.

CAPVT XXVI.

QValitas officij adeò circumſcripta eſt
anni circulo,ſeruata forma huius prag-
maticæ; quod nec morte Baronis con-
cedentis,neque ſi Terra vendatur, Of-
1 ficialis qui in poſſeſſione reperitur, moueri pote-
rit, vt in præc tract.probauimus. Sed continuò
vidi dubitatum,ſi ſequeſtretur iurisdictio Baro-
ni, quia fortè eſt contumax pro aliquo delicto,
ob cuius contumaciam iurisdictionem exercere
2 nequit, ſecundùm *And. in Conſtit. Regni Cle-
mentiæ,& in cap. 1. tit. An ille,qui interfe.fratr.
Freccia de ſubfeud.author,29.Ann.ſing.52.*quod
etiam obſeruatur, quando fit exequutio ſuper
3 Terra pro debito Baronis cum aſſenſu, nàm etiã
iuriſdictio auctoritate Superioris ſuſpenditur,
*Ann.ſing.*180.& latiùs *D.Rouit.pragm.3. ex nu.
16.de ordine Iudic. Maſtrill. de Magiſtrat. lib.
4.cap.15.num.23.*

Iſtis enim caſibus, Prorex in Terris ſequeſtra-
4 tis Officiales conſtituit, qui nomine Regio iuriſ-
dictionem adminiſtrent, cùm ad ipſum ſolum
ſpectet illos creare,Barone ſuſpenſo,*de Pont.de
poteſt.Proreg.tit.de aſſenſu* §.1. *num.* 18. Et con-
tradixi in Regia Audientia Hydruntina, in qua
effectus fuerat contumax Baro Caſtrignani pro
cauſa criminali, & Præſes cum Fiſcali conſtitue-
rant Officialem ego dicebam, quod concedere
ordinariam iuriſdictionem, cum mero, & mixto
5 imperio ſpectabat ad ſolum Principem, vel ad
eum,cui ſpecialiter ipſe conceſſit,*text.in cap.1.de
regalib.*vbi *And.*&alij,*Peregr.de iure fiſci lib.*1.
tit.1.num.10.Couarr.pract.quæſt.cap.1. ex nu.9.
Cumque Regia Audientia non habeat poteſta-
tem, & facultatem iuriſdictionem concedendi,
ergò iniuſtè,& nulliter Officialis conſtituebatur,
& habito recurſu ex parte Baronis ad Proregem,
fuit reſcriptum,vt de cœtero abſtineremus,Offi-
ciales in ſimilibus creare.

Et redeundo ad inſtitutum, ſi Officialis Baro-
nis reperiatur infrà annum in poſſeſſione officij,
6 qui tempore habili fuerat creatus, an iurè reuo-
cari poſſit,& alius à Prorege conſtitui. Dixi obi-
ter in præced.Comment.hoc loco, ſuſpenſionem
non reſoluere geſta,facta à Barone, & ſic iuriſdi-
ctionem conceſſam per annum non fuiſſe extin-
ctam,Nàm ſi in caſu mortis, & reſolutionis do-
7 minij Baronis, Officialis poterat annum officij
explere,vt vltrà ea,quæ anteà dixeram, deciſum
refert *Viſcõt.*poſteà viſus *ad deciſ.Franch.*216.
fortiùs ſic erat dicendum in iuriſdictione ſuſpẽ-
ſa,vt innuere videtur *D.Rouit.conſil.*81. *Peregr.
de iur.fiſc.tit.de vendit.fiſcal.num.*33.& ſic cor-
roborantur ea,quæ priùs concluſeram. De facto
tamen contrarium ſolet obſeruari,nàm ſtatim fa-
cta ſuſpenſione,nouus conſtituitur Officialis,ſed
credo hoc euenire,quod Officialis, qui eſt in lo-
co non repugnat, neque apud Proregem ſe de-
fendit,& multa tranſeunt, parte non opponente,
8 *Franch.dec.278.nu.7.*&diffusè *Marſ.in l.vnius
§.cognitorum,ff.de quæſ.*

In conductore verò Terræ,cum iuriſdictione,
idem ſeruandum cenſui,quod teneatur ſtare Of-
9 ficiali,*Franch.deciſ.216. Oraſc. deciſ.82.*

Sed ſi officium ſit prouiſum,ante locationem,
10 & expeditæ patentes, tùnc conductor, ſi nolue-
rit recipere illum, creatum à Barone, offerendo
officij ſalarium, poterit alium conſtituere ad ſui
electionem,*Franch ibi in fine,& Addent.*neque
erit obligatus dare lucra,& gagia,quæ in officio
lucrari poſſet,quia illa debentur, & compenſan-
tur cum labore. Vnde ſat erit, ſalarium offerre,
*Frecc.de ſubfeud.auth.3.in fine, Ann.in cap. 1. n.
223.de vaſſall.decrep. ætat.*

ARGVMENTVM.

Officiales diſſimulantes delicta, vel delin-
quentem relaxantes,qua pęna puniantur.

Baro priuilegio componendi abutens, tran-
ſigens in cauſis exceptis,quando eo priua-
ri poſſit.

Compoſitiones exceſſiuæ, an à Superiore
moderari poſſint,& ab eis appellari.

SVMMARIVM.

1 *IVdex non debet eſſe clementior lege.*
2 *Iudex iniuriam facit legi, quando ſtatutam
pœnam non imponit.*
3 *Iudex doloſè pœnam remittens,eandem pęnam
ipſe ſubſtinere debet.*
4 *Iudex ex cauſa pœnam minorare poteſt.*
5 *Satellites captum inquiſitum dimittendo, ar-
bitrariè vſque ad capitalem pœnam puniun-
tur.*
6 *Birrnarij debitorem captum dimittentes, pu-
niuntur, & debitum ſoluere tenentur.*
7 *Officialis qualiter puniatur, delinquentem re-
laxando.*
8 *Componendi facultas non ſubintelligitur ſub
conceſſione meri,& mixti imperij,& quatuor
literarum arbitralium, niſi ſpecificè conceda-
tur.*
9 *Pœnas corporales in pecuniariam commutan-
do datur occaſio delinquendi.*
10 *Priuilegio abutens eo priuatur.*
11 *Baro fuit punitus ex compoſitionibus factis in
caſibus prohibitis.*
12 *Appellari poteſt ab exceſſiua compoſitione fa-
cta à Barone.*
13 *Reſtitutio in priſtinum, quando ex vna parte
actus impugnatur, quando vtrique parti ſit
concedenda.*

CAPVT XXVII.

MAndat hæc pragmatica, vt Barones,&
Officiales debeant delinquentes debi-
tis pœnis punire, & qui poteſtatem ha-
bent componendi ea vtantur,nè ex abuſu, con-
tra eos de iuſtitia Princeps prouidere cogatur.

Vnde primò notandum duxi, Iudicem non
1 debere eſſe clementiorem lege, vt in *Auth. de
Iudice,§.oportet.coll.* 9. & iniuriam legi facit Iu-
2 dex, qui pœnam ſtatutam non imponit,& puniri
poteſt, *l.ſeruos, C. de vi publ.leg.fin.C.de ſanct.
baptiſ.ter.* & *And. in cap. 1. tit. quæ ſint regal.
verbo bona committentium*, dicit, quod doloſè
remittens pœnam, ipſe eandem pœnam ſubſti-
nere

3 nete debet,& sic *Paris de sindic.verbo pœna*.Ex causa tamen posse minorari pœnas, non dubitatur, *l.quid ergo §.pœna grauior, ff. de his,qui no-*
4 *tant. infam. Tiraq. de pœnis temper.* & infinitos casus collegit *Auend.de exequend.mand cap.16. par.2.Farinac.quæst.98.* Inde in facto occurrit in Regia Audientia Principatus Vltra, quosdam Milites campaneæ cepisse inquisitum de delicto
5 graui,& postea clandestinè illum dimisisse, & fuit altercatum,qua pœna essent puniendi, cum iam constaret in inquisitione de prædictis,&erat inditia,quod pecunia id fecerint, & adducebam *Menoch.de arbitr.Iudic.cent.6.casu 583.*qui ait, esse arbitrariam vsque ad capitalem pœnam, si capti erant personæ de capitali crimine conuictæ,& sequuntur *Campan. in c. Regni 16. Boer. decis.217.Farinac.quæst.32.à num.17. Viu. dec. 202.* & tanquàm delinquentes in officio, posse eo priuari, est *text.in l.si aliquid,C.de suscep.lib. 10.*& in *l.Iudices,C.de dignit. lib.12.* Et exiodè dictos milites officio priuauimus,& exulauimus à Prouincia per annos septem, & dum esset appellatum, fuit confirmata nostra sententia in M. C. & S. C. & non solùm puniendi sunt, relaxan-
6 tes criminosos,sed etiam debitores ciuiles, nàm postquàm sunt in manu familiæ, non possunt illos dimittere,& si illos certiorassent, vt aufugerent,similiter castigari possent,& tenentur ad debiti solutionem,*Mars.sing.17.& in rub. de fideiuss.num.16.Stracca de mercat. tit. de decoctor. in 2.p.vlt. par. §. circa propositam rubricam nu. 11.* & nouissimè *Giurba cons. 76.* vbi latè explicat,qua pœna puniatur Officialis, qui sine causa
7 delinquentem relaxauit. Et dum fuisset exposita quærela in Sindicatu contra Officialem Gallipolis, quod reperta,cum sclopo paruo, de nocte quadam persona inquisita illum relaxauerat,condemnauimus ipsum, nè liceret exercere officia per annos ex *Farin. q. 111. num.* . . Et si continuò castigarentur Gubernatores Regij,qui habita mercede omnia delicta supprimunt, componunt,& dissimulant, non committerentur tanta flagitia, spe ducti, quod omnia pecuniæ accomodant.

Secundò aduertendum duxi, id quod *tex. d. prag.* dicit,vt Barones, qui vigore suorum priuilegiorum potestatem componendi habent sic
8 *vtantur*, nè ex abusu Princeps prouidere cogatur. Potestas componendi multi opinati sunt, subintelligi sub concessione meri,& mixti imperij,sed falsum est,nàm si specificè sit data talis facultas,non venit,*Fab.de Monteleon. tract. de iter.arbit. cap.29.* licèt solitum sit in omnibus ferè inuestituris exprimi,vt *Franch.decis.370.*

Vlterius quamuis Baro habeat tale priuilegiū, eo tamen vti taliter debet nè ex abusu ipso priuetur,& vtinam Princeps animaduerteret,& sui Ministri ad talem abusum,cum hæc facilitas cōmutandi pœnas corporales in pecuniarias sit in-
9 gentiuum delinquendi; *cap. est iustitia 23. q. 4.* Abuti enim dicitur quis,quado dolosè, iniustè componit, sunt namq; multi casus de iure communi, & Regni, super quibus non licet componere,vt diffusè explicaui *in prec.Com. super hac prag.* Si contra formam Baro componeret, vltrà quod esset nullius valoris compositio, posset Superior,cognito hoc abusu,ad tempus, vel in perpetuum tali priuilegio eum priuare. Nàm vera,
10 est conclusio, quod priuilegio abutens ipso priuatur,*l.qui sine, ff de negot. gest. c. vt priuilegia de priuileg. Affl.in constit.Regni ea,quæ ad decus num.14.D.Reg.Tap.in l.fin.ff.de const.Princ.p.2. c.7.Fab.diff.vlt.C.quando lic.sine Iud.se vendic.* Et dùm contra Marchionem Burgentiæ esset à vassallis,inter alia porrecta capita, quod absque
11 partis remissione, & in alijs casibus prohibitis compositiones fecisset,fuit prouisum,quod deindè Sacro Consilio inconsulto non componeret, & licèt reclamasset, non vidi posteà quid fuerit decisum. Et sic excessiuæ compositiones multotiès à Superioribus fuerunt moderatæ. Et in facto, dùm quidam inquisitus se submisisset gratiæ Baronis, petendo admitti ad compositionem, prout ipsi Baroni videretur, ille taxauit pœnam cuiusdam Insultus in ducatis centum,& dum cogeret illum ad soluendum. Reus appellauit ad Regiam Audientiam Salerni. Aduocatus Baronis dicebat, non esse admittendam appellationem, cum ille consenserit, & se remiserit ad arbitrium Baronis,*arg.ex cap. fane de renunc. Paris de sind. in verf.compositio,§.an si est num. 5. Carau. Ritu 276. num. 4.* ex aduerso fuit allegata in terminis
12 *dec.Gizzar.57.* vbi decidit, posse appellari, vt reducatur compositio ad iustum arbitrium, quia iudicium in eum collatum, debet esse discretum, *gloss.fin.in l.penul.ff.de recep. arb.* Et licèt replicaretur, quod dum reus nolebat stare arbitratæ cōpositioni,neque Baro intendebat velle componere,vt quilibet reponeretur in pristinum.Diximus,
13 quod repositio in pristinum debebatur ex capite nullitatis,*l.quod si minor,§.restitutio,ff.de minor.* sed cum agebatur de reducendo factum ad iustum arbitrium,non poterat tractari,nisi punctus Iustitiæ,& non stat in arbitrio Iudicis,se penitere, vt bene *Peguer,dec.91.*& sic fuit moderata composino in ducatis quinquaginta, vtinam visitarentur Barones,vti prius agebatur,hac enim facultate quasi omnes Barones priuarentur,tam malè ea abutuntur, in componendo vassallos in causis iustis,& iniustis,&etiam vbi constat delictum, quam vbi adest suspitio,vel leuia inditia, carcerant, tàm rigidè,vt miseri,timore cruciatus carceris, reducuntur ad compositionem ad votum Baronum, contra iuris debitum, quia vbi non est materia, non potest dari forma.

ARGVMENTVM.

Mater si concurrat in accusando cum vxore occisi,quæ ipsarum præferatur in agendo; & remittendo.

Gratia facta sub conditione,vel modo, quando ipso iure resoluatur,si non adimpleatur.

SVMMARIVM.

1 *Gratia facta sub conditione, euanescit si conditio non fuerit adimpleta.*
2 *Conditionalis actus, reducitur ad non causam, quando deficit conditio.*
3 *Vxor admittitur ad accusandum de morte sui viri.*

4 *Vxor secundum aliquos, præfertur consanguineis, & filijs in accusando de morte sui viri occisi, sed contrarium est verius, vt num. 7.*

5 *Mater si concurrat in accusando, & remittendo, cum vxore filij occisi, præfertur mater.*

6 *Filij sunt pars viscerum Matris.*

8 *Vxoris priuilegium in accusando, & remittendo dicitur exorbitans, & ius speciale.*

9 *Ius accidentale habens, non præfertur habenti ius naturale.*

10 *Amor potius descendit, quam ascendit.*

11 *Pater magis torquetur in filium, quam in se ipsum.*

12 *Filij cum matre vna, & eadem persona censentur.*

13 *Vbi est eadem ratio, idem ius debet statui.*

14 *Potior in querelando præfertur in remittendo.*

15 *Remissio in Regno vt fiat à proximioribus, est ius nouum correctorium iuris communis.*

16 *(Dummodo) hæc clausula, inducit modum, & non conditionem.*

17 *Modus potius, quam conditio in dubio præsumitur.*

18 *Modalis actus in casu contrauentionis non irritatur ipso iure, sed per oppositionem.*

19 *Vxoris actio, in accusando, & remittendo, extinguitur per transitum ad secunda vota.*

20 *Emphyteota non soluendo in tempore non incidit in commissum si faciat depositum antequã Dominus directus opponat.*

21 *Remissio facta sub conditione, an valeat, & resoluatur.*

22 *Filia fœmina per statutum, vel renunciationem exclusa, an iure sanguinis ad querelandum, remittendum admittantur.*

23 *Tutor an possit remittere pro pupillis absque decreto.*

CAPVT XXVIII.

BAroues non posse componere, nec gratiare Vassallos, nisi prius habita remissione à parte offesa, latè explicauimus in præced. comment. Nunc pulchram quæstionem, obseruatione dignam adnotare volui, quam in Collaterali Consilio defendi, & facta fuit mihi magna oppositio à Fisco, & quod tunc allegaui, hic inserere putaui, & sunt v3.

Punctus de quo fit contrauersia, quamuis nouus videatur, tamen ni fallor difficultatem habere non puto, Cornelium Pellegrinum, & Carolum Antonium Clausum gaudere debere gratia à Prorege eis facta, & per Magnam Curiam admissa, de prætenso homicidio in personam Francisci Antonij Saia.

Et licèt Fiscus opponat, ipsos asserta gratia gaudere non posse, cum fuerit eis concessa sub conditione, vt infra annum à partibus offensis remissionem procurare debuissent, cumque accusatio fuerit facta contra præfatos Inquisitos à matre, & vxore occisi, & in actis non appareat, nisi matris remissio, & non vxoris, & tempus à Principe præfinitum sit elapsum, gratia euanuit
1 dum conditio in ea apposita adimpleta non fuerit, & reducitur ad non causam actus, quando conditio deficit, *l. 2. ff. de in diem addict.* cum
2 vulg. & quod vxor possit accusare de morte vi-
3 ri, non dubitatur, *Bart. in l. 2. ff. de accusat. Decian. in suis tract. crim. part. 1. lib. 3. cap. 7. Carrer. in sua pract. crim. §. homicidium num. 381. Farinac. quest. 13. num. 14.* & multi fue-
4 runt opinionis vt vxor præferatur omnibus consanguineis, & etiam filijs, *Fabr. diff. 2. C. qui accus. non poss. Boer. decis. 233. Bauard. quest. 58. num. 61. Flores de Mena lib. 1. var. quest. q. 7. Gomez cap. 1. delictorum nu. 32. & cap. 3 num. 65. Tartag. prag. 8. num. 30. de compos.* & alij quos nouiter referunt *Castil. de vsufructu cap. 40 & Giurba cons. 61.*

Verumtamen supradicta oppositione non obstante, ex matura consideratione eorum, quæ proponuntur, dicimus, præfatos omninò gratia debere gaudere, & pro fundamento supponimus, & quod isti infra terminum assignatum obtinuerũt pacem, & remissionem à parte offensa, quæ erat Mater, quæ est in potiori gradu, &
5 omnibus præfertur, tã in accusando, quam in remittendo, tum respectu sanguinis, quam vti hæres, dum mortus sine filijs ab intestato decesserit. Et quamquam vxor ad accusandum admittatur, vti propriam iniuriam prosequens ratione affectionis, & coniunctionis, tamen procedit hæc conclusio, quando concurreret cum personis Marito coniunctis, sed non cum personis in primo gradu descendentium, vel ascendentium existentibus, nam cum vxore stat præsumptio affectionis, sed cum filijs, & matre stat veritas, cum
6 pars viscerum sint, *l. isti quidem ff. quod met. caus.* & accusandi ius gradatim conceditur, ratione maioris vinculi, amoris, & doloris, *Clar. quest. 15 nu. 6. Plaz. de delic. cap. 39.* maior enim claritas non potest haberi, quam in matre, & in Sacro Consil. concurrente vxore cum filijs ad ac-
7 cusandum, decisum fuit, filios præferri, vt *Fräch. dec. 382.* & post eum *Castill.* loco supracit. qui relatis omnium opinionibus hanc veram esse
8 refert *Gratian. discept. for. cap. 518.* qui ait, priuilegium concessum vxori ad accusandum esse exorbitans, & ius speciale, vnde non debet operari, vt habens ius accidentale, præferatur
9 habenti ius naturale, *l. qui habet ff. de tutel.* Et si prædicti Doctores loquuntur in filijs, à maioritate, non solum à paritate rationis, idem in matre procedere erit asserendum, à cuius visceribus orti sunt filij, & amor matris superat illum, quem habent filij erga parentes, cum amor, vt dicunt
10 potius descendat, quam ascendit, *And. in cap. 1. §. publici latrones in fine, de pace tenend.* adeò affectus parentum est magnus, quod torquentur
11 magis in filios, quam in se ipsos, & tradit ibi *And.* exemplum de Patre, qui contentus fuit mortem subire potius quam videre filij supplicium, *tex. est singularis in l. propter insidias C. de ijs qui accus. non poss. in l. isti quidem ff. de eo*
12 *quod met. caus.* filij enim cum matre, vna & eadẽ persona censetur, *l. fin. C. de impub. & alijs subst. Tiraq. de primog. quest. 40. num. 34.* multa cumulat. Si ergo ius prospexit, vt ij præferantur, cum quibus stat maior affectio, & sanguis vinculum, & ideo filij præferuntur vxori, fortius idẽ erit asserendum in matre, quæ vt dixi plus amat,
13 cum filius sit pars viscerum eius, & si vbi eadem est

est ratio idẽ ius statui debet, *l.illud ff. ad l.aquil.* & quanto maior ratio suadetur, casus est minus dubitabilis, *auth. multo magis C. de Sacrosanct. Eccles. Euerard. loco. top. 66.* propterea decisio Sac. Cons. statuta in filij, extendendam ad matrem, non videtur dubitandum, vt exclusa dicatur vxor, dum mater in iudicio accusauerit, & remiserit. Nam quæ potior de iure est in quære-
14 lando, ipsa præfertur in remictendo, *Farin.q.13. in princ. Foller. in prag. 5. de compos. Plazza in epitom. delic. cap. 39. & Gratian. in terminis inter vxorem, & filios* sic respondit *discep. 518. num. 3.*

Vlterius, intuendo ius Regni, ex *prag. 8. tit. de composit.* Nouum ius fuit inductum corre-
15 ctorium iuris communis, vt asserit *de Pont. de potest. Proreg. tit. de promis. §. 4. n. 19.* quod remissio sit obtinenda à proximioribus in gradu, quibus defertur successio, vnde sola prærogatiua sanguinis non sufficit. Inde filiæ fœminæ, quæ de iure Regni parentibus non succedunt, non sũt requirendæ, dum adsint alij hæredes masculi, vt *de Pont.* loco citato. Ergo in casu nostro, mater sola, quæ est in primo gradu sanguinis, & potior in successione filij occisi, cæteris omnibus est preferenda in accusatione, & remissione, exclusa vxore, quæ non habet ius sanguinis, neque successionis. Quibus sic fundatis resoluta est Fisci obiectio, & pro gratia, si esset dubium, erit decernendum, *l. interpetratione ff. de pœn. & l. fauorabiliores ff. de reg. iur.*

Postremo ex abundanti dicimus, quod si de iure foret necessaria vxoris remissio, (quod negatur) adhuc Fiscum non posse obtinere demõstratur, Gratia enim fuit perfecta, & simpliciter facta, & licèt in fine fuerit posita qualitas per verba (*con que dentro vn anno alcanze la remission de las partes*) illud verbum con que, quod,
16 latine interpetratur, dummodo, inducit modum, & non conditionem, *Bart. in l. an quibus diebus §. termilsus, ex num. 5. ff. de cond. & demonstr. Mantica de tacit. ambig. lib. 10. tit. 5. Farin. cons. 93. Giurba cons. 81. num. 9.* & in dubio verba potius modum, quam conditionem inducere,
17 est præsumendum, vt minùs nocent *Doct. in l. 1. C. de his quæ sub modo, Gratian. discept. 136.* dispositio autem quæ à principio fit sub conditione, ea deficiente, resoluitur, sed quando est facta
18 sub modo, non irritatur in casu contrauentionis ipso iure, sed per partis oppositionẽ venit rescindenda *Bart. in l. eius qui debitorem ff. de iure Fisci. Ripol. de condict. 4. cap. rubr. de Pont. cons. 82. num. 11.* & sic resolutio fit ex nunc, & non prout ex tunc *Giurba cons. 81.* At cum Fisci oppositio nuper fiat, quo tempore nõ reperit extremum habile, quia vxoris remissio non est necessaria, cum iamdiù transierit ad secunda vota, vt ex fide Parochi in actis præsentata constat, ergò gratia nõ fuit finito tempore anni, ipso iure resoluta, sed veniebat infrigẽda parte opponẽte: cũq; nunc opponi nõ possit, quia actio vxoris fuit
19 extincta, per secundũ matrimoniũ, *Rom. cõs. 182. Farin. quæst. 13. num. 16. Mastril. de Indultu cap. 24. num. 84.* Igitur oppositio Fisci fundatur super non ente, *Doct. in l. bonorum ff. rem rat. haber.* quia ea debebat fieri tempore quo reperiebatur vbi figere poterat pedes, & non modo, quod extrema non sunt habilia, *Gail. obser. cap. 47.*

Accedat pro complemento, quod etiã si gratia fuisset facta, cũ cõditione resolutiua, & irritatiua si ante declarationẽ qualitas esset verificata, & adimpleta, adhuc cõmissi pœna cessat, vt dicitur de emphyteota, qui in tempore non soluendo, ipso iure ab emphyteosi cadit, secundum cõmunem opinionem, sed si antequam pars decla-
20 raret, emphyteota depositum faceret, non posset dari reuocatio, licèt commissum ipso facto, fuisset de iure inductum; sic *Mantica de contract. lib. 22. tit. 27. num. 35.* eo fortius in gratiosis, & pœnis moliendis, vbi mora semper purgatur ante executionem, & maximè, quando ius tertij nõ læditur, vt bene *Guttier. cons. 43. num. 19.* & ita obtinui, & articulus fuit reputatus nouus, cũ à nullo Doctore fuerit pertractatus, in ijs terminis casus propositi, cũ matre. Et dùm hæc Typis dare vellem, volendo labores quondam Horatij Longobardi Secretarij accuratissimi, & probatæ vitæ in prouincijs Salerni, qui collegit omnes prouisiones dubias Sac. Cons. & Collateralis, inter alia in indultu Generali, adest prouisio S. Eccellentiæ, & sui Collateralis, quod non obstante accusatione vxoris, si extarent remissiones hæredũ, Inquisitus gaudeat indultu.

Cætera sollemnia, quæ requirantur, vt valeat partis remissio, dixi in præc. tractat. & multa notant *Vulpell. de pace quæst. 55. Ricc. coll. 2080.* & an remissio facta sub conditione valeat, & resoluatur, vide *Vrsill. dec. 350. num. 5. Mastrill. dec. 38.* Et an filiæ exclusæ per renunciationem,
22 iure sanguinis admictantur, vide contrarietatem inter *Regentem de Pont. loco supracitato* cum *Franch. dec. 611. & notata per Molfes. consil. 10. & Amat. cons. 18.* & an tutor remictere
23 possit, & pacem facere pro pupillo sine decreto, vide *Vrsill. dec. 262. Guttier. part. 2. tract. de tutel. cap. 20. Maraat. cons. 74.*

ARGVMEMTVM.

Compositio super crimine lænocinij, an sit Baronibus exceptum, & declaratur; quod propriè dicatur lænocinium.

Barones an vti prohibentur per pragmaticã componere super blasfemia Dei, Beatæ Virginis extensiuè, intelligantur prohibiti componere blasfemias Sanctorum.

Latrones non possunt componi, sed quando verè quis latro dicatur.

SVMMARIVM.

1 *LAenocinij crimen ad solam Mag. Curiam cognitio spectat.*
2 *Iurisdictio lenocinij an priuatiuè, vel cumulatiuè ad Mag. Curiam censeatur data.*
3 *Leno non dicitur, qui vna vice lenocicinium fecit.*
4 *Lenocinium si non adsit pretium non est verum lenocinium.*
5 *Maritus consentiens adulterio, an dicatur leno,*

aliquod crimen pœnam pecuniariam,& Reus il-
8 lam soluere non possit, qualis condemnatio fieri debeat? Regula trita est, *quod qui non habet in ære, luat in corpore in pęnalibus, l.1. §. fin. ff. de pen.* nec habet locum cessio bonorum, prout in debitoribus ciuilibus, *Salyc. in l.1. num. 7. C. qui*
9 *bon. ced. poss. Soccin. reg. 31. fall.* 1. quod procedit non solùm respectu pœnæ, sed etiam si tractaretur de expensis,& interesse parti debitis, ex occasione delicti, *Boer. dec. 349. Peguer. dec. 6.* & *Fräch. dec. 358.* Sed quanta,& qualis erit ista pœna, *Afflict. in Const. Regni, Culpam dixit esse penam triremium,* & sequitur *Franch. dec. 5.* citata in fine. Et videnda est *Pragmatica 1. vers. Item detti Maestri tit. de magistr. artium*, quæ ponit pœnam applicandam Fisco, contra Magistros Fabricatores,& Artistas, quando fraudant, & statuit, quod si pænam soluere non possint, condemnentur ad triremes, in quibus morentur tamdiu, quantum soluere possint pęnam statutam, pro qua facit *tex. in l. omnes, C. de oper. publ.* sed *Cabal. res. crim. cap. 77. num.* 15. remittit hoc arbitrio Iudicis, qui valebit pęnam exilliarem, vel corporalem imponere, prout atrocitas delicti exposcit,& sic innuere videtur *Franch.* ibi, *& dec. 507. num. 2. Doct. l. si quis id quod, ff. de iurisd. omnium Iud.* & particulariter *Iaf. num.* 30. Indè si Reus satisfecisset maiori quantitati, & in modico defice-
10 ret, tunc Iudicis arbitrium esse deberet carcerare per aliquot menses, vel dies, aut præstita cautione illum relaxare, *Boer. decis. 349. num. 9. Cabal. loco citato num. 5. Fabr. diff. 17. C. de fasfd.* & licèt cõtrarium tenuerit *Clar. quæst. 95. num. 6.* tamen prima opinio æquior est,& recepta.

ARGVMENTVM.

Barones an, & quando Vassallos suos delinquentes guidare possint.

Guidaticum factum in ommissa clausula, vt non accedat ad patriam,& locum partis offensæ, an si ibi guidatus reperiatur, gratia priuetur.

Guidaticum si sit nullum, quia concessum in casu prohibito, vel ex defectu potestatis concedentis; aut ex subreptionibus delictorum impetrantis, an illo circumscripto Reus puniri possit, vel reponendus sit in pristinum.

Subreptiones delictorum, quę esse debeant, vt annullent gratiam guidatici, vel indulti, & Reus illa efficiatur indignus.

SVMMVRIVM.

1 *GVidare delinquentes ad Principem tantum spectat.*
4 *Barones ex causa possunt ad tempus guidare suos vassallos non forindicatos, limita num. seq.*
3 *Prag. 1. de recep. qua Baronibus prohibet delinquentes guidare declaratur.*
4 *Gratia qui abutitur, est illa priuandus.*
5 *Expressio eorum, quæ tacitè insunt est superfluũ.*
6 *Guidatis tacitè intelligitur prohibitus accessus ad patriam, & locis partis offensæ.*
7 *Guidatici materia fauorabilis est, & pro eius validitate in dubio est respondendum.*
8 *Guidaticum si sit nullum ex defectu concedentis, Reus non per hoc est decipiendus, & nu. 28.*
9 *Guidaticum factum contra expressum casum iuris est nullum.*
10 *Nemo sub fide Regia est decipiendus.*
11 *Geminatus ordo enixam Superioris voluntatem demonstrat.*
12 *Iurisdictio inferioris soluitur, vetante eo qui eam concessit.*
13 *Guidaticum concessum ab inferiori in casu prohibito, an Superior teneatur obseruare.*
14 *Delegatus à Principe est maior quouis ordinario.*
15 *Guidandi generalis potestas non extenditur ad casus exceptos à Principe, & distinguitur nu. 37.*
16 *Guidari non possunt forindicati à Principe, vel eius delegato, nisi ab ipso Principe.*
17 *Indultus potest obtineri etiam per procuratorem.*
18 *Guidaticum ad discutiendum indultum ab illo est tantum concedendum, à quo potest expediri indultus.*
19 *Subreptio delictorum, vel eorum qualitatum gratiam annullat.*
20 *Gratia super expressis tantum porrigitur, quia intra fines supplicationis restringitur.*
21 *Indultus pro delictis non expressis arrestari, & puniri potest.*
22 *Gratia est nulla si mentio non fiat de alia primo obtenta ex altero delicto.*
23 *Sacrilegium est delictum exceptum, & de eo inquisitus denegatur indultus.*
24 *Delictum commissum Neapoli dicitur exceptũ ab indultis ob Principis essentiam in Ciuitate.*
25 *Proditorium delictum est exceptum ab indultis, & immunitate Ecclesiæ.*
26 *Assassinij crimen enormissimum reputatur, & ab omni gratia exceptum subintelligitur.*
27 *Patricidij crimen maius est quolibet delicto, dicitur exceptum, & ob eius immunitatem eadem pœna etiam puniuntur consocij, & fractores etiam extranei.*
29 *Guidaticum si sit nullum ex defectu subreptionum impetrantis, Reo potest denegari repositio in pristinum.*
30 *Guidatus si non obseruet conditiones appositas, in guidatico, vel sub illo delinquat, illo circumscripto arrestari, & puniri potest.*
31 *D. Franciscus de Ocampo Regius Consiliarius Laudatur.*
32 *Qualitates delictorum sufficit, vt probentur per inditia ad torturam, etiam ad fundandam iurisdictionem ex ijs.*
33 *Inditia, quæ de iure leuia reputantur in casibus occultis, & enormibus dicuntur grauissima.*
34 *Iudex etiam ex extrinsecis, & extra acta, veritatem indagare potest.*
35 *Citare Reum cum qualitatibus delictorum tunc Iudex debet, quando hæ qualitates sunt causa iurisdictionis fundandæ.*
36 *Indultandus debet exprimere omnia delicta qua-*

qualitercunque de eis sit notatus, etiam si de eis non adsit informatio.

37 *Guidari super delictis exceptis quando quis possit distinguitur.*

38 *Guidaticum sub discussione Indultus habetur loco quasi possessionis indultus, ideò conceditur in ampla forma, sine conditionibus, quæ in guidaticis ordinarijs apponuntur.*

39 *Qui de proximo est condemnandus, potest ad triremes loco depositi mitti, prout è contra de proximo liberandus reputatur vt liberatus.*

40 *Guidaticum sub discussione indultus tunc concedi potest quando delicta non sunt excepta, adeo quod Reus ille gaudere possit indultu, & non alias.*

41 *Banna sita in tit. de exul. non possunt pro lege allegari: nam finito officio promulgantis expirauerunt.*

42 *Correctio iuris non præsumitur, nisi expressè illi derogetur.*

43 *Mos Principis est attendendus.*

44 *Homicidij pœna non punitur vulnerans aliquẽ, qui ex malo regimine postea decedat.*

45 *Sententia lata pro, vel contra vnum ex correis, non prodest, nec iuuat alijs etiam in delictis connexis.*

46 *Mortuus quis præsumitur ex vulneribus, si ea à principio fuerunt lethalia, & infra quadraginta dies decesserit.*

47 *Quæ clam fiunt, suspitione non carent.*

48 *Sacrilegium committitur quouis modo Ecclesia violetur.*

49 *Delictum commissum in palatio Principis graue reputatur, & maiori pœna punitur.*

50 *Delinquendi incentiuum est facultas obtinendi veniam.*

CAPVT. XXXI.

BAronES ex iusta causa posse vassallum delinquentem guidare, dummodò crimen non sit exceptum, vel is non sit foriudicatus, dixi in *prac. com. super*
1 *hac prag.* Nam quamquam soli Principi guidare liceat, & nulli Magistratui permittatur, *Bald. in l. qui reos C. de accus. Bare. in l. relegati ff. de pæn.* ita quod Mag. Cur. & alia Tribunalia absque Proregis licentia facultatem hanc non habent, *Gramat. voto 25. Afflict. decis. 4. Caball. res. crim. casu* 50. tamen Baronib. qui mixtum, & merum Imperium in dominium habent, hãc potestatem competere probauimus, & *D. Reuer. nu. 4. de Guid.* dubitatiuè loquatur, ita concluserunt
2 *Regens de Ponte de potest. Proreg. titul de pronis. §. 4. num. 33. Fabr. diff. 19. C. de diuers. rescript. Cancer. lib. 2. var. resol. cap. 2. num. 291.* dummodò iusta suadeat causa, & ad tempus fiat; nam guidaticum ob Iustitiæ auctoritatem, semper aliqua ratione vestitum esse debet, *arg. tex. in l. 4. in fine ff. de pœnis.*

Limita hanc conclusionem, non licere Baroni guidare inquisitum, qui non esset suus subditus ratione originis, domicilij, vel delicti, aut si suus subditus, causa tamen sit per electionem fori,
3 vel delegationem introducta apud Superiorem, nam esset per indirectum dare auxilium, protectionem, & receptationem, & ita est intelligenda *prag. 1. tit. de Receptat.* quæ generaliter vetando delinquentium receptationẽ prohibet Baronibus guidare: nam receptare esset, guidare eum qui sub sua iurisdictione non est.

Et data occasione loquendi de materia guidatici, non impertinenter subnectam aliquas quæstiones satis dubias, vtiles, & necessarias quæ in facto contigerunt, & in futurum prodesse poterunt.

In Regia Audientia Principatus vltra, fuit à Præside guidatus quidam Terræ Montisfortis, & in guidatico ommissa fuit clalusula solita apponi, ne accederet ad propriam Patriam, & locos partis offensæ. Et dum ille fuisset captus in suo domicilio, & ductus ad carceres Tribunalis, Fiscus instabat, exequi sententiam foriudicationis contra ipsum Reum pro crimine, de quo fuerat condemnatus, stante quod guidatico non poterat se tueri, cum non seruauerit conditionem guidatici,
4 & deliquerat in accedendo ad propriam patriã, vnde erat factus eo indignus: nam in tantum fides securitatis est seruanda, in quantum ille fidẽ non frangat, nam Guidaticum est contractus innominatus, do vt facias, *Franch. dec. 673.* & semper, quod ex parte sua Guidatus non seruat legem guidatici, resoluitur saluus conductus, ex *l. cum proponas C. de pact.* & quod Guidatus non debeat accedere ad patriam, & locos Partis offensæ, est vulgata practica, orta ex iuris dispo-
5 sitione, ne partes contristentur, *Caball. res. crim. casu* 58. Ad instar exiliati, cui tacitè interdictus dicitur de iure accessus ad Patriam, domicilium, & locos partis offensæ, quamquam in sententia nõ sit apposita talis prohibitio, *l. relegatorum §. interdicere, & §. constitutum ff. de interd. & releg. D. Regens Rouit. in pragm. 1. ex num. 8. de contum. vt non acced.* & sic licèt in proposito casu non fuerit expressè apposita dicta clausula, cum sit solita de iure ipsa subintelligitur *l. fin. C. de fideiuss.*
6 *Gabr. Rom. conclus. 5. tit. de claus. Mantic. de contr lib. 2. tit. 9.* expressio enim eorum, quæ tacitè insunt, non esset necessaria *l. 3. ff. de leg. 1.*

Ex parte Guidati respondebatur, quod dicta conditio cum non fuerit expressè posita, non potest subintelligi, cum in pœnalibus ommissum habeatur pro omisso, *l. comodissime ff. de lib. & posth.* & & negatur consequentia, vt valeat argumentum ab exiliato ad Guidatum; cum in exiliatis sit lex constituta, quæ semper loquitur, *l. arians C. de heret.* & non potest allegari ignorantia iuris *l. 2. ff. de iur. & fact. ignor.* sed cum Guidatis non adest lex prohibitiua, nisi quædam obseruantia, quam solent apponere superiores in guidaticis ad euitanda scandala, *Guaz. de pace, quæst. 62. Vulpel. eodem tract. quæst. 55. num. 3. Giurba cons. 81. in princ.* vnde cum in pœnalibus non detur extensio de casu ad casum, etiam in similibus, *DD. in cap. odia de reg. iur. in 6.* ideo cessat extensio de exiliatis ad Guidatos, eo magis
7 cum materia guidatici sit fauorabilis, & pro ea sit in dubio decernendum, *Menoch. cum coacervatis casu 336. de arb. Iud.* Et si culpa tribui potest, potius Iudici, qui potuit legem apertiùs dicere, quam Reo est imputanda *l. veteribus, ff. de pact.* & excusari potest Guidatus inscius literarum,

pœnam corporalem, & donec pęnæ erit satisfaciendum, non est locus administrationi officij, maximè si pœna infamat, nam reatus omnem excludit honorem *l. 1. C. de reis postula, lib*, 10. aut pœna erit exiliaris, & si ea descendat ex maleficio commisso in officio, & illius intuitu similiter, tum quia ille parere debet exilio, tum quia semper quòd quis in officio deliquit, eo est priuandus, & ad alia neque sit habilis, *l. Iudices C. de dignit. lib. 10. l. si quid C. de suscept. lib. 11. Muta dec. 63. & 65. Farinac. cons. 5. Tusch. litt. E. conclus. 716. Capyc. dec. 121.* & propterea neque isto casu, Officialis erit reintegrandus, aut erit condemnandus ad pœnam pecuniariam Fisco, & parti restituendam, & tunc, tua condemnatio descendit, ex crimine graui, quod secum infamiam portat, & ex ratione predicta inhabilitatur, aut ex causa leui parti restitutio fit, quod sapit potius ciuilitatem, nam criminalitatem, & talis condēnatio non afficit, neque refragatur quin Officialis non sit ad officium continuandum recipiendus *D. Regens Valenzuela cons.* 44. quando vero sententia contra Officialem, licèt pœna ordinaria sit minorata inhabilitet personam ad alia officia, vide *Caball. resolut. crim.* 121. *&* 172. *Mastrill. de Magistr. cap. 9. lib. 5. Muta dictis decis. 63. & 65.* qui latè tractant hunc articulum.

14 Postremò, an lata sententia pœnali contra Officialem, à qua fuerit appellatum, Baro possit officium vti vacans prouidere, dic quòd sententia per appellationem suspendatur, *Ric. in l. 1. ff. de re iud.* Alij dicunt, quod extinguitur ex *l. 1. §. fin. ff. ad turpil. sic Affl. dec.* 188. *& Franch. dec.* 370. Vnde oritur conclusio, actionem non nasci ex prima sententia confirmata, quia primum decretum per appellationem fuit extinctū, *Cauall. comm. opin. 6. 17. Gutt. pract. quæst. lib. 1. cap. 97. Capyc. decis.* 202. & propterea Baro durante anno officij facultatem non habet prouidendi, etiam lata sententia si fuerit appellatum. Immò si Officialis non fuisset à principio suspensus, vt supra explicaui, non obstante sententia, posset officium administrare, neque appellatione pendente poterit postea suspendi, nam nil est innouandum *cap. pastoralis §. præterea in fine tit. de offic. delegat. Ozasch. decis. 5. num. 7. Gram. cons. 66. num. 35. Surd. dec. 335. Anna sing.* 370. & est communis resolutio, vt *Guttier. practic. quæst. lib. 2. cap. 39.* prout Doct. dixerunt de Notario inquisito de falso, quod etiam pendente processu instrumenta conficere possit, & etiā secuta sententia, appellatione pendente, *Bart. l. Barbareus num. 17. ff. de offic. prætor. Giurba multa notat consil. 44. & 66. Fontan. loco citat. num.* 68.

ARGVMENTVM.

Officialis si fuerit inquisitus, & inquisitione pendente finiatur tempus Anni, vel Biennij, an sit restituendus ad tantūdē temporis, si absoluatur. Et an possit prætendere antinianitatem ad pristinum locum, quem tunc occupabat, accuratè explicatur.

SVMMARIVM.

1 *Officialis temporalis suspensus, & deinde absolutus, si interim tempus officij sit elapsum non potest petere restitutionem ad tantundem temporis.*
2 *Tempus pro tempore non datur, nec subrogatio ad officium finitum, sed actio tantum competit ad interesse contra impedientem.*
3 *Sententia supremi Senatus sustinetur in vim gratiæ, si diffinitum in ea non sit de iure.*
4 *Quod vna via non potest sustineri, ex alio fundamentum capit, vt saluetur.*
5 *Officiali absoluto, si deinde concedatur tantūdem temporis ad exercendum. dicitur noua concessio ex nunc, non prout ex tunc.*
6 *Vsusfructus præstandus à morte testatoris per biennium, si eo elapso non reperiatur præstitum, non datur per aliud biennium.*
7 *Officialis temporalis restitutus ad officium à quo fuerat suspensus non habebit Antinianitatem, & sic antiquam sed nouam vacantem, secus in Officiali perpetuo vt nu. 8.*
9 *Lex vna per aliam declaratur.*
10 *Ex diuersis non fit illatio.*
11 *Restitutio ad pristinum locum officij non datur quando primus locus fuisset concessus personæ benemeritæ.*
12 *Officialis benemerita dant facultatem Principi super præcedentia.*
13 *Ordo qualitatis est maioris potentiæ, quam ordo temporis.*
14 *Princeps post ius quæsitum alteri præiudicare non potest.*
15 *Rescripta obtenta inaudita parte cui prius erat ius quæsitum, non sunt obseruanda.*
16 *Causa conseruandi gradum dignitatis magna æstimatur.*
17 *Possessor: qui in possessione turbatur etiam armata manu potest se defendere impunè.*

CAPVT XXIV.

Officialis si pendente officio apud Superiorem fuerit inquisitus, & super imputatione delicti se defenderit, ita quod venerit absolutus. Sed interim annus officij fuit elapsus, an iurè petere possit reintegrari ad tantum tempus, quantum ex causa indebitæ accusationis, extitit impeditus, & ex allegatis hoc loco in præcit. tract. negatiuam partem firmauimus. In facto autem proprio, cum casus similis acciderit, & in Collaterali Consilio causam meam defenderem: sequentes conscripsi, quas vti vtiles, & necessarias ad corroborationem eorum, quæ anteà firmauimus, volui hic inserere, cum apud Doctissimos Senatores, viderim dubitari, & prima facie, contrarium teneri, & sunt v3.

Quod Doctor Io. Antonius Ricciardus restitutus ad finiendum officium Auditoratus Prouinciæ Hidruntinæ, iurè non possit prætendere Antinianitatem, & repositionem ad eandem primam sedem, à qua fuit amotus, iussu Proregis, sed vltimam vacantem occupare debeat, ex infrascriptis lucidè cognoscetur.

Pri-

Primò, pro fundamento adducimus, communem, & receptam opinionem illius quæstionis. Si Officialis temporalis fuerit suspensus ex cau-
1 sa inquisitionis, vel alterius impedimenti, & ex suis defensionibus fuerit absolutus, Inter quas moras, lapsum sit tempus officij, an possit petere restitutionem ad tantundem temporis quantum fuit impedimentum non sui culpa causatum. Et negatiuè ab omnibus Doctoribus fuit conclusum, quia lapso termino, concesso ad exercendũ officium, quod currit semper de momento ad
2 momentum non datur aliud tempus pro tempore, nec aliqua subrogatio, sed actio contra impedientem, & si illud fuit casuale imputabit suæ fortunæ, *Bartol. in l. si vno §. item cum quidam in fine ff. locati, & in l. si prius num. 30. ff. de noui oper. nunt.* & plenè *Fontan. de pact. nup. clauf. 4. glos. 10. num.* 102. qui esse communem refert, & post eum *Mastrill. de Magistr. lib. 1. cap. 21. num. 90. & cap. 23. num.* 56 & hanc conclusionem passim in Tribunalibus esse receptam patet *ex Valasc. conclus. 155. part. 2. Cabed. in Portug. dec. 84. lib. 2. Rota Genuens. dec. 27. Masul. ad Capyc. dec. 127. num. 5. Franch. decis. 419. & Ego scripsi ad prag. 5. de Baron. nu. 87.*

Stante ergo hoc firmissimo supposito: sequitur, quod de iustitia obtinere non poterat Ricciardus restitutionem ad complendos sex menses officij quibus non vacauit ob dictum impedimentum quia non solum dictum tempus erat effluxum, sed biennium, à die, quo ab officio dicti Auditoratus fuit euocatus.

Secundò est discutiendum, per prouisiones Collateralis Consilij obtinuerit iam restitutionẽ ad complendum tempus dicti officij, an possit prætendere Antinianitatem ad pristinum locum, quem tunc occupabat. Præmicto primo, & dico, quod talis restitutio, dum præfato Doctori de iure non competebat, vt probauimus in præcedenti articulo, sententia restitutionis tanti Sena-
3 tus sustinetur in vim gratiæ potius, quam iustitiæ, iuxta doctrinam *Bal. in l. qui se patris C. vnde*
4 *liberi*, quia quod vna via sustineri non potest, ex alia habet fundamentum accipere, vt saluetur *Crau. conf. 241. Ozasc. dec. 139.* cum alijs coaceruatis. Ita ergo prætensio occupandi primam sedem ex eo, quia fuit restitutum ad officium non habet iuris subsistentiam, nam vt diximus supra,
5 non subrogatio temporis, sed si impedito concederetur tantumdem temporis, quantum fuit suspensus, hoc erit nouum tempus, nouaque concessio, ex nunc, & non prout ex tunc, *tex.* est insignis ad litteram in *l. si vsufructus in biennium ff.*
6 *de vsufr. leg.* vbi testator reliquit vsumfructum fundi per biennium, ex sua morte præstandum legatario, quod culpa hæredis non fuit præstitũ ita quod biennium fuit elapsum; dubitatum fuit si dictus legatarius potuisset obtinere aliud biennium vsusfructus. Et decidit *tex.* quod non, quia primum tempus biennij erat elapsum, & non debebat iure reintegrari, sed datur actio ad interesse fructus primi biennij, sed si denuò concederetur, esset noua concessio ab hærede præstita; concordat *l. quæsitum, & ibi glo. ff. de vsusfr. Franch. decis.* 451. Per quæ iura (ni fal-
7 lor) ponitur gladius ad radicem, quod præfatus Doctor ea restitutione ad officium, non consequatur temporis antiquitatem, sed accipere debeat sedem vacantem nouam ex nunc, & non possit fieri retrotractio ad tunc, quando officium cum antinianitate tenebat.

Et si replicaretur, Doctores firmasse, quod quando quis restituitur ad officium, siuè ex iustitia, vel gratia, ille ad pristinum locum reponi debeat.

Dico, aliquos sic opinatos fuisse, sed communis est in contrarium; quod non reponatur ad tollendam sedem ab eo, qui in possessione reperitur, *Doct. in l. gallus §. Et quid si tantum ff. de lib. & posth. Sfort. de restit. in integr. q. 96. nu.* . . *Mastrill.* Authores vtriusquè opinionis nouissimè cumulauit in *tract. de indultu quest.* 22. *nu.* 111. Sed circumscripta tali discussione: aduertatur quæsò, eam quæstionem non adaptari, nisi
8 ad officia habentia tractum successiuum, & perpetuitatem, sed non ad officia, quæ tempore circumscribuntur, nam vt in principio fundauimus, non datur in iure temporis restitutio, & propterea quæstio Doctorum quæ ex aduerso adducitur, non facit ad Rhombum, sed prædicta fæderis distinctione conciliatur, nàm vna lex per aliam
9 declaratur; *l. non est nouum ff. de legib.* quia con-
10 trarietas in iure non datur *l. vnica C. de veter. Iur. enucl.* Vndè ex diuersis non est facienda illatio, vulgata *l. Papinianus ff. de minor.*

Vlterius, vltra quod communis opinio est in contrarium, non dari restitutionem ad primum locum officij, tamen limitatio adducta etiam à Doct. tenentibus affirmatiuam, est quod si ille qui fuit prouisus in locũ remotum sit persona sa-
11 tis benemerita, tunc restitutus reintegrari non potest ad tollendum illi locum, *Lanar. cons. 21. num. 12. Paris de reintegr. feud. vers. & quia*; & alios adducit *Mastrill. loco citato nu.* 122. Qualiter in locum Ricciardi fuerit à Prorege vocatus Auditor Io. Franciscus Capiblancus; qui primam sedem nunc tenet, scit sua Excellentia, & omnes eius Ministri, & qualitas benemeritorum, tot seruitiorum, Doctrina, Doctoratus antiquior, præstantia in defendendis causis
12 in Tribunalibus, sunt notoria. Hæ, qualitates dant facultatem Principi, super præcedentia, *Doct. in l. cum quid ff. si cert. pet. & bene ponderat. Mastrill. de Magistr. lib. 5. cap. 4.*

Inde oritur alia conclusio, Proregem posse
13 personam benemeritã prouidere in aliquo Tribunali cum præcedentia, ad alios Collegas, quia ordo qualitatis est maioris considerationis ordinis temporis, *de Pont. de Potest. Proreg. tit. de prouis. §. 2. num. 8. & latius ibi Mastrill. num.* 75. vnde etiam existis causis non potest amoueri ipse Capiblancus à loco quem tenet.

Tertiò, & vltimò non officit quod fertur, per Collaterale Consilium fuisse factam prouisionẽ, vt restitutio facta ad officium præfato Ricciardo, sit cum præcedentia, prout locum habuerat tempore amotionis, cum enim sit facta, in nihilo citatis, nec auditis interessatis; quis nescit? quod
14 non nocet, iuri enim tertij, post ius quæsitum neque Princeps præiudicare potest, *vulg. l. 2. §.*
15 *si quis ff. ne quid in loco publ.* & talia rescripta non sunt obseruanda, sic statutũ est in *l. rescripta*

C. de

C.de prec. Imp.offer. l.si.C.si contra ius vel vtil. publ. nam præsumitur potius circumuentus superior, quam sit dicendum, quod alij voluerit præiudicium afferre.

Ex supradictis patet, qualiter Collegæ sint (cum reuerentia) grauati. Ideo ad ius, & iustitiam causa erit remittenda, vt ipsis auditis terminetur; si iure possit dictus Ricciardus restitui ad suam primam sedem.

16 Nec ambitioni talis oppositio erit tribuenda, causa enim conseruandi gradum dignitatis magna æstimatur, l. obseruare §. antequam vers.

17 magni enim refert. ff. de offic.proconf. & armata manu de iure licitum esse causam defendere ait Auend. de exeq. mand. Regum cap. 19. num. 55. & Gratian. discept. 250. num. 53. quia iniuria fit possidenti, quando turbatur, l. iniuriarum l.1.§.si quis de honoribus ff. de iniur.

Causa hæc ob mortem dicti D. Ricciardi, decisa non fuit, sed ex prædictis veritatis manifestè conspicitur.

ARGVMEMTVM.

Electio Officialis cum pertinet ad Baronem, & Acceptatio ad Vniuersitatē, an quilibet ciuis admittatur ad opponendum, & quid si maior pars consentiat, an minor possit impedire officij possessionem, & quando à principio non fuit contradictum, an postea opponi possit, & quæ exceptiones obstent, recensentur.

SVMMARIVM.

1 Officialis possessio potest impediri non solū à Regimine Vniuersitatis, sed à quolibet ciue.

2 Officialis refirmari non potest, vno ciue reluctāte, quod secus est in assignanda possessione, vt num. 5.

3 Popularis actio, & exceptio ab vnoquoque ciue exerceri potest.

4 Maior pars ciuium attendenda est, & cuius expensis sit lis facienda, minori parte contradicente num. 6.

5 Officiali consignanda est possessio concurrente maiore parte ciuium, licet minor pars dissentiat.

7 Minor pars ciuium, si in lite obtineat recuperat expensas ab Vniuersitate.

8 Officiale acceptato, nullo contradicente, cum de iure acceptari non debuisset tenetur desistere, deinde vno ciue opponente, & ita refertur iudicatum num. 12.

9 Multa facta tenent, quæ impediri poterant fieri.

10 Vniuersitas neque tacitè, neque expressè potest tollere legem Superioris.

11 Iuri publico præiudicari non potest.

13 Officialis possessio multis casibus denegari potest, sed ex contugio solo non impeditur, si ibi incolatum non fecerit.

14 Officialis cuius ætatis esse debeat, vt administrare valeat, & nu. 16.

15 Impuber beneficia, & dignitates consequi potest.

17 Ætas maior in Regno decem, & octo annorū intelligitur, vt sit quis liber à tetula, & cura, non autem in cæteris, quæ de iure maiorem ætatem requirunt.

CAPVT XXV.

Electionem Officialis ad Baronem pertinere, acceptationem verò ipsius, ad Vniuersitatem loci, quæ se opponere potest, & possessionem impedire, si quas iustas habeat exceptiones conclusimus. Et non solum Syndico, & Decurionibus nomine vniuersali hoc ius competit, sed cuilibet ciui datur actio impu-
1 gnandi. l. reus delatus, & ibi glos. in verbo appellatum ff. de muner. & honor. Cabed. decis. 112. part. 1. & decis. 84. part. 2. Sed dubitatum fuit, quid si maior pars Decurionum, vel ciuium, Officialem recipiat, & minor pars contradicat; an supersedendū sit in consignanda possessione, & ex prædictis videtur quod cum ius oppugnandi pertineat singulis vt singulis, vno reluctante supersederi debeat, vsquequò prouideretur super oppositione, prout fuit decisum per
2 Franch. decis. 609. quod aduersus refirmationem prætensam ab Officiali; si vnus ciuis reluctet ea fieri non possit, quia actio, & exceptio popularis dum omnibus competat, ab vnoquo-
3 que exerceri potest, l.1. ff. de popul.act.

Alij dixerunt, attendendum esse, quod à ma-
4 iori parte fuerit conclusum, ex l. quod maior ff. ad mancip. cap. factum à maiori de reg. iur. in 6.

Nec refert, ius pertinere singulis vt singulis, nam vera est propositio, vt salua sit actio opponendi, sed interim attendendum est, quod à ma-
5 iori parte agitur, & in plenario iudicio coram Superiore erit discutiendum: si obiectio subsistat, vt io indiuiduo Fontan. de pact.nup.claus. 4. glos. 10. par. 1. num. 90. Cabed. dec. 102. quas doctrinas nota, nam cum difficultate in facto, in-
6 ueni punctualem auctoritatem, sed cuius expensis talis lis sit agitanda, docet ibi Fontan. quod si maior pars opponat, Communitatis expensis lis
7 debeat agitari, si minor pars agat, suis impensis facere debet, sed si obtinebit dum negotium populare est, vtiliter fuit gestum, recuperabit ab Vniuersitate, & sic innuit Auend. de exeq. mand. cap. 19 par. 1. num. 17. Vius decis. 42.

Sed an acceptato Officiali ab Vniuersitate, nullo contradicente, valeant postea aliqui ciues, vel ipsamet Vniuersitas, exceptiones præsentase pendente officio, opponendo, vt Officiolis, debeat desistere. In facto enim erat quidam exterus de Regno, & Principi nostro subiectus, vnde officium exercere in Regno prohibetur, vt in prag. 1. tit. de Eccles. perso. quod erat notum ipsi Vniuersitati, sed illum admiserat, qui cautionem syndicatus præstiterat, postea aliqui procuraue-
8 runt prouisiones à Reg. Audientia Hidruntina, vt amplius non exerceret, qui comparuit dicendo, Vniuersitatem sibi præiudicasse, eum admittendo, & tacitè renunciauit huic exceptioni, quapropter non debebat regressus ad ius renunciatum, l.1. §. qui semel, ff. de succ. edict. &

multa

multa facta tenent, quæ impediri poterant fieri, *l. patre furioso ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur.* & dispositio Pragmaticæ, & aliorum iurium prædictorum, fuit facta, ne subditi postea repetirentur elusi, si Officialis iter arripiet, sed dum fuit cautum, per fideiussores de parendo sindicatui, erat Communitati satisfactum.

Replicabatur ex parte ciuium, Vniuersitatem,
10 nec tacitè, neque expressè posse tollere legem Superioris, *l. ius publicum ff. de pact. l. priuatorū consensus C. de iurisd. omn. iud.* cumque resistant iura Regni, prohibitiuè, & annullatiuè ne tales
11 personæ eligerentur, & prohibitio fuit inducta tam fauore subditorum, quam publici, ergo præiudicari, non potuit, *l. nemo potest ff. de leg. 1.*
12 *Gram. cons. ciu. 16.* ex quibus contra Officialem iudicauimus, Cumque post multos dies dispensationem à Prorege procurasset, fuit ad administrationem admissus, & reintegratus, sed si essent aliæ oppositiones non cōcernentes ad beneficium publicum, vel non haberent iuris resistentiam, aliud esset dicendum.

Casus autem molti sunt, qui de iure sparsim positi fuere, qui opponi possunt aduersus Officialem, antequam possessionem officij capiat, & adduxi in *in praeced. commen. num. 117.*
13 *& 162.* aliquos, qui impediunt, vt Officialis exercere non debeat, & in facto, Capitaneo Miscianeæ fuit obiectum duxisse ibi vxorem, & fuit altercatum, si iusta fuisset exceptio, & adducebatur dicunt. *Doctor. in l. fin. C. de crim. Sacril.* de orto, & oriundo, vel habente maiorem partē bonorum in loco, quod prohiberi ei debet administratio officiorum, & sic *tex. in l. nullus C. de diuers. offic. lib. 12. & Const. Regni incip.* Iustitiarij per prouincias. Sed in contrarium allegabatur *Afflict. in d. const. 2. notab.* qui ait, solum contagium non officere, si ibi non fecerit incolatum, & ita prouisum fuit, & à M. Cur. confirmatum, Possunt etiam opponi defectus naturales senectutis, vel morbi, inhabilitatis personæ, nam isti repelluntur, vt refert *Fontan. loco supra citato num. 56.* & sic dicit, erunt creati contra capitula, & priuilegia, Vniuersitatis veluti, vt sit Doctor, vel de non conuicinio.
14 Item si sit minoris ætatis, sed dubium est, cuius ætatis debeat esse Officialis, vt valeat administrare. Impuberes prohibentur, quia animi iudicium non habent, *l. 2. §. fin. ff. de reg. iur.* nec Princeps potest dispensare, *glos. in l. cum praetor. §. fin. verbo impubes ff. de Iudic. Suarez. alleg.*
15 *12.* Nec refert, impuberem posse consequi beneficia, & dignitates, nam est verum, si non requirant administrationem, quia potest per substitutū seruire, vt *Dec. in d. l. 2. § impuberes ff. de reg. iur.* Adultus vero neque Magistratum gerere potest, nam vsque ad vigesimum annum abstinere debet, *l. cum. lege ff. de recep. arbitr. c. cum vigesimum de effic. deleg.* nisi Princeps dispensauerit, vel partes scienter eum minorem in ipsum consenserint, iuxta *tex. in l. quidam consulebant ff. de re iudic.* nam cum Adulto potest fieri habilitatio, non cum impubere; *Cald. in l. si curatorem, vers. hunc contractum C. de in integ. rest. Blanc. de comprom. quest. 2. V mi. com. opin. 179.*
16 *lib. 2. & Barbos. in l. cum praetor §. fin. ff. de Iu-*

dicijs, Et licèt in Regno ætas annorum decem, & octo, reputetur perfecta, quisque maior dica-
17 tur, vt in Constit. Regni. Minorum iura, ea intelligitur, vt libera sit a tutela, & cura, sed non extenditur ad cætera, quæ de iure maiorem ætatem requirunt. *Megen decis. Flor. 22. Bartz. dec. Bonon. 74. num. 12. & Sferza de restit. in integr. par. 1. quest. 15. art. 9.* qui plenè punctum discutit, & An & quando statutum circumscribens ætatem haberi pro maiori, ad certos annos, extēdatur in omnibus casibus.

Et diebus elapsis in regia Audientia Principatus Citra, Doctor Ioannes Salatus Aduocatus ibi primarius, & pauperum patronus dubium proposuit, si ætas testium dicatur perfecta decem, & octo annorum, dum iure communi non sit quisquam idoneus, nisi sit ætatis viginti, quando deponit in causa criminali, *l. in testimonium ff. de testibus, & Gram. dec. 40. V mi. decis. 86. Farinac. de test. quest. 58.*

Multa alia opponi possunt ad impediendum, vt iure officiali possessio denegetur, quæ posui in præcedent. comment. super hac Pragmatica, & vide *tex. in l. cum praetor §. fin. ff. de Iudic. & ibi Doct.*

ARGVMENTVM.

Sequestrata Iurisdictione Baroni ob delictum vel debitum, an alius Officialis sit constituendus, durante anno illius, qui in possessione reperitur.

Suspensa iurisdictione, an solus Prorex Officialem constituere debet, vel etiam alij Superiores Magistratus.

Terra locata cum iurisdictione, an conductor teneatur stare Officiali.

SVMMARIVM.

1 *Officialis infra annum amoueri non potest, quamuis Baro decedat, vel Terra vendatur, & num. 7.*

2 *Baroni sequestratur Iurisdictio sua Terra, si pro delicto sit contumax.*

3 *Iurisdictio ob debitum Baronis, cum assensu sequestrari potest.*

4 *Baronis sequestrata iurisdictione, ad solum Proregem spectat Officialem ibi creare.*

5 *Iurisdictionem cum mero, & mixto Imperio concedere, pertinet ad Principem, vel ad eum, cui ille concessit.*

6 *Sequestrata iurisdictione Baroni, Officialis qui reperitur in possessione infra annum remoueri non debet.*

8 *Multa transeunt parte non opponente.*

9 *Conductor iurisdictionis alicuius feudi non potest amouere infra annum Officialem, qui in possessione reperitur.*

10 *Affictator Terra salarium tantum offerre potest Officiali à Barone ante conductionem electo, non data possessione.*

CA.

CAPVT XXVI.

QValitas officij adeò circumscripta est
anni circulo, seruata forma huius prag-
maticæ; quod nec morte Baronis con-
cedentis, neque si Terra vendatur, Of-
1 ficialis qui in possessione reperitur, moueri pote-
rit, vt in præc tract. probauimus. Sed continuò
vidi dubitatum, si sequestretur iurisdictio Baro-
ni, quia fortè est contumax pro aliquo delicto,
ob cuius contumaciam iurisdictionem exercere
2 nequit, secundùm *And. in Constit. Regni Cle-
mentiæ, & in cap. 1 tit. An ille, qui interfe. fratr.
Freccia de subfeud. author, 29. Ann. sing. 52.* quod
etiam obseruatur, quando fit exequutio super
3 Terra pro debito Baronis cum assensu, nàm etiã
iurisdictio auctoritate Superioris suspenditur,
Ann. sing. 180. & latiùs *D. Rouit. pragm. 3. ex nu.
16. de ordine Iudic. Mastrill. de Magistrat. lib.
4. cap. 15. num. 23.*

Istis enim casibus, Prorex in Terris sequestra-
4 tis Officiales constituit, qui nomine Regio iuris-
dictionem administrent, cùm ad ipsum solum
spectet illos creare, Barone suspenso, *de Pont. de
potest. Proreg. tit. de assensu §. 1. num. 18.* Et con-
tradixi in Regia Audientia Hydruntina, in qua
effectus fuerat contumax Baro Castrignani pro
causa criminali, & Præses cum Fiscali constitue-
rant Officialem ego dicebam, quod concedere
ordinariam iurisdictionem, cum mero, & mixto
5 imperio spectabat ad solum Principem, vel ad
eum, cui specialiter ipse concessit, *tex. in cap. 1 de
regalib.* vbi *And.* & alij, *Peregr. de iure fisci lib. 1.
tit. 1. num. 10. Couarr. pract. quæst. cap. 1. ex nu. 9.*
Cumque Regia Audientia non habeat potesta-
tem, & facultatem iurisdictionem concedendi,
ergò iniustè, & nulliter Officialis constituebatur,
& habito recursu ex parte Baronis ad Proregem,
fuit rescriptum, vt de cætero abstineremus, Offi-
ciales in similibus creare.

Et redeundo ad institutum, si Officialis Baro-
nis reperiatur infrà annum in possessione officij,
6 qui tempore habili fuerat creatus, an iurè reuo-
cari possit, & alius à Prorege constitui. Dixi obi-
ter in præced. Comment. hoc loco, suspensionem
non resoluere gesta, facta à Barone, & sic iurisdi-
ctionem concessam per annum non fuisse extin-
ctam, Nàm si in casu mortis, & resolutionis do-
7 minij Baronis, Officialis poterat annum officij
explere, vt vltrà ea, quæ anteà dixeram, decisum
refert *Viscōt.* posteà visus *ad decis. Franch. 216.*
fortiùs sic erat dicendum in iurisdictione suspē-
sa, vt innuere videtur *D. Rouit. consil. 81. Peregr.
de iur. fisc. tit. de vendit. fiscal. num. 33.* & sic cor-
roborantur ea, quæ priùs concluseram. De facto
tamen contrarium solet obseruari, nàm statim fa-
cta suspensione, nouus constituitur Officialis, sed
credo hoc euenire, quod Officialis, qui est in lo-
co non repugnat, neque apud Proregem se de-
fendit, & multa transeunt, parte non opponente,
8 *Franch. dec. 278. nu. 7.* & diffusè *Mars. in l. vnius
§. cognitorum ff. de quæst.*

In conductore verò Terræ, cum iurisdictione,
idem seruandum censui, quod teneatur stare Of-
9 ficiali, *Franch. decis. 216. Ozasc. decis. 82.*

Sed si officium sit prouisum, ante locationem,
10 & expeditæ patentes, tùnc conductor, si nolue-
rit recipere illum, creatum à Barone, offerendo
officij salarium, poterit alium constituere ad sui
electionem, *Franch ibi in fine, & Addent.* neque
erit obligatus dare lucra, & gagia, quæ in officio
lucrari posset, quia illa debentur, & compensan-
tur cum labore. Vnde sat erit, salarium offerre,
*Frecc. de subfeud. auth. 3. in fine, Ann. in cap. 1. n.
223. de vassall. decrep. ætat.*

ARGVMENTVM.

Officiales dissimulantes delicta, vel delin-
quentem relaxantes, qua pęna puniantur.
Baro priuilegio componendi abutens, tran-
sigens in causis exceptis, quando eo priua-
ri possit.
Compositiones excessiuæ, an à Superiore
moderari possint, & ab eis appellari.

SVMMARIVM.

1 *IVdex non debet esse clementior lege.*
2 *Iudex iniuriam facit legi, quando statutam
pœnam non imponit.*
3 *Iudex dolosè pœnam remittens, eandem pęnam
ipse substinere debet.*
4 *Iudex ex causa pœnam minorare potest.*
5 *Satellites captum inquisitum dimittendo, ar-
bitrariè vsque ad capitalem pœnam puniun-
tur.*
6 *Birrnarij debitorem captum dimittentes, pu-
niuntur, & debitum soluere tenentur.*
7 *Officialis qualiter puniatur, delinquentem re-
laxando.*
8 *Componendi facultas non subintelligitur sub
concessione meri, & mixti imperij, & quatuor
literarum arbitralium, nisi specificè conceda-
tur.*
9 *Pœnas corporales in pecuniariam commutan-
do datur occasio delinquendi.*
10 *Priuilegio abutens eo priuatur.*
11 *Baro fuit punitus ex compositionibus factis in
casibus prohibitis.*
12 *Appellari potest ab excessiua compositione fa-
cta à Barone.*
13 *Restitutio in pristinum, quando ex vna parte
actus impugnatur, quando vtrique parti sit
concedenda.*

CAPVT XXVII.

MAndat hæc pragmatica, vt Barones, &
Officiales debeant delinquentes debi-
tis pœnis punire, & qui potestatem ha-
bent componendi ea vtantur, nè ex abusu, con-
tra eos de iustitia Princeps prouidere cogatur.

Vnde primò notandum duxi, Iudicem non
1 debere esse clementiorem lege, vt in *Auth. de
Iudice, §. oportet. coll. 9.* & iniuriam legi facit Iu-
2 dex, qui pœnam statutam non imponit, & puniri
potest, *l. seruos, C. de vi publ. leg. fin. C. de sanct.
baptis. iter.* & *And. in cap. 1. tit. quæ sint regal.
verbo bona committentium*, dicit, quod dolosè
remittens pœnam, ipse eandem pœnam substi-
nere

3 nere debet,& sic *Paris de sindic.verbo pœna.* Ex
causa tamen posse minorari pœnas, non dubita-
tur, *l. quid ergò §. pœna grauior, ff. de ijs, qui no-*
4 *tant. infam. Tiraq. de pœnis temper.* & infinitos
casus collegit *Auend.de exequend.mand cap.16.*
par.2.Farinac.quæst.98. Indè in facto occurrit in
Regia Audientia Principatus Vltra, quosdam
Milites campaneæ cępisse inquisitum de delicto
5 graui,& posteà clandestinè illum dimisisse, &
fuit altercatum, qua pœna essent puniendi, cum
jam constaret in inquisitione de prædictis,& erāt
inditia, quod pecunia id fecerint, & adducebam
Menech.de arbitr.Iudic.cent.6.casu 583. qui ait,
esse arbitrariam vsque ad capitalem pœnam, si
capti erant personæ de capitali crimine conui-
ctæ,& sequuntur *Campan. in c. Regni 16. Boer.*
decis.217.Farinac.quæst.32.à num.17. Vin. dec.
202. & tanquàm delinquentes in officio, posse
eo priuari, est *text. in l. si aliquid, C. de suscep. lib.*
10.& in *l. Iudices, C. de dignit. lib.12.* Et exindè
dictos milites officio priuauimus,& exulauimus
à Prouincia per annos septem, & dum esset ap-
pellatum, fuit confirmata nostra sententia in M.
C. & S. C. & non solùm puniendi sunt, relaxan-
6 tes criminosos, sed etiam debitores ciuiles, nàm
postquàm sunt in manu familiæ, non possunt il-
los dimittere,& si illos certiorassent, vt aufuge-
rent, similiter castigari possent,& tenentur ad de-
biti solutionem, *Mars.sing.17. & in rub. de fide-*
iuss.num.16.Stracca de mercat. tit. de decoctor.
in 2.p.vlt. par. §. circa propositam rubricam nu.
11. & nouissimè *Giurba cons. 76.* vbi latè expli-
cat, qua pœna puniatur Officialis, qui sine causa
7 delinquentem relaxauit. Et dum fuisset exposi-
ta quærela in Sindicatu contra Officialem Galli-
polis, quod reperta, cum sclopo paruo, de nocte
quadam persona inquisita illum relaxauerat, cō-
demnauimus ipsum, nè liceret exercere officia
per annos ex *Farin. q. 111. num.* . . Et si conti-
nuò castigarentur Gubernatores Regij, qui habi-
ta mercede omnia delicta supprimunt, compo-
nunt,& dissimulant, non committerentur tanta
flagitia, spe ducti, quod omnia pecuniæ accomo-
dant.

Secundò aduertendum duxi, id quod *tex. d.*
prag. dicit, vt Barones, qui vigore suorum priui-
legiorum potestatem componendi habent sic
8 vtantur, nè ex abusu Princeps prouidere coga-
tur. Potestas componendi multi opinati sunt,
subintelligi sub concessione meri,& mixti impe-
rij, sed falsum est, nàm si specificè sit data talis fa-
cultas, non venit, *Fab.de Monteleon. tract. de li-*
ter. arbit. cap.29. licèt solitum sit in omnibus fe-
rè inuestituris exprimi, vt *Franch.decis.370.*

Vlteriùs quamuis Baro habeat tale priuilegiū,
eo tamen vti taliter debet nè ex abusu ipso pri-
uetur,& vtinam Princeps animaduerteret,& sui
Ministri ad talem abusum, cum hæc facilitas cō-
mutandi pœnas corporales in pecuniarias sit in-
9 gentiuum delinquendi; *cap. est iustitia 23. q. 4.*
Abuti enim dicitur quis, quando dolosè, multè
componit, sunt namq; multi casus de iure com-
muni, & Regni, super quibus non licet compo-
nere, vt diffusè explicaui *in prec.Com. super hac*
prag. Si contra formam Baro componeret, vltrà
quod esset nullius valoris compositio, posset Su-
perior, cognito hoc abusu, ad tempus, vel in per-
petuum tali priuilegio eum priuare, Nam vera
10 est conclusio, quod priuilegio abutens ipso pri-
uatur, *l. qui sine, ff de negot. gest. c. vt priuilegia*
de priuileg. Affl.in constit.Regni ea,quæ ad decus
num.14.D.Reg.Tap.in l.fin.ff.de const.Princ.p.2.
c.7.Fab.diff.vlt.C.quando lic.sine Iud.se vendic.
Et dùm contra Marchionem Burgentiæ esset à
vassallis, inter alia porrecta capita, quod absque
11 partis remissione, & in alijs casibus prohibitis
compositiones fecisset, fuit prouisum, quod dein-
dè Sacro Consilio inconsulto non componeret,
& licèt reclamasset, non vidi posteà quid fuerit
decisum. Et sic excessiuæ compositiones mul-
totiès à Superioribus fuerunt moderatæ. Et in
facto, dùm quidam inquisitus se submisisset gra-
tiæ Baronis, petendo admicti ad compositionem,
proùt ipsi Baroni videretur, ille taxauit pœnam
cuiusdam Insultus in ducatis centum,& dum co-
geret illum ad soluendum. Reus appellauit ad
Regiam Audientiam Salerni. Aduocatus Baronis
dicebat, non esse admictendam appellationem,
cum ille consenserit, & se remiserit ad arbitrium
Baronis, *arg. ex cap. sane de renunc. Paris de sind.*
in vers. compositio, §. an si est num. 5. Carau. Ritu
276. *num.* 4. ex aduerso fuit allegata in terminis
12 *dec.Gizzar.57.* vbi deciditur, posse appellari, vt
reducatur compositio ad iustum arbitrium, quia
iudicium in eum collatum, debet esse discretum,
glos.fin.in l.penul.ff.de recep. arb. Et licèt replica-
retur, quod dum reus nolebat stare arbitratæ cō-
positioni, neque Baro intendebat velle compone-
re, vt quilibet reponeretur in pristinum. Diximus,
13 quod repositio in pristinum debebatur ex capite
nullitatis, *l. quod si minor, §. restitutio, ff. de minor.*
sed cum agebatur de reducendo factum ad iu-
stum arbitrium, non poterat tractari, nisi punctus
Iustitiæ,& non stat in arbitrio Iudicis, se pœnitere,
vt bene *Peguer, dec, 91.* & sic fuit moderata com-
positio in ducatis quinquaginta, vtinam visitarē-
tur Barònes, vti prius agebatur, hac enim faculta-
te quasi omnes Barones priuarentur, tam malè ea
abutuntur, in componendo vassallos in causis iu-
stis,& iniustis,& tàm vbi constat delictum, quam
vbi adest suspitio, vel leuia inditia, carcerant, tàm
rigidè, vt miseri, timore cruciatus carceris, redu-
cuntur ad compositionem ad votum Baronum,
contra iustis debitum, quia vbi non est materia,
non potest dari forma.

ARGVMENTVM.

Mater si concurrat in accusando cum vxore occisi, quæ ipsarum præferatur in agendo; & remictendo.

Gratia facta sub conditione, vel modo, quando ipso iure resoluatur, si non adimpleatur.

SVMMARIVM.

1 *GRatia facta sub conditione, euanescit si conditio non fuerit adimpleta.*

2 *Conditionalis actus, reducitur ad non causam, quando deficit conditio.*

3 *Vxor admictitur ad accusandum de morte sui viri.*

4 *Vxor secundum aliquos, præfertur consanguineis, & filijs in accusando de morte sui viri occisi, sed contrarium est verius, vt num. 7.*
5 *Mater si concurrat in accusando, & remictendo, cum vxore filij occisi, præfertur mater.*
6 *Filij sunt pars viscerum Matris.*
8 *Vxoris privilegium in accusando, & remictendo dicitur exorbitans, & ius speciale.*
9 *Ius accidentale habens, non præfertur habenti ius naturale.*
10 *Amor potius descendit, quam ascendit.*
11 *Pater magis torquetur in filium, quam in se ipsum.*
12 *Filij cum matre vna, & eadem persona censentur.*
13 *Vbi est eadem ratio, idem ius debet statui.*
14 *Potior in querelando præfertur in remictendo.*
15 *Remissio in Regno vt fiat à proximioribus, est ius nouum correctorium iuris communis.*
16 *(Dummodo) hæc clausula, inducit modum, & non conditionem.*
17 *Modus potius, quam conditio in dubio præsumitur.*
18 *Modalis actus in casu contrauentionis non irritatur ipso iure, sed per oppositionem.*
19 *Vxoris actio, in accusando, & remictendo, extinguitur per transitum ad secunda vota.*
20 *Emphyteota non soluendo in tempore non incidit in commissum si faciat depositum antequã Dominus directus opponat.*
21 *Remissio facta sub conditione, an valeat, & resoluatur.*
22 *Filia fœmina per statutum, vel renunciationem exclusa, an iure sanguinis ad querelandum, remictendum admictantur.*
23 *Tutor an possit remictere pro pupillis absque decreto.*

CAPVT XXVIII.

BArones non posse componere, nec gratiare Vassallos, nisi prius habita remissione à parte offensa, latè explicauimus in præced. comment. Nunc pulchram quæstionem, obseruatione dignam adnotare volui, quam in Collaterali Consilio defendi, & facta fuit mihi magna oppositio à Fisco, & quod tunc allegaui, hic inserere putaui, & sunt v 3.

Punctus de quo fit contrauersia, quamuis nouus videatur, tamen ni fallor difficultatem habere non puto, Cornelium Pellegrinum, & Carolum Antonium Clausum gaudere debere gratia à Prorege eis facta, & per Magnam Curiam admissa, de prætenso homicidio in personam Francisci Antonij Saia.

Et licèt Fiscus opponat, ipsos asserta gratia gaudere non posse, cum fuerit eis concessa sub conditione, vt infra annum à partibus offensis remissionem procurare debuissent, cumque accusatio fuerit facta contra præfatos Inquisitos à matre, & vxore occisi, & in actis non appareat, nisi matris remissio, & non vxoris, & tempus à Principe præfinitum sit elapsum, gratia euanuit,
1 dum conditio in ea apposita adimpleta non fuerit, & reducitur ad non causam actus, quando conditio deficit, *l. 2. ff. de in diem addict.* cum
2 vulg. & quod vxor possit accusare de morte vi-
3 ri, non dubitatur, *Bart. in l. 2. ff. de accusat. Decian. in suis tract. crim. part. 1. lib. 3. cap. 7. Carrer. in sua pract. crim. §. homicidium num. 381. Farinac. quæst. 13. num. 14.* & multi fue-
4 runt opinionis vt vxor præferatur omnibus consanguineis, & etiam filijs, *Fabr. diff. 2. C. qui accus. non poss. Boer. decis. 233. Basard. quæst. 58. num. 61. Flores de Mena lib. 1. var. quæst. 9. 7. Gomez cap. 1. delictorum nu. 32. & cap. 3. num. 65. Tartag. prag. 8. num. 30. de compos.* & alij quos nouiter referunt *Castil. de vsufructu cap. 40 & Grurba cons. 61.*

Verumtamen supradicta oppositione non obstante, ex matura consideratione eorum, quæ proponuntur, dicimus, præfatos omninò gratia debere gaudere, & pro fundamento supponimus, & quod isti infra terminum assignatum obtinuerũt pacem, & remissionem à parte offensa, quæ erat Mater, quæ est in potiori gradu, &
5 omnibus præfertur, tã in accusando, quam in remictendo, tum respectu sanguinis, quam vti hæres, dum mortus sine filijs ab intestato decesserit. Et quamquam vxor ad accusandum admictatur, vti propriam iniuriam prosequens ratione affectionis, & coniunctionis, tamen procedit hæc conclusio, quando concurreret cum personis Marito coniunctis, sed non cum personis in primo gradu descendentium, vel ascendentium existentibus, nam cum vxore stat præsumptio affectionis, sed cum filijs, & matre stat veritas, cum
6 pars viscerum sint, *l. isti quidem ff. quòd met. caus.* & accusandi ius gradatim conceditur, ratione maioris vinculi, amoris, & doloris, *Clar. quæst. 15 nu. 6. Plaz. de delic. cap. 39.* maior enim claritas non potest haberi, quam in matre, & in Sacro Consil. concurrente vxore cum filijs ad ac-
7 cusandum, decisum fuit, filios præferri, vt *Frãch. dec. 382.* & post eum *Castill.* loco supracit. qui relatis omnium opinionibus hanc veram esse
8 refert *Gratian. discept. for. cap. 518.* qui ait, priuilegium concessum vxori ad accusandum esse exorbitans, & ius speciale, vnde non debet operari, vt habens ius accidentale, præferatur
9 habenti ius naturale, *l. qui habet ff. de tutel.* Et si prædicti Doctores loquuntur in filijs, à maioritate, non solum à paritate rationis, idem in matre procedere erit asserendum, à cuius visceribus orti sunt filij, & amor matris superat illum, quem habent filij erga parentes, cum amor, vt dicitur
10 potius descendat, quam ascendit, *And. in cap. 1. §. publici latrones in fine, de pace tenend.* adeò affectus parentum est magnus, quod torquentur
11 magis in filios, quam in se ipsos, & tradit ibi *And.* exemplum de Patre, qui contentus fuit mortem subire potius quam videre filij supplicium, *tex. est singularis in l. propter insidias C. de iis qui accus. non poss. in l. isti quidem ff. de eo*
12 *quod met. caus.* filij enim cum matre, vna & eadẽ persona censetur, *l. fin. C. de impub. & alijs subst. Tiraq. de primog. quæst. 40. num. 34.* multa cumulat. Si ergo ius prospexit, vt ij præferantur, cum quibus stat maior affectio, & sanguis vinculum, & ideo filij præferuntur vxori, fortius idẽ erit asserendum in matre, quæ vt dixi plus amar.
13 cum filius sit pars viscerum eius, & si vbi eadem
est

est ratio idē ius statui debet, *l. illud ff. ad L. aquil.*
& quanto maior ratio suadetur, casus est minus
dubitabilis, *auth. multo magis C. de Sacrosanct.*
Eccles. Euerard. loco. top. 66. propterea decisio
Sac. Cons. statuta in filij, extendendam ad ma-
trem, non videtur dubitandum, vt exclusa dica-
tur vxor, dum mater in iudicio accusauerit, &
remiserit. Nam quæ potior de iure est in quære-
14 lando, ipsa præfertur in remictendo, *Farin. q.* 13.
in princ. Foller. in prag. 5. *de compos. Plazza in*
epitom. delic. cap. 39. *& Gratian. in terminis in-*
ter vxorem, & filios sic respondit *discep.* 518.
num. 3.

Vlterius, intuendo ius Regni, ex *prag.* 8. *tit.*
de composit. Nouum ius fuit inductum corre-
15 ctorium iuris communis, vt asserit *de Pont. de*
potest. Proreg. tit. de prouis. §. 4. *n.* 19. quod re-
missio sit obtinenda à proximioribus in gradu,
quibus defertur successio, vnde sola prærogatiua
sanguinis non sufficit. Inde filiæ fœminæ, quæ
de iure Regni parentibus non succedunt, non sūt
requirendæ, dum adsunt alij hæredes masculi, vt
de Pont. loco citato. Ergo in casu nostro, ma-
ter sola, quæ est in primo gradu sanguinis, & po-
tior in successione filij occisi, cæteris omnibus est
preferenda in accusatione, & remissione, exclu-
sa vxore, quæ non habet ius sanguinis, neque
successionis. Quibus sic fundatis resoluta est Fi-
sci obiectio, & pro gratia, si esset dubium, erit
decernendum, *l. interpetratione ff. de pæn. & l.*
fauorabiliores ff. de reg. iur.

Postremo ex abundanti dicimus, quod si de
iure foret necessaria vxoris remissio, (quod ne-
gatur) adhuc Fiscum non posse obtinere demō-
stratur, Gratia enim fuit perfecta, & simpliciter
facta, & licèt in fine fuerit posita qualitas per
verba (*con que dentro vn anno alcanze la remis-*
sion de las partes) illud verbum con que, quod,
16 latine interpetratur, dummodo, inducit modum,
& non conditionem, *Bart. in l. in quibus diebus* §.
termilius, ex num. 5. *ff. de cond. & demonstr.*
Mantica de tacit. ambig. lib. 10. *tit.* 5. *Farin.*
cons. 93. *Giurba cons.* 81. *num.* 9. & in dubio ver-
ba potius modum, quam conditionem inducere,
17 est præsumendum, vt minùs nocent *Doct. in l.* 1.
C. de his quæ sub modo, Gratian. discept. 136. dis-
positio autem quæ à principio fit sub conditione,
ea deficiente, resoluitur, sed quando est facta
18 sub modo, non irritatur in casu contrauentionis
ipso iure, sed per partis oppositionē venit rescin-
denda *Bart. in l. eius qui debitorem ff. de iure*
Fisci. Ripol. de condict. 4. *cap. rubr. de Pont.*
cons. 82. *num.* 11. & sic resolutio fit ex nunc, &
non prout ex tunc *Giurba cons.* 81. At cum Fisci
oppositio nuper fiat, quo tempore nō reperit ex-
tremum habile, quia vxoris remissio non est ne-
cessaria, cum iamdiù transierit ad secunda vota,
vt ex fide Parochi in actis præsentata constat,
ergò gratia nō fuit finito tempore anni, ipso iure
resoluta, sed veniebat infrigēda parte opponēte:
cūq; nunc opponi nō possit, quia actio vxoris fuit
19 extincta, per secundū matrimoniū, *Rom. cōs.* 182.
Farin. quæst. 13. *num.* 16. *Mastril. de Indultu*
cap. 24. *num.* 84. Igitur oppositio Fisci fundatur
super non ente, *Doct. in l. bonorum ff. rem rat.*
haber. quia, ea debebat fieri tempore quo repe-
riebatur vbi figere poterat pedes, & non modo,
quod extrema non sunt habilia, *Gail. obser. cap.*
47.

Accedat pro complemento, quod etiā si gra-
tia fuisset facta, cū cōditione resolutiua, & irrita-
tiua si ante declarationē qualitas esset verificata,
& adimpleta, adhuc cōmissi pœna cessat, vt dici-
tur de emphyteota, qui in tempore non soluen-
do ipso iure ab emphyteosi cadit, secundum cō-
munem opinionem, sed si antequam pars decla-
20 raret, emphyteota depositum faceret, non posset
dari reuocatio, licèt commissum ipso facto, fuis-
set de iure inductum, sic *Mantica de contract.*
lib. 22. *tit.* 27. *num.* 35. eo fortius in gratiosis, &
pœnis moliendis, vbi mora semper purgatur an-
te executionem, & maximè, quando ius tertij nō
læditur, vt bene *Guttier. cons.* 43. *num.* 19. &
ita obtinui, & articulus fuit reputatus nouus, cū
à nullo Doctore fuerit pertractatus, in ijs termi-
nis casus propositi, cū matre. Et dùm hæc Typis
dare vellem, volendo labores quondam Horatij
Longobardi Secretarij accuratissimi, & probatæ
vitæ in prouincijs Salerni, qui collegit omnes pro
uisiones dubias Sac. Cons. & Collateralis, inter
alia in indultu Generali, adest prouisio S. Eccel-
lentiæ, & sui Collateralis, quod non obstante ac-
cusatione vxoris, si extarent remissiones hæredū,
Inquisitus gaudeat indultu.

Cætera sollemnia, quæ requirantur, vt valeat
partis remissio, dixi in præc. tractat. & multa
notant *Vulpell. de pace quæst.* 55. *Ricc. coll.* 2080.
& an remissio facta sub conditione valeat, &
resoluatur, vide *Vrsill. dec.* 350. *num.* 5. *Mastrill.*
dec. 38. Et an filiæ exclusæ per renunciationem,
22 iure sanguinis admictantur, vide contrarietatem
inter *Regentem de Pont. loco supracitato* cum,
Franch. dec. 611. *& notata per Molfes. consil.*
10. *& Amat. cons.* 18. & an tutor remictere
23 possit, & pacem facere pro pupillo sine decreto,
vide *Vrsill. dec.* 262. *Guttier. part.* 2. *tract. de*
tutel. cap. 20. *Marant. cons.* 74.

ARGVMEMTVM.

Compositio super crimine lænocinij, an sit Baronibus exceptum, & declaratur; quod propriè dicatur lænocinium.

Barones an vti prohibentur per pragmaticā componere super blasfemia Dei, Beatæ Virginis extensiuè, intelligantur prohibiti componere blasfemias Sanctorum.

Latrones non possunt componi, sed quando vere quis latro dicatur.

SVMMARIVM.

1 *LAenocinij crimen ad solam Mag. Curiam cognitio spectat.*

2 *Iurisdictio lenocinij an priuatiuè, vel cumulatiuè ad Mag. Curiam censeatur data.*

3 *Leno non dicitur, qui vna vice lenociciuum fecit.*

4 *Lenocinium si non adsit pretium non est verum lenocinium.*

5 *Maritus consentiens adulterio, an dicatur leno,*

& sic pater, aut Mater.

6 *Componi an possit blasphemia Sanctorum, cum Pragmatica non loquatur de illis.*

7 *Extensio potest fieri, etiam de maiori ad minus, ex identitate rationis.*

8 *Actuarij comprehenduntur appellatione Officialium extensiuè.*

9 *Sancti dicuntur de Curia Dei.*

10 *Latro publicus non dicitur, qui semel in strata furatus fuerit.*

11 *Pœna mortis, quando imponi potest pro vno furto commisso in via.*

12 *Furtum cum comitiua quatuor armatorum in via publica dicitur latrocinium.*

13 *Furtum si fiat in agris, vel massarijs non dicitur latrocinium.*

14 *Via publica, quæ dicatur remissiuè.*

15 *Refugiati in Ecclesia, an gaudeant si commiserint vnum latrocinium in strata.*

16 *Piratæ latronibus æquiparantur in omnibus pœnis, & dispositum in vno censetur in alio.*

CAPVT XXIX.

EXplicaui qualiter partium remissio sit necessaria, vt Barones possint Vassallis gratiam facere de eorum delictis, vel ea transigere, & componere, dixi etiam hoc loco, in præced. comment. esse aliqua crimina, pro quibus denegata est facultas Baronibus exercendi dictum priuilegium. Nunc aliqua ommissa declaranda putaui: Inter alia delicta, Crimen lænocinij, vti detestabile, non posse compon. statutum est,
1 Immò neque cognitio huius causæ ad Barones pertinet, sed ad Magnam Curiam, vt *Vin. decis. 454. ex prag. 1. tit. de lenon.* & Doct. sic transeunt, sed consideranda est ea prag. quia non irritatiuè, & priuatiuè loquitur auferendo cognitionem, & iurisdictionem Baronibus tributam, vnde succedit regula, quòd in dubio iurisdictio cumulatiuè
2 potius, quam priuatiuè dicatur Superiori tributa ad ordinariū, *l. 1. C. de officio præfecti prat. Gram. dec. 3. Cabed. dec. 13.* quia non præsumitur, Principem in damnum ordinariæ Iurisdictionis, alteri concessæ voluisse auferre ius concessum, *Menoc. de arbitr. Iud. quæst. 40. & casu 534.* & propterea non esse priuatos Barones Iurisdictione puniendi tale crimen puto, Vlterius est animaduertendum, quando propriè quis dicatur commisisse crimen
3 lænocinij, nam tunc verè lænocinij pœna quis puniri potest, quando pluries hoc crimen commiserit, & non quia vna vice, & semel, & oportet vt sit illud factum quæstu, & præmio, vt *Socc. cons. 54. Peguer.* latiùs *dec. 15.* & *Franch. dec. 68.* licèt *Muta super prag. Sicil. tit. de lenon.* aliter distinguat, dicens, quod aut lænocinium quis fecerit pluries,
4 & pœna lænocinij plecti poterit, quamquam pretio hoc non commiserit, aut semel, sed mediante præmio, & tunc ordinaria pœna puniri Reus debet, vti læno, ex *tex. in l. Atleta §. ait prætor, ff. de ijs, qui notantur infam.* & firmant *Farin. tract. de delicto carn. quæst. 144. Caball. resol. crim. 171.*
5 Sed an maritus, vel parentes consentientes, vel dissimulantes, vt vxor, aut filia, in domo sua, cognoscatur, & particeps ipse sit donorum, quę mulieri dantur, possint pœna lęnocinij damnari, ne in hoc immorer, vide quæ latè *Muta* loco citato adduxit, cum satis benè hunc articulum resoluat, & *Farin.* ibi, ac *Affl. in Consti. Regni de adult. & lenon. rubr. 47. in const. quamuis vxorem.*

Vlterius *num. 79.* aduerte, quod delictum blasphemiæ prohibitum est Baronibus componi, sed dubitationem in medium attuli, & discussi. An cū pragmatica prohibeat componi blasphemiā Dei,
6 & Beatæ Virginis, & nil dicat de Sanctis, possint Barones componere blasphemiam Sanctorum dixi, quod cum statutum sit exorbitans, & pœnale, & potuisset exprimere, & non expressit, & maius non extenditur ad minus, & ommissum haberi debet, pro ommisso, quod posset attentari, vt pragmatica non extenderetur, tamen cogitandum hoc reliqui, & dixi sub *nu. 83.* adesse Doct. qui tenent, vt de iure communi, interdicta etiam sit compositio in blasphemia Sanctorum, Nunc facta maiori consideratione, & quia sub hoc clipeo, eorum quæ dixi dubitatiuè, Barones largam ansam ca-
7 pierunt in componendo, Dico quod æquior opinio est in contrarium, vt manus auuertant Barones etiam à compositionibus Sanctorum, Prag. enim ex vi comprehensiua potiùs, quam extensiua debet comprehendere Sanctos, licèt loquatur de Deo, & Beatissima Virgine, ad instar ipsius, quod resolutum habemus, in Officialibus, de quibus per Ritum, sola Magna Curia cognoscere
8 potest, tamen dum esset dubitatum, an Actuarij comprehenderentur & multi tenuissent opinionē negatiuam, quia ij non sunt propriè Officiales, cū non habeant aliquam Iurisdictionem. Attamen ex identitate vis comprehensiuæ ipsos complecti fuit resolutum, *Dom. n. Rouit. in rub. pragm. de Official. num. 4. Gizzar. dec. 24.* & sic licèt maius non comprahendat minus, tamen ex coniecturata mente, vel vi comprehensiua vnica debet fi et determinatio, vt *Euerardus loco topico 42.*

Adstipulatur alia ratio, quod pœna pragmaticæ de blasphemantibus Deum, & Sanctissimam Matrem, non est maior, & distincta contra illos, qui Sanctos blasphemant, sed eadem, & æqualis, vt *in d. prag.* vnde patet, quod non sit distinctio gradus maioris, & minoris, & sic vna ratio, quæ respicit plura determinabilia, æqualiter ad omnia extendi debet, *l. iam hoc iure, ff. de vulg. & pupill.*
9 Sancti enim sunt de Curia Cœlesti, membra Dei, & iuxta dictum Euangel. qui vos spernit, me spernit, Accedat quod pragmatica non est aliquo modo exorbitans à iure communi, sed conformis, quia prohibetur compositio, quæ etiam de iure est interdicta cum Sanctis, vt probat *tex. in cap. 1. de Maled. Aul. in cap. pratorum, cap. 25.* & *Campan.* nouissimè *in diuersor. iuris canon. titul. 11. cap. 26 num. 75.*

Insuper prohibitam esse compositionem cum
10 latronibus, dixi *num. 89. ex cap. Regni incip. Nè peruersorum*, sed quia multoties vidi dubitatum, quando quis dicatur verè latrocinium commisisse, vt facultas denegetur componendi, Dic quod licèt quis furatus fuerit in strada publica semel, non per hoc dicetur latro, nisi pluries in via grassatus fuerit cum armis, *l. capitalium §. grassatores ff. de pœnis*, ibi (*si sepius hoc admiserit*) & aduer-
11 tit *Franc. Marc. decis. Delfin. 4. cum seq. parte secunda*, & nouissimè *Giurba cōs. 90.* quod pro vno fur-

furto in strata, si non erit magnum, nō debet quis mori vti latro publicus, *Thess. quæst. forens* 80. si verò difrobatio esset facta cum comitiua quatuor armatorum, tunc intrant *pragmatica* 89.*cap*.*& de exul*. quæ reputant istos latrones, & vti tales habeatur pro foriudicatis, vt *Muscat. in praxi crim.*
12 *tit. de furt. & latroc. ex nu.* 47. *Io. Grand. de Bello exulum fol.* 42. *num.* 19. *& fol.* 54. *num.* 7. Itẽm aduerte quod latrocinium non dicitur, si esset factū
13 in massarijs foras, & in agris, *Caner. lib.* 3. *var. resol. cap.* 17. *tit. de fouo emisso*, & ita pluries vidi rescriptum per Collaterale Cons. sed oportet, vt
14 fiat in via publica, & quæ dicatur via publica, vel priuata, vide *Bort. in l.* 1. *ff. de locis publ. Add. ad Franch. dec.* 142.

Hæc tamen regula, an procedat cum refugiatis in Ecclesijs, vt non debeant extrahi, nisi constite-
15 rit pluries latrocinia commisisse, Dic quod ex dispositione iuris canonici, etiam qui semel furatus fuerit in strata, indignus est immunitate Ecclesiæ, ita *Marius Italia* defēdit *in tract. Immun. Eccles. cap.* 5. §. 1. *num.* 44. & *Additio ad dec. Peguer.* 40. vbi latè hoc excutitur.

16 Postremò est sciendum, quod omnia, quæ supra diximus de latronibus extendenda sunt ad Piratas Maris, qui in omnibus latronibus componantur *Franch. dec.* 142. *Muta nouissimè super prag. Sicilia tit. de Piratis*.

ARGVMENTVM.

Sententia vt quis exulet, vel soluat; an in Regno fieri possit, & an pœnam corporalem in pecuniariam Iudex commutare valeat. Barones, & Regiæ Curie, an post sententiam exilium transigere, & redimere possint, & qua pœna corporali; non habens in ære puniatur.

SVMMARIVM.

1 *Sententia, vt quis exulet, vel soluat quamuis de iure sustineatur, in Regno fieri prohibetur.*
2 *Electio rei est eligere pœnam alternatiuam sibi compositam.*
3 *Lex licèt sit localis, extenditur tamen ex identitate rationis.*
4 *Pœna corporalis ex causa minorari potest in pecuniariam.*
5 *Causa excusat à toto, & à quanto.*
6 *Sententia pecuniaria mutari potest, si reus pecuniam soluere non habeat.*
7 *Sententia exilij à Reo acceptata, non valent Barones, & Regia Curia componere exilium datum.*
8 *Pœnam pecuniariam si reus soluere nequeat, arbitraria pœna plecti debet.*
9 *Cessio bonorum, non habet locum in pena pecuniaria, vel expensis, & interesse debitis ex causa delicti.*
10 *Pœnam soluendo reus in partem, potest præstita cautione liberari.*

CAPVT XXX.

SVstinetur de iure practica, qua vti solent Iudices in sententijs criminalibus, vt quis ad tempus exulet, vel tantum pecuniæ
1 quantitatem soluat, *Bart. in l. cum duobus* §. *fin. ff. pro soc. Muscat. in sua praxi crim. titul. de vulner. & pan. ipsor. nu.* 25. *de Pont. de potest. Prorег.* §. 4. *nu.* 5. Pœnæ enim alternatiuè imponi possunt, & quælibet stat de per se, & in electione Rei
2 est aliam ipsarum eligere, *l. quecumque*, vbi *glos. verbo vel viginti, C. de ser. fugit.* Attamen aduerte, quod ex banno registrato *in prag.* 45. *sub tit. de offic. Mag. Iustit.* est prohibitum, ne fiant talia decreta, quia per indirectum esset componere delicta, & sic annullatur talis forma decreti, quæ antiquitus obseruabatur. Et licèt videatur localis respectu Mag. Curiæ, tamen ob rationem, quam enunciat, extenditur ex vi comprehensionis ad om-
3 nes Curias, quamuis lex videatur restricta ad vnū locum DD. *in l.* 3. *C. de legib. Felin. in cap. canonū de constit. Guttier. pract. quæst. lib.* 1. *quæst.* 89. Non tamen puto, sententias non posse fieri simpliciter condemnatorias in pœnam pecuniariam, quando causa requireret talem minorationem, vt Reus
4 corporalem pœnam substinere non debeat, *Campan. in cap. Regni ad peruersorum*, *Afflin constit. Regni si quis aliquem*, *Gram. cons.* 36. *in fine*, & *dec.* 8. *at* 98. Causæ enim excusant à toto, & à quanto, *Tiraq. de pœnis minor. in princ.*

5 Verum quia militare videtur eadē ratio pragmaticæ ad euitendas fraudes per indirectū componendi, putarem existente partis remissione, tunc posse fieri, vel si non adsit alicuius præiudicium nam alias esset idem per diuersa, *cap. cum quid vna via prohibetur de reg. iur. in* 6. Sed an facta condemnatione per Iudicem de pœna pecuniaria, possit ea mutari, si Reus eam soluere
6 non possit, quod sic stante causa, probat *tex. in l. ad bestias, ff. de pen.* & *in l. quid ergo*, §. *pœna, ff. de ijs, qui not. infam. Fabr. dif.* 17. *C. de satisdat. Peguer. dec.* 91. Verùm si erit facta compositio in Tribunali de voluntate partis, in casibus, vbi fieri poterit à relegatione infra, & Reus distulerit soluere, tunc elapsis quindecim diebus, compositio reuocari poterit, & condemnari Reus; vti si compositio non esset facta, vt in *prag.* 9. *de composit.* & conferunt notata per *Peguer. loco citato*, & per *Thess. dec* 232.

Facta autem condemnatione in exilium, & à parte acceptata, an possit Baro, vel Regia Curia,
7 postea componere, & redimere exilium datum, & dum esset in Regia Audientia Salerni data talis supplicatio, inclinabant Collegæ, quia erat arbitrata causa exiliaris, & poterant Regiæ Audientiæ componere delicta infra relegationem, ergò inferebant, dictum exilium esse componibile: Replicaui esse Regiæ Audientiæ præclusam hāc facultatem, quia facta sententia, & ea approbata soli Principi licèt gratiare, & componere, *l. relegati, ff. de pœnis, Franch. dec.* 370. & quamuis delicta non capitalia componi possint; intelligitur ante sententiam, & non post *Auend. de exeq. mād. cap.* 7. *nu.* 8. *Carau. ritu* 272. & dixi *in prac. tract. super hac prag. ex num.* 32.

Vlterius, quid si statutum imponat propter ali-

aliquod crimen pœnam pecuniariam, & Reus il-
8 lam soluere non possit, qualis condemnatio fieri debeat? Regula trita est, *quod qui non habet in ære, luat in corpore in pœnalibus, l. 1. §. fin. ff. de pœn.* nec habet locum cessio bonorum, prout in debitoribus ciuilibus, *Salyc. in l. 1. num. 7. C. qui bon. ced. poss. Soccin. reg. 31. fall. 1.* quod procedit
9 non solùm respectu pœnæ, sed etiam si tractetur de expensis, & interesse parti debitis, ex occasione delicti, *Boer. dec. 349. Peguer. dec. 6. & Fräch. dec. 358.* Sed quanta, & qualis erit ista pœna, *Afflict. in Const. Regni, Culpam dixit esse pœnam triremium,* & sequitur *Franch. dec. 5.* citata in fine. Et videnda est *Pragmatica 1. vers. Item detti Maestri tit. de magistr. artium*, quæ ponit pœnam applicandam Fisco, contra Magistros Fabricatores; & Artistas, quando fraudant, & statuit, quod si pœnam soluere non possint, condemnentur ad triremes, in quibus morentur tamdiu, quantum soluere possint pęnam statutam, pro qua facit *tex. in l. omnes, C. de oper. publ.* sed *Cabal. res. crim. cap. 77. num. 15.* remittit hoc arbitrio Iudicis, qui valebit pęnam exiliatem, vel corporalem imponere, prout atrocitas delicti exposcit, & sic innuere videtur *Franch.* ibi, *& dec. 507. num. 2. Doct. l. si quis id quod, ff. de iurisd. omnium Iud.* & particulariter *Ias. num. 30.* Indè si Reus satisfecisset maiori quantitati, & in modico defice-
10 ret, tunc Iudicis arbitrium esse deberet carcerare per aliquot menses, vel dies, aut præstita cautione illum relaxare, *Boer. decis. 349. num. 9. Cabal. loco citato num. 5. Fabr. diff. 17. C. de susd.* & licèt cõtrarium tenuerit *Clar. quæst. 95. num. 6.* tamen prima opinio æquior est, & recepta.

ARGVMENTVM.

Barones an, & quando Vassallos suos delinquentes guidare possint.

Guidaticum factum in ommissa clausula, vt non accedat ad patriam, & locum partis offensæ, an si ibi guidatus reperiatur, gratia priuetur.

Guidaticum si sit nullum, quia concessum in casu prohibito, vel ex defectu potestatis concedentis; aut ex subreptionibus delictorum impetrantis, an illo circumscripto Reus puniri possit, vel reponendus sit in pristinum.

Subreptiones delictorum, quę esse debeant, vt annullent gratiam guidatici, vel indulti, & Reus illa efficiatur indignus.

SVMMVRIVM.

1 *Gvidare delinquentes ad Principem tantum spectat.*

4 *Barones ex causa possunt ad tempus guidare suos vassallos non foriudicatos, limita num. seq.*

3 *Prag. 1. de recep. qua Baronibus prohibet delinquentes guidare declaratur.*

4 *Gratia qui abutitur, est illa priuandus.*

5 *Expressio eorum, quæ tacitè insunt est superfluũ.*

6 *Guidatis tacitè intelligitur prohibitus accessus ad patriam, & locos partis offensæ.*

7 *Guidatici materia fauorabilis est, & pro eius validitate in dubio est respondendum.*

8 *Guidaticum si sit nullum ex defectu concedentis, Reus non per hoc est decipiendus, & nu. 28.*

9 *Guidaticum factum contra expressum casum iuris est nullum.*

10 *Nemo sub fide Regia est decipiendus.*

11 *Geminatus ordo enixam Superioris voluntatem demonstrat.*

12 *Iurisdictio inferioris soluitur, vetante eo qui eam concessit.*

13 *Guidaticum concessum ab inferiori in casu prohibito, an Superior teneatur obseruare.*

14 *Delegatus à Principe est maior quouis ordinario.*

15 *Guidandi generalis potestas non extenditur ad casus exceptos à Principe, & distinguitur nu. 37.*

16 *Guidari non possunt foriudicati à Principe, vel eius delegato, nisi ab ipso Principe.*

17 *Indultus potest obtineri etiam per procuratorem.*

18 *Guidaticum ad discutiendum indultum ab illo est tantum concedendum, à quo potest expediri indultus.*

19 *Subreptio delictorum, vel eorum qualitatum gratiam annullat.*

20 *Gratia super expressis tantum porrigitur, quia intra fines supplicationis restringitur.*

21 *Indultus pro delictis non expressis arrestari, & puniri potest.*

22 *Gratia est nulla si mentio non fiat de alia prima obtenta ex altero delicto.*

23 *Sacrilegium est delictum exceptum, & de eo inquisitus denegatur indultus.*

24 *Delictum commissum Neapoli dicitur exceptũ ab indultis ob Principis essentiam in Ciuitate.*

25 *Proditorum delictum est exceptum ab indultis, & immunitate Ecclesiæ.*

26 *Assassinij crimen enormissimum reputatur, & ab omni gratia exceptum subintelligitur.*

27 *Patricidij crimen maius est quolibet delicto, dicitur exceptum, & ob eius immunitatem eadem pœna etiam puniuntur consocij, & fractores etiam extranei.*

29 *Guidaticum si sit nullum ex defectu subreptionum impetrantis, Reo potest denegari repositio in pristinum.*

30 *Guidatus si non obseruet conditiones appositas in guidatico, vel sub illo delinquat, illo circumscripto arrestari, & puniri potest.*

31 *D. Franciscus de Ocampo Regius Consiliarius Laudatur.*

32 *Qualitates delictorum sufficit, vt probentur per indicia ad torturam, etiam ad fundandam iurisdictionem ex ijs.*

33 *Indicia, quæ de iure leuia reputantur in casibus occultis, & enormibus dicuntur grauissima.*

34 *Iudex etiam ex extrinsecis, & extra acta, veritatem indagare potest.*

35 *Citare Reum cum qualitatibus delictorum tunc Iudex debet, quando hæ qualitates sunt causæ iurisdictionis fundandæ.*

36 *Indultandus debet exprimere omnia delicta*

qua-

quahtercunque de eis sit notatus, etiam si de eis non adsit informatio.

37 *Guidare super delictis exceptis quando quis possit distinguntur.*

38 *Guidaticum sub discussione Indultus habetur loco quasi possessionis indultus, ideò conceditur in ampla forma, sine conditionibus, quæ in guidaticis ordinarius apponuntur.*

39 *Qui de proximo est condemnandus, potest ad triremes loco depositi mitti, prout è contra de proximo liberandus reputatur ut liberatus.*

40 *Guidaticum sub discussione indultus tunc concedi potest quando delicta non sunt excepta, adeo quod Reus ille gaudere possit indultu, & non alias.*

41 *Banna sita in tit. de exul. non possunt pro lege allegari: nam finito officio promulgantis expiraverunt.*

42 *Correctio iuris non præsumitur, nisi expresse illi derogetur.*

43 *Mos Principis est attendendus.*

44 *Homicidij pœna non punitur vulnerans aliquē, qui ex malo regimine postea decedat.*

45 *Sententia lata pro, vel contra unum ex correis, non prodest, nec iuvat alijs etiam in delictis connexis.*

46 *Mortuus quis præsumitur ex vulneribus, si ea à principio fuerunt lethalia, & infra quadraginta dies decesserit.*

47 *Quæ clam fiunt, suspicione non carent.*

48 *Sacrilegium committitur quouis modo Ecclesia violetur.*

49 *Delictum commissum in palatio Principis graue reputatur, & maiori pœna punitur.*

50 *Delinquendi incentiuum est facilitas obtinendi veniam.*

CAPVT. XXXI.

Barones ex iusta causa posse vassallum delinquentem guidare, dummodò crimen non sit exceptum, vel is non sit forniudicatus, dixi in *prac. com. super*
1 *hac prag.* Nam quamquam soli Principi guidare liceat, & nulli Magistratui permittatur, *Bald. in l. qui reos C. de accus. Bart. in l. relegati ff. de pæn.* ita quod Mag. Cur. & alia Tribunalia absque Protegis licentia facultatem hanc non habent, *Gramat. voto 25. Afflict. decis. 4. Caball. res. crim. casu 50.* tamen Baronib. qui mixtum, & merum Imperium in dominium habent, hāc potestatem competere probauimus, & *D. Reuit. inu. 4. de Guid.* dubitatiuè loquatur, ita concluserunt
2 *Regens de Ponte de potest. Proreg. titul de proscript. §. 4. num. 33. Fabr. diff. 19. C. de diuers. rescript. Cancer. lib. 2. var. resol. cap. 2. num. 291.* dummodò iusta suadeat causa, & ad tempus fiat; nam guidaticum ob Iustitiæ auctoritatem, semper aliqua ratione vestitum esse debet, *arg. tex. in l. 4. in fine ff. de pœnis.*

Limita hanc conclusionem, non licere Baroni guidare inquisitum, qui non esset suus subditus ratione originis, domicilij, vel delicti, aut si suus subditus, causa tamen sit per electionem fori,
3 vel delegationem introducta apud Superiorem, nam esset per indirectum dare auxilium, protectionem, & receptationem, & ita est intelligenda *prag. 1. tit. de Receptat.* quæ generaliter vetando delinquentium receptationē prohibet Baronibus guidare: nam receptare esset, guidare eum qui sub sua iurisdictione non est.

Et data occasione loquendi de materia guidatici, non impertinenter subnectam aliquas quæstiones satis dubias, utiles, & necessarias quæ in in facto contigerunt, & in futurum prodesse poterint.

In Regia Audientia Principatus vltra, fuit à Præside guidatus quidam Terræ Montisfortis, & in guidatico omissa fuit clausula solita apponi, ne accederet ad propriam Patriam, & locos partis offensæ. Et dum ille fuisset captus in suo domicilio, & ductus ad carceres Tribunalis, Fiscus instabat, exequi sententiam foriudicationis contra ipsum Reum pro crimine, de quo fuerat condemnatus, stante quod guidatico non poterat se tueri, cum non seruauerit conditionem guidatici,
4 & deliquerat in accedendo ad propriam patriā, vnde erat factus eo indignus: nam in tantum fides securitatis est seruanda, in quantum ille fidē non frangat, nam Guidaticum est contractus innominatus, do vt facias, *Franch. dec. 673.* & semper, quod ex parte sua Guidatus non seruat legem guidatici, resoluitur saluus conductus, ex *l. cum proponans C. de pact.* & quod Guidatus non debeat accedere ad patriam, & locos Partis offensæ, est vulgata practica, orta ex iuris dispo-
5 sitione, ne partes contristentur, *Caball. res. crim. casu 58.* Ad instar exiliati, cui tacitè interdictus dicitur de iure accessus ad Patriam, domicilium, & locos partis offensæ, quamquam in sententia nō sit apposita talis prohibitio, *l. relegatorum §. interdicere, & §. constitutum ff. de interd. & releg. D. Regens Rouit. in pragm. 1. ex num. 8. de contum. vt non acced.* & sic licet in proposito casu non fuerit expressè apposita dicta clausula, cum sit solita de iure ipsa subintelligitur *l. fin. C. de fideiuss.*
6 *Gabr. Rom. conclus. 5. tit. de claus. Mantic. de contr lib. 2. tit. 9.* expressio enim eorum, quæ tacitè insunt, non esset necessaria *l. 3. ff. de leg. 1.*

Ex parte Guidati respondebatur, quod dicta conditio cum non fuerit expressè posita, non potest subintelligi, cum in pœnalibus omissum habeatur pro omisso, *l. comodissimè ff. de lib. & posth.* & negatur consequentia, vt valeat argumentum ab exiliato ad Guidatum; cum in exiliatis sit lex constituta, quæ semper loquitur, *l. artani C. de heret.* & non potest allegari ignorantia iuris *l. 2. ff. de iur. & fact. ignor.* sed cum Guidatis non adest lex prohibitiua, nisi quædam obseruantia, quam solent apponere superiores in guidaticis ad euitanda scandala, *Guaz. de pace, quæst. 62. Vulpel. eodem tract. quest. 55. num. 3. Ciurba cons. 81. in princ.* vnde cum in pœnalibus non detur extensio de casu ad casum, etiam in similibus, *DD. in cap. odia de reg. iur. in 6.* ideo cessat extensio de exiliatis ad Guidatos, eo magis
7 cum materia guidatici sit fauorabilis, & pro ea sit in dubio decernendum, *Menoch. cum coacervatis casu 336. de arb. Iud.* Et si culpa tribui potest, potius Iudici, qui potuit legem apertius dicere, quam Reo est imputanda *l. veteribus, ff. de pact.* & ex causari potest Guidatus inscius literarum,

rum, quod clausula sit solita apponi, cum hoc sit facti, & ignorantia facti excusat, & semper, quod guidaticum deficit culpa, vel negligentia concedentis, & non ex vera malitia, & dolo Rei impetrantis, fides Regia, est seruanda, *l. 1. C. de ijs, qui ven. ætat. Bnard. quæst. 32. num. 33 Francis. dec. 258. Caball. casu* 218. quibus discussis hanc posteriorem opinionem sequuti fuimus, reponẽdo in libertatem Guidatum carceratum.

Quid si fuerit guidatus quis contra expressum ordinem Principis, vel casum iuris, prout in Criminibus blasphemiæ sodomiæ, vel si delictum fuerit infra sex menses patratũ, intra quod tempus guidare est prohibitum per prag. 89. cap. si fuerit concessum per Præsides, vel Commissarium Campaneæ, quibus datur facultas guidandi, an guidaticum sit nullum, & possit Reus iurè detineri, & puniri. Et quod guidaticum sit nullum, non est hæsitandum, cum inferior non possit contra legem Superioris disponere, *§. neque autem homicidiis Auth. de mæst. Princ. Farin. quæst. 29. num. 97. Tusc. concl. 336. lit. S. & concl.* 21. Nemo enim facere potest, ne leges obseruentur, ait *tex. in l. nemo potest ff. de leg.* 1. Sed an annullato guidatico, Reus reponendus sit in pristinum, videnda sunt, quæ in graui causa allegaui pro parte Fisci, mandante S.E. mihi, vt in Collateral. Consil. defendere deberem. Quare guidaticum concessum à Generali Commissario Cãpaneæ non deberet Reo suffragari, dùm illum ego carcerassem, non obstante Guidatico, quas allegationes volui hic inserere, ad exornationem huius materiæ, sunt tenoris sequentis.

IESVS MARIA IOSEPH.

FVit inquisitus Marius Buttigliero de homicidio in personam Ioan. Baptistæ Galitiani, de quo conuictus fuit, & seruatis seruandis forudicatus, & dùm mensibus præteritis Salerni fuisset visus, de ordine Auditoris Capiblanci in dicta causa à S. Excellentia delegati, fuit captus, & carceratus.

Ex parte dicti forudicati fuit petitum liberari, quia stat assecuratus à Commissario Generali Campaneæ, & exhibuit amplum guidaticum obtentum ex causa, quia is obtinuerat nominationẽ ab eo, qui occiderat Nicolaũ Vallone caput Bannitorum, qui virtute ordinis Proregis potestatem habet nominandi duos delinquentes ad Indul-
10 tum, & propterea pendente discussione illius indultus extiterat guidatus. Vnde seruandam esse ei fidem Regiam prætendit, sub qua nemo decipi debet, ex vulgata *l. 1. C. de iis qui ven. ætat.*

Sed facta matura consideratione super dicto guidatico suppono obstare reo prohibitionem Proregis, & legis: Adest inquam geminatus ordo
11 Proregis, (vnde enixa eius voluntas arguitur, *l. balista ff. ad trebell.*) Cõmissario Cãpaneæ factus vt prefatũ Mariũ non guidaret, & si guidasset, statim illud reuocaret. Qua propter adempta fuit potestas guidandi ab eo, & sic facultatem, & Iurisdictionem illam exercere non poterat; nam
12 potestas soluitur, vetante eo, qui concessit, *l. Iudicium soluitur, ff. de Iudic.* & si Commissarius non obstante prohibitione processerit, vti homo priuatus habetur, & reputator dum iurisdictione careat, *Afflict. ad Vrs. dec. 4. Pereg. de iure Fisci lib. 2. tit. 5. num. 9.* & proinde nulla nulliusque momenti est securitas.

Nec refert, quod fides etiam hosti est seruanda, ac etiam a priuata persona: nam procedit respectu illius, qui fidem dedit, sed superior nequa-
13 quam tenetur seruare fidem ab alio datam contra sui voluntatem, sed iurè poterit illum carcerare, & punire, *Caball. ref. crim. 50. Menoch. de arb. Iud. casu 337. num.* 10. qui infert, licitè posse eũ offendi talem guidatum, & *D. Ronit. in prag.* 1. *num. 55. de Guidat* declarando dictum articulum ait per *dec. Pegur.* 39. (qui defendit opinionem, quod saluus conductus si deficiat, tamen Reus est in pristinum reponendus) procedat, quãdo inferior vellet infringere factum superioris, vel ipsemet Princeps, qui concessit, vellet contra id venire secùs si inferior voluisset contra legem, vel mentem Principis expressam guidare, quia tunc si capiatur, Princeps non tenetur stare facto Inferioris, & innuit *Farin. quæst. 29. sub nu.* 101. quia hoc casu fides Regia non deficit: nam non est data, dum inferior ea vti non poterat, durum enim esset, vt Princeps obseruare deberet promissum ab eo, qui authoritatem dandi nõ habet, cum defectus iurisdictionis superet omnem alium, & sit insanabilis, *V. ant. de nullit. tit. ex defectu iurisdict. & ita refert Fontanell. de pact. nuptial. clauf. 4. glos. 15. num.* 154. Proregem Siciliæ cum Senatoribus suspendisse Guidatum à Generali Visitatore, in casu prohibito, & data relatione per Visitatorem nostro Serenissimo Regi, & eius supremo Consilio, casus non fuit improbatus.

Nec respondeas, quod præfatus fuit captus ab Auditore Prouinciæ qui non est superior Commissario Companeæ: nam replicatur, quod cum
14 dictus Officialis sit in hac causa delegatus à Principe, immeditatè, S.E. personam repræsentat, & sic erit maior cuilibet ordinario, ita in terminis *Caball. casu 50. num. 4. Menoch. casu 337. num. 11. Gurba cons. 80. num.* 15. & propterea dicitur captus à Principe.

Et si iterum replicaretur, quod istud guidaticũ videtur cõcessum ex præambula mente, & ordine Principis, qui fecit bannum promittendo indultum delinquenti, qui habuisset nominationem ab eo, qui occidisset Nicolaum Vallone: cumq; iste obtinuerit hanc nominationem, & spem indultus, cui concedi debet plus, poterat cõcedi, & minus *cap. cui de reg. iur.* Respondetur, quod potestas guidandi generalis, quam habet Commissa-
15 rius Campaneæ, non potest extendi ad personã exceptam guidari à Principe, cum generi per speciem derogetur, *cap. generi de reg. iur. in 6.*

Secundo dicimus, quod etiam si generalem, & non exceptam in hoc casu Commissarius Campaneæ haberet guidandi facultatem, ea non extẽditur ad Bannitos, & forudicatos ab ipso Princi-
16 pe, & eius delegato, *Bart. in l. non omnes §. fin. ff. de re milit. Blanc. in sua praxi crim.* verbo datis defensionibus *num. 40. vers. saluus conductus Caball. d. casu 50. num.* 3.

Tertio, Bannum Proregis promittens Indultũ, non extenditur ad guidaticum: Nam & si indultus esset concedendus, non est de essentia, vt interim guidetur, cum possit indultandus compa-

rere

17 re re per Procuratorem ad indultum illud obtinendum,& discutiendum, vt *Franch. dec.* 214. Vndè non existente necessitate præcisa guidandi remanet in esse ordo S.E. vt non guidetur.

Quarto negatur, quod Commissarius Campaneæ habuisset potestatem indultandi, vt patet ex
18 Banno,& decreto ipsius Commissarij, qui remittit discussionem indultus faciendam apud S. E. & suum Collat. Consilium, vnde si ei non erat permissum indultare, neque poterat guidaticum ad illud discutiendum concedere, nam guidaticum illud est præambulum, & quasi possessio indultus, vt dicam infra, in quarta obiectione.

Secundò principaliter dicimus, quod adest prohibitio legis, vt is gaudere non debeat indultu,& guidatico, sed sit indignus ex pluribus subreptionibus dolosè factis, decipiendo Commissarium: vulgati enim iuris est, quod subreptio delicti, vel qualitatis ipsius annullat gratiam, quando
19 talis est, quod superior non concessisset, vel dunùs *DD. in cap. ad audientiam de rescript. D. Rogens Valenz. cons.* 59. *num.* 44. *Menoch. de arb. iud. casu* 202. *Ann. cons.* 38. *Mascar. concl.* 896. cum coaceruatis, & guidaticum nil aliud est, nisi gratia suspensiua delicti ad tempus, *Petr. Bell. de re milit. par.* 9. *tit. de saluoconductu num.* 17. *Surd. decis.* 307. *num.* 18. qui recipit interpetrationem
30 à petitione, & non extenditur vltra fines, *Honded. cons.* 27. *Ioseph. Lud. dec. Luc.* 2. *nu.* 13. *Farin. quæst.* 29. *ex num.* 41. & 57. Præmissa igitur dicta conclusione, est videndum. Quæ subreptiones adsint, ex quibus denegari possit indultus,& nulla sit facienda consideratio de guidatico, & ad euidentiam dicendorum, ponam formalia verba supplicationis dicti Marij coram Commissario Campaneæ, quando petijt pro suis delictis indulgeri.

Compare Mario Buttigliero, e dimanda espedirseli indulto in virtù della nomina, stante se ritroua inquisito de duo delitti semplici, & non eccettuati, cioè d'vna rissa hauuta di notte con Matteo de Fensa, con ferite di spade ad inuicem. e se ritroua forgiudicato per homicidio commesso in persona di Gio: Battista Galitiano, siche quando fusse vero, ne hauea hauuto giusta causa per li maltrattamenti, e parole ingiuriose, che detto Gio: Battista li disse vn giorno in publico, chiamandolo figlio di puttana. Et super hac narratione fuit facta prouisio, quod stantibus delictis non exceptuatis expediatur guidaticum pendente discussione indultus apud S. E.

In primo asserto delicto adsunt sequentes subreptiones: Prima, dum dicat, habuisse rixam cum Matthæo de Fensa,& inuicem se vulnerasse, Falsa enim est hæc assertio, cum ex processu constet, dictum Marium cum alijs associatum appensatè illum Matthæum insiluisse,& vulnerasse,& ex dictis vulneribus fuisse illi mortem secutam, vndè cum supprimat etiam crimen homicidij commissi, illud remanet in suo esse, non elisum, nec com-
21 prehensum in guidatico, & ideò pro hoc delicto remanet sine securitate, cum gratia restringatur infra supplicata, & non vltra, & potest quis pro vno delicto consequi indultum, & gratiam, & pro alio non, *Boss. tit. de remed. ex clem. num.* 41. *Franch. dec.* 330. *Caball. casu* 56. *num.* 19. & tanto magis nocet, dùm commiserit aliud sequens homicidium, de quo petijt indultum, cum de iure sit receptum, vt significari debeat, si plura ho-
22 micidia quis patrauerit, etiam si de vno fuisset gratiatus, *DD. per illum tex. in leg.* 3. *C. de Episc. aud. Marsil. sing.* 3. *Cepol. cons.* 3. *Boer. dec.* 217. *num.* 22. *Bossius d. tit. de remed. ex clemen. nu.* 33.

Secunda subreptio est maior, dum non solum tacuerit homicidium, sed qualitatem sacrilegij, cum dictus Marius ausus fuerit insequi dictum Matthæum etiam intus Ecclesiam Diui Augusti-
23 ni, & supra Altare vbi residebat Sanctissimum Sacramentum vulnera dare, ex quibus obijt, vnde fuit commissum sacrilegium, *ad tex. in l. aut facta, §. locus, ff. de pœn.* quod crimen sacrilegij, inter excepta reputatur de iure, vt *Præsid. de Franch. dec.* 402. & 499. *Caball. casu* 149. *à nu.* 5. si delicta facta Neapoli sunt excepta, quia adest Prorex in Ciuitate, vt considerant *Bart. in l. fin. C. de agric. & cens. lib.* 11. & *Franch. d. decis.* 499.
24 *num.* 6. quanto magis, vbi adest per essentiam, & Realem præsentiam Dominus Dominatium.

In secundo homicidio præfatus Marius asserit se commisisse simplex homicidium in personam Io: Baptistæ Galitiani, quia ab eo iniurias acceperat, in hoc crimine tres sunt subreptiones.

Primò tacet homicidium fuisse proditorium, dum constet, quod ipse erat familiaris occisi, & manè amicabiliter tractauerant, crimen prodito-
25 rium est de iure exceptum ab indultu, & immunitate Ecclesiæ, *Baiard. quæst.* 59. *nu.* 99. *Gomes. tit. de delict. cap.* 13. *num.* 38 & decisionem Sacri Cons. iunctis Aulis adducit *Thor. in suo comp. to.* 2. *verbo indulgentia*, ita quod nec clausula, non obstante apposita operatur, *Mastrill. de indult. c.* 19. *Laratha cons.* 106. Et proditorium dicitur crimen, quod ab amico committitur *Franch. dec.* 713. *Decian. tit. de pœn. prodit. c.* 31. *lib.* 7. *vol.* 2.

Secunda subreptio est, dum supprimat quali-
26 tatem assassinij, quod delictum inter enormissima reputatur,& de iure intelligitur exclusum ab indultu, *Farin. quæst.* 6. *num.* 53. & *quæst.* 123. *nu.* 72. *Decian. de crim. cap.* 30. *lib.* 9. *vol.* 2. *num.* 28. *Baiar. d. quæst.* 59. *num.* 104. *Mastrill. loco citato nu.* 8.& benè *Giurba cons.* 22. & ita *Regia Pragmatica* 5. *de Abolit.* disponit adeo, quod lesæ Maiestatis delicto comparatur, *Carrer. in sua praxi crimin. §. circa num.* 21. *Eugen. cons.* 21. *nu.* 12. Immunitate Ecclesiæ non gaudet,& Clericus de clericatu fit indignus, *cap.* 1. *de homicid. in* 6.

Tertia subreptio est maxima, quia adest qualitas nefandi criminis patricidij, dùm de mandato filiæ occiderit dictum Io: Baptistam, & licèt hoc crimen solum à filijs committi videatur, tamen
27 quia mandantis, & mandatarij vnicum est delictum, pœna imposita vni extenditur ad alium, *DD. in l. non solum, §. si mandato, ff. de iniur. Carrer. in sua praxi §. circa tertium, ex num.* 163. *Caual. com. opin.* 166.& quod occidens de mandato filij teneatur eadem pęna patricidij criminis, probat ad litteram *tex. notabilis in l. vtrum, ff. ad l. Pomp. de parricid.* quem extollit *Gomes. tit. de homicid. num.* 3 & quod tale crimen sit de exceptis, firmant *Io. Petr. de Monte, Sperell. cons.* 10. *Montell. in sua praxi par.* 4. *num.* 693. *Franc. Marc. dec.* 162. *par.* 1.

Supradictæ subreptiones, & singulæ earum tam graues sunt, quod si fuissent expressæ, Commissarius Campaneæ cognoscens, quod is gaudere non poterat indultu, neque ob causam indultus guidasset, quia præsumitur pro Iudice, vt non admisisset non admittenda, & concedere, quæ non poterat, *l. barennius, ff. de euict.* tanto magis, quod expressè liquet ex prouisione facta in expeditione guidatici, dum enunciat, stante, quod non reperitur inquisitus de delictis exceptis guidetur, cessante ergo causa, culpa supplicantis, cessat guidaticum.

Restat satisfaciendum obiectionibus, quæ ex aduerso fieri intelliguntur, & primò supponunt, quod & si indultus non esset concedendus, & guidaticum esset nullum, ex defectu sollemnitatis potestatis, vel iuris resistentis, non debet nocere Reo, vt saltem in pristinum reponatur, nè sub authoritate officij, & fide Regia deceptus remaneat, quia præponderat magis culpa, vel incuria concedentis, quam recipientis, qui est in bona fide credendi suo superiori.

Respondetur, quod aut nullitas procedit ex parte concedentis, & tunc Reus delusus remane-
28 re non debet, sed in pristinum reponi, iuxta *d. decis. Peguer. 39. Bellug. in spec. Princ. rubr. 23. num. 73. p. 2. Paschal. de patr. potest. par. 4. cap. 3. num. 37.* cum alijs supra *num. 8.* coaceruatis. Si verò nullitas oriatur ex dolo, & malitia partis, quia tacuit aliquod delictum, vel qualitatem necessariam, intendens sic clandestinè gratiam consequi, Principem, seu eius Ministros decipiendo, prout in facto nostro, & isto casu detecta fraude subreptionum, dolus ei patrocinari non debet, *l. ita*
29 *que fullo, ff. de furt.* nam malitijs hominum non est indulcendum, *l. in fundo ff. de rei vend.* Et vti quando guidaticum culpa Superioris est nullum, ne remaneat Reus deceptus, lex prouidit, vt is in libertatem ponatur. Similiter quando ille decepit Superiorem, libertate est priuandus: nam contrariorum eadem debet esse disciplina, *l. 1. ff. quod quisque iur.* & regula stat, quod frangenti fidem, fides fragatur eidem, *l. cum proponas, C. de pact.* & non potest iurè conqueri, cum damnum, quod quis sua culpa sensit, sibi imputare debeat, *cap. damnum, de reg. iur. in 6.* & sic probat *Nellus in tract. de Bannit. par. 2. temp. 2. quæst. 16. Blanc. pract. crim. vers. datis defensionibus num. 54. Farin. quæst. 29. ex nu. 55. & consil. 53. Bursat. consil. 345. num. 25. Crauett. consil. 572. vol. 4. Guarba consil. 22.*

Indè orta est resolutio, quod quando guidatus sua culpa non seruat conditiones appositas, accedendo ad propriam Patriam, vel locum partis offensæ, aut delinquat sub guidatico, capi, & puniri poterit, nec ei suffragatur exceptio, vt in pristi-
30 num libertatem ponatur, quia præsumitur dolosè illam securitatem impetrasse, & propterea sibi prodesse non debet, vt vltra infinitos, *Pascal. de patr. potest. var. 4. cap. 3. ex num. 25. Franch. dec. 258. Caball. resol. crim. cas. 118. num. 9.*

Et per istos terminos fuit anno præteri o defensa causa pro D. Iulia Gonzaga vxore D. Francisci de Ocampo in Collater. Consilio, referente D. Consiliario Marciano causę Commissario, contra Marchionem Rapollæ, qui dum fuisset carceratus ad instantiam dictæ Dominæ vti creditricis vigore literarum executorialium, ille excarcerati prætendebat virtute securitatis ei concessæ per Proregem, ne de persona molestari potuisset, vel saltem in pristinum libertatem poni, ne sub Regio rescripto deceptus remaneret; Ex parte D. Iuliæ fuerunt oppositæ multæ subreptiones aduersus saluaguardiam à Marchione impetratam, quas doctissimè vidi fundatas in allegationibus pro creditrice scriptis ab eruditissimo D. Francisco suo viro omni virtutum genere ornatissimo, qui fuit meus collega in Regia Audientia Cala-
31 briæ, deinde gradatim Iudex Mag. Cur. Generalis Commissarius Campaneæ, & nunc Consiliarius meritissimus, ac ad maiora expectatus. Quæ subreptiones cum in facto, & in iure subsisterent, fuit pro creditrice decisum, vt non excarceretur Marchio, nisi soluto debito prædicto. Et similiter accepi à dicto D. Francisco fuisse decisum per idem met Collat. Consilium, contra Andream Bammace captum infra tempus guidatici, ab ipso concessi, dum esset Commissarius Campaneę, ex eo quia vltra adducta per *Pascal.* loco supra citato, fuit ponderatum, quod ille non exposuit homicidium de quo erat inquisitus, Neapoli fuisse patratum, ob quam subreptionem sententia forudicationis fuit executioni demandata, circumscripto guidatico, vt bene recordari poterint ipsimet oculatissimi DD. Regentes, qui ea deciderunt.

Secundo obijcitur, quod qualitates prædictæ, quæ contra Reum adducuntur, non plenè constent, & qualitas est plenè, & non per præsumptiones probanda, ex *Auend. de exeq. mand. cap. 22. num. 4. Gayl. de pace publ. cap. 13. num. 12.*

Replicatur, antiquam fuisse hanc controuersiam, sed in istis delictis exceptis fuit resolutum, sufficere indicia grauia attingentia ad torturam,
32 etiā quoad fundandā iurisdictionem, & immunitate, quem priuandum, *Bellug. in spec. Princ. rub. 11. §. videndum ex num. 10. Gamma dec. 179. & 281. Castil. dec. 56. Couar. var. resol. c. 2. n. 10. li. 2. Cacal. li. 3. var. res. c. 10. n. 118* & diximus *in prag. 8. p. 3. n. 49. in 2. impress.* Cumq; ex informatione appareat, grauia esse contra prædictum indicia super dictas qualitates, ergo obiectio non officit. Nec omittam, quod vbi regulariter indicia reputantur
33 leuia in casibus enormibus, & occultis, dicuntur grauissima, vt probat *tex. in cap. pro hum. ini, de homic. in 6. Guttier. pract. quæst. lib. 3. cap. 3. Montecell. pract. crim. reg. 8. à num. 23. Felic. alleg. 3. num. 43.* Et conferunt quæ extra acta scimus de veritate: nam licèt Iudex teneatur iudicare secundum allegata, & probata, tamen etiam ex extrinsecis moueri debet ad veritatem indagandam,
34 *Afflict. dec. 28. Marant. consil. 34. Oſasc. decis. 1. num. 30.* Homo iste pauper, & nudus est, emit hāc nominationem capitis Nicolai Vallone quatuorcentum aureis, aliaque multas expensas fecit super hac petitione, ex cuius substantia peruenerit hæc pecunia, & an pretium sanguinis sit famæ volat, & ipsi circumspectissimi Domini Iudicantes considerare poterint.

Tertio dicunt, non posse Reum inculpari de subreptionibus qualitatum exceptarum, cum non fuerint appositæ in citationibus ad informandum, sed citatus simpliciter super homicidijs, vndè

dè cum non potuerit habere notitiam processus
informatiui, & facta non præsumuntur, ergo ex-
cusat eum ignorantia.

Respondetur primò, quod dictæ qualitates
fuerunt verificatæ post citationem, sed dato quod
adessent, tunc temporis in processu, non est obli-
35 gatus Iudex qualitates delicti apponere, nisi quā-
do illæ sunt causæ iurisdictionis fundandæ, vti si
vellet citare clericum assassinum, vel procedere
extraordinariè, ex vi qualitatis, Istis, & similibus
casibus tenetur qualitatem in citatione inserere,
aliàs sufficeret citare super delicto principali, Imò
est cautela non apponendi qualitatem ad euitan-
dam disceptationem, si qualitas non est plenè
probata, citatio corruat, vt latè per *Farinac. quæst.*
1. Gizzarell. decis. 16.

Item non reperitur iure cautum, vt necessaria
sit iudicialis notificatio, ad finem, vt sit obligatus
Reus exprimere delicta, de quibus intendit in-
dultari, sed omnia crimina referre tenetur, quali-
tercumque de illis sit notatus, vel sit præsumptio,
quod conscius sit, eo magis, quando est capta su-
36 per delicto informatiuo, & vrgent inditia, tunc
stat iuris præsumptio de scientia delicti, & proin-
dè tenetur ea exprimere, *Boss. tit. de remed. ex*
clem. num. 41. Mastrill. de indul. quæst. 20. nu. 20.
adeo quod etiam si detegatur post indultum con-
cessum Reus potest carcerari, & puniri, *Auen. de-*
cis. 42. D. Rouit. titul. de exul. num. 20. Et quod
Reus teneatur exprimere omnia delicta cum sin-
gulis eorum qualitatibus, & sit vnum ex necessa-
rijs requisitis, vt indultus sobsistat, & non suffi-
ciat generalis expressio, sic *Ioan. Gran. de bello*
exul. tit. de quant. quæst. 3. req. 25. & exhibentur
punctuales prouisiones ipsiusmet Collat. Consil.
aliàs ad hanc Regiam Audientiam Salerni expe-
ditæ in anno 1584. vt gratiam indultus præten-
dens debeat exprimere omnia, & singula delicta
cum qualitatibus, saltem (ne sibi præiudicet) dicē-
do, prout prætenditur.

Quarto opponitur, quod omnia supradicta ex
parte Fisci possunt adaptari super prætensione
indultus, sed non in guidatico, cum non adsit bā-
num, nec lex excipiens guidare dicta crimina,
Imò videmus etiam super exceptis dari securita-
tem, vt innuot *Cepoll. caut. 91. Farin. quæst. 29. nu.*
10. cui enim non conceditur, quod est plus, potest
facere quod est minus.

Replicatur, quod & si possent casus excepti
guidari, intelligitur si contrarium Princeps non
disposuerit, nam cuius est condere eius est decla-
rare, & abrogare, *l. si. Imperialis, C. de legib.* Cum-
que in casu nostro Princeps exceperit guidari bis
hoc prohibendo, tum Commissario Campaneæ,
quàm Præsidi huius Prouinciæ, ergo habemus
legem animatam Principis, qui habendo huius
Rei delicta pro enormissimis, excepit, non posse
guidari.

Secundo aduertatur, quod guidaticum aliud
est ordinarium, quod conceditur ob seruitium
faciendum, & ideo dicitur contractus correspe-
ctiuus, do, vt facias, *Franch. decis. 673.* & istud so-
let regulariter concedi à Præsidibus, & Commis-
sario Campaneæ, quibus datur hæc potestas; sine
significatione delictorum; nam talia possent face-
re seruitia guidandi, quod inducere possent Prin-
cipem, ratione publicæ vtilitatis, ad eos indultan-
dum, etiam super exceptis.

Aliud verò est guidaticum, quod fit sub di-
scussione indultus, & istud est species præambu-
38 læ liberationis, adeo quod conceditur, vti indul-
tus, vt possit Reus accedere Neapolim, ad pro-
priam patriam, & locos partis offensæ, quæ per-
missio non solet fieri, neque fit in guidaticis or-
dinarijs, *Caball. casu 58.* cum coaceruatis supra
in princ. nam non existente remissione, pars non
est contristanda, maximè in foriudicatis, qui ami-
serunt iura Ciuitatis, & solus Princeps potest co-
meatum remeatum dare ad Patriam, *l. relegato-*
rum, § fin. ff. de pœnis. Et ratione tantùm publi-
cæ vtilitatis ad extirpationem baonitorum fuit
introductum indultum concedi, non obstante
partis remissione; & in consequentiam guidati-
cum ad illud discutiendum post factum seruitiū:
quæ practica taliter guidandi sumitur ex originia-
ria doctrina, *Bal. in l. si non sortem § adeo ff. de*
cond. indeb. quod statim rebandiendus, pro iam
39 rebandito habetur, & ex *tex. in l. qui se dicit, ff.*
de iudic. vbi pro libero habetur, qui statim à ser-
uitute liberandus est, & qui de proximo est con-
demnandus, depositi causa solet mitti ad trire-
mes ante sententiam, vt latè per *Tiraquell. de ll.*
connub. fol. 163. vers. facit.

Et tale guidaticum in tantum potest concedi,
in quantum vltra seruitium factum, sub quo pro-
missus est per Principem indultus, appareat ex
40 narratione delictorum, quod Reus non sit in-
quisitus de delictis exceptis, sed quando indultu
Reus frui non posset ob delicta excepta, tunc nec
guidaticum ad illud discutiendum posset conce-
di: nam vbi nō adest materia, non potest dari for-
ma, *l. eius qui in prouincia ff. si cert. pet.*

Vnde concludendom est, quod cum guidati-
cum istud fieri non possit, quando indultus non
habet locum, ergo lex, vel statutum prohibens
indultari super delictis exceptis, in consequen-
tiam ex vi comprehensiua intelligitur accessoriè
prohibitum guidari. Et si tacita veritate delicto-
rum exceptorum fuerit dictum guidaticum con-
cessum, detecta postea subreptione corruit gui-
daticum, vti cessante causa, ob quam fuit conces-
sum, *Tiraq. Regula cessante, verbo Gratia causa*
cessante, & procedit tunc conclusio, quod ob sub-
reptionem dolosam priuatur grana, & illa circū-
scripta punitur, vt diximus supra in prima obie-
ctione: nam infecta primatiua deficit, & deriuati-
ua, *l. cum principalis, ff. de reg. iur.*

Quinto motiuant, quod Banna situata *in prag.*
de exul. non excepiuant delicta proditoria, assas-
sinij, & parricidij, sed alia, vnde exceptio in non
exceptis firmat regulam, *l. quæsitum, § demque,*
ff. de fund. instr. leg. nam quod liquidè, ff. de pœn.
leg.

Respondetur, quod Banna non possunt pro le-
ge allegari, ideo Prorex nomine Banni posuit,
quia nō intendebat ea facere perpetua, & proindè
41 banna expirant, quando non habent causam suc-
cessiuam, maximè finito officio promulgantis, vt
diffusè fundauimus infra *cap. 88.* & probat *prag.*
fin. eod. tit. de exul. & in facto nostro probatur as-
sumptum, nam non virtute pragmaticæ, iste petit
indultum, sed banni Proregis nuper editi inserti

in expeditione guidatici,& frustra esset bannum, si sic lex esset statuta.

Item nos scimus,quod Prorex quando vult vti hoc remedio indultus, vt vnus occidendo alium bannitum gaudeat,semper renouat, & ordinem Præsidibus mittit, vnde apparet, quod ea banna non possunt pro lege citari. Eo magis,quod vnus Prorex exceptuauerit certa delicta, Alius alia,& sic & personas,& non dicitur lex, quæ non habet perpetuam firmitatem. Vndè cessat obiectio,& excepta ea delicta intelliguntur,quę de iure communi excepta reputantur, vti sunt omnia crimina commissa à Reo isto,vt supra deduximus, & correctio iuris nunquam præsumi debet, nisi expres-
42 sè sit derogatum,*l.præcipimus,C de appell.*quod autem non fuit immutatum, quare stare prohibetur?

Accedat, quod in omnibus indultis generalibus hucusque à Serenissimis Regibus concessis in eorum felicissimis successibus, prædicta crimina proditionis,assassinij, & parricidij sunt excepta,vt in *prag.sitis sub tit.de abolit.* Vnde mos,
43 & consuetudo Principis est actendendus, *Franch. decis.*330.*in princ.Farin.quæst.*23. *num.*45.

Insuper Prorex habuit hæc pro exceptis,dum denegauerit guidari,quod est minus, fortius & indultari. Et quod pro exceptis habuerit qualitates concurrentes in secundo homicidio commisso in personam Io: Baptistæ Galiniani, legantur litteræ transmissæ à S.E.Præsidi Prouinciæ Salerni, in quibus apparet,quod ex circumstantijs, & qualitatibus concurrentibus,in dicto delicto, prohibet guidare.

Sexto,aduersus primum delictum commissum in personam Matthæi de Fensa supponitur, non adesse subreptionem aliquam, nam negant dictũ Matthæum mortuum fuisse ex vul eril us illatis
44 ab ipso Mario,sed ex alia causa infirmitatis, quæ superuenit ex sua culpa,& mali regiminis, vnde non tenetur de occiso,*glos.in l.si ab hostibus § fin, ff.sol.matrim.*Probare intendunt assumptum hoc ex actis,& sententia obtenta à socio criminis, qui dum in Curia Straticon fuisset remissus, probauit qualiter ex vulneribus sanus euasit, & ex febre postea decesserit, vnde fuit condemnatus in exilium,& non pœna homicidij punitus. Hæc æquidem causa vti correspectiua demonstrat veritatem facti,quæ iuuat ipsi Mario, vt de homicidio non imputetur,*l.denunciasse, § fin.ff de adult.*

Replicatur, standum esse informationi Regiæ Audientiæ,in qua constat, quod vulnera fuerunt læthalia,mors ex eis secuta infra dies decem, & septem, fuit citatus, & effectus contumax super homicidio,Nec est facienda consideratio de actis factis à consocio in causa,quia cum sint inter personas diuersas non probant, *Franch.dec.*426. *in fine*,adeo quod etiam in delictis connexis, vti in-
45 cestu,& stupro,acta,& sententia lata pro vno,alteri non prosunt, *Bart. in d.l.denunciasse*, & latius *Gomez.var.resol.tit.de delict.num.*88, vltra quod non est par ratio Marij cum socio Nicolao della Calce,nam ipse Marius fuit author criminis, & ipse percussit.

Item non releuant probationes prædictæ, nam notum est,qualiter fiant defensiones in istis Curijs demanialibus. Et quod sint euidenter falsæ, legantur, nam testes vnico præmeditato sermone deponunt inuerisimilia, dum dicunt, quod postquam conualuit Matthæus viderunt eum multis diebus sanum deambulasse per Ciuitatem Salerni,deindè multis alijs diebus Sarni, & demum Neapolim, & postmodum reuersus iterum se infirmauit,ex qua noua infirmitate decessit,& vltra quod non reddunt causã scientiæ qualiter, & quãdo ipsi viderunt in dictis locis,vnde non probant, *l.solum,C.de test.*considerent quesò tot interualla quantum tempus necesse fuit,vt concurreret, per necesse est dicere plusquam dierum sexaginta: dùm ergo plenissimè constet infra decem,& septem dies post vulnera præfatum Matthæum decessisse,quomodo possunt concordari, vt non dicantur falsi.Et proindè firma remanet iuris, & facti præsumptio, quod mortuus fuerit infra tam
46 breue tempus ex vulneribus,maximè in capite illatis,vt probat *tex.in l.ita vulneratus,ff ad leg. aquil.*& *Clar.§.homicidium num.*30. ait, semper, quod vulneratus infra quadraginta dies decedat, præsumitur mortuus omnino ex vulneribus.

Accedat nullitas euidenter, quæ contracauam demonstrat,dùm Curia Straticoti contra ordinem datum à Regia Audientia, quando causam præfati Nicolai remisit,& mandauerat,vt non procederet ad sententiam, nisi consulta Regia Audientia,Illa Curia clandestinè causam expediuit, non seruato dicto ordine,ex quo arguitur, vltra nullitatem collusio,& notoria iniustitia, quæ enim clã
47 fiunt,& contra tramites iuris,suspictione non carent,*cap.qui contra de reg.iur.in* 6. *l.non extimo, ff.de adm.tutor.*

Insuper etiam si mors non fuisset secuta ex dictis vulneribus, & cessaret homicidium, vnde Reus vellet fundare, quod cessante homicidio, non daretur sacrilegium, licèt vulnera essent illata in Ecclesia,cum *Franch.d.decis.*499. loquatur de homicidio facto in Ecclesia,propter quod fuit ille priuatus indultu:Nam replicatur,quod etiam si vulnera tantum essent illata in Ecclesia, & ea asperfa esset sanguine adhuc sacrilegium dicitur
48 commissum,dum violata,& polluta fuerit, *Peguer.decis.*24.*à num.*2.

Si enim committitur sacrilegium,dum aliquid surripitur ab Ecclesia,quod non per hoc violatur, & polluitur,quãto fortius,vbi inhonoratur,locus ille sacer, & maximè,si adsit præsentia Dei per Sanctissimum Sacramentum. Si exceptum est quodlibet delictum licèt non capitale factũ Neapoli, quanto magis, quando delictum est commissum in domo Dei,& ante suos pedes. Si delictum quodlibet in Palatio Principis quamuis le-
49 ue reputatur capitale,& satis graue, vt *Muta super prag.Sicul.tit.*42.*a num.* 10.*ex Bart.& Bald. in l.non dubium, C.de legib.* quanto fortius illud, quod committitur in palatio Dei, vbi offenditur Sua Maiestas Diuina,paruifaciendo suam realem præsentiam, & sic sine dubio est sacrilegium, prout in terminis probat notabilis *tex.in l.si quis in hoc genus C.de Episc.& Cler.*& *in l.respiciendum § locus,ff.de pœnis.*

Quibus sic fundatis sperat Fiscus esse decernendum,vt Delegatus ad incumbentia procedat, circumscripto guidatico, & indultus prætensione,vt tam atrocissima delicta non remaneant impu-

punita,& pecunia redempta, sub prætextu asser- tæ nominationis capitis Nicolai Vallone, quem si iste occidisset, posset vtique colorari, sed quod pretio tam nefanda crimina aboleantur ponderent ipsi Domini Iudicantes: Reipublicæ enim
10 interest videre vindictam atrocissimorum criminum, vt alijs sit exemplum, cum ingentium delinquendo sit facilitas obtinendi veniam, *Luc.de Penna in l.1.C.de publ.lect. lib.11.*

Causa hæc adhuc pendet indecisa in Collaterali Consilio.

ARGVMENTVM.

Princeps qua ratione; contra ius Diuinum mandare potuit, vt foriudicati, & adulteri occidantur, & meretrices permittere, ac contra iuramentum veniri.

An Princeps libertatem restringere valeat, circa normam viuendi, & luxum fugiendum.

Pragmatica de tenentibus domos ad luendum prohibitoria, an contraria consuetudine abrogari potuerit.

Sportulæ an consuetudine Officiali iure addi possint, vel vti noua impositio reuocari debeant.

SVMMVRIVM.

1 *PRinceps pro bono publico, & commoditate hominum libertatem, & modum viuendi restringere poterit.*
2 *Vestes pomposa prohiberi possunt, & vsus carrettiarum restringi.*
3 *Vitium committit, qui terminos excedit.*
4 *Excessus omnes Princeps moderare potest.*
5 *Consuetudo vincit legem.*
6 *Lex in tantum ligat, quatenus recipiatur.*
7 *Legis substantialia, quæ sint narrantur.*
8 *Meretrices, & alia multa iuri contraria permittuntur, ad euitandum maius malum.*
9 *Mutanda non sunt, quæ antiquam habuerunt obseruantiam aliquam.*
10 *Prohemium designat causam finalem intentionis.*
11 *Quæ palam fiunt, carent suspictione mali.*
12 *Sportulæ nouæ Populo indici non possunt.*
13 *Sportulas, & gagia, si tacito consensu Populi, & palam Officialis accipiat licitè retinet.*
14 *Consuetudo in exigendis emolumentis attenditur.*
15 *Officiali tale salarium constituendum est, vt cum honore, & decore iuxta qualitatem officij viuere possit, ac vt substantiam aliquam quærat pro suis posteris.*

CAPVT. XXXII.

PVlcram, & curiosam quæstionem in præcit.tract. super hac prag. proposui, quomodo ex causa publicæ vtilitatis, & comoditatis, à Principe mandari possit, & consuetudine etiam induci aliquod, licèt aduersetur dispositioni iuris communis, & explicaui, qua ratione sustineatur indultus, & guidatica, quæ sine partis remissione fiunt, & cur dispensetur, contra ius Diuinum, mandando, vt foriudicati, & in adulterio reperti, occidi possint, contra legem Decalogi (*non occides*) & auctoritates adduxi; quod ratione publicæ vtilitatis, & ad tollenda maiora scandala, & inconuenientia Principi liceat; & qualiter per contrarium vsum, & consuetudinem, data aliqua causa, multæ leges, & ordinationes abrogari potuerint. Super qua conclusione fundaui allegationes, quas pro Regente Magnæ Curiæ, Io: Thoma Scorriola scripsi, quod Pragmatica pœnalis prohibitoria contra tenentes domos in Ciuitate ad ludendum, cum aleis sita in *tit.de Aleator*, ex causa publicæ commoditatis, & recreationis potuit contraria consuetudine tolli, & licito iure ille licentias dare, eas tenendi, ac solita gagia exigere, iuxta antiquum solitũ, & Protex de facto iurè non valuerit iterum prohibere, vt Domus ad ludendum non teneantur, & remissa causa in Collaterali per infrascripta obtinuit, quæ sunt tenoris sequentis.

Ad elucidationem huius casus, antequam ad illius explicationem deueniam præmitto, quod multa iura, & prouisiones statutæ fuerunt, vt subditorum facultates non labantur, & luxui occurratur, ac delictorum occasio tollatur; nam & si voluntas Hominum libera esse debeat, quam neque Deus restringere voluit, sed quemquam in manu consilij sui posuit, vt quilibet rei suæ sit moderator, & arbiter, iuxta *tex.in l.in re mandata,*
1 *C.mand.* Attamen pro bono publico, & etiam vtilitate priuata, Princeps restringere poterit, vt moderatè quisque viuat, *arg.ex l.cum supra, C.de re milit.lib.12* & meliùs probat *tex.in l. 1. C. de vestib.holober.lib.12.* vbi prouidetur, ne quis vestibus auro, & gemmis contextis induat, & sic in Regno annis præteritis fuit ordinatus modus cir-
2 ca vestes pomposas, vt in *prag. fieis sub tit. de vest moderand.* Insuper *in l.vnica C.de Honorat. Vehic.lib.11.* prohibitum erat, ne qualibet persona Carrotijs vti potuisset, nisi honorati, & spectabiles viri: & ex ijs iuribus, DD. dixerunt posse etiam Principem omnem luxum refrenare, taxãdo competentem numerum seruientium secundum personarum qualitates.

Principis enim est, & ad eum pertinet, vt iuris præcepta seruentur, *l.leges, C.de legib.* Præcepta à iure statuta, tria sunt. Honestè viuere, alterum non lædere, & ius suum cuique tribuere, *§.iuris*
3 *præcepta instit de iust.& iure.* Honestè inquam viuere non dicitur, qui re sua abutitur, cum excedendo, vitium committat, vt notatur *in l.2.ff.de ijs, qui sunt sui, vel al iur.& tex. est sollemnis in l. & mulieri, ff.de cur furios*, cuius intellectum, & correlaria notauerunt *Gomes.var.resolut.tit.de contra.cap.14.num.33.* & *Auend.de exeq mand. Reg.cap.14.par.2.* qui triginta casus diuersos adducit, in quibus statum viuendi Princeps mode-
4 rare, ac taxare poterit, & excessum tollere; nam circumscripto excessu, non iure libertatem arctare posset, *Vasq. contr. illus.cap.17. Mutasuper prag.Sicil.titul.de faustu, & pompa.*

Prædicta æquidem cum vigilantia, & prudentia à legislatoribus sancita fuerunt, tamen contra-

trario vsu,in desuetudinem abierunt:vestes enim ad libitum cum sumptu excessiuo conficiuntur, Carrotias quisque tenet,quamuis vilis sit,Immoderatæ expensæ,sollemnia festina continuò fiunt, & ab omnibus cognoscitur, hanc esse causam diminutionis omnium substantiarum,ita quod Regnum ad nihil redactum est, præualuit igitur causa libertatis,vt quilque re sua vtatur,& abutatur: præualuit inquam leutia videndi tantas pompas, & luxus,vt *DD.in l.vn.C de publ. lat. & in rubr. C.de expens.lud.& C. de spectacul. lib. 11.* & sic contraria consuetudine dictæ ordinationes non
5 sunt in vsu,& quod consuetudo legem vincat, & ei derogare possit,non dubitatur, *ex l. de quibus, ff. de leg.* nam non per vsum, vel contrarium vsum abrogatur, *DD. in c.lex de treg. & pace, Surd.cõs. 460. Ioseph Lud. dec. 98. & Verall. dec. 203.* ait,
6 quod licèt lex sit recepta, si continuus vsus eam non approbet,non ligat,& si mores vtentium sint contrarij,tollitur lex, & sequitur *Rolan. à Valle cons. 99. lib. 4.* quia ad esse legis tria requiruntur:
7 quod instituatur,quod promulgetur, & tertiò, vt moribus vtentium approbetur,sunt verba *tex. in c.in istis 4. dist. Luc. de Pen. in l. euidenter C. de excus.mun. lib. 10. Alex. cons. 6. 1. volum. Perez. in proem. ord. reg. quæst. 12. Montal. in l. 10. tit. 11. par. . . glos. magna ad finem, Vasq. contr. illustr. cap. 30.*

Neque hoc repugnat obedientiæ, quia Principis intentio est,vt suæ ordinationes, si non recipiantur,non obseruentur, *Felicia. de censib. par. 1. cap 8.* Item multæ prouisiones excogitantur, & promulgantur,vti pro publica vtilitate, & commoditati consona,sed tractu temporis in actu cõcreto,illum effectum habere non solent vti excogitatum erat. Non immeritò Princeps permittit contrarium vsum, ad euitandum maius malum,
8 vel scandala. Nonnè Meretrices non prohibentur de iure ciuili, & de iure Diuino scriptum est *(Non fornicaberis)* Nonnè,sub graui pœna interdicta sunt cum infidelibus commercia,vt in *l.vnica, C.de litto.& itin.cust. lib. 12.* tameo ob hominum commoditates,in multis locis permittuntur, cum istis mercari, contrahere, & sub vsuris accipere,& ob aliquas causas Princeps tolerat, vt defendunt *Thess. dec. 57. cum seq. Boer. dec. 173.* & propterea concludimus, obseruantiam esse animam legis,qua cessante,cessat legis dispositio.

Exinde,veniendo ad casum nostrum, dicimus, quod etsi per Pragmaticam prohibitum fuerit,ne publicè domus teneantur,io quibus cum aleis ad ludendum gentes congregentur, Tamen iamdiu est,quod ea non fuit obseruata, & contrario vsu abrogata,vltra annos viginti, scientibus, & patientibus Proregibus,alijsque Principis Ministris, ita, & taliter, quod permissum fuit Regentibus Mag.Curiæ,pro tempore,licentias in scriptis concedere personis,vt sine metu dictas domos lusoribus exhibere potuissent: Cumque minimè mutanda sunt ea, quæ antiquam habuerunt obserua-
9 tiam,vt dicit *tex. in l.minimè ff. de legib.* ergo videtur, de facto Proregem iure non potuisse dicto Regenti prohibere facultatem dandi licentias, cum iuri quæsito,& officij prærogatiuis præiudicari nequeat, *l.2.§.si quis à Principe, ff. ne quid in loco publ. Gabriel. Rom. concl. 1. tit. de iure quæs. non toll.*

Et ad defendendum contrarium vsum, inductum aduertus dictam pragmaticam respondemus, Quamquam intentionem illius dispositionis fuisse, (vt ex prohemio illius legitur, quod desi-
10 gnat causam essentialem,vt in *l. fin. ff. de hered. inst.*) tollendi occasionem luxus, & delictorum, quæ euenire solent. Hæc æquidem causa, contrarium effectum parturiebat, quia personæ pritum postea ludebant, cum maiori offensione Dei & publici: nam in secretis singuli ludebant in ludis prohibitis,& nemo eos videbat, vnde sine timore cum maiori luxu, quantitates pecuniarum dissipabantur,blasphemiæ,& maledicentiæ, cum libertate dicebantur,quia non timebant alias personas circumstantes,extra eorum cœtum,qui eos accusarent.

Hæc omnia cessant in domibus publicis, vbi diuersæ personæ congregantur, & quilibet acce-
11 dere potest,& nemo prohiberi, & propterea vtilius est,actiones palam fieri, quam clandestinè, *l.non extimo ff. de adm. tutor.* ex istis causis iustis, est præsumendum, superiores tolerasse inobseruantiam, & ideò in ea est persistendum à ratione legis cessante, *l.adigere §.quamuis, ff. de iure patron.*

Restat secundo satisfacere aliæ obiectioni: dũ dicitur,quod si ludus declarari debeat liber, & quisque pro tali ministerio domos publicè tenere possit: Regens M. Curiæ non debet licentias impartiri,& pro illis gagia,& mercedem accipere. Sed generalis licentia promulganda erat, & ab-
12 roganda hæc exactio,cum nouæ sportulæ populis non sunt indicendæ, *§.1. auth. de sportul. Specul. tit. de salario §.1. vers. in præmissis.*

Replicatur, quod dum per præfatam pragmaticam prohibita esset facultas tenendi publicè domus ad ludendum, & contrario vsu ea cœperat inobseruari,ad euitandum timorem pœnæ,cœperunt personæ, quæ locos præparatos ad ludendũ tenere intendebant, licentias petere à Regente, ordinario Officiali Ciuitatis, repræsentante officium M.Iustitiarij,& sic fuit introductum aliquid ad beneficium Regentis exigi, & publicè, ac palam diurno tempore dictæ sportulæ fuerunt solutæ,& exactæ,ac Populus tacitè consensit, nec quisquam conquestus fuit. Vnde hæc exactio cõ-
13 tinuanda est; Nam quamquam de iure nouæ sportulæ exigi nequeant, quando tamen expressè,vel tacitè fuerunt introductæ,& per longum tempus continuatæ,& à Iudicibus publicè, & nõ clam exactæ populo sciente, vt in casu nostro, in hoc solito Iudex conseruandus est, & manutenẽdus, *Anchar. cons. 218. Rebuff. tit. de salar. taxa. pro victu proc.* & de communi testatur *Add. sing. Roman. 183.* nam consuetudo in ijs est attendenda, quæ Iudicum sportulas augere, & minuere potest, *Bart. in l. 1. C. de auro coron. lib. 10. Paris. cons. 25. num. 54. Gratian. discept. cap. 561. ex num. 15.*

Indè videmus pro deferendis armis licitis in Ciuitate,D.Regentem licentias impartiri, & pro illis gagia percipere: sportulæ enim quando legitimè,vt diximus, exiguntur, Officialis pro emolumento laboris,pro conseruatione decoris, &
14 auctoritate officij,eas licitè recipere potest. Et licèt salarium à Principe solui tantùm debeat Offici-

ficalibus, & fubditi ad nihilum de iure obligati fint, tamen introductum fuit, vt etiam ij partem falarij præftent, foluendo fportulas, & exactiones pro aliquibus actis, iuxta confuetudinem, vt habetur in *Conft. Regni, Cum iuxta*, & ibi *Afflict.* Cumque maxima habenda fit ratio de hoc fupremo officio, ad decorem ipfius decet prouifionem iuxta qualitatem tanti Regiminis habere, & quia falarium, quod Rex concedit non eft iāti ftipendij, permittendum eft, vt functo officio
15 quæfierit aliquam fubftantiam, vt honefte cum filijs viuat, vt ait notabilis *tex. in l. iure prouifum C. de fabricenf. lib.* 10. & in *l. hanc §. fexcenti, C. de admin. diuerf. offic. lib.* 12. propterea nil contra folitum effe innouandum confulo.

ARGVMEMTVM.

Condemnati ad tempus in triremibus, an dicantur ciuiliter mortui, vt amittant, quæ funt iuris ciuilis. Et quid de foriudicatis. Pœna triremium, quando dicatur capitalis.

Exiliati non feruantes confinia, qualiter de iure communi, & Regni puniantur.

SVMMARIVM.

1 *Condemnati ad triremes ad tempus non dicuntur ciuiliter mortui.*
2 *Exiliū ad tempus non comparatur morti ciuili, fecus fi fit perpetuum.*
3 *Foriudicati perdunt ea quæ iurisgentium, & ciuilis funt infra iurifdictionem Bannientis, & non extra.*
4 *Foriudicatus gratiatus, ad quæ intelligatur reftitutus remiffiuè.*
5 *Exiliatus ad tempus, vel perpetuò fi fines exilij non feruauerit, qualiter puniatur diftinguitur.*
6 *Pœna mortis pro fractione exilij, vel relegationis nunquam eft danda, nifi fit cominata in fententia.*
7 *Pœna cominata in fententia eft feruanda, licèt de iure aliàs effet minor, vel arbitraria.*
8 *Nobilis exiliatus fi pœnam triremium iurauerit, an ea fit puniendus in cafu contrauentionis.*
9 *Nobilitatis priuilegio quis renunciare non valet, quia refpicit totum ordinem.*
10 *Milites non poffunt renunciare priuilegiò militiæ, vt pro debito carcerari poffint.*
11 *Nobiles condemari poffunt ad feruiendum in Caftro, vel militia.*

CAPVT XXXIII.

Condemnatio ad triremes temporalis, an æquiparetur morti ciuili quoad amiffionem eorum, quæ funt iuris ciuilis, quæ regulariter damnati ad capitales pœnas amittunt, & fub dubio fui opinionis in prec. tract. fuper hac pragm. feptima, quod talis condemna-
1 tio reputari non debeat vti eft deportatio, & in metallum damnatio, vidi poft hæc *Fontan. de pact. nupt. clauf. 4. glof. 14. & num. 50.* qui fimiliter hanc difficultatem excitauit, & refert, Senatum illum amplexum fuiffe noftram fententiam, licèt antea contrarium fenfiffet fuper caufa deuoluta contra quemdam Baronem, qui non habendo iurifdictionem in caufis capitalibus, condemnauerat Vaffallum ad remigandum ad tempus, & Iudex fuerat punitus, habendo pro abfoluto pœnam triremium temporalem effe capitalem, fed negotio rectiùs difcuffo, fuit habita verior noftra opinio: & propterea illos non perdere, quæ funt iuris ciuilis, circa teftamenti factionem, & contractus, nec filios effici fui iuris, neque amittere bona Ciuitatis. Ex qua refolutione reprehendentur *Belluga in fpec. Princ. rubr. 24. verf. & primo, Maftrill. decif. 38. num.* 10. & alij ab ijs citati,
2 tenentes, exilium comparari morti ciuili, fed poffunt faluari, vt eorum dicta locum habeant in exilio perpetuo, non autem in temporali, *Guid. Pap. decif. 422. cum feq. Clar. quæft. 67. num. 8. Fontan. loco citato num. 66. Dom. Rou. in prag. 2. ex num. 39. de iurifd. non turb.*

Quid dicendum de foriudicatis, qui ciuiliter mortui de iure dicuntur, an habeant teftamenti factionem actiuè, & paffiuè, & an amittant patriam poteftatem, ita quod legitimè tutor filijs dari poffit, fi erint impuberes; Et reiecta longa difcuffione, & DD. varietate, *Farin. quæft. 102. infpect.* prima dicit iftos non perdere ea, quæ funt iurifgentium, neque ciuilis extra territorium bānientis, fed folùm amittunt ciuilia iura in illa iurifdictione, in qua affecti funt ex fententia foriudicationis, & quod non amittant patriam poteftatem, & alimenta, *Bal. Alex.* & alij in *l. fi cum dotem §. fi Patri. ff. fol. matrim. Peregr. de iure fifci lib. 3. tit. 7. num. 23. Gratian. cap. 462.* qui in-
3 fert, in facti contingentia, Matrem non fuiffe priuatam filij fucceffione, ex eo quia non petierit impuberi tutorem, dum habebat patrem, licet foriudicatum, & in occurrenti vide latè per *Peregr. & Farin. locis fupra citatis, Socc. iun. conf. 54. lib. 3. Corn. conf. 55. lib. 2. Vulpel. cōf. 20. Surd. de alim. tit. 4. quæft. 18. Boff. tit. de bon. publ. n. 69.*
4 Et fi reftituatur foriudicatus, ad quæ intelligatur reftitutus, vide *DD. in l. fin. C. de fent. paff. Frāch. dec. 213. Staiban. confil. 9. & 63. Gail. de pace pub. lib. 2. lim. 3.*

Vlterius fumpta occafione *tex.* pragmaticæ, quæ mandat, vt condemnati ad vitam, & ad tempus, debeant condemnari in locis Principi fubiectis, dixi aliqua de pœnis non feruantium fines fententiæ, & nō diuertendo à quæftione in principio hic pofita eft fciendum. Quid de exiliatis, vel relegatis erit agendum, fi fines non feruauerint, & ex mente omnium federe diftinctionis cōciliari poffunt: Aut quis exulatus eft à Ciuitate ad tempus minus decennio, & defecerit, tunc ad
5 quod fupereft duplicabitur, *tex. in l. aut damnum §. quifquis, ff. de pœnis, Clar. quæft. 71. Menoch. de arb. caf. 530. n. 28.* Secūdo fi Reus exulatus fuerit per fex, vel feptem annos, & non obferuauerit, quia fi duplicaretur, pœna effet vltra decennium, & hoc cafu condemnari debet in exilium perpetuum, vt probat *tex. in d. §. quifquis, Peguer. dec. 41. Clar. loco cit.* Aut tertio quis in exilium perpetuum condemnatus fuerit, & tunc fi exceflerit, pœna mortis puniri poterit, vt *Caball. ref. crim.*

casu

casu 8. num. 47. Clar. ibi num. 13. Sed hæc opinio nimis dura visa fuit, vt *Franch. decis. 140. num. 9. cum seq.* nisi quod cominata sit pœna mortis in
6 sententia, non sit danda, sed commutanda in deportationem, vel remigationem, & remigatio illa non potest excedere in hoc casu decennium, vt habuimus per prouisiones Collat. Consilij in Regia Audientia Salerni. Imò neque pro exilio perpetuo in practica cominatur pœna mortis, sed pœna remigationis arbitrio Proregis declaranda. Inde in inquisitis de crimine falsæ monetæ, quãuis illi liberentur in forma, tamen ex *prag. 9. sub tit. de monet.* fuit prouisum, vt ij à Regno perpetuò exulent, sub pœna in casu contrauentionis decennij in Regijs triremibus, & sic non est pœna mortis, sed alia pœna cominata est seruanda, *Menoch. casu 530. num. 28. Peguer. dec. 41.* neque
7 erit postea amplius locus arbitrandi, *Honded. cõsil. 100. num. 59. Barz. dec. 77. D. Regens Valenz. cons. 92. num. 89. Marta vote 161.*

Et ex ijs resoluta est quæstio, attenta dispositione iuris communis, sed in Regno ex *Prag. 2. tit. de Releg.* est aliter prouisum, quod tunc pœna exilij, & relegationis duplicatur, quando Reus dederit etiã cautionẽ de seruãdis finibus, sed si eam non potuerit, vel noluerit præstare, iurare debet pœnam remigationis, in casu cõtrauentionis, quæ pœna danda est, vt finiat tempus præfixum in sententia, in Regijs triremibus, absque alia duplicatione, ex gratia facta ad petitionem Regni, vt in alia *Prag. 5. eod. tit.*

Sed quid si Reus exiliatus erit nobilis, & non habendo cautionem de seruandis finibus pœnam remigationis iurauerit, seruata forma Pragmati-
8 cæ, fuit dubitatum in Regia Audientia Salerni, cum Marcello Nigro terræ Crachi, qui fregerat fines relegationis, & iurauerat remigationem, an stante dicta acceptatione cum iuramento facta, triremium, deberet ad eas transmitti, vel ad deportationem, quæ nobilibus datur; dicebat Fiscus, pœnam cominatam, & acceptatam esse exequutioni demandandam, non obstante allegata nobilitate, quia quilibet suo fauori renunciare poterat, *l. fin. C. de pact.* & multoties in practica legimus obseruatum, Nobiles fuisse transmissos ad inseruiendum in Regijs triremibus, vt refert *D. Regens Tapia super constit. Regni incip. non sine grandi tit. de offic. num. 14. fol. 102.*

Attamen circumscripta discussione, recepta est opinio, quod Nobilitatis priuilegium respicit totum ordinem, & præiudicari non possit per quãlibet renunciationem, quam de ea faciat nobilis,
9 *Cæual. contra com. quæst. 688. Barb. ibi in l. alia, §. eleganter num. 2. ff. solut. matr. Font. de pact. nup. lib. 1. clauf. 3. glos. 3. num. 14.* qui idem firmat in militibus, vt renuntiare non valeant fauoribus, &
10 priuilegijs militaribus respicientibus ordinem militiæ, & *D. Reuit. prag. 15. nu. 40. de milit. Muta decis. 63. Peguer. decis. 222.* vnde cum nobiles non possint ad triremes condemnari neque renunciationes subsistent, ad deportandum fuit cõdemnatus prædictus de Nigro. Nec practica de inseruiendo in Regijs triremibus hodie seruatur, cum ex *pragm. 10. tit. de condemnat.* fuerit abrogata, vt non fiant similes condemnationes contra nobiles ad nobiliter seruiendum in Regijs Triremibus; sed seruanda sit dispositio iuris, eos depor-
11 tando, vel ad seruiendum arbitrio Proregis in aliquo Castro, vel in occurrenti militia, vt fuit obseruatum anno præcedenti, cum multis inquisitis, & condemnatis, qui fuerunt transmissi ad inseruiendum in militia, in Castris Ianuæ, & Milani, prout & aduertit *Giurba consil 34.* sed debent hæ condemnationes fieri, facta prius relatione Proregi, non quod inferiores possint eas practicare sic simpliciter condemnando ad seruiendum in castro, vel militia.

ARGVMENTVM.

Exiliatus si non fuerit captus in loco prohibito, sed conuictus, quod non obseruauerit, an pœna fractionis exilij puniri possit.

Exiliatus si steterit in Ecclesia suæ Patriæ, an intelligatur exilium fregisse.

SVMMARIVM.

1 *Exiliatus licet non fuerit captus in loco prohibito, si tamen conuincatur fines exilij fregisse condemnatur.*
2 *Inuentus quis non dicitur, quando non est apprehensus.*
3 *Exiliatus commorari non debet in Ecclesijs sitis in locis prohibitis.*
4 *Ecclesia an dicatur extra territorium Iudicis secularis.*
5 *Officialis loci cognoscit de delictis factis in Ecclesia.*
6 *Guidatus dicitur contrauenisse guidatico, dum stat in Ecclesia sita in sua Patria.*
7 *Exiliatus acceptat a sententia illi statim parere debet.*
8 *Exiliatus an possit infra tempus datum ad colligendum sarcinulas commorari in propria patria.*
9 *Exiliatus, qui habuit dilationem cum conditione dummodo non exeat de domo, si contrauenit, qualiter puniatur.*

CAPVT XXXIV.

Licèt quis non fuerit captus in fragranti intra loca prohibita, à quibus fuit exiliatus, vel relegatus, si fuerit conuictus fines sententiæ fregisse, quod possit ad pœnam contrauentionis condemnari resoluimus in præc.
1 tract. num. 42. & ita Peguer. postea visus *decis. 90.* quicquid alij contrarium senserint, nam loquuntur super articulo, quando imponitur per statutũ pœna contra illum, qui fuerit inuentus, vel repertus in maleficio, tunc requiritur fragrantia, vt *Cæual. com. opin. quæst. 651.* quia dicta verba important, vt quis deprehendatur, secùs si verba prospiciant inobseruantiam facti, nam tunc suffi-
2 cit constare contrauentionem, vt quis condemnari possit, *Ripa de peste tit. de remed. ad conseru. vber. 49. vers. nono quero ex num. 103.* vt est in casu nostro, nam sententia exilij, quando à parte acceptatur ille cum iuramento se obligat seruare fines exilij, iuxta sententiam; vnde semper, quod

non

non patnille constet, exequi potest pœna à sen-
tentia indicta, & à parte acceptata.

Accidit tamen pluries in Regia Audientia H:-
duntrina disceptare super exiliatis, qui moram
trahebant in Monasterijs, & Ecclesijs sitis in locis
3 prohibitis habitari, & finito tempore dicebant, nõ
posse inquietari, tum quia non fuerint capti in
fragranti, tum quia non possunt dici stetisse in lo-
co prohibito, nam Ecclesia dicitur locus exem-
ptus, & extra iurisdictionem, & territorium Ban-
menus, cum paria sint esse extra territorium, vel
in loco exempto, *cap. cum Episcopus*, & ibi *glos.
& DD. de offic. ord. in 6.* & quod Ecclesia sit extra
territorium Iudicis sæcularis, tenent *Cyn. in l. præ-*
4 *sens, C. de ijs qui ad Eccl. conf. Ang. in tract. de
malef. vers. in scholis num. 2. Bal. in l. cunctos po-
populos num. 25. C. de Sum. Trin.* Et quamuis Ec-
clesiæ sint intra circuitum territorij prohibiti, ta-
men quia potestas sæcularis non habet ius in eis,
videtur quod non sint de destrictu, *Bal. & Felyn.
in cap. licet causam de probat.* eo maxime in pœ-
nalibus, *Castr. in l. si quis in hoc genus, C. de Episc.
& cler.* & propterea sententiæ non contrauenisse
inquisiti prætendebant, & Ecclesia dicitur de ter-
ritorio, & iurisdictione Iudicis Ecclesiastici, *Carol.
de Graff. de effect. cleric. effectu primo num. 617.*

In contrarium tamen responsum fuit, quod li-
cèt Ecclesiæ sint exemptæ à iurisdictione tempo-
rali, & subiaceant Ecclesiasticis, tamen stant in
territorio Principis sæcularis, in quo fundatę sũt,
Inde est quod DD. aiunt, Episcopum non habere
territorium, *Barbos. in l. 1. art. 5. & l. qui prior nu.
93. ff. de Iudic. Palae. in cap. per vestras de donat.
fol. 396. Couarr. practic. quest. cap. 10. n. 2.* Propte-
rea de delictis factis intra Monasteria, & Eccle-
5 sias Officialis sæcularis inquirit, & castigat vti Iu-
dex loci delicti, *Bart. in l. si cui, § fin. ff. de accus.
Gutier. lib. 3. pract. quest. cap. 1. Caball. res. crim.
casu 194.* dùm ergo locus stat in territorio, vbi
exiliatus commorari non debet. Ideo videtur
inquiri, & puniri posse de sententiæ inobseruan-
tia: & conferunt notata per *Paschal. de patr. po-
test. par. 4. cap. 3. ex num. 25.* quod guidatus dici-
tur contrauenisse guidatico, dùm steterit in Ec-
6 clesia sita in sua patria, & sic refert iudicatum in
Magna Curia, & Collaterali Consilio, & faciunt
etiam adducta per *Peguer. decis. 260.* qui discutit
an Regij Ministri valeant extrahere arma, & bo-
na furtiua reposita in Ecclesijs.

Postremo notatur, quod acceptata sententia,
Reus debet eam obseruare & statim accedere, &
7 eo finito recedere, sic *tex. in l. relegati, vbi glos.
verbo excesserit, ff. de pœnis, Bald. consil. 271. Ca-
ball. resol. crim. cap.* . . . verùm datur mensis ad
colligendas sarcinulas, sed si non petierit, & repe-
riatur in Patria, illa gaudeat, vide *Franch. decis.
487.* & elapso tempore mensis, alia dilatio non est
concedenda, nisi ex causa infirmitatis, vel à Prin-
cipe, vt ibi *Franch.* Sed an pendente tempore mẽ-
sis possit exiliatus vagari in propria patria, & in
8 loco, vbi sunt partes offensæ, de iure non reperi-
tur talis restrictio, *Lanar. consil. 38.* solent tamen
cauti Iudices, vbi adest inimicitia concedere di-
ctam dilationem, cum clausula, ne exeant à do-
mo, & tanta potest esse suspictio, ne scandala ve-
niant, quod licebit denegari ista dilatio introdu-
cta miserationis causa, *Fabr. diff. 6. C. de satisd.*:
Quid si contra formam conditionis appositæ in
dilatione fuerit repertus extra domum, an possit
puniri tanquam fractor exilij, & videbatur dicen-
9 dum, quod sic, ne cominatio sit frustatoria, *l. si
quando, ff. de leg. 1.* tamen de æquitate vidi pluries
prouisum, vt exiliatus redeat in causam suam, nisi
ex dicta inobseruantia euenisset aliquod scanda-
lum, vel inconueniens cum partibus offensis.

ARGVMENTVM.

Dominium, & possessio, an ipso iure tran-
seant, facta concessione per Principem.
Vassalli an possint renuere dare possessionem
nouo Baroni, si ille deneget obseruare ca-
pitula, & priuilegia; quæ tenent, & quid
importet confirmatio Priuilegiorum.

SVMMARIVM.

1 *Dominium, & possessio non transfertur ex
concessione Principis absque rei traditio-
ne, contra num. 3. sed distinguitur num. 5.*

2 *Princeps contrahens in casibus prohibitis, cen-
setur dispensare iuribus aduersantibus.*

4 *L. traditionibus, C. de pact. an habeat locum in
contractibus Principis.*

6 *Iuramentum assecurationis si non petatur intra
annum, datur locus iuris reuocandi contractum
feudalem.*

7 *Iuramentum assecurationis præstitum à Sindi-
co, & alijs de Regimine Vniuersitatis obligat
omnes Ciues.*

8 *Baro dicitur Officialis perpetuus, & vt talis
tenetur iurare obseruantiam priuilegiorum, in
ingressu, alias possessio ei denegari potest, sed
distinguitur num. 11.*

9 *In correspectiuis alter alteri pares vices redde-
re debet.*

10 *Exceptio adimplementi ex vna parte impedit
ne alter ad obseruantiam teneatur, sed intel-
ligitur in correspectiuis, non in separatis.*

12 *Priuilegia antecessorum, quando nouus Baro
confirmare teneatur.*

13 *Confirmatio priuilegiorum validorum nil noui
tribuit.*

14 *Priuilegia nulla non conualidantur ex confir-
matione simplici.*

15 *Confirmatio in forma specifica habet vim nouæ
dispositionis.*

16 *Confirmatio quando dicatur in forma commu-
ni, vel specifica remissiuè.*

CAPVT XXXV.

IN hac 8 prag. materiam ad authoritatem, &
iurisdictionem Baronum pertinentem ex pro-
fesso in præc. tract. tractauimus, & primo obi-
ter dixi, An facta inuestitura concessionis ter-
ræ à Principe, statim absque reali traditione cen-
1 seatur translatum dominium, & possessio, & ne-
gatiuam opinionem tenuit *Andr. in cap. 1. a num.
3. Quid sit inuest. it.* quem sequitur *Affl.* & cæteri
ibi, *Iacob. in inuest. vers. Princeps, Curt. in suo di-*

uerſ feud.fol. 30.*nu.*14.*Capyc.in inueſtit.fol.*249. *Bammacar.in cap.ſi fata ſi de feud.def.contr.* Nã licèt Principis contractus vicem legis obtineat, vt in *l.pæn.C.de donat.inter vir.& vxor.* tamen intelligitur, quando contrahit aduerſus diſpoſita per ius commune, (vt erat in *d.l.pæn.*) cum videatur tunc tollere iura aduerſantia, vt contractus ſubſiſtneat ut, ſecus quando contrahit ſecundum
2 ius commune, nam tunc in dubio intelligitur cõtrahere tanquam quilibet priuatus, cum ſub lege viuat, vt quilibet alius, *l. digna vox, C.de legib. Surd dec.*1.*& ſeq.* Vndè ſi ex verbis conceſſionis aliter mens Principis non appareat, vel coniectuaretur, vendicatei ſibi locum diſpoſitio *tex. in l. traditionibus, C.de pact.* vt abſque traditione non transferatur dominium, & poſſeſſio, ex ſola Principis inueſtitura.

Alij contrariam opinionem ſectando indiſtinctè tenuerunt, quod dominium ſtatim transfertur
3 ex conceſſione, & contractu Principis, abſque traditione ex eo, quod ſi per legem, conſuetudinem, & ſtatutum poteſt transferri dominium, ac poſſeſſio ſine traditione, vt *Bal.in l.*1.*C. de legib. & in l.fin. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* idem eſſe debet in conceſſionibus, & contractibus Principis, ſic *Bal.in d.l.penul. Alexan. conſil.*3.*lib.*5. *Abb. conſ.*94.*lib.*2.*Dec.conſil.*341.*nu.*14. *Natta conſ.*398.*à num.*21.*Caſſan.in Catal. glor. mund. par.*5.*conſid.* 24.*priuil.* 140. & alios coaceruat *Gratian.diſcept.forenſ.cap.*310.*ex num.*5. qui omnes
4 concurrunt, *d.l.traditionibus C.de pact.* non ſibi vendicare locum in Principis actibus.

Pro conciliatione diſtinguendum eſt, quod aut ſumus in contractu, & procedit prima opinio, vt in dubio dominium non transferatur, quia in eo præſumitur Principem vti iure communi; Aut
5 verò in priuilegio, & adhærere poſſumus ſecundæ opinioni, quia non agit tunc vti priuatus, ſed vti Princeps, cui ſoli competit priuilegia concedere, & propterea cum vti præſumitur tunc plenitudine poteſtatis, dominium transfertur abſque traditione, & eius geſta pro lege habentur, iuxta *d.l.pæn.C.de donat.inter vir.& vxor.* ſic *Iaſ.in l. quoties num.*10.*C.de rei vend.* & in *d. l.traditionibus num.*6. *Caſſan. in conſuet. Burg. rubr.*7. §.1.*in tex.* ibi *Saiſit verſ. pro decimo quarto*, *Bellug.in ſpec.Princ.tit. de iuriſd. ex num.* 7. *Botr. deciſ.*42 *num.*28.*Couar.lib.*2. *var. reſol. cap.*19. *num.*3.*Magon.dec.Luc.*38 *D.Tapp.in rubr.ff.de Conſt.Princ.fol* 9.*Staiban.conſ.*15.*à nu.*5. Quæſtio hæc deſeruit in multis, & præcipuè in articulo, ſi duobus reperiatur facta conceſſio, quis preferendus eſſet, de quo tractaui in ſing.meo 132.

Inueſtitus verò antequam feudi quaternati
6 poſſeſſionem capiat, ſaltem infra annum à Prorege procurare debet literas directas vaſſallis, vt ipſi Baroni aſſecurationem, & fidelitatem iurare debeant, vt in *prag.*19.*de feud.* aliàs iſta negligentia daret cauſam reuocandi contractum feudalem, vt deciſum refert *D.Rouit.in prag.*26. *num.*27.*de feud* & quate ſit neceſſarium præſtari dictum iuramentum explicat *Kirco. commun.opin. tom.*2. *tit.*1.*cap.*14.*Roſental.de feud.cap.*6.*concl.*85. *nu.*10. qui etiam docent, qualiter differat à iuramento homagij, quod iurant Feudatarij Principi, & *Iacob.in ſua quæſ.tit.de homag. Menoch.de arb. Iud.caſu* 577.*Bertand. conſ.*219. & iuramentum prædictum, quod præſtare debent Vaſſalli burgenſes an ſufficiat adimpleri ſi Sindicis, & alij de
7 Regimine, nomine vniuerſali iurent, quod ſic reſolutum refert *Afflict.in cap.*1. *qual.vaſſ.iur.deb.fidel.Rol.à Valle conſ.* 52. *vol.*3. Cumque materia hæc vulgaris ſit ſufficit terminos adnotaſſe.

Super iſta enim materia ingreſſus Baronis ad capiendam poſſeſſionem multoties cõtrouerſum vidi, An ſicuti Vaſſalli Domino iurare obnoxij ſunt, vt ſupra diximus, ſimiliter Baro iurare teneatur obſeruantiam priuilegiorum, & conſuetudinum ipſorum vaſſallorum, & ſi deneget, poſſit iuſtè ei denegari poſſeſſio, vſquequò Baro ex ſui parte adimpleat. Reſpondendum eſt, Barones eſſe Officiales perpetuos, & ſic à DD. nominari, vt *Abb. & Inn. in cap. cæterum de re iud. Surd.*
8 *conſ.*162.*vol.*2. *Theſſ. dec.* 268. Et ſic Officiales temporales in ingreſſu officij iurare tenentur ſtatuta, conſuetudines, & ritus illius loci ſeruare, §. *iuſiurandum auth. de defenſ. Ciuit. Doct. in cap. venientes de iure iuran.* aliàs Vniuerſitates renuere poſſent Officialem acceptare, vt ibi, & *Burſat. conſ.*235.*vol* 3. quia vti illa prompta eſt adimplere, quæ ad ſe pertinent, ſic pares vices alter redde-
9 re tenetur, *l.Iulianus* §.*offerri ff.de act.emp.* & idẽ ius obſeruandum videtur inter Barones, & Vaſſallos, inter quos parilitas eſſe debet, *Capyc.in inueſt.verſ.Parilitas, Afflict. deciſ.* 265, & in indiuiduo, quod Baro iurare teneatur, aliàs reſiſti poſſit in conſignanda poſſeſſione, & obedientia preſtanda, reſpondet *Cancer. lib.* 3. *variar. reſolut. cap.*13.*nu.*333. Imò etiam Regem teneri ad præſtandum hoc iuramentum in ſua coronatione, maximè in Cathalonia dicit *Fontan. de pact. nuptial.clauſ.*4.*gloſ.*10.*par.*1. *num.*35. & ante eum *Bald.conſil.*112.*vol.*1. & propterea idem ius debet procedere de toto quoad totum, quod de parte quoad partem *l.quæ de tota ff. de rei vend.* & ſi de quo magis, quanto de quo minus, *auth. multo magis, C.de ſacroſ.Eccleſ.c.cum in cunctis*, & ibi *gloſ.de elect.*

Sed quid ſi Baro ex aliqua cauſa non eſſe obligatum illorum priuilegia obſeruare prætendat, & eius exceptiones altiorem indaginem requirant, an interim licitè à Vaſſallis poſſeſſio denegari poſsit: videtur, quod exceptio non adimplementi impediat, vt alter ex parte ſua neque teneatur *l.eum fidem, C.de tranſact. Gail. obſer.* 17. *lib.*2.
10 *Maſcar.de probat.concluſ.*1388.*Carol. de Graſ. de except.cap.*13.*num.*54. & perbellè *Ioſeph. Ludouic.dec.Luc.*2. articulum examinat, fundando hanc concluſionem in quocumque actu procedere.

In contrarium ex parte Baronis replicari poteſt, dictam exceptionem non adimplementi, & parilitatis procedere in negotijs indiuiduis, ſecus in ſeparatis, vti ſi quis petierit vnum, & aduerſarius eum reconueniat de alio, equidem inter eos exceptio non adimplementi opponi non poteſt, cum vnum non dependeat ab alio, vnde ceſſat talis exceptio, vt *Muſcat.loco citato nu.*12. *Ludou. in ſuis com.concluſ.tit.de probat.cap.*1.*lim.*1. Et propterea dùm Baronis exceptiones ſint ſeparatæ à materia poſſeſſionis feudi, reſeruari debent ad iudicium Superiorum.

Ve-

Verum enimuero, cum iudicare an liquida, &
iusta sit prætensio Baronis, vel Vassallorum, non
possit remitti partibus contendentibus, puto, Vas-
sallos habere iuris assistentiam in se defendendo,
vt *Fontan. de pact. nup. clauf. 4. glos. 10. num. 38.*
sed partes Superioris esse debent in consideran-
11 do, si iustè se opponat Baro, & exceptiones sint
liquidæ, quia tunc potest mandari Vassallis, vt
omninò Baroni possessionem dare debeant, si ve-
rò exceptio requirat altiorem indaginem posset
similiter mandari, vt citra præiudicium Vassalli
recipere debeant Baronem in eorum vtilem Do-
minium, si autem in promptu exhiberent coram
Superiore eorum priuilegia sollemnia liquida,
assensu roborata, & exceptionem Baronis appa-
reat esse calumniosam, tunc cogendus est Baro ad
obseruantiam, & iurandum, & vnico contextu
vassalli ei possessionem, & obedientiam dare de-
bent.

Oppositio, inquam, legitima Baronis reputatur
inter alia, vt non teneatur confirmare capitula-
tiones, & priuilegia concessa à prædecessoribus,
12 si non habeat causam ab eis; nam si esset hæres,
seù legitimus successor, teneretur, *D. Rouit. in
prag. 1. de priu. vniuers.* & dixi *in prac. comment.
prag. 8. par. 3.* limita tamen si concessio esset nul-
la, vel multum feudo præiudicialis, quia tunc ne-
que successor tenetur eam approbare, *Palac. in
cap. per vestras fol. 295. num. 9. §. 81. de donat. Pe-
ralta in l. 3. §. qui fideicommissariam, ff. de hered.
instit. ex num. 131. Cancer. var. resol. lib. 3. cap. 1.
num. 142. cum seq.*

Postremò est pro complemento inuestigandũ,
quid reuelet Vassallis talis confirmatio: nam aut
priuilegia, & capitulationes sunt validæ, & tunc
sine Baronis confirmatione substinentur, *Crauet.
13 conf. 4. num. 66. Viu. decis. 206.* & *Cin. Castr. &
Alber. in l. priuilegia, C. de sacrosanct. Eccles.* di-
cunt, confirmationem priuilegiorum validorum
esse abundantem cautelam, sed non necessariam.
Conseruatur solùm ex ea ius antea quæsitum, vt
*glos. in cap. fin. de confirm. vtil. vel inut. Oldrad.
cons. 164.* Aut verò sunt nullæ, & licèt Baro, vel
etiam Princeps eas confirmauerit, non conuali-
dantur, nec aliquod ius eis tribuere videtur, cum
14 tacitam habeat confirmatio in se conditionem,
si iusta sint, *DD. in Rubr. de confirm. vtil. Boss. tit.
de Principe, & eius priu. num. 356. Anchar. consil.*
382. Nisi confirmatio fieret, non in forma com-
15 muni, sed in forma specifica, & dispositiua, nem-
pe si adsit clausula, confirmamus, & quatenus
opus est de nouo concedimus: nam tunc nouum
ius tribueret, & actus præcedentes nulli ex nunc
robur reciperent, & si vassalli non essent in posses-
sione, possent se ingerere, *Dec. in rubr. extra de
16 confir. Bero. cons. 181. Amad. de Pont. de Lau-
dem. quæst.* 12. & hoc casu procedit regula, qui
confirmat dare videtur ex *vulg. l. obuenire ff. de
verb. signif.* Quando autem confirmatio dicatur
simplex in forma communi, & quando in forma
specifica, vide *Camerar. in cap. Imperialem fol.
90. ex lit. K. Capyc. in inuest. fol. 98. & 137. de
Pone. consil. 70. ex num. 63. Ann. cons. 51. ex num.
7. D. Rouit in prag. 4. ex num. 16. de poss. non turb.
Suarez alleg. 14.* sed hanc confirmationem in
forma specifica Baro facere non tenetur, quia es-
set de nouo dare, & quilibet est arbiter, & mode-
rator rei suæ, *l. in re mandata C. mand.*

ARGVMENTVM.

Quid importet merum imperium, & quid mixtum, & quas pœnas contineat vnum, & quas alterum explicatur, pro distinctione iurisdictionum diuisè concessarum.

SVMMARIVM.

1 *COncesso feudo, quæ iurisdictio censeatur data.*
2 *Merum imperium qualiter in praxi verè diffiniri possit.*
3 *Mixtum imperium, quid sit.*
4 *Iurisdictio dupliciter consideratur, vt genus, vel species.*
5 *Casus pœnæ infra relegationem mixti sunt imperij.*
6 *Prag. 2. de iurisd. inu. non turb. qualiter intelligatur.*
7 *Priuilegium nunquam præsumitur diminutum, nisi per specialem derogationem.*
8 *Pœnæ capitales tantùm sunt de mero imperio.*
9 *Pœna triremium quando dicatur capitalis, & num. 11. declaratur.*
10 *Tortura quando sit de mero, vel mixto Imperio distinguitur.*
11 *Remigationis pena licèt temporalis est de mero imperio.*
12 *Exilium perpetuum, est de mero imperio.*
13 *Pena abscissionis membri, quando sit de mixto imperio, & num. 15.*
14 *Fustigationis pœna est de mixto imperio.*
16 *Consuetudo in pœnis est attendenda.*
17 *Pœna vltra relegationem quando dicitur pro percussione facta in facie cum cicatrice distinguitur.*

CAPVT XXXVI.

COncessa, aut vendita Ciuitate, Castro,
Terra, vel Oppido, dixi in præced. tract.
quod in dubio preter burgensatica, om-
nia solita, ac de iure, vel consuetudine
ad feudi vsum destinata, data censen-
1 tur, & sic omnis iurisdictio criminalis, ciuilis, &
mixta, si consueta sit in loco concedi, & ita *Me-
noch. de præsumpt. lib 3. cap. 97. cum seq. Giurba
cons. 24.* & plenè *Bammacar. in cap. in generali si
de feud. def. milit.* cum alijs ab eis coaceruatis: ijs
circumscriptis à præfatis DD. diffusè tractatis vti-
liter est inuestigandum, quid censeatur concessũ,
si Terra sit iurisdictione distincta, & vni Baroni
ciuilis, alteri criminalis sit concessa, vel si vni me-
rum imperium tãtùm sit tributum, & alij iurisdi-
ctio ciuilis, & mixta.

Sed prius esse sciendum putaui, quid sit me-
2 rum imperium, & licèt deffinitio hæc vulgaris
videatur, vti tractata in lecturis *in l. imperium, ff.
de iurisd. omn. Iud.* tamen videbis, quòd in praxi
Doct. dixerunt, in facto difficiliter applicatur:
Bart. enim in d. l. imperium, ait, merum imperium

esse habere gladij potestatem animaduertendi in facinorosos: mixtum verò imperium esse, cui iurisdictio inest: ex qua demonstratione nil certum possumus desumere. Alij voluerunt distinguere, vti *Bald. Castr. & Ias.* quod merum imperium sit iurisdictio, quæ Iudicis officio nobili expeditur, publicam respiciens vtilitatem: mixtum
3 verò imperium sit iurisdictio respiciens priuatam vtilitatem, & ita *Facch. contr. iur. lib. 9. c. 95.* Considera quæsò, si hæc alia distinctio poterit animum cuiusque acquiescere, vt indagare valeat, qui sint casus pertinentes ad merum, & qui ad mixtum imperium, *Vasq. contr. illust. lib. 1. qu. 1. & Decian. tract. crim. tom. 1. lib. 4. cap. 2.* melius accomodant diffinitionem, dicentes, merum imperium esse summam potestatem vitæ, & necis: mixtum autem dicatur, quod habet mixturam quandam pertinentem vsque ad mortem respiciens etiam priuatum interesse ex delicto dependens. Et differt à simplici iurisdictione, nam si iu-
4 risdictionis nomen, consideremus vti genus, cõprehendit merum, & mixtum imperium, ac ciuilem potestatem: si verò illud intueamur, vti speciem dicitur, quæ respicit priuatam tantum vtilitatem; Neque ad practicam, magis approbata est opinio, sed deueniendo ad exempla, elucidabimus materiam.

Fuit lis inter Monasterium Sancti Benedicti Ciuitatis Cauæ, cum Barone Terræ Roccæ in Regia Audientia Principatus Citra, super hac materia iurisdictionis; tenet enim dictum Monasterium priuilegium iurisdictionis cum mixto imperio in eo loco, Baro verò habet merum imperium, & præsupponit casus infra relegationem
5 dici mixti imperij, & ita declarasse *prag. 2. de iurisd. inuic. non turb.* quæ videtur diffinisse, quæ causæ ad ciuilem, & quæ ad criminalem pertineant, sub lata dispositione iuris communis, quo inspecto, omne crimen spectabat ad cognitionem criminalem, siue pœna esset magna, aut media, vel minima, *Farin. quæst. 100. Marant. in sua praxi ibi iudic. ciuile, vel crim.* sed per dictam pragm. ad ciuilem iurisdictionem spectant non solùm causæ simplicis iurisdictionis, sed etiam criminales infra relegationem. Cumque causa, de qua agebatur erat supra relegationem, ergo ad Monasterium non erat remittenda, supponebat Baro: Replicabatur ex parte Monasterij, quod pragma-
6 tica adducta erat quædam decretatio inter Monasterim Sancti Petri in Galatino, cui non erat concessum mixtum imperium, sed triplex iurisdictio, & eo casu obseruanda esset illius dispositio, sed quando antè dictam pragmaticam reperitur quis de mixto imperio inuestitus, tunc attendendum est priuilegium; nam ad Principem spectat plus, & minus concedere, & non sunt terminatæ inuestituræ, vt abundè explicaui in præc. tract. par. 2. 8. prag. & propterea circumscripta pragmatica, esse recurrendum ad ius commune dicebatur, considerando casus, qui ad mixtum imperium pertineant, & ego reuera in similibus, diuersimodè vidi iudicatum in Sac. Cons. & præcipuè inter Archiepiscopum Tarentinum, velem Dominum iurisdictionis ciuilis terræ Griptaliarum, & Baronem criminalem: nam in nihilo quasi dispositio dictæ pragmaticæ erat conformis cum ipsis decretis, & erat ratio, quia attenditur natura concessionis, quæ minui non poterat per pragma-
7 ticam, quæ expresse priuilegijs specialiter concessis non derogauit, *Andr. in cap. 1. num. 4. de eo qui sibi, & hær. iuris,*

Qua resolutione sic stante, fuit dubitatum, an pœna remigationis ad tempus sit capitalis, & de mero imperio, vel de mixto: hunc arti-
8 culum ad alium finem disputaui *in pragmat. 7. ex num. 10. & supra cap. 33.* & probaui, talem pœnam non esse vltra relegationem, & ideò non posse dici capitalem, vnde inferendo ad casum nostrum, videtur dicendum esse mixti imperij,
9 prout ex professo sic concludit *Fontan. de pact. nupt. claus. 4 glos. 14.* Et hac opinione attenta, esset etiam asserendum, torturam esse de mixto im-
10 perio, cum enim continuò obseruamus torquere in delictis, vbi venit imponenda pœna triremium, ergo si pœna prædicta temporalis est de mixto imperio, in consequentia venit authoritas facultatis torquendi, quod est contra communẽ sententiam Doctorum, qui dicunt, torturam esse de mero imperio, vt *Mars. in l. 1. num. 9. ff. de quæst. Brun. de indic. & tortur. quæst. 7 par. 2. Gail. de pace publ. lib. 2. cap. 2.* sed huic opinioni replicat *Font.* torturam esse de mero imperio ex dispositione Regni Neapolitani, dum per capit. Regni, tormenta, fuerit dispositum, torturam non posse irrogari, nisi in delictis supra relegationem, At de iure communi, tortura non est de mero imperio, cum etiam in delictis infra relegationem inferri potuerit, vt probat ibi *a num. 105.* Verum enimuerò, quicquid doctè, & subtiliter ille scripserit, non puto substineri posse, vt remigatio ad tempus sit de mixto imperio: nam & si verum
11 sit, quod condemnatus ad remigandum ad tempus, non efficiatur seruus pœnæ, attamen durante tempore, ea gradu deportationis assimilatur, vt fundaui in citata prag. 7. & propterea non posse has pœnas ad mixtum imperium spectare dico, quicquid *Fontan.* tenuerit, & in facto prædicto contra eius opinionem decreuimus, vt sit hæc pœna de mero imperio, & non de mixto.

An autem exilium perpetuum dicatur de mero imperio, articulum hunc latè discussit *D. Rouit. in d. pragmatica 2. de iurisd. inu. non turb.* ac-
12 cumulando etiam allegationes aliorum, qui super hoc puncto scripserunt, & concludit, spectare ad merum imperium exilium perpetuum, temporale ad mixtum, & ita post eos *Fontan. loco citato*
13 *num. 66.* sic & pœna abscissionis membri; nam de mero imperio reputatur, *Peguer. dec. 16. Clar. quæst. 69. Farin. quæst. 19.* Fustigationis pœna licèt
14 sit corporis afflictiua, est de mixto imperio, cum sit pœna momentanea, vt *Peguer. d. decis. 16.* Et ex ijs habes intellectum ad Regiam prag. qualiter sit obseruanda, sed antequam absoluam hanc materiam, est aduertendum, quod quamuis supra dixerim, pœnam membri abscissionis esse de me-
15 ro imperio, cum reputetur vltra relegationem ex *cap. Regni incip. Ab illo inchoandum*, tamen si ea pœna ex communi obseruantia fuit in aliquibus casibus temperata, tunc esset de mixto imperio: per Const. Regni imposita est pœna manus contra percutientem cum gladio, vt in const. si quis aliquem, & sic pro periurio, vt in const. eos qui

scien

ſcienter, tamen nunquam hæ pœnæ fuerunt in obſeruantia, ſed impoſita pœna pecuniaria, vel exiliaris ad tempus, *An. in d. conſtit. ſi quis aliquem*, & eſt notorium: ijs, & ſimilibus caſibus, cauſæ pertinere debent ad iuriſdictionem ciuilē,
16 quia attenditur conſuetudo in pœnis, *Ioan. Gran. de bello exul. fol.* 129. *Franch. deciſ.* 533. *num.* 12.

Si verò eſſet percuſſio mortalis, vel eſſet facta in facie, & remaneret cicatrix, tunc eſſet pęna vltra relegationem, & ſic obſeruatur, vt *Gramat. conſ.* 43. *Carau. in Rieu* 68. *Theſſ. deciſ.* 35. ſed intellige ſi percuſſio fuerit appenſatè, cum armis,
17 ſecus ſi caſualis cum lapide, vel baculo, nam eſſet pęna exilians, licèt remaneat cicatrix, vt benè *Giurba conſ.* 73. & iuxta hanc diſtinctionem ſunt intelligenda dicta per *Farin. queſt.* 18. *num.* 98. *tit. de delict.* & *Thor. in ſuo compendio, verbo tortura*, qui aſſerunt eſſe locum torturæ in hoc caſu. Quid autem, ſi ex percuſſione eſſet membrum abſciſſum, vel debilitatum, vide *Clar. & Baiar. queſt.* 69. & latius *Maſtrill. dec.* 168.

ARGVMENTVM.

Iuriſdictio in dubio cenſetur cumulatiuè conceſſa ad iudices ordinarios, & proindè datur præuentio, & prorogatio, limitatur notabiliter, quando alteri iuriſdictio priuatiuè eſt conceſſa.

Iuriſdictio priuatiuè conceſſa, an extendatur ad caſus priuilegiatos in corpore iuris clauſos, ſi non ſit facta ſpecialis derogatio, & ſit facienda remiſſio, etiam in caſu l. nullum, C. de teſtib.

Iudex delicti eſt potentior, & in pari cauſa præualet Iudici originis ſi non præuenerit, ſed quid ſi Iudex originis habeat clauſulam abdicatiuam ab omnibus, an ipſi debeat cauſa remitti, nouè explicatur.

Iuriſdictio per quæ verba dicatur priuatiuè, & inhibitiuè tributa.

SVMMARIVM.

1 *IVriſdictio præſumitur cumulatiuè conceſſa ad ordinarios Iudices.*

2 *Iuriſdictio quando eſt cumulatiua, potior eſt cauſa præuenientis.*

3 *Prorogari poteſt à partibus iuriſdictio, quando cumulatiuè eſt conceſſa.*

4 *Magna Curia, & Regiæ Audientiæ ſunt Iudices ordinarij in Regno.*

5 *Iuriſdictio ſi priuatiuè eſt conceſſa Baroni, ceſſat præuentio, & prorogatio.*

6 *Iuriſdictio tacitè priuatiuè data præſumitur, quando in feudum, & in dominium conceditur.*

7 *Iuriſdictio quando in feudum eſt conceſſa, cauſæ inueſtito remitti debent.*

8 *Iuriſdictione priuatiuè conceſſa, ſunt inhabilitati alij, qui de iure poterunt de cauſis cognoſcere.*

9 *L. nullum C. de teſtib. eſt adeo priuilegiata, quod offendens aures Iudicis licèt ſit particulari foro priuilegiatus, non debetur ei remiſſio.*

10 *Derogatio expreſſa requiritur aduerſus priuilegia in corpore iuris clauſa.*

11 *L. nullum, C. de teſtib. non vendicat ſibi locum, ſi Baroni eſt conceſſa iuriſdictio abdicatiua.*

12 *L. unica, C. quando Imper. derogata cēſetur, dum iuriſdictio priuatiuè ſit conceſſa.*

13 *Forus delicti præualet foro originis in concurſu, ſecus ſi alter præueniat.*

14 *Forus originis ſuperat forum delicti, ſi iuriſdictio abdicatiuè fuerit tributa Baroni originis.*

15 *Abdicatio, & priuatio ad alios, diuidit iuriſdictionem.*

16 *Prærogatiua conceſſa, vt Baro cognoſcat de delictis commiſſis extra territorium, declaratur qualiter ſit intelligenda.*

17 *Barones ſi ambo æquale priuilegium obtinuerint, quis debeat præferri.*

18 *Princeps poteſt diſpenſare, & abrogare priuilegia inſerta in corpore iuris.*

19 *Vtilis Dominus præfertur directo in exercitio iuriſdictionis.*

20 *Altum dominium Principis conſiſtit, vt in aliquibus caſibus diſponere poſſit ſuper conceſſa iuriſdictione.*

21 *Princeps auocare poteſt aliquam cauſam à Barone, & gratiam facere Vaſſallo inueſtito.*

22 *Iuriſdictio priuatiua cenſetur data, ſi Princeps per verba taxatiua, & abdicatiua eam tribuat.*

23 *Verbum, nullus, adiuncto verbo, poſſit, neceſſitatem importat.*

24 *Iuriſdictio in dubio cenſetur data priuatiuè ad Principem, & non ad alios Barones.*

25 *Iuriſdictio, ſi non ſolum priuatiuè, ſed irritatiuè concedatur, tanto fortius operatur.*

CAPVT XXXVII.

IN præcedentibus cap. explicauimus, quid importent conceſſiones meri, mixti imperij, aut ſimplicis iuriſdictionis, quæ Baronibus conferuntur, neceſſarium putaui elucidare, quātum referat, ſi iuriſdictio à Principe tribuatur priuatiuè, & abdicatiuè ad omnes alios Iudices, vt in cauſis ſuorum Vaſſallorum ex quacumque cauſa ſe intromittere, & cognoſcere non poſſint, ſed iuriſdictionem ſolus Baro inueſtitus exercere debeat, Cumque articulus vtiliſſimus ſit, & non ſic exactè ab alijs declaratus, altius diſcutiendum duxi.

Et ad perfectam ſcientiam huius materiæ pręmitto, de iure receptam eſſe concluſionem, vt omnis iuriſdictio, quę alicui à Principe cōceditur,
1 præſumi debeat cumulatiuè, & non priuatiuè ad ordinarios Iudices data, *ex tex. in l.* 1. *C. de offic. præf. vrb. l. fin. C. de iuriſd. omn. Iud. Menoch. de præſumpt. lib.* 2. *cap.* 18. *Gratian. diſcept. cap.* 154. & 270. Quapropter ſemper quod Princeps, & alij ordinatij concurrere voluerint, & cauſas præoccupauerint ſuam iuriſdictionem exercere
2 non prohibentur, *Gram. voto* 28. *num.* 6. & *conſ. crimin.* 6. *in fine, Surd. conſ.* 152. *lib.* 2. dum enim cumulatiuè poteſtas conceditur, generi per ſpeciem non fit derogatio in iuriſdictionalibus. *Din. in cap. generi de reg. iur. in* 6. & ideò præuentioni

locus

locus est, *DD. omnes in cap. prudentiam de offic. deleg. Rumæ conf. 7. lib. 3.* & nouè *Giurba conf. 59.*
3 & ordinarij iurisdictionem Vassalli prorogare poterint, & auocatio dari non potest, & peti remissio, *Menoch. d. præsumpt. 18. in fine*, latiùs *Barbos. in l. 1. art. 4. ff de iudic.* cum ab eo coaceruatis. Indè cum Mag. Cur. Vicariæ sit Iudex ordinarius
4 in toto Regno, & sic Regiæ Audientiæ in suis Prouincijs, vt *Frecc. de subfeud. tit. de offic. Magistri iustit. & Cara. ritu 62.* Ista Tribunalia, quia habent iuris assistentiam ordinariæ iurisdictionis, concurrunt in inquirendo, & puniendo delicta Prouincialium, licèt subditi sint Baronibus, Ex eo quia cumulatiua ijs præsumitur data iurisdictio, & non priuatiua, vt minus lædatur authoritas Principis, *l. sæpè, ff. de offic. procons.*

Prædictam autem conclusionem limita, si Princeps Baronem inuestiuerit de iurisdictione priuatiuè, & abdicatiuè ad omnes alios, (& sic ingredior articulum præmissum) Hoc equidem casu
5 deficit dispositio legis, vt non detur iurisdictio cumulatiua, & proinde cessat præuentio, & occupatio, neque subsistit subditorum prorogatio, sed Baroni, tam in causis criminalibus, quam ciuilibus est omninò facienda remissio, exhibito priuilegio, *Capyc. dec. 9. Gram. dec. 30. Petra de potest. Princ. cap. 8. Gutt. pract. quæst. cap. 24. lib. 3.*

Iurisdictio verò, quando abdicatiuè dicatur
6 concessa, est videndum: dic tacitè, & expressè cognosci, tacitè præsumitur iurisdictio priuatiuè data, quando in feudum, & in vtile dominium tribuitur, tunc videtur, Principem se spoliare cognitione iurisdictionis in prima instantia, & sic directus non concurrit cum vtili, nisi in casu negligentiæ, & recursus appellationis, & cæterum, quæ semper intelliguntur excepta, vti de alto dominio sic *Menoch. loco citato num. 5. & Guttier. ibi*, & licèt alij contrarium sentiant, nuoquam censeri datam iurisdictionem priuatiuam, nisi expressè procedunt eorum dicta, quando Princeps tribuerit iurisdictionem in officium. Hæ enim concessiones in officium debiliores sunt ijs, quæ in dominium dantur, *Eugen. conf. 30. Curt. in suo diuer.*
7 *feud. fol. 28.* & ideo, dum in feudum iurisdictio datur, causæ inuestito remitti debent, & cessat cumulatiua, quamquam expressè non sit iurisdictio abdicatiuè data, *Laudens. in tract. de Principe quæst. 138* & dixi in præc. continent. *hac prag. par. 1. ex num. 168. cum seq.* & ita continuò practicatur.

Quando verò expressè priuatiuè, & abdicatiuè est authoritas concessa plus ea operatur quam tacita, Cessat cumulatiua, & concursus: Imò efficiuntur incompetentes omnes, qui de iure præ-
8 uentionem habere poterant cum inuestito, & censentur inhabilitati ad cognoscendum. Nec subditorum consensus in prorogando iurisdictionem in alios operatur, quia priuatorum consensus iurisdictionem dare non potest, non habenti, *l. priuatorum. C. de iurisd. omn. iud.* & ita *Barz. decis. Bonon. 15. Vant. de nullit. tit. ex defectu iurisdictionis num. 51. Surd. consil. 50.*

Dubium oritur ex prædictis, an per tale priuilegium expressè abdicatiuè concessum, censeatur etiam derogatum priuilegijs specialiter in corpore iuris clausis, fauore personarum, vel causarum, vt ijs non obstantibus, Baro causarum remissionem iure prætendere possit. Et ponam exempla, ac super vnoquoque ipsorum verba faciemus, vt hunc ambiguum articulum resoluamus.

Reperitur inquam de iure dispositum, vt si quis falsos testes, aut scripturas produxerit coram aliquo Iudice, licèt is eo foro non sit subiectus, vbi litigat, offendendo aures illius Iudicis, ratione delicti ab eo puniri potest, *l. nullum, C. de testib* quę
9 lex adeò est priuilegiata, vt quamuis Reus esset quouis priuilegio alterius fori munitus, tamen dispositio dictæ legis est priuatiua ad omnes, *Couar. pract. quæst. cap. 18. Thess. decis. 166.* & latiùs *Peguer. dec. 60.* Et est hęc legis dispositio ampliata etiam non solùm in producente falsos testes. vt tex. loquitur, sed extensa vt quoquo modo iurisdictio alterius lædatur, vt offendendo Ministros, vel eximendo carceratos, & similia, *Franch. decis. 370. & 722. in fine.* Et propterea videtur negatiuè respondendum, quia per quamcumque generalem concessionem, quando expressè non fit derogatio ad casus in corpore iuris clausos,
10 nunquam censentur exclusi, *Natta conf. 576.* & decidit *Franch. in simili dec. 192.* & ita in indiuiduo respondit *Mastrill. decis. 147. num. 16.* dicens non esse aperiendam viam ad beneficium Baronum, quando offenduntur aures alicuius Iudicis, & maximè Superioris. Indè cum in facto esset hæc controuersia Sacr. Cons. videtur inclinasse in hanc opinionem, vt *Franch.* refert *decis. 679.*

Attamen hæc antiqua quæstio, dum alius casus accidisset postea inter Magnam Curiam Vic. & Admiratum fuit determinata, cum enim quidam subditus dicti Admirati offendisse Seruientes Magnæ Curiæ intuitu exercitij officij, & fuisset captus, Admiratus petierat remissionem, quæ ei fuit per Magn Cur. denegata, Cumque fuisset appellatum ad Sacr. Consil. in diuersas opiniones Senatus pertransiuit; Verumtamen magna pars votorum pro Admirato deciderunt, ex causa priuilegij abdicatiuè illi concessi, & quamquam dictus Admiratus haberet officium in administrationem, quod est debile, vt supradiximus, ex causa tamen abdicationis expressè ei concessi,
11 non obstare dispositionem, *d. l. fuit iudicatum*, vt explicauit *Franch. decis. 722.* & cum esset reclamatum ab hac sententia propter diuersa vota, quæ fuerunt in causa, & diceretur ex parte Fisci, quod hæc decisio erat magni exempli in damnū Fisci, quia habebant multi Barones hanc prærogatiuam iunctis aulis iterum discusso articulo fuit confirmata sententia Sac. Consil. de qua reclamatione non fecit mentionem ibi *de Franch.* sed formalia verba sententiæ reclamationis, & rationes adducit *Ann. conf. 107.* omninò videndus. Cumque dictæ decisiones legem faciant, non videtur in hoc amplius hæsitandum, quod abdicatiua iurisdictio deroget priuilegijs insertis in corpore iuris.

Indè ratione huius decisionis dixi infra c. 43. quod quanquam per inuestituram plenissimè tacitâ Baroni, non censeatur facta derogatio, *l. vnic. C. quando Imper.* cum sit priuilegium insertum in corpore iuris, & introductum fauore misera-
12 bilium personarum, cui nec partes renunciare pos-

possunt, quia miserationis causa est introductum, vt *Felin. in cap. si diligenti de foro compet.* tamen quando abdicatiua data est iurisdictio, tacita videtur facta derogatio, vt innuere videtur *Thess. decis. 177. num.* 10. & magis pũctualiter *Gratian. discept. cap* 182 quod est notatu dignum.

Vlterius in simili facto valdè fuit dubitatum in Regia Audientia Salerni, inter Baronem Sancti Angeli Fasanellæ & Ducem Eboli: Commiserat homicidium in Territorio Eboli quidam Vassallus dicti Baronis, & fuit captus per Curiam Ebolitanam, comparuit in Regia Audientia præfatus Baro, postquam fuerat exclusus à remissione petita in dicta Curia, & petijt prouideri, vt ad eum remitti deberet dictus Vassallus ibi carceratus, virtute suorum amplissimorum priuilegiorum.

Ex parte Ducis dicebatur, vanam esse talem Baronis prætensionem, cum resolutum sit in Regno, quod quando concurrit Iudex originis, & Iudex delicti, præferri debeat forus delicti, vti potentior, *Io: Andr. in cap. 2. de constit. Franch. dec.*
13 *37. Caball. res. crim. 162. ex nu.* 8. Et hoc in concursu carcerato existente penes extraneum Iudicem, sed quando præuenisset Iudex delicti in inquirendo, & capiendo, tunc fortior est causa, vt non teneatur remittere *Franch. decis. 505. koppen. German. quæst. 43.*

Replicatum fuit, Baronem illum habere priuilegium priuatiuè, & abdicatiuè, cum omni plenitudine Regalium, vndè enixa voluntas Principis legitur, quod mentem habuerit, vt ipse solus inhi-
14 bitiuè ad alios cognoscat de suis vassallis in ciuilibus, & criminalibus, in omni loco. Quapropter licèt secundum allegata in contrarium Iudex delicti videatur de iure habere potiorem causam ad Iudicem originis, limitantur dictæ decisiones, quando Iudex habeat iurisdictionem expresè sibi abdicatiuè concessam, ad omnes Iudices, quia effectus istius potestatis est diuidere iurisdictionem, quæ taliter priuilegiato accedit, vt quiuis alius non solum dicatur incompetens, sed inca-
15 pax cognoscendi subditos illius: Ad instar distinctionis Ecclesiasticæ cum Regia, quod si Clericus deliquerit, Iudex sæcularis nullo modo constito de clericatu poterit de eo cognoscere, ita in nostris terminis loquendo de effectu iurisdictionis abdicatiuæ argumentant *Capyc. dec. 122. num. 7. Franch. decis. 426. num 4. Anna cons. 107. num. 4. Geurba cons. 59. num. 110. & 123. & consil. 80. nu.* 35. notat aliud esse competentiam, aliud incapacitatem. Nec obstat specialiter iure dispositum esse, vt Iudex vbi commissum est delictum, is iurisdictionem in Reos exercere debeat, supra enim diximus in fortioribus casibus, quod cessant priuilegia in iure clausa, quando particulariter Princeps voluerit illis derogare, concedendo priuatiuam iurisdictionem, & ex ijs causam Baroni esse remittendam supponebatur.

Fuit excitatum ex aduerso, quod prædicta videbantur pugnare, cum ijs, quæ adducit *D. Rouit. in pragm. 1. ex num.* 8. Vbi de delicto, qui ponit casum, quasi in terminis nostris de Iudice originis qui habebat clausulam specialem cognoscendi de delictis extra territorium commissis per suos vassallos, & petierat remissionem à Iudice delicti, qui præuenerat in causa, & carceratione, & dispu-
16 tando articulum pro Iudice delicti concludit, & in Sac. Cons. ita iudicatum refert, non obstante dicta clausula, quam habebat Iudex originis, quæ abdicationem ad alios importare videbatur, quia magna, & fortis est iurisdictio Iudicis delicti, vt *DD. in auth. qua in Prouincia, C. vbi de crim.* eo magis dicit *D. Rouit* quod secundum iuris terminos Princeps non præsumitur, nec sine causa potest de potestate ordinaria, & absoluta præiudicare iuri tertij, *ex vulgata l. 3. §. si quis à Principe*, & ibi DD *ff. ne quid in loco publ.* & sic per clausulam concessam Iudici originis cognoscendi de delictis extra territorium, non potuit præiudicari Iudici delicti, cui ius erat quæsitum de iure.

Sed facta matura discussione super hoc ambiguo articulo, respondi, casum positum à D. Rouito multum distare à nostro, & ex diuerso facto diuersum ius oriri, *l. si ex plagiarijs § in cliuo, ff. ad l. aquil.* Nam aduertendum est, quod Iudex originis fundabat ibi suam prætensionem sub dicta clausula, (vt potuisset cognoscere de delictis suorum Vassallorum delinquentium etiam extra territorium) & quod ea clausula non nocebat Iudici delicti, ex pluribus, quæ non adaptantur ad casũ nostrum. Ponitur enim ibi assumptum, illam clausulam nil tribuisse Iudici originis, priuatiuè ad alios, quia antiquitus altercabatur, si Iudex originis potuerat inquirere de delictis extra territoriũ, & negatiuè responderunt *Thess. decis. 90. Gram. decis.* 26. Per talem ergo clausulam dicit fuisse habilitatum ad cognoscendum de delictis extra territorium. Cumque hodie de iure cumulatiuè concurrat Iudex originis cum Iudice delicti, & is præfertur qui præuenit, *Afflict. in constit. Regni lib. 3. rubr. 55. de persur. num. 21. Franch. decis. 37. 66. &* 505. ergo casus positus à D. Rouito erat indubitabilis, stante, quod ibi præuenerat Iudex delicti, vnde merito pro eo iudicatum fuisse dicit, dum defendit, clausulam illam nil noui tribuisse. Neque ad casum nostrum obstat aliud fundamẽtum, quod Princeps non poterat præiudicare tertio, nam supponitur ibi, quod ambo Barone. originis, & delicti habebant in priuilegio potestatem cognoscendi de exteris, & hæsitabatur de
17 anterioritate priuilegij, & supponebatur, Iudicem delicti esse anteriorem, & propterea priuilegium sequens non poterat præiudicare illi, cui ius fuerat quæsitum, saltem, vt cumulatiuè concurrat, iuxta ea, quæ in sua praxi notauit *Folier. verbo audiantur excusatores à num.* 66. Casus autem noster differt, nam non disputatur inter duos priuilegiatos à Rege, soli enim Baroni Sancti Angeli tributa est per inuestituram iurisdictio priuatiua, & abdicatiua ad omnes, & Iudex Ebuli non habet nisi dispositionem iuris, vt ratione delicti cognoscere possit: Cumque vt dixi Princeps super ijs, quæ sunt iuris positiui ad libitum dispen-
18 sare potest, licèt alteri noceat, vt DD. *in l. 1. C. si contra ius, vel vtil. publ.* & latè explicaui *in prac. comment. in prag. 1. ex num.* . . . ergò nil ad casum nostrum officit obiectio, nam vt diximus supra in exemplis, *l. nullum, C. de test. & l. vnic. C. quando Imper.* quamuis ista priuilegia sint de iure communi, licètque præiudicent tertijs, & etiam miserabilibus personis, ac Ecclesijs, quæ habent, fori electionem, tamen posse fieri derogationem

non

non ambigitur, vt *Franch. dec. 192. Natta consil. 576.* Si ergo tale priuilegium miserationis causa introductum Princeps auocare potest, fortius dispositio iuris, vt Iudex delicti conquiescat, dum Baroni voluerit priuilegium conferre abdicatiuè ad alios.

Insuper adducitur, quod quamquam post concessam iurisdictionem in feudum vtilis præferatur directo, & proinde Princeps non debeat minuere concessam iurisdictionem in illius detri-
19 mentum, cum deceat Principis priuilegium esse firmum, iuxta verba *tex. in cap. decet de reg. iur. in 6.* Hoc sanè est intelligendum: Nam directum dominium Principis, & altum imperium non censentur restricta, vt non possit Rex sua potestate vti in aliquibus casibus in subditos Baronum,
20 etiam in aliquod damnum inuestitorum: Indè est quod ratione militiæ, magisterij artis, vel alia causa immunes à foro Baronali facit aliquos, licet Vassalli alterius sint: Hinc oritur, vt aliquando auocet ab illis causas per viam delegationis, vt *de Ponte de potest. Proreg. tit. de delegat. caus.*
21 Item gratias aliquando, & indultum concedit etiam subditis Baronum, vt plenè dixi supra *cap. 12.* his, & similibus casibus dici non potest, Principem non potuisse in præiudicium tertij dispensare: Nam facultatem habet minuere iura vtilis Domini in aliquibus casibus, in suo, vel alterius beneficium, *Innoc. in cap. olim de verb. sign.* semper enim, quod Princeps aliquem de iurisdictione inuestit, tacitè cum hac conditione ea data, & concessa præsumitur, vt possit eam limitare, & in aliquibus causis sibi visis disponere, & suum altum dominium exercere, vt punctualiter respondit *Caneer. lib. 3. var. resol. cap. 3. ex num. 318. Gurba consil. 66. num. 3.* & probat *dec. Franch. 723.* in beneficium Nationis Ragusæorum in damnum iurisdictionis Magni Admirati. Et in summa siuè Princeps disposuerit super iure communi, super quo, vt dixi, largas habet habenas relaxandi, & dispensandi, siuè in præiudicium inuestiti, potest priuilegium singulare concedere, licèt Baroni aliquid præiudicet, Et coniungendo vltima primis, resoluti obiectionibus, inconcussa videbatur prætensio Baronis, quod stante iurisdictione sua priuatiuè, & abdicatiuè ad omnes Iudices, & constito de voluntate Principis, qui maiora expressis concessit, causa ad ipsum, vna cum carcerato, remitti deberet. Fuimus cum collegis, in votando concordes, pro Barone esse in iustitiam, virtute priuilegiorum Principis Bisiniani sui prædecessoris, sed quia in vendinione dictæ Terræ non apparebat assensus expeditus cum eisdem prærogatiuis, ex hac ratione causa fuit ad Ducem remissa.

Postremò pro perfecta cognitione eorum, quæ dicta sunt, quæ vti notabilia menti sunt tenenda, remanet declarandum, per quæ verba iurisdictio dicatur expressè concessa priuatiuè, & quæstio est non minus inuoluta, quam præcedens, *Angel. enim in l. 1. C. vbi,* & apud quem dicit, quod semper quando taxatiua, & inhibitiua sunt verba con-
22 cessionis ad alios Iudices, censetur priuatiuè data; exemplum ponit, si dicat, vt tu solus de omnibus causis cognoscas, vel nullus alius nisi tu, vel taxatiuè tantum, ijs & similibus verbis inhibita dicetur potestas alijs, *Felyn.* & cæteri *in cap. pastoralis de offic. ordin. Bald. in l. vnica §. vbi autem, C. de caduc. toll. Menoch. præsumpt. 18. n. 3. lib. 2.* Alij fuerunt opinionis, quod prædicta verba quamuis sint limitatiua, interpretari debent, vt sint abdicatiua ad alios Iudices, sed non ad ordinarios à lege, vel à Principe ordinatos, *sic Ias. in l. Titia textores nu. 29. ff. de leg. 1. Bal. cons. 253. lib. 2. Gram. post dec. 15. e. ns. 2. Garzia de expens. cap. 20. & glos. in l. fin. C. vbi causa Fisci.* Prima tamen opinio est magis recepta, & maximè si vltra dicta verba, vel similia appareret, inuestituram esse plenam alijs prærogatiuis, & regalijs maioribus, ita quod arguatur, eximam Principis voluntatem esse concedendi talem authoritatem, sic *Barbos. in l. 1. art. 4. ff. de iudic.* & post eum *Gurba consil. 59. num. 7. & 24.* & probat *Franch. in d. decis. 722. num. 1.* qui ponens casum iurisdictionis Admirati qualiter sit priuatiuè scribit formalia verba Priuilegij, quæ sunt (*Ita quod subditi sint exempti, & immunes ab omni alia Curia, & cum vocati fuerint coram quocumque Officiali ex quauis causa ciuili, vel criminali debeant remitti ad Curiam admiratiæ*) & si considerentur hæc verba æquipollent supradictis verbis taxatiuis, & nihilominus fuit decisum pro M. Admirato, contra Magnam Curiam Vic. quia iurisdictio erat abdicatiuè concessa: Similiter idem *Franch. in alia sequenti decis. 723.* tractando similem causam priuilegij abdicatiui, & priuatiui Nationis Ragusæorum, contra Admiratum, supponit, vt priuilegium dictæ Nationis ita loquatur, (*vt nullus possit cognoscere de causis Ragusæorum pro quauis causa, nisi Consul. Nationis*) & proinde dicta verba priuationem inducant, & iuxta ver-
23 bo sequenti (possit) necessitas imposita dicitur, vt nemo se intromittat, DD. *in l. nemo potest ff. de leg. 1.* & benè *Guttier. in repet. illius tex.* & facit *tex. in l. consulta diualia C. de testam.* & sic opinio ista in iure, & in praxi recepta est.

Aduerte tamen, quod oportet, verba priuatiua referri ad omnes Iudices, nam si relatio abdicatiua haberet relationem solùm ad Tribunalia
24 ipsius Principis, vt vidi in multis inuestituris, taxando, & limitando, vt magnus Iustitiarius Regni, nec Præsides, alijque nostri Magistratus debeant cognoscere de suis causis Vassallorum: Hæc equidem abdicatio censetur data respectu concedentis priuatiuè ad Principem, & non ad alios, vt considerat *D. Reuit. in d. Prag. 1. ex num. 16. vbi de delict.* quia in dubio strictè facienda est interpretatio respectu tertij, DD. *in l. fin. ff. de const. Princ.* & sic *Petra ad Gram. dec. 26. nu. 19. in fine.*

Si autem iurisdictio non solùm priuatiuè, & inhibitiuè concedatur, sed etiam irritatiuè, ita quod omnia in contrarium gesta sint nulla, nulliusque roboris, sed habeantur pro cassis, tunc
25 tanto fortius procedunt omnia desuper dicta, *Grammat. voto 28. Rolan. consil. 80. lib. 1. D. Regens Tappia decis. 3.* vbi disceptat de inquisitionibus factis contra Officiales perpetuos à Prorege, cui inhibitum est, vt nil agere possit, absque Regis licentia, & ego alias authoritates adduxi in hac pragm. in præc. comment. vbi similiter, & incidenter de hoc articulo verba feci *ex num. 107. cum seq.*

AR-

ARGVMENTVM.

Barones an habent fiscum, & an Curiæ coadiutor assistere possit, post quam causa est deuoluta ad Regium Superiorem.

Fiscus an interuenire possit in causis criminalibus agitatis in curijs Terrarum demanialium.

Pœnæ pecuniariæ, quando parti, vel fisco applicari debeant.

Fiscus an habeat ius in pœnis antè sententiam.

SVMMARIVM.

Barones non habent fiscum, nec fiscalia, & proinde creare non possunt Aduocatum, vel Procuratorem fiscalem, sed tantùm Curia coadiutorem.

2 *Baro non potest apud Superiorem, coadiutorem tenere, causa appellata, pro defendenda sententia, & remissione habenda ad suos Iudices.*

3 *Aduocatus fiscalis potest interuenire in grauibus causis agitandis in curijs demanialibus, quando ibi reperitur.*

4 *Qualibet pœna magna, vel parua regulariter spectat ad Fiscum.*

5 *Pœna conuentionales pertinent ad partes.*

6 *Pœna dupli, & tripli, quando debeantur parti.*

7 *Pœna imposita ad instantiam paris, in Bannis, an ipsi debeantur.*

8 *Pars pœna ciuilis, semper solet applicari Curia illius loci.*

9 *Pœnæ impropriè fructus dicuntur, & proinde non ponuntur in corpore introituum feudaliũ, nec in releuio, quando venduntur.*

10 *Pœna postquam sunt incorporata fisco; sunt de Regis patrimonio effecta, & non solet de eis fieri gratia.*

11 *Pœna incorporata non veniunt restituenda in generali indultu.*

12 *Fisco non dicitur ius quæsitum in pœnis, nisi post sententiam.*

13 *Fiscus in pœnis est posterior creditor omnibus tractantibus de damno.*

CAPVT XXXVIII.

BArones non habent Fiscum neque fiscalia,
& proinde tenere, seù creare non possunt
Aduocatum, aut Procuratorem, qui nomen
Fiscalis habere possit vti sunt in Re-
1 gijs Tribunalibus, cum solus Princeps Superiorem
non recognoscens tales Officiales habere
debeat. Verùm ex consuetudine aliquam personam
constituunt, quæ in causis criminalibus insistendi
curam tenet, & Curiæ coadiutorem appellant,
vt dixi in *prac. commet. num. 240. & Auend. de exeq. mand. Regum cap. 7. nu. 7. part. 1.* ac nuper
D. Constant. in l. 1. Cod. pœn. fisc. nu. 8. qui hac
nostra authoritate vtitur.

Fioita verò prima, vel secunda instantia, in
Curijs Baronalibus, & deuoluta causa per appellationem
ad Regios Superiores, dubitatum fuit,
an valeat Baro tenere dictum coadiutorem, vel
2 personam aliam assistentem pro causa deuoluta,
ad effectum defendendi sententiam iudicatam,
pro ea confirmanda, seù remittenda ad suam
Curiam, & videtur non esse prohibitum, vt quis
pro suo interesse in causis assistere non possit, etiã
si habeat interesse secundarium *l. si per lusorio ff. de appell. l. is à quo ff. de rei vend. & decisum refert Fontan. de pact. nup. claus. 3 glos. 3. num. 49.*
Contrarium tamen in hoc Regno obseruatur,
nam cum in omni Tribunali resideat Fiscus Regius,
deuoluta causa per appellationem, cessant
partes primi Iudicis, & sic Baronis, vt innuit *D. Rouit. in rubr. de sent. for. iudic. num. 24.* Imò in
Regijs audientijs vbi resident Aduocatus, & Procurator
Fiscales, si ea terra sit demanialis, coadiutorem
Officialis tenere non potest, quia Fiscus
qui adest, potest pro interesse Fisci, quando cau-
3 sæ sunt graues, petere, vt audiatur. Et in facto
dùm Curia Straticoti Ciuitatis Salerni conquæreretur,
quod in graui causa, quam remisimus illi,
decreuissemus, vt in ea non procederet, nisi audito
Fisco, dictus Straticotus, & Sindicus, dicebant
fuisse grauatos, Replicabã ita esse de iure, prout
sic tenet *Franch. decis. 722. num. 17.* vt possit, &
valeat adesse in omnibus vbi Fiscus habet interesse,
& sic interuenire apud curiam Magistri
Admirati, Artis Lanæ, & similium, & data relatione
per Reg. Aud. Proregi, mandauit Curiæ
Straticoti, vt in causis capitalibus nõ procederet,
nisi Fisco audito. Et deberent hoc obseruare Fiscales,
qui ad euitandos labores prætermittunt
tam laudabilem dispositionem, & non committerentur
à Regijs Gubernatoribus, (salua pace
bonorum) tantæ extorsiones, collusiones, & causarum
suffocationes: & in summa vbi adest Fiscus,
cessant alij.

Vlterius dùm locuti sumus de pœnis Fiscalibus:
aliquas breues annotationes ponam: quando
debeant, vel non possint illæ pertinere ad Fiscũ,
sed ad Barones in terris inuestitis, & regulariter
omnis pœna pecuniaria magna, vel parua, de iu-
4 re ad Fiscum spectat *l. agraria, vbi Bartol. & cateri ff. de termino moto, & in l. sepulcri C. de sepulcr. violat.* si vero pœnæ erint conuentionales,
(quæ iurè peti possunt, vt latè in præc. tract. prag.
5 4. brobau:) parti applicari debent, & non Fisco,
Bartol. in l. si quis maior. C. de transact. Basard. ad Clar. quæst. 10. 80. nu. 6. Farin. plenè tit. de var. & diu. crimin. quest. 107. artic. 8. nu. 93. similiter
pœnæ dupli, & tripli, quæ de iure imponuntur,
iuxta *§. tripli, & §. quadrupli inst. de Action.* si ex
6 *contractu*, & non ex delicto veniant, parti debentur,
si habeat interesse: nam si ei debetur simplũ,
in consequentiam debetur duplum, & triplum,
sic *Felyn. & Ripa in rubr. de iudic. Aret. in § fin. instit. eodem.*

Idemque obseruandum, si de iure, vel banno,
7 ad instantiam alicuius pœna imponatur, vt animalia
non intrent in pratis, vineis, & defensis, &
pascua non sumant: nam pœna ratione contemptus
personæ, ac incertitudinis damni, parti applicanda
erit, & non Baroni *Doct. per illum tex. in l. pæn. ff. de in ius voc. in l. rescriptum ff. de pact. & in l. post legatum §. ammittere ff. de in ijs quib. vt indign. Guttier. pract. qq. canon. c. 5. lib. 2.* Et licèt
de diametro aduersari videatur *text. in l. Papinia-*

piniamus §. *meminisse ff. de inoff. test.* tamen DD. Et praecipuè Castr. ibi conciliant haec iura, istum tex. procedere, quando poena respicit principaliter vel accessoriè aliquod delictum, tunc poena
8 oriens, Fisco debetur, aliàs parti esset applicanda, vt supra probauimus, Verum enim vero vidi generalem obseruantiam, quod in omnibus capitulationibus Vniuersitatum super contrauentionibus, & bannis poenalibus, semper conuenitur, & asseritur, vt certa pars detur Curiae, & altera parti, ad tollendas differentias.

Item poenae Fiscales, licèt sint in fructu, vt *Doct. in l. fin. ff. sol. matr.* impropriè tamen tales
9 dicuntur, inde introitus feudales non considerantur, neque in Releuijs ponuntur, nam erogantur in impensis iustitiae, vt latè probaui in *pragm. 6. nu. 19. prac. tract.* postquam verò sunt incorporatae dicuntur in fructu, & de patrimonio, sed an
10 ea non dicitur Fisco ius aliquod quaesitum; Inde oritur, quòd Prorex, & alij Superiores, quibus licitum est facere aliquas gratias, vti Regentibus qui partem poenarum, ad quas quis fuit condemnatus remittunt, semper dicunt, dummodo, non sit executa poena, vel incorporata, & sic fit in
11 indultis generalibus, *arg. ex glos. in l. 1. §. si quis propter ff. de itin. act. priu. DD. in l. non amplius ff. de leg. 1.*

Ex hoc fonte deriuat conclusio illa, quòd non dicitur Fisco ius quaesitum in poenis ante senten-
12 nam in rem iudicatam transactam, tam in foro fori, quam poli, quamuis poena ipso iure sit imposita, *Molin. de iust. & iure quaest. 95. Gutier. pract. quaest. canon. lib. 2. cap. 5.* Ideoquè cum sit ius lucratiuum, & non quaeratur actio, nisi vt su-
13 pra, Fiscus dicitur posterior omnibus creditoribus in poenis, etiam creditoribus habentibus personalem actionem, quia Fiscus de lucro, creditor de damno tractant, & dispar est ratio istorum *l. proculus ff. de damn. infect. l. fin. ff. ex quib. caus. maior. Dec. & Cagnol. in l. non debet §. in re obscura ff. de reg. iur.*

ARGVMENTVM.

Appellatio à causis definitis in curia Nundinarum, an sit facienda ad Iudicem appellationis Baronis loci, vel ad Regia Tribunalia.

SVMMARIVM.

1 *Princeps postquam feudum concessit, in eo se intromittere, vel in iurisdictione concurrere non potest.*
2 *Nundina absque Principis permissu à Baronibus conferri non possunt.*
3 *Appellandum est ad Regios Superiores, & non ad Officiales Baronis à decretis latis à Sindicatoribus, & grauaminibus Grasseriorum, & num. 7.*
4 *Causa immediata, & originaria est attendenda.*
5 *Princeps nequit sine consensu Baronis tempore nundinarum in terra Baronis Iurisdictionem alteri concedere.*
6 *Subfeudum à Barone cum Regio assensu concessum, si ob culpas, vel generationem finitam, deuoluatur ad Baronem, & non ad Regem reuertitur.*
8 *Appellandum est ad Regios Superiores, & non ad Officiales Baronis, à decretis Magistri Nundinarum, si illarum priuilegium immediatè à Rege dependeat.*
9 *Actus attribuitur causae proximae.*
10 *Regula qui confirmat dare videtur qualiter intelligatur.*
11 *Assensum princeps concedendo super feudi alienationes, non dicitur nouum ius tribuere, & reijcere nullitates.*
12 *Assensum Princeps concedere tenetur si iustam non habeat causam denegandi.*
13 *Causa non expeditae in Curia Nundinarum, remanent penes Baronem, & non transmittuntur ad Regios Superiores.*

CAPVT XXXIX.

Explicatum fuit in praec. tract. nu. 187. qualiter Princeps postquam feudum cum iurisdictione contulit, se intromittere nequeat, in primis nec secundis causis Baro-
2 nibus concessis, neque Vassalli Superiores adire vel cuiusquam Iudicis, iurisdictionem, in praeiudicium Dominorum prorogare valeant.

Accidit postea in facto, pluribus vicibus haesitari, & praecipuè ab Vniuersitate Ciuitatis Muri, cui annis praeteritis priuilegium Nundinarum, à Comite illius concessum fuit, vt per decem dies in Mense Iulij nundinas exigere potuisset, & iurisdictio conferri deberet Magistro nundinarum, eligendo ab ipso Comite, qui de causis à relegatione infra cognoscere posset, cum clausula, vt super dicta supplicatione Regius assensus expediretur, prout in forma debita fuit cõcessus: Disceptatum fuit, an à decretis, & sententijs latis in dicta Curia Nundinarum, appellari deberet ad Iudicem secundarum causarum quos habet praefatus Comes vigore suorum priuilegiorum, vel sit habendus recursus ad Regios Superiores, Et super hoc diuersae fuerunt consulationes, & collegia. Dicebatur ex vna parte, quod cum iurisdictio haec nundinarum à Barone conferri non pos-
2 sit, sed solum à Principe, in cuius posse est, iurisdictionem dare, & mutare, vt *Marant. in sua prax. art. vt Iudic. Mercat. nu. 50. Tess. decis. 264.* ergo cum ab eo fluant, ad delegantem erit appellandũ *l. 3. ff. quis, & à quo, l. 1. §. si quis in appellatione ff. de appell.* Inde in simili à sententia Syndicatorũ, qui ab Vniuersitate dependent, & non à Barone, ab eorum decretis appellandum esse ad Regios Superiores, & sic à grauaminibus Catapanorum,
3 seu Grassiorum, refert de *Franch. decis. 511.* & quod Princeps ex causa publicae vtilitatis (prout sunt commercia nundinarum) possit ad tempus minuere iurisdictionem Baronis, dixi supra cap. . . . *Valasc. consul. 12.* prout continuò fit causa militiae ministerij artis lanae, serici, ferri, & fumilium, vt est notorium, ad Principem seu eius Ministros in casu grauaminum recurritur, & sic in terminis in materia hac nundinarum contra Baronem consuluit *Minad. consl. 24.*

In

In contrarium dicebam, In omnibus attendẽdam esse causam immediatam, vt latè per *Tiraq. in reg. cessante lim.* 20. & sic quamuis Rex assen-
4 tiat introductioni Feriarum, potissima causa est concessio Baronis, cui totalis iurisdictio concessa fuit, & sine suo consensu Princeps iure non posset illi iurisdictionem minuere, vel præiudicare, *l. 2. §. si quis à Principe ff. ne quid in loc. publ.* Et licèt nulla causa sit, iudicendi nundinas, hoc est verum,
5 sed non est de essentia, in Nundinis, iurisdictionẽ tollere ab ordinario, qui iustitiam etiam ministrare in nundinis potest, & propterea, quod nostrum est, sine facto nostro auferri non potest, ex regula *l. id quod nostrum ff. de reg. iur.* Vnde fortior est causa Baronis concedentis, & se expropriantis, quam Regis assentientis super concessione à Barone facta. Hinc concesso feudo à Barone cum assensu Principis, ob culpas, & alias causas ll. feu-
6 dorum indictas, feudum id non deuoluitur ad Regem, à quo mediate tenetur, sed ad Regem, qui immediate inuestiuit, quia originalis, & potentior causa attenditur, & ab eo iurisdictio, & cætera dicuntur collata, sic *Andr. in cap. 2. nu. 4. vers. patet ergo de pace ten. Afflict. decis. 282. nu. 12. de Curt. in suo diuers. fol. 62. à num. 79. Bammacar. in car.* Domino committente, si de *feud. def. cont.* Et proinde est asserendum, quod cum concessio immediatè depẽdeat à Barone, ad ipsũ est recurrendum super appellationibus interpositis à Magistro nundinarum nẽ sua iurisdictio minuatur.

Nec obstant dicta ex aduerso ex Syndicatorũ decretis, & Grassteriorum grauaminibus ad Regios Superiores appellandum esse, nam hæc obiectio faciliter diluitur, quia in dictis casibus iurisdictio depoedet à Principe, & in nihilo à Barone.
7 Minusque refert doctrina *Minad.* qui ait, ad Regios Superiores esse recurrendum pro reparatione grauaminum à decretis Magistri Nundinarũ nam procedit, quando iurisdictio mercati à Rege immediatè fluxerit ante translationem feudi inuestitionem cum ea iurisdictio principaliter ab
8 eo fuerit tributa, ad eum recurrendum est: secùs quando concessio iurisdictionis fuerit facta à Barone, cum reseruatione eligendi Officiales, nam tunc priuilegium, vt dixi, sumit originem, & vires à Barone, inde ipse creat Officialem pro illo tempore, dat literas commissionis, confert iurisdictionem, & cum ab eo dependeat, ad eum est appellandum, ex *d. l. 1. §. si quis ff. de appell. & sic Couar. pract. quæst. cap. 4. vers.* 2. conclusio, nam
9 actus attribuitur causæ proximæ, *Socc. cons.* 15. *lib.* 3. & probat *tex. in §. ius iurandum Auth. de defens. ciuit.*

Nec vim facit, quòd qui confirmat dare videtur *l. obuenire ff. de verb. signif.* nam assensus qui
10 petitur à Rege est ad tollendum tantum obstaculum prohibitiuum, cũ Baro sine Principis beneplacito aliquid iurisdictionale, seù feudale concedere non possit ex *c. imperialem de proh. feud. alien. & const. Regni*, diuæ memoriæ, adeo quod assensum concedendo, non dicitur Princeps dominium concedere, nec aliquod nouum ius tri-
11 buere, *Andr. in d. cap. Imperialem n.* 1 t. *de Pont. cons.* 3. *nu.* 1. Et sic datur intellectus ad *d. l. obuenire*, vt procedat, quando quis de suo dat, & relaxat, aliàs si solum consensum præstat, attenditur prima causa, quæ influit, & producit secundam, *l. si ita stipulatus § fin. in l. seq. ff. de verbor. obligatio.* Princeps enim semper assentire tenetur, si iustam causam contradicendi non habet, *Afflict. in*
13 *Const. Regni* si quis post litem, *Frecc. de subfeud. lim. 6. ad Constit.* diuæ memoriæ, *Capyc. in inuest.* verbo necessitas. *Franch. dec.* 695. *num.* 4. Confert quod causæ quæ ceptæ sunt in ista Curia nundinarum, & non expediuntur eo tempore, omnes remanent pœnes loci Officialem, & nõ transmittuntur ad Regiam Audientiam, vel Magnam Curiam, quod sit ex eo quia Baronalis iurisdictionis, acta gesta in dictis ferijs sunt, & ita à Colle-
13 gijs fuit conclusum, & Vniuersitas acquieuit.

In alijs verò locis, vbi reperitur priuilegium immediate concessum à Principe, & ab ipso, vel Vniuersitate creatur quotannis Magister nundinarum, vt vidi in multis Regionibus, sine dubio, ad Regios superiores esset appellandum, Et cum hac distinctione, opiniones conciliari puto, quæ contrariæ videntur.

ARGVMENTVM.

Pœna publicationis bonorum, aliæquè pœnę Fisco debitæ: quando Baroni competere possint.

Sententia Curiæ Baronalis si reformetur in pecunia, an Baro sibi applicandam esse prætendere possit.

Auocata causa per Superiorem, si reus reperiatur habilitatus per illam Curiam, an superior executiuè fideiussorem requirere possit, & in casu contrauentionis cui pœna debeatur.

SVMMARIVM.

1 *Bonorum publicatio Principi competit, cum sit de regalibus, sed ex concessione meri, & mixti imperij communicata intelligitur Baronibus.*

2 *Publicatio bonorum licèt facta sit à Regio Tribunali, quoad bona sita in territorio Baronis sunt ipsius.*

3 *Pœna à statuto nouiter indicta, & factum delictum, quod de iure communi non erat tunc Fisco soli competit, quando cognitio causa ad Baronem pertinere non possit, alias sic*

4 *Pœna licèt sit commnata, vt Fisco applicandasit, non per hoc Baro dicitur ea priuatus.*

5 *Causa deuoluta ad Regios Superiores, si succedat pœna pecuniaria ex ea sententia, quando debeatur Baroni.*

6 *In maiori summa inest minor in sententijs, & in minori quantitate dicuntur pares sententia, licèt olim excedat.*

7 *Pœna pecuniaria, si erit reformata à Iudice secundo, ad quem illa pertinebit,*

8 *Fideiussio præstita in Curia Baronali, an possit incusari per tribunal Superius, & pœna exequi, & ipsi incorporari.*

9 *Fideiussores accepti in prima instantia, non tenẽ-*

tur in secunda, limitatur num. seq.

10 *Iudex appellationis reputatur ut i Officialis subrogatus, à primo.*

11 *Pœna fideiussionis captæ in Curia Baronali, & incusata per Regios Superiores, fisco debetur ratione contemptus.*

CAPUT XXXX.

Publicationem bonorum esse de regalibus, & competere non posse nisi soli Principi Doct. tenuere *in l. 1. C. ne fin e iuss. Princ. Boer. decis. 264. Rom. cons. 59.* Nos autem *in prac. tract. num. 207.* diximus, quod publicatio bonorum quamuis sit de regalibus, tamen con-

1 cessa dicitur talis facultas Baroni inuestito cum mero, & mixto imperio, & vltra auctoritates ibi adductas, sic *Natta cons. 180. Thess. in cons. impresso post decis. 132. Gram. cons. 78. Farin. tit. de pœnis quæst. 25. Guid. Pap. dec. 341. & latius Muta decis. 29.* Solùm spectat ad Principem, quando cognitio ipsius causæ ad eum sit reseruata, vt læsæ Maiestatis, falsæ monetæ, & hæresis, quia sunt de alto imperio, vt *Franch. decis. 275.* Alia verò crimina, ob quæ publicatio bonorum indicitur, ad infeudatos spectat, & ita nouissimè *D. Constant. C. pœn. fisc. lib. 10. nu. 42.*

Imò si causa, ob electionem fori, vel per aliam viam deuoluta esset ad Superiores, & per sententiam Vassallus Baronis esset condemnatus ad publicationem bonorum, prout continuò fit in foro dicationum sententijs, respectu bonorum, quæ

2 sunt in territorio Baronis, ea pertinent ad ipsum inuestitum, licèt persona condemnata sit per Superiores, *Clar. quæst. 78. Suarez com. opin. incip. confiscatio, Caran. in Ritu 132. a num. 3.* quod sic obseruandum circa confiscationem stabilium tantum, & non mobilium, quæ opinio à multis etiam improbatur, quod indistinctè extendatur ad omnia, in loco baronis ex sistentia, *Clar. d. quæst. in fine Card. Tusc. verbo confiscato, conclus. 720. n. 2.* qui de communi, & vera opinione testatur, & *Muta decis. cit. ex nu. 22.*

Sed quid si pœna fuerit à principe nouiter imposita, & factum delictum, quod de iure ciuili non erat cognitum, an in istis etiam Baro intret locum fisci, hunc articulum explicaui in *prac. tract. ex nu. 213.* & pro affirmatiua conclusi, sed limitaui, si offensa esset authoritas Principis, ex inobseruantia alicuius præcepti, vel banni, aut pœna esset ei reseruata, quem articulum latius

3 nunc declarandum putaui, vt restrictio, quod Baro non intrat si fuerit contrauentum bannis à Superioribus emanatis, intelligenda sit, in ijs bannis, quorum cognitio, & mandatum non poterat ad Barones spectare, quia non essent capaces mandandi, vti in bannis reuelationis victualium, & in pretijs eorum taxandis, tractis prohibitis, & alijs reseruatis ad altum dominium Principis: In ijs iurè Baro prætendere non poterit, pœnam ad se pertinere. Si suus Vassallus contrauenerit, vt supra dixi in criminibus falsæ monetæ, & alijs: Secùs autem si possent pertinere ad Barones, & ipsi potuissent similiter mandare, sic notat *D. Regens Constant. in l. 1. C. pœnis fisc. ex nu. 22.* Item limitatio alia, pœnam non deberi Baroni, quando ex-

præsè reseruata est superiori, est intelligenda,

4 quando specificè eius cognitionem sibi reseruat. & pœnam applicandam dicit, aliàs non sufficeret verba generalia sub pœna, &c. *ita Natta cons. 34. & 346. lib. 2. & sequitur D. Constant. ibidem num. 23. & seq.*

Quid si causa per appellationem deuoluta fuerit ad Regios Superiores, à Curia Baronali, quæ ad pœnam pecuniariam Reum condemnauit, & sententia sit per secundum Iudicem reformata, ad plus, vel minus; Ad quem spectabit prouentus,

5 & pœna ad Iudicem appellationis, vel ad primũ? Accidit casus in Regia Audientia Hidruntina. Nam Vniuersitas Sancti Petri in Galatina ex priuilegio ei debentur prouentus Curiæ, quæ cum condemnasset quemdam pro certa rixa in aureis sexaginta, ille appellauit ad iudicem secundarum causarum Ducis Affatæ terræ, qui seruatis seruandis in triginta primam sententiam reformauit, ex qua reformatione, & disparitate prætendebat Aerarius Ducis, prouentum ad se pertinere, & quod ex confirmato nascatur actio in illa parte quotatiua; Ex parte Vniuersitatis fuit replicatum,

6 in maiori summa inesse minorem *ad tex. in l. idē proferre § si plures ff. de recept. arb. Alex. consil. 77. vol. 2. Affl. decis. 362.* & licèt quantitas minor sit taxata, non per hoc sententia non concordat in minori, *DD. in l. 1. § si quis ff. de verb. obligat.* Indè si arbitri, vel testes sint discordes, quia vnus in decem, alter in quindecim condemnet, vel testificentur, dicuntur contestes in quantitate quotatiua, *Cappell. Tholos. decis. 208. Vrsil. decis. 140. Gram. consil. ciuil. 154. Vin. com. opin. 894. Couar. var. resol. cap. fin. lib. 1. & Garsia de expens. cap. 24. nu. 15.* & quamuis *Franch. decis. 356.* dicat, in Sacr. Cons. non obseruari, vt in sententijs in maiori quantitate data discordia, insit minor: loquitur enim ibi, in casu quo plures Iudices in votando discordant in temporis condemnatione; nam tunc consuetudo est Sacr. Consil. in pari voto addere alios Consiliarios alterius aulæ; Secùs si diuersim, & per diuersas Curias, seu tribunalia diuersimodè fuerit pronunciatum, prout est in casu nostro, nam tunc vendicat sibi locum regula proposita, in maiori summa inesse minorem, vt idē *Franch. ibi num. 3. innuit, ad Afflict. decis. respondendo.* Item dicebatur minorationem fuisse factā ex nouiter deductis in secunda instantia, vnde temperatio primæ sententiæ fuit ex Iustitia, non quod primus Iudex grauauerit, vt iurè causa te-

7 tineri potuisset, iuxta *cap. ut debitus honor de Appellat.* & propterea pœnam ad primum Iudicem deberi, vt *Capyc. dec. 27.* & ita in terminis *Staib. consil. 74.* qui aliter sensit, si prouentus fieret ex voluntate, quia Reus se conposuisset cum Barone in secunda instantia; nam tunc euenit transactio, virtute priuilegiorum Baronis, qui facultatem habet pœnas commutandi, iuxta ea quæ in simili ponit *D. Constant. in l. 1. C. pœnis fiscal. nu. 28.* vnde pro Vniuersitate fuit iudicatum.

Insuper in facto noua quæstio hæsitata fuit, dum quidam inquisitum esset per Curiam Baronalem habilitatus, & appellasset pars accusatrix ab indebita habilitatione ad Regiam Audientiā Salerni, & acta fuissent transmissa: Citantur

8 Reum, & fideiussores ad presentandum, & cum fuis-

fuisset decretum, vt causa remaneret ; inquisitus non comparuit, vndè fuit ille, & fideiussores cõdemnati ad pœnam fideiussionis, & dum exequendum esset contra præfatos, comparuit Dux Eboli, vbi causa prima erat agitata, & dicebat, nulliter esse processum per Regiam Audientiam grauando ipsam Curiam, quia stipulatio, & promissio de stando iuri, & se præsentando erat facta in illa Curia, & ibi Reus, & fideiussores se obligauerant, vndè cùm cautio nomine alterius Iudicis stipulata non fuerit, Regia Audientia non poterat eam incusare, sed rescribere debebat illi Curiæ, vt ad carceres Reum reducere deberet, quæ suam obligationem in casu contrauentionis incusare poterat, & pęna erat applicanda Curiæ Baronali, quæ erat offensa, & quæ obligationem receperat; *arg. ex l. non à Iudice §. 1. ff. de iudic. l. cum apud ff. iudic. solu.* vbi expressè probatur, fi-
9 deiussorem acceptum in prima instantia non teneri in secunda, & sic *Thess. dec. 202. Franch. de decis. 208. & 320. ac Gizzar. decis. 14.* ex quibus causis, Collegæ dubitabant contra Fiscum. Ego autem defendendo quod ab ipso Tribunali gestum erat, respondebam, quod habilitatio facta cum promissione de se præsentando virtualiter intelligebatur, non solum respectu illius Iudicis, qui cautionem receperat, sed cuiuslibet alterius, qui subrogaretur in locum illius, qui auocare potuisset ipsam causam : nam cum idem sit iudicium, ipse Iudex de iure reputabatur, & subrogatus naturam subrogantis tenet,
10 *l. 3. §. eum qui ff. si quis caut. sic Conar. cap. requisiti num. 6. extra de test. Auil. in cap. pratorum cap. 1. glos. mandando nu. 19. Peguer. decis. 169. & Thesaur.* in quodam responso post *decis.* Et quia causa deuoluta, in consequentiam omnia accessoria translata dicuntur, cum connexorum idem sit iudicium *l. proinde §. si seruum ff. ad l. Aquil.* Ideò cum Regia Audientia iurè citare
11 potuerit, contemptus nunc erat Regij Fisci, & illa pęna erat illi incorporanda, *arg. ex l. cum emancipatus §. emancipatus filius ff. de collat. bonor. Natta cons. 580.* & in terminis *Cancer. lib. 3. var. resol. cap. 3. ex num. 389.* Nec refert *tex. in d. l. cum apud*, & aliæ decisiones in contrarium adductæ, quia interpretatur *tex.* quando cautio fuerit recepta, & stipulata à Iudice nomine proprio, vt dicunt *Thess. d. decis. num. 16. & alij DD. supra cit.* Item causa ibi erat finita per sententiam, sed in casu nostro causa erat pendens, & Regia Audientia erat subrogata loco primi, & ideo penam fideiussionis Fisco, & non Baroni applicauimus, quæ omnia tenementi, cum notabilia sint.

A R G V M E M T V M.

Bona, & Mancipia capta ab infidelibus, an & quando sint capientis, vel Fisci.
Præda an debeatur capienti, vel illi qui dedit causam ad capiendum.
Bona sterilia, & Campestria, an sint Vniuersitatis, vel Baronis.

S V M M A R I V M.

1 *Bona vacantia, & que ab indignis auferuntur, an ad Baronem, vel Fiscum pertineant, remissiue.*
2 *Animalia excadentialia, qualiter Baroni applicari possint.*
3 *Bona hostium, & persone, de iure communi sunt capientium.*
4 *Anibal Macedonius laudatur.*
5 *Prada facta ab infidelibus sine certamine, & periculo pertinet ad Fiscum.*
6 *Prada adhuc quando est capientium, pars debetur Fisco.*
7 *Prada dicitur in nostra potestate, quousque ab oculis non discedat.*
8 *Captura fieri non potest in alieno territorio, & iurisdictione, Domino prohibente.*
9 *Litus adijciens mari est de territorio vicini, & illius iurisdictionis.*
10 *Iurisdictionem habens in terra, dicitur etiam habere in mari adiacenti.*
11 *Bona sterilia, & campestria quando sint Vniuersitatis, vel baronis, distinquitur.*
12 *Destinata pro pascuis, in alium vsum, à Barone conuerti non possunt.*
13 *Pascua in dubio præsumuntur esse Vniuersitatis, & non Baronis.*

C A P V T XLI.

Bona vacantia morientium sine hæredibus, & successoribus, vel quæ à personis vti indignis de iure auferri possunt, an ad Fiscũ, vel ad Barones pertineant, latè in *prac. tra-*
1 *ctat. explicaui nu. 244.* & videndus *est Molin. de inst. & iure quest. 53. & 55.* Et de animalibus errantibus, & excadentialibus, quorum Domini ignorantur, qualiter factis præconizzationibus, Curiæ Baronali applicari possint, vltra ibi dictæ
2 *vide Peregrin. de iure fisci tit. de bon. vacant. num. 30.*

Item bona Hostium capta in bello, esse capiẽtium fuit dispositum per *§. item ea qua ab hostibus inst. de rer. diuis. l. 1. ff. de acquir. possess.* indè
3 Mauri, & Turcæ capti deberent esse capientium, quia captiui, & bona eorum designantur de iure certantibus, quorum periculo, & industria capti fuerunt, *l. si quis pro redemptione §. simili C. de donat.*

Id quod in facto euenit, & aduertendum putaui, est quod dum assiderem in Regia Audientia Hidruntina. Prouinciales cœperunt centum viginti Turcas, duo enim triremes Venetorum, in Gulfu insequebantur duas fustas Turcarum Cursalium, qui cognoscendo non posse euadere à manibus illorum, quia mos Venetorùm est, nõ mancipare dictos infedeles, & pro mancipijs tenere, vel vendere, sed morti eos tradere; ad effugiendam mortem descenderunt ad litus Ciuitatis Castri, quæ est in vtili dominio D. Francisci de Castro, nunc Lemensium Comitis, & spontè se dederunt in manus Hominum dictæ terræ, & Militum, qui eo tempose ipsos locos maritimos cu-

4 custodiebant, & certiorato Anibale Macedonio Marchione Tuituræ Præside vigilantissimi mandauit, vt dicta præda fuisset asportata ad Ciuitatem Linj, vbi residet Regia Audientia, & facta relatione S. E. de diligentia aliquorum militum, & Nobilium, qui factum ignorantes, animosè occurrerunt contra dictos Turcas, in terram descendentes, & illos capiendo, & supplicabant, vt
5 remunerarentur super præda, nulla fuit habita ratio quia nullum ad fuit certamen, & ita iuris esse innuunt *Bartol. in l. quod bello nu. 3. ff. de capt. & postli. reuers. Gram. dec. 71. nu. 17. Franch. dec. 268. num. 3. & Dom. Regens Constant. de classic. num. 138.*

Et dum alius casus accidisset, quod quædam fustæ de Nostratibus, quæ cum licentia ibant in cursu, & cæpissent vnam tartanam Turcarum, numero decem, & sub prætextu, quod credebant, prædam esse eorum, vendebant Brundusij, mancipia illa Cumque de ordine Regiæ Audientię fuisset ad nos asportata, dicebam, quod licèt Hostes, & eorum bona de iure essent capientium, tamen de consuetudine in recognitionem, media pars Fisco debetur, vt tradit *Muta super prag. Sicil.*
6 *titul. 76. de Pirat. num.* 19. & similiter facta relatione S.E. iussit, vt ad ipsum trasmicteremus, vbi partes etiam adiuerunt, & nil obtinere potuerunt, ex eo, quia præda fuit facta sine pugna, quod nota.

Insuper super dicta captura facta à Nostratibus, & persecutione Venerorum, orta fuit alia controuersia: nam Capitaneus dictarum triremiũ Venetorum dicebat, mancipia deberi illis restitui, quia ipsorum facto descenderunt in terram, & capta à militibus, & erat notorium, non posse effugere ab eorum manibus nam illi vti disperati ad effugiendam mortem mortem in terram se proiecerunt, vnde dici poterat fuisse captos in ipso Gulfu maris, quem prætendunt esset ipsorum, & ideo, quot annis ea republica armat tot triremes ad illius custodiam, prout erant tunc illæ triremes ad hoc destinatæ, & propterea prædam debere
7 esse ipsorum, cum ab oculis eorum non erat separata, *Salyc. in l. ab hostibus la 2. C. de postlim. reuers. Capal. cons. 136. lib. 1. ex tex. in l. 3. §. item feras bestias ff. de acquir. poss.*

Replicauimus ex pluribus, eorum prætentionem esse vanam: Captura enim erat facta à nostris
8 in territorio Regis, in quo illi nullum ius, neque iurisdictionem habebant, & propterea nil pretendere poterant. Nec refert eos fuisse in persecutione, & illa effugere non potuisse: nam resoluitur ex *tex. in § fera cum seq. inst. de rer. diuis. & l. 3. & 5i ff. de acquir. rer. dom* vbi habetur, quod feræ si à Venatore insequatur in loco campestri, & illa intret in locum priuatum, poterit Dominus loci eã capere, & insequentes prohibere, nè in eius fundũ intrent. Vlterius præda nostra est, si in tali custodia reperiatur, quod à nobis coerceri possit, secùs si ea poterit effugere oculos nostros, vel saluari in alium locum nam tunc desinit esse nostra, multa enim accidere possunt, nè eam capias, dicit *tex. in d. l. 3 §. illud*, vnde cum præda esset saluata, dum in alienam iurisdictionem, & territorium Principis confugisset, & poterat Dominus loci prohibere, ergo non obstant ex aduerso adducta, & ita post hæc scripta aduertit *D. Constant. in l. 1. num.*
9 *119. C. de class.* & quod litus adiacens mari, sit de territorio vicino, & ibi terminetur iurisdictio, firmant *Bal. in l. si plures ff. de cond. infer. Bellug. in spec. Princ. rub. 30. Frecc. de subfeud. tit. quis dicatur Marchio num. 3.* & licèt multi teneant, iurisdictionem maris per balistam intra terram extendi, vt *OZZasc. decis. 155. Mastrill. de magistr. lib. 4. cap. 16. num. 162.* posset procedere, quãdo iurisdictio stat sub eodem Principis dominio, tam maris quam terræ alias mare est finis iurisdictionis cuiusque sic, & territoria *Hieron. de Mõte tract. fin. regund. cap. 7.* cum vulgaribus. Imò iurisdictionem habens in terra, dicitur habere in mari adiacenti, *Bart. in tract. de insula cap. inci-*
10 *piente nullius, Rebuff. & Plat. in l. 1. C. de class. lib. 10.* & ibi *D. Constant. nu. 38. & latius D. Regens Tappia dec. 22.* Et an vera sit prætensio Venetorum, quod Gulfus Maris Adriatici longissima præscriptione quęsierint dominium, vide quę congerit de *Pont. de potest. Proreg. tit. de triremibus, & antea Capoll. de seruit. tit. de mari, & nouissimè D. Tapia d. decis. ex nu. 6.*

Et redeundo ad primum institutum quæstionis de bonis vacantibus, quando Fisco, vel Baroni competant, fuit in simili dubitatum, cuius sint
11 bona sterilia, & Campestria sita infra feudi tenimentum. In facto Baro prætendebat esse sua, vti subrogatus in feudo, in locum Fisci, qui bona vacantia occupat, *C. de bon. vacant. lib. 10. & sic Iason in l. rem quę nobis nu. 32. ff. de acqu. poss. Peregr. de iure Fisci lib. 4. tit. 3.* & ideo Baro poterat ea concedere ad colendum, vel in emphyteosim, censum ad sui libitum, vt *Cancer. lib. 3. var. resolution. cap. 4. num.* 58. In contrarium dicebat Vniuersitas, ea loca Campestria esse destinata pro pascuis animalium ipsorum Ciuium, & sic esse retẽta, & non posse proinde, Dominum ea ad cultu-
12 ram mutare, vel alijs concedere, nam pascua in dubio pręsumuntur esse Vniuersitatis, & non Baronum, *Grauet. consil. 154. Vrsil. dec. 190. nu. 12. Couar. pract. qq. cap. 37. Auend. de exeq. mand. p. 1. cap. 12.* Vnde pro concordia distingue, quod aut dicta bona sterilia non fuerunt destinata pro vsu ciuium, sed fuerunt demanialia Baronis, & sic retenta, & procedit opinio pro Barone, aliàs si fuerunt in vsu ciuium, pro pascuis, & alijs comoditatibus ipsorum, tunc ea præsumuntur demanialia Vniuersitatis, & Baro concedere non poterit, vti bona vacantia, cum satis dominium retineatur, dum ipsa Vniuersitas ius pascui habeat, vt late explicaui in *praceden. comment. prag.* 12.

ARGVMENTVM.

Baro an possit immunitatem Vassallo concedere, & ab super tali materia facultatem habeat sua Curia cognoscendi.

Vniuersitas quando sine Proregis assensu, possit alicui immunitatem concedere, & sic existente necessitate statuere, vt immunitas ciuibus de iure debita denegetur.

Barones an ad tempus possint debitoribus dilationem dare, & an Regiæ Audientiæ habeant hanc facultatem.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Barones non possunt alterare regulas iuris, nec dispensare.*
2 *Barones possunt excitare iurisdictionem, non autem administrare.*
3 *Immunitatem aliquam Baro concedere non potest alicui.*
4 *Cognitio super materia immunitatis non pertinet ad Barones, sed ad Regios Superiores, si dubium aliquod sit.*
5 *Immunitas licet detur de iure patri onusto, cà gaudere non poterit, si a Regia Camera non obtineat priuilegium.*
6 *Baro neque super suis feudalibus immunitatem dare potest, si ea officiat alijs.*
7 *Princeps si aliquem immunem faciat de solutionibus Fiscalium, detrahendum est tantum ab illo in competum fisci.*
8 *Vniuersitas potest ex causa cuiquam immunitatem concedere cum Assensu Regio.*
9 *Vniuersitas tempore necessitatis post statuere, vt immunitas de iure ciuibus debita non prastetur, cum Principis rescripto, vt nu. 11.*
10 *Immunitatis priuilegium tacitum habet conditionem, nisi aliud publica necessitas suadeat.*
12 *Barones guidare, & dilationem soluendi debitori concedere non possunt.*
13 *Regia Audientia habent facultatem dandi dilationem debitoribus carceratis à ducatis quinquaginta infra.*
14 *Dilatio annalis potest concedi cum obligatione debitoris, absque fideiussione.*
15 *Dilatio in multis casibus dari non debet debitoribus, & recensentur.*
16 *Baronibus an interdicta sit cognitio causæ super concurrentia creditorum.*
16 *Tex. in l. fin. C. qui bon. ced. poss. declaratur.*
18 *Cessio bonorum non potest expleri in Curijs Baronalibus, & demanialibus, solum in M. C. & Regijs Audientijs.*

CAPVT XLII.

Barones non posse alterare nec dispensare super regulis iuris, aut rescripta expedire, vt causa aliqua summariè, & sine scriptis expediatur, si eà ordinariè sit de iure tractanda, Neque debere suis officialibus mandare,
1 vt quid faciant, vel non faciant in *prac. tract. nu. 359* conclusimus, quia solùm iurisdictionem excitare, non autem eam exercere possunt, & vltra
2 authoritates, ibi adductas: sic *Auend. post ca visus de exeq. mand. cap. 5. nu. 7. p. 1. Mastril. de Magistr. lib. 4. cap. 10 nu. 185.* quicquid aliter senserunt *Iaf. & Ripa in l. nemo potest ff. de leg. 1.*

Indè fundauimus, non posse immunitatem ab aliquo onere, Vassallo concedere, cum talis
3 facultas soli Principi competat ad *tex. in l. 1. C. de de Immun. nemin. conced. lib.* 1 1. & obseruatione dignum est, quod neque cognitio super immunitatis prætensione ex priuilegio, vel de iure communi, si ea causæ cognitionem requirat, & dubia
4 sit, ad Baronalem Curiam pertinet, sed tantùm ad Regios Magistratus. *Auend. cap. 14. par. 2. nu. 33 Boer. decis. 256.* Incidenter tantùm cognoscere poterint inferiores, super obseruantia priuilegij, & eius tenoris, sed non super causa principali. *Gail. obser. 1. nu. 1. Cancer. lib. 3. var. resol. tit. de priuilegijs nu. 148.* Adeo quod licèt certi iuris sit, Patrem onustum ex numero duodecim liberorũ,
5 esse immunem ab oneribus personalibus, & realibus *l. semper ff. de iure immun. l. si quis decurio C. de decurion. lib. 10.* tamen talis exceptio, & immunitas, debet à Principe, & eius Regia Camara obtineri, & non ab inferiori Iudice decerni, *Gutier de tut cl. cap. 21. par. 1. nu. 3.*

Et non solùm Baro immunitatem ab aliquo onere publico, vel priuato concedere non valet, sed neque immunem facere potest subditum, ab
6 oneribus feudi, quæ debent Vassalli in seruitijs: nam quamuis in sui præiudicium possit sibi, & feudo in vita præiudicare, iuxta ea, quæ in *prac. comment. prag. 8. p. 3. nu.* . . . explicauimus, tamen quia exemptio, & immunitas concessa aliquibus cæteros onerat, Cumque onera sint inter Vassallos repartiẽda, ne vnus plus altero oneretur, *Bartol. in l. ab omnibus ff. de leg. 1. l. debitorem ff. de pact. & dicam infra cap. 90.*

Vndè si Princeps voluerit aliquos immunes facere à solutione functionum fiscalium, & tributorum sibi detrahendũ erit in computum illius,
7 quod debet Vniuersitas, *Abb. & Felin. in c. accedentes de præscript. Ripa in l. si se non obtulit nu. 32. ff. de re iud. arg. tex. in l. vnica C. vt nullus ex Vica. lib. 11. Franch. Marc. decis. 490. p. 1. Capp. Thol. 4. 349. Andr. de Barulo in l. in fraudem, C. de annon. & trib. lib. 10.* & sic Barones nec super alienis, nec sibi debitis immunitatem concedere poterit, immunes faciendo suos seruos, familiares venatores, & alios suos confideratos.

Limita si Baro cũ consensu Vniuersitatis ex causa publicæ vtilitatis immunitatem alicui concedat; vti Medicis, & alijs magistris artium, ad hoc ne discederent à Ciuitate, & loco, ad *tex. in l. 1. C. de decret. Decur. lib. 10. Abb. in c. peruenit de Immun. Bart. in l. euacuatis, C. de decur. Ripa in l. si se non obtulit num. 37. ff. de re iud. Petra de potest. princ. cap. 3.* quamquam alij sint opinionis, adhuc requiri assensum Principis, cum talis immunitatis cognitio, ad Superiores pertineat, vt dixi ex *Luca de Pen. in l. 1. C. de ijs, qui à Princ. vac. Ozzasc. dec. 95 Franc. March. decis. 102. par. 2.* & sic ad maiorem validitatem solet obseruari, licèt parte non opponente multa transeant, vt ait *glos. in l. vniuersa C. de prec. Imper. offer. & ibi Iaf.*

Indè est, quod ex causa necessitatis, & publicæ vtilitatis posset Vniuersitas statuere, vt immunes & exempti contribuant, vti tempore belli, famis, vel necessitate molis debitorum, ad *tex. in l. vnica C. vt nem. liceat in empt. lib. 10. l. 1. C. quibus*
9 *muner. lic. se excus. Soccin. in l. si ex toto num 6. ff. de leg. 1. Minsiger. obseru. 70 Valasc. consul. 21.* nàm omne priuilegium concessum, tacitam habet conditionem, nisi aliud necessitas, vel publica
10 vtilitas suadeat, *l. iubemus nullum C. de Sacros. Eccles. Crauet. consl. 194. D. Regens Constant. in l. si quis decurio nu. 44. C. de decur. lib. 10. & D. Regens Tapia decis. 23. nu. 76.* quod omne priuilegium, quantumcumque generale tempore belli, &

& pestis non prosit ad immunitatem vti Reipublicae damnosum, Attamen talis derogatio, fine
12 Principis rescripto fieri non potest ad solam conclusionem Vniuersitatis, & Baronis, *Alex. consil. 216. vol. 2. D. Tap. loco citato num.* 80. nam Princeps intueri debet, si adsit talis necessitas, vel publica vtilitas, vt tertio praeiudicetur. *Ricc. collect.* 1771. & non sunt multi dies, quod vniuersitas Gifuni fecit parlamentum, concludendo, vt neq; milites, aliique exempti, per biennium immunitatem gaudere debeant, vt possit releuari ab oppressione tot debitorum, & Regium assensum impetrauit, & commissa obseruantia Reg. Aud. Salerni contra eos, qui tenuebant contribuere.

Similiter, vt ad primum institutum redeamus. Neque ad tempus, Barones possunt immunem
12 quem facere, dando dilationem debitoribus, ne capi possint, aut molestari à creditoribus, cum ad solum Principem spectet, *Petr. de potestat. Princ. cap. 8. Menoch. cons. 244. & de arb. Iud. casu* 336. *Cabal. res. crim.* 50. *& Giurba consil. 76. num.* 5. ex causa necessitatis perhibendi testimonij, vel similis, posse per dies guidare dixi in prag. 6. quam facultatem etiam Iudicibus competere ait *Alex. in l. conuentionum ff. de pact. Fulgos. cons.* 200. & *Giurba loco citato.*

Superiores tamen Magistratus habent hanc iurisdictionem à Prorege concessam, vt vidi in Reg. Audien. Calabriae, Hidrunti, & in Prouincijs Basilicatae, Principatus Citra, & vltra, quibus prae-
12 fui, & nunc in M. C. V. quae habet facultatem debitoribus Inopibus carceratis dandi dilationem à ducatis quinquaginta infra, soluendis mensatim, vsque ad annum, arbitrio Tribunalis, & innuit *Thes. decis.* 186. *in fine.*

Sed fuit controuersum, dum creditores opponebant, non esse relaxandos, nisi prius praestita cautione de soluendo, iuxta dispositionem *tex. in l. vniuersa C. de prec. Imp. offer.* qui dicit aliter dilationem nullius esse valoris, & sic *Carau. in Ritu* 287. Ego ad releuationem pauperum, qui non reperiebant satisdationem, dicebam, dictum *tex.*
14 procedere in dilatione quinquennali, & non in annalimam in ista sufficit obligatio iudicialis iuratoria, vt *Fabr. in terminis diff.* 21. *C. de prec. Imp. offer. & antea aduertit Boer. dec.* 296. & sic continuò obseruamus in M C. illos relaxando cum iuratoria tantùm cautionem. Denegamus
15 tamen hanc dilationem in multis, vti pro solutione mercedis, salarij, affictus, *Gud. Pap. decis.* 119. si creditor similiter esset pauper, *Affl. decis.* 377. vel si debitum esset pium, vel esset depositum, vel pretium rerum comestibilium, vt *Boer. ibi Gratian. discep.* 222. & benè *Fabr. diff.* 11. *C.* eodem, qui istos, & alios casus excipit, in quibus nulla dilatio debitoribus concedi debet à Iudicibus.

Postremò aduerte, non solùm Baronibus non esse permissum dare dilationem debitoribus, sed
18 etiam interdictam esse eis cognitionem causae super concurrentia creditorum à iure concessa, quando enim concurrit maior pars creditorum ad dandam dilationem debitori, tenentur alij minoris summae concurrere, & si non concurrant, potest decerni, vt detur dilatio, non obstante dissensu illorum, *ex l. maiorem ff. de pact.* sed dicit *Vrsin. decis.* 38. quod talis concurrentia, & cognitio soli Principi, & eius Magistratibus competat, allegat *l. fin. C. qui bon. ced. poss.* quae opinio
17 nunquam potuit mihi arridere; nam *tex.* quem citat ibi (quod ad Imperialem Maiestatem pertineat ea cognitio) loquitur de miserabili beneficio cessionis bonorum, quod non potest expleri in Curijs Baronalibus, nec demanialibus, Imò fuit dubitatum si tribunalibus Reg. Prouinciarum li-
18 cuisset (quod non habet dubium,) quod sic. Isto casu loquitur *tex.* Sed non in materia iudicij concurrentiae creditorum, super iustitia, & non gratia fundata, & sic pro mea opinione vidi tenere *Carau. Ritu* 287. *nu.* 3. & si ne scrupulo sic continuò obseruatur, vt in omnibus Curijs cognoscatur ista materia concurrentiae creditorum, & conceditur dilatio, si maior pars creditorum concurrat, iuxta iuris dispositionem.

ARGVMENTVM.

Priuilegio miserabilium personarum circa fori electionem, an censeatur tacitè derogatum per iurisdictionem priuatiuè, & abdicatiuè Baroni concessam, & quid in causis executiuis.

Clausula (prout tui praedecessores tenuerunt) an includat priuilegia, quae specialem requirunt expressionem.

Priuilegium fori superueniens, an sit iusta causa mutandi iudicium, & per quot actus dicatur iudicium coeptum.

SVMMARIVM.

1 *L. Vnica C. quando Imper. semper. vendicat sibi locum nisi expressè sit derogata, vel si iurisdictio priuatiuè, & abdicatiuè sit concessa.*
2 *Auditor exercitus habet iurisdictionem priuatiuam ad omnia tribunalia.*
3 *Admiratus habet priuatam iurisdictionem in eos, qui viuunt ex arte maris.*
4 *M. Admiratus habet parem iurisdictionem cum Regijs Audientijs proinde eis inhibere non potest.*
5 *Electio fori cessat in executiuis causis.*
6 *Remissio causa super liquidatione instrumentorum quando debeatur.*
7 *Clausula (prout tui praedecessores tenuerunt) quid importet.*
8 *Clausula praedicta non extenditur ad praeiudicialia de quibus est facienda expressa mentio.*
9 *Priuilegiatus qui habet plura priuilegia, quando vincat in fori electione.*
10 *Electio fori, an deficiat, si vidua postea nubat, vel è contra an reuiuiscat, & iudicium possit iurè mutari.*
11 *Lite coepta quando dicatur ius quaesitum Tribunali.*
12 *Effectus dicitur consumatum per litis contestationem.*
13 *Iudicium an dicatur coeptum per libelli oblationem, & citationem, aut litis contestationem.*
14 *Iudicium perpetuatur per supplicationem parti intimatam in Sacro Consilio.*
15 *L. amplius ff. rem rat. hab. declaratur.*

16 Pri-

16 *Priuilegium fori superueniens non mutat iudicium cœptum, tam in ciuilibus, quam in criminalibus.*
17 *Miles pro debitis contractis ante militiam potest carcerari.*

CAPVT XLIII.

Priuilegio in corpore iuris concesso viduis, miserabilibusque personis, *in l. 1. C. quando Imper. inter vid.* non censeri derogatum per plenariam concessionem iurisdictionis Baroni tributam: dixi *in prac. tract. nu.*
1 *199. ex decis. Franch.* 192. Nunc animaduertendum duxi, quod limitatur dicta decisio, si iurisdictio esset data priuatiuè, & abdicatiuè ad alios Iudices: nam tunc quia videtur abdicata potestas ab omni, præter ioueltitum, censetur tacitè facta derogatio non obstante, quod sit dictum priuilegium insertum in corpore iuris, in quo specifica debet fieri reuocatio, ità plenè resoluimus supra *cap. 37. & firmat Gratian. discept. forens. c. 181.* & in facto dum Vidua eligisset forum Magnæ Curiæ de morte viri occisi à Capitaneo Equestri
2 qui ex *pragm. 15. cum seq. de Milit.* gaudet foro Auditoris exercitus, petita remissione per illum, adducendo priuilegium Militare priuatiuum, vidi per magnam Curiam remissam causam, & carceratum ad præfatum Auditorem, quamquam non haberet specialem derogationem ad dictam legem. Idem fuit iudicatum pro Admirato, qui habet iurisdictionem abdicatiuam ad omnes in-
3 suos subditos, qui viuunt ex arte maris, vt *Franc. decis. 722.* Nam facta electione per Viduam ad Magnam Curiam pro morte filij, cuius homicidium patrauerat subditus dicti Admirati, petita remissione, causa fuit remissa, probato in termino, quod inquisitus erat de ipsius iurisdictione, sic etiam obseruauimus in Regia Audientia Hidruntina, in qua cum quidam Commissarius Admiratus, qui erat destinatus in portu maris Brundusini fecisset homicidium, & esset facta electio per pupillos filios in Regia Audientia, Capto Reo fuerunt expeditæ literæ inhibitoriales à vice Admirato, vt causam deberemus ei remittere,
4 quibus prouisionibus non obediuimus, quia dictum Tribunal non habebat iurisdictionem inhibendi vti Superior, cum pacem cum Regia Audentia habeat iurisdictionem, sed dedimus terminum super remissione, & constito nobis de illius iurisdictione priuatiua, & abdicatiua remisimus causam non obstante fori electione facta in nostra Regia Audientia per pupillos.

Cessat etiam priuilegium dictæ *l. vnica C. quan. do Imper.* in executiuis causis, in quibus celeritas
5 est seruanda, vndè abdicatiua censetur ijs causis data potestas, & sic non practicatur tunc fori electio, sed vbi est cœptum iudicium exequitur, nõ obstante quamuis debita remissione petita, vt *Carau. Ritu 165. à nu. 73.* & propterea dùm esset citata Vidua super tenore instrumẽti, & illa conuolasset ad Regiam Audientiam per viam electionis fori, comparente creditore, & dicẽte trat-
6 tari de liquidatione via citus causam remisimus, & probat *Marant. in sua praxi 9. dist. art. iudicijs Mercat. num. 136. Couar. pract. quæst. cap. 14. num. 4. Gratian. discept. cap. 181. n. 6.* Nisi Vidua comparuisset, & faceret depositum, tunc super reliquis, in quibus peteret audiri plenariè, posset eligere forum, iuxta ea quæ dixi in *praced. comment. hac 8. prag. 1. nu. 83.*

Quid si inuestitura Baronis non habeat clausulam derogatoriam, sed sit facta cõcessio, (prout plenius antecessores tenuerunt) & in præcedenti adsit derogatio, an per dictam clausulam, secundus Baro obtinere debeat videtur dicendum,
7 quod sic cum relatum sit in referente cum omnibus eius qualitatibus *l. asse toto ff. de hared. instit. l. ait prætor §. si iudex ff. de re iud.* & quod talis clausula videatur importare specificam expressionem, facit *tex. in l. omnes* & ibi *DD. C. de præsc. 30. ann. de Pont. consf. 88. nu. 4. vol. 2. Sesse decis. 93. Capyc. in inuestit. fol. 132. vers. & pro express.* in contrarium replicandum tamen est, vt non sufficiat dicta clausula: nam feudo deuoluto ad Regem, extinguuntur priuilegia concessa, adeo quod si in noua inuestitura denuò non tribuantur, & omnia exprimantur, non subintelliguntur, *And. in cap. 1. nu. 13. ex quib. caus. feud. amitt.* & dicta clausula generalis adaptatur in specificè ex-
8 pressis, non tamen extenditur in solita, & præiudicialia, de quibus est facienda expressa mentio sic *Dec. in rubr. de confirm. vtil. vel inutil. num. 3. Auend. de exeq. mand. cap. 19. nu. 5. vers. quæ confirmatio Rolan. cons. 29.* nisi concurrant aliæ multæ præsumptiones, ex quibus mens Principis pro certo eligi possit, quod hæc particularia priuilegia in hunc etiam secundum inuestitum concedere voluisset, *Menoch. de arb. Iud. casu 202. nu. 33. Franch. decis. 192. à nu. 9. & decis. 517. Gabr. Rom. titulo de clauf. concl. 5. Dec. consf. 165. Calder. cons. 11. Gozzad. cons. 9.* & conferunt dicta infra *cap. 60. à nu. 31.*

Hoc enim priuilegium eligendi forum à viduis, & miserabilibus personis (quas in *prac. tract.* hoc in loco enumeraui, quæ subintelliguntur sub hoc verbo miserabilium) non habet locum in multis casibus, & inter alios nu. 350. dixi, cessare si Actor, & Reus sint priuilegiati, & licèt de iure communi fiat consideratio, quis eorum habeat priuilegium pinguius, & quod naturale præferatur accidentali, & refert decem casus *D. Regens Tapia in l. fin. cap. 8. part. 2. ff. de Constit. Princip.*
9 Attamen in Regno non procedit hæc discussio, sed pariter, cum quis sit priuilegiatus, siue cum maiori, siue cum minori qualitate priuilegia conquassantur, *Fran. decis. 553.* quia Ritus generaliter loquitur, vt loco citato dixeram. Vnum obseruatione dignum in hoc est quod adducit *Fabr. diffin. 1. C. quando Imper.* vt si persona fuerit priuilegiata, & etiam actio, veluti si vidua, vel virgo agat pro dote, quia tunc inest duplex priuilegium, si alter priuilegiatus concurrat, præualet electio fori illius, qui habet duo vincula, quæ de iure vincunt vnum, *§. affinitatis inst. de nupt.* sed loquitur ipse secundum ius commune, Cumque in Regno Ritus simpliciter, vt dixi fuit interpretratus, cogitandum est super diffin. Fabri.

Et non discedendo ab hoc articulo, Accidit quæstio in Regia Audientia Salerni, vbi vidua eligendo forum ipsius Tribunalis conuenerat aliam Mulierem maritatam, & iudicium cœptũ

L erat,

erat,ac processum ad multa præparatoria, sed interim Rea conuenta effecta fuit etiam ipsa vidua,
10 quia pendente iudicio mortuus fuit illius vir,& comparuit, petendo causam remitti ad suum domicilium,vt ibi conueniatur,cum Actor debeat forum Rei sequi ex vulgata Regula. Dum cessauerat priuilegium Actricis, cum ambo nunc essent pariter priuilegiatæ,& priuilegium proinde conquassatum,Replicabat Actrix,quod vbi cœptum erat iudicium ibi debebat terminari,ex *l.vbi cœptum ff. de iudic.*& ius superueniens non poterat mutare forum,*l.si quis postea ff.eodem*,nam prout dixeram in hac *prag.nu.*316. si priuilegiata decedat post litem introductam per viam electionis fori,quia ius erat quæsitum, non poterat peti causæ remissio,ex *Franch.dec.*257.*in fin. & dec.*544.
11 & propterea idem erat obseruandum;quando ex parte personæ conuentæ priuilegium ei superueniret,& sic in indiuiduo *Gurba decis.* 82. qui ad partes disputando articulum firmat,illum Senatum in partem negatiuam inclinasse, causam non esse remittendam, quia sufficit,vt qualitas in actu requisita ad sit tempore initij;quamuis postea cesset,*l.ad testium §. conditionem ff. de test.l.mela ff. de alimen.leg.sic à simili Affl.decis.*210. ait restituendum esse maiorem in causa, quæ tempore minoris ætatis fuerat cœpta:nam mutatio qualitatis superueniens non nocet, *Tiraq.* regula cessante causa *lim.*4.*nu.*3. Ea enim regula,cessante causa,cessat effectus,non procedit, quando congruo tempore ius fuerit quæsitum, vt *Valasc.consult.* 57.*Gratian. d.scept.cap.*182. *Caræu.Ritu* 239. & quamuis effectus non sit consumatus sufficit esse
12 inchoatum,*Tiraq.d.reg.lim.*12.*nu.*19.*& ita Foller.in Const.Regni* Statuimus,ex quibus hanc partem sequuta fuit Regię Audientię, vt procederetur:In ea excitauerat tamen prius aliam difficultatem pars aduersa;dicens posse dictam opinionem substineri,si iudicium fuisset cœptum per litis contestationem,vel termini dationem in causa qui loco contestationis in Regno habetur,cum ea in causis ciuilibus non obseruetur,vt est notorium, & iudicium non dici per præparatoria cœptum,
13 vt erat in causa prædicta,& propterea non posse fundari,vel esse ius quæsitum parti,vel tribunali,*arg ex l. amplius non petisse rem rat.hab.*vbi quis non dicitur petisse, & contraueniss pacto de non molestando,nisi lis fuisset contestata,& sic *tex.in §.2.Auth.de litigios.* quod non dicitur res effecta litigiosa per solam citationem,sed per litis contestationem, quia litis pendentia non dicitur,nisi per dictum actum,qui est lapsis angularis,& fundamentum iudicij,*Doct.in cap.*1.vt lite non contest.

In contrarium respondebam,quod ad fundandam iurisdictionem,& præueniendum iudicium sola citatio cum intimatione sufficiat,ex *Affl.dec.* 220.*nu.*13.*& decis.*294.*Valasc.consul.*57.*Mascard.de probat.concl.*1227.& sic excutit *Barbos.per illum tex.in l.si quis postea ff. de iudic.ex*
14 *nu.*8.*cum seq.*Inde continuo practicatur in Sacro Consil. quod commissa causa per Præsidentem vni ex Consiliarijs,& supplicatione intimata, Commissarius ille dicitur legitimus, ita quòd si ex errore postea alteri committatur, primus Iudex erit confirmandus,licèt lis non fuerit coram eo contestata.Nec iura in contrarium adducta refragātur *tex.enim in d.l.amplius, & Auth.*de litigiosis procedunt ad effugiendam pœnam litigij, nam
15 in odiosis sola citatio non sufficit, sed expressus dolus requiritur,qui nascitur ex litis contestatione:secùs in alijs casibus indifferentibus,vti ad acquirendam præuentionem, & iurisdictionem in causis nam sola citatio sufficeret,prout conciliant *Barbos.loc.præcitato , & Guttier. lib.*3.*practic. quæst.cap.*30.

Sed præuenta iurisdictione,an si forus mutetur persona subijciatur nouo Iudici,vel primo,discussi hunc articulum hoc loco nu.320. concludendo
16 primum esse Iudicem competentem, maximè si in fraudem quis fori mutationem procurauerit, & sequitur *Grat.discept.for.c.*421.& ita expressè mandat *prag.*16.*§.*14.*de Milit.*quod Miles effectus post delictum, remitti debeat ad Iudicem delicti, quia initium spectatur in pœnis,ad fundandam iurisdictionem,*Caball.casu* 147.*& Dominus meus Regens Valenz.consil.*4. *nu.*20.Indè pro debitis contractis ante militiam practicatur, vt miles non gaudeat priuilegio,vt carcerari non
17 possit,*Peguer. decisio.*222. *& dixi infra cap.*56. Si verò quis mutet habitum,& statum, facienda est alia distinctio,de qua vltra antiquos vide latè per *Giurb consilio* 15.*Caual.comm.opinion.quæst.* 563.*Gratian.disceptation.*226.*Marta de iurisd. par.*4.*cent.*2.*casu* 121.

A R G V M E M T V M.

Electio fori competens personis priuilegiatis,an fieri possit ad Iudicem appellationis aut a Iudice domicilij ad forum originis, vel tantùm ad Regia Tribunalia.
Iuramentū perhorrescentiæ an recipiat probationem in contrarium, & faciat corruere fori electionem.
Causa electionis fori si cesset, quia vidua maritum duxerit,an Baro remissionem petere possit.
Virgini Patrem habenti,an fori electio competat,& quid in stuprata.
Virgo quando suasionibus dicatur violentiā esse passam, & quæ sit pœna stupri.

S V M M A R I V M.

1 *Beneficium electionis fori non potest fieri ad Iudicem appellationis,vel domicilij.*
2 *Variare nō licet a foro contractus ad originem.*
3 *Remissio non datur in contractibus.*
4 *Electio fori non competit conuento pro rationibus redendis tutelæ administratæ.*
5 *Iuramentum perhorrescentiæ est prius præstandum, alias electio corruit.*
6 *Iuramentum perhorrescentiæ potest per Procuratorem specialem præstari.*
7 *Iuramentum perhorrescentiæ recipit probationem in contrarium.*
8 *Iuramentum perhorrescentiæ an sit necessarium, quando fit reuocatio à Superiore ad inferiorem.*
9 *Periurandi occasio debet euitari.*

10 *Va-*

10 *V. . . lationis ius extinguitur partibus concor-*
dantis.
11 *Priuilegio electionis extincto, an Baro iure pete-*
re possit remissionem causæ a Tribunali.
12 *Virgo, vel vidua si maritetur, post ius quæsitum*
remissio non debetur.
13 *Virgo, vel pupillus sub patria potestate existen-*
tes, num fori electionem habeant.
14 *Dec. Franch. 671 declaratur.*
15 *Filius sine consensu patris potest accusare.*
16 *Virgo pro stupro violento potest uti priuilegio*
electionis fori, sed non pro voluntario.
17 *Virgo quando præsumatur ut stuprata.*
18 *Suasiones, & promissiones ducendi in uxorem*
an inducant violentiam.
19 *Stupri pœna, quæ sit distinguitur.*
20 *Raptus semper præsumitur violentus, licèt mu-*
lier concurrat in fuga cum Amasio.

CAPVT XLIIII.

MVltas quæstiones in *prec. tract.* notaui
super materia electionis fori, quæ com-
petit personis priuilegiatis: Reliqua
alia ponam, quæ mihi postea acciderũt
in facti contingentia, Dixi inquam *num.* 336. inter
cætera, electionem hanc fori deberi fieri ad Re-
gia Tribunalia, & non ad alios Iudices inferiores,
1 licèt essent competentes respectu eligentis; cum-
que viderim adhuc alios Doct. contrarium senti-
re, Ideò iterum meam sententiam confirmando,
dico non posse variari iudicem secundarum cau-
sarum, vel à Iudice domicilij ad Iudicem originis
& ita *Staiban. consil. 74. nu. 13. Nouar. coll. 223.*
super pragmatica *num. 7. nam tex. l. 1. C. quando*
Imperator, dat protectionem. Principi miserabiliũ
personarum, & non alijs, & ita pluries indicaui-
mus.

Et præcipuè in Tribunali Prouinciæ Principa-
tus Citra, dum casus accidisset, quod quædam vi-
dua contraxisset in certo locò non sui domicilij,
vel originis, sed extraneo, & ibi soluere cum iura-
mento promisisset, renunciando suo foro, dum
esset ibi conuenta, adueniente die habuit recur-
sum ad Regia Audientia petendo uti vidua pri-
2 uisiones, ut deberet causa remitti ad locum sui
domicilij, quem eligebat in forum, iurando per-
horrescentiam, Collega expediuit iuxta petita,
sed habito recursu ex parte Actoris intimati ad
ipsammet Regiã Audientiã se grauando, commis-
sa mihi causa, dicebatur ex parte Viduæ esse con-
firmandas prouisiones, quia personæ priuilegiatæ
siue agant, siue conueniantur habent electionem
fori, & variationem ex dispositione Ritus? Vnde
cum forus suæ originis, & domicilij erat compe-
tens poterat illam eligere, ac ad eum causa erat
remittenda, ut cognosceretur.

Replicabatur ex parte Actoris, quod iurè po-
terat Vidua conuenta eligere forum ipsius Re-
giæ Audientiæ, vel M.Cur. sed non forum sui do-
micilij priuatum, & sic electio non poterat ei cõ-
petere. Dicebat etiam, quod eligere tenentur pri-
uilegiati, Iudices competentes Regios, & non
incompetentes, ut nouaui hoc loco *nu. 336. cum*
3 *seq.* sed in casu nostro ultra dictum defectum Iu-
dex domicilij erat incompetens, nam cum ratione
contractus illa sortita forum esset illius loci, non
debeatur remissio in contractibus ad alium *l. he-*
res absens. §. 1. ff. de iud. & l. 1. C. de eo quod cer-
to loco, & dicam latius infra *cap. . . .* & pro-
pterea ex ista alia ratione debuerant reuocari pro-
uisiones, Hinc est, quod etiam ratione quasi con-
tractus electio non datur, si quis enim mulier vi-
dua administrasset tutelam, vel aliud negotium
4 rationis in loco, si ibi erit conuenta ad rationes
reddendas, non poterit iurè eligere, & variare fo-
rum, etiam Regium, *Grattan. decis. 180. Consil.*
Pascal. de Patria potest. part. 2. cap. 2. num. 109.
Escobar. de ratiocin. cap. 7. n. 56. quibus pondera-
tis circumscripta fori electione, remissimus, ut Iu-
dex contractus procederet in causa.

Vlterius notaui, esse etiam necessarium in hac
materia electionis fori præstari ante omnia iura-
5 mentum perhorrescentiæ, ut disponit Const: Re-
gni, statuimus, & declarat *Carau. Ritu* 219. & no-
mine pupillorum tutor potest iurare, & maiores
priuilegiati absentes debent specialem procura-
torem constituere ad iurandum, ut *Affl. d. const.*
6 *nu. 37.* & aliàs electio esset nulla, *Thess. decis. 177.*
nu. 13. Franch. dec. 257. Dubium fuit excitatum,
an possit pars aduersa contra hoc iuramentum
7 contrarium probare, ita quod tunc causa debeat
remitti ad suum Iudicem, non obstante fori elec-
tione, *Thorus in 2. tom. dec.* verbo terminus, refert
non fuisse admissam hanc prætensionem oppu-
gnandi, Attamen non facit mentionem, contrariũ
esse dispositum ex cap. Regni 42. & 162. quod
contra tale iuramentum potest pars assumere
onus probandi contrarium, & *Campan.* ibi dat
exempla: ut si deducatur, non esse verum, quod
conuentus sit persona potens, sed ipse eligens fo-
rum, sit magnæ authoritatis, & potentiæ, & de-
mostret electionem fieri ad defatigandum impo-
tentem, qui in Regio Tribunali non habet sub-
stantiam se defendendi, quod tunc partes superio-
ris debent esse, ut priuilegium non sit ingentium
angariæ, & ita innuit *Franch. decis. 257. nu. 6.* Iu-
dex enim debet Deum præ oculis habere, *l. quod*
si ephesi ff. de eo, quod cert. loco, & mens legislato-
ris est attendenda, *Doct. in l. quod fauore C. de*
legibus.

Similiter fuit dubitatum, quando fit reuariatio
8 à Tribunali Regio ad locum domicilij, & inferio-
res Iudices, an sit de essentia præstandum dictum
iuramentum perhorrescentiæ, & videbatur dicen-
dum si est verum, quod tale iuramentum tribuit
causam priuilegio, quia timetur potentia Aduer-
sarij, illud omninò est præstandum, & ita impli-
citè innuit *Caran. Ritu* 228. *in fine sed Staiban.*
cons. 74. nu. 11. dicit, nunquam fuisse obseruatum
in reuariatione à supremo Tribunali, ad Curias
inferiores, recipi iuramentum, quia daretur ma-
teria peierandi, quod permitti non debet, iuxta
text. in l. 2. C. de indict. vidui. Verum est, quod
9 tales reuariationes sunt suspectæ, & non admit-
tuntur per Superiores, nisi facta diligentia, si par-
tes se concordauerint, & solent cum iuramento
examinare variantem, & hoc obseruauimus in
causis delictorum grauium; quando enim partes
10 sunt transactæ, vel remissionem fecerint, cessat
ius quod habebant variandi, quia extincta est ac-
tio, Cumque ius sit quæsitum Tribunali tempore

L 2 con-

congruo, ideo non fit remissio, *Franch. decis. 257. in fine*, & proinde non admittitur tali casu variatio, *Caran. Ritu 233. Franch. dec. 100. nu. 21.*

Sed an possit tunc saltem Baro petere remissionem causæ, cum cessauerit causa, ob quam fuerat
11 deuoluta ad Superiorem Regium, *Thorus in 2. tomo decis.* verbo remissio dicit, fuisse iudicatum pro Barone, vt ibi refert, sed fortiter obstant ea, quæ dixi in *praced. cap. ex nu.* 10. vbi conclusimus quod licèt causa priuilegij *l. vnica* cesset quia virgo, vel vidua postea maritetur, non per hoc cessa-
12 bit, vt ius quæsitum Curiæ, in qua fuit facta electio non sit perpetuum, & causa non sit remittenda.

Et licèt ea quæstio loquatur in vna ex partibus petentibus remissionem, deficiente priuilegio electionis, ide n videtur dicendum, quando Baro petierit: Causæ enim primæ instâtiæ, ne Rei extra propria domicilia expensis defatigentur, competit tam ipsis Ciuibus, quam Baroni, vt dixi supra *cap. 16.* Adeo quod etiam si ille non compareat ipsimet ciues remissionem legitimè petere poterint à Superiore ad eorum domicilium, Et sic cû par ratio sit in vno quam in alio, idem ius est statuendum *l. illud ff. ad L. aquil. l. iam hoc iure ff. de vulgar. & pupill. substit.* Posset tamen dici, quod virtus priuilegij sit fortior, maximè si sit cum clausulis abdicatiuis: Vnde in occurrenti considerãda, quæ pro vtraque parte adduxi supra, & in dicto *cap. 16.*

Postremò veniamus ad resolutionem quæstionis, quam sub dubio reliqui in *prac. tract. n. 329.*
13 An virgo in potestate patris existens, & sic pupillus habeant fori electionem, & ex ijs, quæ dixit *Franch. dec.* 100. & ex alijs, quos ibi adduxi videtur dicendum, quod sic, licèt enim causa relata à *Franch.* non fuerit decisa, ita tamen fuisse antea iudicatum enunciat, & in alia *decis.* 671. videtur punctum decidisse, vt non competat pupillo dictum priuilegium, viuentibus parentibus Patre, vel Auo, & ita *Thorus 1. tom. decis.* verbo incipiête Virgo, & *Viscont. in suis addition. ad Franch. decis.* 100.

Et dum casus accidisset in Regia Audientia Salerni, in qua soror virgo, querelam exposuit cû electione fori de homicidio commisso in personã Fratris, & Dux Tursij vtilis Dominus Terræ Castilionis, petijsset remissionem; nô obstante, quod non haberet derogationem, aduersus beneficium *l. vn. C. quando imperator*, ex eo quia virgo habebat patrem, & propterea cessare beneficium electionis fori, ex doctrinis supra allegatis dicebat.

Pro Fisco considerabam, quod *decis. Franch.* 671. quæ habuit pro absoluto, non competere pupillo fori electionem, quando habet patrem, non loqui in criminalibus, sed generaliter, Vnde
14 iura inribus concordando, potest distingui, eam procedere in ciuilibus causis, in quibus de iure resolutum est, quod tàm in profectitijs, quàm in aduentitijs, pater est legitimus administrator, & vsufructuarius, l. 1. *C. de bonis mater.* & siuè agatur contra filios, siuè illi vellent actiones mouere, actio stat radicata in persona patris, & ipse est côuenendus, & sine ipso omnia acta sunt nulla, vt communiter *Doct. in l. fin. §. necessitate C. de bonis quæ liberis*. Hoc casu cum ius sit constitutum, in persona patris, & iudicium actiuè, & passiuè in eo consistit, cessant partes, & priuilegia filiorum pupillorum, vel Virginum, & benè procedit ea decisio, sed in criminalibus quando de iure filijs
15 competit ius accusandi, vt erat in casu nostro, nã mortuo fratre, in illius hæreditatem succedunt parentes, fratres, & sorores ex vulgata *auth. defuncti C. ad Tertull.* Cumque quibus competat successio, competit etiam ius querelandi, & remittêdi, *prag.* 8. *titul. de compositi.* Cumque non sit necessaria auctoritas, neque Patris consensus, quando filij accusant pro se, vel alijs, vt communiter est receptum, & testatur *Clar. quæst. 14. nu. 7.*

Ergo in hoc alio casu, nô procedere *dec. Frãc. vltimi tomi*, sed attendendam esse decisionem eiusdem 100. qui loquendo in causa criminali, enunciat semper, per Sacrum Consilium fuisse iudicatum; Virginem fuisse admissam ad fori electionem.

Quæ opinio verissima mihi visa fuit, maximè non contradicente patre, quod ille præoccupasset in accusando in foro delicti, vel domicilij, tunc esset discutiendum, cum ius vindictæ omnibus competat, num si pater occupauerit locum possit fieri dimissio, & causa potius trahi ad forum electionis factæ per sororem viduam, vel Virginem, vel ad forum electum per patrem, cuius actio fortior de iure videtur inter alios, & consideranda erunt, quæ in simili diximus supra cap. 28. & quæ notat *Farin. quæst. . . . tit. de accusat.*

Itèm dum locuti fuerimus de Virgine, quando competit fori electio, est videndum, an pro stupro,
16 in sui personam commisso, illa vti possit dicto priuilegio, & affirmatiuè decisum est per S. C. *teste Franch. dec.* 599. sed aduerteudum duxi, istã decisionem procedere quando virgo coactè stuprata fuerit, sed non quando voluntariè, vt dixi in præced. Comment. quia in eo quod delinquit quis priuilegium habere potest *l. si ab arbitrio ff. qui satisd. cogant* & pro resolutione ibi discussi articulum, quando, præsumatur stuprum violentum, vel voluntarium, & an vera sit propositio, vt violentia illata dicatur etiam ex suasionibus, blanditijs, & promissionibus, & clarius eam elucidan-
17 do, duco conclusionem virginem præsumi in dubio ui stupratam, eo magis si illa statim cumquæsta fuerit, uel acclamauerit, vt *Mascard. de probat. conclus. 22. & 1411.* & asserenti contrarium incumbit onus probandi, concubitum fuisse uoluntarium, saltem per legitimas præsumptiones, deducendo, quod Virgo amauerit uirum, illa miserit dona, ambasciatas, & alia, ex quibus uiolentia cognosci, & præsumi possit uiolentiam nullam interfuisse. *Guttier. pract. quæst. canon. cap. 37. Farin. de delict. carnis quæst. 147. §. dos, Molina de Iust. & iure. quæst. 104 lib. 3.* Nec simplices suasiones uiri, uiolentiam inducunt, adeò quod si alia non concurrant, illæ solæ non sufficiunt, quia ad inducendam puellam ad Virginitatem amittendã, quælibet uerba non sufficiunt, si illa non habeat uoluntatem ad copulam.

Et opinio dicentium, uiolentiam ex suasionibus præsumi, posset sustineri in falsis promissio-
18 nibus, & deceptionibus factis, ducendi eam in uxorem, uel de ea maritanda, & dotanda: item suasiones uiolentiam trahunt, dum mulier fragilis

lis sit:& etiam facilis ad credendum. vnde lex fingit hoc casu violentiam, ideò Sacrum Consil. remigationis pœnam hoc casu imposuit, vt *Franch.*
19 *dec.* 333. nam si esset simplex non daretur pœna supra relegationem, sed exilij §. *item lex iulia inst. de publ. iud. Clar.* § *stuprum num.* 5. *Petra ad Gram. decis.* 107. & si mulier erit humilis conditionis condemnatio fit ad dotem assignandam *Fabr. diffin.* 5. *C. de adulter. Ioseph. Ludouic. decis. Lucens.* 61. *Guttier. loco citato*; quando uero est stuprum, cum uera uiolentia, & non præsumpta, est pœna mortis, *Franch. decis.* 534. & ex prædictis potest decerni, quando uirgo pro stupro electionem fori possit habere.

In raptu uerò commisso à uiro scias, quod non est facienda talis distinctio, sed semper præsumitur de iure uiolentus, & furtiuus, licèt Mulier cō-
20 currat in fuga cum Amasio, sic *Affl. & Vrsill. dec.* 276. cum extractio a Domo Parentum satis sit exosa, & uituperabilis, *l.* 3 §. *si quis volentem ff. de liber. hom. exh.* Verùm est (uti dixi supra) pro stupro uiolenter præsumpto pœnam esse remigationis, & pro uera uiolentia esse pœnam mortis.

Idemque procedit hoc casu, quia præsumit lex uiolentiam, sed mitius punit, quā mortis, *Thes. decis.* 218. *num.* 3. qui distinguit, qualiter Idex cōsiderare debebit, an, puella sit in potestate patris uel in protectione matris, aut fratrum, uel sit sola in Domo, & si pro matrimonio contrahendo simul aufugiunt, ut bene *Peguer. decis.* 43. & latiùs *Sese decis.* 94. cum tribus sequent. qui ponderat singulas præsumptiones, quando possit dici, Mulierem uiolenter fuisse raptam, & quando uoluntariè, & an suasiones uiolentiam inducant, & si confessio Mulieris, pro, uel contra releuet uirum, uel ipsum oneret, & nouissimè uidendus est *Fontanell. de pactis nupt. tomo* 2. *claus.* 5. *Glos.* 5. *part.* 3. *ex nu.* 76. & ad hæc satis.

ARGVMENTVM

Pœna augustalis imposita per prag. contra damnum dantes, quando possit per Barones alterari;

Animalia Baronum, an teneantur ad pœnam prædictam, & cui sit applicanda.

Pœna imposita ad supplicationem Vniuersitatis an possit ex causa ea dispositio reuocari, in præiudicium Baronis, maximè si adest Regius assensus.

SVMMARIVM.

1 *Pœna arbitraria erat exactio pœna virtute Banni contra damnificantes, sed per pragmaticam est taxatá ad augustale.*

2 *Pœna non potest excedere damnum.*

3 *Pœnam Augustalis imposita Per pragmaticam an Baro possit alterare.*

4 *Damnum dolosè illatum potest puniri etiam criminaliter.*

5 *Damnum datum in defensis, punitur habitaratione diffidæ.*

6 *Pœna damnificantium potest alterari in bannis in locis Baronum.*

7 *Animalia Baronum, an possint intercipi pro dāno, & an teneantur ad pœnam.*

8 *Baro, & Vassallus de iure ad imparia non iudicari debent.*

9 *Ordinationes Vniuersitatis pœnales mediante publico parlamento possunt per eandem reuocari,*

10 *Assensus Regius non facit actum irreuocabilē, si reuocabilis est solum confirmat.*

11 *Attendendum est, quod principaliter fit, & non quod in consequentiam fuit concessum.*

CAPVT XLV.

INter alia corpora intro ituum feuda lium dixi venire cognitionem, & iurisdictionem baiulationis, & explicaui ex nu. 352. quæ pertineāt ad eam, & præcipuè pœnæ damnum dantiū, quæ de iure communi debebantur vltra damni
1 emandationem, vigore contemptus Baronum, ne quis ingrediuntur in locos appatronatos, & clausos, & ad arbitrium Baiuli moderabātur, *Albert. Brun. cons.* 101. *lib.* 1. *& cons.* 189 *lib.* 2. *Surd. consil.* 210. *lib.* 2. *num.* 13. *Cancer. lib.* 3. *resol. cap.* 13 *num.* 172. *sed per pragm. in cap. statuimus tit. de officio* Baiulo, statura & taxata est pœna, vt non excedat Augustale, quod est valoris carolenorū quindecim.

Et explicaui, quod minus potest esse, si damnū non excedat pœnam, vel non attingat ad Augustale, si damnum verò erit vltra, pœna augeri non
2 potest, vt in Sacro Consil. pluries retuli fuisse decisum.

Super hoc supposito declarabo limitationes, quas Doctor. voluerunt adducere, & inter alios *Auend. de exeq. mand. cap.* 13. *num.* 3. *par.* 1. dicit Barones, qui habent merum, & mixtum Imperiū posse augere hanc pœnam, sed de hac opinione
3 non curaui, quia loquitur secundum ius commune, & non secundum dispositionem Regni nostri, Sed *Regens de Ponte de potestat. Proreg. tit. de prou.* §. 2. *& latius cons.* 53. *vol.* 2. sequitur hanc sententiam, & ita videtur innuere *D. Rouit. in d. prag. de officio Baiuli nu.* 11. quæ opinio si sic simpliciter interpetretur esset dare anzam Baronibus augendi has pœnas ad libitum, & non uideo, cum sit taxata à lege possit metam eius transgredi, *l. sancimus, C. de poenis*, cum superior non possit alterare. dispensare, & legem imponere superiori, capit, cum inferior de maioris, & obedien.
4 & proinde ad saluandam hanc opinionem intelligerem, posse alterari pœnam hanc in damno, dolosè uel culposè illato, in quo potest oriri actio criminalis iniuriarum, hoc dixit *Auend. loc. cit.* si eius uerba perpendantur, & *Affl. in Const. Regni*, Baiuli locorum, & explicaui in *prac. tract. nu.* 365. ratione enim immixti criminis licèt sit de minimis, pœnam moderatè alterari substineri potest, & non alias, & ita sentio, nam aliàs esset destruere dispositionem pragmaticæ.

Insuper limitant dictam pragmaticam, vt non habeat locum, si damnum fiet in defensis, in quibus soluitur fida, nam in istis locis exigitur pœna maior, fidæ inquam, & diffidæ contra introuentes in istos locos defensos, ut explicaui in *praced.*
5 *comment. pragm.* 11. & ita *Auend. de exeq. mandatis*

datis Regum cap.12.num.3.& D. Rouit.in dicta pram.remissiue num.3.& est notadum,cum multi Dom.errare vidi,non distinguendo,vt fuit dictũ.

Item alterari potest pœna contra damnum dantes in fundis ipsorum Baronum, quia maior obseruatio est facienda in bonis eorum, ideo ius
6 singulare posse statui Doct. dixerunt ex *l.1.C. de grege domin.lib.11.*& ita in terminis *Cancer. lib. 3.cap.13.num.179.var.resolut.* Sed antequam ad extraneos diuertar, quæritur,an animalia Baronũ damnum dantia teneantur ad pœnam, vti Vassalli eam soluunt,videtur, quod in generali sermone Bannorum, quæ emittuntur à Curia Baronali nõ includatur persona loquentis,*l. inquisito C. de solut.*
7 *tanto magis*,quod pœna esset ponenda in introitu ipsius Baronis, vnde actio, & passio non possunt stare semel, *l.debitori C. de pact.* Contrarium fuit resolutum, nam quod quisque, iuris in alium statuerit,ipso eodem iure vti debet, *tot.tit. ff.quod* quisque iuris,& Dominus,& Vassallus ad imparia nõ sunt iudicandi,vt bene *Affl. dec.265.*
8 cunque lex statuerit pœnam sine exceptione, & lex generaliter intelligi debet, *l. de pratio ff. de public.*Ideo Barones,vel animalium custodes, ad damnum possunt condemnari,& ad pœnam,quę debet parti applicari,& non Baroni,alias pœna seruiret de vento, si deberet in bursam Baronis introire, *Auen.loco citato nu.6.*

Sed hoc notatur ad sciendum, quid de iure resolutum sit,sed quis contra Dominum, non solũ Barones non curant soluere damnum, quod sua animalia committunt in locis subditorum,sed ipsimet mandant,vt ad libitum depasci debeant in locis apertis,clausis,& vndique,& tirannydis eorum hodie ad summum redacta est; Exurge Domine,& vindica clamorem pauperum.

Consecutiuè,aliam quæstionem subnecto,quę similiter in facto fuit controuersa in prouincia Hidruntinæ,& Barensi,Vniuersitates, & eorum ciues procurarunt emitti Banna pœnalia, vt nullus debeat introire in vineas alienas tempore fructuum, & neque Dominus eorum possit dare licentiam,nisi in scriptis,& notificata, ac consignata Custodibus,sub pœna Baiulis applicanda,vltra carolenos triginta, super qua conclusione fuerat expeditus Regius Assensus,Cumque tractu temporis istæ pœnæ redactæ erant ad magnam ini-
9 quitatem, quædam Vniuersitas publico parlamento interueniente reuocauit talem ordinationem: vt de cætero pœna aliqua non exigatur,nisi volente Domino.

Baro pugnabat,quod dum pœna erat mediante Regio Assensu imposita, & ei acquisitum ius, non poterat eo inuito relaxari dicta ordinatio, *l. id* quod nostrum est sine facto nostro auferri nõ potest(dicit ibi *tex.ff.de regul. iur.* in contrarium fuit replicatum, quod posset Consilium Vniuer-
10 sitatis semel,& pluries ab eo disposita reuocare, prout suadet publica vtilitas, & necessitas,nam pet ea, quæ de nouo emergunt nouo indigemus auxilio,licèt fuissent cum iuramento facta decreta ab ipsa Vniuersitate, *Doct.in l.decreta ff.de decr.ab ordine fac.Guttier.tract.de iuram.p.2.c.18. num.22.*Nec est in consideratione interesse Baronis,quia attenditur primordialis causa, quæ insurrexit à voluntate ciuium, vnde mutata eorum voluntate, cessat id quod in consequentiam venit,*l.si quis nec causam ff. si certum pet.* & ita pũctualiter *Cancer.lib.3.var.resol.cap.13.num.334. Auiles prætorum cap.17.glos.incip. las Hara nu. 21.ex Felyn.in cap.cum accessissent de constit.*

ARGVMENTVM.

Pertinentiæ feudi,quæ dicantur, & an ædificata in terra feudali efficiantur feudalia, & quibus argumenta feuda terminentur. Aquæ tam publicæ, quam priuatæ, quando ad Barones spectent, & an eorum cursus ad libitum mutari possit.

SVMMARIVM.

1 *Districtus ante translationem Imperij in terris non erant,neque fines.*
2 *Finium circumscriptio post introducta feuda inuenta fuere in inuestituris.*
3 *Feudum in dubio, non habet pertinentias terminatas.*
4 *Concesso feudo,in suis pertinentijs,& annexis; quæ concessa dicantur.*
5 *Feudi pertinentiæ,aliæ sunt proxima, aliæ remota.*
6 *Quicquid est intra fines feudi præsumi de feudo quomodo intelligatur.*
7 *Feudo vendito in suo integro statu,& pertinentijs,an censeantur concessa bona burgensatica feudo adiecta.*
8 *Bona feudo vnita,& destinata, an comprehendantur sub feudo.*
9 *Destinatione mutatur natura rerum.*
10 *Aedificata in solo feudali, efficiuntur de feudo sic,& plantata.*
11 *Meliorationes in re facta,si excedunt valorem rei principalis, non cedunt solo,sed solum cedit eis.*
12 *Dotalis fundus desinit esse talis, si expensa facta superant extimationem illius.*
13 *Magis dignum attrahit minus dignum.*
14 *Incrementa,quæ accedunt feudo, quando feudalia dicantur.*
15 *Fines denotantur in dubio per præsumptiones vti per Montes,& colles,flumina,& alia.*
16 *Ocularis inspectio superat omne genus probationis,& in ea Iudex largas habet habenas.*
17 *Pertinentiæ feudi,quæ de iure dicantur.*
18 *Demanialia feudi,sunt Nemora,fida, & alia.*
19 *Aqua sunt Baronis,& de eius demanio.*
20 *Aqua,& flumina nauigabilia,sunt de regalijs.*
21 *Aquæ quæ nascuntur in fundis priuatorum, sunt ipsorum.*
22 *Aquæ quæ nascuntur in fundis priuatis in quantitate sunt de feudo.*
23 *Aqua quæ nascitur in loco priuato, dicitur publica si constituat flumen.*
24 *Aqua quæ nascitur in fundo priuato, potest ad libitum diuerti.*
25 *Cursus solitus transire per vnum locum, non concedit quasi possessionem simpliciter.*
26 *Cursus manu factus inducit possidentis actionē, & non potest aqua diuerti.*

17.*Vsus*

17 *Vsus aquarum semper debetur subditis pro pertinentibus ad victum.*

CAPVT XLVI.

Concesso feudo: quæ iurisdictio censeatur data: explicauimus in *prac. tract.* in prima parte huius pragmaticæ, & in 2. parte notauimus, quæ dicantur concessa circa pertinentia ad bona feudalia, facta inuestitura, modò aliquas quæstiones postea in causis contro uersas adijciam. Sed præmittendum antea est, quod ante translationem Imperij, quando pœnes Rempublicã conseruabatur, castra, terras, villas, sine alia licentia Homines ædificabant, vbi dege-
1 bant, & certa territoria, & locos sibi appropriabant, occupabant, ac in eis dominia retinebant, & sic vsu, & destinatione certum districtum faciebant, ex *Bald. in l. ex hoc iure glos. 13. ff. de iust. & iure.* Translato vero Imperio, & postquam cœ-
2 ptum fuit per Reges feuda erigi, & Inuestituras fieri de terris, & feudis, Princeps solitus fuit terminare feuda, per fines, & multoties concessiones generaliter fuerunt factæ, & fiunt, concedendo castrum, vel terram, cum suis pertinentijs, districtu, integro statu, ac omnibus iuribus feudo annexis, & competentibus super hac inuestitura multæ quæstiones, & dubia oriri solent, nam cum Ciuitas Castrum, & terræ non habeant de iure territorium circum scriptum, nisi quatenus ex
3 Regis priuilegio, vel antiqua consuetudine dicatur terminatum, vt benè *Innoc. in cap. cum ad sedem de restitut. spoliat. Bal. in l. 1. num. 12. C. de emanc. liber. & in l. 1. C. finium. regund. Anchar. consil. 141.* adeò quod is qui terminos allegat,
4 probare tenetur, *Bertrand. cons. 37. vol. 1. Auend. de exeq. mand. cap. 4. par. 1. num. 4.*
5 Facta ergò concessione cum dictis clausulis, est notandum, quod, pertinentiæ aliæ sunt proximæ: aliæ remotæ, proximæ sunt, quæ de iure feudo præsumuntur annexæ, vti de demanio feudi, vt infra dicam; Remotæ sunt, quæ non insunt naturaliter, si non reperiuntur expressæ, nisi destinatione, *Bald. in cap. 1. §. si de manso nu. 4. si de inuest. fuerit controu. Menoch. lib. 3. de præsumpt. cap. 99. Franc. decis. 116.* In dubio enim, data generali inuestitura, vel venditione omnia præsumuntur concessa, prout Antecessores tenuerunt, *arg. t... in l. prouincialis C. de seruit.* & aqua, & si solita sint accedere Casalia, Villæ, oppida, fortalitia, & alia Ciuitati, vel loco concesso omnia veniunt, vt benè *Bertazzol. de clausul. cap. 10. glos. 22. Bammacar. in cap. in generalis* si de feudo *defunct. de Pont. cons. 57. & 63.* qui alias etiam quæstiones super hac materia explicant. Alia autem bona, quæ de iure præsumuntur libera, & allodialia, non censentur data, nec valet illud
6 dictum, quicquid est intra fines feudi, sit de feudo, nam in dubio præsumuntur à feudo excepta, cum ab origine mundi bona fuerint libera, & sic hodie præsumuntur, nisi contrarium probetur *Menoch. lib. 3. præsumpt. c. 100. cum seq. Auend. de exeq. mand. cap. 12. nu. 2. Clar. §. feudum quæst. 18.* Stat inquam conclusio, quod quicquid est infra fines feudi sit de feudo, quoad iurisdictionē, non quoad bona, *Affl. decis. 167.* Item procedit, Barone possidente, secus verò, si tertius possideat, nam tunc præsumuntur allodialia, donec Baro contrarium non probet, *And. in c. 1. nu. 3. in add. de contr. inter masc. & fœm. de Pont cons. 1. n. 6.*

His sic explicatis, difficultatem multoties vidi excitatam, An vendita terra, cum dictis clausulis, cum pertinentibus adiacentibus, & integro statu, censeantur etiam vendita bona priuato titulo quæsita, vel meliorata; vti feudo annexa, & sic
7 vineæ, & massariæ arboratæ, Palatium ædificatũ, census, & pensiones emptæ, & alia burgensatica: Ex parte emptoris dicitur, quod sic: nam dum venditio fuit generalis, generaliter omnia in ea terra vendita præsumuntur, *l. quæsitum §. Papinianus ff. de fundo instr.* & destinata ad feudum dicuntur de feudo, *l. fin. ff. de suppell. legat. Mascard. de probat. concl. 14.* & latè *Surd. dec. 134.* licèt enim naturaliter non sint de feudo, nec feudalem qualitatem habeant, tamen dicuntur vnita
8 feudo, & maximè si destinatione potuerint argui; quod insita sint cum feudo in exactione, in releuijs, & reintegrationibus, *arg. tex. in l. prædijs §. Titio ff. de leg. 2.* vbi si paterfamilias emerit diuersa iugera terræ in vno loco, & de ijs postea constituerit vnum fundum, quamuis ea iugera habuissent diuersas partes, & nomina, eo vendito vel legato, omnia ueniunt, quia per uiam unionis, unicus fuit effectus locus & sic *Alex. consil. 171. lib. 1. Bald. in l. 1. ff. de rer. diuis. Capyc. in inuest.* uerbo feudorum accessoria.

Contraria tamen sententia uerior reputata fuit, quod bona ... & burgensatica, in generali uenditione non subaudiantur, quia diuersam naturam à feudo tenent, undè in dubio sub quauis contextura clausularum, non ueniunt, sed suã separatam naturam retinent, *Ann. alleg. 29.* & latiùs *Ann. sistut consil. 100. de Pont. cons. 63. Petra de fideic. quæst. 3. ex nu. 399.* Indè aperto feu do Regi, non ueniunt incorporanda prædicta bona allodialia, *de Pont. cons. 11. Frecc. in 5. antiq. lib. 2* Si tamen plantata, & ædificata essent in solo feudali, quia ædificium, & plantatum cedit solo,
10 ex uulgata regula *§. quod in solo instit. de rer. diuis.* posset prætendere nouus emptor, uel successor, ea bona feudo accedere, offerendo solutionē melioramentorum, iuxta *tex. in cap. 1. §. si vassallus.* Hic finitur *tex. Gizzar. decis. 32.* Sed ego in facti contingentia defendebam contrarium, dũ uenderetur Terra Solofræ, ubi adest ingens Palatium ædificatum, cum quadam Starsia in solo feudali, & dicebam, ueram esse dictam regulam,
11 sed quando meliorationes sunt factæ sine fraude, & earum ualor excedit extimationem soli, tunc mutatur natura rei, & solum cedit ædificio, & plantatis, & iustus census pro solo constitui potest, ad *tex. insignem in l. si is §. quod dicitur ff. de iure dot.* ibi (*sed si tantum in fundum dotalem*
12 *impensum sit quasi fundus est, desinere cum dotalem esse*) & ratio est, quia magis dignum trahit minus, & probat *tex. in §. si quis in aliena tabula instit. de rer. diuis.* ubi insignis pictura non cedit tabulæ, & ita *Connon. liber. 3. comment. capit. 6.*
13 quod nota: Cum non facile hoc dictum inuenies.

Incrementa uerò, quæ ueniunt ex causa feudi etiam facto hominis, quando feudo accrescant &

& vniantur, non puto transcribenda notata per *Doct. in cap. si quis de manso de cont. inuest. Curt. in suo diuers. feud. fol.* 85. *ex num.* 23. *Capyc. in inuest.* verbo feudorum augmenta, *de Pont. cons.* 52. *à num.* 31. *Gizzar. decis.* 34. Sed redeundo ad digressa concludimus, bona priuata, & burgensatica non venire, etiam si Baro inter feudalia destinauerit, & tacitè vniuerit; nam ratione suæ maioris commoditatis, & non incorporationis fecisse præsumendum est, *Menoc. cons.* 402. *lib.* 5. *Alex. consil.* 169. *lib.* 5. *Natta cons.* 479. *Tiraq. de retractu conuent.* §. 36 *glos.* 3.

Vlterius, cum dixerimus, Castrum, & Terras non habere partes, & confinia terminata, qualiter erunt fines probandi, respondeo, recurrendum esse ad præsumptiones, & coniecturas, Montes enim, colles, valles, fontes, lapides, custodum ap-
15 positio, exactio vectigalis in loco, exercitiū iurisdictionis, laboratio territorij, pascua, & fama publica, sunt in antiquis coniecturę, & perfectę probationes ad terminandum vnum territorium ab alio; vt docet *Bald. cons.* 420. *lib.* 1. *Guid. Pap. dec.* 195. *Cassan. in Consuetud. Burgund. rubr.* 1. *glos. territoria, Auend. d. cap.* 4. *num.* 19. *& D. Regens Valenz. cons.* 10. Multum etiam operatur super tali probatione ocularis inspectio Iudicis, quæ necessaria reputatur *ad tex. in l. si irruptione, §. ad officium ff. finiu. regund.* super qua largas ha-
16 bet de iure habenas in iudicando, vt Paris *de reintegr. feud. quæst.* 327. *Hieron. de Monte tract. fin. regund. cap.* 101. *Gratian. discept. for. cap.* 595. ex facie enim loci Iudex poterit arbitrari fines vtriusque partis, & terminationem.

Postremò est declarandum iuxta præmissa, quod feudum habet pertinentias remotas, de
17 quibus iam dixi, de proximis verò, quæ insunt feudo, & de iure sunt de demanio feudi esset tractandum, sed de hoc latè scripsi in *prae comment. prag.* 11. & esse de demanio dicebam Nemora, ius fidandi, Clibana, vt ex *Luc. de Penna in l. quicunque C. de fund. limit.* & etiam aquam, ex communi ori resolutione esse Baronum, hoc loco in dic-
18 tis comment. notaui. Sed super hac materia aquarum aliqua explicabo, nam licet multa dixerim, restant aliqua declaranda: Posui inquam conclusionem, Aquas esse de feudo, sed limitaui, si essent nauigabiles, quia hæ exceptæ sunt, & reseruatæ Regi, vti de regalibus, quæ nisi expressè conceduntur, non veniunt *cap.* 1. *tit. quæ sint regal.* Item restringitur conclusio, nisi aquæ nascerentur in fundis, priuatorum subditorum, quia tunc illę sūt in dominio ipsorum, vnde aqua ortum habet,
20 *Becr. decis.* 178. *Ann. alleg.* 68. cum alijs ibi coaceruatis. Et ita communis est opinio.

Difficultatem verò, quam modo resoluere intendo, est an, & quando aqua, quæ nascitur in loco priuato, sit priuata, & non in dominio Baronis, cum in facto fuerit satis controuersum, & Doct. variant super hoc articulo: Dicunt enim multi, vt si aqua continuò fluat, & sit perennis, eam publi-
21 cam dici, & cum aquæ sint Baronibus concessæ, & in Regno non sint de publico, *vt Luc. de Penna in l. vsum aquæ, C. de aqueduc. lib.* 11. *Staiban. cons.* 22. *num.* 6. ergò licèt aqua oriatur ex fundis subditorum, si ea erit perennis videtur esse Baronis sic probat *Bart. in l. fluminum ff. de damno in-*
22 *fecto, Franc. March. decis.* 416. *part.* 1. *& decis.* 315. *Dec. cons.* 244. *Borgn. Caual. decis.* 5. *part.* 1. *& decis.* 22. *cum seq. par.* 2. Alij, & melius distinguendo dicunt, prædictam opinionem sustineri, si aqua sit in quantitate, ita quod faciat flumen perenne, nam tunc illa aqua publica dicitur, licèt ortum habeat à loco priuato, & relicto vsu domini loci poterit publico vsui destinari, sic *Mascar. de prob. concl.* 123. *num.* 19. *Marc. Anton. Eugen. consil.* 41. Si verò faciat Riuum, tunc publica dici non potest, *Bal. in l. item lapilli nu.* 5. *ff. de rer. diuis.* qui loquens de priuato flumine, ait, flumen si non erit magnum non dicitur aptum ad publicū, sed priuatum commodum, & sic conciliant *Bartol. tract. de Insul. par.* 2. *& Cancer. variar. resol. lib.* 3. *cap.* 42. *num.* 229. & ita in factū contingentia pro Barone iudicauimus quia aqua, quæ excaturiebat à loco priuato erat in quantitate, vnde publico deseruire erat dicendum,
23 Ex qua resolutione, venit etiam declaratum aliud dubium, Nam quando aqua est priuati, ille potest ad libitum diuertere, & mutare cursum, nec poterit conqueri vicinus partis inferioris, quod contra solitum aqua non fluat ab suum, probat *tex. in l. proculus ff. de damno infect. l.* 1. *§. pen. ff. de aqua plu. arc. Mascar. loco cit. num.* 12. *Vin. decis.* 411. *nu.* 8. & licèt aqua per longissimū tempus vniformiter curriſſet, non per hoc quæritur aliquod ius vicinis *Thes. decis.* 245. & est ratio, quia per rem inanimatam nil potest nobis
24 queri, *gl. solemnis in §. pen. Inst. per quas pers. nob. acq. Honded. consil.* 79. adeo quod Dominus aquę cursum illius vendere valet, cui voluerit, *Borgn. decis.* 5. *num.* 49. *par.* 5. nisi aqua illa priuata publico vsui pro victu hominum fuisset destinata: nam tunc tàm fauore publicæ vtilitatis, quàm patientiæ partis, quæ vidit fieri talem destinationem suę aquæ, non poterit cursus diuerti, vt *Addit. ad Thess. alleg. decis. Franch. Marcus decis.* 111. *par.* 2. Et licèt contra prædictam conclusionem videatur obstare *text. in l.* 3. *§. ductus aquæ ff. de aqua quot. & est l.* 2. *in fine C. ad l. aquil. & l.* 1. *§. fin. ff. de Riuis*, vbi habetur non licere diuertere aquam à solito cursu Intellige, vt ista iura procedant, quando aqua ex loco publico quis vellet diuertere, vel opus aquæ ductus, manu factum, vellet deriuate, nam cum ius sit quæsitum, istis casibus fieri non potest aliqua innouatio, *Bal. & Salic. in d. l.* 2. *Crauet. consil.* 124. *Cæpoll. de seru. tit. de aquaductu, Gaualcan. decis.* 5. *par.* 1. & nouè *Staiban. cons.* 21. *cum seq.* alias licita est deuiatio, & variatio ad libitum Domini fundi, & ex prædictis remanet elucidata hæc materia, quando aquæ possint dici pertinere ad Barones, ità quod possit prohibere subditos, ab illarum usu, uel concedere pro aliquo artificio, ministerio, uel irrigatione, iuxta *decis. Franch.* 183. In omnibus tamen casibus finaliter aduertendum duxi, quod & si aquæ pertineant ad Barones, usus tamen pro uictu, & commoditate subditorum non dicitur exceptus, & sic fructus piscationum publicus remanet *Vin. decis.* 433.

AR-

ARGVMENTVM.

Vniuersitas quando consentientibus omnibus ciuibus, collectas, & vectigalia absque Principis licentia imponere possit.

Nundinæ si erunt concessæ ad certos dies, an facta prorogatione ipsarum, prorogata etiam dicatur iurisdictio Magistri nundinarum.

SVMMARIVM.

1 *BArones non possunt imponere collectas, vel aliud onus personale, aut reale Vassallis, quamquis habeat iurisdictionem meri, & mixti imperij.*

2 *Vniuersitas etiam consentientibus omnibus ciuibus, collectam absque assensu Principis imponere non potest.*

3 *Collecta sin taxa inter ciues imponi potest per Vniuersitatem, præcedente parlamento, & decreto Iudicis, si præsentanea, & magna vrgeat necessitas.*

4 *Ciues diuites cogi possunt ad mutuandum pecuniam Patriæ, existente necessitate.*

5 *Vniuersitas stante necessitate potest ante tempus exigere suos introitus.*

6 *Nundinæ erigi nō possunt, nec Iudex in eis creari, nisi cum Principis licentia.*

7 *Nundinæ si sint à Prorege prorogatæ, an spectat quoque iurisdictio ad Magistrum Nundinarum, vsque ad numer. 17.*

8 *Iurisdictio ad tempus, illo finito expirat.*

9 *Omissum habetur pro ommisso.*

10 *Mentio expressa vbi est facienda, non sufficit subauditus intellectus.*

11 *Iurisdictioni ordinariæ, in dubio derogatum, quanto minus præsumitur.*

12 *Prædecessorum negligentia, & patientia, non nocet successoribus in officio.*

13 *Principis mentem, & priuilegium interpetrari non spectat ad inferiores, quod, declaratur nu. 17. cum seq.*

14 *Priuilegium ex obseruantia sequuta, recipit interpetrationem.*

15 *Prorogatio extenditur, prout in precedenti.*

16 *Præiudicium non dicitur factum tertio, ex modica dilatione.*

18 *Priuilegij interpetratio si fieri potest ex iuris dispositione ad Principem concedentem non est recurrendum.*

19 *Princeps non est certiorandus, quando cæleris requiritur expeditio ob temporis lapsum.*

20 *In possessorijs vltimus actus attenditur.*

21 *Vna eademque res non debet diuerso iure censeri.*

CAPVT XLVII.

COncessa iurisdictione, cum potestate meri, & mixti Imperij in Vassallos, non per tantam prærogatiuam subintelligitur data potestas, vt Barones possint subditos grauare; exactiones, collectas, vectigalia, vel aliquod minimum onus reale, nec personale eis

1 imponere, *Lucas de Pen. per illum tex. in l. 1. C. vt Rust. ad vlium obseq. Doct. C. noua vectig. imp. non poss. Iacob. de Sancto Georg. de feud. vers. & prouiserunt.* Imò neque Principi licere, sine vrgenti causa dixi supra cap. 1.

Neque Vniuersitatibus consentientibus omnibus ciuibus datur facultas imponendi nouas 2 gabellas, vel collectas absque licentia Principis, nam eius est intueri, ne subditi grauentur, ac depauperentur, & vti bonus Pastor inuigilare debet, vt vniuersales introitus, rectè dispensentur, & ideò ad ipsum reseruatum est videndi, si licentia sit Vniuersitatibus concedenda, vt noua vectigalia imponantur, *Doct. in d. l. 1. C. non. vectig. Guid. pap. decis. 106. Capyc. in inuest. feud. vers. collectæ maxime in Regno ex cap. Regni*, Item quod Iustitiarij Iudices

Sed antea quam ad alia diuertā notabo, quod pluries fuit controuersum, an stante præsentanea necessitate, & improuisa Vniuersitas possit impu- 3 nè, absque Proregis licentia imponere aliquam extraordinariam collectam, vel gabellam pro illa vrgentia, deficiente introitu ordinario. Dum multæ Vniuersitates Prouinciæ Hidruntinæ essent anno præterito hospitiorum onere, & aliarum impositionum propter bella grauatæ, recurrebant ad Reg. Audientiam, vt eis licitum esset congregari, & taleam imponere posse, ut oneribus iniunctis satisfacere ualerent, cum non suppeterent solitæ exactiones ordinariæ, & longa mora fuisset Principem adire, quando Milites, & Commissarij promptam, & præstam pecuniam requirebant. Dubitabant Collegæ licentiam dare, quia ad Proregem hoc spectat, ut dixi, sed replicaui, ut cognita ueritate de supplicatis, quod exitus superabat introitum, & Vniuersitas non habebat, unde pecuniam exquireret, poterat sine alia Principis licentia Ciues collectare, & taleam imponere, præcedente parlamento generali super maiori expedienti, pro imminente necessitate. Ita *Guid. Pap. decis. penul. ex Bald. doctrina in Auth.* Sed si periculum, *C. sine cens. vel reliq. Ioseph.* Ludouic. *decis. 45. nu. 4. Auendan. de exiq. mand. Reg. lib. 12. cap. 14. nu. 7.* & sic habita summaria informatione de necessitate, & impossibilitate, fuit data licentia, e collectandi, usque ad summam, quæ nobis uisa fuit necessaria tantùm, pro illa occurrentia, E similiter ad petitionem Vniuersitatis cogebamus diuites ciues ad pecuniam mutuandā, vsque ad certum tempus cum obligatione eorum 4 de Regimine de restituendo, quod de iure licitū esse fundaui in meo singul. 119. & ita *Escobar. postea visus de ratioc. cap. 25. nu. 28.* Et quandoque concessimus, ut liceret Vniuersitati exigere suos introitus à ciuibus, etiam antequam cederet tem- 5 pus exactionis, & solutionis, ui probat *tex. in l. 1. C. de condict. ex lege, Barbos. in l. 1. part. 7. nu. 1. ff. solut. matrimon.*

Et redeundo ad primum institutum Barones non possunt in Vassallorum præiudicium aliquid innouare, neque sibi appropriare, ac vsurpare, quę excepta sunt, & reseruata Principi, & in *præced. tract. super hac pragm. par. 2.* numeraui casus in quibus manus apponere non ualēt, & inter alios num. 51. dixi neque posse Nundinas in suis Terris indicere, Mercatores Immunes facere, ac in-

causis mercatorum iurisdictionem alteri delega-
re, vt vidi factum à certo Barone: Nundinæ enim
non possunt erigi, nisi cum Principis licentia, Sic-
que creari particularem Iudicem in ipsis, *de Pont.*
6 *de potest. Proreg. tit. de mercatis*, & dixi supra,
cap. 39. Solet tamen consentiente Barone, & sub-
ditis supplicantibus concedi hoc priuilegium nū-
dinarum per dies, à Prorege, capta informatione,
quod non sit præiudicium alijs, & solet committi
eidem Baroni, vt eligat Magistrum Nundinarum:
In terris demanialibus eligit Prorex, si non adest
particulare priuilegium tributum Vniuersitati,
vel particularibus ciuibus, vt exercere possint iu-
risdictionem, durante termino dierum circum-
scriptarum ad exercitium nundinarum: Et Saler-
ni, in festo Beati Apostoli Matthei, indictæ sunt
per decem dies, & iurisdictio concessa reperitur
Familiæ nobili Rugi, & vnus ipsorum exercet of-
ficium Magistri Nundinarum ipsis diebus, & fuit
lis in Regia Audientia tempore quo ibi assidebā
inter Straticotum ipsius Ciuitatis, & Magistrum
7 nundinarum: Fuerunt inquam ad petitionem Vni-
uersitatis Salerni prorogatæ nundinæ per alios
dies quinque à Prorege, & istis diebus continua-
bat officium Magister nūdinarū, sed Magnificus
Straticotus præcedendo, tempus priuilegij fuisse
elapsum, illud impediuit, & habito recursu ad Re
giam Audientiam à turbato in iurisdictione: Stra-
ticotus se defendebat, quod iurisdictio erat cir-
cumscripta ad tempus, quo finito erat expirata,
l. cum prætor ff. de Iudic. Nec prorogatio feriarū
8 facta à Prorege quoad immunitates mercatorū,
extendi potest ad prorogationem etiam iurisdi-
ctionis, quia si voluisset Princeps concedere, di-
xisset, cum ergo non dixit ommissum habetur
pro ommisso, *l. si extraneus ff. de condit. cau. data*
l. si seruum §. prætor ait ff. de acq. hered. & vbi est
9 facienda expressa mentio, non sufficit subaudi-
tus intellectus, *Bart. in l. 1. ff. de iurisd. omn. Iud.*
10 Eò magis, quod non est de essentia, nec necessa-
ria, vt connexa debeat esse iurisdictio cum ferijs
nundinarum, nam seperatè potest ordinarius co-
gnoscere summariè de causis, prout Magister
nundinarum, & in dubio facienda est interpetra-
tio, vt quando minus censeatur derogatum iuris-
11 dictioni ordinariæ, *l. 1. C. de offi. præf. vrb.* Nec di-
cebat obstare, aliàs Magistrum nundinarū exer-
cuisse iurisdictionem, facta simili prorogatione,
quia negligentia, & patientia prædecessorum nō
12 nocet successoribus, *Ann. in rubr. de V ass. decrep.*
ætat. num. 453. Palac. in repet. cap. per vestras de
donat. inter. vir. & vxor. fol. mihi 406. *de Pont.*
cons. 91. vol. 2. & iurisdictio prorogari non pote-
rat in personam, quæ non habebat, *l. priuatorum*
consensus C. de iurisd. omn. Iud. Postremò allega-
bat, quod interpetrari mentem Principis, & eius
13 priuilegium, non spectat ad inferiores, sed ab eo,
qui legem fecit, *ad tex. in l. fin. C. de legib. & DD.*
in cap. cum venissent de iudic.

Contrarium tamen decreuimus, primò, quia
sic bis in facti contingentia tempore præterito
fuit obseruatum, & priuilegium ex obseruantia
14 sequuta recipit interpetrationem, *Mont. de cont.*
amb. lib. 2. tit. 1. nu. 4. Franch. decis. 22. & 166. vl-
terius prorogatio facta de nundinis, censetur fa-
cta cum omnibus qualitatibus, & cum solito sta-
tu, circa omnia, prout ex priuilegio erant conces-
sæ, Indè vidimus, Regiam Cameram, in damnum
fisci fuisse contentam, vt etiam tempore proro-
gato mercatores essent immunes à vectigalibus,
& dohanis fisco debitis, quia prorogatio extendi-
15 tur, prout in præcedenti, *Tiraqu. de retract.*
conuent. §. 1. glos. 10. n. 26. Marsil. sing. 52. & tex.
in l. 2. §. si Iudex ff. de Iudic. glos. in l. emilius ff. de
minor. & quod non dicatur præiudicatum tertio
ex modica dilatione, *Tiraq. trac. de rebus exiguis*
num. 79. Doct. in l. quoties C. de prec. Imper. offer.
16 Nec refert interpetrationem priuilegij spectare
ad solum Principem, nam procedit quando tra-
17 ctatur super validitate, & valore ipsius priuilegii,
secus si incidenter eueniat quæstio inter partes
circa earum præiudicium, nam tunc inferior co-
gnoscere poterit, *Doct. in d. cap. cum venisset. Gre-*
gor. Lopez l. 27. glos. 1. part. 2. Garsia de Nobil. §.
1. glos. 1. Item si interpetratio fieri potest ex iuris
dispositione, non est necessarius recursus ad Prin-
18 cipem, vt perbellè articulum declarat *Gutier.*
lib. 4. quæst. 10. 28. ex nu. 8. Insuper tempus breue
quinque dierum, non patiebatur, vt Princeps es-
set certiorandus, quia interim tempus effluebat-
tur, vnde celeris erat facienda prouisio, *Doct. in*
19 *auth. nisi breuiores C. de senten. ex peric. recit.* &
ex ijs Magistro nundinarum fuit data licentia
exercendi suam iurisdictionem. Idemque iudi-
cauimus ad beneficium Magnificorum de Pinto,
& Cioffo Ciuitatis Salerni, qui ex priuilegio ha-
bent ius exigendi tributum ex certis Apotecis, &
Salmis, quæ à mercatoribus introducuntur tem-
pore dictæ Feriæ: nam finito tempore ordinario
oppugnabat Vniuersitas d. Ciuitatis, ipsos non
posse amplius exigere, eò magis: quia ius ad eam
spectare prætendebat, & quod aliàs in simili ea
se opposuerat, & fuerat factum sequestrum de
dicta exactione, & sic non erat in possessione exi-
gendi, vt illi asserebant, & vltimus actus est attē-
20 dendus in possessorijs, *Ann. alleg. 131. Mastrill.*
dec. 52. Franc. dec. 548: replicabat prædicti, ipsos
ab antiquo fuisse in possessione seruata forma
priuilegij, & decretum anni præcedentis fuisse
factum citra præiudicium ad euitanda scandala;
vndè neminem lædebat, *Doct. in l. æquissimum ff.*
de vsufr. & adducebantur quamplurimæ fides
de eorum possessione, quæ de iure in possessorio
summario sufficiunt ad obtinendum, vt declarat
Cancer. lib. 3. var. res. titul. de manuten. & quod
facta prorogatione nundinarum ius eorum etiam
erat saluum fundabant ex decreto lato pro Ma-
gistro nundinarum, quod etiam erat obseruandū
a simili in eorum causa, quia vna eademque res
non debet diuerso iure censeri, *l. eum qui ædes ff.*
21 *de vsucap.* & vna determinatio respiciens plura
determinabilia pariter debet terminari, *l. iam hoc*
iure ff. de vulg. & pupill.

ARGVMENTVM

Nobilitatis cognitio, an ad Principem tantū spectet.

Nobilitas generis, an amittatur si quis alio ad habitandum migrauerit, vel ea conseruetur per alios de familia, qui ibi degunt.

Iden-

Identitas nobilitatis, & familiæ qualiter probetur, latè discutitur.

SVMMARIVM.

1 *Nobilitatis cognitio principaliter spectat ad Principem, sed incidenter Iudex inferior cognoscere etiam potest num 1.*

2 *Nobilitas generis descendit vsque in infinitum, ideò graduum probatio necessaria non est.*

3 *Nobilitas quæsita in Ciuitate non amittitur, si Nobilis in alio loco habitauerit.*

4 *Nobilis de vna familia præsens in Ciuitate; censetur quasi possidere pro absentibus eiusdem familiæ.*

5 *Familiæ identitas in antiquis probatur per præsumptiones.*

6 *Cognominatio eiusdem familiæ, est præsumptio ipsius identitatis, maximè concurrentibus eisdem insignibus.*

7 *Insignia aliena aliquem vsurpare non præsumitur.*

8 *Tractatus, & correspondentia dant præsumptionem identitatis familiæ, & quasi possessionem consanguinitatis.*

9 *Nobilitatis coniectura est si quis vixerit iuxta morem aliorum nob lium de ipsa familia.*

10 *Verba enunciatiua in instrumentis antiquis inducunt probationem super identitate nobilitatis.*

11 *Archiuij Regij scriptura plenam facit probationem.*

12 *Coniecturarum plurium efficax dicitur probatio, & plena.*

13 *Publica vox, & fama super nobilitate, in antiquis plenè probat, si de contrario non constet.*

14 *Identitas familiæ probatur in antiquis per testes de auditu.*

15 *Testimonium interessatorum in causa probat in fauorem tertij.*

16 *Nobilium assertioni standum est super nobilitate alicuius.*

17 *Factum, & approbatum à maiori parte nobiliũ est obseruandum.*

18 *Pro eo qui ad nobilitatem admitti petit, in dubio est pronunciandum.*

CAPVT XLVIII.

INter casus Baronibus exceptos, quorum cognitio ad eos non pertinet, sed reseruata est soli Principi, esse nobilitatis articulum obiter dixi in *prac tract. sub hac pragm. p. r. 2. nu. 63.* & ideo quando in aliqua Ciuitate distinctio Nobilium à plebeis tractanda esset, vel de declarãdo,
1 quem esse nobilem, talis cognitio ad Proregem remictendam est, quapropter dum in terra Regiæ Prouinciæ Calabriæ Citra in Regia Audientia esset hæc lis introducta, & causa vltra progrederetur, Collegis, & Partibus dixi nulliter procedi, cum ad Principem cognoscere, vel delegare has causas spectet, prout innuunt *Otalora de nobili. par. 3. cap. 2. Io. Garzia eodem tract. glos. 1. ex nu. 28. D. Reuit. Prag. 3. nu. 6. de offic. Sac. Consil.* Possent tamen inferiores incidenter cognoscere, si quis vti nobilis aliqua immunitate gaudere prætendat, vel non condemnari ad pœnam plebeis de iure indictam, vt probat *tex. in l. quoties C. de Iudic. Guttier. de iuramen. cap. 16. nu. 7. Caual. com. opin. quæst. 897, nu. 955. par. 3. Auend. de*
2 *exeq. mand. cap. 1. nu. 33. vers. 18. par. 1. Cassan. in Consuetud. Burg. rub. 6 §. 4. nu. 15.*

Et in facto proprio, dũm via iudiciaria interfuissem me esse reintegrandum ad gaudendam nobilitatem in Ciuitate Beneuenti, vndè mei antecessores ortum habuerunt, ex originaria, & antiquissima Nobili familia de Capiblanco, habui recursum ad suam Beatitudinem, quæ delegauit causæ cognitionem Gubernatori dictæ Ciuitatis, pœnes quæm fuit compilatus processus, cum conditione, vt omnia suæ Sac. Consultæ referre deberet ante sententiæ diffinitionem. Et ad victoriam causæ sequentes allegationes scripsi, quas hic ad perpetuam veritatis memoriam inserere volui, quod iure, & non gratiosè admissio, & reintegratio fuerit facta, & sunt vtilia, & notabilia, quæ de iure supponemus, pro similibus causis occurrendis in hac materia Nobilitatis.

Supposinis in facto, & in iure sequentibus propositionibus, iustitia causæ Magnifici Doctoris Io: Francisci Capiblanci Sole clarior elucescet.

Primò fundatur, communem esse DD. opinionem, nobilitatem generis in infinitum descẽdere, & propterea, non esse necessariam probationem graduum Agnationis in iudicio, vt quis gaudere debeat, sed sufficere demonstrare ipsum esse de
3 familia, & stipite, licèt mille gradibus distet ab Antecessoribus, super quibus erat fundata nobilitas *Bart. & Io. de Plat. in l. 1. C. de dignit. lib. 10. Tiraq. de nobil. cap. 15. Guttier. pract. quæst. cap. 13. nu. 38. lib. 4. Anna sing. 102. Peregr. de fideicom. art. 43. nu. 62.* Nec talis generis nobilitas in aliqua patria quæsita perditur, si aliò quis ad constituendum domicilium se transferat, quia iura sanguinis sunt indelebilia, & ad posteros iure naturæ transeunt, & loco non circumscribuntur,
4 ideò neque absentia, vel renunciatione ea amittitur, *l. iura sanguinis ff. de reg. iur. Ius agnationis ff. de pact.* & hic in terminis *Guttier. dict. quæst. 13. nu. 95. Anna cons. 110. num. 68. Caual. com. opin. quæst. 688.* Indè semper, vt quis ad Antecessorum patriam reuertitur, debet vti vnus de familia admitti, & ad honores reintegrari; prout alij de sua agnatione gaudebant; & gaudent, *Regens de Pont. cons. 107. tom. 2. D. Reuit. consil. 80.*

Et adeò solida est dicta conclusio, quod si quis de nobili familia in alium locum ad habitandum migrauerit, Ius nobilitatis suæ patriæ non amittit, neque sui descendentes, non solùm quoad ius proprietatis, sed ciuiliter retinet quasi possessionẽ per alios de familia, qui habitant in loco (quod est notatu dignum) Ita quod ille, & posteri semper, quod ad originarium locũ redierint, non solùm reintegrari, prætendere poterint, sed conseruari in
5 possessione, licèt diù non habitauerint, & honoribus loci gauisi non fuerint, quia sufficit naturalis potentia, & habitualis, quæ in sanguine residet, & conseruatur eorum possessio per alios de familia, qui honoribus fruuntur, & per illos absentes quasi possidere censentur, *arg. tex. l. Pomponius §. cum quis ff. de acquir. possess. Leum hæredes ff. de diuers. præscript. Bart. & Angel. in l. arboribus §.*

nam si agrum ff.de vsufr.Oldrad. cons.72. & in
indiuiduo *Sese decis.3. Garz.de expens. cap.9.ex num.20.*

Quibus in iure sic deductis, infertur, vt licèt
ipse Io:Franciscus, & sui Parentes incolatum ex-
tra Ciuitatem Beneuentanam, in Ciuitatem Muri
duxerint, cum probauerit, ortum suos Antecesso-
res habuisse à persona nobili, de ipsa familia Ca-
piblanca Beneuentana, iurè ad honores Nobili-
tatis ipsius Ciuitatis admicti debet, & conseruari
in possessione, in qua steterunt, & stant alij de sua
familia.

Secundo supponimus ad probandam identi-
tatem, vt quis sit de aliqua familia, præsumptio-
nes in antiquis pro perfecta probatione haberi,
6 *Dec.cons.595.& 146. Socc. cons. 89. Mascard.
concl.409.& 511.Simon.de Pret.de inter.vltim.
vol.lib.5.interp.2.dub.4.nu.223.Crauet. cons.73.*

Legitima enim præsumptio reputatur, quando
persona, cognomine ipsius familiæ semper vsa
fuerit, nam iunctis alij coniecturis plenè proba-
tur identitas Nam & si simpliciter non valeat cõ-
sequentia cognominatur quis de tali familia, er-
go de ea est, attamen inter primarias legitimas
coniecturas reputatur, *Menoch. de præsumpt. lib.
6.cap.15.nu.48. Ann.sing.359. Garzia.de* Nobil.
glo.4.nu.29. Indè si concurrat, vt ea persona vsus
etiam fuerit eisdem armis, & insignibus, quibus
vtitur illa familia, sufficiens erit probatio, *Bartol.
7 in l.tutelas ff de capit.dimin.& in tract.de armis
num.10.Ann.alleg.57.num.20. Cassan.in Catal.
glor.mund.par.1.consid.41.*

In facto nostro constat ex actis, & est notoriũ,
ipsum Io:Franciscum, & suos Antecessores sem-
per cognominatos fuisse de ipsa familia, & vsos
fuisse eisdem armis, vt vtuntur Beneuẽti ipsi No-
biles de Capiblanco, & vltra testes, Insignia pa-
rent in eius Domibus, Monumento antiquissimo,
& Monasterio Monialium erecto ab ipsis. Iuspa-
tronatu familiæ ipsius Io: Francisci, in dicta Ciui-
tate Muri, in quibus omnibus conspiciuntur di-
8 cta Arma. Qui enim non est de stipite non præ-
sumitur vsui pare aliena insignia, cum posset pro-
hiberi, & puniri, *l.1.* & ibi *DD. C. vt nemi lice.si-
gn.impen.*Regens *de Pont.de potest. Proreg. tit.
de Insignijs,& armis,Tiraq.de nobil.cap.13.*

Accedit alia iuris præsumptio; fuit enim pro-
batus tractatus, seu correspondentia ad inuicem,
inter illos de Capiblanco existentes in Ciuitate
Beneuenti, cum istis commorantibus in Ciuitate
9 Muri semper habita, quæ maximam dat præsum-
ptionem consanguinitatis, imò quasi possessionẽ
parentelæ, ad *tex.in l.non epistolis, & glos.in l.
seq.C.de probat.*Roland.*a Valle consil.22. nu.20.
Paris consil. 10. vol.2. Ann. consil.110. num.27.
Genua de scrip.priu.lib.3.quæst.33.ex n.20.Surd.
consil.1.nu.62.lib.1.*

Insuper satis confert, quod Persona uixerit cũ
decore, & honore, iuxta qualitatem aliorum No-
bilium de familia, *Io:de Plat. in l.1.col.pen.C de
10 dignit.lib.12.Alber.in Diction.verb.* Nobilitas,
Mascard.de prob.conclus.511. Actor ipse quali-
ter cum splendore diuitiarum uixerit, notoriè
constat, quibus honoribus fuerit insignitus, non
ignoratur. Parentes sui, ut, Pater, & Auus fuerũt
ambo Doctoratus insignijs decorati, nobiliter
vixerunt, & nobilissima matrimonia contraxe-
runt, nam suus Pater nomine Flauius se copula-
uit cum Filia D. Francisci Peralta Hispani gene-
ris Regni Nauarræ ex progenie Marchionum
Falces: Auus nomine Ioannes nupsit se cum Lu-
cretia Cauoto Ciuitatis Melfiæ sorore Fra:Serafi-
ni Cauoti Excellentis militis Hierosolimitani, &
Commendatarij ipsius Religionis S. Ioannis, Et
Abauus Bartolomeus, qui stipitem facit de ipsis à
Beneuento se coniuxit cũ Zenobia de Cillis No-
bili, & diuite dictæ Ciuitatis Muri, ob quod
matrimonium ibi incolatum transtulit.

Nil refert, quod ex aduerso aliquis voce dicat,
in Ciuitate Muri esse aliquas personas, quæ simi-
liter cognominantur de Capiblanco: Nam noto-
rium est lippis, & tonsoribus in dicta Ciuitate, &
locis conuicinis, illos non esse, nec vnquam fuisse
actintos ipsi Io:Francisco, & suis Antecessoribus,
nec sanguine nec affinitate, sed à sua familia pror-
sus alienos, prout per actum publicum etiam illi
declarauerunt.

Vlterius coniectura identitatis familiæ con-
cludens est si in antiquis instrumentis, & publi-
cis scripturis reperiantur verba enunciatiua, licèt
propter aliud emissa, nominando personas No-
biles, descendentes ex tali familia: Nam in anti-
11 quis veritatem enunciatam præsumunt, *Gras.re-
sp.104.Rimin.Iun.cons.14.Affl.decis.83.* & pro
conclusione DD. ponunt verba enunciatiua, data
temporis antiquitate probationem inducere,
*Crauet. consil. 564. vol.4. Mascar. conclus.106.
& 621.Franc isc. Marc. dec.208.par.1.* In causa
hac fuerunt præsentata instrumenta antiqua, quæ
enunciant, illos nostros antecessores degentes in
d. Ciuitate Muri esse nobiles Beneuentanos. Ad
quid præfati hoc enunciare debuissent, si eis non
constitisset sic esse veritatem, vnde cum nulla
fraus, nullaque collusio, ex tanto temporis curri-
culo argui possit, meritò concludentem esse pro-
bationem asserendum est. Coadiuuat alia scriptu-
ra publica: Numerationi enim focularorum à
Serenissimo Rege ordinata in Regno in anno
1525. reperitur in Regio Archiuio sequens de-
claratio, dum numeratur Ciuitas Muri, per hæc
formalia verba (Dominus Bartolomeus de Capo-
bianco de Beneuento, Zenobia vxor; Ioannes Fi-
12 lius.) & scripturam R. Archiuij plenam facere
probationem omnes concludunt ex *tex. in Au-
then. Ad hac C. de fide instrum. Auend. de exeq.
m.ind.Reg.cap 21. & Capyc. in Inuestit.feud.fol.
mihi 275.vers.* Archiuiarius ait, fidem extractam
ex Archiuio probare, & legis vicem obtinere.

Ex quibus tot, & tantis legitimis præsumptio-
nibus manifestè liquet satis esse probatam Iden-
13 titatem familiæ, si enim duæ coniecturæ in anti-
quis sufficiunt, dato maiori numero efficacior est
probatio, *Crau.cons.143.nu.12.& cons.156.Ma-
scard.quæst.10.nu.40.*

Tertiò principaliter adducitur, quod vltra præ-
calendatas præsumptiones, & coniecturas adsunt
aliæ sequentes probationes & Primo dicimus, de
iure in antiquis publicam vocem, & famam super
Nobilitate, & descendentia plenam facere pro-
bationem, *Aret.cons.37.Ceph.cons.137.Mascar.
14 concl. 511. num.* 8. *Tiraq. de Nobil. cap. 10. ex
num.8.* Quod fuerit, & sit publica vox, & fama
in

in dictis Ciuitatibus, Ipsum Io: Franciscum, & suos Antecessores descendere ex stirpe Nobiliū de Capiblanco Beneuentanorum apparet ex processu,& tali probationi standum est, dum contrarium non constat *Soccin. consil.* 189. *Ann. lib.* 2. *consf.* 10. *num.* 52 *Viu.com.opin.lib.* 1. verbo fama *Crauet.de antiq.temp.* 1.*p.vers.viso à fol.* 93. *Garzia de Nobil.glos.* 7. *num.* 22.& perbelle notat *D. Regens Valenz.cons.* 92.*à nu.* 236.

Probatur etiam talis Identitas per testes de auditu, qui in antiquis perfectam probationem
15 faciunt, *Burs.cons.* 152. *Menoch.de arb. Iud.casu* 475. *Marsil.sing.* 371. *Alex. cons.* 187. *lib.* 2. *D. Valenz.consil.* 90.*ex num.* 176. In facto nostro adsunt probationes multorum testium de auditu dictæ descendentiæ, quam ad partes distinguunt,& præcipuè depositiones Nobilium seniorum Ciuitatis Beneuenti, Personæ omni exceptione maiores,qui testantur, redduntque causam scientiæ,se audiuisse à suis Maioribus, quod quondam Bartolomeus Capiblancus, qui incolatum faciebat Muri erat de Nobili familia Capiblancorum Beneuētana,qui accessit cum Nicolao Antonio Pesce Beneuentano creato Episcopo in Ciuitate prædicta Muri, Auunculo dicti Bartolomei,& ibi dictum suum Nepotem matrimonio copulauerat: Vndè satis ex hoc capite dicitur probata Identitas familiæ. Ad cuius corroborationem fuerunt adductæ fides collationis Episcopatus in personam dicti Nicolai, & Instrumenta duplicatæ parentelæ,tunc temporis, inter illos de Capiblanco,cum dictis de Pesce Nobilibus Beneuentanis. Nec non deductum,dictam Familiam Capiblancorum in d. Ciuitate Beneuenti esse originariam, & inter primarias antiquissimam.

Postremò confert alia probatio,& dicitur, nullam maiorem probationem super nobilitate, & ipsius identitate esse, quam testimonium ipsorum de familia,quibus vti interessatis, cum de eorum
16 facto agatur plenè creditur, *Bartol. in l.qui duos ff.de reb.dub.Mascar.concl.* 611 *num.* 9.& *concl.* 410.*nu.* 33.*Surd. decis.* 145.*Peregr. de fideic.art.* 42.*num.* 86. legitur publica attestatio quondam Thomasij Capiblanci Beneuentani, qui Epistolā annis præteritis transmiserat ad ipsum Doctorē, rogando,vt illam curaret ponere in tractatu, quē edebat de Baronibus,qui,gloriatur de sua familia talem descendere, Et in suo vltimo testamento mandauit Vxori,vt omninò curaret eorum filiam nuptui tradere cum Doctore Francisco Antonio Capiblanco filio ipsius Ioan: Francisci, vt bona conseruarentur in familia, casu quo suus filius vnigenitus sine liberis decederet,quòd matrimonium(Deo sic annuente)fuit deinde contractum.

Accedat etiam attestatio aliorum Agnatorum, qui ipsum Ioan:Franciscum in talem receperunt, & aliarum omnium Familiarum Beneuenti, (præter tres personas, quæ se oppoluerunt)quæ asserunt esse benè informatas, & clarè ipsis constare de asserta origine ipsius Io: Francisci à Ciuitate Beneuenti,& de facti veritate, & mediante scriptura declarauerunt esse proinde Ipsum cum suis descendentibus admittendum, & reintegrandum ad eorum Sedile,& Nobilitatem, vt gaudent alij Nobiles de Capiblanco, Assertioni enim tot Nobilium plenè est standum cùm præsumi nequeat,
17 tot insignes personas ita fatuas esse de negotio tā graui,vt sine plenissima notitia consentijssent ipsū cum suis habere in eorum consortio, sic *Felin.in cap.per vestras,de prob.at Rim.consil.* 141. *vol.* 5. *Rim.Iun.cons.* 33.cum coaceruatis.

Quibus in facto,& in iure fundatis non est hęsitandum,sententiam declaratoriam esse ferendā, vt ipse Ioan.Franciscus, vti de linea nobili de Capiblanco admicti, & reintegrari debeat ad corpus Nobilitatis Beneuentanæ, vt gaudeat honoribus,& prærogatiuis quibus gaudent aliæ Nobiles familiæ, quæ sunt de Collegio,& Sedili.

Et remanet ex ijs exclusa oppositio illorum contrariorum, qui nil in facto adducere potuerunt,nisi emulationē. Neque erant à principio in Iudicio audiendi, sed a limine ipsius expellendi, ex regula,quod factum à maiori parte est obser-
18 uandum *c.factum de reg. iur.in* 6. *l. quod maior ff.de municip.* Et quamuis dicant,hoc negotium pertinere singulis,vt singulis,& ideò quilibet opponere potest,& audiri,Respondetur contrariam opinionem fuisse receptam, hoc ius pertinere singulis,vt vniuersis tantùm,vt per *Præsid. de Frāc. dec.* 2 vndè cum tres personæ de Nobilibus se opponunt aduersus approbatum à cæteris omnibus nullo modo audiri debebant, sed contentus fuit ipse Doctor, vt reseruaretur ad merita causæ hæc oppositio,ad finem demonstrandi in facto, suam prætensionem esse verissimam, & non mendicatam, ac pro obtinendo suam intentionem mediāte iustitia in contradictorio Iudicio.

Denique quamuis,vt fuit demonstratum, causa vllam haber difficultatem, illud aduertendum est in materia cooptionis ad nobilitatem semper pronunciandum esse pro eo, qui admicti petit, quando casus est dubius, *Bal.cons.* 183.*in fine col.* 2. *Alciat.consil.* 30.& 42.*lib.* 2. Nam honor Collegij est,vt sit plenum Hominibus, *Seraphin.decis.* 162. *Franch.decis.* 107.*à nu.* 8.& cæteri ex *tex.in l.Magistros,C.de profess.lib.* 10.& *l.* 3. *in fin.ff.de decur.* & ita indubitati iuris esse censeo,ni fallor in causa propria Io:Franciscus Capiblancus.

Sic fuit postea iudicatum in Sacra Congregatione Illustriss. Cardinalium declarando ipsum Io:Franciscum de ipsamet Familia Capiblancorū Nobili Beneuentana,& mandatum V. Gubernatori d.Ciuitatis, vt vti talem admicteret,& reintegraret ad corpus Nobilitatis assatæ Ciuitatis, prout gaudent cæteri Nobiles, & ita fuit per V. Gubernatorem exequutum, & tradita possessio.

ARGVMENTVM

Prag.ædita, ne R. Tribunalia citari,& intromictere se habeant in Vassallos Baronum, nisi per uiam appellationis,an extendatur vt neque possint capere informationes de delictis,quorum cognitio pertinet ad Barones,& similiter, an destinare possint Cōmissarios ad exequendum in ciuilibus.

Informatio si erit capta ab Officiali loci, & alia postea a R.Commissario,si erunt disserentes,& contrariæ,cui sit standum.

Remissio causæ,an a Barone post sententiam peti valeat.

SVM-

congruo, ideo non fit remissio, *Franch. decis. 257. in fine*, & proinde non admittitur tali casu variatio, *Carau. ritu 233. Franch. dec. 100. nu. 21.*

Sed an possit tunc saltem Baro petere remissionem causæ, cum cessauerit causa, ob quam fuerat
31 deuoluta ad Superiorem Regium, *Thorus in 2. tomo decis.* verbo remissio dicit, fuisse iudicatum pro Barone, vt ibi refert, sed fortiter obstant ea, quæ dixi in *præced. cap. ex nu.* 10. vbi conclusimus quod licèt causa priuilegij *l. vnica* cesset qua virgo, vel vidua postea maritetur, non per hoc cessa-
32 bit, vt ius quæsitum Curiæ, in qua fuit facta electio non sit perpetuum, & causa non sit remittenda.

Et licèt ea questio loquatur in vna ex partibus petentibus remissionem, deficiente priuilegio electionis, idem videtur dicendum, quando Baro petierit: Causæ enim primæ instantiæ, ne Rei extra propria domicilia expensis defatigentur, competit tam ipsis Ciuibus, quàm Baroni, vt dixi supra *cap.* 16. Adeo quod etiam si ille non compareat ipsimet ciues remissionem legitimè petere poterint à Superiore ad eorum domicilium, Et sic cũ par ratio sit in vno quam in alio, idem ius est statuendum *l. illud ff. ad L. aquil. l. iam hoc iure ff. de vulgar. & pupill. substit.* Posset tamen dici, quod virtus priuilegij sit fortior, maximè si sit cum clausulis abdicatiuis: Vnde in occurrenti considera, quæ pro vtraque parte adduxi supra, & in dicto *cap.* 16.

Postremò veniamus ad resolutionem quæstionis, quam suo dubio reliqui in *præc. tract. n.* 329.
33 An virgo in potestate patris existens, & sic pupillus habeant fori electionem, & ex ijs, quæ dixit *Franch. dec.* 100 & ex alijs, quos ibi adduxi videtur dicendum, quod sic, licèt enim causa relata à *Franch.* non fuerit decisa, ita tamen fuisse antea iudicatum enunciat, & in alia *decis.* 671. videtur punctum decidisse, vt non competat pupillo dictum priuilegium, viuentibus parentibus Patre, vel Auo, & ita *Thorus 1. tom. decis.* verbo incipiẽte Virgo, & *Viscont. in suis addition. ad Franch. decis.* 100.

Et dum casus accidisset in Regia Audientia Salerni, in qua soror virgo, querelam exposuit cũ electione fori de homicidio commisso in personã Fratris, & Dux Tursij vtilis Dominus Terræ Castilionis, petijsset remissionem; nõ obstante, quod non haberet derogationem, aduersus beneficium *l. vn. C. quando imperator*, ex eo quia virgo habebat patrem, & propterea cessare beneficium electionis fori, ex doctrinis supra allegatis dicebat.

Pro Fisco considerabam, quod *decis. Franch.* 671. quæ habuit pro absoluto, non competere pupillo fori electionem, quando habet patrem, non loqui in criminalibus, sed generaliter, Vndè
34 iura iuribus concordando, potest distingui, eam procedere in ciuilibus causis, in quibus de iure resolutum est, quod tàm in profectitijs, quàm in aduentitijs, pater est legitimus administrator, & vsufructuarius, l. 1. *C. de bonis mater.* & siuè agatur contra filios, siuè illi vellent actiones mouere, actio stat radicata in persona patris, & ipse est cõuenien dus, & sine ipso omnia acta sunt nulla, vt communiter *Doct. in l. fin. § necessitate C. de bonis quæ liberis*. Hoc casu cum ius sit constitutum, in persona patris, & iudicium actiuè, & passiuè in eo consistit, cessant partes, & priuilegia filiorum pupillorum, vel Virginum, & benè procedit ea decisio, sed in criminalibus quando de iure filijs
35 competit ius accusandi, vt erat in casu nostro, nã mortuo fratre, in illius hæreditatem succedunt parentes, fratres, & sorores ex vulgata *auth. defuncte C. ad Tertull.* Cumque quibus competat successio, competit etiam ius querelandi, & remittẽdi, prag. 8. titul. de compet. Cumque non sit necessaria auctoritas, neque Patris consensus, quando filij accusant pro se, vel alijs, vt communiter est receptum, & testatur *Clar. quæst. 14. nu. 7.*

Ergo in hoc alio casu, nõ procedere *dec. Frãc. vltimi tomi*, sed attendendam esse decisionem eiusdem 100. qui loquendo in causa criminali, enunciat semper, per Sacrum Consilium fuisse iudicatum; Virginem fuisse admissam ad fori electionem.

Quæ opinio verissima mihi visa fuit, maximè non contradicente patre, quod ille præoccupasset in accusando in foro delicti, vel domicilij, tunc esset discutiendum, cum ius vindictæ omnibus competat; num si pater occupauerit locum possit fieri denio, & causa potius trahi ad forum electionis factæ per sororem viduam, vel Virginem, vel ad forum electum per patrem, cuius actio fortior de iure videtur inter alios, & consideranda erunt, quæ in simili diximus supra cap. 28. & quæ notat *Farin. quæst. . . . tit. de accusat.*

Itèm dum locuti fuerimus de Virgine, quando competit fori electio, est videndum, an pro stupro,
36 in sui personam commisso, illa vti possit dicto priuilegio, & affirmatiuè decisum est per S. C. *teste Franch. dec.* 599. sed aduertendum duxi, istã decisionem procedere quando virgo coactè stuprata fuerit, sed non quando voluntariè, vt dixi in præced. Comment. quia in eo quod delinquit quis priuilegium habere potest *l. si ab arbitrio ff. qui satisd. cogant* & pro resolutione ibi discussi articulum, quando, præsumatur stuprum violentum, vel voluntarium, & an vera sit propositio, vt violentia illata dicatur etiam ex suasionibus, blanditijs, & promissionibus, & clarius eam elucidan-
37 do, duco conclusionem virginem præsumi in dubio vi stupratam, eo magis si illa statim cumquæsta fuerit, uel acclamauerit, vt *Mascard. de probat. conclus. 22. & 1411.* & asserenti contrarium incumbit onus probandi, concubitum fuisse uoluntarium, saltem per legitimas præsumptiones, deducendo, quod Virgo amauerit uirum, illa miserit dona, ambasciatas, & alia, ex quibus iutè cognosci, & præsumi possit uiolentiam nullam interfuisse. *Guttier. pract. quæst. canon. cap. 37. Farin. de delict. carnis quæst. 147. § dos, Molina de Iust. & iure. quæst. 104. lib. 3.* Nec simplices suasiones uiri, uiolentiam inducunt, adeò quod si alia non concurrant, illæ solæ non sufficiunt, quia ad inducendam puellam ad Virginitatem amittendã, quælibet uerba non sufficiunt, si illa non habeat uoluntatem ad copulam.

Er opinio dicentium, uiolentiam ex suasionibus præsumi, posset substineri in falsis promissio-
38 nibus, & deceptionibus factis, ducendi eam in uxorem, uel de ea maritande, & dotanda: item suasiones uiolentiam trahunt, dum mulier fragilis

lis sit:& etiam facilis ad credendum.vnde lex fingit hoc casu violentiam, ideò Sacrum Consil. remigationis pœnam hoc casu imposuit, vt *Franch.*
19 *dec.333.*nam si esset simplex non daretur pœna supra relegationem,sed exilij §. *item lex iulia inst.de publ. iud. Clar.§ stuprum num,5. Petra ad Gram.decis.107.* & si mulier erit humilis conditionis condemnatio fit ad dotem assignandam, *Fabr.diffin.5.C.de adulter.Ioseph. Ludouic. decis. Lucens.61.Guttier.loco citato*; quando uero est stuprum,cum uera uiolentia, & non præsumpta, est pœna mortis,*Franch. decis.534.* & ex prædictis potest decerni,quando uirgo pro stupro electionem fori possit habere.

In raptu uerò commisso à uiro scias, quod non est facienda talis distinctio, sed semper præsumitur de iure uiolentus,& furtiuus, licèt Mulier cō-
30 currat in fuga cum Amasio, sic *Affl. & Vrsill. dec.276.* cum extractio a Domo Parentum satis sit exosa,& uituperabilis,*l.3 §.si quis volentem ff. de liber.hom.exh.*Verùm est (uti dixi supra) pro stupro uiolenter præsumpto pœnam esse remigationis,& pro uera uiolentia esse pœnam mortis.

Idemque procedit hoc casu,quia præsumit lex uiolentiam,sed mitius punit,quā mortis, *Thes. decis.218.num.3.*qui distinguit,qualiter Idex cōsiderare debebit,an, puella sit in potestate patris uel in protectione matris,aut fratrum, uel sit sola in Domo, & si pro matrimonio contrahendo simul aufugiunt,ut bene *Peguer.decis.43.* & latiùs *Sese decis.94.* cum tribus sequent. qui ponderat singulas præsumptiones, quando possit dici,Mulierem uiolenter fuisse raptam, & quando uoluntariè,& an suasiones uiolentiam inducant, & si confessio Mulieris,pro,uel contra releuet uirum, uel ipsum oneret,& nouissimè uidendus est *Fontanell.de pactis nupt tomo 2.claus.5. Glos.5.part.1.ex nu.76.*& ad hæc satis.

ARGVMENTVM

Pœna augustalis imposita per prag.contra damnum dantes, quando possit per Barones alterari;

Animalia Baronum,an teneantur ad pœnam prædictam,& cui sit applicanda.

Pœna imposita ad supplicationem Vniuersitatis an possit ex causa ea dispositio reuocari, in præiudicium Baronis, maximè si adest Regius assensus.

SVMMARIVM.

1 *POena arbitraria erat exactio pœnæ virtute Banni contra damnificantes, sed per pragmaticam est taxata ad augustale.*

2 *Pœna non potest excedere damnum.*

3 *Pœnam Augustalis imposita Per pragmaticam an Baro possit alterare.*

4 *Damnum dolosè illatum potest puniri etiam criminaliter.*

5 *Damnum datum in defensis,punitur habita ratione diffidæ.*

6 *Pœna damnificantium potest alterari in bannis in locis Baronum.*

7 *Animalia Baronum,an possint intercipi pro dāno,& an teneantur ad pœnam.*

8 *Baro,& Vassallus de iure ad impatia non iudicari debent.*

9 *Ordinationes Vniuersitatis pœnales mediante publico parlamento possunt per eandem reuocari,*

10 *Assensus Regius non facit actum irreuocabilē, si reuocabilis est solum confirmat.*

11 *Attendendum est,quod principaliter fit, & non quod in consequentiam fuit concessum.*

CAPVT XLV.

INter alia corpora introituum feudalium dixi venire cognitionem, & iurisdictionem baiulationis,& explicaui ex nu.352.quæ pertineāt ad eam,& præcipuè pœnæ damnum dantiū, quæ de iure communi debebantur vltra damni
1 emandationem,vigore contemptus Baronum, ne quis ingrediuntur in locos appatronatos, & clausos,& ad arbitrium Baiuli moderabātur, *Albert. Brun.cons.101.lib.1.& cons.189 lib.2.Surd. consil.210.lib.2.num. 13.Cancer.lib.3.resol.cap.13 num.172.sed per pragm. in cap. statuimus tit.de officio* Baiulo, statuta & taxata est pœna,vt non excedat Augustale, quod est valoris carolenorū quindecim.

Et explicaui,quod minus potest esse, si damnū non excedat pœnam, vel non attingat ad Augustale,si damnum verò erit vltra, pœna augeri non
2 potest, vt in Sacro Consil. pluries retuli fuisse decisum.

Super hoc supposito declarabo limitationes, quas Doctor.voluerunt adducere, & inter alios *Auend.de exeq.mand.cap. 13. num.3. par.1.*dicit Barones,qui habent merum, & mixtum Imperiū posse augere hanc pœnam, sed de hac opinione
3 non curaui,quia loquitur secundum ius commune,& non secundum dispositionem Regni nostri, Sed *Regens de Ponte de potestat. Proreg. tit.de prou. §.3. & latius cons. 53. vol. 2.* sequitur hanc sententiam, & ita videtur innuere *D. Rouit. in d. prag. de officio Baiuli nu.11.*quæ opinio si sic simpliciter interpetretur esset dare anzam Baronibus augendi has pœnas ad libitum,& non uideo, cum sit taxata à lege possit metam eius transgredi, *l.sancimus,C.de poenis*, cum superior non possit alterare.dispensare, & legem imponere superiori,capit.cum inferior de maioris,& obedien.
4 & proinde ad saluandam hanc opinionem intelligerem, posse alterari pœnam hanc in damno, dolosè uel culposè illato, in quo potest oriri actio criminalis iniuriarum,hoc dixit *Auend.loc.cit.* si eius uerba perpendantur, & *Affl. in Const. Regni*,Baiuli locorum, & explicaui in *prac.tract. nu.365.*ratione enim immixti criminis licèt sit de minimis, pœnam moderatè alterari sustineri potest,& non alias,& ita sentio,nam aliàs esset destruere dispositionem pragmaticæ.

Insuper limitant dictam pragmaticam, vt non habeat locum,si damnum fiet in defensis,in quibus soluitur fida,nam in istis locis exigitur pœna maior,fidæ inquam, & diffidæ contra introuentes in istos locos defensos,ut explicaui in *praced.*
5 *comment.pragm.11.*& ita *Auend.de exeq.mandatis*

datis Regum cap.12.num.3.& D. Rouit.in dicta pram.remiſſiue num.3.& eſt notadum,cum multi Dom.errare vidi,non diſtinguendo,vt fuit dictũ.

Item alterari poteſt pœna contra damnum dantes in fundis ipſorum Baronum, quia maior obſeruatio eſt facienda in bonis eorum, ideo ius
6 ſingulare poſſe ſtatui Doct. dixerunt ex *l.1. C. de grege domin.lib.11.*& ita in terminis *Cancer. lib. 3.cap 13.num.179.var.reſolut.* Sed antequam ad extraneos diuertat, quæritur,an animalia Baronũ dannum dantia teneantur ad pœnam, vti Vaſſalli eam ſoluunt,videtur, quod in generali ſermone Bannorum, quæ emittuntur à Curia Baronali nõ includatur perſona loquentis,*l. inquiſito C. de ſo-*
7 *lut. tanto magis*,quod pœna eſſet ponenda in introitu ipſius Baronis, vnde actio, & paſſio non poſſunt ſtare ſemel. *l.debitori C. de pact.* Contrarium fuit reſolutum, nam quod quiſque, iuris in alium ſtatuerit,ipſo eodem iure vti debet, *tot.tit. ff.quod* quiſque iuris,& Dominus,& Vaſſallus ad impana nõ ſunt iudicandi,vt bene *Affl. dec.265.*
8 cunque lex ſtatuerit pœnam ſine exceptione, & lex generaliter intelligi debet, *l. de pratio ff. de publici.*Ideo Barones,vel animalium cuſtodes,ad damnum poſſunt condemnari,& ad pœnam,quę debet parti applicari,& non Baroni,alias pœna ſeruiret de vento, ſi deberet in burſam Baronis introire, *Auen.loco citato nu.6.*

Sed hoc notatur ad ſciendum, quid de iure reſolutum ſit,ſed quis contra Dominum, non ſolũ Barones non curant ſoluere damnum, quod ſua animalia committunt in locis ſubditorum,ſed ipſimet mandant,vt ad libitum depaſci debeant in locis apertis,clauſis,& vndique,& tirannydis eorum hodie ad ſummum redacta eſt; Exurge Domine,& vindica clamorem pauperum.

Conſecutiue,aliam quæſtionem ſubnecto,quę ſimiliter in facto fuit controuerſa in prouincia Hidruntinæ,& Barenſi,Vniuerſitates, & eorum ciues procurarunt emitti Banna pœnalia, vt nullus debeat introire in vineas alienas tempore fructuum, & neque Dominus eorum poſſit dare licentiam,niſi in ſcriptis,& notificata, ac conſignata Cuſtodibus,ſub pœna Banihs applicanda,vltra carolenos triginta, ſuper qua concluſione fuerat expeditus Regius Aſſenſus,Cumque tractu temporis iſtæ pœnæ redactæ erant ad magnam ini-
9 quitatem, quandam Vniuerſitas publico parlamento interueniente reuocauit talem ordinationem: vt de cætero pœna aliqua non exigatur,niſi volente Domino.

Baro pugnabat,quod dum pœna erat mediante Regio Aſſenſu impoſita, & ei acquiſitum ius, non poterat eo inuito relaxari dicta ordinatio, *l. id* quod noſtrum eſt ſine facto noſtro auferri nõ poteſt(dicit ibi *tex.*)*ff.de regul. iur.* in contrarium fuit replicatum, quod poſſet Conſilium Vniuer-
10 ſitatis ſemel,& pluries ab eo diſpoſita reuocare, prout ſuadet publica vtilitas, & neceſſitas,nam per ea, quæ de nouo emergunt nouo indigemus auxilio,licèt fuiſſent cum iuramento facta decreta ab ipſa Vniuerſitate,*Doct.in l.decreta ff.de decr.ab ordine fac.Guttier.tract.de iuram.p.2.c.18. num.22.*Nec eſt in conſideratione intereſſe Baronis, quia attenditur primordialis cauſa, quæ inſurrexit à voluntate ciuium, vnde mutata eorum voluntate, ceſſat id quod in conſequentiam venit,*l.ſi quis nec cauſam ff. ſi certum pet.* & ita punctualiter *Cancer.lib.3.var.reſol.cap.13.num.334.* Auiles prætorum *cap.17.gloſ.incip. las Hara nu. 21.ex Felyn.in cap.cum acceſſiſſent de conſtit.*

ARGVMENTVM.

Pertinentiæ feudi,quæ dicantur, & an ædificata in terra feudali efficiantur feudalia, & quibus argumenta feuda terminentur.
Aquæ tam publicæ, quam priuatæ, quando ad Barones ſpectent, & an eorum curſus ad libitum mutari poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Diſtrictus ante tranſlationem Imperij in terris non erant,neque fines.*
2 *Finium circumſcriptio poſt introducta feuda inuenta fuere in inueſtituris.*
3 *Feudum in dubio, non habet pertinentias terminatas.*
4 *Conceſſo feudo,in ſuis pertinentijs, & annexis; quæ conceſſa dicantur.*
5 *Feudi pertinentiæ,aliæ ſunt proxima, aliæ remota.*
6 *Quicquid eſt intra fines feudi preſumi de feudo quomodo intelligatur.*
7 *Feudo vendito in ſuo integro ſtatu, & pertinentijs,an cenſeantur conceſſa bona burgenſatica feudo adiecta.*
8 *Bona feudo vnita,& deſtinata, an comprehendantur ſub feudo.*
9 *Deſtinatione mutatur natura rerum.*
10 *Aedificata in ſolo feudali, efficiuntur de feudo ſic,& plantata.*
11 *Meliorationes in re facta,ſi excedunt valorem rei principalis, non cedunt ſolo,ſed ſolum cedit eis.*
12 *Dotalis fundus deſinit eſſe talis, ſi expenſa facta ſuperant extimationem illius.*
13 *Magis dignum attrahit minus dignum.*
14 *Incrementa,quæ accedunt feudo, quando feudalia dicantur.*
15 *Fines denotantur in dubio per præſumptiones vti per Montes,& colles,flumina,& alia.*
16 *Ocularis inſpectio ſuperat omne genus probationis,& in ea Iudex largas habet habenas.*
17 *Pertinentiæ feudi,quæ de iure dicantur.*
18 *Demanialia feudi,ſunt Nemora,fida, & alia.*
19 *Aquæ ſunt Baronis,& de eius demanio.*
20 *Aquæ,& flumina nauigabilia,ſunt de regalijs.*
21 *Aquæ quæ naſcuntur in fundis priuatorum, ſunt ipſorum.*
22 *Aquæ quæ naſcuntur in fundis priuatis in quantitate ſunt de feudo.*
23 *Aqua quæ naſcitur in loco priuato, dicitur publica ſi conſtituat flumen.*
24 *Aqua quæ naſcitur in fundo priuato, poteſt ad libitum diuerti.*
25 *Curſus ſolitus tranſire per vnum locum, non concedit quaſi poſſeſſionem ſimpliciter.*
26 *Curſus manufactus inducit poſſidenti actionẽ, & non poteſt aqua diuerti.*

17.*Vſus*

17 *Vsus aquarum semper debetur subditis pro pertinentibus ad victum.*

CAPVT XLVI.

Concesso feudo: quæ iurisdictio censeatur data: explicauimus in *præc. tract.* in prima parte huius pragmaticæ, & in 2. parte notauimus, quæ dicantur concessa circa pertinentia ad bona feudalia, facta inuestitura, modò aliquas quæstiones postea in causis contro uersas adijciam. Sed præmittendum antea est, quòd ante translationem Imperij, quando pœnes Rempublicam conseruabatur, castra, terras, villas, sine alia licentia Homines ædificabant, vbi dege-
1 bant, & certa territoria, & locos sibi appropriabant, occupabant, ac in eis dominia retinebant, & sic vsu, & destinatione certum districtum faciebant, ex *Bald. in l. ex hoc iure glos. 13. ff. de Iust. & iur.* Translato vero Imperio, ac postquam cœ-
2 ptum fuit per Reges feuda erigi, & Inuestituras fieri de terris, & feudis, Princeps solitus fuit terminare feuda, per fines, & multoties concessiones generaliter fuerunt factæ, & fiunt, concedendo castrum, vel terram, cum suis pertinentijs, districtu, integro statu, ac omnibus iuribus feudo annexis, & competentibus super hac inuestitura multæ quæstiones, & dubia oriri solent, nam cū Ciuitas Castrum, & terræ non habeant de iure territorium circum scriptum, nisi quatenus ex
3 Regis priuilegio, vel antiqua consuetudine dicatur terminatum, vt benè *Innoc. in cap. cum ad sedem de restitut. spoliat. Bal. in l. 1. num. 12. C. de emanc. liber. & in l. 1. C. finium. regund. Ancbar. consil. 141.* adeò quod is qui terminos allegat,
4 probare tenetur, *Bertrand. cons. 37. vol. 1. Auend. de exeq. mand. cap. 4. par. 1. num. 4.*
5 Facta ergò concessione cum dictis clausulis, est notandum, quod, pertinentiæ aliæ sunt proximæ: aliæ remotæ, proximæ sunt, quæ de iure feudo præsumuntur annexæ, vti de demanio feudi, vt infra dicam: Remotæ sunt, quæ non insunt naturaliter, si non reperiuntur expressæ, nisi destinatione, *Bald. in cap. 1. §. si de manso nu. 4. si de inuest. fuerit controu. Menoch. lib. 3. de præsumpt. cap. 99. Franc. decis. 116.* In dubio enim, data generali inuestitura, vel venditione omnia præsumuntur concessa, prout Antecessores tenuerunt, *arg. l. ... l. prouinciali C. de seruit.* & aqua, & si solita sint accedere Casalia, Villæ, oppida, fortalitia, & alia Ciuitati, vel loco concesso omnia veniunt, vt benè *Bertazzol. de clausul. cap. 20. glos. 22. Bammacar. in cap. in generali* si de feudo *defunct. de Pont. cons. 57. & 63.* qui alias etiam quæstiones super hac materia explicant. Alia autem bona, quæ de iure præsumuntur libera, & allodialia, non censentur data, nec valet illud
6 dictum, quicquid est intra fines feudi, sit de feudo: nam in dubio præsumuntur à feudo excepta, cum ab origine mundi bona fuerint libera, & sic hodie præsumuntur, nisi contrarium probetur *Menoch. lib. 3. præsumpt. c. 100. cum seq. Auend. de exeq. mand. cap. 12. n. 2. Clar. §. feudum quæst, 18.* Stat inquam conclusio, quod quicquid est infra fines feudi sit de feudo, quoad iurisdictionē, non quoad bona, *Affl. decis. 167.* Item procedit,

Barone possidente, secus verò, si tertius possideat, nam tunc præsumuntur allodialia, donec Baro contrarium non probet, *And. in c. 1. nu. 3. in add. de contr. inter masc. & fœm. de Pont cons. 11. n. 6.*

His sic explicatis, difficultatem multoties vidi excitatam, An vendita terra, cum dictis clausulis, cum pertinentibus adiacentibus, & integro statu, censeantur etiam vendita bona priuato titulo quæsita, vel meliorata; vti feudo annexa, & sic
7 vineæ, & massariæ arboratæ, Palatium ædificatū, census, & pensiones emptæ, & alia burgensatica: Ex parte emptoris dicitur, quod sic: nam dum venditio fuit generalis, generaliter omnia in ea terra vendita præsumuntur, *l. quæsitum §. Papinianus ff. de fundo instr.* & destinata ad feudum dicuntur de feudo, *l. fin. ff. de suppell. legat. Mascard. de probat. concl. 14.* & latè *Surd. dec. 134.* licèt enim naturaliter non sint de feudo, nec feudalem qualitatem habeant, tamen dicuntur vnita
8 feudo, & maximè si destinatione potuerint argui, quod insita sint cum feudo in exactione, in releuijs, & reintegrationibus, *arg. tex. in l. prædijs §. Titio ff. de leg. 2.* vbi si paterfamilias emerit diuersa iugera terræ in vno loco, & de ijs postea constituerit vnum fundum, quamuis ea iugera habuissent diuersas partes, & nomina, eo vendito vel legato, omnia veniunt, quia per uiam unionis, unicus fuit effectus locus & sic *Alex. consil. 171. lib. 1. Bald. in l. 1. ff. de rer. diuis. Capyc. in inuest.* uerbo feudorum accessoria.

Contraria tamen sententia uerior reputata fuit, quod bona ... & burgensatica, in generali uenditione non subaudiantur, quia diuersam naturam à feudo tenent, undè in dubio sub quauis contextura clausularum, non ueniunt, sed suā separatam naturam retinent, *Ann. alleg. 29.* & latiùs *Ann. filius consil. 100. de Pont. cons. 63. Petra de fideic. quæst. 3. ex nu. 399.* Indè aperto feudo Regi, non ueniunt incorporanda prædicta bona allodialia, *de Pont. cons. 11. Frecc. in 5. auth. lib. 2.* Si tamen plantata, & ædificata essent in solo feudali, quia ædificium, & plantatum cedit solo,
10 ex uulgata regula *§. quod in solo instit. de rer. diuis.* posset prætendere nouus emptor, uel successor, ea bona feudo accedere, offerendo solutionē melioramentorum, iuxta *tex. in cap. 1. §. si vassallus.* Hic finitur *lex. Gizzar. decis. 32.* Sed ego im facti contingentia defendebam contrarium, dū uenderetur Terra Solofræ, ubi adest ingens Palatium ædificatum, cum quadam Starsia in solo feudali, & dicebam, uerum esse dictam regulam,
11 sed quando meliorationes sunt factæ sine fraude, & earum ualor excedit extimationem soli, tunc mutatur natura rei, & solum cedit ædificio, & plantatis, & iustus census pro solo constitui potest, ad *tex. insignem in l. si is §. quod dicitur ff. de iure dot.* ibi *(sed si tantum in fundum dotalem*
12 *impensum sit quasi fundus est, desinere cum dotalem esse)* & ratio est, quia magis dignum trahit minus, & probat *tex. in §. si quis in aliena tabula instit. de rer. diuis.* ubi insignis pictura non cedit tabulæ, & ita *Connon. liber. 3. comment: capit. 6.*
13 quod nota: Cum non facile hoc dictum inuenies.

Incrementa uerò, quæ ueniunt ex causa feudi etiam facto hominis, quando feudo accrescant &

& vniantur, non puto transcribenda notata per
Doct. in cap. si quis de manso de cont. inuest. Curt.
in suo diuers. feud. fol. 85. *ex num.* 23. *Capyc. in in-*
uest. verbo feudorum augmenta, de *Pont. cons.* 52.
à num. 31. *Gizzar. decis.* 34. Sed redeundo ad di-
gressa concludimus, bona priuata, & burgensati-
ca non venire, etiam si Baro inter feudalia desti-
nauerit, & tacitè vniuerit: nam ratione suæ maio-
ris commoditatis, & non incorporationis fecisse
præsumendum est, *Menoc. cons.* 402. *lib.* 5. *Alex.*
consil. 169. *lib.* 5. *Natta cons.* 479. *Tiraq. de re-*
tractu comment. §. 36 *glos.* 3.

Vlterius, cum dixerimus, Castrum, & Terras
non habere paries, & confinia terminata, qualiter
erunt fines probandi, respondeo, recurrendum es-
se ad præsumptiones, & coniecturas, Montes
enim, colles, valles, fontes, lapides, custodum ap-
15 positio, exactio vectigalis in loco, exercitiũ iuris-
dictionis, laboratio territorij, pascua, & fama pu-
blica, sunt in antiquis coniecturę, & perfectę pro-
bationes ad terminandum vnum territorium ab
alio; vt docet *Bald. cons.* 420. *lib.* 1. *Guid. Pap. dec.*
195. *Cassan. in Consuetud. Burgund. rubr.* 1. *glos.*
territoria, Auend. d. cap. 4. *num.* 19. *& D. Regens*
Valenz. cons. 10. Multum etiam operatur super
tali probatione ocularis inspectio Iudicis, quæ
necessaria reputatur *ad tex. in l. si irruptione*
§. *ad officium ff. finiu. regund.* super qua largas ha-
16 bet de iure habenas in iudicando, vt Paris *de re-*
integr. feud. quæst. 327. *Hieron. de Monte tract.*
fin. regund. cap. 101. *Gratian. discept. for. cap.* 595.
ex facie enim loci Iudex poterit arbitrari fines
vtriusque partis, & terminationem.

Postremò est declarandum iuxta præmissa,
quod feudum habet pertinentias remotas, de
17 quibus iam dixi, de proximis verò, quæ insunt
feudo, & de iure sunt de demanio feudi esset tra-
ctandum, sed de hoc latè scripsi in *prac. comment.*
prag. 11. & esse de demanio dicebam Nemora,
ius fidandi, Clibana, ex *Luc. de Penna in l. quicũ-*
que C. de fund. limit. & etiam aquam, ex commu-
ni ori resolutione esse Baronum, hoc loco in dic-
18 tis comment. notaui. Sed super hac materia aqua-
rum aliqua explicabo, nam licet multa dixerim,
restant aliqua declaranda: Posui inquam conclu-
sionem, Aquas esse de feudo, sed limitaui, si essent
nauigabiles, quia hæ exceptæ sunt, & reseruatæ
Regi, vti de regalibus, quæ nisi expressè conce-
dantur, non veniunt *cap.* 1. *tit. quæ sint regal.* Item
restringitur conclusio, nisi aquæ nascerentur in
fundis, priuatorum subditorum, quia tunc illę sũt
in dominio ipsorum, vnde aqua ortum habet,
20 *Boer. decis.* 178. *Ann. alleg.* 68. cum alijs ibi coa-
ceruatis, Et ita communis est opinio.

Difficultatem verò, quam modo resoluere in-
teodo, est an, & quando aqua, quæ nascitur in lo-
co priuato, sit priuata, & non in dominio Baronis,
cum in facto fuerit satis controuersum, & Doct.
variant super hoc articulo: Dicunt enim multi, vt
si aqua continuò fluat, & sit perennis, eam publi-
21 cam dici, & cum aquæ sint Baronibus concessæ,
& in Regno non sint de publico, *vt Luc. de Pen-*
na in l. vsum aquæ, C. de aqueduc. lib. 11. *Staiban.*
cons. 22. *num.* 6. ergò licèt aqua oriatur ex fundis
subditorum, si ea erit perennis videtur esse Baro-
nis sic probat *Bart. in l. fluminum ff. de damno in-*
22 *fecto, Franc. Marcb. decis.* 416. *part.* 1. *& decis.*
315. *Dec. cons.* 244. *Borgu. Caual. decis.* 5. *part.* 1.
& decis. 22. *cum seq. par.* 2. Alij, & melius distin-
guendo dicunt, prędictam opinionem substineri,
si aqua sit in quantitate, ita quod faciat flumen
perenne, nam tunc illa aqua publica dicitur, licèt
ortum habeat à loco priuato, & relicto vsu domi-
ni loci poterit publico vsui destinari, sic *Mascar.*
de prob. concl. 123. *num.* 19. *Marc. Anton. Eugen.*
consil. 41. Si verò faciat Riuum, tunc publica dici
non potest, *Bal. in l. item lapilli nu.* 5. *ff. de rer. di-*
uis. qui loquens de priuato flumine, ait, flumen si
non erit magnum non dicitur aptum ad publicũ,
sed priuatum commodum, & sic conciliant *Bar-*
tol. tract. de Insul. par. 2. *& Cancer. variar. resol.*
lib. 3. *cap.* 42. *num.* 229. & ita in facti contingentia
pro Barone iudicauimus quia aqua, quæ excatu-
riebat à loco priuato erat in quantitate, vnde pu-
blico deseruire erat dicendum,
23 Ex qua resolutione, venit etiam declaratum
aliud dubium, Nam quando aqua est priuati, ille
potest ad libitum diuertere, & mutare cursum,
nec poterit conqueri vicinus partis inferioris,
quod contra solitum aqua non fluat ab suum,
probat *tex. in l. proculus ff. de damno infect. l.* 1. §.
pen. ff. de aqua plu. arc. Mascar. loco cit. num. 12.
Viu. decis. 411. *nu.* 8. & licèt aqua per longissimũ
tempus vniformiter currisset, non per hoc quæri-
tur aliquod ius vicinis *Thes. decis.* 245. & est ra-
tio, quia per rem inanimatam nil potest nobis
24 quęri, *gl. solemnis in* §. *pen. Inst. per quas pers. nob.*
acq. Honded. consil. 79. adeo quod Dominus aquę
cursum illius vendere valet, cui voluerit, *Borgn.*
decis. 5. *num.* 49. *par.* 5. nisi aqua illa priuata publi-
co vsui pro victu hominum fuisset destinata: nam
tunc tàm fauore publicæ vtilitatis, quàm patien-
tiæ partis, quæ vidit fieri talem destinationem suę
aquæ, non poterit cursus diuerti, vt *Addit. ad*
Thess. alleg. decis. Franch. Marcus decis. 111. *par.*
2. Et licèt contra prædictam conclusionem vi-
deatur obstare *text. in l.* 3. §. *ductus aquæ ff. de*
aqua quot. & ast l. 2. *in fine C. ad l. aquil. & l.* 1. §.
fin. ff. de Riuis, vbi habetur non licere diuertere
aquam à solito cursu Intellige, vt ista iura proce-
dant, quando aqua ex loco publico quis vellet
diuertere, vel opus aquæ ductus, manu factum,
vellet deriuare, nam cum ius sit quæsitum, istis
casibus fieri non potest aliqua immutatio, *Bal. &*
Salic. in d. l. 2. *Cranet. consil.* 124. *Cæpoll. de seru.*
tit. de aqueductu, Gaualcan. decis. 6. *par.* 1. & no-
uè *Staiban. cons.* 21. *cum seq.* alias licita est de-
uiatio, & uariatio ad libitum Domini fundi, & ex
prædictis remanet elucidata hæc materia, quan-
do aquæ possint dici pertinere ad Barones, ità
quod possit prohibere subditos, ab illarum usu,
uel concedere pro aliquo artificio, ministerio, uel
irrigatione, iuxta *decis. Franch.* 183. In omnibus
tamen casibus: finaliter aduertendum duxi, quod
& si aquæ pertineant ad Barones, usus tamen pro
uictu, & commoditate subditorum non dicitur
exceptus, & sic fructum piscationum publicus re-
manet *Viu. decis.* 443.

ARGVMENTVM.

Vniuersitas quando consentientibus omnibus ciuibus, collectas, & vectigalia absque Principis licentia imponere possit.

Nundinæ si erunt concessæ ad certos dies, an facta prorogatione ipsarum, prorogata etiam dicatur iurisdictio Magistri nundinarum.

SVMMARIVM.

1 *Barones non possunt imponere collectas, vel aliud onus personale, aut reale Vassallis, quamquis habeat iurisdictionem meri, & mixti imperij.*

2 *Vniuersitas etiam consentientibus omnibus ciuibus, collectam absque assensu Principis imponere non potest.*

3 *Collecta sit taxa inter ciues imponi potest per Vniuersitatem, precedente parlamento, & decreto iudicis, si præsentanea, & magna vrgeat necessitas.*

4 *Ciues diuites cogi possunt ad mutuandum pecuniam Patriæ, existente necessitate.*

5 *Vniuersitas stante necessitate potest ante tempus exigere suos introitus.*

6 *Nundinæ erigi nō possunt, nec Iudex in eis creari, nisi cum Principis licentia.*

7 *Nundinæ si sint à Prorege prorogatæ, an spectat quoque iurisdictio ad Magistrum Nundinarum, vsque ad numer. 17.*

8 *Iurisdictio ad tempus, illo finito exspirat.*

9 *Omissum habetur pro ommisso.*

10 *Mentio expressa vbi est facienda, non sufficit subauditus intellectus.*

11 *Iurisdictioni ordinariæ, in dubio derogatum, quamo minus præsumitur.*

12 *Prædecessorum negligentia, & patientia, non nocet successoribus in officio.*

13 *Principis mentem, & priuilegium interpretari non spectat ad inferiores, quod, declaratur nu. 17. cum seq.*

14 *Priuilegium ex obseruantia sequuta, recipit interpretationem.*

15 *Prorogatio extenditur, prout in præcedenti.*

16 *Pragmaticum non dicitur factum tertio, ex modica dilatione.*

18 *Priuilegij interpretatio si fieri potest ex iuris dispositione ad Principem concedentem non est recurrendum.*

19 *Princeps non est certiorandus, quando celeris requiritur expeditio ob temporis lapsum.*

20 *In possessorijs vltimus actus attenditur.*

21 *Vna eademque res non debet diuerso iure censeri.*

CAPVT XLVII.

Concessa iurisdictione, cum potestate meri, & mixti Imperij in Vassallos, non per tantam prærogatiuam subintelligitur data potestas, vt Barones possint sub ditos grauare; exactiones, collectas, vectigalia, vel aliquod minimum onus reale, nec personale eis
1 imponere, *Lucas de Pen. per illum tex. in l. 1. C. vt Rust. ad vltum obseq. Doct. C. noua vectig. imp non poss. Iacob. de Sancto Georg. de feud. vers. & prouiserunt*. Imò neque Principi licere, sine vrgenti causa dixi supra cap. 1.

Neque Vniuersitatibus consentientibus omnibus ciuibus datur facultas imponendi nouas
2 gabellas, vel collectas absque licentia Principis, nam eius est intueri, ne Subditi grauentur, ac depauperentur, & vti bonus Pastor inuigilare debet, vt vniuersales introitus, rectè dispensentur, & ideò ad ipsum reseruatum est videndi, si licentia sit Vniuersitatibus concedenda, vt noua vectigalia imponantur, *Doct. in d. l. 1. C. nou. vectig. Guid. pap decis. 106. Capye in inuest. feud. vers. collectæ maxime in Regno ex cap. Regni*, item quod Iustitiarij Iudices

Sed antea quam ad alia diuertā notabo, quod pluries fuit controuersum, an stante præsentanea necessitate, & improuisa Vniuersitas possit impu-
3 nè, absque Proregis licentia imponere aliquam extraordinariam collectam, vel gabellam pro illa vrgentia, deficiente introitu ordinario. Dum multæ Vniuersitates Prouinciæ Hidruntinæ essent anno præterito hospitiorum onere, & aliarum impositionum propter bella grauatæ, recurrebant ad Reg. Audientiam, vt eis liceret esset congregari, & taleam imponere posse, ut oneribus muniictis satisfacere valerent, cum non suppeterent solitæ exactiones ordinariæ, & longa mora fuisset Principem adire, quando Milites, & Commissarij promptam, & præstam pecuniam requirebant. Dubitabant Collegæ licentiam dare, quia ad Proregem hoc spectat, ut dixi, sed replicaui, ut cognita ueritate de supplicatis, quod exitus superabat introitum, & Vniuersitas non habebat, unde pecuniam exquireret, poterat sine alia Principis licentia Ciues collectare, & taleam imponere, præcedente parlamento generali super maiori expedienti, pro imminente necessitate. Ita *Guid. Pap. decis. penul. ex Bald. doctrina in Auth.* Sed si periculum, *C. sine cens. vel reliq. Ioseph. Ludouic. decis. 45. nu. 4. Auendan. de exeq. mand. Reg. lib. 1. 2. cap. 14. nu. 7.* & sic habita summaria informatione de necessitate, & impossibilitate; fuit data licentia, e collectandi, usque ad summam, quæ nobis uisa fuit necessaria tantùm, pro illa occurrentia, E similiter ad petitionem Vniuersitatis cogebamus diuites ciues ad pecuniam mutuandā, vsque ad certum tempus cum obligatione eorum
4 de Regimine de restituendo, quod de iure licitū esse fundaui in meo singul. 119. & ita *Escobar. post ea visu de ratioc. cap. 25. nu. 28.* Et quandoque concessimus, ut liceret Vniuersitati exigere suos introitus à ciuibus, etiam antequam cederet tem-
5 pus exactionis, & solutionis, ut probat *tex. in l. 1. C. de condict. ex lege, Barbos. in l. 1. part. 7. nu. 1. ff. solut. matrimon.*

Et redeundo ad primum institutum Barones non possunt in Vassallorum præiudicium aliquid innouare, neque sibi appropriare, ac vsurpare, quę excepta sunt, & reseruata Principi, & in *præced. tract. super hac pragm. par. 2.* numeraui casus in quibus manus apponere non ualēt, & inter alios num. 51. dixi neque posse Nundinas in suis Terris indicere, Mercatores Immunes facere, ac in-

M cau-

causis mercatorum iurisdictionem alteri delegare, vt vidi factum à certo Barone: Nundinæ enim non possunt erigi, nisi cum Principis licent a. Sicque creari particularem Iudicem in ipsis, *de Pot.*
6 *de potest. Proreg. tit. de mercatis*, & dixi supra *cap.* 39. Solet tamen consentiente Barone, & subditis supplicantibus concedi hoc priuilegium nundinarum per dies, à Prorege, capta informatione, quod non sit præiudicium alijs, & solet committi eidem Baroni, vt eligat Magistrum Nundinarum: In terris demanialibus eligit Prorex, si non adest particulare priuilegium tributum Vniuersitati, vel particularibus cuibus, vt exercere possint iurisdictionem, durante termino dierum circumscriptarum ad exercitium nundinarum: Et Salerni, in festo Beati Apostoli Matthei, indictæ sunt per decem dies, & iurisdictio concessa reperitur Familiæ nobili Rugi, & vnus ipsorum exercet officium Magistri Nundinarum ipsis diebus, & fuit lis in Regia Audientia tempore quo ibi assidebã inter Straticotum ipsius Ciuitatis, & Magistrum
7 nundinarum: Fuerunt inquam ad petitionem Vniuersitatis Salerni prorogatæ nundinæ per alios dies quinque à Prorege, & istis diebus continuabat officium Magister nũdinarũ, sed Magnificus Straticotus prætendendo, tempus priuilegij fuisse elapsum, illud impediuit, & habito recursu ad Regiam Audientiam à turbato in iurisdictione: Straticotus se defendebat, quod iurisdictio erat circumscripta ad tempus, quo finito erat expirata, *l. cum prætor ff. de iudic.* Nec prorogatio feriarũ
8 facta à Prorege quoad immunitates mercatorũ, extendi potest ad prorogationem etiam iurisdictionis, quia si voluisset Princeps concedere, dixisset, cum ergo non dixit ommissum habetur pro ommisso, *l. si extraneus ff. de condit. cau. data l. si seruum §. prætor ait ff. de acq. hered.* & vbi est
9 facienda expressa mentio, non sufficit subauditus intellectus, *Bart. in l. 1. ff. de iurisd. omn. Iud.*
10 Eò magis, quod non est de essentia, nec necessaria, vt connexa debeat esse iurisdictio cum ferijs nundinarum nam seperatè potest ordinarius cognoscere summariè de causis, prout Magister nundinarum, & in dubio facienda est interpretatio, vt quando minus censeatur derogatum iuris-
11 dictioni ordinariæ, *l. 1. C. de offi. præf. vrb.* Nec dicebat obstare, aliàs Magistrum nundinarũ exercuisse iurisdictionem, facta simili prorogatione, quia negligentia, & patientia prædecessorum nõ
12 nocet successoribus, *Ann. in rubr. de Vass. decrep. ætat. num.* 453. *Palac. in repet. cap. per vestras de donat. anter. vir. & vxor. fol. mihi* 406. *de Pont. consi.* 91. *vol.* 2. & iurisdictio prorogari non poterat in personam, quæ non habebat, *l. priuatorum consensus C. de iurisd. omn. Iud.* Postremò allegabat, quod interpretari mentem Principis, & eius
13 priuilegium, non spectat ad inferiores, sed ab eo, qui legem fecit, *ad tex. in l. fin. C. de legib. & DD. in cap. cum venissent de iudic.*

Contrarium tamen decreuimus, primò, quia sic bis in facti contingentia tempore præterito fuit obseruatum, & priuilegium ex obseruantia
14 sequuta recipit interpretationem, *Mont. de cont. amb. lib. 2. tit. 1. nu. 4. Franch. decis.* 22. *&* 166. vlterius prorogatio facta de nundinis, censetur facta cum omnibus qualitatibus, & cum solito statu, circa omnia, prout ex priuilegio erant concessæ, Indè vidimus, Regiam Cameram, in damnum fisci fuisse contentam, vt etiam tempore prorogato mercatores essent immunes à vectigalibus, & dohanis fisco debitis, quia prorogatio extendi-
15 tur, prout in præcedenti, *Tiraqu. de retract. conuent. §. 1. glos. 10. n.* 26. *Marsil. sing.* 52. *& tex. in l.* 2. *§. si iudex ff. de iudic. glos. in l. emilius ff. de minor.* & quod non dicatur præiudicatum tertio ex modica dilatione, *Tiraq. trac. de rebus exiguis num.* 79. *Doct. in l. quoties C. de prec. Imper. offer.*
16 Nec refert interpretationem priuilegij spectare ad solum Principem, nam procedit quando tra-
17 ctatur super validitate, & valore ipsius priuilegii, secus si incidenter eueniat quæstio inter partes circa earum præiudicium, nam tunc inferior cognoscere poterit, *Doct. in d. cap. cum venisset Gregor. Lopez l.* 27. *glos.* 1. *part.* 2. *Garsia de Nobil. §.* 1. *glos.* 1. Item si interpretatio fieri potest ex iuris dispositione, non est necessarius recursus ad Prin-
18 cipem, vt perbellè articulum declarat *Guttier. lib. 4. quæst.* 10. 28. *ex nu.* 8. Insuper tempus breue quinque dierum, non patiebatur, vt Princeps esset certiorandus, quia interim tempus effluebatur, vnde celeris erat facienda prouisio, *Doct. in*
19 *auth. nisi breuiores C. de senten. ex perio. recit.* & ex ijs Magistro nundinarum fuit data licentia exercendi suam iurisdictionem. Idemque iudicauimus ad beneficium Magnificorum de Pinto, & Cioffo Ciuitatis Salerni, qui ex priuilegio habent ius exigendi tributum ex certis Apotecis, & Salmis, quæ à mercatoribus introducuntur tempore dictæ Feriæ: nam finito tempore ordinario oppugnabat Vniuersitas d. Ciuitatis, ipsos non posse amplius exigere, eò magis: quia ius ad eam spectare prætendebat, & quod aliàs in simili ea se opposuerat, & fuerat factum sequestrum de dicta exactione, & sic non erat in possessione exigendi, vt illi asserebant, & vltimus actus est atté-
20 dendus in possessorijs, *Ann. alleg.* 131. *Mastrill. dec.* 52. *Franc. dec.* 548: replicabat prædicti, ipsos ab antiquo fuisse in possessione seruata forma priuilegij, & decretum anni præcedentis fuisse factum citra præiudicium ad euitanda scandala; vndè neminem lædebat, *Doct. in l. æquissimum ff. de vsufr.* & adducebantur quamplurimæ fides de eorum possessione, quæ de iure in possessorio summario sufficiunt ad obtinendum, vt declarat *Caner. lib. 3. var. resolutul. de manuten.* & quod facta prorogatione nundinarum ius eorum etiam erat saluum fundabant ex decreto lato pro Magistro nundinarum, quod etiam erat obseruandũ à simili in eorum causa, quia vna eademque res non debet diuerso iure censeri, *l. eum qui ædes ff.*
21 *de vsucap.* & vna determinatio respiciens plura determinabilia pariter debet terminari, *l. iam hoc iure ff. de vulg. & pupill.*

ARGVMENTVM

Nobilitatis cognitio, an ad Principem tantũ spectet.

Nobilitas generis, an amittatur si quis alio ad habitandum migrauerit, vel ea conseruetur per alios de familia, qui ibi degunt.

Iden-

Identitas nobilitatis, & familiæ qualiter probetur, latè discutitur.

SVMMARIVM.

1 *Nobilitatis cognitio principaliter spectat ad Principem, sed incidēter Iudex inferior cognoscere etiam potest num 2.*
2 *Nobilitas generis descendit vsque in infinitum, ideò graduum probatio necessaria non est.*
3 *Nobilitas quæsita in Ciuitate non amittitur, si Nobilis in alio loco habitauerit.*
4 *Nobilis de vna familia præsens in Ciuitate; censetur quasi possidere pro absentibus eiusdem familia.*
5 *Familiæ identitas in antiquis probatur per præsumptiones.*
6 *Cognominatio eiusdem familiæ, est præsumptio ipsius identitatis, maximè concurrentibus eisdem insignibus.*
7 *Insignia aliena aliquem vsurpare non præsumitur.*
8 *Tractatus, & correspondentia dant præsumptionem identitatis familiæ, & quasi possessionem consanguinitatis.*
9 *Nobilitatis coniectura est si quis vixerit iuxta morem aliorum nobilium de ipsa familia.*
10 *Verba enunciatiua in instrumentis antiquis inducunt probationem super identitate nobilitatis.*
11 *Archiuij Regij scriptura plenam facit probationem.*
12 *Coniecturarum plurium efficax dicitur probatio, & plena.*
13 *Publica vox, & fama super nobilitate, in antiquis plenè probat, si de contrario non constet.*
14 *Identitas familię probatur in antiquis per testes de auditu.*
15 *Testimonium interessatorum in causa probat in fauorem tertij.*
16 *Nobilium assertioni standum est super nobilitate alicuius.*
17 *Factum, & approbatum à maiori parte nobiliū est obseruandum.*
18 *Pro eo qui ad nobilitatem admicti petit, in dubio est pronunciandum.*

CAPVT XLVIII.

INter casus Baronibus exceptos, quorum co-
gnitio ad eos non pertinet, sed reseruata est
soli Principi, esse nobilitatis articulum obiter
dixi in *prac. tract. sub hac pragm. par. 2. nu. 63.*
& ideo quando in aliqua Ciuitate distinctio No-
bilium à plebeis tractanda esset, vel de declarãdo,
1 quem esse nobilem, talis cognitio ad Proregem
remictendam est, quapropter dum in terra Re-
giæ Prouinciæ Calabriæ Citra in Regia Audien-
tia esset hæc lis introducta, & causa vltra progre-
deretur, Collegis, & Partibus dixi nulliter proce-
di, cum ad Principem cognoscere, vel delegare
has causas spectet, prout innuunt *Otalora de no-
bili. par. 3. cap. 2. Io. Garzia eodem tract. glos. 1. ex
nu. 28. D. Rouit. Prag. 3. nu. 6. de offic. Sac. Consil.*
Possent tamen inferiores incidenter cognoscere,
si quis vti nobilis aliqua immunitate gaudere
prætendat, vel non condemnari ad pœnam ple-
beis de iure indictam, vt probat *tex. in l. quoties
C. de Iudic. Guttier. de iuramen. cap. 16. nu. 7. Ca-
ual. com. opin. quæst. 897, nu. 955. par. 3. Auend. de
2 exeq. mand. cap. 1. nu. 23. vers. 28. par. 1. Cassan. in
Consuetud. Burg. rub. 6 §. 4. nu. 15.*
Et in facto proprio, dùm via iudiciaria intētas-
sem me esse reintegrandum ad gaudendam nobi-
litatem in Ciuitate Beneuenti, vndè mei antece-
ssores ortum habuerunt, ex originaria, & antiquis-
sima Nobili familia de Capiblanco, habui recur-
sum ad suam Beatitudinem, quæ delegauit causæ
cognitionem Gubernatori dictæ Ciuitatis, pœnes
quem fuit compilatus processus, cum conditio-
ne, vt omnia suæ Sac. Consultæ referre deberet
ante sententiæ diffinitionem. Et ad victoriam cau-
sæ sequentes allegationes scripsi, quas hic ad per-
petuam veritatis memoriam inserere volui, quod
iure, & non gratiosè admissio, & reintegratio
fuerit facta, & sunt vtilia, & notabilia, quæ de iu-
re supponemus, pro similibus causis occurrendis
in hac materia Nobilitatis.
Suppositis in facto, & in iure sequentibus pro-
positionibus, iustitia causæ Magnifici Doctoris
Io: Francisci Capiblanci Sole clarior elucescet.
Primò fundatur, communem esse DD. opinio-
nem, nobilitatem generis in infinitum descēdere,
& propterea, non esse necessariam probationem
graduum Agnationis in iudicio, vt quis gaudere
debeat, sed sufficere demonstrare ipsum esse de
3 familia, & stipite, licèt mille gradibus distet ab
Antecessoribus, super quibus erat fundata nobi-
litas *Bart. & Io. de Plat. in l. 1. C. de dignit. lib.
10. Tiraq. de nobil. cap. 15. Guttier. pract. quæst.
cap. 13. nu. 38. lib. 4. Anna sing. 102. Peregr. de fi-
deicom. art. 43. nu. 62.* Nec talis generis nobilitas
in aliqua patria quæsita perditur, si aliò quis ad
constituendum domicilium se transferat, quia
iura sanguinis sunt indelebilia, & ad posteros iure
naturæ transeunt, & loco non circumscribuntur,
4 ideò neque absentia, vel renunciatione ea amittū-
tur, *l. iura sanguinis ff. de reg. iur. l. ius agnationis
ff. de pact.* & sic in terminis *Guttier. dict. quæst. 13.
nu. 95. Anna cons. 110. num. 68. Caual. com. opin.
quæst. 688.* Indè semper, vt quis ad Antecessorum
patriam reuertitur, debet vti vnus de familia ad-
mitti, & ad honores reintegrari; prout alij de sua
agnatione gaudebant; & gaudent, *Regens de
Ponte consi. 107. tom. 2. D. Rouit. consil. 80.*
Et adeò solida est dicta conclusio, quod si quis
de nobili familia in alium locum ad habitandum
migrauerit, Ius nobilitatis suæ patriæ non amit-
tit, neque sui descendentes, non solùm quoad ius
proprietatis, sed ciuiliter retinet quasi possessionē
per alios de familia, qui habitant in loco (quod est
notatu dignum) Ita quod ille, & posteri semper,
quod ad originarium locū redierint, non solùm
reintegrari, prætendere poterint, sed conseruari in
5 possessione, licèt diu non habitauerint, & honori-
bus loci gauisi non fuerint, quia sufficit natura-
lis potentia, & habitualis, quæ in sanguine residet,
& conseruatur eorum possessio per alios de fami-
lia, qui honoribus fruuntur, & per illos absentes
quasi possidere censentur, *arg. tex. l. Pomponius
§. cum quis ff. de acquir. possess. l. cum hæredes ff. de
diuers. præscript. Bart. & Angel. in l. arboribus §.*

nam si agrum ff.de vsufr.Oldrad. conf.72. & in
indiuiduo *Sese decis.3. Garz.de expens.cap.9.ex
num.20.*

Quibus in iure sic deductis, infertur, vt licèt
ipse Io:Franciscus, & sui Parentes incolatum ex-
tra Ciuitatem Beneuentanam, in Ciuitatem Muri
duxerint, cum probauerit, ortum suos Antecesso-
res habuisse à persona nobili, de ipsa familia Ca-
piblanca Beneuentana, iurè ad honores Nobili-
tatis ipsius Ciuitatis admitti debet, & conseruari
in possessione, in qua steterunt, & stant alij de sua
familia.

Secundo supponimus ad probandam identi-
tatem, vt quis sit de aliqua familia, præsumptio-
nes in antiquis pro perfecta probatione haberi,
6 *Dec.conf.595.& 146. Socc. conf. 89. Mascard.
concl.409.& 511.Simon.de Pret.de inter.vltim.
vol.lib.5.interp.2.dub.4.nu.223.Crauet.conf.73.*

Legitima enim præsumptio reputatur, quando
persona, cognomine ipsius familiæ semper vsa
fuerit, nam iunctis alij coniecturis plenè proba-
tur identitas Nam & si simpliciter non valeat cō-
sequentia: cognominatur quis de tali familia, er-
go de ea est, attamen inter primarias legitimas
coniecturas reputatur, *Menoch. de præsumpt. lib.
6.cap.15.nu.48. Ann.sing.359. Garzia.de Nobil.
glo.4.nu.29.* Indè si concurrat, vt ea persona vsus
etiam fuerit eiusdem armis, & insignibus, quibus
vtitur illa familia, sufficiens erit probatio, *Bartol.
7 in l.tutelas ff de capit.dimin.& in tract.de armis
num.10.Ann.alleg.57.num.20. Cassan.in Catal.
glor.mund.par.1.consid.41.*

In facto nostro constat ex actis, & est notoriū,
ipsum Io:Franciscum, & suos Antecessores sem-
per cognominatos fuisse de ipsa familia, & vsos
fuisse eisdem armis, vt vtuntur Beneuēti ipsi No-
biles de Capiblanco, & vltra testes, Insignia pa-
tent in eius Domibus, Monumento antiquissimo,
& Monasterio Monialium erecto ab ipsis. Iuspa-
tronatu familiæ ipsius Io: Francisci, in dicta Ciui-
tate Muri, in quibus omnibus conspiciuntur di-
8 cta Arma. Qui enim non est de stipite non præ-
sumitur vsurpare aliena insignia, cum posset pro-
hiberi, & puniri, *l.1.* & ibi *DD. C. vt nemi.lice.si-
gn.impen.Regens de Pont.de potest. Proreg.tit.
de insignys.& armis, Tiraq.de nobil.cap.13.*

Accedit alia iuris præsumptio; fuit enim pro-
batus tractatus, seu correspondentia ad inuicem,
inter illos de Capiblanco existentes in Ciuitate
Beneuenti, cum istis commorantibus in Ciuitate
9 Muri semper habita, quæ maximam dat presum-
ptionem consanguinitatis, imò quasi possessionē
parentelæ, ad *tex.in l.non epistolis, & glos.in l.
seq.C.de probat.Roland.à Valle consil.22. nu.20.
Paris consil. 10. vol.2. Ann. consil.110. num.27.
Genua de scrip.priu.lib.3.quæst.33.ex n.20.Surd.
consil.1.nu.62.lib.1.*

Insuper satis confert, quod Persona uixerit cū
decore, & honore, iuxta qualitatem aliorum No-
bilium de familia, *Io:de Plat. in l.1.col. pen.C de
10 dignit.lib.12.Alber.in Diction.verb.* Nobilitas,
Mascard.de prob.conclus.511. Actor ipse quali-
ter cum splendore diuitiarum uixerit, notoriè
constat, quibus honoribus fuerit insignitus, non
ignoratur. Parentes sui, q. Pater, & Auus fuerūt
ambo Doctoratus insignijs decorati, nobiliter
vixerunt, & nobilissima matrimonia contraxe-
runt, nam suus Pater nomine Flauius se copula-
uit cum Filia D. Francisci Peralta Hispani gene-
ris Regni Nauarræ ex progenie Marchionum
Falces: Auus nomine Ioannes nupsit se cum Lu-
cretia Cauoto Ciuitatis Melfiæ sorore Fra: Serafi-
ni Cauoti Excellentis militis Hierosolimitani, &
Commendatarij ipsius Religionis S. Ioannis, Et
Abauus Barto lomeus, qui stipitem facit de ipsis à
Beneuento se coniuxit cū Zenobia de Cillis No-
bili, & diuite dictæ Ciuitatis Muri, ob quod
matrimonium ibi incolatum transtulit.

Nil refert, quod ex aduerso aliquis voce dicat,
in Ciuitate Muri esse aliquas personas, quæ simi-
liter cognominantur de Capiblanco: Nam noto-
rium est lippis, & tonsoribus in dicta Ciuitate, &
locis conuicinis, illos non esse, nec vnquam fuisse
attinctos ipsi Io:Francisco, & suis Antecessoribus,
nec sanguine nec affinitate, sed à sua familia pror-
sus alienos, prout per actum publicum etiam illi
declarauerunt.

Vlterius coniectura identitatis familiæ con-
cludens est si in antiquis instrumentis, & publi-
cis scripturis reperiantur verba enunciatiua, licèt
propter aliud emissa, nominando personas No-
biles, descendentes ex tali familia: Nam in anti-
11 quis veritatem enunciatam præsumunt, *Grat.re-
sp.104.Rimin.Iun.conf.14.Affl. decis.83.* & pro
conclusione DD. ponunt verba enunciatiua, data
temporis antiquitate probationem inducere,
*Crauet. consil. 564. vol.4. Mascar. conclus.106.
& 621.Francisc. Marc. dec.208.par.1.* In causa
hac fuerunt præsentata instrumenta antiqua, quæ
enunciant, illos nostros antecessores degentes in
d.Ciuitate Muri esse nobiles Beneuentanos. Ad
quid præfati hoc enunciare debuissent, si eis non
constitisset sic esse veritatem, vnde cum nulla
fraus, nullaque collusio, ex tanto temporis curri-
culo argui possit, meritò concludentem esse pro-
bationem asserendum est. Coadiuuat alia scriptu-
ra publica: Numerationi enim focularíorum à
Serenissimo Rege ordinata in Regno in anno
1525. reperitur in Regio Archiuio sequens de-
claratio, dum numeratur Ciuitas Muri, per hæc
formalia verba (Dominus Bartolomeus de Capo-
bianco de Beneuento, Zenobia vxor; Ioannes Fi-
12 lius.) & scripturam R. Archiuij plenam facere
probationem omnes concludunt ex *tex. in Au-
then.Ad hæc C. de fide instrum. Auend. de exeq.
mand.Reg.cap.21. & Capyc. in Inuestit.feud.fol.
mihi 275.vers.* Archiuiarius ait, fidem extractam
ex Archiuio probare, & legis vicem obtinere.

Ex quibes tot, & tantis legitimis præsumptio-
nibus manifestè liquet satis esse probatam Iden-
13 titatem familiæ, si enim duæ coniecturæ in anti-
quis sufficiunt, dato maiori numero efficacior est
probatio, *Crau.conf.143.nu.12.& conf.156.Ma-
scard.quæst.10.nu.40.*

Tertiò principaliter adducitur, quod vltra præ-
calendatas præsumptiones, & coniecturas adsunt
aliæ sequentes probationes & Primo dicimus, de
iure in antiquis publicam vocem, & famam super
Nobilitate, & descendentia plenam facere pro-
bationem, *Aret.conf.37.Ceph.conf.137.Mascar.
14 concl. 511.num. 8. Tiraq. de Nobil. cap. 10. ex
num.8.* Quod fuerit, & sit publica vox, & fama

in

in dictis Ciuitatibus, Ipsum Io: Franciscum, & suos Antecessores descendere ex stipite Nobiliũ de Capiblanco Beneuentanorum apparet ex processu, & tali probationi standum est, dum contrarium non constat *Soccin. consil. 189. Ann. lib. 2. cons. 110. num. 52. Vin. com. opin. lib. 1.* verbo fama *Crauet. de antiq. temp. 1. p. vers. viso à fol. 93. Garzia de Nobil. glos. 7. num. 22.* & perbelle notat *D. Regens Valenz. cons. 92. à nu. 236.*

Probatur etiam talis Identitas per testes de auditu, qui in antiquis perfectam probationem
15 faciunt, *Burs. cons. 152. Menoch. de arb. Iud. casu 475. Marsil. sing. 371. Alex. cons. 187. lib. 2. D. Valenz. consil. 90. ex num. 176.* In facto nostro adsunt probationes multorum testium de auditu dictæ descendentiæ, quam ad partes distinguunt, & præcipuè depositiones Nobilium seniorum Ciuitatis Beneuenti, Personæ omni exceptione maiores, qui testantur, redduntque causam scientiæ, se audiuisse à suis Maioribus, quod quondam Bartolomeus Capiblancus, qui incolatum faciebat Muri erat de Nobili familia Capiblancorum Beneuẽtana, qui accessit cum Nicolao Antonio Pesce Beneuentano creato Episcopo in Ciuitate prædicta Muri, Auunculo dicti Bartolomei, & ibi dictum suum Nepotem matrimonio copulauerat: Vndè satis ex hoc capite dicitur probata Identitas familiæ. Ad cuius corroborationem fuerunt adductæ fides collanonis Episcopatus in personam dicti Nicolai, & Instrumenta duplicatæ parentelæ, tunc temporis, inter illos de Capiblanco, cum dictis de Pesce Nobilibus Beneuentanis. Nec non deductum, dictam Familiam Capiblancorum in d. Ciuitate Beneuenti esse originariam, & inter primarias antiquissimam.

Postremò confert alia probatio, & dicitur, nullam maiorem probationem super nobilitate, & ipsius identitate esse, quam testimonium ipsorum de familia, quibus vti interessatis, cum de eorum facto agatur plenè creditur, *Bartol. in l. qui duos*
16 *ff. de reb. dub. Mascar. concl. 611. num. 9. & concl. 410. nu. 33. Surd. decis. 145. Peregr. de fideic. art. 43. num. 86.* legatur publica attestatio quondam Thomasij Capiblanci Beneuentani, qui Epistolã annis præteritis transmiserat ad ipsum Doctorẽ, rogando, vt illam curaret ponere in tractatu, quẽ edebat de Baronibus, qui gloriatur de sua familia talem descendere, Et in suo vltimo testamento mandauit Vxori, vt omninò curaret eorum filiam nuptui tradere cum Doctore Francisco Antonio Capiblanco filio ipsius Ioan: Francisci, vt bona conseruarentur in familia, casu quo suus filius vnigenitus sine liberis decederet, quòd matrimonium (Deo sic annuente) fuit deinde contractum.

Accedat etiam attestatio aliorum Agnatorum, qui ipsum Ioan: Franciscum in talem receperunt, & aliarum omnium Familiarum Beneuenti, (pręter tres personas, quæ se opposuerunt) quæ asserunt esse benè informatas, & clarè ipsis constare de asserta origine ipsius Io: Francisci à Ciuitate Beneuenti, & de facti veritate, & mediante scriptura declarauerunt esse proinde Ipsum cum suis descendentibus admittendum, & reinterandum ad eorum Sedile, & Nobilitatem, vt gaudent alij Nobiles de Capiblanco. Assertioni enim tot Nobilium plenè est standum cùm præsumi nequeat,
17 tot insignes personas ita fatuas esse de negotio tã graui, vt sine plenissima notitia consensissent ipsũ cum suis habere in eorum consortio, sic *Felin. in cap. per vestras, de probat. Rim. consil. 141. vol. 5. Rim. Iun. cons. 33.* cum coaceruatis.

Quibus in facto, & in iure fundatis non est hęsitandum, sententiam declaratoriam esse ferendã, vt ipse Ioan. Franciscus, vti de linea nobili de Capiblanco admicti, & reintegrari debeat ad corpus Nobilitatis Beneuentanæ, vt gaudeat honoribus, & prærogatiuis quibus gaudent aliæ Nobiles familiæ, quæ sunt de Collegio, & Sedili.

Et remanet ex ijs exclusa oppositio illorum contrariorum, qui nil in facto adducere potuerunt, nisi emulationẽ. Neque erant à principio in Iudicio audiendi, sed a limine ipsius expellendi, ex regula, quod factum à maiori parte est obser-
18 uandum *c. factum de reg. iur. in 6. l. quod maior ff. de municip.* Et quamuis dicant, hoc negotium pertinere singulis, vt singulis, & ideò quilibet opponere potest, & audiri, Respondetur contrariam opinionem fuisse receptam, hoc ius pertinere singulis, vt vniuersis tantùm, vt per *Præsid. de Frãc. dec. 2* vndè cum tres personæ de Nobilibus se opponunt aduersus approbatum à cæteris omnibus nullo modo audiri debebant, sed contentus fuit ipse Doctor, vt reseruaretur ad merita causæ hæc oppositio, ad finem demonstrandi in facto, suam prætensionem esse verissimam, & non mendicatam, ac pro obtinendo suam intentionem mediãte iustitia in contradictorio Iudicio.

Denique quamuis, vt fuit demonstratum, causa vllam habet difficultatem, illud aduertendum est in materia cooptionis ad nobilitatem semper pronunciandum esse pro eo, qui admicti petit, quando casus est dubius, *Bal. cons. 183. in fine col. 2. Alciat. consil. 30. & 42. lib. 2.* Nam honor Collegij est, vt sit plenum Hominibus, *Serafin. decis. 162. Franch. decis. 207. à nu. 8.* & cæteri ex *tex. in l. Magistros, C. de profess. lib. 10. & l. 3. in fin. ff. de decur.* & ita indubitati iuris esse censeo, ni fallor in causa propria. Io: Franciscus Capiblancus.

Sic fuit postea iudicatum in Sacra Congregatione Illustriss. Cardinalium declarando ipsum Io: Franciscum de ipsamet Familia Capiblancorũ Nobili Beneuentana, & mandatum V. Gubernatori d. Ciuitatis, vt vt talem admicteret, & reintegraret ad corpus Nobilitatis affatæ Ciuitatis, prout gaudent cæteri Nobiles, & ita fuit per V. Gubernatorem exequutum, & tradita possessio.

ARGVMENTVM

Prag. ædita, ne R. Tribunalia citari, & intromictere se habeant in Vassallos Baronum, nisi per uiam appellationis, an extendatur vt neque possint capere informationes de delictis, quorum cognitio pertinet ad Barones, & similiter, an destinare possint Cõmissarios ad exequendum in ciuilibus.

Informatio si erit capta ab Officiali loci, & alia postea a R. Commissario, si erunt differentes, & contrariæ, cui sit standum.

Remissio causæ, an a Barone post sententiam peti valeat.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Tribunalia Regia non possunt de primis causis Barones pertinentibus cognoscere, nisi in casu appellationis, & electionis fori.*

2 *Superiores possunt ad instantiam querelantium destinare Commissarios ad capiendas informationes de delictis Vassallorum, quorum cognitio spectat ad Barones.*

3 *Brachium non potest à Superiore inferioribus denegari.*

4 *Mutanda non sunt que antiquam obseruantiã habuerunt.*

5 *Brachium Regij Superioris potest impartiri cõtra debitores Vassallos.*

6 *Informatio capta ab officiali loci post aduentum Superioris est nulla.*

7 *Informationibus duabus inter se repugnantibus captis à Superiore, & Inferiore de eodem delicto, attendenda est informatio Superioris.*

8 *Remittende non sunt cause Baronibus sine termino.*

9 *Terminus non requiritur vbi non adest questio facti.*

10 *Vassallus remittendus est ad suum Baronem sine ostensione priuilegij, fallit in casibus à iure exceptis.*

11 *Iudicatura bina vniformis inducit consuetudinem*

12 *Exemplis non est iudicandum.*

13 *Sententie Inferiorum non faciunt ius.*

14 *Remittenda Baroni non est causa post sententiã latam a Superiore.*

15 *Vna eademque causa potest diuersimodè iudicari, ex minima varietate facti.*

16 *Baroni non datur remissio post forìudicationẽ, fallit si forìudicatio sit declarata nulla.*

17 *Ius singulare non est trahendum ad regulam.*

CAPVT XLIX.

Licet M. Cur. & Reg. Audientiæ dicantur
Iudices ordinarij in toto Regno, & in
dubio cumulatiuè, & non priuatiuè cen-
seantur habere Iurisdictionem ad Baro-
nes, vt dixi supra *cap. 37. & in prec. tract. nu. 67.*
tamen cum ferè omnes inuestiture habeant ho-
diè saltem tacitè prærogatiuas abdicatiuas ad Re-
gios Superiores, ideò ad supplicationem ipsorum
Baronum æditæ fuerunt *prag. 8. de citat. & a-*
vbi de delicto, vt Vassalli eorum citari non pos-
sint, in ciuilibus, & criminalibus, & procedi ad
1 cognitionem causarum pertinentium ad iurisdi-
ctionem Baronalem, nisi in casu appellationis, vel
facta electione ad instantiam Viduarum, & aliorũ
priuilegiatorum, quibus datum est ius adeundi
ad Reg. Tribunalia, quia circuitus petendi remis-
sionem, aliud non est, quam litigantes defatigare,
& expensis grauare.

Id quod nunc obseruandum putaui est decla-
rare articulum, quem Marchio Oriæ Prouinciæ
Hidruntinæ in Collaterali Consilio assumpsit,
supplicando, ne permitteret, sed prohibere de-
buisset Regiæ Audientiæ, ne ipsum turbaret, mit-
tendo Commissarios ad capiendas informatio-
nes pro delictis, quæ committuntur in suis terris
2 à suis Vassallis, quorum cognitio, & potestas in-
quirendi, & puniendi ad ipsum spectat priuatiuè
ad Reg. Audientiam, & Regios Superiores, tam
virtute suorum priuilegiorum, quàm ex disposi-
tione dictarum prag. & ita prouisiones obtinuit,
vt abstineremus procedere, nisi in casu negligen-
tiæ, appellationis, & electionis fori: Replicaui-
mus, nunquam Tribunal prædictum turbasse
dictum Marchionem, vel alium Baronem Pro-
uinciæ ingerendo ex officio in eorum causis, sed
quando Partes offensę eorum expensis, vel impo-
tentes implorabant nostrum brachium superius,
& efficacius ad detegenda delicta, in causis gra-
uibus concedebamus Commissarium, & bra-
chium, non ad turbandam iurisdictionem, sed ad
maius Baronum auxilium, & cooperationem, nã
præiudicium illis non infertur, sed vtilitas, quia
ipsis petentibus postea causæ remissionem, con-
ceditur pinguis, & delictum magis probatum,
quàm si inquisitio ab eius Officialibus inferiori-
bus esset capta, Et quod Superior requisitus te-
neatur oppressis petentibus brachium impartiri,
& iniquum esset subditis auxilium denegare pro-
3 bat notabilis *tex. in l. si quis in hoc genus in fine,*
C. de Episcop. & cler. Vin. com. opin. 356. & 369.
Farin. quest. 97. casu 4. Diaz. pract. crim. cap. 154.
Couar. pract. quest. cap. 10. prout est antiqua ob-
seruatio omnium Tribunalium ad petitionem
4 delegare capturam informationis, vnde non sunt
mutanda, quæ antiquam obseruationem habue-
runt, *iux. tex. in l. minime ff. de legib* Qua repli-
catione facta, ac relatione data Excell. Proregi,
eiusque Collaterali, quamquam Marchio institi-
tisset nil obtinere potuit, posui hoc, quia multi Ba-
rones continuo super hoc pugnant.

Ex eadem ratione defendebatur Secretarius
d. R. Aud. (cuius officium retinet Dux S. Petri in
Galatina) aduersus d. Marchionem, qui prætende-
bat, vt R. Aud. brachium impartiri non deberet
super literis exequutorialibus, contra suos Vas-
sallos debitores, & Commissarios expedire, dum
creditores ius, & iustitiam à suis Officialibus cõ-
5 sequi poterant: Nam fuit responsum, hoc obser-
uari in omnibus alijs Prouincijs, & Tribunalibus,
& non erat absonum, quia experientia continua
videtur, quod creditores, maximè exteri difficili-
ter à Capitaneis terrarum obtinent, vt subditi
coarceantur ad satisfaciendum eorum debita li-
quida instrumentaria, & obligationes iudiciales,
licèt essent exequutiua, sed accedentibus Execu-
toribus, & Commissarijs Regijs recipiunt satisfa-
ctionem. & adeò vera est, hæc opinio, quod *prag.*
7. & seq. sub tit. de Comiss. dant facultatem credi-
toribus maioris summæ Fiscalium, & instrumen-
torum, vt possint destinare ipsi Commissarios, &
si contraria opinio foret vera mandasset, vt Capi-
tanei locorum curam haberent exequi facere, sed
hoc non dixit quia nunquam creditores habe-
rent intentum.

Item præfatus Marchio, dùm in suam terram
ad partis petitionem Auditor Tribunalis acces-
sisset pro capienda informatione cuiusdam ho-
micidij proditorij ibi commissi, mandauit suo
officiali, vt non desisteret in procedendo super
inquisitione, & clandestinè examinauit, sed habi-
ta de hoc notitia per Auditorem ordinauit Capi-
taneo,

taneo, vt non se intromitteret, & copiam illi consignare deberet, & licèt renitens fuisset, vt tamen coactus dedit, sed erat satis diuersa, & contraria ab illa, quæ erat capta per ipsum Audirotem, & cum ambo fuissent ad Tribunal productę, Fiscus dicebat, nullam esse habendam rationem de te-
6 stibus examinatis per Officialem loci post aduentum Superioris in eo loco, de quo plena notitia erat apud omnes: nam statim, quod Superior manus imponit in aliqua causa, Iurisdictio Inferioris abstinere debet, *Dec. in c. cum M. nu. 4. de Const. Cabed. dec. 85. p. 2. DD. in c. cæterum de rescrip.* adeo quod omnia innouata sunt nulla, vt *Auend. de exeq. mand. Reg. cap. 19. nu. 2. vers. hac autem.* Insuper circumscripto dicto artic. dicebatur, quando captæ sunt duæ informationes, vna ab ordinario Officiali loci, altera postea à Commissario Regio super eadem causa, & est repugnantia inter eas, tunc in pari probatione magis credendum, & standum est digniori Officiali, vt in
7 simili firmant *DD. in l. vbi repugnantia ff. de reg. iur.* & ea ferè semper vtitur fiscus, cum maiorem habeat verisimilitudinem, vt innuit *Fontan. de pact. nupt. tom. 1. claus. 4. glos. 11 nu. 87.* Cumque in d. causa facta exacta diligentia fuerunt habitæ maiores probationes de veritate facti à nostro Collega, nulla habita fuit ratio de alia, sed aperta via ad inquirendum de falso testes receptos ab Officiali loci.

Se grauabat etiam præfatus Marchio, quod quando petebatur remissio de causis ad eum pertinentibus, ex quibus inquisitionibus in R. Aud. existentibus constabat, Vassallos suos, esse, qui deliquerant, vexabatur, dum daretur termi-
8 nus super remissione, sed prætendebat absque alia inuestigatione esse remittendum ad locum suæ originis, sine ostensione inuestituræ prout de iure communi statuit *tex. in l. 1. C. vbi de delict.*
9 terminus enim non est dandus vbi non adest quæstio facti, & non requiritur probatio extrinseca, *Franch. decis. 221. Honded. cons. 9. num. 38. Gratian. discep. forens. cap. 536. nu. 18.*

Fuit replicatum, hanc esse communem practicam omnium Tribunalium, quæ non erat sine ratione, quia licèt ex parte Baronis ius videatur liquidum, tamen multa in termino, Fiscus, vel Pars opponere potest, vt in dies videmus, dum excipitur non esse Baroni causam remittendam, ob amicitiam, vel odium cum inquisito, iniustitiam, negligentiam, abusum in alijs causis remissis, quos casus infra notabo, ex quibus Baronibus remissio denegari debet, & sic omnino necessariam esse dationem termini, alias Fiscus, & Pars aggrauarentur, Et hæc volui adnotare, vt defendatur dicta practica. Sed pro vero habuimus, non esse necessariam præsentationem priuilegij: nam est Baro, ergo habet iurisdictionem in Vassallos, ex communi inuestiturarum forma, eo magis cū de iure quilibet sit remittendus ad locum suæ
10 originis, domicilij, vel delicti, *DD. in Authent. qua in prouincia C. vbi de crim.* Limita si tractaretur remissio causæ, cuius cognitio regulariter non pertinet ad Barones, nisi ex priuilegio speciali, vti viduarum, & similium, quæ sunt excepta, & non subintelliguntur sub generali concessione, & sic causæ latronum, falsæ monetæ, & aliorum casuum, quos enumeraui in *prac. tract. super hac prag. par. 2.* His casibus requiritur præsentatio tituli, cum ius resistat, *arg. tex. in cap. cū personæ, de priu. in 6.*

Quid si extant alia decreta, ex quibus constat in similibus causas Baroni fuisse remissas, an sufficiat pro quasi possessione, & videtur dicendum, quod sic, nam consuetudo inducitur, quando bis
11 vniformiter iudicatum fuit, & in ea pars conseruari debet, *DD. in l. de quibus ff. de legib. Franc. decis. 726. cum seq.* & ita in hoc casu esse obseruandum, ait *Petra ad Gram. decis. 26.* Potest tamen in contrarium pro Fisco responderi, exemplis non esse iudicandum, *l. nemo C. de sentent.* &
12 decreta Inferiorum à Sac. Conc. dum ius non faciunt, vt in *l. fin. C. de leg.* non posse præiudicare ipsi Fisco, quin si lædatur restitui non possit, vt videtur decisum in allegata *decis. Fran.* contra id quod Magn. Cur. pluries iudicauerat. Albe. & cæteri *DD. in l. 1. C. si aduers. Fisc.*

Et coniungēdo vltima primis prætendunt Barones, quod cum ex dispositione iuris communis:
13 & ex citata prag. Regia Tribunalia non debeant cognoscere in criminalibus, neque ciuilibus de causis pertinentibus ad Barones in suis terris, si fuerit ex prorogatione partium processum ad sētentiam in Regijs Tribunalibus, quod adhuc
14 causæ eis debeant remitti, sed contrarium defendi in *prac. tract. hoc loco ex nu. 91.* & dicebam, opinionem pro Baronibus non posse iure substineri, vt post causam terminatam à Superiore, Baro possit illam reuidere, reuocare, vel limitare quia absurdum magnum esset, & prorogatio iurisdictionis poterat fieri nemine conquerente, vt *Barb. in l. 2. art. 3. ff. de iudic.* & licèt *Nouar. collect. 213.* dicat, per Sac. Consil. fuisse causam remissam, etiam post sententiam latam in Magn. Curia, possumus dicere cum *Franch. decis. 517. in fine*, cuperem videre processum, & non sententiam, quia ex iusta causa Iudex moueri potest iu-
15 dicare in vna causa certa forma, & diuersum in alia cum ex minima varietate facti ius diuersum oriatur, *l. si ex plagiarijs §. in cliuo ff. ad l. aquil.* si enim esset dictum de nullitate processus, & sententiæ, & fuisset decretum nullitates obstare, tunc esset locus remittendi causam, si foriudicationis sententia per M. Curiam annullaretur, vel per alia Tribunalia, nam licèt post foriudicationem non detur Baroni remissio, *Ann. sing. 56.*
16 tamen ea annullata, Barone comparente semper iudicauimus causam esse remittendam, quia causa reducitur ad non causam, annullatis actis, vel sententiam, *arg. ex l. qui per salutem ff. de iure iur. Tiraq. in l. boue §. hoc sermone lim. 1.* Isto casu potest substineri, remissionem dari post sententiam, alias hæreticum puto ex rationibus ibi dictis, & ita *Gram. decis. 27. Cabed. dec. 210. Hasul. in cap. pratorum cap. 7. & Mastril. decis. 147. à num. 12.* ait contrariam opinionem tunc posse substineri, si priuilegium essent Magno Principi concessum abdicatiuè, & irritatiuè, quia tunc acta essent nulla, & dari potest materia formandi nouum processum, vt diximus supra cap. 37. in fine, & sic ille saluabat opinionem *D. Tapia in tit. vbi de delict.* qui pro Principe Bisiniani dicit, causam remissam, post sententiam, & alij pro

Prin-

Principe Salerni, Istorum enim priuilegia fuerunt vltra omnes regulas, & nimirum si posset dici,
17 ius singulare non esse trahendum ad regulam, *l. ius singulare ff. de legib.* Post hæc scripta, vidi *Thorum in 2. vol. sui Compendij decis.* verbo remissio, referentem, remissas fuisse causas in terminis, in quibus sunt repertæ, vt exequutioni dentur sententiæ latæ per superiores, non quod de nouo causæ sint restaurandæ, quæ opinio arridet, & non contradicit ijs, quæ nunc & prius conclusæram.

ARGVMENTVM.

Remota appellatione à statuto, cum foriudicatis, vel in causis à Principe delegatis, an ea censeatur etiam prohibita ab incidentibus respicientibus fori exceptionem, vel aliam consimilem, nouè explicatur.

SVMMARIVM.

1 *Decretum, quod causa remaneat in Regio Tribunali est interloquutorium respectu inquisiti, sed respectu Baronis est diffinitiuum.*
2 *Delegata causa criminali, si appelletur ab incidenti, aut supersedendum sit in causa principali, distinguitur nu. 7. & seq.*
3 *Appellatione reiecta per statutum, intelligitur circa diffinitiuum decretum, non circa interlocutorium.*
4 *Incidentia criminalia sunt eiusdem qualitatis, cuius est causa principalis.*
5 *Appellatio tacitè censetur prohibita, delegata causa a Principe.*
6 *Appellatio admittitur ab incidentibus irretractabilibus, non obstante delegatione.*
7 *Appellatio reijcitur à decreto, non obstare nullitates, quando non potest appellari à sententia diffinitiua.*
8 *Exceptio nullitatis nunquam intelligitur exclusa.*
9 *Exceptiones fori, minoris ætatis, vel clericatus admittuntur a foriudicatis, non aliæ defensiones.*
10 *Exceptiones prædictæ si fuerint reiectæ, & fuerit appellatum à tali reiectione, num sit supersedendum in exequutione sententiæ foriudicationis.*

CAPVT L.

A Decreto lato super causæ remissione, si appelletur ex parte subditi, qui illam petijt, non censeri illud decretum diffinitiuum, sed interlocutorium dixi mus in *prac. tract. super hac prag. par. 2. num. 98.* & ideo per appellationem in causa non supersedetur;
1 *cap. super eo de appell. Bar. decis. 73.* si verò Baro remissionem petat, & ei denegetur, respectu ipsius reputatur diffinitiuum, quia nil aliud remanet faciendum, & per appellationem dicuntur ligatæ manus Iudicis in causa procedendi, vt est communis obseruantia, *Marant. in sua praxi par. 6. vers. & demum fertur sententia num. 43. Valasc. consultat. 47. ex numero 5.*

Non immeritò hic cadit articulus, quem pluries in Regia Audientia excitatum vidi, multoties inquam in grauibus delictis à sua Excellentia obtinetur, vt procedatur ex delegatione, via exequutiua, appellatione remota, vel tractatur
2 causa foriudicatorum, contra quos postquam sunt carcerati proceditur similiter, ad exequutionem sententiæ, appellatione non obstante, iuxta formam Constitut. Regni foriudicatorum: An si opponatur exceptio incompetentiæ Iudicis, & causæ remissio ad Iudicem Ecclesiasticum, vel alium Iudicem competentem petatur, & Princeps rescribat, vt prouideatur de Iustitia super remissione, si ueniat denegata remissio causæ, à quo decreto appellatur, an appellatione non obstante possit legitimè procedi ad sententiæ exequutionem cōtra foriudicatum, & sic ad incumbentia in causa delegata, De iure enim resolutū est vt licèt foriudicato denegari debeat audientia super meritis causæ, tamen auditur super clericatus exceptione, & incompetentia Iudicis, *Franch decis. 673.* & sic Baroni quamquis non debeatur remissio de foriudicato, vt in *prac. cap.* dixi si tamen habeat priuilegium abdicatiuum, & irritatiuum, solet causa remitti, & ita, si sententia foriudicationis fuerit à sua curia lata: ijs casibus denegata remissione, & appellatione interposita non posse exequi sententiam Aduocati Reorum dicebant: nam reiecta appellatione per statutum, vel Principem, intelligitur de iure circa diffinitiuam sententiam tantùm, non circa inter-
3 loquutoria, & incidentia, *Alex. in rubr. ff. de re iud. nu. 2.* & ibi *Iasen. num. 10. Bald. in l. si ex causa § nunc videndum ff. de minor. & in l. 1. C si de momen. poss. Aul. pratorum cap. 6. versi. sententia, D. Reuert. prag. 7. n. 1. de appell.* In contrarium Fiscus oppugnabat, quod incidentia, & emergētia sint eiusdem qualitatis vti est causa principa-
4 lis, *Bart. in l. solent num. 16. ff. de alim. & cib. leg. Franch decis. 513. Io: Gran. de bello exulum quæsito 40. & idem Franch. in alia dec. 252. in fine* firmat, quod vbi non datur reclamatio in sententia, similiter denegari ab incidentibus debet, vti accessorijs, quæ sequi debent naturam principalis, *cap. accessorium de reg. iur. in 6.* & ita latius *Peregr. de fideicom. art. 47 nu. 50.* Vnus noster doctus Collega conabatur dictas opiniones conciliare, quod aut causa est pœnes Principem, & eius Præfecti Prætorium, & tunc tam à diffinitiuo, quam interlocutorio decreto, quia nomine Regio
5 proceditur non datur appellatio, *l. 1. ff. de offic. pref. sell. Prætor.* Idemque si causa à Principe delegetur, quia tacitè intelligitur remota appellatio, vt *Capyc. decis. 111.* istis enim casibus non esse admittendam appellationem ab incidentibus dicebat, & quod ita innuebat *Anil. loco cit.* & sic procedebant *decis. Franch supra allegata.* Aut vero tractatur de causis foriudicatorum, contra quos prohibita est appellatio, ex dicta Constit. & hoc casu esset tenenda opinio, quòd prohibita appellatione à diffinitiua, non censeatur denegata ab incidentibus, vt *Alex. Ias. & Ripa in d. Rubr. de re iudic.*

Sed hanc distinctionem non posse subsistere replicaui, nam, & si vera esset opinio, incidentia, & emer-

& emergentia in causis exequutiuis esse eiusdem conditionis,& sequelæ ; tamen ex communi omnium opinione non procedit,si ipsa decreta inter-
6 loquutoria non possint amplius reparari , quia tunc accessoria non sequuntur naturam principalis causæ , cum in odiosis,& irretractabilibus diuersum ius sit statutum,vt appellatio admittatur, sic punctualiter fuisse decisu per S.C.refert *Pres. de Franch. decis.*637. quicquid dubiè dixisset in alia *decis.*408.& est mirabile , quod plus tribuatur futuris incidentibus , quam principali negotio:Item remota appellatione à lege, vel à Principe in causa criminali, intelligitur circa subiectū
7 criminalitatis,& punitionis delicti , ac illius connexitatem , sed si opponeretur quid diuersum,vti exceptionis fori,Iudicis incompetentiæ , aut alterius exceptionis separatæ ab articulo criminali, tunc statutum , vel delegatio non extenditur ad separata,quæ sapiunt potius ciuilitatem , quam statum causæ principalis , & propterea admittenda est appellatio , ita *Riminald. cons.* 529. *vol.*3. *Alciat.consil.*12.*lib.*7.*Bauard.ad Clar.quest.*94. *nu.*43.*Farin. quest.*101. *num.*97. Et ex prædictis constat , non posse procedere dictam conciliationem factam,sed veram distinctionem esse , quod aut tractatur de incidentibus respicientibus processum , & causam,aut de exceptionibus proponendis extra iustitiæ processum : Primo casu dicimus,quod si opponeretur aduersus fori iudicationem,vel causam delegatam exceptio nullitatis,
8 vt quotidie fit ad impediendam exequutionem, cum reiecta omni exceptione à statuto,non Intel. ligatur exclusa appositio nullitatis , *Bals.in l.*1.*C.*
9 *ne liceat ter.prouoc.Frecc.de prasent.Instr.quest.* 5.*nu.*9.*Franch.decis.*688.hoc casu , lato decreto, nullitates non obstare , appellatio facta à tali interlocutoria non impedit progressum exequutionis causæ,quia quando reijciuntur nullitates,cōfirmantur acta facta,& sententia lata, vnde vti ab exequutione non appellatur , sic à decreto reiectionis nullitatum non debet ea admitti, vti sequela processus,sic *Peguer.decis.*195.*num.*7. quia interloquutoria , quæ venit in consequentiam alterius,executioni mitti debet, *Felin.in rubr. de sent.& re iudic. Bal. in Lectori C. de reb.credit. Corn.consil.*22.*lib.*4. *Angel.consil.*75.& in hac iuris conformitate extat *Pr.g.*1.*cap.*23.*tit.de cauſ.decid.*quæ statuit,quod à sententijs, à quibus non appellatur , sed reclamatur , non admittatur supplicatio à decretis reicientibus nullitates , quia tunc nil noui agitur dum confirmantur præcedētia,& sic omnes aliæ exceptiones causam,& processum sequuntur naturam suam exequutiuam, iuxta normam,& causæ priuilegium . Aut secundo casu tractatur de exceptionibus non dependentibus ab actitatis, sed de exceptionibus separatis à principali negotio,& crimine,vt est excep-
10 tio fori,clericatus,& minoris ætatis Rei , & tunc si tales oppositiones reijciantur,quia non possunt amplius reparari,ac sapiunt ciuilitatem,& articulum separatum à delegatione , & ab intentione Principis,qui habuit oculum ad punitionem delicti, & non ad alia extranea ab eo , & hoc casu esse admittendam appellationem , sui opinionis ,
11 & cum hæc conferrem cum aliquibus doctissimis Reg.Consiliarijs , & præcipuè cum numquā satis laudato D.Scipione Rouito nunc Meritissimo Præsidente Reg. Cameræ Summariæ sequutus fuit hanc meam distinctionem ; quæ vti quotidiana in Reg.Tribunalibus,at cum à nullo fuerit articulus iste discussus, nec positus , notanda sunt.& redeundo ad id , quod in principio dixi , Resoluta est practica , quando à decreto remissionis causæ detur appellatio, & impediatur processus ad vlteriora . Verum si causa extraordinariè tractetur ex delegatione Principis , licèt supersedendum sit in exequutione , vt supra dixi , appellatio tamen debet fieri ad delegantem , & non ad alios,vt ei deferri debeat,*l.*1.*ff. quis* , & à quo appellandum , & plenè *Farin. quest.*101. *numero* 78.

ARGVMENTVM

Ritus M.C. prohibens fieri remissionem causæ, Reo non præsentato,an habeat locum, si ille se præsentauerit spontè coram suo Barone,vel captura fuerit collusiua.

Dato ordine Curiæ Baronali, vt Reum detineat nomine Superioris, an inquisitus possit habilitari,& si cautio frangatur, pœna fideiussionis an debeatur Baroni,vel Fisco.

Remitti an debeat Baroni qui est inquisitus de leui delicto,vel si illud non constet.

Reo non existente in fortijs , an concedenda sit reuariatio.

SVMMARIVM.

1 *Remitti non debet causa , nisi reo existente in fortijs .*
2 *Carcerationis exceptio admitti non debet per Superiores,si spontè Reus se præsentauerit suo Baroni,sed limita vt num.*3.
4 *Carceratus quando quis detinetur nomine Superioris,videtur,esse in suis carceribus .*
5 *Remissionis articulo pendente Baro non potest Reum habilitare,& nu.*7.
6 *Remissionis articulo pendente Reus non debet amoueri à Carceribus Baronis , sed limita si carceratio sit affectata.*
8 *Pœna fideiussionis Fisco,& non Baroni debetur, si Reus detentus nomine Superioris aufugiat.*
9 *Obligatio fideiussoria non potest tncusari in alia Curia,quam vbi fuit capta.*
10 *Vassallus Baronis carceratus à Superiore , an sit consignandus Baroni ad solam assertionem, quod cum habeat inquisitum,distinguitur.*
11 *Fides inquisitionis,an sufficiat,vel copia actorū sit exhibenda,vt quis consignetur vti Reus.*
12 *Remissio non datur,vbi non est delictum.*
13 *Reuariatio à Tribunali , ad Inferiorem , an detur,Reo non existente in fortijs .*
14 *In habentibus simbolum,facilis,est transitus.*
15 *Reuariatio à Superiore ad inferiorem dat præsumptionem collusionis.*
16 *Exemplis non est iudicandum.*

C A P V T LI.

AD hoc, vt legitimè Baro causæ remissionem à Regijs Tribunalibus petere possit, necesse est, vt Reus citatus, seù inquisitus à Iudice superiori compareat de persona, *ex Ritu 269.* ad cuius exortiationem
1 aliqua diximus in *prae. tract.* Et si fuerit carceratus à Curia sui Baronis, exceptio carcerationis admittitur, & proceditur super remissione, dummodo carceratio non sit affectata, quia Reus spontè se præsentasset apud Officialem loci: nam tunc cum collusiua præsumatur, non est amittenda, ni-
2 si cum effectu de persona Reus se præsentauerit, vt ait *Carauit in d. Rit. ann. 15.* ex qua doctrina pugnabat Fisci patronus Prouinciæ Principatus vltra, vt non deberetur remitti Baroni Vallatæ illius Vassallus inquisitus in Regia Audientia, quia non fuerat captus ab illa Curia, sed spontè se præsentauerat: Dicebam. *Carau.* dixisse non esse admittendam exceptionem carcerationis ob
3 inquisito, sed non quod Baro, non habeat ius quæsitum petendi remissionem, siuè Vassallus spontè, sine coactè se præsentasset, *Fabr. diff. 3. cum seq. C. de Iurisd. omn. Iud.* nil enim hoc Fisco nocet, quia penta, remissione, practica est, fieri ordinem illi Curiæ, vt Carceratus detineatur nomine Tribunalis, & quousque non veniet fides Officialis, quod detinetur illius nomine, non proceditur super remissione, & ideò Carceratus potest dici
4 esse in fortijs illius, vt ibi *Carau. num. 14. & Petra ad Gram. dec. 26. nu. 10.* qui firmat, non fieri casus de procurata carceratione, si Baroni debeatur remissio.

Sed accidit, quod facta fide carcerationis deuenit ad aures, carceratum verè non esse in carceribus, & transmisso Actuario pro diligentia facta
5 fuit repertum, quod collusiua fuerit fides carcerationis, vnde processimus ad incumbentia, in forbanno, & alijs in causa. At cum re vera postea inquisitus in carceribus Baronis se præsentasset, & iterum penjsset causæ remissionem, Fiscus dicebat, nullo modo causam esse remittendam ex præcedenti fraude, & collusione inter Baronem, & Vassallum, quæ est potissima causa denegandi dum cognoscitur amicitia, facilitas Iudicis, & negligentia in Iustitia, vt innuunt *Farin. quæst. 7. nu. 53. Mastrill. decis. 147. & per Reg. Aud.* fuit hoc casu prouisum, non esse procedendum super petita remissione, nisi cum effectu Reus fuisset trãsmissus ad carceres Tribunalis: Nec resistebat pragmatica, quod pendente articulo remissionis
6 Reus non est amouendus à carceribus: nam limitatur, vbi est iusta suspictio iniustitiæ, & præsumptio carcerationis affectatæ, cum fraus nemini debeat patrocinari, *l. dolus ff. mand. l. sine hæreditarium ff. de neg. gest. Magon. decis. 110.*

Quid si post fidem carcerationis, & ordinem illi Curiæ, vt Reum detinere deberet nomine Reg. Audient. fuerit detectum, fuisse postea habilitatum, an sit iusta causa denegandi remissionẽ, dum contra ordinem datum, vt cautè detineri deberet, postea fuerit habilitatus, & parte Baro-
7 nis dicebatur, carceratum etiam dici illum, qui integram non habet libertatem eundi quo voluerit prout est qui manet sub fideiussoria cautione *Gram. decis. 33. circa finẽ, Auend. de exeq. mand. cap. 5. ex num. 22. part. 2.* & propterea non posse dici in dolo, dum ad omnem ordinem poterat rehaberi ab ipso Tribunali: Fiscus replicabat, quod quousque causa non erat remissa, non poterat eam dici esse Baronis, sed Tribunalis, vnde Curia non debebat in illa se Iudicem facere inhabilitando, tanto magis facta inhibitione, vt cautè suo nomine in carceribus detineretur, vnde cum fuerit contrauentum, & grauamen Fisco illatum, iusta erat ratio retinendi causam, & amplius de remissione non tractari, Item quia excusatur Reus, vt non veniat coram Superiore, qui eum citauit, quando ob carcerationem est impeditus, sed quando erat in libertate, & poterat venire, & non venit, est iusta causa præsumptionis collusionis, *Carau. in Ritu 269. num. 16.* Verum quia fuit præsentata fides, quod ex causa grauis infirmitatis ille fuerit domi habilitatus, causam remissimus, aliàs iustè poterat denegari remissio, vt innuit *D. Reg. de Tapia in pragm 6.* vbi de delict. & maximè, quando casus non requirebat habilitationem, & manifesta iniustitia conspiceretur.

Sed quid dicendum si fuisset requisitus Reus habilitatus, ut se præsentaret, quia fuisset decretum, causam non esse remittendam, & Reus voluerit se præsentare, pœna fideiussionis cuius esse deberet, Baronis, uel Fisci. Ex parte Fisci potest dici, quod licèt cautio non fuerit capta eius nomine: & de suo ordine, illa tamen causa, ob quam
8 fuit Reus habilitatus semper fuit Tribunalis, tam ante decretum, quàm post latum, ut causa remaneret, unde incidentia, & emergentia pertinere debent ad eum, qui est Dominus causæ, & non
9 ad alium, *l. non à Iudice §. 1. ff. de Iudic. Peguer. decis. 169.* & licèt cautio ab illo Iudice est requirenda, & exigenda, à quo fuit capta, iuxta *tex. in l. cum apud ff. iudic. solu. Franch. decis. 320.* attamen hoc est uerum, si ille fuisset Iudex causæ, sed quia causa est alterius Iudicis, pœna illi erit applicanda, pœnes quẽ stat causæ cognitio, *Thess. decis. 202.* & in simili dixi latius supra *cap. 38.* & in indiuiduo *Cancer. lib. 3. var. resolut. capit. 13. in fine.*

Vlterius, quid si Vassallus per Superiores Iudices, & eius Ministros fuerit captus, non vti inquisitus illius Tribunalis, sed quia suspitio erat il-
10 lum esse delinquentem in Curia sui Baronis, an ad solam requisitionem illius Baronis sine termino super remissione, & præsentatione copiæ inquisitionis debeat consignari carceratus custodibus, vt asportent ad Baronem, dicitur ex parte Baronis, Regium Superiorem non habere quid remittere, cum non sit ibi inquisitus, & propterea dùm ille sit Baronis Subditus, ei est consignandus, sed ex aduerso Fiscus replicat, illum esse in pristinum reponendum, si non doceatur de sua inquisitione, ex *Felin. in cap. fin. de foro compet.* nam sine legitima causa quis non est capiendus, & vti malefactor consignandus suo Iudici, vt benè *Peguer. decis. 2. & 66* & licèt *Barbos. in l. hæres absens §. proinde ff. de iudic.* teneat, sufficere
11 fidem inquisitionis, tamen tutiùs est intueri ex actis, si verè ille carcerari poterat, & captiuus esset mittendus: nam si trãsmissa copia appareat, il-

lum

lu n non esse taliter inquisitum, vel inditiatum, vt
legitimè detineri possit, debet liberari, seù licen-
tiarinam quando non est delictum, non est locus
12 remissioni, & sic si esset crimen leue; vel inditia
insufficientia, *Carau. Ritu 335. num. 10. Gamma*
decis. 363. In practica tamen obseruatur fieri re-
missionem, quando sunt inditiati subditi Baronis,
vt ille honoretur, & suam iurisdictionē exerceat,
in habilitando, impinguando, & alijs necessarijs,
vt latiùs hoc loco in *prac. com. nu. 99.* dixi, & nunc
addo *Petra ad Gram. decis. 26. Auend. de exeq.*
mand. cap. 7 nu. 6. par. 2. & hoc quando Officia-
lis Baronis cæpisset informationem, sed si Supe-
rior nixus fuerit inquirere, & debilia sunt inditia,
vel nil constet; ipsum debere licentiare, vel absol-
uere fui semper opinionis, & continuò obseruaui-
mus ad tollendum circuitum, & vexationem pau-
perum Vassallorum.

Quid si non petatur remissio ad instantiam Ba-
ronis, neque partis, sed priuilegiatus elegerit forū
R. Aud. vel M. C. & ibi proposuerit accusationē,
13 si ille postea variaret forum ad sui domicilium,
ut de iure Regni facultatem habet, an causæ re-
missio concedi debeat, si Reus non erit in fortijs.
Istum articulum tetigi in *prac. tract. pragm. 8. p. 1.*
nu. 349. & inclinaui, ut causa non debeat remitti,
quia reuariatio est species remissionis, quæ ut in
principio huius c. dixi non debetur, si Reus non
14 sit in fortijs, & similium eadem debet esse iuris
dispositio, *l. illud ff. ad l. aquil.* nam in habentibus
simbolum idem est transitus, *l. à Titio ff. de furt.*
eo maximè, quia quando petatur reuariatio a Tri-
15 bunalibus Regijs, ad Inferiores, adest suspectio
collusionis, & fraudis inter partes, vt *Franch. dec.*
110. num. 21. licèt *Anton. de Ball. tract. crim. lib.*
4. quæst. 2. uideatur innuere, ex causa uariationis
causam debere remitti ad locum ubi priuilegia-
tus uoluerit Iudicium prosequi, etiam Reo non
carcerato, cum in sua uoluntate sit, prout etiam
uidi prouisum in Magna Curia ad instantiam
cuiusdam uiduæ petentis reuariationem ad terrā
Castellutij Prouinciæ Principatus Citra de homi-
cidio commisso à Beamonte Stellauato, Actuario
Francisco Tartaglia. Quia tamen exemplis non
16 est iudicandum, *vt in l. non exemplis, C. de sen-*
tent. & diuersimodè audio fuisse obseruatum,
cogita in occurrenti.

A R G V M E M T V M.

Latrones, qui dicantur, vt habeat locum pragmatica, quæ cuilibet Officiali eos capienti dat authoritatem cognoscendi, & quid si captura fiat à priuatis personis loci. Et an hoc etiam extendatur contra Piratas Maris, & recacta committentes.

Pragmatica 8. & 12. de exul. imponentes pœnam foriudicationis sine alia declaratoria contra inquisitos de recactu, an procedant si non constet, delictum plenè sed per inditia.

S V M M A R I V M

1 *Latrones publici non remittuntur, sed cognoscuntur a Iudice capiente.*

2 *Latro publicus non dicitur, nisi qui solitus est plura latrocinia facere.*

3 *Furtum vnicum in strata commissum si non erit magnum, pœnam mortis non meretur.*

4 *Statutum recipit interpretationem à iure communi.*

5 *Furtum committens in strata, cum quatuor, vel vltra armatis, licèt non sit reiteratum, intrat contra eos potestas ad modum belli.*

6 *Furtum non dicitur factum in strata publica, si fuerit commissum in massaria, vel in loco extra viam publicam.*

7 *Strata publica dicitur, quæ habet introitum, & exitum ad aliam viam publicam.*

8 *Iudex dicitur furem cœpisse, si eius familia illū cœperit.*

9 *Latro captus per personam priuatam, & consignatus Regio Tribunali, vel Iudici non suo, remitti debet ad Iudicem delicti.*

10 *Iudex Regi nostro, non subiectus, non dicitur cōpetens ad puniendum latronem ibi captum, qui deliquit in Regno.*

11 *Confessio facta ab inquisito coram Iudice non competente, vel coram Barricello non valet.*

12 *Pirata, maris cognoscuntur à Iudice capiente, & reputantur plusquam latrones.*

13 *Recactum committentes cum sequestratione personæ, cognoscuntur à Iudice capiente.*

14 *Sententia declaratoria requiritur, nisi statutū expressè dicat, quod Reus pro condemnato, & declarato habeatur.*

15 *Prag. 8. de exul. imponens pœnam foriudicationis ipso iure committenti recactum declaratur, vt procedat si delictum sit plenè probatū.*

16 *Foriudicari quis potest ex inditijs ad torturā, sed limita si procedatur cum abbreuiatione dierum, & sine alijs ordinarijs sollemnitatibus, nam tunc requiritur, quod delictum sit plenè, vel indubitatè probatum.*

17 *Specialia non sunt multiplicanda, maximè in odiosis.*

18 *Inconuenientia sunt euitanda, ne sequantur.*

C A P V T LII.

MVlta excepta crimina, quę de iure à Regijs Superioribus remitti Baronibus non debent, *in prac. comment. ennunciaui, ex nu. 107. par. 2. huius prag.* Nunc alias quæstiones, quæ in facto postea occurrerunt adnotabimus.

Dixi inter alios casus non esse locum remissioni de causis latronum publicorum, & disrobatorum stratarum, quia in Regno pragm. 5. Vbi de
1 delicto dat Iurisdictionem Iudici, qui, eos capit,
vt libentius omnes, illos prosequi, & capere possint, vt innuit *Præs. de Franch. decis. 142.*

Sed multoties fuit controuersum, an omnis, qui in strata furtum commiserit dicatur publicus latro, & stratarum disrobator, vt tam d. pragmat. quam alia iura de istis personis loquentia practicari contra ipsos possint

Ad alium finem supra cap. 29. dixi, latronem
publicum non dici,nisi qui solitus sit plura latro-
2 cinia facere, *l. capitalium §. grassatores ff. de Pœ-
nis, & Gasp. Thess. quæst.* 80. aut pro solo furto in
3 strata publica, si non erit magnum mori quem
non debere, & sequitur *Peguer. decis.* 40. Et pro-
indè, vt habeat locum pragmatica, qua à iure
communi interpetrationem recipit, *l. non est nouũ
4 ff de legib. Crauet. consil.* 259. *num.* 2. oportet, vt ij
pro latronibus sint diffamati, & per Campaneam
incedant latrocinia committentes. Isti enim, vt
dictat Regia Pragmatica dicuntur publicæ pacis
violatores, rebelles, & propriè latrones.

Si autem furtum, licèt non reiteratum, in co-
mitiua quatuor, vel vltra personarum cum armis
in strata patratum fuerit, tunc vendicat sibi locũ
5 contra eos pœna mortis naturalis, & intrant cũ
istis potestas militaris ad modum belli, & repu-
tantur forasciti, & grassatores, vt constat *ex prag.*
11. *de off. iud.* §. 48. *& prag.* 11. *sub titul. de exul.
& sic Muta super pragm. Sicil. tit. de furt. lic;
Gran. de bello exulum fol.* 42. *num.* 19. *& fol.* 54.
num 7. Alias si duo clandestinè in strata furtum
fecissent, & postea ad terram rederint, istos non
posse dici publicos latrones, est asserendum, licèt
pœna sit capitalis, *Muscat. in sua praxi crim. tit.
6 de furt. & latroc.* Idem si furtum fieret in locis
priuatis, vti Massarijs, vel Campis extra viam pu-
blicam, quia non diceretur factum in strata, *Can-
cer. lib.* 3. *var. resol. tit. de fono emisso num.* 21. &
quæ dicatur via publica, vide *DD. in l.* 2. §. *varia-
rum ff. ne quid in loco publ.* nam oportet, vt habeat
7 introitum, & exitum ad aliam viam publicam, ad
differentiam viæ priuatæ, & vicinalis, *Bartol. in
l.* 1. *ff. de loco publ. Bertazz. de clauf. glos.* 38.
clauf. 20.

Hoc prænisso, (quod ommisi tunc declarare)
deueniendo ad elucidationem dictæ prag. 5. quæ
mandat, illum Iudicem de latronibus cognoscere
posse, qui eos cœperit: Fuit dubitatum, quid si
Officialis, tales personas non carcerarent, sed sua
familia, an pragmatica locum habeat, dixi, quod
sic: nam familia repræsentat Officialem, *l.* 1. §. *fa-
8 milia ff. de public.* & qui per alium facit per se
ipsum facere videtur, *l.* 1 §. *fin. C. de vet. iur. enucl.*
& ita *Gratian. discep. cap.* 202, *num.* 36. Verum si
capientes non sint de familia Officialis, neque
milites, sed personæ priuatæ qui tales cœperint,
& consignauerint Regio Tribunali, vel alio Iu-
9 dici non suo, an Bato originis, domicilij, seù de li-
cti possit petere remissionem, seu carcerati consi-
gnationem, Dic, isto casu remissionem faciendã
esse, vt *Franch decis.* 342. *&* 428. nam cum prag-
matica sit exorbitans à iure communi, strictè est
intelligenda, *l.* 3. §. *hac verba ff. de neg. gest. Tiraq.
de retr. in præfat nu.* 62 De iure enim si quis non
sortiatur forum ratione originis, domicilij, aut de-
licti, ab alio Iudice cognosci non poterit, etiam
si Reus consentiat, & omnia gesta essent nulla,
Peguer. decis. 2. *&* 87. solùm odio latronum tri-
buta est omnibus Iudicibus iurisdictio, dummo-
10 do illos capiant, & sint ipsi Iudices Regi nostro
subiecti, nam alij hoc prætendere non possent,
vti in Gubernatore Beneuenti dixit *Franch. de-
cis.* 342.

Indè diebus elapsis rationem non habuimus
de confessione facta coram Capitaneo cuiusdam
loci à carcerato de homicidio, contumace Reg.
Aud. Salerni, capto à nostro Caporali, qui ipsum
interrogando, confessus fuerat dictum, crimen,
& ille fecit diligentiam, vt confessio fieret coram
11 Iudice vbi carceratus fuerat, qui non erat origi-
nis, neque domicilij, aut delicti competens, & dũ
postea in Tribunali procederetur tanquam super
confesso, & dato termino super confessione, viso
deinde processu dixi, eam confessionem factam
coram Iudice penitus incompetenti esse nullius
momenti, vnde requirebatur contestatio litis, &
illo examinato, & negante, non fuit habita con-
fessio, nisi pro inditio, vnde tortu, & in tortura
persistente, fuit liberatus in forma, sequendo *dec.
citatas Peguer.* in terminis nostræ quæstionis.

Insuper ad exornationem dictæ pragmat. dico
illam procedere, etiam contra Piratas Maris: Isti
enim reputantur plusquam latrones, & maiores
pœnæ sunt contra eos statutæ, *DD. in Auth. Na-
uigia C. de furt. Franch. decis.* 142. & per Con-
12 stitutiones Pontificum sunt ipso iure excommu-
nicati, non gaudent generali indultu, nec possunt
guidari, *Muta super Pragmat. Sicil. titul. de
Piratis.*

Ampliaui etiam, vt pragmatica extendatur ex
indemnitate, & maioritate rationis, contra delin-
quentes, & inquisitos de recactu, qui reputantur
peiores latronibus, & piratis, dùm sequestrant
personas pro habenda pecunia ad libitum, & cri-
men prædictum committi dicitur statim facta
13 sequestratione hominis pro extorquenda pecu-
nia, vt in *prag.* 11. §. 58. *de offic. Iudic.* & adeò exo-
sum, & detestabile reputatur hoc crimen, quod
prag. 8. *&* 12. *de exul.* ponunt pœnam foriudica-
tionis ipso iure contra inquisitos de hoc delicto
vti essent per sententiam condemnati, & impunè
possunt offendi, & licèt de iure quando statutum
loquitur per verba latæ sententiæ requiratur de-
claratoria ipsum incidisse, *Capyc. decis.* 121. *n.* 24.
Franch. decis. 163. *nu.* 11. attamen quando statu-
14 tum dicit, ipsos haberi pro condemnatis, & sic de-
claratis, nulla alia declaratoria requiritur, ita *Ga-
br. Rom. tit. de Malef. concl.* 12. *num.* 16. *Tiraq.
de reuoc. donat. vers. reuertatur num.* 402. *Rum.
cons.* 4. quòd quando statutum trahit secum exe-
cutionem, non requiritur alia declaratoria, cum-
que prag. statuat, vt impunè offendi possint non
est necessaria alia prouisio. Et ex ijs constat, quod
ex indemnitate, & maioritate rationis isti, qui hęc
recapta committunt, sunt plusquam latrones tra-
ctandi, & ad eos iurè extendi dictam pragm. 5.
concludo.

Sed dùm de foriudicatione dictorum Inqui-
sitorum obiter dixerimus, liceat mihi non inuti-
liter aduertere, quomodo sint practicandæ dictæ
prag. v 3. 8. quæ ipso iure imponit foriudicationẽ
committenti tale delictum recaptus, & prag. 12.
quæ mandat, vt post citationem ad informandũ,
elapsis quatuor diebus, quis habeatur pro foriu-
dicato: In primo casu potest nasci inconueniens,
quod sit quis inquisitus, & inditiatus, & habita
notitia ab alijs occidatur. Vidi prouisiones Colla-
teralis Consilij; quas recollegit quondam Hora-
15 tius Longobardus Secretarius Prouinciæ Saler-
ni, declarantes, dictam prag. 8. esse obseruandam
dum-

dummodo delictum plenè, & non præsumptiuè constet. Idemque esset obseruandum super practica alterius prag. 12. non sic faciliter expedire citationes ad informandum, cum abbreuiatione quatuor dierum: seruata forma illius sanctionis, nisi delictum esset plenè, vel indubitatè probatũ, & licèt ad effectum procedendi ad foriudicatio-
16 nem, inditia ad torturam sufficere videantur, vt *Gutier. pract. quæst. io. cap. 76. lib. 1. V in. dec. 439. D. Roует. in rubric. de sentent. foriud. nu. 34.* potest substineri, quando ordinariè proceditur, quia post citationem Reus habeat anni beneficium, intra quem deliberare poterit, & comparere, ac securè notitiam habere præsumitur qualiter fuerit inquisitus citatus, requisiti coniuncti, & multa procedunt antequam sententia, foriudicationis feratur, sed quando ex abrupto, ex processu informatiuo, infra dies sic breues quis est foriudicandus, qui multoties de citatione notitiam habere non potest vel saltem deliberare, tunc esset attendenda alia opinio DD. quæ est securior, ut sententia foriudicationis ferri non debeat ex contumacia, nisi delictum sit plenè, vel indubitatè probatum, vt innuunt *Farin. quæst. 11. ex nu. 16. Oldrad. cons. 75. Plot. consil. crim. diuers. 72. à num. 16.* & latiùs *Muta super prag. Sicil. tit. de sententia Banni nu. 40.* Specialia enim non sunt multiplicanda,
17 maximè in odiosis, *l. 1. C. de dotis promiss.* pragmatica, inquam, multa exorbitantia à Iure communi disposuit, abbreuiationem termini sic breuissimum quatuor dierum, & quòd ipso iure sine declaratoria censeatur foriudicatus, & tollit citationem agnatorum, aliaque sollemnia, propterea restringenda est, vt vendicet sibi locum, si delictũ sit probatum, aliàs quisquam de facili posset ad Inimicorum instantiam inquiri, inditiari, & statim occidi, & non est danda occasio, sed ampu-
18 tanda, ne inconuenientia sequantur, *l. conuenire ff. de pact. dotal.* Et quamuis dicta prag. 12. dicat sufficere adesse inditia solita ad citandum, prout in alijs delictis, tamen nunquam sic formaliter vidi obseruatam, cum dura in hoc visa fuerit, & lex per non usum abrogatur, *l. de quibus ff. de legib.* ultra qu d, aduerte, dictam dispositionem esse bannum factum in illo tempore quo urgebat magna quantitas Bannitorum, unde cessante illa motiua causa, cessat eius effectus, *l. adigere §. quãuis ff. de iure patron. & vide notata infra c. 88.*

ARGVMENTVM

Inquisitus, confugiens ad alium Regnum, an ad requisitionem arrestari, & remitti debet, vel saltem ibi puniri.

Vagabundus quis dicatur, vt omni loco capi possit.

Quæ mora requiratur, vt quis dicatur habitare in loco.

SVMMARIVM.

1 *DElinquens confugiens ad aliam prouinciã, eidem Regi subiectam securus est, & captus in pristinum reponi debet, & num. 2. sed contra in Regno, vt nu. 3.*

4 *Inquisitus si ad alium Regnum suo Regi non subiectum confugiat securus est.*

5 *Latrones publici capi possunt, si confugiant ad locos Sedis Apostolicæ subiectos, ex ordine Pontificio.*

6 *Confugientes ad aliud Regnum exterum, securitas non est seruanda, ob criminis immanitatem.*

7 *Delinquens si aliud Regnum petiat, an ibi puniri possit, si querelans ius suum ibi prosequatur.*

8 *Iudex non competens, in non subditum iurisdictionem exercere non valet.*

9 *Vagabundi vbique puniri possunt.*

10 *Vagabundus propriè dicitur, qui nullibi locum permanentem habet,*

11 *Aufugiens à patria sua, ad alium locum, videtur ibi habere animum constituendi domicilium.*

12 *Pragmatica pœnalis, strictè est interpetranda.*

13 *Incola, & habitantes in Ciuitate Neapolis, & suis Suburbijs, non possunt cognosci ab eorum Baronibus.*

14 *Incolatus constituitur per habitationem decennij.*

15 *Habitatio dicitur, per aliquod tempus.*

16 *Neapolitanus mutando domicilium, ibi potest conueniri, & puniri vbi residet.*

17 *Neapolitanus ratione rei sita, damni dati, & administrationis tutela, alibi potest conueniri.*

18 *Vassallus Baronis delinquens in Patria, si trãsferat se habitando Neapolim, per tempus, an captus à M. C. V. sit remittendus ad Baronem.*

19 *Neapolitanus non potest renunciare eius foro.*

20 *Fugitiuus non dicitur habitare, vt ibi domicilium constituere voluisse præsumatur.*

21 *Habitare non dicitur, qui in loco non retinet domum, & familiam, sed alteri inseruit.*

22 *Initium est attendendum.*

23 *Clericus delinquens, si postea efficiatur laicus, an remittatur Episcopo.*

24 *Priuilegium superueniens, non mutat forum.*

25 *Priuilegium miserabilium personarum cessat cum Neapolitanis.*

CAPVT LIII.

QVæstio dubitabilis est, an delinquentes ad aliam Prouinciam, vel alienum Principem confugientes, remitti debeant, si Iudices vbi Rei degunt requisiti fuerint. Et primo casu, quando aufugit quis ad locos
1 Principi subiectos, licèt separati sint diuersis inuestituris, si in illa terra ipse non deliquit, nec originatius est, vel ibi domicilium habeat, ad requisitionem sui iudicis capi non debet, sed quod secu-
2 rè conseruandus sit, & captus, in pristinum reponendus, firmant *Caball. resol. crim. casu 292. Gomez. var. resol. tit. de captura nu. 4. Peguer. dec. 2. & 66. Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. glos. 11. nu. 38.* Sed in Regno cessat dicta disceptatio, cum ex prag. 4. & 5. tit. vbi de delicto (quæ emanata fuit, ad extirpationem delinquentium) vna iurisdictio debet alteri auxilium præstare, & sic vnus Præses Prouincialis remittit inquisitos alteri, & Prorex

vnius

vnius Regni similiter remittit Reos ibi confugientes, & in istis Regnis Siciliæ vltra, & citra
3 continuò obseruatur, & probat *tex. in § si vero quis comprehensorum*, ibi (*& ad Iudicem Prouinciæ trasmittere, in qua peccauit*) *Auth. vt null. Iud. & §. audient Auth. de defens. Ciuit.*

Secundò casu, si tractatur cum iurisdictionib; non subiectis vnico Principi, sed inter potestatem Regiam, & Ecclesiasticam, vel Regem Franciæ,
4 & nostrum, aut alios, tunc alter alteri brachium impartiri, & confugiente caperem non tenetur, *Castrens. conf. 300. volu. 2. Boer. decis. 29.* Prout videmus in Regno, quod confugientes ad Ciuitatem Beneuenti sunt securi, nisi essent publici la-
5 trones, quos Pontifex immunitate priuauit, vt ex *pragm. 7. de exul.* constat solet etiam vna potestas alteri complacere, si criminis immanitas esset tan-
6 ta, vt securitas nō esset seruanda, vt *Peguer. annuit decis. 66. & Gamma decis. 53.*

Sed quid si pars offensa veniat ad locum extra Regnum, vbi delinquens confugerit, querelam
7 proponat, exhibeat copiam captæ informationis, & petat illum castigari, an sit audiendus, & primo videtur, quod cum potestas loci, in quo Reus degit non sit Iudex competens, ratione originis, domicilij, neque delicti, non possit iurisdictionem
8 exercere, vt per DD. supra citatos. Alij autem contrarium senserunt, isto modo crimen remanere impunitum, contra iuris regulas. Vnde in subsidium Iudex requisitus potest cognoscere, vt innuere videtur *Couar. pract. quæst. cap. 11. num. 10. Gram. decis. 26. Plot. in consil. crim. diuers. 133. vol. 1. Cald. in cap. fin. de foro compet.* & fundari potest iurisdictio etiam alia ratione, quia Reus donec vagatur à suis proprijs locis, dicitur vaga-
9 bundus, & isti vbique puniri possunt, *gloss. fin. in l. 1. C. vbi de delictu Menoch. de arbitr. casu 531.* de consuetudine tamen prima opinio recepta est, vt securus sit confugiens ad alienam Iurisdictionem, prout sunt confugientes ad Ecclesiam, *Thess. dec. 90. nu. 4. Hipol. consil. 90. Farin. quæst. 7. Clar. quæst. 38. Bonacos. comm. opin. lib. 1. vers. Remissio Rei.* Hinc legitur etiam in Testamento veteri, in *Deuter. cap. 4. & 19.* Designatas fuisse tres Ciuitates, quò delinquentes securè se receptare possent, & hanc magis communem opinionem sequitur *Barbos. in l. hæres absens § proinde ex nu. 145. ff. de iudic.* qui ait, delictum non posse dici impunitum, saltem in partem dum delinquens exul sit à propria patria, & Regno, & ibi ciuiliter mortuus dicatur, si causa sit capitalis, ob fortiudicationis sententiam, quæ contra eum fertur. Nec refert, quod vti vagabundus potest à quocumq; Iudice puniri de suis delictis, quia isti vagabundi propriè dici nequeunt, cum uagabundus is uere dicatur, qui non residet in loco, & eis dici non
10 potest habere locum permanentem, *glos. in l. 4. § prætor, & ibi DD. ff. de damn. infect. Sese decis. 100. Muta super pragm. Sicil. tit. de Vagabundis;* Sed dum quis aufugit à Patria, & Regno, & confugit ex causa ad alium locum, videtur habe-
11 re animum constituendi ibi domicilium, *Bartol. in l. 1. C. de incol. lib. 11.* hæc indagatio est necessaria, ad dispositionem, quam habemus in Regno in pragm. 2. de uagabund. quæ imponit pœnam, quinque annorum triremium personis uagabundis, quia nulla maior pestis, vt *Doct. per illum tex.*
12 *in l. 1. C. de mendicant. lib. 11.* quæ cum sit pœnalis strictè est interpretanda *cap. odia de regul. iur. in 6.*

Vlterius continuando materiam, quando remissio denegari possit; dicimus, quod quando quis transtulit suum incolatum, vel habitationem
13 in Ciuitatem Neapolis, ex priuilegio Ciuitati cōcesso, Baro originis non poterit de causis ciuilibus, nec criminalibus illius cognoscere ex Ritu 301 Quod priuilegium non solum conceditur illis, qui domicilium constituerunt, sed qui accederunt ad habitandum, *vt Caran. ibi n. 50. & Gram. decis. 87.* etiam in Suburbijs *Franch. decis. 129.* & differt incola ab habitatore, quia incolatus non constituitur, nisi per habitationem decennij, *l. 1.*
14 *C. de patr pot. st.* Habitatio uerò sufficit, quod per aliquod tempus sit facta, *glos. in l. 3. C. de In-*
15 *col. lib. 10. Berta? de claus. fol. 27. num. 12. Grat. discept. 484.* vtroque igitur casu quis gaudet priuilegio fori Neapolitanis concesso, qui trahunt, & non trahuntur.

Sed quia videntur hæc contraria illis, quæ dixi *in præced. comment. prag. 12. ex nu. 4.* Barones, vel ciues Neapolitanos fortiri forum ratione delicti, vel contractus, aut domicilij ex *Capyc. decis. 59.* proindè aduerte, articulos esse diuersos, quando enim quis habitat Neapoli gaudet, quando verò incola, vel etiam originarius Neapolitanus
16 mutat domicilium, & aliò se transferat, tunc ibi poterit conueniri pro causis ciuilibus, & puniri pro criminalibus iuxta d. etiam *dec. Capyc.* Prout decisum est in Muliere Neapolitana extero nupta, quæ sortiendo forum Mariti *ex l. cum quadā puella ff. de iurisd. omn. iudic.* non gaudet amplius foro Neapolitano, & eius priuilegijs, *Franch. dec. 416. Afflict. decis. 182. & confirmatur ex prag. 2. de immun. Neapol.* & sic in simili dicit *Anna sudi-*
17 *catum sing. 132.* ratione damni dati, Neapolitanum ibi conueniri posse, vel ratione rei sitæ *Frāc. decis. 389.* sic & ratione administrationis tutelæ, uel similis oneris, nam ibi circumscripta fori exceptione cogi poterit, *Gratian. decis. 180.* & dicā infra cap. 61.

Quid si Vassallus Baronis delinquerit in loco, & transtulerit se Neapolim, & aliquo tempore habitationem ibi duxerit, an iure Baro possit fa-
18 cere illum arrestari, & præsentata copia suæ Inquisitionis petere sibi consignari.

Accidit mihi in facto in Sacro Consilio defendere partes Principis Montis Militum, cuius erā ordinarius Aduocatus. Fuit enim in dicta Terra inquisitus Franciscus Palumbus suus subditus de homicidio in personam Iulij Cæsaris Consulis: & de insultu in personam Ioannis Laudati, & iste ob timorem aufugit Neapolim, ubi inseruiendo cuidam Domino, quatuor annis habitauerat, carcerato denique illo per Magnam Curiam ad instantiam dicti Principis, dum peteret remissionē. Ille opposuit, non esse locum, quia gaudere debebat priuilegio Neapolitano, cui etiam si renun-
19 ciare voluisset, non posset, ut decisum refert *Vrsil. decis. 41.* & dato termino, & probata habitatione, Magn. Curia decreuit, causam esse remanendam, & non esse locum remissioni, à quo decreto consulto negotio postea mecum, appellauimus

mus ad Sacrum Consilium, & defendebam appellationem ex duabus rationibus: Primo, quod habitatio illius non dicebatur vera habitatio animo permanendi, sed ratione inquisitionis aufugerat, & vti fugitiuus non dicebatur habitare, vt do-
20 micilium vellet constituere, & sic inter habitantes non poterat dici, *Mascar. de probat. conclus. incip. domicilium num.* 26. & probatur eò magis assumptum, quod non erat ibi cum sua familia, nec domum retinebat, sed alteri inseruiebat, vndè
21 habitare propriè non dicebatur, vt in terminis *Ioseph Sese decis.* 9. & latiùs dicam infra *capit.* 60. *a num.* 22.

Secundo fundaueram, vt dato, quod constituisset domicilium post delictum non per hoc exi-
22 mebatur à iurisdictione Iudicis sub quo deliquerat, quia initium est attendendum, *l.* 1. *ff. de pœnis & ibi Bartol. Franch. dec.* 417. & benè *Gramat. decis.* 10. de eo qui existente clerico deliquerat, & postea effectus erat laicus, quod petita remis-
23 sione ab Ecclesiastico fuit ei consignatus, quia iurisdictio attenditur, sub qua ille deliquerit, quod dictum intellige, *vt Carauit. Ritu* 66. *nu.* 9. *Crass. de effect. clerie. cap.* 1. *nu.* 648. *Gratian. disceptation.* 226. *Gurba consil.* 15. cum coacerua-tis ab ipsis. Priuilegium enim superueniens non
24 mutat forum, *Franch. dec.* 544. Et ideò esse remittendum Principi in Sac. Consil. dicebam, in quam sententiam omnes inclinauerant, sed quia fuit allegata suspictio in personam Principis, illũ esse vnum ex defendentibus lites Vniuersitatis contra Principem, & esse suum inimicum; indè causa non erat ei confidenda, ex hoc capite causa non fuit tunc decisa, sed datus alius terminus super hac exceptione, Cumquè discessissem mandato Proregis à Reg. Aud. nescio quid fuerit deinde iudicatum, sed ex prædictis veritas patet.

Et ex ijs est declaratus articulus, quando quis vti Neapolitanus gaudeat, & trahatur. Nam magnum est hoc priuilegium, adeo quod non cessat
25 cum habentibus priuilegium personarum miserabilium, *Viscont. ad Franch. decis.* 416. *ex capit. Regni* 53. & procedit etiam si agant ex causa cessionis lucratiuæ, *Vrsil. ad Afflict. decis.* 74. *num.* 6. & gaudent etiam negotiorum gestores Neapolitani, *Anna sing.* 401. Et si fuerint laudati in Authores possunt forum declinare, nec habet locum *Lvenditor ff. de iudic. Anna sing.* 45.

ARGVMENTVM.

Fur quando possit puniri in loco, vbi cum re furata reperitur.
Raptor mulieris, an puniri possit, vbi reperitur cum ea, ad instar Furis.
Forum quis fortitur ratione rei sitæ in loco, licèt sit quacunque fori exceptione priuilegiatus, sed limitatur pluribus modis, Et quid in rebus mobilibus.

SVMMARIVM.

1 *Fvr inuentus cum re furtiua, debet ad Iudicẽ delicti remitti, sed in Regno Iudex capiens eum punit.*

2 *Fur captus est remittendus ad Iudicem delicti, si furtum esset magnum, vel qualificatum, aut si non esset tunc plenè probatum coram Iudice capiente, & nu.* 3.

4 *Iudex originis, si habeat Priuilegium de delictis extra territorium, debet sibi remitti fur alibi captus.*

5 *Sublimita, si Iudex capiens haberet priuilegium de delictis factis ab exteris in suo territorio.*

6 *Fur transiens cum re furtiua, si non steterit ibi, an dicatur contrectasse nouũ furtum in eo loco.*

7 *Raptor mulieris, vbi reperitur, ibi puniri potest, ratione contrectationis.*

8 *Rei sitæ ratione quis sortitur forum dummodo ille reperiatur in loco, quando Iudicium incipit, & nu.* 11.

9 *Ampliatur primo, etiam si Reus esset alio priuilegio munitus, Secundo quamcunque actione reali quis conueniatur nu.* 10.

12 *Forus ratione rei sita, & contractus æquiperantur.*

13 *Res mobilis si sit reperta in loco, an quis sortiatur ibi forum, vt ibi possit conueniri.*

14 *Aduena de breui recessurus a loco, an ibi conueniri possit.*

15 *Suspectus de fuga, & non habens sufficientia bona in patria, cogitur præstare cautionem de iudicio sisti, & iudicatum soluendo, alias poterunt eius bona mobilia sequestrari.*

CAPVT LIV.

FVrem cum re furtiua inuentum, debere ad Iudicem delicti remitti, *in prac. tract. nu.* 134. fundauimus, sed in Regno contraria opinio inualuit, vt ultra *Capyc. decis.* 104.
1 *sic Franch. dec.* 681. Nunc latius hunc articulum declarando, limita conclusionem suprapositam, si furtum esset magnum, vel probationes non
2 essent sic plenæ apud Iudicem, qui furem cœperit cum re furtiua; nam tunc si Iudex vbi fuerit patratum delictum remissionem petierit, esset illi remittenda, tam pro publico interesse, quam priuato, pro maiori complemento Iustitiæ, & partis offensæ satisfactione, & est singularis restrictio, *vt Bald. consil.* 47. *lib.* 1. *Ruin. consil.* 100. *lib.* 1. & nouè aduertit *Muta super prag. Sicil. tit. de furtis*, qui ampliat hoc dictum, Idem procedere si
3 furtum esset qualificatum, non solum ratione magnæ quantitatis, sed quia fuisset patratum in Palatio alicuius Magnatis Principis, vel Ecclesiæ, nam tunc ad exemplum interest vt remittatur ad locum cum vbi deliquerit: similiter si Iudex capiens non habeat probatum delictum, & Iudex delicti plenam habeat inquisitionem contra delinquentem, Superior inclinare poterit, vt potius illi quam capienti causæ cognitio concedatur, *Farin. quest.* 7. *num.* 18. *Couar. pract. quest. cap.* 11. *ex num.* 8.

Secundò limitatur conclusio, si Iudex originis
4 in sua inuestitura priuilegium etiam extra territorium haberet, nam tunc ratione facultatis priuatiuæ ad alios, posset Iudex originis, carcerati remissionem à capiente petere, *vt Foller. in sua prax. crim. vers. audiantur excusatores num.* 64. & hoc approbare videtur *Franc. d. dec.* 681 *in fine*.

Su-

.. Sublimita, si Iudex capiens (vbi contrectatum
5 de nouo dicitur, furtum) habeat priuilegium cognoscendi de delictis factis ab exteris in suo territorio, tunc tam ratione dispositionis iuris communis, quam virtute priuilegij, maximè si sit anterius non teneretur carceratum ad Baronem originis remictere, qui habet priuilegium extra territorium ut abundè scripsit *Foller. loco citato ex num. 71. & D. Rouit. in prag. 1. tit. vbi de delicto ex num. 8.*

Tertiò limitatur conclusio, si fur transierit per locum cum re furata, nam si non steterit, non di-
6 citur in eo loco contrectasse nouum furtum, *Caball. in d. resol. crim casu* 163. non inquam dicitur venisse qui non stetit, *ex l. illud ff. de offic. Praesid.* licèt alij contrarium senserint, quod sufficiat esse in loco cum furto repertum, licèt moram ibi non traxerint, *Basard. ad Clar. quaest.* 38. *nu.* 45. & sic innuit *Capyc. in d. decis.* 104.

Insuper nota dictam conclusionem procedere, non solum in furto bonorum, sed etiam in raptu
7 mulierum, nam vbi repeniuntur, puniri possunt, licèt ille non sit Iudex originis, aut domicilij, nam ratione contrectationis delicti in loco, Iudex capiens efficitur competens, & est singulare dictū, & pauci aduertunt, & sic *Castrens. & Fulgos. in l. raptores C. de Episc. & cler. Peguer. decis.* 43. *nu.* 13. *Decian. tract. crim. lib.* 8 *cap.* 9. *nu.* 6. & super hac ampliatione, & extensione ad conclusionem desuper positam adaptari possunt aliae limitationes suprascriptae ad articulum furis cum re furtiua reperti, vt procedant in raptu, prout in fure cum re furtiua.

Ex eodem fonte oritur alia conclusio, quod ratione rei sitae si quis possideat rem in loco, in quo
8 non habet domicilium vbi res ipsa sita est, poterit trahi, quia iudicium, ipsam rem potius respicit, quam personam *l. fin. C. ubi in rem actio, cap. fin.*
9 *& cap. fin. de foro compet.* & procedit haec regula etiam si Reus esset alio fori priuilegio munitus, vt non possit trahi coram alio Iudice, quam suo, sic probat *tex. in cap.* 1. *de priuil. in* 6. Item non solū si actio reiuendicationis proponatur ad rem vendicandam, sed etiam si quaecunque actio realis,
10 vti hypothecharia, vel in rem scripta intenteur, *glos. & DD. in l.* 1. *C. ubi de possess. & in l.* 1. *C. ubi de heredit. Franch. decis.* 177. cuiuque multae sint actiones in rem scriptae, quas enumerat *Franc. Marc. decis.* 402. *par.* 1 *& Marant. in sua praxi art. iudic. pers. vel real.* est notandum, vt non detur remissio, quando iudicium moueretur fundatum super istis actionibus, nō obstante quocumque priuilegio, & sic *Cancer. variar. resolut. lib.* 3. *cap.* 1. *ex nu.* 69.

Limitant aliqui, quod ad hoc vt posita conclusio procedat, debet quis reperiri in loco, quando
11 incipit iudicium, *ut Castr. in d. l. fin. C. ubi in rem actio nu.* 2. *& Cancer. & Franch. locis citatis*, nā forus ratione rei sitae, & ratione contractus aequi-
12 parantur, vt *Panorm. in cap fin. nu.* 44. *de foro cōpet.* sed in loco contractus, quis non potest conueniri, nisi ibi repetiatur, *cap.* 1. §. *contrahentes de foro compet.* vnde idem erit obseruandum ratione rei sitae, vt praecitati DD. concludunt, sed etiam si ibi non reperiatur procedere iudicium assistentiae iudicatum refert *Thor. tom.* 2. *verbo incje- missio causa assistentia.*

Vlterius, non solum ratione rei stabilis sitae in loco, sed etiam pro re mobili reposita, potest quis
13 conueniri, & deneganda est remissio, non obstāte regula, Actorem debere sequi forum Rei, nam ratione rei potest quis in eo loco conueniri, *l. non alias* § *fin. ff. de iudic. Barbos. in l. hares absens artic.* 3. §. *proinde ff. de iudic. nu.* 4. Exemplum pone, si quis praetendat equum esse suum, & illum in aliquo loco reperiat, vt in facti contingentia accidit, & Reus excipiat, conuenire eum debere in loco suae originis, vel domicilij, an ratione rei in loco quo reperitur posset conueniri, de iure esset dicendum ex d. regula. Verum enim verò distinguendum est, quod aut quis contraxit in eo loco, & est quaestio super re mobili ibi vendita, donata, vel permutata, & tunc ibi Iudicium potest moueri ratione contractus, & rei, & non datur remissio *Abb. in cap. fin. nu.* 33. *de foro comp. Stracca tract. de mercat. tit. quomodo in causis mercat. sit proced. num.* 20. *& Bal in rubr. num.* 5. *C. quae in fraud. credit.* Nec obstaret hoc casu conuentum
14 esse Aduenam, & de breui recessurum quo casu DD. concludunt, vt non possit verè dici contraxisse, vt sortiatur forum, dum contrahens sciat, illum quem conuenire intendit non esse ibi permāsurum, & propterea obstare exceptionem incompetentiae Iudicis, *tex. est expressus in cap.* 1. §. *neque etiam*, & ibi *glos. verbo respondere de foro comp. Alex. consil.* 89. *lib.* 7. *& Cappell. Tholosan. quaest.* 103. Nam limitatur, vt non habeat locum, in contractu, qui ibi tunc est explicandus. Indè Aduenae, & Negotiatores, qui veniunt in Nundinis, licèt sint exteri, & de breui recessuri, vnde regulariter conueniri non possunt, *l. vnica C. de nūdin. & ibi Doct.* limitatur pro negotijs ibi gestis pertinentibus ad negotia Nundinarum, *Stracca de Mercat. tit. cit. num.* 2. *& Barbosiatius in d. l. heres absens* §. *proinde artic.* 3. *ex nu.* 44.

Secundo verò casu, si quis conueniatur in aliquo loco pro re mobili, quam ibi tenet, & praetendat sibi esse obligatam, uel dicat sibi satisfieri pro suo credito, & tunc ratione rei mobilis non sortitur forum, *arg. à l. si debitor ff. de pignor.* sed si is suspectus sit, quia fortè est fugitiuus, & non habeat in sua patria bona sufficientia, & constet de
15 praedictis, tunc cogi poterit cautionem praestare de Iudicio sisti, & iudicatum soluendo, coram suo Iudice competente, *l. sciendum in princ ff. qui satisd. cogant.* uel si fideiussores non habuerit, res poterit sequestrari *l. si fideiuss.* § *fin. ff. eodem*, uel cautionem date de re exhibenda, & non baractāda, ut resoluit *Marian. in cap. fanè num.* 4. *de foro compet. Ias. in d. l. si fideiussor.* § *fin. nu.* 1. *& caeteri in l. non alias* §. 1. *ff. de iudic.* & in praxi uidi compluries hanc quaestionem occurrisse, & arrestata bona mobilia ad instantiam creditorum pro eorum creditis in locis extraneis, & semper prouidimus, Vt restituerentur. Imò etiam si essent expeditae literae exequutoriales uirtute pragmaticae neque extra territorium debitoris possunt exequutioni demandari, & pignorari, nisi in casibus suspicionis fugae debitoris, & inopiae, quia extra domicilium originis, contractus, uel destinatae solutionis quis conueniri non potest; licèt bona mobilia obligata habeat in loco.

AR-

ARGVMENTVM.

Ratione contractus non datur remissio. Sed quid si ibi non reperiatur, vel Baro habeat priuilegium de causis Vassallorum contrahentium extra territorium.

Debitor carceratus, an in loco destinatæ solutionis, vel sui domicilij detineri debeat.

Debitor si suo foro renunciet, cum potestate conueniendi vbique locorum, an data mora in Regijs Tribunalibus conueniri, ac remissio denegari possit.

SVMMARIVM.

1 *Contractus ratione, quis sortitur forum, quod est alijs potentior, sicut forum delicti.*
2 *Baro si habeat priuilegium cognoscendi de suis Vassallis extra territorium contrahentibus, valet remissionem petere, si in loco contractus Vassallus conueniatur.*
3 *Vassallus in præiudicium sui Baronis non potest eius foro renunciare.*
4 *Clausula cognoscendi de delictis extra territorium, an censeatur concessa cumulatiuè, vel priuatiuè.*
5 *Verba debent intelligi, vt aliquid operentur.*
6 *Debitor obligatus penes acta, extra suum domicilium, & carceratus, cum brachio R. Audientiæ, vel M.C. an debeat remitti ad Iudicem domicilij.*
7 *Debitor non debet extrahi à proprijs laribus, & alibi detineri.*
8 *Actio iudicati realis, & personalis in loco debitoris est exequenda.*
9 *Locus destinatæ solutionis dicitur forus legitimus.*
10 *Remissio denegatur, quando quis cum iuramento eius foro renunciat.*
11 *Debitor morosus coram quocunque Iudice conueniri potest, dummodo sit Iudex competens, & num. 16.*
12 *Iurisdictionem, is qui de iure illam non habet partes dare nequeunt.*
13 *Iudicium dicitur cœptum in loco quo literæ executoriales sunt expeditæ.*
14 *Pragm. 8. de citation. quod Regia Tribunalia non procedant in causis Vassallorum declaratur.*
15 *Debitor cum iuramento renuncians eius foro, & promittens soluere in alio loco, an in Regijs Tribunalibus conueniri possit, non obstante dicta pragm. 8.*
17 *L. 1. C. de eo, quod certo loco explicatur.*
18 *Forus communis dicitur locus, vbi residet Princeps & eius Regium Tribunal, & est omnibus competens, vt nu. 14.*
29 *Ratione legis cessante, cessat legis dispositio.*

CAPVT LV.

Explicatum fuit in *præced. tract. super hac pragm. num. 150. part. 2.* quod sortitur quis sortitur in loco contractus, & si ibi reperiatur, legitimè conueniri potest, nec Baro sui domicilij; vel alius Iudex, & si esset quocunque fori priuilegio munitus remissionem petere valebit, sicut enim resolutum est, locum delicti
1 omnibus alijs esse potentiorem, sic forum contractus, cum valeat argumentum de vno ad aliũ, *l. omnem ff. de Iudic. Euerard. loco top. 50. & ita Francis. Marc. dec. 400. part. 1. Ricc. collect. 750.* vltra alias authoritates loco citato adductas. Nũc ad prædictam conclusionem aliquas vtiles limitationes adduco, quæ in facti contingentia occurrerunt, & primo.

Quid dicendum, si Baro habeat priuilegium cum clausula, vt tam ratione delicti, quam contractus Vassalli si deliquerint, vel contraxerint
2 extra territorium ad ipsum remitti debeant, an hoc casu supradicta regula cesset; quæ prohibet in contractibus remissionem. Et dum casus accidisset, quod Princeps Vetranæ Prouinciæ Hidruntinæ petijsset in Reg. Audien. esse sibi remittendam causam sui Vassalli conuenti in Ciuitate Vgenti, qui ibi contraxerat, & fuisset à Curia dictæ Ciuitatis exclusus; appellata causa, prætendebat Actor stante iuris dispositione, ac fori renunciatione debitoris, omninò illum esse in eo loco contractus cognoscendum. Sed replicatum fuit, fori renunciationem ipsi non obstare (licèt noceret Vassallos) cum in Baronum præiudicium sub-
3 diti foro renunciare nequeant; *Capyc. dec. 9. Fran. decis. 417. Giurba cons. 95.* iuris dispositio neque refragabatur, cum Rex potestatem habeat dispēsandi, & derogandi ea, quæ iuris positiui sunt, & *Franch. decis. 152.* latiùs declaraui in pragm. 1.

Inde licèt Iudex loci delicti sit omnibus potentior, tamen si Baro originis clausulam habeat, vt cognoscat de delictis extra territorium, debetur sibi remissio à Iudice delicti; *Foller. in sua praxi crim. vers. laudantur exercitatores ex n. 64.*

Et licèt replicaretur huic motiuo, dictam clausulam de delictis, & contractibus extra territoriũ
4 in priuilegio positam censeri cumulatiuè concessam, sed non priuatiuè data præuentione; et ijs, quæ adducit *D. Rouit. prag. 1. ex nu. 8. vbi de delicto* quod non censeatur facta derogatio priuilegiorum in corpore iuris, nisi expresse. Tamen fuit responsum, vt si prædicta opinio haberet locum inutile esset priuilegium, & illa clausula es-
5 set de vento, & nil operaretur, quod non est dicendum *l. si quando ff. de leg. 1.* Et propterea, quæ dicit ibi *D. Rouit.* possunt adaptari ad illum articulum, quem posuit circa delicta, de quibus originis Iudex inquirere posset etiam de commissis extra territorium; sed de remissionibus propter contractus non potest dari casus remissionis, nisi quando Vassallus foras conueniretur. Et propterea cum verba priuilegij sint abdicatiua ab omni alio foro, erat remittenda ad forum debitoris, & iurisdictionem Principis, & ita iudicauimus. Vnde vbi adest tale priuilegium datur remissio in contractibus.

Eadem discussio pluries fuit facta, cum debitoribus, qui penes acta Curiarum extranearum, & extra locum domicilij se obligauerunt de sol-
6 uendo pecuniarũ quantitates tempore conuento, quo aduenien te & non facta solutione, creditores accusauerunt obligationes, & expedierunt literas exequtoriales, super quibus brachium

Reg. Aud. vel M.C. impartiri procurauerunt, qua-
rum virtute fuerunt carcerati, vbi fuerunt reperti.
Petebant ergo debitores, ad carceres sui domici-
lij, remicti, cum de iure à proprijs laribus extrahi
7 non debeant, & alibi detineri, *Doct. in auth. qua
in prouincia C. vbi de delicto, & dox. prag. 4.* Nã
actio iudicati realis, & personalis in loco debito-
ris est exequenda, & non in omni loco, vbi Reus
8 reperitur, *l. à diuo pio §. super rebus, vbi Alex. nu.
20. ff. de re iudic.*

Creditores verò pugnabant, vt detineri debe-
rent in loco contractus, & destinatæ solutionis,
9 qui duplici ratione legitimus forus est, nam con-
tractus facit quempiam foro illius subijci, vt di-
ximus; destinata solutio tanto magis, *l. 1. C. de eo,*
quod certo loco, eo fortiùs stante fori renuncia-
tione cum iuramento, quæ est efficax ad dene-
gandam remissionem ex quacumque causa *Gut-
10 tierez de iuram. 3. part. cap. 16. Aul. in cap. 27.
prat. glos. entreguen. nu. 16. cum sequent.*

Replicabatur ex parte debitorum, tàm forum
contractus, quam destinatæ solutionis tunc ope-
rari, quando Reus, reperitur in loco, & licèt *glos.
in d. l. 1.* dicat, morosum, posse conueniri in omni
11 loco, maximè existente pacto ubique conuenien-
di, tamen intelligitur, in loco competenti originis,
domicilij, uel communis, sed non in alio extraneo,
*Doct. in l. si conuenerit ff. de iurisd. omn. iud. Borgn.
dec. 3. V iuius com. opin. 64.* quia partes nõ possunt
12 dare iurisdictionẽ, ei qui de iure nõ habet, *l. priua-
torum consensus C. de iurisd. omn. iud.* cumque
debitores in loco contractus, vel destinatæ solu-
tionis reperti non sint, ergò nulliter fuerunt car-
cerati, & proinde essent excarcerandi, vel remic-
tendi ad locum domicilij, *ex Reguera*, qui in simi-
li iudicatum refert decis. 3.

Quod motiuum esset considerationis, & ha-
beret substantiam, vt debitor esset, excarceran-
dus, si captura à Iudice extraneo facta fuisset, sed
cum facta fuerit cum brachio Reg. Aud. quæ ha-
bet in omni loco iurisdictionem, Ideò iudicaui-
mus, debitores detineri debere in loco contrac-
tus, vel destinatæ solutionis, vbi legitimum forum
contraxerunt, & vbi Iudicium erat cœptum ex
13 literis exequutionalibus expeditis, & ita *Bal. in l.
consentaneum nu. 8. C. quomodo, & quando Iudex
& Barbos. in l. heres absens §. 1. ex nu. 156. ff. de
iudic.* & sic remisimus in facti contingentia car-
ceratos ad carceres, vbi contraxerunt, & in du-
bio ad carceres domicilij debitoris.

Ex cuius inuestigatione venit resoluenda alia
quæstio: Extat inquam nouissima prag. 8. situata
14 sub tit. de citatio; vt Regia Tribunalia non se in-
tromictant in citando Vassallos Baronum, & pro-
cedendo contra eos in causis ciuilibus, nisi essent
personæ priuilegiatæ, quæ Regium forum elige-
rent, & hoc ad euitandos circuitus petitionis re-
missionum, & expensarum, vnde hinc orati Iudi-
ces nunquam subscribunt mandata iustificata,
quæ continuò prius expediebantur, ad cuiusuis
instantiam in Regijs Tribunalibus, nisi Actores
sint priuilegiati, prout continuò obseruauimus in
Reg. Aud. & cum in hac M.C. Vicariæ talem
abusum inuenissem, ex incuria Iudicum, & im-
portunitate Actuariorum ob eorum interesse, fa-
cta à me relatione Excellentissimo Duci Alcalà
Principi Vigilantissimo, & omni virtutum genere
ornatissimo, quem Deus per multos annos inco-
lumen conseruare nobis debeat, sub graui pœna
dictæ prag. obseruantiam M.C.V. mandauit sub
die 8. Nouembris 1619.

Dubium ergo est, quid si debitor cum iuramẽ-
tu suo foro renunciauerit, & constitueri se solutu-
15 rum in loco contractus, vel vbique locorum, an
data mora creditor possit illum conuenire in Ma-
gna Curia, vel R. Audientia, quæ Tribunalia de
iure dicuntur esse de foro communi, *l. Roma ff. ad
municip. non obstante d. pragmatica.* Et videtur
dicendum, quod sic quia casus ommissus rema-
net in dispositione iuris, *l. si extraneus ff. de con-
dit. ob caus.* cumque pragmatica non loquatur in
isto casu, quando debitor in loco destinat solu-
tionem, & conuenit, vt vbique locorum conueni-
ri possit, ergò standum est in eo, quod ius sta-
tuit.

Et quod morosus possit conueniri in loco cõ-
tractus, domicilij, & foro communi, dicit *glos. in
16 d. l. 1. C. de eo quod certo loco, Bal. cons. 50. lib. 3.
Chartar. decis. Genue 3.* & ratione (maximè) re-
nunciationis fori cum iuramento, nullam oppo-
nere potest exceptionem quin trahi non possit ad
Iudicem competentem: quem elegerit creditor,
de ijs quibus debitor subijci poterit. Sic *glos. in l.
1.* verbo (pro non dato) quam singularem ibi dicit
Bartol. ff. si quis in ius uocat. non ier. & commu-
nem dicit ibi *Alex. esse opinionem, & sequuntur
Cuttar. pract. quæst. cap. 10. num. 5. ac Guttier. de
iuram. d. par. 3. cap. 16.* quod debitor etiam si non
reperiatur in loco, ratione renunciationis cum
iuramento, ad Iudicem contractus trahi potest.
Et quod ratione destinatæ solutionis si debitor
non satisfecerit, in alio foro conueniri possit, sunt
verba text. in d. l. 1. C. de eo quod certo loco, ibi (*qui
17 certo loco soluturum pecuniam se obligat si solu-
tum non satisfecerit, arbitraria actione, & in
alio loco potest conueniri*) *glos. in d. verbo* (*alio
loco*) declarat, vt intelligatur de omni loco ido-
neo, vbi potest quis forum sortiri, & Iudex non
sit incompetens, cumque forus communis com-
petens sit, vti sunt illi originis, domicilij, delicti,
aut contractus, *vt in d. l. Roma, & Doct. in c. fin.
de foro compet.* & loco Romæ, quam dicit *tex.* es-
se communem patriam, est Curia, in qua Prin-
18 ceps, eiusque Vicarij resident, *vt Abb. in d. cap.
fin. nu. 45. & Barbos. in l. 2. § legatis nu. 31. ff. de
iudic.* in statu Regum, nam in Ecclesiastico adhuc
est Roma, quæ tempore Legislatorum, erat tunc
caput mundi. Et redeundo ad institutum, cum sit
in potestate creditoris eligere locum, data mora
soluendi, locus omnis subrogatur in forum desti-
natæ solutionis: propterea non obstante dispo-
sitione dictæ pragmaticæ posset defendi, vt iure
debitor conueniri valeat, & citari apud Regia
Tribunalia, Cum enim remissio denegari potest,
quia vt dixi cessat in contractibus. Ergo intentio
pragmaticæ, quæ est non vexandi subditos, quo-
rum causæ sunt remictendæ, ne partes expensis,
& laboribus in petendo talem remissionem de-
fatigentur: cumque cesset hoc casu ratio, & inte-
ntio dictæ pragmaticæ, cessare debet legis dispo-
sitio, *l. adigere § quamuis, ff. de iure patron.* Si
19 enim debitor sortitur forum communem, simili-
cre

creditor elegerit,& in contractibus,non datur remissio,ergò nil cõmune habet dispositio pragmaticæ cum quæstione nostra.

Et dato hoc assumpto pro vero;neque comparente Barone debitoris petendo à Regio Tribunali causæ remissionem,esse et concedenda: nàm datur remissio eis, quia causæ primæ sunt cognoscendæ in loco domicilij rei, tanto magis respectu Baronis,qui de illis est inuestitus: sed quando quis sortitur de iure forum,vti ratione delicti, vel destinatæ solutionis, non fit remissio, nisi esset particulari priuilegio aliquis Baro munitus, vt posset retrahere suos subditos, etiam extra territorium delinquentes,vel contrahentes, vt supra diximus. Considera quæso, quia noua est apud me quæstio,& nouum assumptum. Sed ex prædictis veritas apparet.

ARGVMENTVM

Exemptus aliquo priuilegio à iurisdictione Baronis,an si ibi delinquat, vel in contractu foro renunciauerit, ab ordinario Officiali loci puniri,& conueniri possit.

Milites, quando pro debitis contractis post militiam carcerari possint.

Vassallus exemptus à iurisdictione Baronis, an etiam sit immunis a iure reuerentiali, & debitis obseqnijs, & contrafaciendo ab ipso puniri possit.

SVMMARIVM.

1 *Vassallus exemptus à iurisdictione Baronis si delinquat extra causam officij sui, punitur ab officiali Baronali.*

2 *Iudex ordinarius cognoscere potest Officialem maiorem ibi delinquentem,delegatum.*

3 *Famulus Magistratus,eiusque Actuarius delinquens, tàm intuitu officij, quàm extra, ad illum est remittendus,& non dicitur suspectus.*

4 *Vassallus a Baronis iurisdictione exemptus,si in ciuilibus renunciauerit suo foro, potest conueniri in Curia Baronali,& nu.7.*

5 *Miles renunciare potest quoad se, in ciuilibus eius priuilegio. Fallit si compareat pro eo Magister militum,vt nu.7.*

6 *Alteri per alterum iniqua conditio inferri non potest.*

8 *Miles pro debito contracto post militiam carcerari poterit, si dolose contraxisset, vel bona occultasset.*

9 *Miles carcerari poterit pro debitis contractis causa gabellarum,afflictus, & negotiationum.*

10 *Miles, vel alius exemptus, delinquens poterit à suo Iudice delictis inquiri, & nomine superioris carcerari, si qualitas delicti exposcat capturam.*

11 *Vassallus exemptus a iurisdictione Baronis, non est exemptus à iure reuerentiali, & ab obsequijs. Fallit ob magnam dignitatem, sed adhuc tenetur ad talem qualem reuerentiam, num. 13.*

12 *Obsequiales opera,nec pacto, nec præscriptione remitti possunt.*

14 *Filius in magna dignitate constitutus, etiam quod Pater sit humilis, tenetur ei ad obsequia conuenientia.*

15 *Obsequia in quibus consistant.*

16 *Inimicitiæ erit argumentum,si quis non salutauerit alium,vt mos est.*

17 *Pœna non præstantis obsequia,est arbitraria.*

18 Tex.in l.nullum C.de testibus, *procedit etiam si officialis non honoretur, & quomodolibet offendatur eius honor,& iurisdictio.*

19 *Vassallus non tenetur Baroni obedire vbi est honoris suspitio,cum ius honestatis ab omni superioritate dicatur exceptus.*

20 *Doctores in domibus Officialium,quamuis maiorum,sedent,& cooperiuntur.*

CAPVT LVI.

SVnt multi, qui à Baronum iurisdictione sunt exempti, licet eis subditi sint, uti si reperiantur priuilegiati, & alijs Iudicibus specialiter assignati, vti sunt matriculati in aliquibus exercitijs lanæ,serici,ferri,& Dohanarum, qui ad suos Officiales deputatos sunt remittendi, vt latè in præcitato tractatu declaraui ex num. 162. Princeps enim quamuis non possit regulariter vassallos eximere à iurisdictione Baronum, postquam eis concessit vtile dominium, ex causa tamen alicuius seruitij, magisterij,militiæ,& similium, potest altum dominium exercere, vt dixi suprà cap. 13.

Dubia tamen plura super hoc articulo occurrunt:& primò, quid si isti exempti delinquant in Terra Baronis,sed non intuitu officij,an tunc

1 possint ab eo cognosci,& puniri, & de hoc dixi multa *in prac.tract nu.*185. *& prag. ead.p.*1.*nu.*228. distinguendo,quòd si extra causam officij delinquant, tunc uti priuatæ personæ reputantur,& proindè à Barone puniri possunt, & nunc addo *Cancer.var. resol.cap.*13. *lib.*3.*nu.*221. *Farin.in fragm.nu.*973. *GiuZar. decis.*24. *Caual.com. opi.* 897.*ex nu.*766.*Caball casu* 53.qui dicunt, etiam delegatos Principis delinquentes in loco Baronis ibi sortiri forum; Et quod Iudex ordinarius pos-

2 sit punire maiorem probat *tex. in l. Officiales C. de offic. Rect.Prou. Carau. in ritu* 49. *num.*14 & benè ibi *Caball.*

Si verò delinquentes essent de familia alicuius Magistratus,qui haberet iurisdictione abdicatiuam, & priuatiuam à quocumque, & tunc siuè intuitu officij,siuè extra deliquerint remittendos esse ad suum Præpositum,communiter affirmant

3 DD. ità quod tàm famulos, quàm actuario inseruientes,ab ipso esse recognoscendos, dixerunt *Thess.decis.*22.& latè *Gratian. discept.*340. *cum seq. & declaraui singul. meo* 12. & licèt potius suspectus esse deberet Officialis, circa cognitionem suæ familiæ, *c.cum contingat de foro compet.Inno.in c.dilectus, de pœn.* tamen contraria opinio est recepta,*Gratian. discep* 341. *num.* 14. *Clar.q.*35.*Franc.dec.*407.*D.Rou.prag.*28. *de off. S.C.*cumque multa super hoc dixerim nunc, & prius,alia verba non effundam.

Secundò fuit controuersum, quid si exempti in ciuilibus negotijs renunciauerint eius foro, an iure legitimo, in Curijs Baronalibus conueniri

4 poſſint, & præcipuè milites an poterint ſibi præ-
iudicare, ſi ſunt de ſtipendiatis, qui ſortiuntur
forum magiſtri militaris, *tex. in l.ſi quis in con-*
5 *ſcribendo,C.de pact.*dicit ad literam, quemlibet
poſſe ſuo foro militiæ renunciare, ibi (etiam cin-
gulum militiæ, vel dignitatis)& confirmant ibi
glo.& Dec.Barboſ. in l.alia. §.eleganter nu.20.ff.
ſol.mat.Gom.var.reſol.tom.2.cap.12.nu.54. Ce-
*ual.comm.opinion.q.*688.& veram, ac commu-
nem teſtatur *Gutt.de iuram.cap.16.par.*1. quod
ſaltim ratione iuramenti renunciatio ſit ſeruanda.

Alij contrarium dixerunt,priuilegium reſpice-
re ordinem, vndè ei non poteſt præiudicari, nam
6 alteri per alterum iniqua conditio afferri non po-
teſt ex vulgata regula;*argum. ex cap. ſi diligenti*
de foro compet.& ſic Fontan.de pact. nupt.clauſ.
3.gloſ.3.nu.39. Caball.reſol. crim.caſu 225.Mu-
ta deciſ.63.

In dè in facto, dum Miles quidam conſtituen-
do ſe debitorem alicui: renunciaſſet foro militari,
& eius priuilegijs,dum fuiſſet accuſata obligatio
penes acta,& carceretus, allegabat exceptionem
fori, vel quòd tenebatur in quantum facere pote-
rat, & ſic non debebat carcerari: vt diximus in
*precit.tract.ſuper hac pragm. par.1. num.*320.Et
dum eſſet replicatum ei obſtare renunciationem
cum iuramento,fuit de entus, & opinio hæc ha-
7 bita pro vera,quoad renunciantes, ſed ſi pro iu-
riſdictione tuenda compareret Iudex ipſius ſub-
diti,tunc puto ſeruandam eſſe opinionem,vt re-
nunciatio non noceat, & ita videtur conciliare
opiniones *Fontan. loco citato*: verùm ſi Miles eſ-
ſet monitus pro cauſa militiæ, tunc exceptio ho-
ſtica ei opitularetur.*Franch.deciſ.286. Graſſ.de*
except.cap.3.ex nu.19.

Et antequam ad alia diuertar, limita id quod
dixi, Militem non poſſe carcerari pro debitis cō-
tractis poſt militiam,*vt DD.in l.miles, & l.item*
*miles.ff.de re iudic, Peguer. deciſ.*222.ſi ille do-
8 loſè contraxiſset,vel bona occultaſſet, quia tunc
ſemper carcerari poterit. *Bart.in l.fin.§.hac actio*
ff.quæ in frau. cred. gloſ. & DD.in cap. inter de
purg.canon. Tiraq. in terminis de Nobilit. cap.
24.Cancer.var.reſol.lib.3.cap.17. nu.158.& Gu-
tier.de Iuram. cap.15.par.1. qui infert ad omnes
alios,qui habent priuilegium ne carcerentur, vti
ſunt Mulieres, & alij,nam ob præſumptum do-
lum,verum,vel coniecturatum, perdunt priuile-
gium; nempè, ſi poſtquam contraxerit debitum,
bona donaſſet,vel occultaſſet.

Item Milites carcerari poſſunt pro debitis cō-
9 tractis cauſa affictus gabellarum, territoriorum,
aut cauſa negotiationum;nam cum ab ijs,vti ſe-
paratis ab habitu, & profeſſione militari abſtine-
re debeant,*l.Milites,C.de locato*, contrafacien-
do,priuilegium militare amittunt *ad tex. notabi-*
lem in l.vnica C.in quib. cauſ.milit. & probat
*pragm.*16. *§.9.de Milit.*& ſic continuò prouiſio-
nes contra eos expediuntur ab Auditore exerci-
tus,& Collater.Concil. Item carcerantur pro de-
bitis contractis ante militiam, ut ſupra cap.43.
in fine.

Inſuper in caſibus, in quibus locus eſt excep-
tioni fori aduerſus Iuriſdictionem Baronis, An
ipſe poſſit delinquentem inquirere, & ſi qualitas
10 delicti expoſcat, carcerare nomine Superioris;

Dic hanc auctoritatem non eſſe ab Ordinario ab-
dicatam,*arg.tex.in l.nihil, & l.defenſores C. de*
Defenſ.Ciuit.Gregor. Lopez.par.5. tit.9.l.2.gloſ.
verb penden.Cancer.var.reſol.lib.3.cap.13 num.
127.& proindè inquirere, & carcerare non dene-
gatur,certiorando tamen ſtatim Superiorem.

Poſtremò pro coronide huius articuli, notan-
dum duxi, Vaſſallos exemptos a Iuriſdictione
Baronis,ex aliqua cauſa, vel priuilegio, non per
hoc eſſe exemptos à Iure reuerentiali erga Do-
minum, cum obſequia ei naturaliter debeantur,
11 & omni iure præſtanda ſint, *Bal. in l.fin. C.de*
oper.libert. vbi quod licèt Baro locet ſuam Terrã
cum Iuriſdictione alteri, non per hoc Vaſſalli sũt
à nexu obligationis operum obſequialium exem-
pti, & *Caſſan. in cathal. gloriæ mundi conſid.72.*
*par.1.*aſſerit, tales operas obſequiales pacto, nec
12 præſcriptione remitti poſſe, & ſic *Abb. in cap.cũ*
venerabilis de cenſ.Gomeſ.in §. pœnalis Inſtit.de
*action.col.*14.Verum Vaſſallus exemptus ratione
grauis dignitatis, quamuis non erit obligatus ad
tantam reuerentiam, tamen tenetur talem qualẽ
13 conuenit præſtare, *Put. deciſ.*113.*lib.*3. Et indè
filius ſi erit in magna dignitate, & Pater ſit vilis,
tenetur eum filius honorare, & obſequia conue-
14 nientia præſtare, *arg.tex.in l.1. ſin tamen ſocius*
C.com.ſer.manumiſ.Bal.in l.1. in ſecunda lectio-
ne in fin.C.de reuoc.donat.

Obſequia conſiſtunt in ſe diſcoperendo, aſſur-
gendo,ſalutando, ſollemnibus diebus viſitando,
15 & alij quos enumerat *Caſſan. in catal.gloriæ*
mundi par.1.conſid.12.cum ſeq. alias quis præſu-
meretur paruipendere,& deſpicere Superiorem,
& dum quidam Baro carceraſſet quemdam Ca-
pitaneum Cohortis militum nouæ militiæ,qui nõ
eum ſalutauerat,præcipuè dum ſternutaſſet, quia
erat liuor inter eos, cum habuiſset recurſum ad
R.Aud.Principatus, diximus non grauaſse eam
Curiam, quia hoc obſequium præſtari debebat
etiam inter æquales, *Luc.de Pen.in l.1.C.de com.*
*qui prou.reg.Gratian. diſcept.*284. qui dicit, vbi
16 mos eſt, vt Mulieres inter ſe occurrentes deoſ-
culentur,ſi deficiant,erit argumentum inimicitiæ:
ſolitum namque quando non ſeruatur, iniuria
eſt *cap.Adrianus 63.diſt.gloſ. in l.ad hoc C. de*
appellatione.

Pœna autem erit ſecundum facti qualitatem:
nam aut eſt negligentia non præſtandi obſequia,
17 aut in ſpernendo,vel malè de eo loquendo: pri-
mo caſu pœna erit leuis carcerationis, vt dixi ſin-
gulari meo 74. & 139. ſecundo caſu pœna erit
grauior,*ex tex.in l.1.* & ibi *Io: de Plat.C.de do-*
*meſt.& protector.Valaſc.conſul.*100.*Giurba con-*
*ſil.*38. *Vaſq.contr.illuſtr. ſupra ſat.* Et propterea
cum etiam exempti teneantur ad prædicta, ſi ne-
glexerint,poterint puniri, & forum Baronis ſor-
18 tiuntur,dum ipſum offendunt, *l. nullum C. de*
teſt. quæ licèt loquatur in caſu ſuo, tamen ea lex
fuit extenſa,vt procedat quomodolibet offenda-
tur honor, vel Iuriſdictio alicuius, *Franch.deciſ.*
717.& 679.

Hæc enim de raro accidunt, niſi cum Baroni-
bus,qui ſunt mites,& bonæ conditionis, cum in
genere alij ſint adeò tyranni, quòd non ſolum
ſunt contenti debitis obſequijs, ſed requirunt
Iduliam à Vaſsallis,vti Dij: Cognoui quemdam

Du-

Ducem, qui non erubescebat videre Vassallos si-
bi loqui genibus flexis, quæ est species adoratio-
nis, quæ neque Regi debetur, sed soli Deo *DD.*
per illum tex. in l. 1. C. de silent. & decur. lib. 12.
Surgen. de Neap. illust. cap. 20. Item Mulieres co-
gebat ire ad tripudiandum ad Palatium, & non
sunt obligati Vassalli ad obediendum, vbi aliqua
potest dari honoris suspicio, & macula, nam ab
omni superioritate ius honestatis intelligitur esse
19 exceptum, ad *tex. in l. quod ex liberta. C. de oper.*
libert. & ibi *Doct. & in l. 2. ff. de ijs, qui sunt sui,*
vel al. iur. Bellac. com. opin. tit. 7. nu. 40. Item non
permittunt, quemquam licèt nobilem, vel Docto-
rem cooperiri, quæ est iniustitia, cum etiam apud
Regentes R. Cancellariæ, & alios Iudices supre-
20 mos domi sedeant, cooperiantur, iuxta *tex. in l.*
fin. C. de Aduoc. diuers. Iud. Felin. in rubr. extra
de maior. num. 9. vers. & adde quod Iudex. Et illi
Magistratus representant Regem immediatè in
exercitio iustitiæ, *l. item eorum §. decuriones ff.*
quod cuiusque vniu. l. municipibus. ff. ad municip.
Barones verò, qui Vassallos amare, & honorare
debent, eos tractant quasi mancipia, & de iure
pares vices alter alteri præstare debet, *Affl. dec.*
265. *Capyc. in inuest. vers. parilitas.* Prętermicto
iniurias reales, & verbales, violentias in honorem
erga mulieres. Proh. dolor, misera temporum cō-
ditio? Principatus erectus ad subleuamen, & sub-
ditorum auxilium, factus est in ruinam, & dissi-
pationem, Exurge Domine, quare obdormis vin-
dica clamorem pauperum, sed si hoc in sæculo
Vltionem non videmus, in alio potentes potenter
tormenta patientur, & verax est Sermo, Dei, Cœ-
lum, & Terra transibunt, verba eius non præteri-
bunt; Videbat enim Ioannes Angelum clamান-
tem in Cœlo, vt in Apocal. dicentem, Ve, Ve, vo-
bis qui iudicatis Terram.

ARGVMENTVM.

Filius an possit in loco originis maternæ prę-
tendere ciuilitatem, & forum, prout in lo-
co patris.

Vxor quando sortiatur forum viri, & gau-
deat illius honoribus, & immunitatibus:
Et quid in viduis, & quid in transeuntibus
ad secunda vota.

SVMMARIVM.

1 *VXor ratione matrimonij sequitur forum vi-*
ri, etiam si sit. Neap. litana, & hæres patris;
Et quid in foro speciali, distinguitur, nu. 7.
2 *Monialis facta in aliqua Ciuitate, cuius mater*
erat Ciuis, sed traducta ad locum viri sui an
debeat soluere dotem, tanquam extera, vel vti
Ciuis ex matris origine.
3 *Vxor retinet ciuilitatem suæ patriæ, licet alibi*
vadat cum marito, cum forus originis immu-
tabilis sit.
4 *Filius sequitur etiam forum originis Matris,*
quòad honores, & nu. 6. distinguitur.
5 *Filius spurius sequitur originem matris.*
6 *Filius forum originis patris sequitur.*
7 *Dignitas mariti, descendens ex genere, vel offi-*
cio, cui est annexus honor, communicatur
vxori.
8 *Vxor militis quando gaudeat eius foro.*
9 *Vxori in bonis extra dotem, non competit im-*
munitas collectarum, concessa marito.
10 *Vidua retinet omnes dignitates, & prerogati-*
uas generis, & accidentis viri sui, & forum.
Limita in dignitate respectu officij, nu. 11.
12 *Vidua si secundum duxerit virum, an gaudeat*
dignitate primi mariti, distinguitur.
13 *Maritus an fruatur vxoris dignitate. & hono-*
re tituli.
14 *Titulus est dignitas, quæ semel quæsita, nunquā*
perditur.

CAPVT LVII.

MVlier ratione matrimonij sequitur fo-
rum viri, & ibi est conuenienda, etiam
si esset Neapolitana, vt diximus in
pracis. tract. nu. 191. par. 2. adeoquod
1 licet esset hæres patris, & in loco hæreditatis fo-
rum de iure sortiatur, *vt in l. 1. C. vbi de hæred.*
tamen si matrimonio erit copulata, & traducta
à viro in locum mariti, ibi forum sortitur, *Fabr.*
diff. 5. C. de in ius vocand. & diff. 4. C. de iudic.
In quadam tamen causa fuit discussus articu-
lus, An filij dicantur habere etiam originem in
loco matris, ita quod si ibi voluerint habitare,
possint gaudere vti Ciues honoribus, quibus gau-
dent originarij: Fuit inquam posita in Monasterio
Brundusij quædam nobilis puella, cuius mater
2 ciuis erat illius Ciuitatis, & nupta in Ciuitate
Lycij: & dum dicta Monialis intendebat facere
professionem, Ciuitas, & Monasterium prætende-
debant dotem, vti solita erat dari ab alienigenis;
Parentes verò puellæ contendebant soluere do-
tem prout Ciues præstabant, quæ erat satis mi-
nor, & dicebatur, quòd dùm mater esset origina-
ria, & sua puella elegisset habitare in loco origi-
ginis maternæ, debebat gaudere priuilegio vti
3 Ciuis, nam licèt vxor sequatur forum viri, non
per hoc desinit, illam esse ciuem suæ patriæ, quia
forus originis immutabilis est, & ideò retinet
honores illius, *Bart. in l. fin. §. idem rescripserunt,*
ff. ad municip. qui dat exemplum in forensi pro-
hibito a statuto, posse acquirere bona stabilia in
loco, quòd tale statutum non comprehendat
mulierem ibi ortam, quamuis alio loco cum ma-
rito trāsmigrauerit, & sic *Bald. & Salyc. in l. 2. C.*
de iurisd. omn. Iud. Ruin. consil. 49. lib. 3. Marot.
respons. 53. qui hanc veram opinionem esse fir-
mat, & propterea inferebant, quod filij seque-
4 bantur originem matris, etiam quòad honores,
quamuis ratione domicilij, quod est forus poten-
tior, ibi debeat conueniri, vt dicam in sequenti
Capit.
Adducebatur etiam *cons. Bal. 182. lib. 2. incip.*
Statuto Veronæ, vbi statuebatur, non esse admi-
ctendos in Collegium Doctorum, nisi Ciues ori-
ginarios: & tamen fuit receptus vti Ciuis, filius
cuiusdam mulieris nobilis, quæ erat cum extra-
neo maritata. Item allegabant *glos. in l. filios, C. de*
municip. & origin. lib. 10. verbo materna, quæ di-
cit, quòd licet filius sequatur patris originem
sortitur etiam maternam iure proprio: Inde spu-
rij,

5 rij, qui ignorant patrem, matris originem sequuntur, *Affl. decis.* 384.

In contrarium fuit responsum, filios originem paternam tantum sequi, *ex tex. in l. 1. vers. sed si*
6 *ex patre, ff. de municip.* vbi probatur, quod filius ex patre Campano, & ex matre Puteolana sequitur originem patris, nisi priuilegio aliquo maternum forum habere possit, & sic *in l. assumptio §. eodem, DD. in l. origine, C. ad munic. & orig. lib. 10. Gramm. voto 10. Boer. decis. 13.* Nec obstare dicebantur adducta in contrarium: nam procedunt quando filius esset natus in loco materno, nam ratione ortus iuncta origine materna, de aequitate asserit *Bald.* fuisse illum in Ciuem receptum, & sic intelligitur *glo. in d. l. filios*, vt habeat locum, si filius nascatur, & ibi domicilium trahat, & nō alias, prout in indiuiduo respondit *Cutter. cons. 7.* Cumque casus de quo agebatur esset dubius, ex quo ista filia erat nata in loco materno, quamuis posteà pater continuò ad suam patriam habitauerit, & cum illa intendebat ibi perpetuò permanere, partes inter se transigerunt, & parum vltra dotem solitam à Ciuibus dari fuerunt contentae, sed ex praedictis veritas apparet.

Insuper ad praedicta vtilis inuestigatio est, & difficilis, propter differentes leges, & iura, quae ad
7 inuicem pugnare videntur. An vxor sequatur forum viri sui domicilij, ac etiam forum speciale marito concessum, ratione alicuius priuilegij, Et circumscripta longa disputatione, quę posset fieri, conclusiuè ea distinguendo concordabimus: aut enim tractatur de dignitate mariti descendente ex genere, & ea communicatur vxori, *l. fin. C. de incol. lib. 10. & l. mulieres, C. de dignit. lib. 12.* Vel tractatur de alia dignitate mariti, perueniente ex officio ei collato, cui est annexus honor, & administratio, & similiter immunitas, & fori priuilegiū ad eam extenditur viuo marito, *l. sordidorum, &* ibi *glos. C. de excus. muner. lib. 10. & l. 2. C. de Epis. & cler.* aut maritus consequutus fuit officium non habens dignitatem annexam, sed ministeriū, & tunc priuilegium mariti non communicatur vxori *l. semper, §. immunitatis ff. de iure immun. Bart. in l. maximarum, C. de excus. muner. lib. 10.*
8 *in fine, Franch. decis. 363.* Hinc vxores militum, non gaudent foro, *l. 1. C. de vxor. mil.* nisi essent milites cum dignitate, *vt DD. in d. l. & in l. vnica C. de castr. dign. lib. 12. Tiraq. de nobil. c. 8.* prout aiunt de vxoribus clericorum, qui ratione ordinū dicuntur habere dignitatem annexam, vt sunt illi, qui viuunt lege Graecorum, *Crass. de effect. cler. art. 1. nu. 155.* & sic intelliguntur decisio. *Capyc. 76. & 172.* & interpraetatur *text. in l. in sacris 3. C. de prox. sacr. scrin. & l. fin. C. de praepos. agent. lib. 10.*

Inde priuilegium immunitatis uectigalium, & collectarum marito concessum, non competit
9 vxori in bonis extra dotem, *Castrens. cons. 329. lib. 1. Alex. cons. 207. lib 6. Palac. in rubr. de donat. inter. vir. & vxor. §. 31. Ottalor. de nobilit. 4. par. cap. 8.*

Item si priuilegium esset personale, non communicatur cum vxore, nisi lex exprimat, *l. 1. C. de in ius vocand. l. Princeps, ff. de legib.* quae disponit, non esse eandem iuris dispositionem cum Regina, vti est in Rege, *Doct. in l. si maritum, ff. solut. matrim. Tiraq. de leg. connub. gl. 2. nu. 55.* & ex dicta distinctione decidere poteris omnes quaestiones, & concordare iura pugnantia, quae sic distincta non reperies.

Quid autem erit de iure respondendum cum Viduis, an forum mariti retineant, & eius dignitatem: Dic quod omnes praerogatiuas nobilitatis
10 mariti, generis, & accidentis retinent, ac eius forū *l. si a §. vidua, ff. ad municip. l. quoties, C. de priuil. schol. lib. 12. l. pen. C. de fabric. lib. 11. Surd. decis. 330. nu. 27. cum seq. Ann. cons. 108. Capyc. in inuest. fol. 45. vers. amplia secundo.* Inde viduae intitulantur dignitate Comitissae, vel Marchionissae, aliorumque titulorum mariti mortui, *de Ponte cons. 31. à nu. 8. Palac. in rub. de donat. cap. 31. nu. 8. Ottalor. de nobil. lib. 4. cap. 8.* Si verò tractaretur de dignitate mariti, respectu officij, eo mortuo extinguitur, *l. semper §. immunit. ius, ff. de iure immun. l. Medicos C. de profess. lib. 10. Tiraq. re-*
11 *gula cessante causa, num. 107.* Nobilitas tamen remanet, *Guid. Pap. decis. 379. Fabr. diff. 3. C. vbi Senatores, Barbos. in l. quia tale, ff. sol. matr.*

Si verò Vidua transeat ad secunda vota, an gaudeat nobilitate primi viri, videtur, quod non;
12 nàm quae prioris mariti est oblita, à priore non adiuuabitur, *Guid. Pap. decisio. 349. & Tiraq. de nobil. cap. 18.* Sed contrarium probat *tex. in l. mulieres, C. de dignit. lib. 12. & in l. foeminae, ff. de Senat. l. cum te, C. de nupt.* nempè eam non perdere nobilitatem primi viri, nisi nupserit alio, satis imparis conditionis primi, & propterea iure possit retinere titulum, Don, vel Comitissae, quo maritus primus fruebatur, licet secundus vir non habeat, *Fontanell. de pact. nupt. claus. 7. glos. 3. par. 15. ex nu. 59.*

Et sic seruatur etiam in fortiori casu in marito, qui licet non corruscat radijs vxoris, vt in *d. l. foeminae*, adeò quod ducens vxorem nobilem, nihil
13 nobilitatis, aut honoris ex ea consequitur, si ipse sit ignobilis, *vt ex l. fin. C. de nupt.* attamen Consuetudo praeualuit, vt ex persona vxoris quis dignitates consequatur, in tantum quod nubens cū vxore titulata, gaudeat titulo illo, *de Curt. in suo diuersor. feud. fol. 12. à nu. 24.* & etiam post mortem vxoris, & post transitum mariti ad secunda vota, vt videmus in facto cum Ill. *D.* Tiberio Carafa, qui licet titulum Principis Bisiniani ab vxore Vrsina acceperit, dùm secundo loco contraxerit matrimonium cum Principissa Scyllae, vtroque titulo decoratur: Titulus enim de per se perpetuus est, & dignitas, quę semel quęsita taliter re-
14 manet ossibus infixa, quod nunquam perditur, adeò quod etiam refutato, vel uendito feudo, quis uocatur Dux, uel Comes, *Regens de Ponte cons. 51. num. 10.*

ARGVMEMTVM.

Continentia causae licet non detur in criminalibus, an autem ne poena diuidatur, sed vnica fiat sententia, plures informationes in diuersis Curijs captas contra reum, superior ad se auocare possit, nouè discutitur.

SVM-

S V M M A R I V M.

1 *COntinentia, & indiuiduitatis ratione, cessat causæ remissio in ciuilibus.*
2 *Continentia causæ non datur in criminalibus.*
3 *Inquisitus carceratus potest imparari ab alio Iudice, vt si remaneat locus pœnæ, illi remictatur, & nu. 10.*
4 *Tribunal superius, habens potestatem cognoscēdi reum, de vno delicto, si ille sit inquisitus de alijs criminibus in alijs Curijs, omnia auocare potest, & de omnibus illum punire.*
5 *Inquisitus de pluribus delictis, plures pœnas exiliares merentibus, potest relegationis pœna puniri ex pluribus, vnam maiorem pœnam augendo.*
6 *Indiuiduæ dicuntur causæ, quando si diuiderentur perplexitatem adducerent.*
7 *Connexorum vnum debet esse iudicium.*
8 *Pœnæ non debent diuidi, quando ex pluribus vna potest fieri.*
9 *Continentia causæ non datur in criminalibus respectu plurium personarū, secus respectu vnius, nam possunt plures causæ accumulari, sub vno Iudice.*
10 *Carceratus pro vna causa criminali, quando possit recomendari pro alia.*

C A P V T LVIII.

CEsset remissio causæ ratione indiuidui-
tatis, uel continentiæ *ex l. 1. ff. de quib.
caus. ad eundem Iudic. datur*, & dicit
*Auend. quòd accumulatur forus fore,
cap. 1. de exeq. mand. vers. in cap. vigesimaoctaua
1 causa attribuitur ad forum*; Et hæc conclusio præ-
cipuè vendicat sibi locum in causis ciuilibus, vt
diffusè explicaui *in prac. tract. nu. 196. par. 2.* Sed
in criminibus videtur, non posse dari indiuiduita-
tem, & causæ continentiam, vt quilibet ex reis nō
possit ad diuersos Iudices remicti, licet diuersæ
sententiæ possint oriri, *Franch. dec. 426.*
In pluribus tamen causis grauibus, in Regijs
Audientijs introductis, & ad eas pertinentibus ex
delegatione, vel ex electione fori prætendebam,
posse Tribunal procedere ad punitionem non
solum delicti, de quo ipsa Regia Audientia pote-
rat procedere contra reum, pro crimine capitali;
sed de omnibus alijs de quibus ille reperiebatur
inquisitus in Curia Baronali sui domicilij, vel ori-
ginis, aut delicti, Et dùm casus accidisset, Mar-
chio Oiræ pugnabat non consignare copias in-
formationum cuiusdam sui subditi criminosi, &
dicebat, vt Regia Audientia illum expediret pro
causa delegata a S. E. & pro alijs, in quibus repe-
riebatur inquisitus in sua curia, si remenebat lo-
cus pœnæ, ad ipsum spectauerat reum punire.
Vndè fuit altercatum, si potuissemus dictas
2 causas auocare: Ex parte ergò Baronis asserēba-
tur, in criminalibus non dari continentiam causæ,
sed posse, & debere diuidi, ex *Franch. loco supra
citato*, & ante eum *Vrsil. ad Affl. decis. 213. nu. 8.
Farin. quæst. 100. cap. 3. n. 143.* & in terminis, quā-
do vnus, & idem reus est inquisitus in diuersis lo-
cis, quod possit emparari; vt si remaneat locus
pœnæ remictatur Iudici originis, vel delicti, pro
3 inquisitione, de qua reperitur actinctus, & hanc
esse practicam aiunt *Carau. ritu 269. nu. 14. Fol-
ler. in prax. crimin. verbo, carcerentur. num. 26.
Farinac. quæst. 7. nu. 42.* cum alijs ab eis coacer-
uatis.
Contrarium tamen ex parte Regij Fisci noui-
ter fundauimus, quod quando Tribunal maius
est competens, super causa capitali quæ urget, iu-
4 re poterit ad se auocare alias inquisitiones existē-
tes in alijs locis contra reum, vt is vnica pœna,
& sententia puniatur, non ratione continentiæ
causæ, sed nè pœna diuidatur, & vt ex pluribus
mixtis unum supplicium conficiatur, & non plu-
res fiant sententiæ, ex quibus reus non ueniret sic
explicitè punitus, propter perplexitatem, & di-
uersitatem pœnarum: Si enim ex uno delicto
reus ueniret ad tempus ad triremes condemnan-
dus, & esset posteà eo finito cognoscendus de
alio crimine, de quo similiter esset pœna triremiū
plectendus, non esset magis congruum, ut unica
uice condemnatio sequatur de omnibus: sicque
si ex pluribus delictis pœnam exiliarem meren-
tibus quis eodem tempore cognoscatur, non nè
5 de iure ex omnibus posset ad relegationem con-
demnari? *vt Gramm. voto 17. Marsil. sing. 378.
Carrer. §. circa lo fine, nu. 107.* Ideò rectius, & ad
absurdum uitandum, melius erit, ut reus una ui-
ce, unica sententia, & pœna puniatur.
Quod assumptum, super iuris conclusionibus
permanet; regula siquidem est, causas dici indiui-
6 duas, quando si diuiderentur; perplexitatem, &
absurdum adducerent, & tunc licet illæ de per se
separatæ sint, tamen apud unum Iudicem sunt
remictendæ, *Menoch. de arbit. Iudic. casu 571.* &
perbellè *Cancer. lib. 3. var. resol. cap. 1. nu. 50.*
Insuper connexorum unum debet esse iudiciū
*l. 1. ff. de quib. reb. ad eundem Iudicem, Menoch.
7 casu 95.* Et causæ connexæ tunc non diuiduntur,
quando una confert ad perfectionem alterius, ut
ibi *Menoch. nu. 5.* Cumque perfectio punitionis
rei plena erit, si omnes inquisitiones simul uniam-
tur, ut unica nascatur pœna, ergò cum connexi-
tas de iure operetur, ut forus foro attribuatur, ut
diximus supra, ergò unum debet fieri iudicium;
& maximè si erit apud Magistratū maiorem, ut
dictat *Const. Regni, incip:* Contingit, la seconda,
& *Barbos. in l. heres absens, §. proinde, num. 129.
ff. de iudic.*
Item adstipulatur, concursum plurium inqui-
sitionum in reo, facere vnum iudicium indiui-
duum, quod si separetur, non remaneret adæqua-
tio, & ex separatis sequeretur absurditas, quo ca-
su ratione indiuiduitatis, unus de congruo debet
8 esse Iudex, *Gratian. discept. 529. nu. 17.* Cumque
ut dixi ex pluribus, & diuersis informationibus,
& sententijs non posset dari unica, & perfecta
pœna; sed perplexitas, & diuersitas, una ad remi-
gandum, alia ad exulandum, uel alia in pecunia-
riam, quæ stare non posent eodem tempore, er-
gò ad euitaoda prædicta inconueniētia, iure pos-
se Regia Tribunalia auocare ad se alias rei inqui-
sitiones in alijs Curijs existentes dicebam: & in
indiuiduo ità innuit *Peguer. decisio. 224. & Fabr.
diff. 1. C. de iudic. & diffin. 26. C. de iurisd. omn.
Iudic.* quòd ratio criminis priuilegiati trahit ad
maiorem Iudicem omnia delicta commuoia, &
ita

ita *Capyc.dec.* 122. qui licet dicat, esse præheminentiam Magnæ Curiæ Siciliæ trahere ad se causas, non per hoc inferri debet, vt sit ius singulare; nàm ibi præheminentia est particularis, quia indistinctè auocat, nos loquimur in casu supradicto paruculari secundum tramites iuris.

Nec obstat *decisio Franch.* in contrarium adducta, in criminalibus non dari continentiam causæ, nàm loquitur circa diuersas personas: erât
9 enim ibi plures inquisiti, & prætendebat Magna Curia de omnibus cognoscere, & non remictere aliquem suo Baroni, & fuit dictum, non esse inconueniens, ut quilibet à suo Iudice puniatur, Casus noster est diuersus, nàm causæ omnes, & plures conueniunt in vna persona, & sic ex diuersis non est facienda illatio, *l. Papinianus, ff. de minor.*

Minusque refert practica allegata, carceratum pro vna causa posse recomendari ab alijs, vt remictant, quando est expeditus ab eo, qui illum iure detinet; & est competens ad cognoscendum: nam procedit, quando Iudex qui detinet, non est
10 competens recognoscendi reum de alijs inquisitionibus: Pone, quod Iudex delicti cognoscat quenquam extraneum, quia deliquit ibi, quapropter sortitur ibi forum, & non tenetur remictere, *vt Franch. decis.* 37. Is enim non poterit auocare, & trahere ad se alias inquisitiones, de quibus est reus inquisitus in loco domicilij, quia supèr ijs iurisdictionem iudicandi habere non potest, & sic in alijs Baronibus paribus, sed in Magna Curia, & Regijs Audientijs, quæ dicuntur habere ordinariam iurisdictionem super omnibus, *l. Roma, ff. ad municip. Frecc. de subfeud. tit. de offic. Mag. Iustit. Carau. ritu* 53. *& Vin decis.* 401. data causa trahendi, & accumulandi forum, cessare debet Baronis prætensio: Et quamuis ratione inuestituræ, præseotato priuilegio causæ Vassallorum debeant remicti, vt plenè superios explicauimus, limitatur in multis casibus, eis de iure exceptis, quos passim suprà in hac pragmatica narrauimus, inter quos hunc casum posse defendi, puto, quando forus foro de iure accumulatur, & sic iudicauimus.

ARGVMENTVM.

Tutores plures administrantes, quando insolidum conueniri possint, & an indiuidua dicatur causa rationum, vt omnes simul sub vno Iudice computa præstare debeant.

Causa possessorij, & petitorij, an sit indiuidua, ita quod apud eundem Iudicem debeat terminari: Et quot modis dicatur continentia causæ.

SVMMARIVM.

1 Administrator quilibet, insolidum tenetur.
2 Tutor quilibet habet actionem insolidum.
3 Exceptio diuisionis, tunc habet locum, quando omnes administrarunt.
4 Rationes sunt indiuidua, quando omnes administrationem exercerunt.
5 Administratores plures, sub vno Iudice sunt conueniendi.
6 Iudex qui fuit competens in possessorio, an debeat esse in petitorio, & detur indiuiduitas Iudicis.
7 Indiuidua reputatur causa decoctionis Banci, vel mercatoris graduationis.
8 Forus foro accumulatur in multis licet non adsit causæ continentia, & num. 10.
9 Continentia causæ, quot modis dici possit.
11 Indiuiduitas causarum, qualiter cognosci possit.
12 Causa fideicommissi, actio hypothecaria, & causa alimentorum, sunt indiuiduæ.
13 Emergentia, connexa, & dependentia, quæ dicantur.

CAPVT LIX.

ET continuando materiam, quam in præcedenti Capitulo tractaui, vt quando causæ sunt indiuiduæ, omnes correr in ciuilibus differentijs, apud vnum Iudicem siot vocandi, & non debeatur remissio, & multos casus posui in præcedenti commentario nu. 199. quando causæ dicantur de iure indiuiduæ: Nunc liceat mihi addere alium, quem in facto accidit.

Io: Antonius Baldus Terræ Petræ Paganæ fuit vnus ex tribus tutoribus pupilli Marij Baldi, & fuit insolidum impetitus ad reddendas rationes tutelæ, & duo dubia fuerunt discussa, An insolidum potuisset conueniri, vel pro parte, Secundo, si pro parte teneretur, an iuridica esset exceptio, vt simul rationes omnium contutorum videantur, dum indiuisim omnes administrauerint, & sub vno Iudice rationes sint recognoscendæ; Cumque questio vtilis sit, ideò notandam hic duxi. 1

Ad primum diximus, non habere de iure difficultatem, vt quilibet administratorum insolidū possit conueniri, quando tutela non est diuisa, est
1 tex. in l. 2. C. de diuid. tutel. l. 1. C. de transact. vbi glo. & DD. rationem dat acutissimus illi Cuiac. tit. de muner. Magist. lib. 11. quod sicuti quilibet eorum habet in solidum administrationem, l. 1.
2 C. si ex plur. autor. sic & in rationum reditione quilibet insolidum conueniri potest, cùm eadem ratio debeat esse in contractu, vt in distractu, *l. nil tamen naturale ff. de reg. iur. Euerar. loco top.* 39. & latius sequitur *Mastrill. dec.* 15.

Verùm si conuentus uti voluerit beneficio diuisionis à lege tributo, ut conueniatur de eo quod gessit, tunc ope exceptionis, non potest nisi pro
3 rata sua conueniri, & condemnari, *l. 1. §. nunc tractemus ff. de tutel. & rat. distr. Boer. decis.* 59. *Ronchegal. de duob. reis l. 9. nu.* a 19. *Montan. de tutel. cap.* 39. *ex nu.* 95. *cum seq.* Et ha exceptione per conuentum opposita, fuit admissa in iudicio.

Sed ex parte adulti asserebatur, quod postquā ille pro parte sua erat significandus, omnes simul deberentur trahi ad rationes, nàm cùm vnicum sit patrimonium, & factum unius cohæreat alte-
4 ri, rectè non poterit significari factum unius, nisi altero audito, propter absurdum, & perplexitatē, quę possent oriri, si cuiusquam rationes separatē viderentur, dùm indiuisim omnes administrarūt; Pone enim, quod aliqua partita disgregaretur à ra-

pit: nibus vnius, & agregaretur alteri, parum prodesset talis agregatio, alio non audito, qui potetit posteà se defendere in visione sui computus, & negotium laberetur in infinitum, & propterea ad euitandum circuitum, & absurdum, DD concluserunt, indiuiduam esse hanc cognitionem, tàm respectu fori, vt omnes sub vno Iudice de-
5 beant conueniri, quàm respectu causæ, vt simul significentur *Gail. obser. 32. n. 5 lib. 1. pract. obser. Montan. de tutel. cap. 39. nu. 94. Guttier de tutel. cap. 15. par. 1.* ita quod si esset vnus absens, deberet expectari, *Doct. in l. 2. C. si ex plur. tutor. Gratian. discept. 86.* Et licèt nouissimè multa in contrarium adducat *Muta decis. 32.* tamen loquitur, quando tutela, vel alia administratio sit diuisa inter administratores, sed quando indiffinitè quilibet administrauerit, omnes insolidum tenentur, & simul ad rationes redendas cogi possunt, & sic fuit iudicatum, & est articulus obseruatione dignus.

Item causa possessorij, & petitorij diuidi non potest vt in vno iudicio, seu loco cognoscatur de possessorio, & posteà in alio de petitorio; Et in fa-
6 cto, in loco rei sitæ Actor alienigena conuenit quempiam, qui ibi domicilium trahebat, super possessorio retinendi cuiusdam territorij, & obtinuit contra conuentum, vt manuteneri debeat in possessione, saluis iuribus reo in petitorio, cui sententiæ acquieuit conuentus, & actionem super reiuendicatione proposuit in eadem Curia; Actor verò fori exceptionem opposuit, vt conueniri deberet in suo foro; nàm diuersa erat actio possessorij à petitorio *l. 3. §. nil commune ff. de acq. possess.* Et actor debebat sequi forum rei, & dum fuisset exceptio reiecta, appellata causa, confirmauimus decretum, & adducebam *tex. in terminis, in cap. fin. de iudic.* quod causa possessorij, & petitorij est de iure indiuidua, licèt diuersæ sint actiones: nā vna confert ad aliam, vnde connexæ dicuntur, & vti tales, in iudicio possessorij, debet terminari petitorium, prout decisum refert *Peguer. dec. 224.*

Hinc in practica obseruatur, quod emanauit ex eodem fonte, vt quoties agatur de una hæreditate, graduatione creditorum, vel fallimento mercatoris, non potest sub diuersis Iudicibus reus
7 conueniri, licèt actiones, & iudicia sint de diuersis causis, sed apud vnum, eundemque Iudicem omnes accedere debent, & accumulatur forus foro, *Gail obseru. 22. & 32. lib. 1. Capyc. dec. 122. nu. 8. Vrsil. decis. 354. nu. 3.* Non enim dicimus de iure hoc casu adesse continentiam causæ, sed ra-
8 tione annexitatis, & conuenientiæ, plures causæ sub vno Iudice sunt recognoscendæ, *Alex. in l. nulli nu. 18. C. de iudic.*

Continentia verò causæ, quot modis dicatur, & cognosci possit, vt diuidi non debeat, DD. sparsim ponunt, sed sub hac distinctione reducitur
9 eius cognitio. Primò, quando est eadem actio, rei, & personæ. Secundo ubi eædem sunt res, & personæ, sed actio diuersa, uti possessorij, & petitorij, ut suprà dixi. Tertiò, ubi eædem sunt per-
10 sonæ, eadem actio, sed res non eædem. Quartò, ubi est diuersitas personarum, & rei, sed eadem actio, quæ ex uno fonte procedit in plures. Quintò, ubi est eadem actio, eadem res, sed personæ sunt diuersæ. Sextò, quando iudicia se habent, ut genus, & species, uti sunt adiacentia, emergentia, & connexa, Quorum omnium idem esse debet iudicium, *Menoch. de arbitr. Iud. cas. 95. DD. per illum tex. in l. si idem §. quod si mutua ff. de iurisd. omn. Iud. & Anend. lib. 1 de exeq. mand. cap. 1.* ponit uiginti duos casus, & exempla attribu-
11 tionis, & accumulationis fori ad forum, quæ in occurrenti sunt uidenda, quia singularia sunt, *Menoch. casu 371.* ponit materiam continentiæ causæ, & alia pertinentia ad eam notat *Vin. decis. 521.* apud quos recurre, nè dicta eorum transcribam.

Posui etiam in præc. tract. aliquos casus indiuiduos, ut causa fideicommissi, actio hypotheca-
12 ria, & causa alimentorum, ut uidere poteris. Quæ uerò dicantur emergentia, & connexa, uide *Mutam decis. 32. Cancer. var. resol. lib. 3. cap. 1. n. 43.*
13 *cum seq.* qui cæteros cumulant; quæ necessaria sunt ad cognitionem indiuiduitatis, & continentiæ causarum, cum sequantur naturam causæ principalis, & ad multa alia conferat talis cognitio.

ARGVMENTVM

Existente controuersia finium inter duos Barones in aliqua parte territorij, si ibi committatur delictum, quis eorum erit competens Iudex.

Si concurrat Iudex originis, & domicilij super remissione delinquentis, quis eorum sit præferendus.

Habitare, quando quis dicatur, vt priuilegijs habitatorum gaudeat.

SVMMARIVM.

1 *Forus delicti est potentior, si Iudex originis, vel domicilij non præuenerit.*

2 *Remissio non debetur, quando iurisdictio Baronis non probatur.*

3 *Regia Audientia sunt Iudices competentes de delicto commisso in territorio controuerso per Barones.*

4 *Existente dubio cuius est territorium, ubi reus deliquit, potior erit causa illius, qui præuenerit.*

6 *Forus originis est immutabilis, nec desinit per translationem incolatus in alium locum, & vide nu. 9.*

6 *Origo paterna transfertur in filium, licet alibi Pater domicilium transtulerit.*

7 *Domicilium dicitur propriè naturale forum.*

8 *Accusari, vel conueniri quis non potest in loco originis, si ibi non reperiatur secus in loco domicilij, & nu. 13.*

9 *Forus originis licèt sit immutabilis, tamen quoad iurisdictionem, præualet forus domicilij.*

10 *Subditus is propriè dicitur, qui habitat in loco.*

15 *Domicilii locus potest mutari, & extinguitur præcedens, non sic locus originis, & nu. 18.*

12 *Conueniri quis non potest in domicilio antiquo.*

14 *Habitatores dicuntur ii qui non constituerunt adhuc domicilium.*

17 *Domicilium constituitur tacitè per habitatio-*

nem decemnij, & expressè per declarationem, quod ibi intendit habitare, si adduxerit familiam, & bona.

16 *Habitatio parui temporis non operatur, vt quis possit dici habitans in eo loco.*

17 *Priuilegium concessum etiam in habitantes, & habitatores, quid operetur.*

18 *Priuilegium Brundusinum concessum euntibus ad habitandum, declaratur.*

19 *Habitans per multum tempus, si non habet animum continuandi, & permanendi, non gaudet priuilegio concesso habitantibus.*

20 *Scholaris diù permanens in loco, non dicitur propriè habitare, vt gaudeat priuilegio habitantibus concesso.*

21 *Mercator non dicitur in loco habitare, si non habet animum ibi permanendi.*

CAPVT LX.

ANtiquam illam Doctorum controuersiam, qualis Iudex sit præferendus, domicilij, vel originis, aut delicti *in prac. tract. super hac prag. ex num. 206. par. 2.* explicauimus, resoluendo, quod si reus sit in posse tertij, forus delicti sit potentior, si verò præuenerit Iudex originis, aut domicilij, is poterit de causa cognoscere, etiam si delictum sit extra territorium, ex magis recepta opinione, quicquid alij in contrarium dixerint, cùm delicta non puniantur principaliter propter offensam territorio factam, sed propter odium criminis, *Franch. dec. 37. num. 3. decis. 66. & 505. Clar. q. 39. Cabal. res. cri. cas. 162. & Peguer. decis. 87.* cum coaceruatis; ibidemque etiam narraui, qualiter debeat esse præuentio realis, vel uerbalis sufficiat; Modò aliquas notabiles quæstiones, super eadem materia prætermictere nolui.

Accidit in facto in Reg. Audien. Principatus Vltrà, quod duo Barones, Comes Montis aperti ex vna, & Baro Piæ ex altera, contendebant super materia finium certi territorij, quilibet ipsorum præsupponendo esse suum; In ipso inquàm territorio controuerso fuit commissum homicidium, & reus fuit captus per milites Reg. Aud. & ambo Barones concurrebāt ad petendam remissionem, quia delictum erat commissum in eorum territorio, & iurisdictione, & dùm esset datus terminus super remissione, testes deponebant, locū esse in controuersia dominij, & iurisdictionis; & litem esse in Sac. Cons. super possessorio, & testes vtriusque partis producti ad inuicem pugnabāt super possessione, & erant contrarij, fuit proindè dubitatum, quid erat agendum, super articulo remissionis.

Ex parte Fisci fuit dictum, quod cum iurisdi-
2 ctio Baronum non poterat fundari, non debebatur remissio, *Peguer. dec. 2. Foller. in prax. crim. vers. audiantur excusatores nu. 82.* & dum Reg. Aud. sit competens Iudex, & ordinarius in tota Prouincia, *Frecc. de subfeu. tit. de offic. Mag. iust. num. 10.* non constito cui debebatur remissio, illa
3 cognoscere poterat de delinquente, & ità fuit prouisum, & appellata causa ad M.C. fuit remissa; & conferunt adducta per *Menoc. de arb. Iud. cas. 466. & per Farin. quæst. 7. nu. 55.*

Iterum inter eosdem Barones pro eadem causa fuit disceptatum, nàm alter ex delinquentibus quorum vnus per Reg. Aud. fuit cognitus extitit captus, & carceratus per Comitem prædictum Montis aperti, & dum alter Baro comparuisset, vt causa deberet cum carcerato remicti ad eum, vel citrà præiudicium Reg. ipsa Aud. cognosceret, stante lite super possessorio in S. C. & dubietate facti, Comes replicabat, ipsum habere reum in fortijs, & præuenisse in inquirendo, & capiendo, vndè causa non erat ei deneganda, vt posset cognoscere. & dùm Collegæ essent ancipites in determinando, cum non repertissent doctrinam
4 in terminis, adduxi *doct. Bar. in l. iurisperitos §. cū oriundus ff. de excu. tut.* dicentem, quod stante ambiguitate confinium is qui in causa præuenerit, possit de delicto cognoscere, & innuunt *Clar. quæst. 38. n. 11. Hieron. de Monte tract. fin. regund. cap. 25.* & nouissimè *Barbos. in l. si quis posteà nu. 104. ff. de iud.* & ex ijs sic pūctum diffiniuimus, vt Comes citrà litis præiudicium in causa procederet.

Vlterius circà subiectum principalis materiæ est sciendum, Doctores semper indistinctè loquutos fuisse, competentes foros esse Iudices delicti, aut originis, vel domicilij, sed vtiliter, & curiosè est inuestigandum, si concurrant Iudex domicilij, in quo quis incolatum facit, & Iudex originis; vndè reus ex persona sua, vel patris originem trahit, & ambo causæ remissionem petant à Superiore, qui delinquentem habet in fortijs, quis sit præferendus.

Ex parte Iudicis originis posset dici, ipsum esse præferendum, cuius forus est immutabilis, nec per translationem incolatus ad alium locum de-
5 finit esse ciuis loci, vndè originem trahit, *l. pen. ff. de Senat. l. fin. C. de mun. & orig. lib. 10. l. 3. in princ. ff. de muner. & honor. Anchar. cōs. 37. Alex. cons. 100. lib. 3.* & quod origo paterna transferatur in filium, licèt alias domicilium transtulerit probat *tex. in l. assumptio in princ. ff. ad municip.*
6 *l. origino C. de municip. lib. 10. & Gramm. decis. 103. nu. 113.* quia vt dixi, est immutabilis origo, vt *in d. l. assumptio in princ.*

Sed ex aduersò respondetur, domicilium esse præcipuam causam iurisdictionis passiuæ, & pro-
7 prium naturalem forum, *Bal. in rub. in prin. C. si à non comp. Iud.* & est fortior, & potentior foro originis, *Cagnol. in l. exigere nu. 9. ff. de Iudic. Sal. in l. 2. nu. 8. C. de iuris. omn. Iud.* & ideò in eo quilibet potest conueniri, & accusari, etiam si ibi non repertatur, quod contrarium est de iure in alijs foris, vbi si quis non reperiatur, non potest citari ci-
8 uiliter, nec criminaliter, *gl. in cap. statutum §. 1. verbo vnam . . . Dec. cons. 352. n. 2. Rolan. de lucro dot. q. 22.* & nouè *Barbos. in l. heres absens §. fin. ex nu. 32. cum seq. ff. de Iudic.* nec obstant contraria, nàm circa forum originis, quod sit immu-
9 tabilis, est verum quoad honores, & onera personalia; sed quoàd iurisdictionem attenditur locus domicilij, & ità conciliat *Barbos.* iura pugnantia *loco cit. nu. 43.* Imò subditus propriè is dicitur, qui in loco habitationis est, *Gail. obser. 36. nu. 9. lib.*
10 *2. Menoch. de præs. lib. 6. præsump. 42. ex num. 6. Tiraq. de retract. consang. §. 9 glos. 2. nu. 21.* cum alijs ab eis coaceruatis.

Dixi,

Dixi, subditum dici, qui in loco domicilij ha-
bitat, nàm potest dari casus, vt quis domicilium
constituerit in alio loco verè, vel præsumptiuè, &
posteà illum mutauerit ad alium locum, si muta-
tio fit facta animo non reuertendi, tùnc locus pri-
11 mi domicilij extinguitur, & non est facienda il-
latio, proùt diximus de loco originis, cuius forus
non perditur per translationem ad alium locum,
nàm domicilij mutatio facit perdere incolatum,
iurisdictionem, ac priuilegia præcedentis loci, *l.
cum quedam ff. de iurisd. omn. Iud.* & ideò in do-
micilio antiquo quis non potest conueniri, neque
12 citari, *Barbos. in d. l. heres absens §. proinde p. 1.
nu. 10.* & dicam in sequenti; In loco originis non
potest quis conueniri, si non reperiatur, aliàs sic
*Bar. in d. l. assumptio §. filius nu. 2. Dec. in d. l. cum
13 quedam nu. 5. Affl. decis. 384. num 6. & Abb. in c.
postulantis de for. compet.* Et redeundo ad conclu-
sionem quæstionis propositæ, verior, ac magis re-
cepta est opinio, Iudicem domicilij præferri Iudi-
ci originis super remissione subditi, qui extra ip-
sos locos deliquerit, quia si in aliqua parte fori
originis, vel domicilij delictum esset commissum,
tùnc ratione delicti, Iudex ille esset potior; forus
enim delicti est omnibus potentior, quando non
præuenit alter, ut suprà in princ. declarauimus.

Pro complemento est sciendum, quod quam-
quam in principio huius cap. dixerim, quem for-
tiri forum ratione delicti, originis, aut domicilij,
Attamen multi Barones, & alij habent priuilegiũ
cognoscendi etiam de habitatoribus, & ij sunt,
qui non constituerunt adhuc domicilium, quod
contrahitur tacitè per habitationem longam de-
cennij, vel expressam dedicationem, & declara-
14 tionem, quod in loco intendit facere incolatum,
& non solùm voce, sed facto, familiam, & bona
transtulendo, nàm hoc casu, sine decennio dicitur
15 constitutum domicilium, vt *Gail. obser. 35. lib. 2.
pract. obser. Mascard. de probat. concl. 534. Me-
noch. de arbit. Iud. casu 86. Afflict. in Constit. Re-
gni tit. de reuoc. transeunt. ad alien. habit. & dif-
fuse Barbos. in l. heres absens §. fin. ex nu. 89. cum
seq.* Et redeundo ad articulum propositum, dato
priuilegio in habitantes, & habitatores, licèt regu-
lariter quis poterit relinquere primum forum
originis, & aliò posteà ducere incolatum, & post
illum se transferre ad aliud domicilium *l. assum-
ptio §. iurisprudentibus ff. ad municip. Dec. cons.
282.* & attenditur vltimus incolatus, & extingui-
16 tur præcedens *l. domicilium ff. eodem. Boer. dec.
13. Alex. cons. 474. lib. 4. Gratian. discept. 592.*
tamen quousque nõ sit verè constitutus vltimus,
semper remanet iurisdictio incolatus, sed dato
priuilegio vt suprà sola habitatio sufficit, vt præ-
feratur omnibus, & hanc quæstionem tetigi in
practic. tract. hac prag. n. 224. At addendum duxi,
non sufficere habitationem pauci temporis, neq;
tunc si familia non ducatur ad locum, ita quod
17 adsint dalitito præsumptiones voluntatis habitan-
di, sed requiritur mora temporis anni ad minus,
*DD. in l. de- statio § familiæ ff. de verb. sig. Gra-
tian. discept. for. 484. & 559. num. 16. & D. Rou.
prag. 1. nu. 9. de mon. Neap.* ubi quod non suf-
ficiat, vt quis gaudeat priuilegio fori vti habitans
Neapoli, si vxorem non duxerit ibi, vel domum
non emerit, tenet enim Ciuitas Neap. tale priuile-
gium, vt gaudeant habitantes, & habitatores vti
18 alij ciues, qui trahunt, & non trahuntur, vt me-
minit *Carauit. rit. 301. nu. 20.* Simile priuilegium
fuit concessum Ciuitati Brundusij Prouinciæ Hy-
druntinæ, vt illa repleretur habitatoribus, quod
19 accedentes ibi ad habitandum, à nullo Iudice
possint conueniri, & pro quocumque debito non
molestari, & multi accedebant in eam Ciuitatem,
& morabantur sine traductione familiæ, & bono-
rum, quæ asportari potuissent, vndè cùm viderem
fraudem, nunquam non probatis requisitis, quan-
do reperti essent foras, & carcerati pro eorum de-
bitis, consentiebam, vt priuilegio potuissent adiu-
uari, & conferunt, quæ notant *Gr. im. dec. 87. Af-
flict. dec. 384. nu. 11. Roman. cons. 264.*

Insuper neq; potest dici habitare, qui venit non
animo continuandi, sed pro aliqua causa, uel mi-
20 nisterio uacaret Neapoli, uel alio loco, ubi ad-
sit dictum priuilegium, licèt mora fuisset anno-
rum, nàm priuilegium operatur à principio inco-
latus, si habere possit actum successiuum, & con-
tinuatiuum, & non aliàs, sic *Bal. cons. 234. Grat.
discep. cap. 484.* & latiùs *cap. 592.* Et sic scholaris
non dicitur habere habitationem, quia non præ-
sumitur habere animum permanendi, quamuis
pluribus annis ibi steterit *l. 2. C. de incol. lib. 10.
21 Bar. in l. lex Cornel. § si tamen nu. 1. ff. de iniur.* &
ibi *Angel. nu. 7. Menoc. de arb. Iud. cas. 86. nu. 22.
Grat. discep. cap. 559.* & idem in mercatore, ratio-
ne mercium habitante, nàm nisi familiam duxerit
non præsumitur in dubio constituere domiciliũ,
nisi uoce, & factis aliud declarauerit, *vt glos. &
DD. in l. ciues C. de incol. lib. 10. Gozadin. consil.
49. Valasc. consult. 175. num. 25. Matthiens. lib. 5.
tit. 4. l. 1. gl. 5.* cum alijs ab eis cumulatis, & dixi
suprà *cap. 53. ex nu. 20.*

ARGVMENTVM

Initium delicti, vel exequutionis locus sit at-
tendendus, vt quis competens Iudex di-
catur, & potior ad puniendum reum?

Priuilegia concessa ratione personæ, an tran-
seant in successorem particularem, cui est
facta concessio, cum clausula (vti præde-
cessores tenuerunt.)

SVMMARIVM.

1 *Mandatum datum in aliquo loco de occi-
dendo, si erit exequutum in alio territo-
rio, quis dicatur Iudex delicti competens, di-
stinguitur.*

2 *Initium in delictis, alijsque actibus est spectan-
dum.*

3 *Principium cuiusque rei, potissima pars est.*

4 *Delictum si sit inchoatum in vno territorio, &
in alio consumatũ, quis dicatur Iudex delicti.*

5 *Iudex loci vbi fuit delictum tractatum, vel da-
tum mandatum, an potior dicatur Iudici, vbi
fuit delictum exequutum.*

6 *Opinio, quod Iudex præueniens obtinere debeat,
an vera sit.*

7 *Communis opinio an sit attendenda, quando de-
cisio alicuius Tribunalis est in contrarium.*

8 *Qualitas tribuens iurisdictionem, ante omnia est fundanda.*

9 *Priuilegium exorbitans à iure communi,& singulare non transit in singularem successorem.*

10 *Priuilegium censetur datum ratione personæ, quando ob merita, vel alicui magno Principi conceditur.*

11 *Cessante causa originaria priuilegii, cessat priuilegium.*

12 *Priuilegium contra iuris dispositionem strictissimam debet habere interpetrationem.*

13 *Decreta Tribunalium super remissione causarum alicui Baronis concessa, an tribuant illi quasi possessionem.*

14 *Titulus,si non exhibeatur possessio, vbi ius resistit non opitulatur.*

15 Dec.Franch.517.*exornatur,& declaratur.*

CAPVT LXI.

CONFERT ad præcedentis articuli explicationem scire, quis dicatur legitimus Iudex delicti, an ille in cuius territorio est datum mandatum ad occidendum, seu delictum est inchoatum, vel ille in cuius loco delictum habuit exequutionem, *Bart. & Castr. in l.si vt proponitur ff.de fideiuss.* aiunt, tàm in ciuilibus,quàm in criminalibus finem attendi, vbi fit consumatio actorum, sequuntur *Auend. resp. 40.num.5.Guid.Pap. decis.104. Plaz.lib.1.delict. cap.15.num.17.Duen.reg.378.num.5.Clar.pract. crim.q.38.nu.6.* Alij contrariæ adheserunt sententiæ, reum esse puniendum à Iudice loci inchoati delicti, *ex tex.in l.1. verbo inchoata C. vbi de crim.* quia in delictis attenditur initium, *l.quod ait lex §. quod ait ff. de adul. Crauet. consil.232. Mars.in l.vnica ex nu.112.C.de rap.virg.* Prima tamẽ opinio verior reputatur,vt decisũ refert *Vrs. decis.219.nu.3.*& saluatur contraria, vt procedat, quando exequutio delicti habeat inchoationem per modum continuationis, cuius exempla dant *Panorm. & Felyn.in cap.fin de foro compet. vt notant Bart.in d.§. quod ait, & in l.& si amicis ff.de adult.Farin.quæst.7.de delict.ex nu.44.Barbos.in l.heres absens §. apud Labeonem in fine de iudic.& innuit D.de Franch.decis.37.nu.5.*Cumque in hoc articulo in causa vertẽte in Reg. Aud. Salerni eruditissimas allegationes conscripserit D.Franciscus Merlinus meus Collega, tunc in Reg.Aud.& nunc in hac M.C.V. iuuenis magnæ expectationis,& omni virtute ornatus, volui eas hic inserere, vt perpetuò nostræ amicitiæ vinculũ persistat,& sunt v3.

Reuerendum Collegium Neapolitanum Societatis Iesu,vtilis Baro feudi Pollicoris prætẽdit, Leonardum de Castro nouo Ciuitatis Tursij inquisitum de crudeli, & appensato homicidio cõmisso in personam Claudij Caputi, fore remittẽdum ad ordinarium Officialem feudi prædicti, Iudicem competentem illius ratione commissi criminis,non obstante electione fori factæ per Viduam, virtute amplissimorum priuilegiorum quond. Bisiniani Principis, à quo illud habuit, quorum possessionem, & cognitionem contra miserabiles personas satis probatam dicit ex nonnullis decretis S.R.C.in processu deductis. At cõtra se offerunt Vidua,& Regius Fiscus, & cum supponatur in facto, Claudium prædictum fuisse armata manu per præfatum Leonardum, & alios insulatum, & captum in territorio Ciuitatis Tursij, & deindè ad tres dies repertum occisum in feudo prædicto; ideò nec ratione admissi criminis,nec rursus priuilegiorum hoc esse ferendum, intendunt;sequentibus in iure, & in facto validissimis rationibus.

Prima equidem,& potissima, quæ non vno iuris loco reperita est à Consultis, initium cuiusque rei esse intuendum,& spectandum,siuè in contra-
1 ctibus,siuè in delictis versemur, vt dignoscatur
quid de re ipsa statuendum sit, sic *Paulus in l.Põ-*
2 *ponius de neg.gest.* ibi (*nisi ab initio quasi vnum
negotium gesturus accessero*) Et in *l.si tamen ad
Macedon* ait (initium contractus spectandũ est,)
& Vulp.in l.si procuratorẽ mandat inquit (vniuscuiusque enim contractus initium spectandum est) *& Hermog. in l. qui id quod de donat.* dicit, causam,& originem præualere,idemque *in l.cum filiis §.heres meus de leg.2.l. si filius de verb.obligat.l.clam possidere de acq.possess.l.qui cum maior de bon.liber.* & in delictis est optimus *in l.si quis in seruitute de furtis,*ib.(*quia origo furti in seruitute facti manifesti non fuit*) & hoc ipsum statuentes rescribere *Cæsares in l.si filius famil.C.ad Maced.in l.si vxor, C.ad Velles.& eleganter in l.vn. §. res verò cum seq. C.de impon. lucr. descr. lib.10. Bal.in c.quæ in Eccles. nu.89. de constitut. Andr.in cap.1.nu.5.Imperator Lotharius,Tiraq. in l.si vnquam verb. donatione largitus nu. 257. C.de reuoc.donat.Surd.cõsil.102.nu.10. Barb.in l.post dotem nu.75.sol.matr.Tusc.tom.6.lit.P.cõcl.703.Faber in Rat.ad tex.in d.l. Pomponius de neg.gestis,Gratian.discept.forens.cap.202.n.15.* & pluribus;confirmat communis Præceptor Dominus *Rouit.ad prag.1.ad Maced.ex nu.28.*

Hoc autem ideò effectum est quia principium cuiusque rei potissima pars est, *l.1.de orig.iur.* & proindè nobilius est suo fine,qui non potest esse
3 sine illo;, vndè *Tusch. loc.cit. conclus.702.* dicit,
principium esse de essentia principati,& quod iuris est de aliquo, idem est de eius principio, *l. non ideo minus C.hered.inst.*adeò quod malum principium,etiam Deum habeat vltorem, de quo est mirabile exemplum *in Can. numquid Chain 16. de pænit.dist.1.* vbi cœpto in mente Chain homicidio fratris antequàm illud commisisset,tamquã homicidia damnatus est à Deo.Hinc infertur cautius:& tutius fore in delictis semper initium attendere,sic enim voluit *Bal. in l.2. nu.3. C.de Eunuch.*vbi ait.*& prædicta vera quando delictum est initiatum)*& consumatum extra territorium, sed si esset initiatum intrà territorium, tùnc posset ibi
4 puniri,ac si esset ibi consumatum, v3. dicit statu-
tum,quod nemo vadat ad occupandum Ecclesias cum aliqua gente armorum, & ntius in Ciuitate congregauit gentes armorum, & prosiliens extra occupauit Ecclesiam extra territorium stantem, idem dico ratione tractatus intra territorium punitur de delicto commisso extra territorium) hæc *Bal.quo loci Andr. de Bar.* nota inquit, quod si delictum est initiatum in territorio, & consumatum extra territorium,punitur in territorio, idemque *Bal.magis ,in specie in l. si quis non dicam rapere* ... *num.*

ni 10. C. de Episc. & Cler. concludit) quod in gra-
uioribus delictis, si est deuentum ad actum verbi
non punitur tanquàm pro consumato, sed extra-
ordinem, si autem est deuentum ad actum facti
proximum, & immediatum, & punitur pro delic-
to consumato) & Bart. in l. & si amicis de adul-
ter. in quo est de eo, qui tractauit, & ordinauit
Florentię homicidium, quod postea Bononię sub-
sequutum est, dicit, quod ibi puniendus est ubi
tractauit, & ordinauit, dummodò talis tractatus
non remanserit in puris finibus cogitationis, eum
5 sequitur Dominus Pres. de Franch. decis. 37. nu. 5.
qua ratione fuit in ea specie remissus Clericus ad
Archiep. Neap. Et confirmatur doctrina Bal. in l.
non ideò C. accusat. quia solus tractatus, & sola
ordinatio non punitur de iure, nisi sit processum
ad aliquem actum, sequitur Felyn. in c. fin. nu. 16.
de for. compet. & rursus Bal. in l. cunctos populos
C. de sum. Trin. quod si statuto cauetur, quod
quis in domo pro debito ciuili non possit capi, si
tamen fuerit captus extra domum, & posteà au-
fugerit in domum, poterit ratione initij licitè ex-
trahi, sequitur Cyn. in auth. si quis C. eod. & magi-
straliter Bart. in l. libellorum nu. 6. ff. de accusat.
in ea quęstione; cum quis percussit Titium in
platea, qui postea moritur in alio loco dicit atten-
dendum fore locum percussionis, & dum inferiùs
nu. 8. subdit quod in his quæ habent causam suc-
cessiuam, tempus, & locus perfecti delicti debeat
inspici, pro loco perfecti delicti, non tantùm in-
telligere debemus locum, in quo uerè fuit finitũ,
& consumatum, sed etiam illum in quo fuit in-
choatum, licèt perfectum non sit, iuxtà intellectũ
Cons. quem ipse allegat in l. semper § annus, quod
vi, aut clam, ibi (Annus autem cedere incipit, ex
quo id opus factum perfectum est, aut fieri desiit)
licèt perfectum non sit, ad theoricam Bart. in l.
non solùm §. si liberationis nu. 7. de lib. leg. Caran.
tit. 21 nu. 2. Imò fortiùs Felin. in d. c. fin. nu. 16. te-
net, quod vbi actus factus extrà territorium ha-
beret radicem, & effectum delicti in territorio: nõ
attenditur, quod persona delinquens sit extra
territorium, ex Bal. in l. actor C. de probat. & hãc
opinionem sequitur Marsil. in pract. crim. §. vl-
terius, & in §. quoniam nu. 91. C. de rapt. virg. &
Menoch. lib. 6. pres. 17. docet, quod quando finis
necessariò pendet à principio, hoc casu attenditur
principium, & si finis pendeat à principio sola ne-
cessitate causatiua, ex Alciat. Bart. in l. 1. qui pot.
in pign. & Socc. cons. 41, nu. 16. lib. 4.
Et licèt aliqui ex pręfatis Authorib. teneãt, id ve-
rum esse quoties agitur de excusando reo, secus
vbi de ipso puniendo, quo casu potiùs finis, & cõ-
summatio delicti attendi debeat, distinguentes in-
super, an principium sit licitum, & finis illicitus;
an verò vterque illicitus, vt videre est apud Fa-
rin. tit. de inquis. q. 7. num. 45. Verùm enim verò
huiusmodi doctrina nihil refert ad propositum,
cùm non agatur de puniendo, vel excusando reo,
sed tantùm de mero articulo ciuili, quis scilicet ex
duobus sit Iudex competens huius causæ, in quo
omninò affirmandum est, Iudicem loci originis,
& initij delicti talem esse, eo præsertim, quia & si
licitum sit principium alicuius actus, si tamen cũ
mutatione loci, mutetur etiam territorium, & ex
hoc lędatur iurisdictio alicuius Iudicis, tunc lici-
tum initium excusat, vnde Bal. in d. l. cunctos po-
pulos vers. nunquid ergò, tenet, quod si familia fu-
giens post reum, eum capiat in Ecclesia, incidit in
Canonem, non attento licito initio, quia læditur
ex hoc iurisdictio Ecclesiæ, & Felyn. in d. c. fin.
nu. 16. de for. compet: Bart. post firmatam superio-
rem conclusionem de principio licito subdit; sed
in hac limitatione aduerte diligenter, quia vera
est, vbi vna cum commutatione loci mutatur ter-
ritorium, nihil attendendo in præiudicium alte-
rius, secùs vbi transitus ad alium locum læderet
iurisdictionem alterius, quia licitum initium non
excusat.
Quod si tàm indistinctè posita superior con-
clusio, non videatur amplectenda, id tamen effu-
gere nemo poterit, quod DD. omnes absquè con-
tradictore uno ore fatentur, saltem vtrumque
Iudicem, & inchoati flagitij, & consumati, esse
competentem, eoque potiorem esse præuenientẽ,
ita sanè docent Io: Andr. in reg. in obscuris de
reg. iur. in 6. Cyn. Bald. & Ang. in l. 1. C. vbi de
crim. ex quo tex. id quod fundamus mirificè col-
ligitur meo videri, ibi (Vbi commissa, vel inchoa-
ta) scilicèt attenta natura illius alternatiuæ, vel
quæ habet in se implicationem, ut per DD. in c.
inter cætera de rescript. & sufficit alteram partẽ
esse veram, Menoch. lib. 4. præsum. 83. nu. 66. Ab-
bas in d. c. fin. nu. 11. de for. compet. vbi dicit com-
munem, & in c. 1. de præsum. Genan. in c. 1. §. fin.
de stat. regul. in 6. Anan. in cap. 1. de rapt. col. 3.
Marsil. in repet. l. vnic. num. 296. C. de rapt. virg.
Nullus de bannit. p. 2. tom. 1. q. 8. Clar. in prax. q.
38. vers. item pone, Mut. ad prag. Sicil. tit. 10. li-
mit. 18. nu. 57. & rursus tit. 41. nu. 109. & prace-
teris Felyn. in d. c. licet ratione de for. comp. n. 13.
doctè, satis, & eleganter distinguendo ponit fal-
cem ad radices, aut enim inquit, delictum inchoa-
tur in eodem loco, respectu agentis, & patientis,
aut inchoatur in vno respectu agentis, & in alio
respectu patientis, aut nec respectu agentis, nec
patientis est factum in alieno territorio; sed solùm
facta præparatio, vt delictum alibi committatur;
& cum posteriora duo membra præfatæ distin-
ctionis non pertineant ad casum nostrum, quoàd
primum dicit. (Prima conclusio, vbi delictum in-
6 choatur in vno loco, tàm respectu agentis, quàm
patientis, verum est, quod puniri potest à Iudice
vtriusque loci, & potior esset Iudex incohationis,
Bal. in l. si quis non dicam C. de Episc. & Cler. &
in c. 1. § iniuria de pac. iur. fir. exemplum in ca-
piente, & ligante vnum hic, & spoliante eum
alibi ductum nàm propter violentiam successi-
uam, adeò confunduntur actus, quod habetur
pro vno delicto) hæc Felyn. vbi videndi sunt eius
Additionatores, verb. delictum:
Et Farinac. cui in criminalibus nihil potest di-
ci non esse cognitum in d. q. 7. nu. 45. vers. contra-
rium, post Alex. cons. 75. nu. 6. vol. 3. & alios hanc
doctrinam constanter sequutus est. Qui potiùs
sequenti num. 47. in ea celebri quæst: an mandans
homicidium fieri extra territorium, possit puniri
in territorio per Iudicem ipsius pluribus ratioti-
bus, & authoritatibus reprobat communem opi-
nionem tenentem, mandantem debere puniri à
Iudice commissi homicidij, & mordicus subtili-
ter considerat, quod siuè agatur de puniendo
man-

mandantem pœna ordinaria delicti subsequuti,
siuè de pœna extraordinaria propter solum man-
datum, si tamen mandans sit subditus iurisdictio-
ni mandati, vel ratione originis, vel domicilij sem-
per Iudex mandati erit competens, & subdit ve-
ram rationem, quia si sola origine, vel domicilio,
lex tribuit iurisdictionem, etiam si delictum sit
alibi commissum, tantò ergò magis puniri etiam
poterit mandans, qui dicitur etiam deliquisse in
eodem loco respectu mandati, quæ sanè doctrina
à nullo alio, quem ipse viderim sic rectè perpen-
sa, & excogitata decidit sanè casum nostrum, & si
prædictum Leonardum non negatur esse origi-
narium ciuem Ciuitatis Tursij, inibique haben-
tem domicilium: Cur non etiam pro delicto per actū
facti, proximum, & immediatum in eius territo-
rio inchoato, dicendum est subditum fore illi iu-
risdictioni, eoque fortiùs quæ præuenit in ca-
ptura.

Dices præfatam *Farin.* opinionem esse contra
communem, quam præter eos primæ notæ Au-
thores, quos ipse allegat nu. 47. sequuta est Sena-
tum *Gratianopol. teste Guid. Pap. dec.* 304. & rur-
sus Neapolitanum apud *D. Præs. de Franch. dec.*
37. ideò communis præualere debet, *ad tex. in l.
filius, ad l. Cornel. de fals.* ibi, (*sic enim inuenis Se-
natum censuisse*) *l. nam Imperator de legib. l. vlt. C.
eod.* quia sententia Senatus sicuti Principis facit
ius, *l. 1. §. cumque de postul. l. centus* 10. *de probat.
l. filius* 15. *de cond. instit. l. Senatus* 45. *de leg.* 1. *l.
quod Principis de aqu. plu. l. 1. a quib. appell. Affl.
decis.* 383. *nu.* 8. *Gamm. decis.* 33. *nu.* 2. & *dec.* 278.
Bursat. cons. 32. *nu.* 28. *cons.* 56. *nu.* 4. *Menoch. cons.*
502. *nu.* 34. *lib.* 6.

Respondeo *Farinac.* opinionem, non solùm
habere præcipuos, & maximos antesignanos, &
tutelares, *Bal. Alex. Ang. & alios quos citat nu.*.
Sed quod magis est insitam, viuam, euidentem,
ac penè infallibilem rationis assistentiam, qua
communis conuincitur, & eneruatur, & proindè
non esse ab ea recedendum in iudicando, prout
aliàs Summum Pontificem effecisse videmus in
c. Cappellanus 4. *de ferijs* ibi (*posterior sententia
meliori, & subtiliori nititur ratione*) & ità *DD. in
c. 1. de Constit.* dicunt, à communi esse receden-
dum, quoties aliqua probabili ratione contrarium
defenditur, *Affl. in c. 1. §. Iudices nu.* 8. *de pace iu-
7 ram. firm. Neuiz. in Silua lib.* 5. *nu.* 62. *Coras. lib.
2. com. opin. tit.* 9. *nu.* 83. *Vin. decis.* 91. *Velasc. con-
sul.* 128. *nu.* 26. *Surd. cons.* 403. *nu.* 83. qui dicunt,
id procedere etiam in sententijs Præfecti Præto-
rij, prout sic contra communem iudicasse cum
modica difficultate, nostrum S. C. Neapol. testa-
tur *D. Franch. decis.* 30. *cui addo Cannet. in cap.
Volentes §. sed occurrit nu.* 22. & *in c. si aliquem
§. sed tractandū n.* 31. & 44. *Mast. de Mag. lib.* 6. *c.*
10. *n.* 103. *Gizzarell. decis.* 1. *n.* 20 & elegantissimè
de more *Gaitus de credito cap.* 4. *quæst.* 11. *à nu.*
1603.

Sed quidquid sit de veritate illius opinionis,
attamen *decis. Guid. Pap.* si rectè attendatur pro-
cessus series, pro Fisco, & vidua potiùs adducen-
da est, quandoquidem in ea non fuit iudicatum
pro communi opinione, licet secundum eam sen-
tire videretur Senatus quia vt aduertit idem Au-
thor in fine non fuit visum Curiæ Parlamenti suf-
ficienter probatum delictum fuisse commissum
in Prouincia, quia locus contentiosus erat propè
confines Patriæ Delphinatus; breuiter non erat
probata qualitas, quæ in proposito tribuit iurisdi-
ctionem, quæ omninò antè omnia probari debet,
8 *Affl. decis.* 247. & ibi *Vrsil.* & est, quod delictum
verè sit commissum in territorio, vt post ipsam
naturalem rationem, DD omnes vno ore concla-
mant, & docet Dominus meus, vt alios missos fa-
ciam ad *pragm. 1. vbi de crim. ag. oport. lib. 3. tit.
Reg.* sic pariter iudicandum est in casu nostro, cū
nihil sit in actis probatum de commissione delic-
ti in territorio Pollicoris, sed tantùm capturam
prædicti Claudij factam in territorio Tursij per
inquisitos, at Collegium fundare posse suam iuris-
dictionem in sola inuentione cadaueris, nullibi
cautum reperitur.

Obiectum denique de *decis.* 37. *Franch.* facili
negotio diluitur, ex his quæ ipse dicit, quod locus
inchoati delicti attendendus est, vbi initium non
stetit in simplicibus finibus cogitationis, iuxtà
Bart. placitum, quod non est in casu nostro, ut
prædiximus.

Sit ergò conclusio, Iudicem ordinarium Ciui-
tatis Tursij competentem ratione originis, & do-
micilij inquisitorum fortius esse competentem
ratione delicti in eius territorio inchoati per actū
facti proximum, & immediatum, eoque magis
ratione præuentionis in captura, excluso pœnitus
Iudice feudi Pollicoris omni carente actione, &
proindè tutè agere Viduam in hac Reg. Aud. vir-
tute priuilegij electionis fori sibi à lege commu-
ni, & municipali concessa, contra quod non est,
quod alleget Collegium.

Quandoquidem deest ei omne fundamentum
suæ intentionis, siuè enim requirat titulum, seù
priuilegium cognoscendi contra viduas; & nullū
produxit in processu, præter priuilegium conces-
sum à Serenis. Regibus Bisiniani Principi, quod
quidem cùm sit exorbitans à iure communi, &
multum singulare, non transit in successorem Cō-
cessionarij, cui aliàs Rex non esse concessurus,
*arg. l. citatio §. fin. de public. & docet Bal. in c. fin.
de offic. Deleg. & Afflict. dec.* 361 *in fin.* præsertim
si concedatur alicui Magno Principi intuitu suæ
personæ, vel meritorum; Vnde S. R. C. sæpiùs so-
litum fuisse iudicare, quod priuilegia, quæ conce-
duntur alicui magno Principi in casibus reserua-
tis, non transeunt in generali alienatione cum as-
10 sensu facta personis inferioribus, testatur *Minad.
ad Constit. Reg. in aliquibus num.* 39. & post eum
D. de Franch. decis. 275. *num.* 7. refert ad literam
decretum S. C. in anno 1508. & iterum hoc tenet
pro absoluto *decis.* 125. *nu.* 1. quamuis in illo ca-
su locum non habuisset præfata doctrina, quia
venditio erat expresè facta cum bonis vacanti-
bus, & Ciuitas Bitonti, quæ se redemerat, subijcie-
batur immediatè Domino Regi, qui non potest
dici persona inferior, vt diligenter aduertit, ibi *D.
Præses*, quam opinionem sequutus est *Vin. decis.*
208. *in princ.* & nouissimè doctissimus D. Io: Frā-
ciscus Capiblancus meritissimus Collega noster,
doctè satis, & eleganter eam comprobat in insi-
gni Commentario ad *prag.* 8. *de Baron. nu.* 60. &
expressius *in prag.* 5. *nu.* 63. vbi in terminis sic ait:
(Verùm cùm Status Bisiniani sit quasi totus ven-
ditus,

ctas, & de eo mille sint inuestiti, venditio fuit facta per Curiam cum omnibus priuilegijs; & prærogatiuis, vti Princeps tenebat, quæ priuilegia sunt talia, quod potest dici quasi Regem se expropriasse omni iurisdictione, & solum altum dominium sibi reseruasse. Prætendunt ergò illi Barones vti talibus prærogatiuis; & dùm plurius iā iste casus Officialium, quàm similes occurrissent in R. A. de Baronibus petentibus remissiones causarum, semper obseruauimus denegare eius prærogatiuas singulares, & non remittere; sed retinere ex eo, quod illa priuilegia præsumuntur concessa ratione illius Magni Principis, vnde personalia priuilegia in noua concessione venditionis factæ, non præsumimus data personæ non æquè similis, &c.) hæc ipse, & quidem ratio reddi potest, quia vbi personæ conditio locum facit beneficio, cessante conditione cessare debet beneficium, *arg. tex. in l. in omnibus causis vbi DD. omnes de reg. iur. concordat tex. in l. Athleta §. 1. & l. Gimnetra, & l. adem Vulpianus de excus. tut. l. Titia Seiam § vsuras, vbi glos. & Bald. de leg. 2. Tiraq. tract. cessante causa vers. priuilegij causa n. 23.*
11 quod magis procedit cùm priuilegium conceditur alicui personæ ex certis causis, nàm tunc nec transitorium est ad hæredes extraneos, *D. Regens de Ponte in repet. ad tit. de success. feud. lect. 12. nu. 52. Franch. dec. 458. nu. 5.* ita intelligendus.

Accedit quoniam priuilegium prædictum, nō tantùm est contra ius commune in *l. 1. C. quom. & quan. Imperator*, sed etiam cōtra Const. Regn. statuimus, & priuilegium contra Constit. Regn. est strictissimè interpetrandum, nec extendendū de persona ad personam, ita consulùit *Ann. alleg. 64. num. 4.*

Deest insuper Collegio possessio, quoniam hęc non probatur per decreta M.C.V. & S.R.C. producta in processu, quæ tantùm ostendunt possessionem Principis Bisiniani, siuè potiùs hæreditatis
13 iacentis, quod idem est, quia personam defuncti repręsentat, *l. in eo in fin. & l. seq. de acquirer. dom.* & per eam conseruatur, & retinetur omne ius defuncto competens, *d. l. in eo, & l. simili § regula eod. tit.* & de hoc non disputatur, sed dato millies, quod illa essent prolata ad beneficium eius, attamen cùm non constet de titulo, seù priuilegio, dicendum est adhuc ei non suffragari. Cùm enim huiusmodi remissio fit contra terminos iuris communis non sufficit quasi possessio, nisi & exhibeatur titulus, seù priuilegium, ex quo appareat, Principem velle a se abdicare huiusmodi
14 cognitionem, *ad tex. in c. cum persona de priuil. in 6. Bart. in l. Herennius de Decurion. Mastril. de Magistr. lib. 1. cap. 11. num. 10.* quia Princeps habet fundatam intentionem de iure communi, & municipali in exercendo huiusmodi iurisdictionem, *ad tex. in l. ne quisquam*, alias Senatus cēsuit de eden. quæ omnia ad mentem sunt eidem *Domino Capiblanc. ad d. prag. 8. num. 86. & 87.* quibus ipse addo decisionem S. R. C. in proprijs terminis apud *Franch. dec. 517. num. 8.* quo loci hæc subdit. (Et vltimo non obstat, quod alias in eodem priuilegio fuerit iudicatum in fauorem
15 terræ Summæ contra Viduas, postquàm fuit effecta demanialis, quia volui videre processus, in quibus fuit iudicatum, & reperi in eis fuisse præsentata priuilegia prędecessorum Dominorū, &c.) & paulò inferius. (Et Iudices forsan credentes in Vniuersitate Summæ, quæ ex eius pecunia se redemerat in beneficium Regis, procurasse eadem priuilegia prædecessorum absque illius pręsentatione in eius beneficium iudicauerunt, quod fieri non debuit, stantibus prædictis.)

Et cùm hæc allegassem in anno 1623. in causa Fisci, & Viduæ querulantis cum Barone terræ Cannichi, petente remissionem quorumdam Vassallorum vigore priuilegiorum Principis Salerni, & fuissemus in discordi voto cū Magnifico olim Regio Auditore D. Mauritio Mole (nunquàm pro meritis, satis laudato adolescente; fati inuidia ad reipublicæ perniciem præmaturè extincto) transmissis actis, & votis, vt moris est ad Reg. Collat. Cons. fuit controuersia decisa, iuxtà prædicta, & meum votum, vt videre est in literis illius supremi subsellij, quæ seruantur penès Secretarium Reg. Aud.

Ex quibus omnibus satis elucet non esse audiendum Procuratorem Collegij in prætensa remissione, sed causam agi debere in hoc Tribunali vt illibatum seruetur Viduæ priuilegium, & ius Regio Fisco, Et ità iudicatum fuit.

A R G V M E N T V M

Originarius si aliò incolatum faciat, an desinat esse ciuis suæ originis.

Ortus Neapoli, si domicilium in alio loco cōstituat, an vti Neapolitanus possit ibi trahere conuentos, & trahi.

Ciuis quibus modis quis effici poterit, Et an incola, ciuis dici possit, & gaudeat priuilegijs ciuibus concessis.

S V M M A R I V M.

1 *Forum originis duplex qui habere potest, vbi ipse nascitur, & vbi parentes sui domicilium habuerint, sed non vltrà Proauum.*
2 *Nobilitas maiorum in loco quasita transmictitur ad posteros in infinitum.*
3 *Absentia a loco, non est legitima causa amictēdi honores Ciuitatis.*
4 *Originis locus, mutatione, ac renunciatione, non amictitur quoàd honores, & onera.*
5 *Forensium appellatione non veniunt originarij, licet alio loco domicilium constituerint.*
6 *Forus domicilij, & non originis praualet quoad iurisdictionem.*
7 *Mulier Neapolitana nupta extero, mariti forū sortitur, & non Neapolitanum.*
8 *Barones delinquentes in eorum terris, cognoscuntur à Reg. Aud. illius Prouinciæ.*
9 *Ciuis quis multismodis effici potest.*
10 *Incola qui domicilium in loco constituit, an ciuis dici possit.*
11 *Incola non gaudet honoribus originarijs concessis, & sic Ciuis allectus, sed limita num. 13 & 14.*
12 *Prothomedicatus officium ex priuilegio debetur naturalibus Regni.*
13 *Priuilegium recipit interpetrationem à solito, & consueto.*

14 *Vni-*

14 *Vniuersitas si recipiat aliquem in ciuem, vt gaudeat honoribus omnibus, an agregatio sufficiat.*

15 *Priuilegium in genere ciuibus alicuius loci concessum, veniunt allecti, & incola.*

16 *Ciuitas Litij tenet priuilegium, vt ipsa possit eligere Assessorem in Curia ciuem ipsius Ciuitatis.*

CAPVT LXII.

DIXI, quem sortiri forum originis, tàm ex ortu suo in loco, *vt in l. 1. & l. origine C. de munic. & origin. lib.* 10. quam forum originis Patris, Aui, ac Proaui, & non
1 vltra nisi Pater impedisset, quia à loco discesserit, & alibi domicilium transtulerit; nam quia attenditur illius persona immediata perditur origo Aui, *Boer. decis.* 13. *Gratian. discept. cap.* 559. *Fontan. de pact. nupt. claus.* 3. *glos.* 3. *nu.* 75. licèt quoad nobilitatem attendatur locus maiorum, & si Pa-
2 ter aliò migrauerit; nàm nobilitas Antecessorum sequitur descendentes, nec Pater filijs præiudicare potest, vt fuit explicatum suprà *cap.* 48. *ex Gutier. q.* 13. *nu.* 95. *lib.* 4. *de Pont. cons.* 107. *lib.* 2. Inde Nobiles Neapolitani, qui gaudent in Sedilibus, quamuis aliàs incolatum filij traxerint, si
3 Neapolim redeant, admicti deberit ad honores, vt *de Pont.* distinguit loco citato.

Altercatum fuit, supposita conclusione, vt dixi, filium retinere originem paternam, & gaudere priuilegijs loci originis, eo quod origo mutatione
4 loci, neque renunciatione amictitur, *l. assumptio ff. ad municip.* ità quod semper ciuis dicitur, & non forensis, licèt in loco Parentum non habitet,
5 *Castr. cons.* 89. *lib.* 2. *cap. s.* verbo (alienum genus) *de vsur. in 6. Gail. obser.* 36. *lib.* 2. quia ciuilitas de essentia non requirit habitationem, *Bart. in l. eius qui §. Census ff. ad municip. Caphal cons.* 451. *lib.* 4. *Alex. cons.* 157. *lib.* 2. Quid si filius oriatur in aliquo loco, & ibi etiam domicilium constituat, an delinquendo possit conuolare ad forum originis, Casus accidit in Reg. Aud. Principatus Citrà in qua fuit inquisitus Andræas de Caro terræ Roccæ Gloriosæ Cilenti, & dùm Baro remissionem peteret, quia erat suus vassallus, & ibi deliquerat, opponebat reus, illum esse oriundum ex Ciuitate Neapolitana, & proindè ibi esse remictendum, ex priuilegio, quod trahunt, & non trahuntur, vt *in ritu* 301. & *patet ex cap. gratiarum Neapoli concesso* 53. & presentauit prouisiones M. C. ad fundandam magis eius intentionem, & priuilegium Reg. Cam. quæ concesserat illi, & fratribus, omnem immunitatem, pro pedagijs, gabellis, & alijs, stante quod Pater fuerat Neapolitanus.

In contrarium oppugnabat Baro, quod licèt quis retineat forum originis, qui dicitur immutabilis, intelligitur quo ad honores, & immunitates,
6 & etiam ad forum, si regrediatur ad suam antiquã originem, sed si constituat domicilium extra Ciuitatem, tunc subijcitur iurisdictioni illius Iudicis, vbi facit incolatum, tam in causis ciuilibus, quàm criminalibus, & non potest conuolare ad Iudicẽ originis; vt diximus suprà *cap. præc. nu.* 9. & latius *cap.* 53. *ex nu.* 16. *Barbos. in l. hæres absens §. fin. nu.* 43. *ff. de Iudic. Gail. obs.* 36. *num.* 9. *lib.* 2. & *Bal. in l. si non speciali C. de testam.* ait, originarium seù natum Neapoli dici de Ciuitate Neapolis, sed non ciuem Neapolitanum, & proindè qui ibi non habitat, illius foro non gaudet, *Affl. decis.* 385. *Grat. discept.* 559. *nu.* 39. Fulcitur hæc opinio ex ijs quæ resoluta sunt in muliére Neapolitana extero nupta, quæ licèt traducatur ad domiciliũ
7 viri, retinet suam originem, & gaudet immunitate, & honoribus suæ patriæ, vt *Bart. in l. fin. §. idẽ rescripserunt ff. ad municip. Morot. cons.* 53. *n.* 14. tamen quoad iurisdictionem subijcitur foro mariti, vt refert *Pref. de Franch. decis.* 416. Vndè eadem ratio, & iuris dispositio procedere debet cũ omnibus Neapolitanis, quando recedunt à Ciuitate, & domicilium merè contrahunt in alio loco, cum familia animo perpetuò manendi, Idem est decisum cum Baronibus, qui licèt a Mag. Curia
8 sint recognoscendi, tamen si deliquerint in eorum terris, in quibus ciues dicuntur, subijciuntur foro ordinario Reg. Aud. illius Prouinciæ, & dicam infrà cap. 84. propterea ex ijs, non remisimus eum in Mag. Cur. vti Neapolitanum, sed quia inquirebatur de practica cum forjudicatis M. C. ad illam, ob hanc causã transmisimus, iuxta *Franch. decis.* 470.

Vlterius resoluimus vtilem, & controuersam quæstionem, an incola per domicilium contractũ dicatur de iure ciuis: Et præmicto, ciuem aliquem pluribus modis effici, vt per *Bald. in l. quidam cum filium ff. de verb. oblig.* & *Caran. rit.* 301. *nu.*
9 6. nouem modos cumulauit, ex quibus ciuis quis creari poterit; sed omnes prædicti casus restringuntur in tribus, aut enim quis est originarius, aut in ciuem ab Vniuersitate mediante Concilio allectus, iuxtà solitum Vniuersitatis; Aut verò est Honorarius ciuis, vt sunt Barones, & Episcopi, vt notatur prag. 11. & dicam infrà cap. 84. illis modis quis ciuis efficitur, *Ann. alleg.* 130. *Paris. cons.* 72. *lib.* 1. *Gratian. discep. cap.* 559. *nu.* 24. Incola autẽ qui constituit domicilium in loco ciuis non effi-
10 citur, nec dici potest *glo. in l. ciues C. de incol. lib.* 10. *Bal. in l. ciues C. de appell. Boer. decis.* 260. *Lopez l.* 2. *tit.* 24. *par.* 4. *glo. fin. col.* 2. & ideò appellatione ciuium, in statutis, & priuilegijs, strictè non veniunt, *Barbos. loc. citato nu.* 47. largè verò ciues dici possunt, *glos. in cap. statutum §. cum vero de rescrip. in 6. Alex. cons.* 16. *lib.* 5. *Grammat. cons. cri.* 5. quia gaudent comoditatibus terræ, vti alij ciues.

Sed difficultas est, an potiri possint ipsæ incolæ prærogatiuis, officijs, & honoribus à Principe ciuibus concessis; & super hoc articulo constituo regulam, incolas, ac etiam ciues allectos, non
11 gaudere honoribus, naturalibus. & originarijs ciuibus concessis, *gl. & Doct. in cap. 1. de vsur. in 6. D. Regens Tapia decis.* 14. qui decisum refert, Officium Prothomedicatus ex priuilegio concef-
12 sum naturalibus Regni, non posse dari exteris, licèt in Regno incolatum fecerint, vel ciues allecti sint in Ciuitate, & vltra doctrinas coaceruatas, sic *Gail. obseru.* 36. *lib.* 2. *Ann. alleg.* 57. quia verba sunt intelligenda in vero suo significatu, & non in ficto, *l.* 3. *§. hæc verba ff. de neg. gest.* & à proprietate verborum non est recedendum *l. non aliter ff. de leg.* 1. & licèt beneficium latè sit interpetrandum, *l. fin. ff. de Constit. Princ.* limitatur, quan-

quando inclusio afferret præiudicium alijs, vt DD. in d. l. non aliter concludunt.

Limita dictam conclusionem, si priuilegium nominaret ciues originarios, & receptos, vel si es-
13 set genericum, & per consuetudinem loci, ità priuilegium interpretatum fuisset in assumendo ad honores, & officia ciues, & incolas; priuilegiũ enim ab obseruantia vires obtinet, *Bart. consil. 59. Ioseph. Sese decision. 90. Ann. consil. 129. ex num. 39.*

Indè infertur ad aliam limitationem, Si Vniuersitas recipiat quem in ciuem, cum prærogatiua, vt gaudeat, vti alij originarij; hoc casu incola,
14 vel ciuis sic allectus gaudebit vti naturalis, *Bart. in l. si maritus §. legis Iuliæ ff. de adult.* & licèt alij contrarium sentiant, Vniuersitatem non posse cõcedere ea quæ ex speciali priuilegio limitatè, ei sunt concessa, tamen receptior est opinio, concedere posse Vniuersitatem, quæ sibi data fuere, quando priuilegiũ est concessum respectu ipsius, cùm ad illam pertineat incommodum, & commodum, *Bernard. Diaz cap. 54. nu. 14. Imol. consil. 35. Hipol. consil. 127. Rom. consil. 62. Alex. consil. 160. lib. 5. Castrens. consil. 21. lib. 1. Boer. 260. num. 20.* non negat hanc esse veriorem sententiam, & benè *Barbos. in l. heres absens §. proinde il 3. ex nu. 62. de Iudic.*

Si verò priuilegium in genere loquatur, & sit concessum ciuibus, tunc equidem ciues ascripti, & incolæ veniunt, & subaudiuntur, quia larga
15 debet fieri interpetratio, *Roman. consil. 62. Boer. d. decis. & Barb. loc. cit. nu. 52.* ac ita refert decisum *Salern. in suis decis. manuscriptis 24.* Et per hanc regulam dùm à Serenissimis Regibus antecessoribus fuisset concessum priuilegium Ciuitati Licij, vt ei liceret singulis annis eligere in Assessorẽ
16 vnum Ciuem. Gubernatori ipsius Ciuitatis, fuit latè discussum, si Doctores incolæ, qui constituerunt verè domicilium in Ciuitate potuisset gaudere dicto beneficio, & dùm fuisset electus Doctor Io: Aloysius Mancus, vir omni eruditione prædictus, audiui aliquos se ei opposuisse, ex quo non esset originarius ciuis, sed incola, tamen per Reg. Aud. & posteà per Collat. Consil. fuit pro ipso iudicatum, & sic meo tempore, deindè cum alijs continuatum.

ARGVMENTVM.

Iurisdictionalia an, & quando præscribi possint, & quod tempus requiratur, & an sit necessaria Principis scientia, & patientia, vel sufficiat suorum Ministrorum.

Vniuersitas an per suos ciues sibi quęrere ius, & possessionem possit, mirificè explicantur.

SVMMARIVM.

1 *Præscribi non possunt aduersus Principem ea quæ reseruata sunt in signum Coronæ, & alti dominij.*
2 *Præscribi possunt tempore immemorabili, quæ priuilegio possideri possent, licèt contra Regem.*
3 *Iurisdictio exerceri non potest vigore præscriptionis immemorabilis, nisi prius ea probetur.*
4 *Præscriptio vt aduersus Principem operetur, requiritur, quod concurrant scientia, & patientia illius.*
5 *Possessio vbi non datur, neque præscriptio incipere potest.*
6 *Ignorans non dicitur pati.*
7 *Scientia præsumitur in Principe super præscriptione, si sit in Regno, vel adsint coniecturæ, quod actus potuisset venire ad eius notitiam.*
8 *Scientiæ initium est probandum ad probationem cursus temporis.*
9 *Scientia Vicarij, & Ministrorum præiudicat Principi, in præscriptione immemorabili contra eum. Limita si actus præscriptionis ad illorum notitiam venire non potuerint, vt num. 11.*
10 *Procuratoris factum nocet Domino.*
11 *Baronis factum, an præiudicet directo Domino ità quod eius scientia, & patientia noceat.*
12 *Obseruantia declarat titulum dubium, & priuilegia.*
13 *Præscriptio quæ requiratur inter Barones, vnus si prætendat contra alium quæsisse ius in alterius feudo.*
14 *Ciues an possint quærere ius contra Barones, & feudalia sine scientia Principis.*
15 *Vniuersitates iurisdictionem habere non possũt.*
16 *Ciues an possint quærere ius per eorum factum Vniuersitati.*
17 *Factum ciuium præiudiciale, quando nocere possit toti Vniuersitati.*
18 *Quasi possessio, vt queratur Vniuersitati per ciues, quæ sint articulanda, & probanda.*
19 *Vniuersitas non dicitur delinquere, nisi congregetur expressè ad delictum faciendum.*
20 *Quasi possessio, quæ est quæsita per aliquos, non releuat publicum.*
21 *Vsus omnium ciuium, vel maioris partis, facit præsumi quæsitum ius omnibus.*
22 *Actus successiui, licèt facti per personas diuersas, si sint continuati, conferunt ius Vniuersitati.*
23 *Ciues quando per eorum actus Communitati nocere possint.*

CAPVT LXIII.

TEXTVS huius 8. *pragmat.* cum mandet, nè Barones exerceant merum, vel mixtum imperium; aliamuè iurisdictionem, nisi quatenùs eis virtute priuilegiorum, vel legitima præscriptione liceat, plena manu illum exornaui in præc. tract. part. prima, & secunda, declarando, qualiter inuestitura, & priuilegio Barones quærere, & exercere poterint iurisdictionem in Vassallos, & quæ intelligantur concessa, & quæ reseruata: Hinc breuiter declarare intendo, qualitèr ipsi iurisdictionem aduersus Principem præscribere possint: & licet aliqua dixerim, tamen nũc clariùs hunc vtilem articulum explicabimus; Distinguẽdum ergò est, quod aut tractatur de reseruatis in signum Coronæ, &
1 alti dominij, super quibus fundatur potestas, & obedientia, & hæc sunt impræscriptibilia, quicquid

quid in contrarium dixerit *Felin. in cap* cum non
liceat de præscript. nàm receptior, & verior opi-
nio est negatiua, *Vasq. contr. illus. 82. Camill de*
Curt. in suo diuers. feud. fol. 7. nu. 28. Indè conniu-
rato bello vsque ad mille annos Princeps poterit
occupata recuperare. & nulla dari potest præscri-
ptio, *Didac. Perez lib. 6. tit. 13. lib. 3. ordin. Gut-*
tier. pract. quæst. lib. 1. quæst. 84.

Aut verò tractatur de alijs Regalibus, siuè pa-
trimonialibus, aut fiscalibus, & ista ex magis cō-
muni opinione, tempore immemorabili, præscri-
bi possunt; nàm quæ possunt priuilegio possideri,
3 vel quasi valemus etiam immemorabili tempore
acquirere, cùm istud tempus locum priuilegij
munitissimi obtineat, *Luc. de Penna in l. quicum-*
que C. de fundis limitrop. lib. 11. & ità *Bossius tit.*
de Princip. num. 234. Capyc. decis. 77. nu. 7. Pere-
grin. de Iure Fisci lib. 7. tit. 13. Et in Regno adest
Constitutio incip. Quadragenalem, & adeò soli-
dam hanc propositionem asserunt, quod tantum
requiritur tempus in præscribendo, quod donec
3 non probetur, non habet facultatem prætendens
possessionem iurisdictionis, eam exercere, neque
se ingerere, licèt sit longissima possessio, cùm ha-
beat resistentiam legis, & Regis, *Luc. de Penna in*
dict. l. quicumque, Bos. tit. de Princip. à num. 234.
Roland. à Valle consil. 89. lib. 2. num. 35. & Grat.
discep. forens. cap. 441. nu. 14. qui ait, posse Fiscum
interim impunè turbare, & expellere sic vitiosum
possessorem, de quo dicto, vide quæ resoluimus in
pragm. 11. nu. 45. in præc. tract.

Vlterius est sciendum, hanc opinionem, vt cē-
tenaria præscriptio sufficiat, admictunt multi
Scribentes, si concurrat scientia, & patientia Prin-
cipis expressa, vel præsumpta, & non alias, ex re-
4 gula, quod incorporalia sine scientia, & patientia
non conferunt quasi possessionem, *l. 1. cum sequ.*
C. de seru. & aqua, Bart. in l. 1. §. denique ff. de
aqua pluu. qui infert, quod cùm Imperator non
fuerit in Italia, Ciuitates aliquæ non potuerunt
quærere contra eum aliquam iurisdictionem, &
sic *Iacobin. in tract. feud. vers. cum mero, & mixto*
Imperio, & vbi non datur possessio, neque potest
incipere præscriptio, *cap. sine possessione de reg.*
5 *iur. in sexto.* Scientia ergò, & patientia est primus
actus transferendi in aduersarium ius possidendi
in incorporalibus, *l. pæn. ff. de seruitut.* Et ignorans
6 non dicitur pati, *l. quoties ff. eodem*; Non probata
enim dicta scientia, & patientia, quæ non præsu-
muntur, cùm sint quid facti, sed potius ignoran-
tia consideratur, *ex l. in bello §. factæ ff. de postlim.*
reuers. Bald. in l. 2. C. quæ sit long. Consuet. non
poterit allegari præscriptio, etiam annorū mille:
Præsumpta verò scientia sufficienti Princeps erit
7 in loco, & adesset legitimæ coniecturæ, potuisse
actus prætensos venire ad eius notitiam, *Ann. in*
repet. tit. de vassall. decrep. ætat. num. 452. Indè
infert *Palac. in cap. per vestras de donat. inter vir.*
& vxor. 2. not. versic. incipiente nu. 39. talem sciē-
tiam difficiliter probari posse, vt sit concludens,
eò magis quia de iure oportet dictam scientiam,
& patientiam habere probationem initij, & con-
8 tinuatæ possessionis, & sic *Thob. Non. consil. 32.*
nu. 3. vndè solus vsus licèt antiquissimus iurisdi-
ctionis non opitularetur.

Limitant aliqui hanc propositionem si dicta
notitia venerit ad veram scientiam Ministrorum
9 Regis, & eius Vicarij, nàm tùnc stat præsumptio,
vt ipsi certiorauerint Principem, eò quod præsu-
mitur, non fuisse tàm desidentes, & negligentes,
vt voluerint pati præiudicium fieri suo Regi, *l.*
Herennius ff. de euict. vnde hanc præsumptam
scientiam, & patientiam cum tempore immemo-
rabili sufficere, dicit *Couar. reg. possessor. par. 2. nu.*
8. Fadill. in d. l. 2. C. de seru. Perez l. fin. tit. 13. lib.
3. ordin. Et licèt *Ann.* & latiùs *Palac.* locis supra
citatis contrarium teneant, asserentes, quod cùm
Prorex, & Ministri iurisdictionem concedere non
possint, neque scientia, & patientia eorum potest
obesse in Principis præiudicium, Attamen *Gut-*
tier. cap. 85. lib. 1. pract. quæst. impugnando *Palac.*
ait, communem esse opinionem, vt cursus tanti tē-
poris omnia sollemnia iuris, & facti opportuni præ-
sumat; nàm factum Procuratoris nocet Domino,
ad tex. in l. Procuratoris ff. de tribut. act. cuius
10 verba sunt (Procuratoris scientiam nocere debe-
re Domino, neque Pomponius dubitat, neque nos
dubitamus) & in scientia Vicarij, sic respondet
Bal. consil. 340. lib. 5. Castrens. cons. 203. lib. 2. D.
de Pont. consil. 91. vol. 2. Tiraq. de Nobil. cap. 30.
Ozasc. decis. 101.

Sublimita tamen, Si actus præsumptiuè venire
non potuerint ad notitiam Proregis, & aliorum
Ministrorum Principis, ad quos curam habere
spectat, nè Principi præiudicetur: nempè si ali-
11 quis Baro existens in longinquis à Ciuitate Nea-
politana vsurpauerit aliquam iurisdictionem de
regalibus, vel aliquod ius sibi exceptum, quod ad
collationem Principis specialiter pertineat, & eo
vsus fuerit in suos Vassallos, certè scientia non
præsumitur de causis, & casibus particularibus,
sed de consuetudine aliqua generali, quæ verisi-
militer venire potest ad notitiam Principis, vel
eius Ministrorum, sic in specie notauit *Palac.* loco
citato, nisi causæ essent deuolutæ ad Principem,
& cognouisset, illum Baronem vti excepta iuris-
dictione sibi non concessa, vt de *Pont.* loco citato
tùnc enim immemorabili etiam probata, ea non
suffragaretur.

Verum enim verò hæc sublimitatio patitur
suam restrictionem, nàm limitatur si Baro haberet
titulum, & priuilegium, sed illud esset dubium,
an id possit de iure extendi, vel non, ad id quod
12 ingeritur Baro; tùnc enim priuilegium recipit in-
terpetrationem ab obseruantia, & sufficeret non
solùm immemorabilis, sed longissima possessio
prodesset, *Bart. consil. 59. Guttier. pract. quæst. c.*
86. lib. 1. Couarr. regula possessor par. 2. §. 3. Ro-
man. consil. 271. de Pont. consil. 57. à nu. 46. Titu-
lus enim obscurus causat bonam fidem, & ius
præscribēdi, & Iudicis arbitrio relinquitur consi-
derandum, an extēsio sit dolosa, vel dubia, vt præ-
citati DD. & per supradicta videtur resoluta hæc
quæstio præscriptionis, respectu Principis.

Si autem contentio esset inter Barones priua-
tos, alter in alterius territorio prætendens iuris-
13 dictionem exercere posse, alia distinctio esset fa-
cienda circa tempus præscribendi ius, & iurisdi-
ctionem inter eos, de qua materia vide, quæ con-
gerunt Doct. & præcipuè *Bammacar. in c. si quis*
per triginta si de feud. def. cont. de Curt. in suo
diuers. feud. fol. 69. ex nu. 15. cum seq. Anna cons.

129. ex

129. ex nu. 3 1. de Pont. in 3. lect. feud. à nu. 48.

Dubium aliud animaduersione dignum est, quid si Vniuersitas prætendat præscribere aliquã iurisdictionem; vel aliquod ius contra Baronem, & feudum, án requiratur scientia Principis, vel ipsius Baronis notitia, & patientia sufficiat, & per
14 quos actus quæratur Vniuersitati ius quasi possessionis per ipsos ciues: Ad primum articulum dico, non requiri scientiam Principis, donec adest vilis Dominus, Procurator in rem suam, sed illius Baronis scientiam, & patientiam sufficere, vt in præcedenti diximus, & super dicta patientia incipere præscriptionem, quæ minus centum annorũ non prodesset ad quærendum ius super iurisdictione, seu super feudalibus, *vt Affl.* & cæteri in d. Constit. Quadragenalem, & *Capyc. in inuest. vers.*
15 *præscriptio.* Eò maximè cùm prohibitum sit Vniuersitatibus posse iurisdictionem habere, vt in Constl. Regni cum satis.

Difficultas est, qualiter per ciues, & actus particulares præscriptionis ius competere possit, &
16 quæri Vniuersitatibus contra Barones, & cæteros: Aliqui dixere per intermedias personas cuius acquiri ius in publico, *ex glos. 12. l. sicut §. si quid Vniuersitati ff. quod cuiusque Vniuer.* quæ vult, Vniuersitatem possidere Nemus, si homines Villæ eo vtantur cum eorum bestijs, quam pro singulari eam extollit ibi *Castr. & sta Gabr. concl. 1. ut, Quod cuiusque Vniuers.* dicens, factum à singularibus, vel maiori parte, dici factum Vniuersitatis, Confert, quod eruditè tradit *Crauet. de antiq. temp. 4. par. nu. 206.* ut si quis prohibuerit aliquos singulares de aliquo Oppido piscari, lignari,
17 & pascua sumere in aliquo loco, illa possessio, seu quasi quæsita ex prohibitione facta aliquibus, extenditur ad omnes de Vniuersitate, si talis prohibitio deuenerit ad notitiam totius Populi, ex frequentatis actibus, vel ad maiorem partem, & non fuerit contradictum, sed cessauerint illi, & alij, nàm elapso tempore longissimo, vel immemorabili, secundum facti qualitatem; ius prohibendi afficiet totam Vniuersitatem, & sic nouè *Cafarat. consf. 39. nu. 19.*

Aduerte tamen ad hoc; nàm aliqui Aduocati inscij, qui medullitùs hunc articulum non penetrant, deficiunt in articulando, & probando, & perdunt causam Clientis: Necesse est enim, vt prædicta opinio proposita procedat articulari, actus factos per particulares ciues fuisse factos nomine
18 Vniuersitatis, concurrente scientia, & voluntate Rectorum, seu Sindicorum ipsius Vniuersitatis, pro eorum tempore, & ità ciues accessisse ad lignandum, pascendum, & cœtera similia facienda, uel vsos fuisse aliqua iurisdictione, mandantibus illis de Regimine Vniuersitatis, sic *Bal. consf. 373. vol. 3. Cœpoll. de seruitut. rust. præd. cap. 9. tit. de seruit Iuris pasc. nu. 25.* nàm si simpliciter articuletur, singulares personas Vniuersitatis vsas fuisse dicta iurisdictione, vel seruitute, & similibus, sine mandato, & scientia Vniuersitatis, seu eius Administratorum, nulla possessio diceretur quæsita Vniuersitati, & per consequens illa non poterit obtinere ex præscriptione, *Dec. consf. 221. Parisf. consf. 27. num. 102. lib. 1.* ad instar alterius receptæ conclusionis, quod Vniuersitas non potest dici delinquisse, licèt multi particulares in crimine in-
19 tersuerint nisi congregato priùs parlamento, delictum patrauerint, *Bart. in l. aut facta §. fin. ff. de pœn. Franc. Marc. decisf. 962. par. 1.* Vndè quamuis possessio esset penès singulos, non sequitur, esse etiam apud Vniuersitatem, quia quod est
20 Vniuersitatis, non est singulorum, & est contra *l. in tantum §. Vniuersitatis ff. de rerum diuisf. & tex. est punctualis in l. 1. §. municipes ff. de acq. poss. Crauet. consf. 317. Honded. consf. 79. lib. 1.* qui subdit, in dubio particulares intelligi vsos fuisse iure suo proprio, & non vniuersali, Et damnum sequeretur, ex iudicio malè inchoato, quod sententia non posset fieri pro Vniuersitate, neque pro particularibus, cum eorum nomine iudicium non fuerit agitatum, vt ait *Euge. consf. 41. nu. 67.* vndè est necessarium fieri articulos; vt dixi: Verùm attende, quod facta probatione vsus omnium ciuiũ, vel maioris partis eorum, ex quo vsu, quia de iure
21 præsumitur scientia Vniuersitatis, sequitur coniectura, quod ipsa habuit ratum factum ciuium, & approbauerit, ac mandauerit, & ità intelligitur *glo. in d. l. sicut §. si quid Vniuersitati*, quæ procedit, quando illud ius equè omnibus de Vniuersitate competit, & vsi fuerint, vti ius Vniuersitatis ciuibus pertinens; prout conciliat *Eugen. citato consf. 41. num. 68.* Quando enim actus particulariũ essent successiui, vt suprà, & durauerint longissimo tempore, tali casu stat iuris præsumptio, quod
22 potiùs nomine Vniuersitatis, quam pro suo quis possederit, & actus possessiuos fecerit, *Capyc. decisf. 209. Crau. consf. 55.* & sic licèt non constet tùnc specificè de mandato Rectorum, præsumptio erit stante longæuo vsu pertinere ad singulos vt vniuersos; Prout è contra factum particularium ci-
23 uium non nocet Vniuersitati, *Andr. de Barulo in l. 1. C. de iis qui spontè munsubeu. lib. 10. Ioseph Lud. decisf. Perusf. 98. Thes. decisf. 16. nu. 7. in fine*. Si tamen omnes de populo iamdiù acquieuerint, tùnc præiudicatum censeretur publico, si tot actus successiui venerint ad notitiam plenam omnium, *Abbas consf. 18. Hieron. Laurent decisf. 365. Hier. de Monte tract. finium regund. cap. 72. Affl. & Vrsil. dec. 376.* Et per ista resoluta est hæc practicabilis quæstio, & dixi aliqua super hac eadem materia suprà cap. 6.

ARGVMENTVM.

Matrimonium metu confectum, uel Professio à Moniali, reuerentia paterna emanata, quando infringi possit.

Metus reuerentialis, quibus alijs coniecturis adiunctis, sit sufficiens ad irritandum actum, & an iuramentum, vel præsentia Superioris excludat metum, & quando tacita ratihabitio purget eum.

Protestatio clandestina, quando conferat ad probationem metus, & qualiter intelligatur, quod protestatio contrariam facto, non releuat,

SVMMARIVM.

1 *Matrimonia debent esse libera, & nullus Superior debet in illis se ingerere.*

Q 2 2 Pro-

2 *Professio Monialis sic debet esse libera, prout matrimonium carnale.*

3 *Monialis si intrà quinquenium non conqueratur, non admictitur amplius contra professionẽ irritandam.*

4 *Quinquennij tempus non currit, si duret causa metus.*

5 *Metus præsumptio datur etiam sorori ergà Fratrem maiorem.*

6 *Metus reuerentialis solus, non sufficit ad irritandum actum, sed alijs coniecturis, quæ referuntur adiunctis. Sic.*

7 *Qualitas subiecti, & obiecti, est consideranda, ad præsumendum metum.*

8 *Metus reuerentialis iuncta læsione irritat actũ.*

9 *Iuramentum quando excludat metus præsumptionem.*

10 *Superioris auctoritas, & præsentia, quando tollat metus præsumptionem.*

11 *Protestatio non releuat, nisi parti intimetur.*

12 *Protestatio clandestina sufficit in materia metus reuerentialis, ad probandum metum.*

13 *Ratihabitio quando dicatur purgare præcedentem metum.*

14 *Mulier rapta reducta in suam libertatem potest annullare matrimonium, cum raptore factum.*

15 *Matrimonium confectum inter virum, & mulierem repertos in flagranti, timore consanguineorum, est nullum, si posteà id tacitè, vel expressè non ratificetur.*

16 *Metus reuerentialis cum vno teste de visu, & alijs de minis sufficit.*

17 *Metus probatio est arbitraria.*

18 *Puella quæ stat sub alterius dominio, quasi carcerata dicitur.*

CAPVT LXIV.

DIctat hæc pragmatica, quod dùm matri-
monia diuino, & humano iure libera es-
se debeant, nullus Baro, aut quacunque
prædictus potestate, directè, vel indirectè
1 ea impediat, vt mulieres ad eorum libitum non
maritentur. Et accurate hanc dispositionem exa-
raui, multas nodosas quæstiones explicando, &
primò resoluimus, quando matrimonium metu
contractum irritari possit, deindè in consequentiá
dixi, an matrimonium spirituale factum à Moniali
mediante professione, metu reuerentiali sit nul-
lum, ita quod cessante causa metus, professio fa-
cta possit irritari, & Monialis à suo Monasterio
iure exire, & Maritum ducere; & conclusimus,
quod sicut matrimonium carnale debet esse vo-
2 lunterium, sic & spirituale, & vltrà auctoritates
ibi adductas, sic confirmant *Sanch. de matrim.
lib. 4 disp. 6. Card. Tusc. concl. 214. Molfes. tom. 2.
tit. de contract. inter vir. & vxor. Regens de Pōt.
cons. 10. vol. 2.* Et licèt *S. C. Trid. sess. 25. cap. 19.*
disponat, vt Monialis de professione meticulosè
3 facta, intrà quinquennium conqueri debeat, vt ea
infringi possit, aliàs firma remaneat, tamen aduer-
te, quod procedit, dummodò infrà tale tempus,
4 metus causa cessauerit, aliàs sufficiet protestatio,
vt tempus quinquennij non currat, vt defendit *de
Pont. in allegato cons.* 10. & perbellè *Menter.
decision. Arag. 33. ex numero 40.*

Restat declarare id, quod obiter tetigi, qualis
debeat esse metus, & qualiter sit probandus, vt
actus tanti momenti retractari possit. Et quanquã
materia metus satis sit à DD. disputata, multa ta-
men notatu digna animaduertam, circumscriptis
vulgaribus. Et videamus primò, An metus reue-
rentialis hoc casu sufficiat: De iure enim metus
reuerentialis regulariter datur filiæ erga Patrem,
Matrem, ac aduersus Fratrem maiorem, nàm cũ
5 omnibus personis, in quibus consistit reuerentia,
& adest authoritas, ac præeminẽtia stat iuris præ-
sumptio reuerentialis metus, ad non contradicen-
dum, *Menoch. de arbit. Iud. cas. 136. Crass. de ex-
cept cap. 1.* Sese *decis. 60.* & diffusè *Mongodon. de
his qui vi met. cau. fin. cap. 4.* Hæc equidem præ-
sumptio de per se, non est sufficiens ad irritandũ
aliquem actum, sed alijs legitimis coniecturis cõ-
6 currentibus esset efficax, vti si præcedant minæ,
verbera, maletractamenta, vel qualitas inferentis
sit apta ad metum inducendum, quia persona est
rigida, & sic si Puella esset timida, facilis, non apta
ad resistendum Patri, Matri, vel Fratri, sub cuius
potestate reperitur, *Gamma decis. 250. Tiraq. de
ll. Connub. gl. 5. nu. 36. Gaspar Thes. q. 51. Masc.
concl. 193. Menoch. de præsump. lib. 3. præs. 127.* &
benè *Castil. contr. iur. p. 3. c. 1. ex nu. 156. cum seq.*
Item erit, si cum metu reuerentiali immodica, &
nimia persuasio eius, cui reuerentia debetur inter-
cesserit *Gram. decis. 103. à num. 56. Affl. decis. 69.
Couar. in epit. de spons. par. 2. §. 3. in fine.* Eò maxi-
mè si fieret ad excludendam Puellam à successio-
ne, vel magna dote; nam ratione læsionis, Iudex
arbitrari poterit, Mulierem seductam fuisse, ex
voluntate habitum non accepisse, *Ann. alleg. 88.
Mongello. tract.* de his qui vi metusue causa fiũt
*cap. 4. §. 1. Honded. cons. 29. ex nu. 42. Fachin. con-
tr. Iur. lib. 2. cap. 96. Menter. decis. 45. nu. 76. cum
seq. Garsia de Nobil. glos. 17. ex nu. 34. & Cancer.
lib. 3. var. resol. cap. 1. nu. 87.* iudicatum refert, an-
nullatam fuisse renunciationem sororis, ex allega-
to metu reuerentiali iuncta læsione, & facit, *dec.
Franch. 119.*

Aduersus hanc receptam opinionem adducũt
Moderni limitationem, quam in facto cõtra Mo-
nialem allegabat Vicarius Episcopi Melphiensis,
quod professio erat facta sollemniter, dum fuerit
facta cum iuramento in manu Superioris, assistẽ-
te Episcopo; nam iuramentum, & authoritas Ma-
9 gistratus, tollunt has præsumptiones metus, &
coactæ voluntatis, *ad tex. in l. non est verisimile
ff. de eo qui met. caus.* Scriptores omnes *in l. tran-
sactionem C. de transact.* & quod quamuis iura-
mentum non operatur super actu meticuloso, vt
probat *tex. in auth. Sacramenta puberum C. si
adu. vend. ille tamen tex. habet locum*, quando
per veras probationes metus probetur, secùs si ex
præsumptionibus, quia præsumptiones diluuntur
per alias contrarias, vti est iuramentum, & autho-
ritas Superioris *Ias. in l. interpositas C. de tran-
sact. Alex. cons. 83. num. 8. lib. 6. Crau. consil. 114.
Gutier. in d. auth. Sacramenta nu. 94. Grammat.
decis. 89. Vrsil. decis. 60.* Ego autem tali opinioni
nunquàm assentire putaui, quia ea facilitate, &
metu, quibus reducitur quis ad faciendum actũ
contra sui voluntatem, reducitur etiam ad iuran-
dum,

dum, *vt in l.fin.C.de non num. pecun.* & iuxta meam opinionem receptum est à DD. grauis authoritatis, iuramentum non operari hoc casu, & falsam esse reputatam opinionem in contrarium, *ita Aret.cons.24.lib.1.Cancer.lib.3.cap.1.nu.124. Menoch.de præs.lib.3.cap.126.nu.30.Gasp.Thes. quæst.forens.51.ex num.10.Gail.pract. obseru.42. lib.2.*& idem respondet *Gamma decis.346.*quod authoritas Superioris non tollat metum, quando
10 ad sunt legitimę coniecturę in contrarium; nàm procedit illud dictum, dum adsit sola suspictio reuerentialis metus, secùs si cum eo concurrant alia, de quibus supra dixi, ex *Doct. in d.l. interpositas C.de transact.*

Accedebat in casu eiusdem Monialis, ad annullandam professionem, & tollendum alium obstaculum, esse elapsum quinquennium, Ista tamen Mulier tàm ante professionem, quàm post protestata erat, quod metu Fratris illa habitum profitebatur, sed non ex libera voluntate, & licèt protestatio adhoc vt conseruet ius debeat parti aduersę notificari, aliàs protestatio redditur inu-
11 tilis, si factum contrarium sequatur, *Doct.in l.non solum §.morte ff. de nou.oper. nunc. Vin. dec.251. Menoch.de arbitr.casu 461. Ricc. collectan.259. Mant.de contr.lib.16.tit.7.* Verùm limitatur hęc conclusio in personis subiectis, in quibus sola protestatio clandestina sufficit, quando illa non
12 audet suam voluntatem patefacere Aduersario, quem timet, *Dec.cons.219.de Pont.cons.11.nu. 22.*& pro notabili aduertit *Cancer. loco citato nu.106.cum.seq.*quod in omnibus renunciationibus, donationibus, quę fiunt à personis subiectis, vbi adest protestatio, iunctę prę sumptione iuris reuerentialis, & metus, apta sit, ad irritandum quemlibet actum, & sequuntur *Marsil. in rubr. de fideiuss.num.163.Fab.diff.7.C.de eo quod met. caus.Caual.com. opin.489 cum seq. & singulariter Peralta in l.si quis in principio testamenti ex nu. 123. cum seq.ff. de leg.1.* Nec factum contrarium, vel aliqua demonstratio, & tacita ratihabitio tollit metum, nàm licèt *tex.in l.2.C.quod met.*
13 *caus.*dicat, ex ratihabitione purgari metum præcedentem, non tamen procedit, durante primeua causa, sed extincta, quia infecta primitiua, inficitur omnis deriuatiua, *Caual. com. opin.604. & Menoch.de præsum.lib.3.cap.4.*in terminis matrimonij metu contracti, cum raptore, quod licèt diù cohabitauerit cum eo, si vti non potuit sua libertate, quia in loco distanti fuerit asportata, si posteà ad Patriam, vel apud suos redeat, poterit matrimonij dissolutionem petere, stante primeua
14 violentia, *Oldrad.cons.35.Rum.cons.122.* Idemque iuris procedit, etiam in masculo, qui si deprehensus fuerit in domo alicuius Mulieris solutæ, & consanguinei illius eum cogerint ad eam desponsandam sub minis mortis, affida erit nulla, si post-
15 quam in libertatem fuerit positus non ratificauerit, & sponte non cohabitauerit, *ad tex. in cap.significauit de eo qui duxit in matr.quam poll.& in l.nec timorem ff.quod met.caus. Card. Tusc. concl.214.Mascard.concl.1051.n.48. Malfes.consil. 30.Sanch.de matrim.lib.4.disput.12.Farin. decis. 58. Monter decis.45.*

Postremò vltra prædicta probari potest metùs per testes, & vbi adest iuris præsumptio metus re-
16 uerentialis, vnum testem de minis, vel verberibus, iuncta legis coniectura sufficere in occultis, *dixit Paris.consil.75. nu.36. vol.3.* & testes in genere, & singulares de diuersis actibus coniunguntur, *tex.in l. cum exceptione §. in hac ff. quod met. Anchar.consil.439.Boer.decis.101. & Add. ad Affl.decis.246.* Et creditur magis duobus testibus de metu, quam mille de spontanea voluntate, *Menoch.de præsump.lib.3. cap.176. num.32.*
17 Omnia verò Iudicis arbitrio relinquuntur considerande, si iusta sit causa allegantis metum, & an in iure, & in facto ea suaderi possit, Intuendo, quam authoritatem habeat Frater, vel Mater in sororem, vel filiam, & si illa potuerit habere libertatem tractandi, & se defendendi; nàm carcerata quasi dicitur Puella, quæ stat in alterius dominio,
18 *Bal.in l.fin.C.de capt. & postlim. reuers. Alciat. cons.104.Loffred.consil.17.*

ARGVMENTVM.

Filius, vel filia sine Parentum consensu, matrimonium contrahentes, an iurè exhæredari possint, & eis alimenta denegari, Et quando matrimonium dicatur indignũ, & Parentes possint illud impedire.

Legatum Mulieri de mille si nupserit, & minùs si Monaca fiat, an dicatur contra libertatem, vel subsistat.

SVMMARIVM.

1 *STatutum nè filia possit matrimonium contrahere absque Patris consensu, an subsistat.*
2 *Filius contrahens matrimonium sine Patris cõsensu, num possit exhæredari.*
3 *Filius peccat mortaliter, & iniuriam dicitur facere Patri, nuptias contrahens absquè eius assensu.*
4 *Nubens indigno, potest legitima priuari.*
5 *Alimenta de æquitate etiam ingratis filijs, debent præstari.*
6 *Alimenta filio non debentur, si aliundè viuere possit.*
7 *Matrimonium indignum quando dicatur quis facere, remittitur arbitrio Iudicis.*
8 *Matrimonium indignum non dicitur respectu morum, vel facultatum. Sed considerata infima conditione personæ.*
9 *Filius est carcerandus, si indecens matrimoniũ velit contrahere.*
10 *Legatum de mille si nupserit, & quingentum si Monaca fiat, an resecta conditione semper integre debeatur, distinguitur nu.12. & de veritate num.13.*
11 *Legatum vt nubat, debetur etiam si Monaca fiat.*
14 *Dos quæ debetur Moniali, licèt sit minus legitima, dicitur congrua, adeò quod filia non potest agere ad supplementum.*
15 *Monialis potest petere integrum paragium, si post mortem Patris professionem faciat, seu Monasterium ingrediatur.*
16 *Monasterium an possit litem intentare contra bona Patris Monialis pro paragio remissiuè.*

CA-

CAPVT LXV.

STatutum existens in multis Regionibus, nè
filia sine Parentum consensu Maritum du-
cere valeat; an contra libertatem matrimonij
sit, vel in fauorem, vt illud consultò fiat, ex-
1 plicaui hoc in loco, & nùnc addo *Thes. quæst.* 70.
& cùm talis dispositio in Regno non sit, amplius
verba facere non occurrit; sed est latius inuestigã-
dum, an de iure, si filius, vel filia absque suorum
Maiorum consensu matrimonium contraxerit
possit, à Patre, & Matre exhæredari, & in præc.
2 Comm. aliqua dixi, sed cùm articulus sit quotti-
dianus, plenius illum declarare non inutilitèr pu-
taui. Et non nego magnam ingratitudinem, &
iniuriam fieri Parentibus, vt in negotio tàm gra-
ui, illi non honorentur, dùm generalis consuetũ-
do non solùm obseruet benedictionem, & con-
3 sensum habere à Patre, & Matre, sed ab alijs san-
guine coniunctis, *Palaz. in cap. per vestr.* 11. §. 51.
de donat. inter vir. & vxor. & quod peccet mor-
taliter, communiter concluditur, quia est contra
præceptum Decalogi (Honora Parentes) *Caual.
com. opin.* 604. *Sanch. de Matrim. lib.* 4. *disp.* 23.
& diffusè tantum facinus contra liberos exagerat
Fontan. de pact. nupt. claus. 4. *glos.* 2. Hæc tamen
causa secundum magis receptam opinionem, non
est sufficiens, vt iurè filius, vel filia possit legitima
priuari, *Molin. de Iust. & Iur. disput.* 176. *Paschal.
de patr. potest. par.* 2. *cap.* 5. nisi etiam concurreret,
4 vt matrimonium satis impar eorum conditioni fe-
cissent, & indignum, vt præcitati *Doct. & Barbos.
in l.* 1. *par.* 4. *ff. sol. matr* Nec obstat, Canonistas
contrarium sentire, quod matrimonium, quia de-
bet esse liberum nullam pœnam in contrarium
posse esse validam, & ideò non sit necessarius cõ-
sensus Parentum; nàm non inficiatur hoc assump-
tum, sed negatur ob talem reuerentiam, & indi-
gnitatem, filiam non debere pœnam mœrere,
cùm vt dixi, sit contra præceptum Dei, non hono-
rare Patrem, & Matrem, & facere actum cum
pudore familiæ, & quod de iure humano, & diui-
no talis obseruatio sit à filijs facienda ergà Patres,
probat ex multis *Paschal. loco præcitato*. Sed re-
deundo ad institutam conclusionem, vt iurè pos-
sit exhæredari, præcitati DD. tenent, At ego in
præc. tractat. inclinaui cum *Mastril. qui dec.* 163.
firmauit, de iuris rigore posse talem sententiam
5 substineri; de æquitate verò quid deberi, vt filia
alatur, & proindè possit dari dos minus paragio
de iure debito, & sic *Barz. dec. Bonon.* 19. *Gasp.
Thes. q.* 70. quia alimenta iure naturali debentur,
quando filia, vel filius non posset aliter commo-
dè viuere, sed si duxerit Maritum diuitem, vel fi-
lius vxorem diuitem, tùnc cessat hæc necessaria
causa, & remaneret in esse Regula, vt stante filij
6 ingratitudine, seù paruipendio in Patrem, non te-
neatur alere, *l.* 1. *C. de ingr. liber. sic. Surd. de alim.
tit.* 1. *q.* 6. *nu.* 26. *& Barbos. loco citato*. qui in om-
nem casum sentit, Patrem non esse obligatum in
beneficium filij; nam sicuti Pater iure naturali fi-
lijs succurrere tenetur, fortiorem obligationem
habent filij ergà Parentes, à quibus habuerunt es-
se in correspondendo, & eos honorando; ex mi-
sericordia tamen paterna esset dicendum, vt quã-
quam nullum subsidium Parentes talibus liberis
præstare deberent, nè fame illi pereant, conuenit
illiorum pietati misereri, & seueritatem aliquate-
nùs mitigare, *vt Surd.* ibi, & nouè *Font. de pact.
nup. claus.* 3. *glos.* 1. *par.* 1. *nu.* 89.

Restat pro complemento scire, quando dica-
tur filium, vel filiam fecisse matrimonium indi-
gnum, & disparis conditionis, Doct. variè sentie-
7 runt, tamen hoc relinquerunt arbitrio Iudicis,
Menoch. de præsump. lib. 4. *cap.* 189. *nu* 85. cum
alijs ab eo coacervatis, sed quia disparitatẽ hanc
diuersimodè considerarunt, tàm respectu facul-
tatum, quàm natalium, quàm morum, vera indi-
gnitas inter alia, quæ Iudicis arbitrio remittitur
est, si ex tali coniugio filij nascituri perderent no-
bilitatem generis respectu Matris: Nonnè? qui
intendunt accipere habitum Hierosolymitanum
tenentur probare nobilitatem suorum Maiorum
per annos bisentùm tàm ex parte Patris, quàm
Matris, & eorum Parentum, si ergò interponatur
alicui familiæ antiquæ nobilitatis aliquod obsta-
culum, ratione indecentis Matrimonij, vndè filij
ex tali coniugio non possent prætendere priuile-
gia, quibus fuit decorata ab antiquo ea progenies
8 sine dubio hoc casu filiam, vel filium, est dicen-
dum satis errasse, & indignè se nupsisset, *vt Me-
noch.* ibi, *Faber. differ.* 2. *C. de nupt. Fontan. loc. cit.
ex nu.* 91. Non debet esse in consideratione, du-
ctam fuisse personam pauperem, quia paupertas
non maculat familiam, sed conditio satis dispar,
vel aliqua infamia notata, vnde familia denigra-
tur, vt non possit reparari, *Peguer. decis.* 13. *nu.* 41.
& Cancer. lib. 3. *variar. resolut. tit. de sponsal ex
num.* 10.

Et pro coronide notabis, quod parentes si pe-
netrauerint filium, vel filiam intendere aliquod
indecens matrimonium contrahere, poterint iure
impedire, & recurrere ad Superiores, *Abb. in cap.
9 requisierit num.* 4. *de sponsal Guttierr. lib.* 1. *quæst.
canonic. cap.* 20. *Menoch. plene consil.* 69. *lib* 1. *Pa-
schal. loc. cit. num.* 21. *Caual. commun. opin.* 604. *à
num.* 31. & continuò practicatur. Nec est hoc cõ-
tra libertatem matrimonij, sed potius in fauorem,
vt quis possit in recto sensu, & iusto iudicio nup-
tias contrahere; dùm enim quis indignæ mulieri
se copulare intendat, legitima iuris præsumptio
est, quod furore amoris, libidinis, suasionibus,
blanditijs, vel maleficijs ad tale matrimonium
trahatur, cum faciat id, quod alij sanæ mentis nõ
gererent, *DD. in l. qui non facit ff. de regul. iur.* &
latè *Menoch. de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 45. *qui
nu.* 57. ait, quod dilapidator bonorum præsumi-
tur demens ideò datur ei, Curator, *l. is cui bonis
ff. de verbor. obligat.* quando fortius, qui prodigus
est sui honoris, qui præualet facultatibus, & vitæ,
l. assi quidem ff. quod met. caus. cumque amor fu-
roris species sit, *cap.* cum in iuuentute de præsũp-
tion. *Authent. quib. mod. natur. effic. leg.* §. *illud*, ni-
mirum si vt talis carcerari possit quousque re-
sipiscat, & matrimonium liberè, & non aliquo
modo coactum fiat, *argum. ex l. quicquid calore
ff. de regul. iur.*

Vlterius prædictis annectitur alia vtilis quæ-
stio, dùm matrimonium debeat esse omni parte
liberum, iuxta *tex. huius pragmat.* Num patris le-
gatum de mille, si filia nupserit, & tercentum si
10 fiat Monaca potuerit limitari, ita quod spe dotis

filia

filia alliciatur ad Connubium carnale, & timore
paruæ dotis Monacalis desistat ab animo, & vo-
luntate sequendi viam Monasticam. Et sic an
pro libertate sit dicendum, utroque casu ad ele-
ctionem legatariæ legatum deberi: Hæc non est
noua quæstio, sed aliqua notabilia addam, & pu-
to esse distinguendum, quod legatum; aut est ge-
nerale pro causa matrimonij, & hoc casu debetur
11 filiæ, vel alteri extraneæ, cui fuerit relictum, siuè
contrahat matrimonium carnale, siuè spirituale,
nam nubere dicitur, qui nubit cum Domino, *Bal.
& alij in authent. nisi rogati, C. ad Trebell. Moli-
na de iustit. & iure disput. 207. Surd. cons. 69. lib.
2. Sanch. de matrim. tit. de spons. par. 1. disputat.
33. Menoch. lib. 4. præsump. 148. Mastrill. cæteros
cumulat decis. 153.* Aut legatum est, vt dixi di-
spar, quia plus relinquitur, si nubat cum viro, quã
12 si desponsetur Ecclesiæ, & satis fuit controuersũ;
nam similiter multi tenent reijci talem conditio-
nem, *vt Crass. in rubric. tract. de effect. cler. num.
403. D. Regens Tapia in authent. ingressi C. de
sacrosanct. eccles. verb. ingressi cap. 1. nu 11. Villa-
lob. commun. opin. verb. relictum, Gabr. Rom. con-
clus. 2. titul. de legat.* Contraria tamen opinio fuit
13 verior reputata, & magis æqua, quia dos, quæ
Monasterijs datur, est satis minoris quantitatis,
exinde si pater filiæ det dotem solitam dari ab
alijs Monialibus, non poterit agere ad supplemẽ-
tum, licet fuerit satis infra paragium; nam paragiũ
14 solitum Monialibus dari sufficit, & dos maioris
quantitatis filiæ debetur, quando maritatur, quia
in mundo maiores sunt expensæ pro victu, & so-
bole, quæ cessant in claustris, *Franch. decis. 44.
Vrsill. decis. 136.* & propterea non lædi videtur
in hoc libertas matrimonij, sed attendenda erit
voluntas Testatoris, *vt Vasq. contr. illus. cap. 33.
Caual. com. opin. 141. & Gabr.* ibi non negat in
fine hanc esse veriorem, & vsu forensi receptam
opinionem, & *Fontan. de pact. nupt. tom. 2. claus.
5. glo. 8. par. 1. ex nu. 45.* latè articulum explicat,
qualiter digna dicatur dos data filiæ Moniali so-
lita præstari illi Monasterio, licèt sit læsio excessi-
ua. Limita si Pater nil disposuerit, quia tunc Mo-
nialis petere poterit integrum paragium, si pro-
fessionem non fecisset, etiam quod minùs soleat
15 dari pro dote illi Monasterio, vt ibi *Font. &
Molfes. super Consuetud. Neap. par. 4. cap. 18. &
par. 3. q. 8. ex num. 33.* Et an Monasterium, quod
de iure loco filij reputatur, possit litem mouere
16 contra bona Patris Monialis pro paragio, vide
Farin. vlt. tom. dec. 60. Laratha cons. 24.

ARGVMENTVM

Præceptum, vt Filia nubat cum consensu ta-
lis, vel nè nubat cum tali, & pactum de
non nubendo in beneficium Generi, quan-
do subsistant.

Legatum pœnale si non contraxerit matri-
monium cum persona designata, quibus
modis reiecta pœna substineri possit, sin-
gulariter explicatur.

SVMMARIVM.

1 *POenalis dispositio restrictiua libertatis ma- trimonij nulla est.*
2 *Legatum factum Masculo, vel fœminæ, vt nubat arbitrio talis, vel de ipsius consensu non sub- stinetur.*
3 *Pactum inter Socerum, & Generum, in quo So- cer permittit amplius non nubere non valet.*
4 *Pactum correspectiuum, quod est causa contra- ctus, si deficiat contractus infirmatur.*
5 *Contrahens met non tenetur stare contractui nullo.*
6 *Substitutio facta in pœnam legati, vti impediẽs libertatem matrimonij, est inefficax.*
7 *Substituta pia causa in casu legati prædicti, sub- stitutio substinetur.*
8 *Legatum factum consanguineo pauperi dicitur pium.*
9 *Paupertatis ratio, arbitrio Iudicis relin- quitur.*
10 *Legatum pœnale, nè quis nubat cum tali perso- na, vel in tali Ciuitate, aut cum alijs de sua agnatione valet.*
11 *Legatum filiæ nè nubat cum persona illa, quam testator propalauit talis, tali an substineatur, & stari debeat illius dicto remissiue.*
12 *Legatum puro factum inuitatorium ad nuptias valet, & non debetur, si matrimonium fiat cum alio contra formam legati.*
13 *Legatum mulieri factum cum conditione, vt nu- bat cum tali valet.*
14 *Qualitas adiecta conditioni, si deficiat cessat conditio.*
15 *Geminatio verborum designat causam finalem, & plura operatur.*
16 *Causa finalis, vel impulsiua, ex quibus præsu- matur.*
17 *Parentes magis præsumuntur consulere filijs, quam alijs, licèt dilectis.*
18 *Conditio nubendi cum sanguine coniuncto, quando sit nulla.*
19 *Copula cum Consanguineis, naturaliter ab- horretur.*
20 *Mulier non tenetur expectare nubilem æta- tem Sponsi, & propterea legatum pœnale tunc reiicitur, si illa erit adulta, & nubere noluerit.*
21 *Impedimentum quando non fuit in iudicio de- ductum, eius exceptio non releuat, limita si sit notorium.*
22 *Ignorantia præsumitur de contentis in testamẽ- to, si filia non est hæres.*
23 *Minor aduersus præceptum Testatoris pœnale, restituitur in integrum.*
24 *Consilium Maiorum, & Iurisprudentium excu- sat a dolo, & pœna.*
25 *Dubium Iuris intricati, excusat à pœna.*
26 *Pœna iudicialis, conuentionalis, & testamen- taria non debetur, nisi quatenùs cum interesse concurrat.*
27 *Iudex procedens ad vlteriora, quando censeatur reiicere exceptiones oppositas.*

CAPVT LXVI.

COntinuando materiam præcedentis quę-
stionis,& declarationem prag. dixi, qua-
liter consensus Parentum in matrimonijs
sit requirendus ad honorem, nunc est vi-
dendum, An valeat præceptum Patris, matris,vel
extranei pœnale,vt filia , vel filius nubat cum cō-
sensu personæ designatæ , & hunc articulum teti-
gi in pręc.tract. & conclusimus , omnia legata,
dispositiones,& pacta restringētia arbitrium, seù
1 libertatem matrimonij esse nulla , & legatum,vel
pactum remaneat putum , conditione reiecta, ex
*l.2.C.de inut.stip.l.Titia ff.de verb.oblig. vbi om-
nes Scrib. & modò addo Mastril.decis.*233. qui
ità decisum dicit in casu, ubi Pater legauerat filię
quantitatem dotis; ut nuberet cum consensu Tu-
2 toris,& idem refert *Peguer. decis.*204. in Matte,
quę simile pręceptum pœnale confecerat , *ex c.
gemma de spons. l.cum. tale §.si arbitratu ff. de
cond.& dem.& ex dec. S.C.Trid. sess.24.cap.9.
de reform.matr.*& tractant abundè *Crass.§.lega-
tum q.50.Mantica de con.vlt. vol. lib.11.tit.18.
cum seq.Cancer. lib.3. resol.tit. de legat. ex num.
385.Sanch. de matrim. lib.1. disput.33. cum seq.
Molin. de hisp.primog.lib.2.cap.13.ex n.35.Gut-
tier.tract.de sponsal.cap.21.Menoch. consil.425.
lib.5.Eugen.cons.*18.

Qua generali conclusione sic firmata , ponam
aliquas ampliationes , & notabiles limitationes
ad istam intricatam , & quotidianam controuer-
siam,ultrà alia multa,quæ in pręc.tract.posui.

Amplia ergò , quod pactum factum à socero,
qui promisit in capitulis matrimonialibus , dum
3 filiam maritat,de non nubendo amplius, sub pœ-
na in casu contrarij, de soluendo mille Genero,
& filię,est nullum,ut probat *tex in l. Titio cen-
tum §.Titio ff.de cond.& dem.l.Titia ff.de verb.
oblig cum simil.* Et quamquam in facto oppone-
retur,aliàs Generum non contraxisse matrimoniū
quia non est quis fraudandus , quando casus de-
ueniat ad actum incetractabilem , *ex tex. insigni
in l.fin.C.de pact.inter emp.& vend.*ibi(dùm non
4 alia lege ius suum transferre passus est , nisi tali
fretus conuentione , quomodò ferendum est ali-
quam captionem pati) & sic in simili de *Ponte
respondit cons.5.& 67.Crauet. cons.*299. Verùm
tamen fuit dictum , quod sibi imputare debebat
Gener,qui poterat consulere Peritos , & sic didi-
cisset tale pactum esse nullum , cumque actui
nullo quis stare non tenetur, *l.quemadmodum C.
5 de agric.& cens. lib.*10. Ergò contrauenire pote-
rat socer promissioni, prout in indiuiduo firmant
*Eugen.consil.18. vol.1.Fab. de Anna consil.141.
lib.2.*

Amplia etiam positam conclusionem, ut non
solùm pœna,& conditio reijciatur , sed si in casu
contrarij substituta sit aliqua persona, substitutio
6 sit nulla, quia ea substitutio in pœnam facta fuit,
*Peguer.d.decis.& Surd.decis.*7. uerùm hanc am-
pliationem limitant multi , qui de communi te-
stantur,non habere locum . si esset substituta pia
causa,nam ob eius fauorem substinetur , ut dixi
*in prec.tract. num.38.arg.tex. in l.Titio §.serui
vsufructus ff.de cond. & demon.* ubi fauore liber-
tatus substinetur pœna , restringens facultatem
7 matrimonij,quæ aliàs reiceretur . Et etiam si esset
substitutus pauper consanguineus , dici fauore
pietatis substitutionem esse piam , & posse illum
obtinere in casu , quo filia sine consensu personæ
designatæ nuberet,vt refert *Cancer. loco citato ,*
8 quia præualet fauor paupertatis,vinculo Consan-
guinitatis , *Menoch. de præsumpt. lib.4.c.115.
Surd.de alim.tit.8 priuil.1.& in decis.322.n.16.*
Dummodò adsit paupertas , quæ Iudicis arbitrio
relinquitur quanta esse debeat , secundum perso-
narum qualitatem,& sub eius paupertatis contē-
9 plationem fuerit relictum;vt benè *Gamma decis.
23.Eugen.cons.37. Carroce.decis.*120. Sed hanc
limitationem ibidem ex nu.40. validissimis ratio-
nibus impugnant , contra quam semper hoc casu
iudicarem , quia fauor piæ causę non debet præ-
ualere libertati matrimonij , quæ similiter pia
causa reputatur, *Doct. in l.libertas ff.de reg. iur.*

Limita principalem conclusionem , vt ualeat
legatum pœnale si fiat in specie , & non in gene-
10 re,nè filia nubat cum tali , *ad tex. in l. hoc modo
cum l.prae. ff.de condit. Molin. de primog. lib.2.
cap.13.Gvat.discep.for. cap.*210. quia non impe-
ditur libertas matrimonij ratione singularis per-
sonæ,maximè si adsit iusta causa , Item similiter
nè nubat in tali Ciuitate,nam substinetur, si extra
illam Ciuitatem commodè matrimonium iniri
posset, *Mieres de mat.p.1. q.51. & Sanch.de ma-
tr.lib.1.q.35.nu.38 qui in seq.* amphat, ualere cō-
ditionem nè nubat cum ignobili , *& Lopez l.2.
tit.21.par.2.* uerbo cum uillana *Molin.de pri-
mog.cap.13.nu.28.O d.cons.16.* Item substinetur
conditio nubendi in familia *tex.in l. cui fuerit ff.
11 eodem,Fulgos.cons.61 Lup. in rep. c.per vestras
§.21.not.3.* Sed quid si Pater dixerit , ut filia non
nubat cum persona,quam dixi Parocho, uel alte-
ri an Puella teneatur stare dicto illius, uide diffu-
sè per *Cane.tit.de leg.ex nu.407.lib.3.*

Limita si legatum non sit purè factum , & in
casu contrarij pœna sit adiecta , sed fuerit inuita-
torium ad nuptias à principio , ueluti relinquo
decem mille filiæ , uel alteri puellæ, si contraxe-
rit matrimonium cum Antonio aliàs , remaneat
penès hæredem , uel alium , nàm tùnc legatum
non est prohibitorium , & libertans matrimonij
12 restrictiuum , sed uidetur factum gratia utriusq;
vt Couar.de sponsal. p.2. cap.3.§.3. super quo ar-
ticulo in graui causa consului , & eum allegatio-
nes fuerint reputatæ maximæ existimationis , ac
pertineant *ad tex. nostre prag.* uolui eas hic inse-
rere pro explicatione huius difficilis materiæ , &
sunt v3,

Petijt in S.C.D.Vincentius Spinellus Princeps
Tarsię duc. triginta mille à Principe Cariati hę-
rede quond. Franciscę Spinellę Ducissę Seminia-
rię, & à D. Hypolita Spinella legataria uigore
dispositionis factę à dicta D. Ducissa in suo ulti-
mo testamento,quod in casu quo dicta D. Hypo-
lita sua filia matrimonium cum præfato D. Vin-
centio contrahere noluerit, dos ducatorum sexa-
ginta millium relicta , non debeatur ei tradi , nisi
pro summa ducatorum triginta millium , & alte-
ra pars deberet applicari dicto D Vincentio.
Cumque explorata uoluntate dictæ D. Hypolitę
per Coll. Cons. non consensijt accipere in Virum
præfatum D.Vincentium,pretendit legatum sibi
de-

deberi,cùm per ipsum non steterit; Verba autē
testamenti vti necessaria ad Iustitiæ explicationē,
& cognitionem,sequentia sunt.

Item lascio, che D.Hipolita mia figlia habbia sopra le mie robbe docati sessanta milia per maritagio, & pigli per suo legitimo Marito D.Vincenzo Spinello mio consobrino con la debita dispensatione. E caso che detta mia figlia fusse remossa da detta sua volontà, e mia opinione per timore, ò altra causa à sodisfattione di qualsiuoglia persona, & se congiongerà con altro, in tale caso voglio detta mia figlia non goda, se non duc. 30.milia, & l'altri li habbia D.Vincenzo, & à lui voglio siano lasciati, saluo s'ammedue le parti fussero d'accordo à non contrahere insieme.

Et ex prædictis verbis,& dispositione, funda-
tam habere intentionem Actor prætendit, quod
conditio adiecta legato, vt Mulier nubere debeat
13 cum certa persona, & in casu contrarij priuetur
legato, sit valida ex commum DD. opinione, vt
probat *tex.in l.cum ita vers. si Titio nupserit ff. de cond. & dem. l.1 C.de inst.& subst. Sanch.latè de matr.lib.1.quæst.33.ex nu.6. Gutier. cons.18.*
& in hac causa ità consuluit *Molf. consil.12.* ex
ratione,quia legatum est inuitatorium ad nuptias,
& factum gratia vtriusque,& in re sua quis appo-
nere potest legem,quam voluerit, *l.in re manda-ta C.mand.benè Crauet.cons.1.cum millo.*

Verumtamen ex maturiori consideratione eo-
rum, quæ proponuntur, ab hac impetitione ab-
soluendos reos esse, ex infrascriptis liquidè co-
gnoscetur.

Primò,ex defectu voluntatis Testatricis, nàm
cum qualitate, & conditione induxit priuationē,
seù ademptionem legati duc.30.mill. scilicet casu
quo ad sugestionem, seù timorem alterius con-
trahere nollet matrimonium cum D. Vincentio:
Hæc qualitas fuit superata, nàm de puro eius cō-
sensu D.Hypolita nubere noluit,dùm per Collat.
14 Cons.pluriès fuerit explorata voluntas, median-
te sequestro,quæ Superioris authoritas, omnem
excludit metū, *Doct.in l. interpositas C. de transact.* non verificata ergò qualitate adiecta condi-
tioni,ea cessante; cessat pœna, *l.Titius ff.de testam. Milit.* qualitas enim habetur pro forma,qua
deficiente corruit actus, *l.cum hi §. ea autem ff.de transact. Mantic. de contr. ambig. lib.4. tit.43. nu.25.* Et quod ea qualitas sit posita pro forma
perpendatur pluriès in eadem loquutione gemi-
nasse (casu quo ad alterius sugestionem) & virtus
geminationis est, vt causam formalem designet,
15 *l. Balista ff.ad Trebell. Affl. decis.337.* & verba
debent aliquid operari, *l.si quando ff. de leg.1. l. nonnunquam ff.de cond & dem.*

Adstipulatur aliud assumptum, quod in dubio
ad pœnam euadendam qualitas annexa, quæ ex-
cludit commissum præsumitur finalis; *Alciat.p.2. leg.3.præs.45.* Indè de iure ff prohibitum erat
pœnam imponere legatarijs, *DD.in l.1. ff.de ijs,*
16 *quæ pœn.nom.* & voluntas Testatoris præsumitur,
vt quantò minus potuerit,voluerit hæredem,&
legatarium grauare, *l. vnum ex familia §.si re ff. de leg.2. apud Iulianum §. Seio ff. de leg.1. Surd. cons.7.à nu.56.* & sic est inferendum, quod ma-
gis respexerit Mater ad beneplacitum purum
17 Filiæ, quam alteri consuleret *l.scriptio in fin.ff.de liro delib.* Quæ enim contra suam voluntatem
Virum accipit,infelicem vitam perpetuò agit, vt
ait in *glo. in cap.1. & c.de illis de spons. impub.*
Nec est credendum, quod Mater si præuidisset
hoc voluisset filiam in tali vita pœnali eam pone-
re,& sic ex prædictis à coniecturata voluntate
Testatricis, & ex verbis legati, substinemus non
esse locum pœnæ priuationis duc. 30.millium,
dùm ex pura,& spontanea voluntate D. Hypoli-
ta cum d.D.Vincentio nubere noluerit.

Secundò, principaliter fundatur nostra Iusti-
tia, quod conditio nubendi cum Fratre conso-
brino,existente in secundo gradu consanguinita-
tis sit nulla, & non me latet, quod licèt conditio
18 sit de iure impossibilis, cum dispensatio soleat
à Pontifice obtineri,cessat difficultas: Est tamen
notandum quod quando cum hac difficultate
concurrit, Puellam non habere genium se con-
iungendi cum consanguineo sibi coniuncto in
tàm arcto gradu, procedit affirmatiua opinio, vt
eleganter *Molin.de primog.hisp. cap.13. ex n.8. vsq.ad nu.14. Mant.de con.vlt.vol. lib.11.tit.18. nu.6. Henriq.de matr.lib.12.cap.10.nu.4. Sanch. de matr.lib.5. disput.5. nu.2.* solent enim quam-
plurimum personæ pudichæ abhorrere naturali-
ter coniunctionem cum sanguine coniunctis, vt
experimento fuit cognitum etiam cum animali-
19 bus, vt refert *Tiraq.de ll. Connub. fol.88.* quod
abhorrimentum hodie plusquam peccatum, cō-
seruat respectum inter sanguine actintos: In art.
3.fuit deductum, & probatum, quod quando
Ducissa Mater in uita suadebat filiam super hoc
matrimonio, ipsa D. Hypolita per dies plorabat,
quod nunquàm in tali coniugio consentijsset.
Considerent ergò ipsi circumspectissimi Iudices,
si iura inuigilarunt propter libertatem matrimo-
nij, ut dixi abundè in prag.9. de Baron. nùnc fe-
rendum erit, ut contra uoluntatem ob conditio-
nem,& pœnam uoluisset D. Hypolita se copula-
re cum persona suo gustui contraria, & sit ad-
mictenda conditio sic contra libertatem, & bo-
nos mores. Nuptiæ enim inuitę tristes exitus so-
lent producere, *c.requisiuit, & c. cùm locum de spons.Neuiz. in sua silua nup.lib.2.nu.114.* & lex
satis inuigilat in amputandis inconuenientibus
l.ambiguitates in fin.C. de indict. vidult. l.meminerint C.vnde vi, & hic satis facit ad nostrum
tex.ex aduerso allegatus in d. l.cùm ita legatum ponderando eius verba ibi (& quidem si satis cō-
modè, & alibi honestè Titio possit nubere) quę
uerba denotant talem conditionem substineri
posse; quatenus facilè, & non sine difficultate
pertranseat, præponendo semper *tex.* commodi-
tatem Puellę, uoluntati Testatoris.

Tertiò, accedat alia ratio, quod D. Hypolita
facta nubilis ætatis,uolens se nuptui tradere, po-
tuisset iure contradicere, quando fuit explorata
sua uoluntas,nolle D. Vincentium, quia ille erat
tùnc temporis impubes annorū undecim, cuius
ętas non erat apta ad copulam, *§.impubes inst.de nupt.* Cumque D. Hypolita erat maior 22. anno-
20 rum, non erat obligata expectare sponsum, do-
nec fuisset uir,nulla enim conditio ualet dilatoria
ad nuptias, si ambo non sint concordes, etiam
vnius diei, *DD.in l turpia §.1.ff.de leg.1. Socc.in l.filia ff.de cond. ponderando tex. in l.cum tale §.*

rescriptum ff. de cond. & dem. ibi (nè quod omninò nuptijs impedimentum inferatur) quod uerbum omninò ad omnem minimam moram se extēdit *Abb. cons. 65. Plot. cons. 45.* & in terminis *Vasq. controu. illus. 94. nu. 20. Eugen. consil. 18. nu. 29. Burs. cons. 151. Sim. de Prat. de interp. vlt. vol. lib. 4. dub. 1. num. 7.* nàm accelerandæ sunt nuptiæ desideratæ, nè quid tristè cōtingat dixit *Glo. in l. oratione § 1. ff. de rit. nupt.* Et si diceretur hoc impedimentum non fuisse deductum, nec D. Hypolitam de hoc fuisse protestatam, & exceptionē impedimenti non releuare, nisi opponatur, *Ioseph*
21 *Lud. dec. 105. Felin. in c. quanto de præsum. Marsil. in l. vnius §. cognitum ff. de quæst.* Replicatur, quod quando impedimentum est notorium, & legitimum semper eius exceptio admittenda est, vt plenè doctissimus *D. Reg. Valenz. cons. 4. n. 78. Couar. p. 2. de spons. cap. 3. §. 5. nu. 12. Affl. dec. 50. nu. 5. Cabal. milleloq. 869.* Cumque in iudicio cōstet de asserto impedimento, ergò ad euitandam pœnam, saluari debet dissensus D. Hypolitæ ex omni via, omni modo meliori.

Quartò dicimus, non apparere ex actis D. Hypolitam fuisse certioratam de Matris præcepto, & pœna apposita in casu contrauentionis, vndè excusatur, cum ignorantia præsumatur de contentis in testamento in filia non hęrede, & maximè
22 minore, *DD. in l. qui in alterius ff. de reg. iur. Rom. cons. 459. Mascar. de prob. concl. 899.* & in terminis *Sfor. de rest. in integr. lib. 2. q. 82. nu. 60. Fontan. de pact. nupt. clausul. 2. glos. 3. par. 5. tom. 2.*

Quintò adnectimr præcedenti, quod etiam data scientia (quam negamus) D. Hypolita ob minorem ætatem, ex capite restitutionis in integrum
23 aduersus præceptum Testatricis pœnale excusatur, nàm non præsumitur, vt dolosè, & in contemptum illius præcepto non obtēperauerit, & sic cessante dolo, cessat pœna, ità *Dec. cōs. 349. Ruin. cōs. 199. lib. 1.* & licet aliqui aduersentur huic opinioni, tamen hanc magis receptā, & equā esse, cōcludit *Sfort.* qui alios coaceruat *in tract. de rest. in integ. q. 82. ar. 6 per tot.*

Sextò adducitur, quod curator D. Hypolitæ consultus à Iurisprudentibus, pœnam à Testatrice impositam de iure non habere locum; & conditionem appositam pro non adiecta esse reputandam, consuluit Puellæ prædictæ, quod posset ad sui libitum nubere, cum quo sibi placuerat. Et quod consilium Doctoris, ac maiorum excusset hoc casu legatarium à contrauentione ex sua bona fide, *sic Bald. cons. 357. lib. 1. Aret. cons. 67.*
24 quia iure credere potuit consilio Sapientium, *arg. ex l. qui cum natu maior §. fin. ff. de bon. liber. & Rimin. Sen. consil. 427.* defendit Filiam quæ nupserat de consensu Patris contra pœnale Testatoris præceptum (iuxtà casum nostrum) excusari, quia debuit credere Patrem non permisisse, vt illa in commissum caderet, sic in casu nostro consilium Curatoris D. Hypolitæ dicentis, legatum pœnale illi non nocere posse, eam excusauit.

Septimò, prædictis concinit communis conclusio, dubium iuris intricati excusare à pœna, &
25 purgare, dolum, & moram *l. sed si lege §. scire ff. de petit. hered.* & ibi *DD. Affl. decis. 87. de Pont. cons. 28. in fine.* Ergo in casu nostro, aut iustitia stat pro D. Hypolita ex adductis viuis rationibus, & sumus extrà difficultatem; Aut verò est dubiū (& magnum) vt apparet, & ista Iurium difficultas, & incertitudo, in qua primi legum vertices pugnant; & sine dubio Puellam excusant: Non enim erat obligata expectare litis euentum, & deducere in iudicium, an ipsa deberet stare præcepto, in quo multum tempus in lite decurreret, & oportebat interim non nubere, sed sat sibi fuit credere Prudentibus, *vt Bal. in l. 1. nu. 50. ff. de ijs quæ pœnæ nomine.*

Octauò, confert alia recepta Doct. opinio, pœnam testamentariam, iudiciariam, & conuentionalem non deberi, nisi quatenùs cum interesse concurrat, *Affl. dec. 135. Grammat. cons. crn. 66.*
26 *& decis. 58. Canal. com. opin. 688.* & ità in terminis singulariter *Iason. in auth. hoc amplius nu. 6. C. de fideicom. Castr. & Fulgos. in l. non oportet C. de ijs quib. indign. Surd. de alim. tit. 9. q. 26. nu. 67.* In casu nostro, non per hoc, quod D. Vincentius non se copulauit matrimonio cum D. Hypolita, defecit, vt ipse non haberet aliam vxorem paris conditionis, & cum eadem dote, & proptereà cessat interesse respectu D. Vincentij, qui duas dotes habere non poterat, dùm ergò similem habuit, & non est fraudatus aliquo lucro, cessante interesse, cessat pœna quam prætendit.

Postremò est animaduersione dignum, Collaterale Consilium in hac controuersia, audita voluntate D. Hypolitæ decreuisse, vt seruari deberet eius voluntas, nulla facta reseruatione Iurium ad beneficium D. Vincentij, dùm esset exhibitum testamentum Ducissæ Testatricis, vndè tacitè de contrauentione nullam habuit rationem, prout *Molfes. met. d. cons. num. 31.* pro D. Vincentio videtur innuere, & licèt sententia si nō sit expressè lata non habeat subauditum intelle-
27 ctum, tamen tacitè multotiès ex oppositis, procedendo ad vlteriora videtur ea reijcere *l. a præcedente, vbi Doct. C. de iudic.*

Et ex prædictis, & singulis eorum, puto (ni fallor) omninò esse absoluendos conuentos ab impeditione facta contra eos per dictum D. Vincentium Spinellum. Sed dùm causa fuisset introducta, & sentijssent Aduocati ex aduerso difficultates, non institerunt pro expeditione, & tractu temporis partes acquieuerunt.

ARGVMENTVM

Ciues an ob Vniuersitatis debita exequi possint, & si obligati fuerint, an insolidum, vel pro parte teneantur. Et quid pro fiscalibus.

An Vniuersitas ciues præsentes, absentes, & successores obligare possit.

Ciues obligati pro Vniuersitate, si moriantur, an creditor iure petere valeat, vt in locum demortuorum alij obligentur.

Sindicus, & alij de Regimine, an pro debito vniuersali carcerari possint.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *DEbitum Vniuersitatis, quando dicatur esse singulorum ciuium.*

2 *Vniuersitas non est aliud, nisi hominum multiplicitas.*

3 *Exequutio qualiter facienda sit contra bona Vniuersitatis.*

4 *Ciues si insolidum non sint obligati, pro rata tenentur.*

5 *Perceptor Fiscalium, & Assignatarij de iure insolidum contra ciues exequi nequeunt.*

6 *Consuetudo etiam praua, quando excuset.*

7 *Vniuersitas an possit obligare suos ciues, distinguitur.*

8 *Vniuersitas in pertinentibus ad suum statum, & necessitatem, potest inter suos ciues statuere.*

9 *Princeps potest cogere ciues ad se obligandos pro Vniuersitatis beneficio.*

10 *Instrumentum in quo ciues non sunt de persona obligati, sed ab Vniuersitate, an possit contra eos exequi.*

11 *Mandatum tacitum, vel expressum ad se obligandum, an sit efficax, vt possit contra eum via exequutiua procedi.*

12 *Instrumentum censuale, vel obligatio Cameralis, potest exequi contra personam de facie ad faciem non obligatam, sed per Procuratorem.*

13 *Tutor, vel Procurator, potest principalem via exequutiua obligare.*

14 *Sententia lata contra Vniuersitatem, potest exequi contra ciues, qui in iudicio non interuenerunt.*

15 *Sententia lata aduersus Collegium mercatorũ, omnes afficit.*

16 *Exequutio realis tantùm datur contra personas, quæ de præsentia non se obligauerunt.*

17 *Creditor an in locum ciuium obligatorum, si illi moriantur, petere iure possit alios viuentes obligari.*

18 *Debitor cogi non potest ad se obligandum per instrumentum guarentitium.*

19 *Heredes principalis debitoris cogi nequeunt ad se obligandum de persona.*

20 *Sindicus, & alij de regimine pro debitis vniuersalibus carcerari non possunt.*

CAPVT LXVII.

EX eo quod aliquæ Vniuersitates ex legitima conuentione, vel priuilegio ad diuersa onera collectarum, & tributorum soluendorum Baronibus tenentur, & de facto contra particulares Vassallos exequuntur, fuit multotiès de pluribus vtilibus, & quotidianis quæstionibus controuersum, quæ non solùm in casu proposito, sed in alijs, quando creditoribus Vniuersitatés sunt obligatæ ad aliquam solutionem, deseruiunt, &

Primò, si Vniuersitas mediante mandato dato ad obligandum bona ipsius pro aliqua præstatio-
1 ne sit obnoxia, an in casu non solutionis contra bona Vniuersitatis, & singulorum iure creditor exequi possit, & quo ordine. Super quo articulo breuiter respondetur, obligationem factam vniuersali nomine ipsa bona Vniuersitatis afficere, & non personas, nec bona singulorum nàm licèt Vniuersitas, & singuli homines idem sint, cùm Vniuersitas nil aliud sit quam plurium hominum
2 collectio, seù multitudo, *l. rerum mistura ff. de vsucap. glo in l. sicut §. si quid ff. quod cuiusf. Vniuers.* Attamen respectu debiti, & obligationis bona singulorum non sunt Vniuersitatis, nec è contra, *l. sed si hac § qui manumittuntur ff. de in ius voc. Glos. & Doct. in l. in tantum. §. Vniuersitatis ff. quod cuiusque Vniuers. Gabriel concl. 1. eod. tit. prec. & fusè Rolend. à Valle consil. 53. vol. 4.* Et proindè pro debito contracto à ciuibus vniuersali nomine contra eos exequi non potest, sed ad-
3 uersus bona Vniuersitatis, & non existente facultate exigendi ex illius introitibus, noua gabella; seù collecta præuia Superioris licentia imponi poterit, *Doct. in l. 4. §. auctor. ff. de re iud.* & hanc normam, & modum exequendi posuerunt *Franc. Marc. dec. Delphin. 805. Claper. caus. 14. quest. 1. Guttier. de gabell. qu. 168. nu. 15.*

Si verò proprio nomine, mediãte liquido instrumento ciues etiam fuerint obligati, tùnc dubium
4 non est, præcedente iuris ordine exequi posse contra eos personaliter, & realiter pro rata tantùm si insolidum non se astrinxerint, *l. reos §. 1. & ibi glo. & Doct. ff. de duob. reis, & in l. 1. per illum tex. C. vt null. ex Vicar. lib. 10. vbi glo. in* terminis ait, ciuem pro ciue non posse cogi, *Montanar. prag. 2. nu. 159. tit. de admin. Vniuers.*

Et licèt Perceptores Fiscalium exequantur cõtra ciues pro debito Vniuersitatis insolidùm, qualitèr id faciant, ipsi videant, cùm distributio solu-
5 tionum fiscalium fuerit facta per focularia, & quodlibet foculare tenetur ad suam portionem, vndè alter pro altero non est obligatus, & sic innuere videtur *Regens de Pont. §. 1. nu. 9. tit. de regal. impos. & Guttier. loco citato num. 6.* ait, contrariam Consuetudinem esse corruptelam. Tamen id quod obseruant Perceptores, & alij cre-
6 ditores Vniuersitatum exequendo insolidum cõtra ciues pro debito Vniuersitatis posset defendi, ex doctrina *Bar. in l. 4. ff. de re iudic. quem sequuntur ibi Alex. & Rip.* qui dicunt, quod licèt insolidum ciues non sint obligati de iure, vel ex instrumento, tamen cùm quilibet repræsentet personam Vniuersitatis, quilibet insolidum tenetur, & contra eum realiter exequi potest: Non tamen hæc suppositio est extendenda, vt insolidum posset etiam exequi personaliter, carcerando vnum ex ciuibus pro toto debito, nàm differentia est inter exequutionem realem, & personalem, & dispositum in vno, non est trahendum ad aliud; est enim limitatio ad regulam, quod accessorium non sequitur naturam sui principalis, quando diuersa est ratio in vno, quam in alio, vt considerãt *Bart. & Ripa ibi, & in l. is qui bonis ff. de pignor.* & benè *Nicolaus Losaus tract. de Iure Vniuers. cap. 3. num. 13.* quicquid in contrarium tenuerit *Ias. in d. l. 4.*

Secundò videndum est, an Vniuersitas pro publica necessitate statuere, & mandatum dare valeat, vt Sindicus, & alij de Regimine obligare
7 possint omnes alios ciues absentes, & successores, ità quod ex tali ordine, & contractu creditori cõtra Vniuersitatem, & suos ciues actio quæratur,

Doct. distinguunt, aut Vniuersitas est libera;
adeò quod condendi legem ius habeat, & potest
ciues obligare, aut est subiecta, & tùnc hanc non
habet facultatem, *Bonad. in sua polit. lib. 5. cap. 8.
nu. 77. Felic. de cens. lib. 2. cap. 3. nu. 6.* Alij autem
dicunt, Vniuersitatem semper posse mediante
vniuersali parlamento, & conclusione maioris
partis pro publica necessitate legem inter eos sta-
8 tuere, *Bal. in l. pen. num. 2. C. de donat. inter vir. &
vxor. Rip. in l. si se non obtulit nu. 42. ff. de re iud.
Cele. de process. exequut. par. 2. cap. 3. n. 376. Gail.
de arrest. Imper. cap. 9.* & latiùs communem hanc
esse opinionem defendit *Gratian. discep. forens.
cap. 196.* Et tantò magis in Regno, opinio hæc
substineri potest, nàm cùm Vniuersitates absquè
Proregis assensu obligari non possint ex prag. 2.
de admin. Vniuers. si obtineatur licentia super
cautelis ab Vniuersitate celebrandis, & parlamē-
to facto pro se, & ciuibus obligandis creditori
pro pecunia recepta, vel alia causa, Assensus Prin-
cipis, qui potuit dare hanc licentiam Vniuersita-
ti obligandi, ciues, tollit omnem disputationem:
Nam vt considerat *Regens de Pont. in suo tract.
9 de potest. Prorog. tit. de alien. bonor. vniuers.* potest
Princeps etiam cogere, vt tot ciues priuato no-
mine pro cautela creditoris obligentur, quod er-
go potest fieri per legem, potest fieri per pactum
auctoritate Superioris vestitum, *l. non impossibile
ff. de pact.*

Tertia subotitur difficultas, data pro vera hac
10 opinione, an instrumentum confectum à Sindi-
co, vel Deputatis; cum creditore, qui obligaue-
runt se, & omnes alios ciues, exequi possit perso-
naliter, & realiter contra eos, qui non interuene-
runt in contractu: Videtur dicendum si est verū,
quod parlamentum omnes ciues obligat, ergo
11 subsistit actio agendi contra eos, sed cum in cō-
tractu non interuenerunt, certum est eos, via Ri-
tus conueniri non posse, dum de facie ad faciem
nō se obligauerunt, iuxta ritum Mag. Curiæ 166.
si verò esset instrumentum censuale, vel ad formā
Cameræ quod per procuratorem fieri potest, &
12 habet exequutionem paratam contra suum prin-
cipalem, *vt Intrigliol. super Bulla censual. quæst.
99.* & latiùs *Franc. Milan. decis. 4. ex nu. 40.* Hoc
casu potest etiam iure defendi, ciues citari ad di-
cendum causam quare non debeat contra eos
exequi: Nam vera est conclusio ex facto Procu-
ratoris constituti ab homine, vel à lege quæri
13 actionem creditori contra principalem, *l. si tute-
la ff. de admin. tuter. l. 1. C. quando ex facto tutor.
Ann. alleg. 21. Surd. decis. 297.* & isti obligare
possunt personam constituentis etiā ex executiuo
modo, vt bene comprobat *Gratian. cap. 360. ex
nu. 23.* quanquam opinio hæc in praxi non tran-
seat sine difficultate, vt executiuè possit procedi
contra principalem ex facto procuratoris, vel tu-
toris, non facta ratificatione.

Sin autem obligatio non posset habere modū
executiuum de iure: tunc ordinariè ciues actione
personali, & hipotecaria conueniri posseot, si bo-
na omnium ciuium nexui obligationis supposita
fuerint, *vt Firman. de Gabell. part. 2. num. 62.
14 Aueud. resp. 34.* Ad instar sententiæ, quæ si lata
fuerit contra Vniuersitatem, & in rem iudicatam
transitum fecerit, ea afficiet etiam singulos vt sin-
gulos, licèt in iudicio non interuenerint, & non
quasi contraxerint: nam factum eorum Admini-
stratorum, & tacitum mandatum singulos ad
obseruantiam obligat, exemplum fuit in facto de
Barone prætendente decimam de victualibus, &
obtinuit contra Vniuersitatem, quæ litem defen-
derat: nam ex ea sententia habuit ius exequendi
contra singulos ciues agros colentes pro decima
15 danda, sic *Io. And. ad Specul. titul. de decimis §. 1.
Vrsil. decis. 67. nu. 4. Aul. cap. prætorum, cap. 19.
glos. incip. Priuileges, Guid. Pap. dec. 549. ac Be-
reus consil. 137. vol. 3.* aiunt, sententiam latam
contra Collegium mercatorum afficere singulos
eorum, vt contra eos exequi possit; & latius dixi
supra *cap. 14. ex nu. 5.*

Verum enim verò concludendum puto, sem-
per quod ciues expresse non se obligauerunt non
posse personaliter conueniri, sed executiuè reali-
16 ter tantùm contra eos posse agi, & sic *Cancer. lib.
3. variar. resolut. cap. 17. nu. 193.* & ita in facto vi-
demus practicari, nam ex Collaterali Consilio
continuò prouisiones expediuntur, vt cōtra ciues
obligatos exequatur realiter, & personaliter; &
contra non obligatos realiter tantùm.

Quartò dubitatur, quid si multi ciues pro vni-
17 uersali debito priuato nomine simul se obliga-
uerint, & tractu temporis obligati decedant, an
iure creditor petere valeat, vt alij ciues viuentes
in locum demortuorum de facie ad faciem via
exequutiua obligari debeāt: diximus supra, Prin-
cipem, & suum Collaterale Consilium solere de-
cernere, vt tot ciues cogantur ad se obligandum
pro Vniuersitatis necessitate, & creditoris caute-
la; & similem facultatem habere parlamentum
communitatis, & propterea, cum nil noui credi-
tor petat, videtur in locum demortuorum posse
hanc prætensionem subsistere, & dum in Colla-
terali fuisset in facto proposita talis petitio, dice-
batur ex parte Ciuium, quibus erat iniunctum,
vt debuissent obligari, ipsos non posse cogi, etiam
18 si debitum esset proprium, ad se obligandos per
instrumentum guarentitium, nec ullus debitor,
nisi expressè sic fuerit conuentum poterit ad hoc
astringi, sed tantum facere simplicem cautelam,
*Doct. in l. neque C. de nouat. Gomez. variar. resol.
lib. 2. cap. 2. nu. 17. Galles. de oblig. ad formam Ca-
meræ par. 3. quæst. 3. Roderiq. de ann. reddit. lib. 2.
quæst. 9. nu. 56. Franch. decis. 615.* & latius *Barbos.
in l. 2. par. 2. nu. 20. & in l. diuortio §. interdum ff.
sol. matrim. Tiraq. de retr. §. 29. glos. fin.* Neque
19 hæredes principalis debitoris obligati ad formā
executiuam similem cautionem renouare tenen-
tur *Vin. decis. 403.* & propterea iure non posse
tali uinculo innodari replicabant, & pro illis fuit
iudicatum.

Limitatur tamen si Vniuersitas particulari pa-
cto cum creditore conuenisset, ut in casu mortis
obligatorum teneretur alios subrogare: Hoc
æquidem casu Collaterale Consilium indistinctè
prouisiones expedit, viso tali pacto, ut Vniuersi-
tas eligat personas tot diuites in locum demor-
tuorum, & ita uidi obtentum pro Barone Auilia-
ni, contra Vniuersitatem Castrouillari, & fuit mi-
hi commissum, dum in Prouinciali Audientia
Calabriæ assiderem, ad cogendum nominatos ad
se obligandum, & sic approbatur etiam ex istis,
quæ

quæ dixi in præcedenti secundo articulo, pactum
Vniuersitatis afficere suos ciues, secundum opi-
nionem *Gratian.d. cap.* 196. ita quod successores
sunt obligari parere pactis conuentis ab Vniuer-
sitate cum creditore,

Postremò restat videndum, an pro Vniuersita-
tis debito Sindicus, & alij de regimine carcerari
20 possint: Continuò de facto, maximè Barones, hoc
agunt, pro quouis prætenso eorum credito, illos
carcerare: De persona tamen molestari non pos-
sunt, vt dixi *in prac.tract.super hac pragm. nu.* 50.
& sic *Faber. postea visus diff.* 1. *C.quib. res iudic.
non noc.Guttier.de Gabell.quæst.*168.*in fin.Guid.
Pap.decis.*398.*Auend. de exeq.mand. cap.*14.*nu.*
27.nisi essent in dolo, & mora constituti, dùm ha-
beant modum, & facultatem soluendi, & non
curant, quia tunc in duriorem carcerari possent, vt
præcitati Doctor. concludunt. Sed si responde-
rent, introitus non esse sufficientes, & in promptu
bilancium offerrent, tunc cessaret dolus, & cul-
pa, & proinde nullo modo inquietari debent, &
ad effugiendam hanc altercationem, sepiùs Sin-
dici impetrant, vt pro debito vniuersali molestari
nequeant, & sine difficultate Collaterale Consi-
lium sic prouidet.

A R G V M E M T V M.

Vassalli, an pro Barone fideiubere teneantur, & si se obligent, an ex metu reuerentiali cautionem infringere possint.

Filius quando possit exhæredari si pro patre fideiubere deneget.

Metus, & simulatio, an & quando tertio non conscio noceat.

S V M M A R I V M.

1 V*Assallus liberto æquiparatur, qui pro Domino fideiubere tenetur.*

2 *Filius dicitur ingratitudinem committere, si pro patre non caueat.*

3 *Filius minor restituitur, si pro patre fideiubeat.*

4 *Minori non succurritur, si fecerit actum de iure sibi spectantem.*

5 Tex. in auth. vt cum de appellat. § illud quoque declaratur.

6 *Filius diues si non succurrat Patri carcerato, exheredari potest.*

7 *Metus reuerentialis, an detur de iure Vassallo erga Baronem.*

8 *Metus reuerentialis solus, quando sufficiat ad irritandum actum.*

9 *Fideiussio habet præsumptionem coactionis in dubio.*

10 *Fideiubens pro alio, dicitur vti malè substantia sua.*

11 *Nemo præsumitur iactare suum.*

12 *Preces Superiorum æquiparantur metui.*

13 *Metus nocet inter contrahentes, sed an lædat tertium.*

14 *Simulatio nocet inter ipsos contrahentes, sed non alijs.*

15 *Donatio ficta, & simulata rescindi potest, licèt Donatarius non sit conscius, secus procedit in contractibus onerosis.*

16 Tex. in l. qui autē §. simili modo ff. quæ in fraud. cred. pro insigni expenditur.

C A P V T LXVIII.

MAndat *tex. huius* 10. *pragm.* nè Barones
ad fideiubendum pro ipsis Vassallos
cogant, aliàs fideiussio illa censeatur
nulla. Ad cuius articuli explicationem
aliqua dixi, quæ latiùs nùnc declarabo, dùm in
facti contingentia acciderit cum Marchione La-
uelli, qui Vassallum ad sibi fideiubendum in-
1 duxerat. Et dicebatur ex parte Baronis, non repu-
gnare ius, imò assistere, vt Vassallus pro Domino
fideiubere teneatur, non tamen cogere ipse de-
bet, & sic videbatur esse intelligendum *tex. huius
pragm.* Argumentum adducebatur, quod con-
gruum est, vt tale obsequium subditi præstare
debeant, prout filij tenentur pro Patre cauere; 2
aliàs ex tali ingratitudine exhæredari poterint, *vt
in auth. vt cum de appell.* §. *aliud quoque capitulū*;
& Vassallus æquiperatur filio, & liberto *Andr.
cap.* 1. §. *præterea quæ sit prima causa benef. Frecc.
in princ. operis de subfeud. nu.* 4. qui ambo ad tale
munus sunt obnoxij, *Hering. de fideius. cap.* 3.

Sed pro resolutione, priùs videndum est, an
vera sit propositio, vt filius teneatur pro Patre fi-
deiubere, & dico; non esse perpetuò verum, filiū
esse obligatum in causam Patris cauere, cùm con-
trarium videamus de iure esse dispositum, *ex tex.
enim in l.* 1. *C. de filiofam.* patet, filio dari restitu-
tionem in integrum, si fuerit seductus ad fideiu-
3 bendum pro Patre, ergò non est de iure obliga-
tus filius, quia non succurritur minori per resti-
tutionem in integrum in ijs, quæ obligatus est fa-
4 cere, *l. non omnia ff. de minor.* Indè quod fortiùs, si
spontè fideiusserit pro Patre, iuuatur beneficio
tituli, quod cum eo, qui in aliena potestate est, *ff.
& C.* & sic cessat argumentum inductum de Vas-
sallo ad filium ex aduerso, nec libertum posse co-
gi ad fideiubendum, aliquo iure cauetur. Neque
vim facit *tex. in d.* §. *aliud quoque capitulum*, vt
filius exhæredari possit, si pro Parentibus cauere
noluerit, nàm intelligitur *tex.* ille in patre capti-
5 uo, qui poterat à filio redimi ab hostibus, & non
curauit, & licèt DD. extendant, etiam si Pater fue-
rit carceratus pro causa graui, ciuili, vel criminali,
procedit hoc, si filius sit diues, & possit Patrem
6 iuuare nè moriatur in carcere, dùm non habeat
in bonis, sed non aliàs, *sic Fabr. diff.* 1. *C. de filio-
fam. min. Sfort. de restitut. in integr. quæst.* 54. *art.*
4. *Boer. decis.* 128.

Dùm ergò maior propositio non subsistat, cessat minor, quod si filius non tenetur pro Patre cauere, tantò minus sit obligatus Vassallus pro suo Domino, vltrà quod non subsistit de iure argumentum, vt Vassallus filio debeat æquiperari, nā & si ambo ad reuerentiam sint obnoxij, tamen maius vinculum est in debito ratione sanguinis, quam obligatione iuris, *Hering. loco citato art. fin. nu.* 43. Vndè firma remanet conclusio, ut subditus non sit ex debito obligatus, sed si voluerit spontè cauere, tunc efficaciter creditori obligatur.

Secundò est videndum, si Vassallus metu induca-

catur

catur ad fideiubendum, quando fideiussio vti me-
ticulosa possit dici coacta, & sic nulla, vt *tex.* no-
ster disponit, Dic si violentia ; & metu expresso
subditus ad fideiubendum inducatur, absquè du-
bio ea erit nulla, vt latè *Mascard. de probat. con-
clus. incip. metus, & dixi suprà cap.* 10.

Si verò tractetur de metu reuerentiali , an is
sufficiat ad rescindendum fideiussionem præstitá:
7 respondetur quod licèt multi tenuerint , non dari
metum reuerentialem erga suos Barones, nisi Do-
minus is sit, qui Superiorem non recognoscat , ta-
men communis opinio est in contrarium , *vt Ro-
der. de annuis reddit. lib.* 1. *quæst.* 15. *nu.* 60. *Cance,
lib.* 3 *var. resol. cap.* 15. *nu.* 243. quod detur præ-
sumptio metus reuerentialis in omni persona ali-
cui subiecta, Hæc tamen præsumptio non est effi-
cax ad probationem metus , nisi concurrant aliæ
coniecturæ simul, vt personam Baronis esse ter-
8 ribilem , solitam non facientibus suam voluntatẽ
parare insidias , ac personam subiectam esse faci-
lem , & humilem, Hæc vtque sufficerent ad irri-
tandum contractum , sic vltrà regulas generales,
de quibus dixi suprà *d. cap.* 10. *& cap.* 64. *nu.* 7. in
indiuiduo de fideiussione præstita à Vassallo er-
gà Baronem, respondit *Fontan. de pact. nup. tom.* 2,
clau. 7. *glos.* 2. *par.* 7. *nu.* 56. *Fabr. diff.* 1. *C. quod me-
tus causa.* Et in casu nostro, arbitrium Iudicis fa-
9 cilè debet esse ad inclinandum, quia fideiubere,
non solet actus esse voluntarius, cùm fideiubere
sit perdere, & actus dilapidationis dicatur, *Luc. de
Penn. in l. quicumque C. de fund. patr. lib.* 11. Indè
dicitur, quem vti male substantia sua, submitten-
do se pro alio ad fideiubendum, *Gramm. cons.* 95,
Vin. decisil. 210. Cùm autem iactare suum nemo
11 præsumatur facere ex voluntate, *l. cùm de inde-
bito ff. de probat.* Ideò cùm metus reuerentialis
iuncta læsione sit magnæ efficaciæ, *vt Menoch. de
præsumpt. lib.* 3. *c.* 127. ergò magna suggerit æqui-
tas , si concurrant aliqua ex supradictis ad decer-
nendum pro Vassallo, quod metu fuerit inductus
ad fideiubendũ pro Barone , idemque procedit si
magnis precibus sugeratur, nàm prouerbium est ,
12 Rogare Ducem esse speciem violentam iuben-
di, *Innoc. in cap. cum inter de elect. Affl. decis.* 69.
nu. 6. *Mascard. de probat. conclus.* 193.

Insupèr est resoluendum , an dato metu legiti-
mè probato , iuxtà iuris terminos fideiussio præ-
stita, quæ nulla debet declarari noceat tertio , qui
non est conscius de metu ; nàm & si inter contra-
13 hentes non dubitetur , contractum esse nullum ;
Capyc. decis. 159. *Gramm. decis.* 103. *num.* 49. *&
Crauett cons.* 2. quia sunt complices, & consocij,
sed contra tertium ignorantem , multi tenuerunt
illi non nocere, *Vrsil. decis.* 246. *nu.* 8. *Affl. decis.*
263. *in fine, Crauet. consil.* 121. *Fabr. diff.* 1. *C. qui
metus causa.* Ad instar simulationis , quæ nocet
14 contrahentibus, & non alteri , qui non participa-
uit, *de Ponte, cons.* 78. *tom.* 2.

Verùmtamen magis recepta , & maior opinio est in contrarium, quod cùm actio sit in rem scriptam, detur contra tertium, *Ann. cons.* 73. *ex num.* 18. *Add. ad Capyc. dec.* 159. *nu.* 14. *ex Bart. in l. nam & Seruius ff. de negot. gest. & in l. si tertius §. si quis prius ff. de aqua plu. arc. Lanar. cons.* 44. cum alijs coaceruatis.

Non relinquam adnotare vnum aduersione
dignum, Dixi supra: simulationem nocere , & an-
nullare contractum , quando contrahentes con-
scij sint, fictiuè , & palliatè contractum fuisse cõ-
fectum; Sed quid si vnus donet in fraudem colle-
ctarum; vel vt præiudicet vicino , nè petere possit
15 ius congruum , vel quoquomodò fictitiè titulo
lucratiuo rem alienet , An tertius qui ex tali con-
tractu læditur probando ex confessione donantis,
vel alijs legitimis coniecturis simulationem ; suf-
ficiat talis probatio, non constito , quod alter sit
conscius, & particeps . Et videtur ex supradictis
dicendum , vt si alter simulet, hoc non debeat af-
ficere recipienti rem bona, & sincera fide . Tamẽ
signa, quod aut loquimur in contractu onerosoſo ,
& procedit negatiua opinio, simulationem vnius,
alteri non præiudicare , cum alteri per alterum
iniqua conditio afferri non possit ex vulgata re-
gula; Aut sumus in contractu lucratiuo , & con-
stituo, donantem non habuisse animum donandi ,
sed ex aliqua causa simulare hoc egisse, & sic pro-
testatum fuisse : tunc licèt Donatarius non parti-
16 ciperet, semper contractus poterit rescindi, *tex. est
singularis in l. qui autem §. simili modo ff. quæ in
fraud. cred. & concordat l. pen C. eod. tit. Peregr.
de Iure Fisci lib* 2. *tit.* 1. *nu.* 157. *Farin. de simu-
lat quæst.* 164. *nu.* 58. & in graui causa in S. C. sic
obtinui per supra allegata, quæ singularia sunt.

ARGVMENTVM

Creatio Officialium Vniuersitatis cùm diuersimodè fieri soleat, enumerantur modi, qui de iure subsistant.

Barones si antiqua consuetudine sibi quæsierint, vt Vniuersitates nominare habeat, & illi eligere, an sint obligati eligere habentes maiora suffragia,

Nominatio si sit facta de aliquibus non capacibus, an electio in totum sit nulla . Malè nominantes , quando priuentur facultate iterum nominandi.

Baro si sit absens, an eius Officialis habeat potestatem eligendi.

Iurisdictio voluntaria an possit exerceri extrà territorium ab eo , qui non habet officium in proprietate,

SVMMARIVM.

1 *Regimina sunt distincta, vnum ad iurisdictionem pertinet, alterum ad Vniuersitatem.*

2 *Officialium Vniuersitatis creatio competit omnibus ciuibus.*

3 *Consuetudo loci attendenda est in electione Officialium Vniuersitatis.*

4 *Deputati ad faciendam electionem sufficiunt, licèt omnes ciues non vocentur.*

5 *Casalia, & Suburbia quamuis Ciuitati adiaceant, si diuisi soleant in creandis Officialibus, ea consuetudo seruanda est.*

6 *Decuriones vnius quarterij, non habent vocem in alio.*

7 *Casalia an debeant substinere onera imita sub commemoratione Ciuitatis.*

8 *Con-*

8 *Consuetudo, vt prædecessores eligant successores dicitur iniusta.*
9 *Baro habet ius eligendi inter plures nominatos Officiales ab Vniuersitate, vbi adest talis consuetudo.*
10 *Baro an teneatur eligere, qui habet maiora suffragia.*
11 *Eligere dicitur qui habet plura eligenda, & non vnum.*
12 *Nominatio si sit facta de inhabilibus, an Baro mandare possit, vt iterum fi fiat electio.*
13 *Baro vti primus ciuis, habet ius oppugnandi malam electionem.*
14 *Electione, vel nominatione facta de inhabilibus, an tota electio sit nulla.*
15 *Vtile per inutile vitiatur, quando statutum aliquid induxit pro forma.*
16 *Pragmatica irritatiuè mandat, vt non eligantur debitores, Pater, & Filius, vel Fratres eodem tempore.*
17 *Actus in dubio vt possibile, irritari non debet.*
18 *Nominatio inhabilis ob incuriam, & non dolo si facta, non priuat nominantem facultate iterum nominandi.*
19 *Vniuersitas si nominet indignum, an sit priuata facultate iterum nominandi, seu eligendi, & ea deuoluatur ad Superiorem.*
20 *Baro qui habet ius eligendi si erit absens, an talis facultas dicatur suspensa, vel competat Officiali loci.*
21 *Baro extra territorium exercere potest voluntariam iurisdictionem.*
22 *Iurisdictiones voluntariæ sunt, quæ causæ cognitionem non requirunt.*
23 *Baro specialiter concedere potest hanc eligendi facultatem.*
24 *Vicarius generalis dicitur habere maiorem potestatem quam procurator generalis constitutus.*
25 *Iurisdictio voluntaria licèt exerceri possit extra territorium, tamen non procedit cum eo, qui non habet iurisdictionem in dominium.*
26 *Electus an dicatur habere officium ab eligente, vel à nominante.*

CAPVT LXIX.

Statuit etiam hæc pragmatica, vt Barones in electionibus Officialium Vniuersitatis non se intromittant, ne ad eorum libitum Syndici, & Electi eligantur. Et in præc. tract. multa ad huius ornatum explicaui, cum Barones omnes super hac Officialium creatione vigilent, vt sint personæ sibi adhærentes, nè impediantur in eorum prætensionibus, grauaminibus, & oneribus, quæ continuò inferunt contra miseros Vassallos, quorum protectio, & defensio contra Baronem illi de Regimine zelantes suscipere solent, cùm ciues ab Vniuersitate defendi debeant.

Primò enim est aduertendum, distincta esse Reipublicæ Regimina, Vnum pertinet ad Principem, eiusque feudatarios, Aliud ad Vniuersitates, in pertinentibus ad administrationem; & sta-
1 tum ipsius, Et cùm sint separata, & distincta, creatio suorum Officialium ad quemquam ipsorum spectat, & alter in alterius iurisdictione se intromittere non debet, *Bart. in tract. de Regim. Vniuersit. in princ.*

Ad Vniuersitates igitur potestas collata fuit, vt quolibet anno, tempore solito, & statuto, secundū solitum, & consuetum Sindicum, & Electos eligere habeant; qui de omnibus ad vniuersale tamen pertinentibus, regere, & curam habere debeant, vt in *pragm. 2. de admin. Vniuers. disponitur.*

Sollemnitas vero creandi, competit omnibus ciuibus, qui debent statuta die, & loco vocari per campanam, vel tubictam, aut præconem, seruata loci consuetudine, cùm diuersimodè obseruetur,
2 & omnes ad Concilium habent liberam voluntatem, *ad tex. in l. super creandis C. de iure Fisci*
3 *lib. 10. vbi gloss. & Doct. omnes concludunt*, Consuetudinem seruandam esse in ijs electionibus, & *Montan. in d. pragm. 2. nu. 221.* Et conclusum à maiori parte erit actendendum *l. nominationum C. de Decur. lib. 10. Guid. Pap. decis. 300.* In aliquibus enim Ciuitatibus, & locis numerosis vbi difficilitèr omnes conuocari, & audiri possent, so-
4 let esse Consuetudo, vt interuenire debeant quadraginta plus, vel minus de aliquibus familijs, & per scrutinia secreta illi qui à maiori parte ipsorū eliguntur officium exercere habent, *Staib. c. cons. 45. D. de Franchis decis. 609. in fine.* Insuper aliqua Ciuitas, vel Terra faciunt cum Casalibus, & Suburbijs vnum caput, & sub vno nomine omnes
5 veniunt, vbi Consuetudo est, vt omnes conueniant ad faciendum vnum Sindicum, & Electos erit obseruanda, sed si quodlibet Casale solitum sit, separatè viuere, & suos Administratores creare, non est mos improbatus, licèt adiaceant Vniuersitati, & gaudeant honoribus ipsius, Et alter
6 in alterius Gubernio se intromittere nequit, ad *tex. in l cum te C. quemadmod. ciuil. muner. lib. 10.* vbi Decurio vnius corporis non debet vocari ad munera, ad quæ vocantur alij de alia parte, prout Neapoli seruatur, Quod illi de vno Sedili, non intrant cum alijs, *Ann. sing. 83. & Felius cons. 133.* Et nūnc est lis inter Vniuersitatem Gifuni, & Casalia aliqua, quæ non prætendunt subijci oneribus, & impositionibus, quæ dirguntur Terræ Gifuni, quia licèt sub eadem Vniuersitate comprehendantur, semper separatè vixerunt; vt est vi-
7 dere in processu agitato in Reg. Cam. de qua materia vide Mexiam de taxa panis *concl. 1. cum seq. Gizzar. decis. 74. Nicol. Losens de iure Vniuers. cap. 2. ex nu. 19. & cap. 14. par. 3.*

In aliquibus etiam locis est Consuetudo, electionem non fieri à Concilio, nec à Deputatis, vt dixi, sed Prædecessores nominant, & eligunt successores, tempore statuto post annum eorum administrationis; Hæc inquam obseruantia iniqua
8 fuit reputata, quia illi semper nominant personas coniunctas, & amicos, & administratio Prædecessorum non poterit per successores amicos redargui cum ea diligentia, & cura, ut facerent, si non haberent causam ab eis, undè non est seruanda, *sic Auend. de exeq. mand. Reg. cap. 19. nu. 23. par. 1. Pres. de Franch. de 210. Reg. de Pont. de potest. Proreg. tit. de abundantia §. 1. ex nu. 6. Staiban. cons. 35. à nu. 9. & quamuis D. Reuit. in prag. 2. ex nu. 23. de admin. Vniuers.* doctissimè suo more sub-

substineat, talem modum non esse contra iuris di-
spositionem; tamen pro bono publico prima opi-
nio est vsu recepta, & per ea pluriès iudicatum
vidi.
Postremò Barones aliqui, ex antiquissima præ-
scriptione quæsierunt prærogatiuam, vt ciues no-
minare tantùm debeant duos Sindicos, duplica-
tos electos, & alios de Regimine, & Baroni præ-
sentata nominatione, competit Ius eligendi unum
9 ex nominatis Sindicis, & tot electos iuxtà solitum
numerum; Et relicta controuersia, cùm per ea sit
iudicatum, vt *Franc. d. dec.* 210. Aliquas notabi-
les quæstiones super hoc articulo: quæ in facto
acciderunt, nolui prætermittere.
Et primò an facta per Vniuersitatem in parla-
mento nominatione duplicata de Officialibus ip-
sius Communitatis, sed difformi, quia alij maiora
suffragia, ex nominatis habuerint, Cœteri mino-
10 ra, Baro eligere eos teneatur, qui plurea voces, &
vota habuerint, circumscriptis alijs nominatis à
maiori numero, *D. Rouit. in d. prag. 2. nu.* 49. obi-
ter posuit hanc quæstionem, & inclinare videtur,
Baronem eligere teneri habentes maiora suffra-
gia, *arg. l. nulli, & l. planè ff. quod cuiusque Vniuer,
& defendit Staiban. consil.* 52.
Verùm aduerte, hoc esse intelligendum, in ca-
su quo ad Baronem spectat tantùm confirmatio,
tùnc enim tenetur Baro ex nominatis eligere illũ,
qui habuerit maiora suffragia, *Doct. in alleg. cap.
dudum extrà de elect.* Sed si Baro habeat Ius eli-
gendi, & Vniuersitas teneatur facere duplicatam
nominationem, eo casu potest ad libitum eligere
habentes minora, vel maiora suffragia; Cùm aliud
sit confirmare; aliud eligere; Eligere enim est ad
11 libitum inter plures, *l. scyphis, & l. si tibi electio §.
1. ff. de option. legat.* Et si contrarium esset verum,
Baro non diceretur habere electionem, sed Vni-
uersitas, quia semper Vassalli affectarent dispari-
tatem, & nominatio conuerteretur in electionem.
Secundò est uidendum, si nominatio sit facta
de personis, quibus Ius commune, vel Regni resi-
stit, vt non possint eligi, ut debitores, & alij, qui
12 non uacauerunt tempore debito, an præsentata
tali nominatione de idoneis, & inhabilibus, Baro
possit prætendere, ut denuò parlamentum con-
gregetur, & in locum inhabilium alij nominẽtur.
Dicebatur in facto ex parte Vniuersitatis, per
tex. huius pragmatica prohibitum esse Baroni-
bus, nè se intromictant in electionibus Vniuersi-
tatum circa futurum Officialium creationem, nec
procurent ij, quos ipsi uoluerint, & sic mandare
non poterit, ut iterum fiat parlamentum, & elec-
tio, sed debet esse contentus de ijs, quorum sibi
exhibetur nota, ad finem eligendi.
Cui motiuo fuit à Barone replicatum, esse ue-
rum non debere se intromittere in dicta electio-
ne, sed uti primus ciuis habet ius oppugnandi
13 contra nominatos ad Regimen Vniuersitatis,
quos lex resellit, *vt Anna alleg.* 15. *& post eum
Cancer. lib. 3. var. res. cap.* 13. *à num.* 165. Et tùnc
Iudex decernet, an exceptio de iure subsistat, qua
subsistente, donec non fiat noua nominatio, potest
electionem supersedere, & per Officialem man-
dari facere, ut idoneos eligant, & sic pluries de-
creuimus.
Huic articulo non impertinenter alius subne-
ctitur, an facta nominatione de pluribus inhabi-
libus, congregatio Populi debeat fieri super crea-
tione tantorum, numero quanti fuerunt illi, qui
vti inhabiles, vel non idonei reiecti fuerunt; vel
14 electio sit in totum nulla, vt denuò de omnibus
sit facienda alia nominatio, & electio, *tex. in cap.
quia propter, & cap. Messana de election. probat
(vt declarat ibi Card. & Imol.)* quod quando per
statutum ordinatur, vt electio de habilibus fiat,
tùnc talis dispositio habetur pro forma, qua non
15 seruata actus vti indiuiduus, in totũ corruit, &
*Alciat. in l. 1. §. si mihi Pamphilum num. 4. ff. de
verb. oblig. Cabed. in terminis dec. 84. nu. 15. par.
2. Mastrill. de Magistr. lib. 1. cap. 23. nu.* 53. Ces-
sante hac forma, succedit conclusio, utile per inu-
tile vitiari, *l. 1. §. si stipulanti ff. eodem, Affl. & Vr-
sil. dec. 107. Add. ad Capyc. decis. 49. Franc. Mil.
decis. a. par. 2.* At cum in certis casibus *ex pragm.
5. §. 13. cum seq. de admin. Vniuers.* prohibeantur
16 eodem tempore eligi Pater, & Filius, aut Fratres
debitores Vniuersitatis, & alij qui non redíderunt
computa de administratis, & pragmatica loqui-
tur irritatiuè: Istis casibus, & alijs à iure interdictus
videtur ex allegatis, posse substineri, vt iterum de
omnibus debeat fieri electio; Nam vbicumque
actus respectu formæ dici potest indiuiduus, licèt
respectu essentiæ sit diuiduus, Nihilominùs vtile
vitiatur per inutilis adiectionem, *Bar. in l. grege
§. illud ff. de fideiuss. per illum tex.* Cumque de
forma, electio sit facienda de habilibus, & capaci-
bus, vno existente inhabili, tota nominatio cor-
ruit, sic *Roman. cons. 66. Cabed. loco citato*; Verùm
admicterem hanc opinionem, quam sequuntur
tàm grauissimi Auctores, quando dolosè, & in
magno numero esset nominatorum inhabilitas,
17 aliàs mala electio unius non deberet totam ele-
ctionem tantorum destruere, ad euitanda incon-
uenientia, Nam data hac opinione pro uera, cum
in nulla electione ergà personas oppositio defi-
ciat, si ob inhabilitatem alterius infirmanda esset
electio, omnes electiones starent sub incerto, &
conferunt dicta *per Menoch. de arbitr. casu* 511.
nu. 6. & Molin. de primogen. lib. 2. cap. 4. num. 38.
18 quod nominatio de inhabili ob Iuris, uel facti
ignorantiam non tribuit Ius, ut eligens facultate
nominandi priuetur, quia cessante dolo debet Iu-
dicis arbitrium esse pium, & æquum, licèt secùs
esset, si nominatio fuerit dolosè, & appensate fa-
cta; Nàm nominantes priuarentur facultate no-
minandi, & Iudicis arbitrio relinquitur ista præ-
sumpta ignorantia, uel scientia, *ex c. gratum de
postul. prælat. Natta consil. 244. Acch. de Graff.
decis.* 282.
Sed difficultas maior insurgit, quid si Vniuer-
sitas, vel deputati scienter, & dolose nominauerint
indignum, an electio deuoluatur ad Baronem, si
habeat ius eligendi, vel in terris Demanij ad Prin-
19 cipem, secundum dictam DD. distinctionem,
quod data dolosa nominatione, collatio ad Supe-
riorem conferatur, & pro illa vice nominantes
priuentur; Videtur electionem posse spectare ad
Baronem, ad quem competebat ius eligendi, *vt
Abbas in cap. Venerabilem num. 20. de elect. &
Fontan. loco citato nu.* 43. Considera ergò in fa-
cti contingentia. Vlteriùs quæritur, quid si Baro
qui habet hoc ius eligendi sit extrà locum, &
ter-

territorium vbi fuit facta nominatio, & creatio
Officialium ipsius Vniuersitatis, an Vniuersitas
teneatur ipsum adire pro electione, *Auend. de*
20 *exequ. mand. Reg. cap. 19 nu. 21. vers. facta autem*
par. 1. tenet, quod non, & quod talis facultas, neque
Procuratori possit concedi. Hæc quidem opinio
communiter confutatur, quia actus iste non
est contentiosæ iurisdictionis, sed voluntariæ, &
propterea extrà territorium exerceri potest, *ad*
21 *tex. in l. 2. ff. de offic. Procons. & in cap. ea noscitur*
de ijs qui fiunt a Prælat. Boer. decis. 30. Gratian.
decis. 98. Et quod sit voluntariæ iurisdictionis, nó
videtur dubitandum, quæ enim non requirunt
22 causæ cognitionem, possunt dici esse voluntariæ
iurisdictionis, *l. 3. ff. de offic. Praef. Vrb. verbo iubere,
vbi glos. & Doct. supra citati*, & in hoc non
puto esse dubitandum.

Sed quid si Baro sit extrà Regnum, vel in longinquis,
an possit Officialis loci, vel suus Procurator
ob absentiam exercere hanc facultatem, &
prærogatiuam, & videtur cui competit quod est
plus, possit competere quod est minùs, *l. in eo ff.*
3 *de reg. iur.* Actamen reputata fuit talis facultas
personalis secundum *Auend.* verumtamen si in
absentia Baro fecisset suum Vicarium cum omnimoda
potestate etiam in requirentibus speciale
mandatum, posse illum vti hac facultate, notat
Mastril. de Magistr. lib. 4. cap. 17. nu. 107. & est
bona *glo. in l. eum essent ff. de seru. rust. pred.* Nàm
magna est authoritas Vicarij constituti, plusquam
24 Procuratoris Generalis, *de Pont. cons. 36. nu. 54.*
& sic audio in S.C. fuisse decisum, competere
Vicario Generali constituto hanc prærogatiuam
eligendi.

Aduerte tamen, quod data pro vera dicta opinione,
Vicarium Generalem, vel Procuratorem
specialem posse vti hac facultate, DD. esse opinionis
dummodò eam exerceat in loco, & non
procedat conclusio, quam suprà posuimus, quod
cùm iste sit actus voluntariæ iurisdictionis poterit
extrà territorium exerceri, nam intelligunt eá
25 regulam in habentem iurisdictionem in proprietate,
vti in Barone, vel Episcopo, & non in alijs inferioribus
sub delegatis, *ad tex. in l. 2. ff. de offic.
Procons.* vbi Proconsulo extrà Vrbem existenti
conceditur exercitium voluntariæ iurisdictionis,
sed illud denegatur Delegato, *& ibi Doct. Rolád.
à Valle cons. 91 nu. vol. 3. Bar. in l. 1. C. de Summ.
Trin. & Fid. Cath. num. 14.* Inde *Bal. in d. l. 2. &
Franch in cap. fin. de offic. Vicar. in 6* aiunt, Episcopum
posse extra territorium beneficium concedere,
quia est actus voluntariæ iurisdictionis,
non tamen liceret Vicario habenti talem
potestatem, *Germon. de indultis §. tibi quoad
vixeris num.* 88. *Franc. Marcian. decis. 117. in
fine lib. 2.*

Alij tamen contrarium firmant, posse voluntariam
iurisdictionam exerceri extrà locum etiam
à Delegato, seù Vicario, ex eo, quia nulla irrogatur
iniuria Iudici alieni territorij, cùm absque
strepitu, & figura Iudicij exerceatur, quæ ratio
tàm militat in Ordinario, quàm in Delegato, *Lambert.
de iure patr. lib. 2. part. 2. quæst. 2. art. 6. Couar.
resol. cap* 20. *nu.* 8. *lib.* 3. & latiùs *Sanchez de
Matrimon. lib. 3. disp. 34. tom. 1.* qui dat intellectum
ad tex. in d. l. 2.

Postremò est inuestigandum, an ex pluribus
26 nominans, Electus posteà a Barone dicatur ab
eo officium habere, vel ab Vniuersitate, resolutiuè
est respondendum, actum attribui eligenti, &
non nominanti, *Doct. in l. nulli C. de defens. Ciuit.
Auend. d. cap. 19. ex nu. 21. Surd. dec. 297. Molin.
de primogen. lib. 1. cap. 25. nu. 10.* Et scire, à quo
dependeant, effectus sunt multi, vt est videre
apud præcit. Doct. secùs si sola confirmatio ob
authoritatem spectaret, tùnc qui confirmat nil
dat, *Bald. in l. nominationes in fine C. de appellat.
& late Camerar. in cap. Imperialem f. 90. lit. K.*
Ideò non dicetur ab eo officium concedi, sed ab
eligente.

ARGVMENTVM

Magistri Iurati electio, an pertineat ad Vniuersitates, vel ad Barones, & quam iurisdictionem annexam habeat hoc officium.

Electio Capitanei ad Guerram, Alguzeriorum, & aliorum Curiæ seruientium, an spectet ad Barones.

Custodia nocturna vbi de Consuetudine ad Vniuersitates pertinet, an Officialis in præiudicium Deputatorum, mittere suam familiam possit.

Custodes in defensis, & agris Vniuersitatis, vel priuatorum, an sine Baronis licentia eligi possint. Et an tales Custodes animalia exequi, ac pignorare valeant.

SVMMARIVM.

1 *Magistri Iurati electio, pertinet ad Barones.*

2 *Vniuersitati denegatur exercitium iurisdictionis.*

3 *Magistri Iurati officium est explorandi delicta, & capiendi malefactores.*

4 *Deputati ad capiendos malefactores, quando dissimulant grauiter puniuntur.*

5 *Deputati ad capiendos delinquentes, tenentur etiam capere coniunctos.*

6 *Custodia nocturna spectat ad officium Magistri Iurati, & num. 19.*

7 *Electio omnium seruientium ad capiendos malefactores Baronum est.*

8 Bart. doctrina in l. 1. C. de Irenarch. declaratur.

9 *Cap. Regni circa electionem Magistri Iurati, declaratur.*

10 *Capitanei ad Guerram officium, pertinet ad Barones.*

11 *Alguzarios, & Nuntios creare, ad Barones spectat:*

12 *Electio prædictorum de consuetudine ad Vniuersitates spectare solet.*

12 *Vniuersitas si eligit, habet onus soluendi salarium.*

14 *Vniuersitas si eligit, tenetur de mala electione.*

15 *Stipendia ad Iustitiam pertinentia a Barone soluenda sunt*

15 *Custodia nocturna, si spectet ad Deputatos ab Vniuersitate, an Officialis possit turbare,*

S mi-

mittendo suam familiam.

17 *Iurisdictio cumulatiuè, & non priuatiuè concessa dicitur.*

18 *Interesse secundarium, an attendendum sit.*

16 *Custodes possunt ponere etiam habentes interesse in consequentiam.*

20 *Custodes in suis agris, & defensis, quilibet eligere potest absque Baronis licentia.*

21 *Prohibere quilibet potest, nè quis ingrediatur fundum suum.*

22 *Custodes qui non sunt Deputati à Barone, & eius Officiali sine licentia, non possunt animalia intercipere, & pignorare.*

23 *Custodes electi à Barone habent maiorem fidē, quam si à Priuato eligantur.*

CAPVT LXX.

Continuando materiam præcedentis quæstionis, circa intelligentiam huius prag. mandantis, vt Barones in electione Officialium Vniuersitatis, se intromittere non debeant; limitaui, hoc non procedere in creatione Magistri Iurati, qui licèt soleat esse de Re-
1 gimine, & caput illius tamen quia habet etiam annexam quamdam iurisdictionem, ut dicam, vbi ex priuilegio, vel consuetudine adest tale officium, propterea non ad Vniuersitates, sed ad Barones talis electio spectat, cùm exercitium cuiuslibet iurisdictionis Vniuersitatibus prohibitum sit,
2 vt in Const. Regni cum satis, & in indiuiduo extat cap. Regni incip. Ad quietem.

Cumquè articulus iste, quem cursim tetigi, maiori declaratione indigeat, ideò plenius explicando dico, Magistrum Iuratum ob auctoritatem istius officij, circumscriptis pertinentibus ad administrationem publicam, habere facultatem cri-
3 mina denunciandi, & omnes malefactores explorandi, *Doct. in l. Diuus ff. de custo. reor. exhibit. Campan. in d. cap. Ad quietem, Franch. decis. 43.* ità quod si perscrutari neglexerit, vel dissimulaueret, grauiter vti præuaricator puniri posset; *Me-*
4 *noch. de arbitrar. iud. casu 323. Farin. q. 4. nu. 17. Boss. nu. 17. tit. de denunciat.* & adeò obligat officium, vt etiam si delinquentes essent sui consan-
5 guinei, habet necessitatem denunciandi, & capiēdi, *Dec. & Cagnol. in l. culpa caret ff. de reg. iur. Muta super pragmat. Sicil. tit. 27. num. 8. Farin. q. 51. num. 47.* Persequutio enim omnium inquisitorum, & contumacium, ad eum spectat cum sua familia capere, & Ciuitatem nocte custodire, ideò
6 dicitur habere facultatem Præfecti Vigilum toto *tit. de offic. Præfect. Vigilum.*

Sed aduerte, quod circumscripto hoc muneris officio Magistri Iurati; electio deputatorum ad denuncianda crimina, & malefactores capiendos,
7 omniumque feru enitium, ad exequutionem Iustitiæ ad Barones pertinet, & non ad Vniuersitates, *Luc. de Penn. in l. hac prudentissima C. quid. muner. lib. 10. ex Auth. de defensoribus Ciuit. §. deinde, Angel. de malefic. verbo nec non ad denunciam*, & communiter reprehenditur *Bart. qui*
8 *in l. 1. C. de Irenarch. lib. 11.* dixit, ad Vniuersitates pertinere, sed saluari potest, vbi ex consuetudine haberent hanc prærogatiuam, & sic intelligendum est etiam aliud cap. Regni item statui-
9 mus, quod officium Magistri Iurati, disponens tale munus pertinere ad Vniuersitates, quod de directo pugnat cum alio cap. Ad quietem supra citato; nam concordantur, si Vniuersitas consequuta fuerit ex priuilegio, uel consuetudine facultatē eligendi, aut in terris demanialibus, & non aliàs.

Et propterea electio Magistri Iurati, seù Camberlinghi, quem sic etiam in Regno nominari solent, vel Capitanei ad Guerram, ad Barones spec-
10 tat, *Auend. de exeq. mand. Reg. cap. 1. nu. 11.* sic, & creare Nuntios, *Alguzerios, Specul. tit. de citation. §. sequitur, Cassan. in Consuet. Burb. rubr. 1.*
11 *§. 6. & in Catal. Gloriæ Mundi par. 7. consid. 31.* Isti enim qui vacant officio pertinente ad exequutionem Iustitiæ, meri, aut mixti Imperij, vti accessorij ab ipso Principe, & suis Feudatarijs dependere debent, quia de ipsius familia esse dicuntur.

Quando verò, vt dixi, ex priuilegio, uel legitima consuetudine ad Vniuersitates spectet electio, vt quasi in omnibus locis obseruari vidi, ea atten-
12 denda est, & benè vltra supra citatos, *Auend. d. cap. 1. nu. 11. vers. si verò creantur à Ciuitatibus.* Et hoc casu Vniuersitas habet munus; & onus, nàm si eligit, ipsa salarium Camberlingo præsta-
13 re debet, *Iode Platea in l. fin. C. de erogat. milit. Annonæ lib. 12. Escobar de ratiocin. cap. 26. ex n.*
14 *16.* Et similiter quia elegit, de mala electione tenetur, *l. 1. C. de peric. nomina. lib. 11.* & latè *Gizzar. dec. 31.* Si autem Baro eligat suo sumptu Mi-
15 nistri Iustitiæ exercere debent, *Garsia de expens. cap. 21. Auend. cap. 26.*

Non omittam, quod in facti contingentia accidit supra hac materia in Guitare Neritoni Prouinciæ Hydruntinæ, quæ habet hanc facultatem eligendi Camberlingum, qui nocte præcipuè exercet cum sua familia officium capiendi delinquentes, & contumaces, & dùm Officialis nocte uolebat aliquos suos famulos mittere pro capiēdis certis inquisitis, Vniuersitas conquerebatur, quod cum cura custodiendi Ciuitatem, & capiēdi delinquentes spectaret ad officium dicti Camberlinghi, Officialis se ingerere non debebat, nocturno tempore, turbando exercitium spectans ad personam electam ab ipsa Vniuersitate, & quisque debet suo esse contentus, & alterum non
16 turbare, *ad tex. in l. 4. C. fin. regund. pragm. 1. de iurisd. inuicem non turb.* & similem controuersiā audiui in multis alijs locis agitatam.

Ex aduerso dicebatur, dictam prærogatiuam, & officium non censeri priuatiue concessum ad Regem, & suos Barones, qui vicem eius tenent, ex vulgata conclusione, Omnem concessionem
17 cumulatiuè factam præsumi, *l. 1. C. de offic. Præf. Vrb. Gutter. pract. quæst. cap. 14. lib. 3.* cum coaceruatis, tantò magis cùm quicquam non detrahebatur ab officio Camberlinghi, vt prohiberetur eius exercitium, sed coadiuuabatur familia pro Curiæ interesse, & quod iure fieri possit, probat *tex. singularis in l. si ita legatus §. Dominus*
18 *proprietatis ff. de vsu, & habit.* ubi disponitur, usufructuarium turbari non deberi à proprietario in usu, & usufructu fundi, introeundo in eum, uel custodes apponendo, nisi haberet proprietarius aliquod prætensum interesse secundarium, nè arbores scindantur, uel quid simile, *vt Doct.*

ibi

ibi notat, Nàm si non sit ad æmulationem potest
19 quis alios custodes, & familiam coaceruare, *vt Papiens. in sua praxi in libello de Confessor. act. in art. seruit. personal. Ripa de peste par. 3. nu. 430. Capyc. decis. 27.* & est propositio, quæ conducit ad determinationem multarum quæstionum, & sic pro Officiali fuit iudicatum, vt vna cum Camberlingo; liceret familiam suam noctis tempore mittere pro capiendis inquisitis. De iure autem custodia nocturna, an spectet ad Vniuersitatem, vel ad Baronem, vide latè *per Montan. pragm. 2. nu. 90. de Admin. Vniuers.*

Postremò erit inuestigandum, an potestas eligendi custodes in nemoribus, defensis Vniuersi-
20 tatum, vel in fundis, & pratis publicis, seù in locis, ac vineis priuatis, possit absque Baronum licentia ab Vniuersitate, & ipsorum locorum Dominis exerceri, & videtur, quod sic, nàm ad Dominos spectat suos agros custodire, & effectus est dominij; *Felyn. in cap. de quarta num. 27. de præscript. Affl. decis.* 167. & quod iure liceat, probat *tex. in l. si ita §. mulier. ff. de fundo instruct.* potest enim Vniuersitas, & quilibet rem suam, & fundos cu-
21 stodiri facere, & alios ab ingressu prohibere dicit *tex. in l. quæsitum §. salarium ff. de fundo instr. §. plane instit. de rer. diuis.* Quæ propositio non habet difficultatem, sed simpliciter eam intelligere debes, vt custodes custodiant, & coerceant alios ab ingressu, Verùm si isti vltrà manus appo-
22 nere vellent, carcerando personas damnum facientes, vel pro pœna pignorare, aut animalia capere; Hæc equidem impunè exequi non poterint, si à Barone, & eius Officiali mandatum non haberent, quia sunt actus ministerij ad iurisdictionẽ pertinentes, *sic Ripa de peste par. 3. nu. 114. Alex. cons. 88. in fine vol. 5. Bonifac. de damno dato nu. 27. Cassan. in Consuet. Burg. rub. 1. §. 6. num. 56.* & sic saluatur *doctrina Bal. in l. 1. nu. 2. C. locat.* qui dixit, custodes publicos posse à Republica eligi, *& Brun. cons.* 101. nàm procedit quoad meram custodiam, non quoad actus pertinentes ad Iustitiæ coerctionem. Interest ergò licentiam, & mandatum habere istos custodes, non solùm pro actu exequendi, & intercipiendi, sed quia magis eis creditur, quando sunt deputati ab habente iuris-
23 dictionem, *Ripa loco citato, Auend. d. cap. 1. nu.* 17. proùt de Baiulis dicitur in pragm. 1. de offic. Baiuli, Animalia uerò in flagranti reperta ex dispositione dictæ pragmaticæ, licet in continenti capere, & ad Curiam asportare.

ARGVMENTVM.

Vniuersitas an, & quando absque Superioris assensu inter suos Ciues statuta condere possit, maximè super pertinentibus ad eius Statum, decorem, & vtilitatem.

Pœnas an possit Vniuersitas imponere super ordinationibus, quas ei absque Baronis licentia facere est permissum, & an eas sibi applicari possit, si à causis, quæ sapiunt delictum dependeant.

SVMMARIVM.

1 *VNiuersitas, quæ Superiorem recognoscit statuta condere nequit.*
2 *Statuendi potestas dependet à iurisdictione.*
3 *Vniuersitas super pertinentibus ad suum statum ordinationes facere potest.*
4 *Collegia statuere possunt, in pertinentibus ad ea.*
5 *Statuere potest Vniuersitas, vt Rustici non teneantur ad excubias, & deferentes victualia sint immunes à vectigali.*
6 *Vniuersitas statuere potest, vt etiam Priuilegiati sunt sint immunes ab onere conducendi victualia, fauore Annonæ.*
7 *Vniuersitas potest Ciues grauare ad excubias, & custodiendas portas Ciuitatis.*
8 *Salarium nouum non solitum, Vniuersitas statuere non potest sine assensu Principis.*
9 *Præmium capienti Bannitos, Vniuersitas imponere nequit.*
10 *Expensa pro spectaculis, & pro Ecclesijs fundandis, fieri non possunt sine Principis licentia.*
11 *Pœnarum impositio, an sit iurisdictionis, & sine Baronis licentia impune ad Vniuersitate indici possint.*
12 *Pœnæ conuentionales sine alia auctoritate à partibus imponi possunt.*
13 *Pœna descendens ex delicto, Fisco debetur, & cum eius auctoritate imponenda est.*
14 *Consuetudo an possit esse legitima sine auctoritate Principis.*

CAPVT LXXI.

OBitèr articulum de iure satis controuersum tetigi *in prac. tract. nu.* 100. an Vniuersitas absque Baronis licentia, ordinationes, & statuta pœnalia inter ipsos ciues pro recta administratione bonorum ipsius Vniuersitatis, ac statu ciuium, eorum commoditate, & vtilitate facere possit. Et ad quæstionem, si iure liceat statuta condere respondeo, Doct. aliquos tenuisse quod Vniuersitates, quæ Superiorẽ
1 recognoscunt regularitèr, sine Principis licentia ordinationes facere nequeunt, vt ex eis ciues ligari possint, quamuis ad statum ipsorum ciuium essent pertinentes, *sic Bart. in l. omnes populi ff. de Iust. & Iur. & Ias. nu. 33. Ripa in suis respons. tit. de legib. cap. 2. Franc. Marc. decis. 802. vol. 1.* cum statuendi potestas dependeat à iurisdictio-
2 ne, *gl. in l. 1. ff. de iurisd. omn. Iud. & in l. priuatorum C. eod. tit.* Alij autem contrariam opinionem esse veriorem, & magis receptam responderunt, vt statuta non possint facere circa actinentia ad Iustitiam, nàm ea spectant ad iurisdictionem, sed circa ea, quæ requirunt, & habent respectum
3 principaliter ad Politicam, possunt Vniuersitates congregato Concilio, concludere, & legem inter eos ponere, proùt voluerint, *Bal. in l. 1. C. quæ sit longa Consuet. Affl. in prohem. Constit. Regni q. 3. Franch. decis. 2. num. 30. Auend. de exeq. mand. cap. 19. nu. 3. Tiraq. de primog. quæst. 16.* Indè etiã Collegijs, & Cõfraternitatibus licitum est statue-
4 re super illis, quæ pertinent ad artem, & professionem suam, *Doct. in l. fin. C. de iurisd. omn. Iud.*

& in l.ult.ff.de colleg. illic.Nicol. Losaeus de Iure
Vniuers.par.3.cap.15.nu,3. Oẓasch.dec.17,nu,1.
*Pract.Papiens.fol.*684.& dùm quidam Dux con-
tra ciues,qui mediante parlamento, & conclusio-
ne diuersis vicibus multa statuta condidissent de
vsurpata iurisdictione informationem capere fe-
cisset,Habito recursu ad Reg.Aud. & inhibito, vt
transmitteretur copia inquisitionis, vidimus se-
quentia capitula, & statuta ab Vniuersitate facta;
quod non possint vendi carnes, & victualia nisi
in loco destinato sub pœna, quod non debeant
ciues ligna virida facere in defensis, nisi demor-
tua, Vt omnia animalia,quæ in hortos ingredie-
rint occidi possint:si erint seminibus pleni, vt ru-
5 stici non sint obligati ad escubias, sed vacent cul-
turæ, quod deferentes victualia sint immunes ab
onere vectigalis, ad Vniuersitatem spectantis, vt
nemo priuilegiatus immunis sit ab onere condu-
cendi victualia empta foras ab Vniuersitate,item
6 circa pascua fuerunt diuersæ prouisiones statutę,
vt in defensis animalia introire non possint, nisi
post mensem Maij, & eo mense ciues per focula-
ria custodiant eas: Istas ergò ordinationes appro-
bauimus,vti concernentes statum politicum, &
gubernium Populi commercia, & abundantiam
inducentes,ac inconuenientia euitantes, & sic in
disponendo,quo ordine,forma,quomodo, quan-
do,vbi, & quo tempore essent faciendæ decreui-
mus,vt liceat, cùm omnia prædicta de iure sint à
Doctoribus approbata, & cuilibet casui ex prædi-
ctis possem auctoritates adducere, & circa mate-
riam pertinentem ad abundantiam supra prag.1.
notaui,dictas,& aliàs prouisione,quas facere iure
poterint Decuriones, & sic pro tuenda Terra ab
hostibus,vel latronibus,& conseruandis clauibus,
7 facultatem habent disponendi ad libitum, vt ex-
pedierit, *Bart.in l.ambitiosa ff.de decr.ab ord.fac*
Boer.de custodia clauium, & in indiuiduo ità ad
casum nostrum decisum refert *Ioseph Sese decis.*
8.quod sine alia Principis, vel Baronis licentia va-
leant ciues disponere super spectantibus ad poli-
ticam,statum bonorum vniuersalium; & particu-
larium super abundantia,& similibus.

Limita tamen dictam generalem conclusionē,
vt non uendicet sibi locum super ijs, quibus lex
communis,uel Regni disposuerit, nè sine Princi-
pis licentia Vniuersitates aliquid gerere possint,
licèt enim spectarent ad statum illarum,actamen
manus auertere debent,si ius refragetur; Indè no-
ua uectigalia, seù gabellas, etiam si Vniuersitas
pro suo statu necessitatem habeat imponendi, nō
tamen facere hoc possunt absquè Principis licē-
tia,*C.noua vectig.impo.non posse.* Sicquè nouum
8 salatium statuere pro aliqua occasione quamuis
urgenti,*l.1.C.de præbendo salario lib.*10. Item
præmia pro capientibus suos foriudicatos impo-
9 nere non poterint, *Luc.de Penna in l. Annonas*
*C.de Annonis lib.*10. Nequè pro publica lætitia
10 spectaculis erogare, si expensæ sint consideratio-
nis, ut dixi singulari meo 53. Alios casus recenset
Escobar de ratioc. cap.24. cum duobus sequent.
ultrà alios per priùs adductos *ab Auend. d. cap.*
10.qui tractauerunt, quæ expensæ in ratiocinijs
publicis à Sindicis factæ in eorum computis sint
admictendæ,Et sic aduerte, ut conclusio supra
posita procedat, nisi contrarium à iure dispositū
reperiretur.

Secundò,alius articulus est resoluendus, an in
prædictis casibus,in quibus Vniuersitas statuere
poterit,ualeat sine Baronis, ac Principis licentia
11 pœnas in casu inobseruantiæ adijcere,Et uidetur
dicendum,quod non,cum pœnarum;& mulctarū
impositio iurisdictionis sit, *Doct.in l.1.ff.si quis ius*
dic.nō obtemp.& in l.2.C de modo mulctar.Guid.
*Pap,decis.*423. & licèt Vniuersitas facultatem
habeat decernendi ea, quæ sibi spectant, non ta-
men se ingerere debet super ijs, quæ iurisdictioni
competunt;cum distincta sint Regimina, & alter
in alterius officio se intromittere nō debet *prag.*
1.de iurisd. non turband. & sic in indiuiduo *Ias.*
in l.omnes populi a nu.34.ff.de iust. & iur.Franc.
*Marc.decis.*801.*tom.1.Nicol. Losaeus d. cap.15.*
num.6.

Contraria tamen opinio est magis approbata,
ut Vniuersitas in ijs, in quibus facultatem habet
statuendi super pertinentibus ad eam, possit pro
conseruatione,& tuitione suarum ordinationum:
pœnas imponere, ut earum timore ciues arcean-
tur,& obediant ijs. Et quod pœnæ appositæ non
sapiunt potestatem iurisdictionis, sed habentur
12 uti pœnæ conuentionales, quæ de iure inter par-
tes licent,& sibi applicari possunt, *l.prædia ff.de*
act.emp.l.1.ff.de iure fisci; Sic dum ciues omnes
consentiunt pœnis impositis super bono, & utili
statu ipsorum,obseruandæ sunt, nam frustatorij
essent ordines, si mediante pœna custodiri non
possent *Bart.in l.ambitiosa num 23.ff.de decr.ab*
ord.facienda Cabed.dec.47.par.2.Bonadil.in sua
polit.lib.3.cap.8.num.158.& nouissimè D.Regens
*Constant.in l.1.ex num. 6. C.petris fiscal. lib.*10.
Verum limitatur, si pœna non solùm respiceret
contemptum ordinis, sed posset sapere aliquod
delictum, licèt leue, ut uidi in certis pœnis appo-
13 sitis contra fraudantes gabellas, & Annonam,nā
in istis ultrà pœnam conuentionalē ciuium adest
mixtum delictum fraudis,& furti, tùnc ratione
criminis pœna esset cum authoritate Baronis ap-
ponenda,& ei esset pœna applicanda, *sic Peregr.*
de iure fisci lib.4. tit.8. nu.9. ex l.mulctar. C.de
modo mulct. & Bart. in l.agraria ff.de termino
moto,sed posset defendi, quod Vniuersitas cumu-
latiuè poterit suam pœnam conuentionalem ap-
ponere, & Baro pro ordinaria pœna delicti habe-
bit suam cognitionem, *ut Bertaẓ. cons.*438. *Ce-*
*phal.cons.*573.in omnem tamen casum, exequu-
tio pœnæ est per Officiales Baronis exequenda,
qui parte audita summariè contrauenientes, co-
gere debent, *Roland.à Valle cons.99. vol.2.Fa-*
*rin.tit.de var. & diuers. crim. quæst.*107. *part.1.*
art.8.nu.93.

Postremò fuit dubitatū,an Vniuersitates sicut
statuta absquè Principis licentia facere possunt,
14 sic ualeant consuetudines inducere inter ciues,
fuit magna altercatio inter Doct. tamen statutū,
& consuetudo differunt in hoc quia alterum est
expressum, alia est tacita lex usu antiquo obser-
uata, *Auend.de exeq.mand.cap.8.nu.2.lib.1.*Vn-
dè in casibus, in quibus Vniuersitas statuere po-
test,habet etiam facultatem inducendi consuetu-
dinem, nec alia Superioris auctoritas est necessa-
ria, *Duen.reg. incip. Consuetudo* 141. Sed si esset
contra ius, uel contra Principem, uel præter ius,
extra contenta circa pertinentia ad Vniuersitatē,

vide

vide Crauet. de antiquit. tempor. fol. 134. & quæ dixi *in preced tractat. pragmatica 1. ex num. 194.*

ARGVMENTVM

Parlamentum, seù Concilium Vniuersitatis super creatione suorum Administratorum, quæ sollemnia requirat, nè impugnari possit, notantur.

SVMMARIVM.

1 *BArones sapè procurant, vt aliqui ciues dicant de nullitate Parlamenti, quando electio non fuit facta ad votum eorum.*

2 *Consuetudo Regionis est obseruanda in electione Officialium Vniuersitatis.*

3 *Mutanda non sunt, quæ antiquam habuerunt obseruantiam.*

4 *Parlamento debent præcedere præconia pulsatio campanæ, & edicta affici denunciando Populo, qua die fiet electio.*

5 *Parlamentum factum die non statuta est nullum.*

6 *Electio fieri potest die festiuo.*

7 *Parlamenta publica fieri possunt in Ecclesijs.*

8 *Electio fieri non potest absque Officialis loci præsentia.*

9 *Parlamentum publicum contra Baronem pro lite mouenda, an possit congregari sine licentia Officialis loci remissiuè.*

10 *Sindicus, & maior pars decurionum in parlamentis interuenire debent.*

11 *Parlamenta fieri debent in loco solito, nisi ex legitima causa præcedente decreto.*

12 *Parlamenta requirit duas partes, vel saltem maiorem ciuium, si tamen citati venire neglexerint non erit nullum.*

13 *Sindicus, vel primus Decurionum proponere debet Regimen, & primam dat vocem super ea.*

14 *Ciues in Parlamento dant vocem, & à Dignioribus, & Senioribus incipiendum est.*

15 *Ciuium vota, ab Ordinario Vniuersitatis Cancellario scribi debent.*

16 *Maior pars votorum, præfertur minori, quamuis seniori.*

17 *Sanior pars attenditur, quando voces sunt pares.*

18 *Ciuis diues electus in officio, pauperi præfertur, sic Nobilis humili, & literatus Idioto.*

19 *Vocem actiuam, vel passiuam, quæ personæ non habeant, remissiuè.*

20 *Oppositione facta in parlamento, nè aliquis Ciuis admittatur, tanquam inhabilis, non est supersedendum in electione, si in promptu non docetur de inhabilitate.*

21 *Electio si perfici non possint statuta die, potest fieri die sequenti, vel alia, sine alijs præconijs solitis, dummodò dies illa populo denuncietur.*

22 *Aerarius Baronis anni præcedentis eligi non potest Officialis Vniuersitatis in anno sequenti, si electio Aerariatus spectat Vniuersitati.*

23 *Vacatio datur in oneribus ad alia.*

24 *Ciuis potest eodem anno tribus Vniuersitatis Officijs onerari, si incompatibilia non sint.*

CAPVT LXXII.

FInalitèr super verbis istius Pragmaticæ, quæ
dictam (Audiuimus Barones in dies nouas
exactiones, varias impositiones, & angarias
imponere; & vt prædicta facilius consequi
possint, Sindicos, Electos, & alios Vniuersitatum
Officiales ad eorum libitum eligunt, aut eligi
procurant, quod satis iniquum esse cognoscimus)
tota ergò vis Baronum; iuxtà verba pragmaticæ
consistit, vt nos etiam vidimus, scimus, & testamur,
quod singulis annis ad votum ipsorum electio
fiat, & quando non sic euenit, quia reperiun-
1 tur electæ personæ, quæ resistere, & ab angarijs,
& grauaminibus ipsorum, iura ciuium defendere
possunt, procurant, vt aliqui ex ciuibus suis adhærentibus
opponant de nullitate Parlamenti, vt iterum
electio fiat, & continuæ sunt istæ disceptationes
apud Superiores. Indè pauperes Vniuersitates,
nè potentia Baronum præualeat, & uota ipsorum
possint esse libera, tanto dispendio Commissarios,
ac Regios Officiales ad faciendam electionem
procurant. Ad euitandas enim nullitates,
breuitèr uolui adnotare, quę sollemnia sint necessaria
ad conuocandum Parlamentum, pro facienda
electione, dùm iurè omnes ciues sint audiendi,
& quæ personæ sint reijciendæ. Et licèt *Montan.
in pragm. 2. de admin. Vniuers.* alijque diffusè tractauerint,
aliqua alia adijciam, succinctè reassumendo,
quæ adimpleri oporteant, dùm pluriès
hoc munus electionis faciendæ mihi fuerit
iniunctum.

Ad primum articulum est anteà notandum de
iure communi, & Regni esse dispositum, Consue-
2 tudinem Regionis in hac materia esse seruandã,
*l. obseruare C. de Decurion. l. fin. C. de iure fisci lib.
10. & pragm. 2. de admin. Vniuer.* quæ consuetudines,
& sollemnitates; diuersimode reperiuntur,
& infinitus est modus obseruationis, omni
enim casu, non sunt mutanda, quæ antiquam ha-
3 bent traditionem, vt ait *text. in l. minime ff. de legib.*
Tempus tamen, & dies conuocationis Parlamenti,
quando erit explendum ad notitiam totius
Populi deuenire debet, maximè si statuto, & solito
tempore ob aliquod impedimentum non esset
celebratum, cùm in mense Augusti cuiuslibet anni
regulariter tales electiones fieri solent. Quomodocunque
sit fieri debent per dies priùs præconia,
& vbi solitum est debent affigi edicta in
4 locis publicis, denunciando Populo, actum electionis
faciendæ tali die, vel per diem antea pulsari
campana solita ad Parlamentum, Mos ergo,
& sollemnitas circa conuocationem attendenda
est, *glos. in rubr. C. quemad. ciuil. mun. sunt indic.
lib. 10. l. nominationum C. de Decur. lib. 10.* & ibi
Luc. & Io de Plat. Ripa in suis respons. tit. de rescrip. cap. 21.
Et si alia die, quam indicta fieret
Parlamentum esset nullum, *Bart. in l. aut qui aliter
§. fori ff. quod vi, arg. ex l. si eo tempore C. de
remiss. pign.* Nec refert, diem esse festiuum, nàm
cum tractetur de causa publica, receptum est, vt
6 actus valeat, *Specul. tit. de ferys §. sequitur vers.*

porrò

porrò, Et fieri potest etiam in Ecclesijs, vbi solitum
7 est, Nauar.in Comment.de orat.& hor.can.cap.5.
num.31.cum resistat dispositio Can. vbi non erit
consuetudo cap.decet de immun. Eccles.in 6.iun-
cta glo.in verbo processus.

Conuocato Populo, obtenta priùs licentia ab
8 Officiali loci, vel cum eius præsentia, quæ neces-
saria est, vt Franc.decis.446. Ann.sing.367.Guid.
Pap. decis.106.& 631. etiam si esset tractandum
aliquod contra Baronem de lite mouenda, Alber.
in l.1.§ fin.ff. de decr. ab ord.fac. licèt super hoc
9 articulo Doct. varia dixere, vt est videre per Auēd.
de exeq.mand.Reg.cap.19. nu.7. Montan.d.prag.
2.ex nu.264.& nouissimè latiùs per D. Reg. Ta-
piam decis.10. Sindicus, vel maior de Regimine
cum decurionibus, qui omnes sunt vocandi, &
10 interuenire debent, si legitimè non sint impediti,
aliàs esset nullitas, vt Abb. in cap. quod sicut de
elect. Auend.loco citato nu.14. debent accedere
ad locum solitum, nàm in alia parte non debet
11 fieri mutatio, nisi ex legitima causa, decreto præ-
cedente, l.2. C.de Decur. Montanar.supra citato
loco n.339 Et expectato, quod interueniat maior
pars ciuium, saltem duæ partes Populi, vt Napod.
in prohem.Consuet.nu.14.Capyc decis.4. verum
12 si citati, & vocati more solito, vt suprà dixi negle-
xerint, vel noluerint venire, culpa ipsorum nulli-
tatem non inducerent, Franc Marc.decis.1341.&
decis.1336. Mastril. de Magist. lib.5. cap.14.nu.
35. & propterea licèt non interueniat numerus
maioris partis non noceret; Proponet ergò Sin-
dicus vel eo non existente primus ex Decurioni-
13 bus electionem noui Regiminis significando, &
nominando personas, quas expedire Vniuersitati
videbitur, Officiales creari pro administratione,
& dabit primò suam vocem, & deindè ordine
successiuo Decuriones, vt Specul.tit. de locato §.
sequitur, Boer. decis.1. & posteà de conuenientia
14 digniores, & senes ciues consequenter loquētur,
vel oppugnando propositionem factam, Felyn.in
cap.statuimus de maior.& obed. Doct.in l.1.ff.de
alb.scrib. Auil.in cap.44. Pretorum, glos.1. Gars.
de Nobil.glo.35.nu.69. Et vota omnium ab ordi-
nario Cancellerio describi debent, & si erit dispa-
15 ritas, quia alij nominauerint certas personas, &
alij diuersas omnium voces, & suffragia separa-
tè notentur, & posteà facta numeratione præfer-
tur, qui habet maiora suffragia, l.quod maior ff.
16 ad municip. C.factum à maiori parte de reg.iur.
in 6. Doct.in l.nulli ff.quod cuiusque Vniuers.

Si autem electio fieret per scrutinia secreta,
per ballottas, quod obseruatur, quando electio
fit à Deputatis ad faciendum Parlamentum, &
tùnc similiter attenditur maior numerus appro-
bantium, Franch.decis.609.nec distinguenda est
qualitas personarum, an sit dignior, vel sanior, vt
ea præualeat maiori numero, sed si pares sunt vo-
ces præualet, vbi concurrunt vota personarum
17 grauium, Thes.decis.1. nu.7. ex glos. in l item si
vnus §. principaliter ff. de recept.arb. Bellug.in
Spec.Princip.rub.10.nu.13. Add.ad Capyc.decis.
152. Verùm quando causa introducitur in Sac.
Consilio, cuius authoritas, & arbitrium est ma-
gnum; vidi habuisse respectum ad qualitatem
eligentium, & personarum electarum; potiùs
quam ad numerum: Hinc de iure Nobiles, Diui-
18 tes, Litterati, & Originarij, alijs præferuntur, l.
honores ff.de Decur. l.ad subeunda C.eod. tit. lib.
10. Auth. Præsides C. de Episc.aud. Gutter.cons.
31.& latius Palaz.in cap.per vestras §.9.nu.7.

Personas verò, quæ in electione horū Officia-
lium non habent vocem actiuam, vel passiuam
numeraui in prac.tract. ex nu.126. & vide Add.
19 ad Frāch.decis.210. Fontan.de pact. nupt. tom.1.
glos.10.claus.4.part.1.ex num.126. Cabed.decis.
84.part.2.

Vlteriùs quid si fuerit in parlamento oppositū
aduersus multas personas, ne illorum voces ad-
mitterentur vti inhabiles, an sit supersedendum,
quousquè cognoscatur, si exceptiones subsistant,
20 & videtur esse priùs cognoscendum de ijs, vti
præiudicialibus, nam dùm attenditur numerus
vocantium, meliùs est in tempus occurrere, quā
post uoces receptas discutere, ut illarum non ha-
beatur ratio. Contrarium tamen obseruaui, quod
dùm in promptu non constet de oppositis, non
est impediendus actus introductus electionis, sed
reseruanda erit in calculo electionis perficiendę,
ex Abb.in cap. cum Romana de elect. & conferūt
adducta per Capoll.caut.232.

Quid si statuta die Parlamentum electionis
perfici non possit; propter diuersas oppositiones,
& impedimenta, an die sequenti, uel alia destina-
21 ta sit continuanda, uel sint faciendæ nouæ præ-
conizationes. Dic sufficere, ut denuncietur Po-
pulo dies sequens, uel alia absque noua sollemni-
tate, cùm sufficiat illis fuisse notificatos, Innoc.
Bald. & alij in cap. quia propter. de elect. Barz.
plenè decis.58.

Item in facto fuit electus in Sindicum, perso-
na, quæ anno præcedenti gesserat officium Aera-
riatus, & contendebat non fuisse iuridicam, cum
22 uacationis tempore gaudere deberet, iuxtà l.2.
C.de mun.& hon.non contin.lib.10. Et licèt respō-
debatur uacationem procedere ad officia spe-
ctantia ad Vniuersitatem, & non ad diuersa, ut
in terminis Aerariatus, dixit Pres.de Franch.dec.
210.in fine. Replicaui, ueram esse obiectionem, si
electio Aerarij fuisset facta à Barone, ut asserit
Franch. sed in casu controuerso electio illa spe-
ctabat ad Vniuersitatem, & inter onera illius hoc
computabatur, ità quod Vniuersitas tenebatur
de mala electione, ut Gizzar.decis.31. & cum re-
putetur onus spectans ad Vniuersitatem, licèt nō
sit officium pertinens ad Regimen ipsius, tamen
datur uocatio etiam in alijs oneribus ad alia, Ca-
23 pyc.decis.118.nu.2.cum, ibi allegatis. Et per hæc
concessimus uocationem, limitando in hoc casu
dictam decis. Franch. non sibi uendicare locum
hoc casu ad quod est aduertendum.

Insuper an eodem anno, quis possit onerari
pluribus officijs ad Vniuersitatem spectantibus,
tex.in §.item tria onera tutelæ instit.de excus.tu-
tor. decidit posse usque ad tria onera tutelæ quis
24 grauari; Et si tutela, quæ est munus publicum au-
ctoritate, sed utilitate priuatum quis substinere
cogitur, fortiùs ea, quæ auctoritate, & utilitate
publica sunt, si incompatibilia non sint, vide
Doct.in l.1.C. quemadm. ciuil. muner. indic.lib.
10. Cancer.lib.3.var.resol.cap.8.nu.96.

AR-

ARGVMENTVM

Ius pascendi, an singulis vt singulis ciuibus, vel vti uniuersis competat, ita quod maior pars ciuium alijs præiudicare possit, & sic præsentes, absentibus, & successoribus noceant.

SVMMARIVM

1 *Pascendi ius in demanialibus Vniuersitatum, competit ciuibus singulis vt singulis.*
2. *Maioris partis consensus, non attenditur in ijs quæ pertinent ad singulos vt singulos, sed quilibet d ssentire pote it.*
3 *Tacitus, vel expressus consensus ciuium, quando noceat Vniuersitati.*
4 *Quasi possessio quæritur Baroni contra Vniuersitatem ex multiplicitate gestorum contra ciues.*
5 *Vniuersitas non dicitur delinquere nisi congregato Consilio omnes consenserint.*
6 *Ciues, si priuilegio vniuersali contrauenerint, an præiudicent omnibus, si actus sint multiplices.*
7 *In pertinentibus singulis vt singulis, factum aliorum non nocet successoribus, licet actus fuerint multiplices.*
8 *Ius pascendi competit ciuibus à primeua destinatione pro viuere omnium ciuium, & comoditate.*
9 *In pertinentibus singulis vt singulis, quilibet venit iure proprio.*
10 *Concessiones tot presumuntur facta, quot sunt ciues super materia iuris pascendi.*
11 *Nascituris non potest præiudicari in pertinentibus ad singulos.*
12 *Prædecessores non possunt præiudicare successoribus in fideicommissis, & feudalibus.*
14 *Priuilegio concesso Vniuersitati, quando possit præiudicari, declaratur.*
14 *Immemorabilis licèt præsumat omnia sollemnia, non nocet in pertinentibus singulis, vt singulis.*
15 *Immemorabilis nil releuat, quando verus titulus non potest concedi.*
16 *Assensus Regius supplet sollemnitates, sed non præiudicat ei, cuius ius est quæsitum.*
17 *Sententia afficit successores, quia est actus necessarius.*

CAPVT LXXIII.

Statuit hæc pragmatica, vt Barones in territorijs Vniuersitatum communibus, aut particularibus nouas defensas, clausuras, vel forestas non faciant, absque expresso consensu vassallorum, aliorumque communionem, vel ius aliud forsan habentium, ac Viceregis assensu. Quem textum latè pluribus quæstionibus in præc tract. exornaui, Nunc vtilem, ac quotidianum articulum, quem obiter tetigi, explicabo; Dixi inquàm, quod cùm ius pascendi in territorijs demanialibus Vniuersitatum competat singu-
1 lis vt singulis ciuibus, ideò tex. noster in concedendo aliquod territorium Baroni, vt id claudere possit, uel forestam facere, requirit consensum omnium, nec sufficit voluntas maioris partis ciuium, nàm licèt factum à maiori parte sit attendendum, *cap. factum de reg. iur. in 6. l. quod maior ff. ad municip.* tamen super ijs, quæ pertinent de iure, vel consuetudine, aut priuilegio ciuibus vt singulis, vno reluctante actus sustineri nequit, &
2 si aliqui non interfuerint vti absentes, aut non conuocati, poterunt contradicere, vel successores nasciturì hanc facultatem impugnandi habebunt, *l. & suum heredem ff. de pactis, l. per fundum ff. de seruit. rust. præd. & ibi Doct.*

Quæ quidem quæstio pluriès mihi accidit defendenda in Sac. Consilio inter Vniuersitates Capanæ, & S. Blasij, & difficultas est; An expressus ciuium consensus, vel tacitus in patiendo actus præiudiciales, contra eorum pascua nocere possint omnibus etiam absentibus, & successoribus, vt quæratur quasi possessio, & exindè ad beneficiū Baronum præscriptio contra ciues.

Ex parte ipsorum Baronum dici posset; quod si vassalli expresse, vel tacitè in actibus præiudicialibus iuris pascendi ipsis subditis competentibus acquieuerint, dùm forte Baro claudit aliquā partem territorij, faciendo forestam, & prohibeat illos à pastu, ex frequentatis act. bus, & tantis, qui
3 Iudicis arbitrio considerari poterunt, vt ij in notitiam totius Populi deuenerint, potest cau ari ius quasi possessionis, & præscriptionis, ut longissimo tempore tutus sit Baro, & molestari nequeat, quia factum ciuium publicè præiudicat, cùm Vniuersitas nil aliud sit, quàm hominum congregatio; Si ergò ista hominum Vniuersitas tacitè, vel expresse suo iuri renunciat, data legitima præscriptione, suo beneficio priuari potest, *gloss. in l. sicut §. si quid Vniuersit. ius ff. quod cuiusque Vniuers. Boer. dec. 125. nu. 5. Capol. de seru tit. de furno art. 2. Guid. Pap. dec. 298. & Thes. decis. 16. nu. 7.* ubi de Barone faciente proclamata, nè quis ad tale
4 territorium accedat, uel ad piscandum, aut ad molendinum, nisi in suis molendinis, tapetis, & similibus, quod si ijs proclamationibus uassalli acquieuerint, & consenserint, ex frequentatis actibus Baroni quasi possessio quæritur, nàm sicuti ex facto ciuium quæritur ius Vniuersitati, ut dixi supra c. 6. sic etiam eorum facto amittitur, & latius *Marc. Ant. Eugen. consil. 41. à nu. 68.* Et licèt aliqui opinionis fuerint, factum ciuium non no-
5 cere Vniuersitati, nisi habita vera notitia, & congregata simul, procedit in delictis, sed quando actus sunt multiplices, dato longi temporis curriculo, idem operatur scientia uera, quàm præsumpta, *Natta consil. 639. nu. 187. Crau. consil. 55. Brun. consil. 28. Capic. dec. 209. num. 29.* & latius *Surd. consil. 38. lib. 1* Indè licèt singulares personæ
6 de Vniuersitate priuilegio immunitatis Ciuitati concesso contrauenerint non nocet singulis, *Bertrand. consil. 200. Paris. consil. 105. lib. 4. Ioseph. Lud. decis. Perus. 98.* Si tamen maior pars pluribus; & successiuis actibus contrauenerit, absque dubio omnibus præiudicium infertur, *And. de Barul. in l. 1. C. de ijs qui spont. mun. subeu. & Abbas consil. 18. lib. 2.* respondit contra Ciuitatem Huxani habentem immunitatem non soluendi uectigal, tran-

transeundo suos ciues per illud territorium, quod dùm homines illius voluntariè multis annis fol- uerint,& actus fuerit multiplicati,ità quod omnes de Ciuitate potuerint notitiam habere, Ius parti contrariæ quæsitum erat,& sequuntur *Hieron. de Monte tract.fin.regund.cap.72. Hier. à Laurent. dec.165.nu.4.& Cranet de antiq. tempor. part.4. nu.206* in terminis dixit,quod si baro prohibuerit personas, ne accedant ad talem locum, ad venandum,piscandum ligna cedendum, & similia,si actus fuerint multiplices, & alij de communitate consenserint, & passi fuerint tacitè; vel expressè, præiudicium Vniuersis infertur.

Contraria tamen opinio verior est in casu nostro, & cum sequenti distinctione superiùs allegata saluantur, Nempè,aut tractatur in pertinentibus singulis vt Vniuersis,quæ multa sunt, quæ de iure,consuetudine,aut priuilegio Vniuersitates tenent,& tùnc procedit prima opinio; Si verò aliquod ius spectet singulis vt singulis, eo casu per
7 multiplices actus contrarios, per maiorem partè ciuium gestos alijs non præiudicatur, adeò quod etiam si per omnes fiant,non afficitur nocumentū absentibus,aut successoribus.

Et primò supponimus, ius pascendi in bonis demanialibus Vniuersitatis communibus,vel particularibus, de iure ciuibus competere singulis vt singulis, & non vt vniuersis, nàm à primeua destinatione ista bona fuerunt concessa pro viuere, & comoditate singulorum,præsentium, & futu-
8 rorum ciuium; & ideò ius pascendi dicitur competere singulis vt singulis, *Cepol.de seruit.tit.de iure pascendi, Affl.dec.400.Capyc.decis.4. Fràc. decis.197.& 501.num.3.& Surd.decis.226. in princ.*

Hac ergò conclusione supposita, si Baro consentiente maiore parte ciuium, aliquā partem territorij Vniuersitatis claudere voluerit, & facere forestam, vel defensam, quilibet eorum,qui non
9 consentijt,iure proprio comparere poterit, & cōcessionem annullare, Idemque si tacitè per actus contrarios, vel patientiam ciuium Baro intrusus fuerit, quamquam fuissent multiplices actus aduersatiui, qui regulariter publico nocere potuerint, vt in principio diximus, tamen cum ius pascendi non respiciat publicum, sed singulos,quilibet prætendere poterit ignorantiam facti, vel iuris dubij,& petere libertatem pascendi in territorio occupato.

Assumptum probatur,quod quilibet venit iure proprio, nàm quot ciues sunt,tot à Rege præsu-
10 muntur factæ concessiones, & donationes insolidum, *Auend.de exeq.mand. Regum cap.12. num. 30.cum seq.* qui infert; quod etiam si congregato Concilio omnes conuenirent, hæredes consensiētium non possent contrauenire, sed alij nascentes habebunt ius infringendi, *Bertrand. cons.51.vol.*
11 *2.Castrens.in l.si pecuniam nu.11. ff.de reb. cred. Couar.var resol.cap.18. nu.2. lib.2. Oldrad.cons. 95.Menoch.cons.161.* & similiter negligentia,aut patientia multorum,alijs non refragabitur, *l.si arrogata versic.pen.ff.de adop.* ità *Suarez in quæst. Maior.num.18.Molina de primog. lib.4.cap.40. nu.84.Peregr.cons.18.* Ad instar eorum, quæ tra-
12 duntur de bonis maioratus, feudalibus, & fideicommissarijs,quæ in præiudicium successorum, qui iure proprio ad dicta bona veniunt, non præscribuntur, *Gabr. Roman.concl.13.tit.de præscrip. Ari.Pinell.in rep.auth.nisi tricennalem C.de bon. mater.nu.35.Mier.de Maior. par.4. q.2. Tiraq. de retr. lib.2 §.1.glos.2. nu.49. & Cancer.var.resol.lib.3.cap.13.ex nu.380.* similem quæstionem attingendo de priuilegio concesso Vniuersitati, & ciuibus an possit per Vniuersitatem, & ciues alijs præiudicari,& renunciari, primùm explican-
13 do quando priuilegium censeatur datum fauore communitatis,vel singulorum, iuxtà posita per *Doct in l.Ciuitatibus ff. de leg.1.& in l.ciuibus ff. de reb.dub.& Menoch. de præsumpt. lib.4. cap.3. cum seq.* concludit, quod concessa singulis vt singulis, nullo iure auferri possunt à communitate, neque à Principe, & ante eum *Garsia de Nobil. glos.6.ex nu.38.*

Et adeò solida est hæc resolutio,vt licèt de iure præscriptio immemorabilis habeat locum munitissimi priuilegij, Assensu Regio vallati,& omnes præsumat sollemnitates, vt abundè declaraui pragm.1.tamen nota hoc singulare axioma, non habere effectum in hoc casu immemorabilem,
14 vt noceat non consentientibus,vel successoribus nàm procedit regula,lapsum tanti temporis præsumere interuenisse omnia, quæ ad legitimam acquisitionem sunt necessaria, quando præscriptio posset considerari decursa, vt quia aduersus aliquos currere incepisset, & fuisset continuata contra succedentes in locum illorum. Sed in casu proposito,cum aduersus alios absentes, & nascituros non hæredes consentientium, nunquam incipiat præscriptio, nunquàm dici potest, ex nullo temporis lapsu fuisse ius quæsitum ex aduerso: Item possessio immemorabilis non habet vim tituli,
15 quando per rerum naturam titulus interuenire non potuit, *Valasc. consul.112.nu.15. Gabr.cons. 163.nu.16.Cancer.cap.3.tit.de priuil. lib.3.num. 25.Garsia de Nobil.glo.12. nu.80. Peregr. consil. 28.& in tract.de iure fisci tit.de præscript.nu.17.*

Et licèt regulariter præscriptio facta contra Vniuersitatem successoribus noceat, vt dixi in *prac.tract.pragm.1.nu 205.* limitatur in casu,quo ius insolidū competat singulis, *Fontanel.de pact. nupt.claus.3.glos.2.nu.18.Thes.decis.239.num.9. in fine,Corn.cons.142.lib.1. Alex. cons.68. lib.2. Gail.obseruat.60 nu.14.lib.2.*

Insupèr,quamuis Regius assensus esset impetratus super concessione facta à maiori parte ciuium Baroni, non per hoc præclusa est via alijs vtendi iure suo, nàm Assensus supplet sollemnitates, non tamen tollit ius cuiquam, nec sanat
16 nullitates, *Franch.decis.302.n.1. de Ponte cons. 1.nu.17.* quia non præsumitur Princeps iuri tertio præiudicasse, *l.2.§.si quis à Principe ff. ne quid in loco publ.* Prout relaxare, & dispensare nequit super fideicommisso in præiudicium Vocatorum,vt latè *Peregr.de fideic. art.52. ex nu.16.* Sententia
17 solùm successores afficere potest, quia declarat ius non competere, quando remota collusione, cum legitimo contradictore facta est, vt fusè *Sfortia de fideicomm.art.10. Ann cons.104.vol. 2. vltra Doctor.in l.sæpe ff. de re iud.* & alios adductos per *Molin.de primogen.cap.8. lib.4.* quicquid voluerit *And.in cap.si vassallus num.11.tit. si de feud. defunct.conir.* nàm communis est in con

contrarium, vt per præfatos, & *Giurba decis. 1. ad Gratian. discept. 456.* Ex quibus resoluta est quæstio hæc, quando ius pascendi præscriptione, & ciuium consensu amitti possit, quam quidem conclusionem nota, quia omnibus casibus deseruit, in quibus de iure, vel ex priuilegio concessio ciuibus, & non Vniuersitati facta reperitur.

ARGVMENTVM.

Herbæ, & spicæ in locis apertis, an sint Baronum, vel Dominorum fundi, aut Communitatis.

Dominus territorij, an possit illud muris, vel sepibus claudere, in damnum eorum, qui vsum pascui tenebant.

Exteri ementes territoria in aliena iurisdictione, an sine fida possint herbas ibi natas facere depasci.

SVMMARIVM.

1 *Herba, & spica in locis apertis sunt Vniuersitatis, & singulorum ciuium.*

2 *Ius pascendi competit ciuibus in locis heremis, & campestribus.*

3 *Herba naturales in tenimento feudi nascentes, ad Baronem pertinent.*

4 *Inuestitura feudi semper fit cum concessione pascuum, in montanearum, & nemorum.*

5 *Herbæ, & spica, segetibus secatis sunt Dominorum territorij in fundis clausis, & nu. 8.*

6 *Barones in locis apertis habent vsum pascendi, & vltra pastus ciuium habent ius fidandi.*

7 *Pascendi ius habent vassalli in demanialibus Baronum non clausis.*

8 *Pascendi ius Barones, nec ciues prætendere possunt in locis clausis, & appatronatis.*

9 *Herba, & spica, si Domino fundi deseruiant, etiam si sint loci aperti, Baro, & Conciues iure pascendi, & fidandi priuantur.*

10 *Pascendi ius non habent Conciues, si Dominus fundi herbas vendere velit.*

11 *Quilibet claudere potest ad libitum suos fundos, nisi magnum sit territorij tenimentum, in quo omnes soliti sint depasci animalia.*

12 *Bannire sub pœna potest territorium Priuatus, ne quis intret in eum.*

13 *Furtum committit, qui herbas capit à fundis priuatorum.*

14 *Exterus emens à ciue territorium, à Barone pro fida molestari non potest, si in eo territorio teneat animalia.*

15 *Priuilegium, & causa mutatur mutatione personæ.*

19 *Coloni conducentes territoria ad culturam in terra aliena, pro iure pascendi, lignandi, & aquandi, molestari non possunt.*

CAPVT LXXIV.

ANTIQVA, & inuoluta, ac magis hodie controuersa est quæstio, an Barones facultatem habeant fidandi, vel cum suis animalibus pascendi herbas, aut spicas, post segetes in fundis priuatis vassallorum, seu in communibus, & demanialibus Vniuersitatum; Et pro vera resolutione, & dissidentium opinionum concordia, cuius sint herbæ, & spicæ, & ad quem ius pascendi iure pertineat ad Barones, vel ad Ciues, vltrà adducta *in præc. tract. nu. 29.* sequentia afferam, pro maiori dilucidatione huius materiæ, quæ in dies occurrit disceptanda.

Prima inquam est opinio, spicas, & herbas in terris post fructuum industrialium collectionem,
1 esse debere in pastu communi Vniuersitatis, seu singulorum ciuium animaliũ, & Barones iure defendere non posse, nè ciues sua animalia immittant, *Io. Fabr. in rub. Inst. de lege Fusia canin. Alex. cons. 35. vol. 4. & Affl. de exeq. mand. cap. 13. nu. 8. par. 1.* Idemque statutum est in locis heremis, & campestribus, nàm similiter ius pascendi
2 ad ciues Vniuersitatis spectare stat iuris præsumptio, *Crauet. cons. 154. Couar. pract. quæst. cap. 37. Ripa in l. rem, quæ nobis ff. de acq. poss. Vrsil. decis. 290. num. 12. Franch. decis. 197.*

Secunda fuit opinio aliorum dicentium, Ius pascendi herbas naturales in tenimento feudi
3 pertinere ad Barones, & sic eos habere potestatẽ pascendi, vel alijs ius pastus locandi, *Lucas de Penna in l. quicumque C. de fundis limitroph. lib. 10.* & inter authoritates Baronibus competentes, posuit *Frecc. de subfeud. auth. 46.* & in omnibus
4 Inuestituris Princeps feuda concedit, cum pascuis, montaneis, & nemoribus, quæ de demanio feudi pro sumuntur, *Capyc. in inuest. feud. vers. cũ pascuis, & alio vers. cum fida,* & propterea continuò Barones in eorum territorio exteros fidare solent.

Tertia est opinio, herbas esse Dominorum territorij, & sic spicas segetibus secatis, nam herba,
5 quæ in fundo meo nascitur mea est, cum omne, quod in solo nascitur solo cedat, *§. cum in suo solo inst. de rerum diuis. Doct. in l. pratum ff. de verb. signif. Franch. decis. 301. Surd. decis. 236.* Vndè Barones in prætensione fidæ, & iuris pascendi, iuris resistentiam in ijs habent, *Couar. pract. quæst. cap. 37. & Staiban cons. 87. nu. 7.*

Quid dicendum; Puto has opiniones posse fœderi concordia distinguendo conciliari: Et prima opinio vera, & magis est ab omnibus recepta, herbas in locis apertis, & campestribus in dubio esse Vniuersitatis, & ciuium, & de ipsorum demanio, nisi contraria legitima consuetudo sit in contrarium, & in ijs Baro habet vsum vt quilibet ex
6 ciuibus cum suis animalibus moderatè pascẽdi, vt explicaui *in præc. tract. pragm. seq. nu. 28.* Et si pastus ciuium superabundaret vltra eorum pinguem vsum Barones facultatem habent fidandi, vt dixi super hac *pramg. nu. 194.*

Secunda opinio saluatur, vt procedat in demanialibus feudi ipsius Baronis, in quibus ipse dicitur habere dominium, & propterea herbæ sunt
7 illius, solum vassalli habent in eis vsum, vti Barones habent in demanialibus Vniuersitatis, *Frecc. auth. 46. de Pont. cons. 97.* & hoc casu herbæ dicuntur Baronum, & etiam vsum subditis prohibere poterint, si esset defensa, uel locus appatronatus, *Staiban cons. 87.* & sic interpretatur id, quod dicunt Doct. allegati pro hac sententia, quod herbæ, & pastus sunt Baronum.

Tertia opinio eorum,qui dicunt, herbas natas
in fundis priuatorum esse eorum, quia quicquid
solo seritur,vel in eo nascitur cedit solo, intelligi-
8 tur procedere in fundis clausis cum sepibus, vel
maceribus, aut arboratis, qui ab ingressu defen-
duntur,*l.per prouincias C.de ædific.priuat.* & ob-
seruatur maximè in Prouincijs Bari, & Hydrunti,
in quibus videntur quasi omnes possessiones,mu-
ris cintæ,vel maceribus,aut magnis sæpibus; in
ijs locis Barones, neque Conciues vsum pascendi
prætendere poterunt, & iure prohibetur ingres-
sus: iuxtà *l.Diuus ff.si seru. vindic.*& ità iudicatũ
fuit in Sacro Consilio pro Vniuersitate S. Mennæ
cum Cardinali Iesualdo vtili Domino illius Ter-
ræ Prouinciæ Principatus vltrà Actuario Figlio-
la,cum qua distinctione etiam transit.*Cancer. lib.
3.var.resol.cap.4.nu.72.*

Aut verò territoria sunt aperta, licètque sint
appatronata, tùnc vsus pascendi est communis,
vt dixi in princ.Limitatur tamen si herbarum, &
spicarum usus ipsi Domino fundi deseruiat, nàm
9 tunc nullo iure vsum pascendi cum suis animali-
bus, vel fidandi in ijs fundis appatronatis, Baro
habere potest,licèt essent aperti, prout decisum
refert in Sacro Consilio *Staiban.cons.91.nu.6.*

Imò si loci Dominus vendere voluerit herbas
sui fundi poterit, & sic arcere alios ab ingressu,
10 vt ibi per S.C.fuit declaratum, si verò vsui ipsius
priuati non deseruiunt, tùnc communis est pastus
Conciuium, & ità conciliantur tot dissidentes
opiniones, quæ obseruatione sunt digna, cùm
non facilè sic explicatum hunc articulum repe-
ries.

Remanet postremò declarandum, si liceat pri-
uatis personis suos fundos ad libitum claudere.
Et ex *hac pragm.& alia sub tit.de salario eorum,
11 qui mist.pragm.*1 §.9.apparet, prohibitum esse,
nè forestæ, vel defensæ absque principis assensu
fieri possint. Verumtamen hæc propositio tàm de
iure communi,quàm Regni vera est, quando tra-
ctaretur de magno territorij tenimento,in quo ci-
ues soliti sint depasci sed claudere aliquem locũ
suum,non reperitur iure prohibitum, sed permis-
sum, vt constat *ex l.per prouincias C. de ædific.
priu.cum simil.& bene Sese decis.*74. qui ait,quō-
libet posse claudere suum locum, quem Boolare
nominat,quia talis pastus pro vsu suorũ boum,
& animaliũ conseruare licet, & notabiliter *Surd.
decis.236.in fine*,res enim sua nemine deseruire
debet,nisi sibi pro iusto vsu, & potest illam ban-
12 niri facere, vt nemo sub pœna introire audeat,
nàm viget ratio desuper aducta, quod dũ locus,
qui herbam producit sibi deseruit, quamuis sit
apertus potest Dominus loci dictum ingressum
prohibere;Indè Massarij faciunt mezanas, & si-
gna ponunt in locis etiam apertis, vt nullus ibi in-
grediatur tàm pro defendendo iure pascendi,quã
etiam si Dominus voluerit herbas metere pro vsu
temporis hiberni, pro animalibus, & furti pœna
13 puniri possent, appensatè illam herbam furentes,
*l.pratum ff.de verb.sign. Cabed.decis.*151.*par.*1.
& si dolosè animalia immicterentur: esset damnũ
cum iniuria, quod criminaliter puniri poterit,
*Bart.in l.nonnunquàm ff.de priu. delict.& dixi
pragm.8.par 2.in fine prac.tract.*

Et ex prædictis diffiniuimus controuersiam,
inter Comitem Vgenti, & aliquos ciues Terræ
14 Casarani,quæ sunt conuicinæ. Emerunt particu-
lares dictæ terræ multa territoria sita in distri-
ctu affatæ Ciuitatis Vgenti, & pro cultura dicto-
rum territoriorum ducebant animalia ad pascen-
dum in illis locis emptis; Comes dictæ Ciuitatis
prætendebat fidam ab ipsis exteris,de herbis,quę
animalia depascebantur in loco suæ iurisdictio-
nis quamuis territorium esset in illorum dominio
dùm emissent à ciuibus Vgenti. Dicebat Comes,
ipsum habere ius fidæ,vt erat notorium, & quod
mutatione personæ mutabatur causa, ex notabili
15 *tex.in l.per procuratorem ff. de acq possess.* nàm
ciues vendiderunt territorium, non tamen potue-
runt transferre ius ciuilitatis, undè cùm illi essent
exteri prætendebat eos soluere debere ius fidæ,
uti alij, qui si in territorio depasci nolebant, se
fidabant.

Particulares verò Terræ Casarani habuerunt
recursum ad nostrum Tribunal super intercep-
tione animalium facta à Comitis Ministris pro
dicta fida, & dicebant herbam, quæ nascebatur
in eorum locis esse suam,ut suprà explicaui; &
dùm ipsi subingressi sunt in dominium, ex titulo
emptionis,non poterant in re sua molestari; Nam
exteri arceri, & pro diffidatis haberi poterant, si
depascerentur territoria demanialia Vniuersitatis
Comitis, uel ciuium. sed ipsi donec non faciunt
aliquod damnum in bonis prædictis solum utun-
tur herbis suis, iniustè molestabantur,& conferũe
quæ dicit *Franch.decis.*301.*nu.*8. in Colonis,qui
conduxerant territoria ad culturam in terra Ebo-
16 li,& erant posteà molestati pro pascuis, pro li-
gnis,& iure aquandi,quod inutilis esset locatio,&
conductio, si in loco non possent animalia pro
cultura depasci,& ligna cedere, pro pernoctãdo;
& aquando,& sic punctualiter refert *Cancer. lib.
3.var.res.cap.4. nu.64.* & nouiter *Staiban. cons.
91.& infra cap.*82. abundè dicam super alia ma-
teria,& facit bonus *tex. in l. veluti in fine ff. de
seruit.rust.prad. Bar.in l.1.C.de manc. Colon.lib.
11.Gram. decis.67.* ex quibus iudicauimus,ut il-
li non molestarentur, à quo decreto cùm ad Re-
giam Cameram appellassent, audiuimus,fuisse
confirmatum, & interim expeditæ fuerunt proui-
siones,ut animalia prædictorum non molestaren-
tur, stante cautione præstita de soluendo quic-
quid fuerit iudicatum, & quod animalia donec
ducerentur ad loca particularia empta, nè in in-
gressu depasci in territorio possent, in uia Mussa-
rolam in ore sub pœna portare debuissent ad eui-
tandas fraudes.

ARGVMENTVM

Terras heremas, aliaque destinata pro pa-
scuis animalium ciuium,an Baro Vniuersi-
tate reluctante, ad culturam reduci facere
possit: Et quid in feudalibus, vbi vsus de
iure ciuibus debetur?

SVMMARIVM.

1 *DEstinata pro pascuis animalium,non possunt
reduci ad culturam,aut in alium vsum mu-
tari.*

2 *Ne-*

2 *Nemora, montes, terræ heremæ, an sint de demanio feudi, vel uniuersitatis.*

3 *Bona vacantia, aut morientium sine herede, sunt fisci.*

4 *Dominus rei, an possit mutare formam, in damnum habentis seruitutem.*

5 *Aquam an possit diuertere Dominus fundi, in præiudicium inferioris.*

6 *Terræ incultæ sunt publicæ.*

7 *Baro an possit reducere ad culturam bona sua feudalia, quæ semper tenuit pro pascuis, & in eis ciues habebant vsum, explicatur.*

8 *Possessionem suam quis armata manu defendere poterit.*

9 *Vsus quem habent ciues in demanialibus feudi, non est seruitus.*

10 *Dominus uti potest re sua, licèt alij noceat.*

11 *Concessio interpetratur, rebus in eo statu manentibus.*

12 *Ius proprietatis, debet præualere habenti ius seruitutis.*

13 *Nemo debet petere id quod contrarium non esset concessurus.*

14 *Vassalli habent vsum in demanialibus feudi, vti Baro in demanialibus Vniuersitatis.*

CAPVT LXXV.

DEstinata pro pascuis animalium ciuium loci, non posse per Barones ad culturam redigi, plantari, aut in alium vsum mutari, dixi *nu. 30. in præc. tract.* Et in facto,
1 dùm Baro Vulturariæ quasdam terras heremas ad seminandum concedere voluisset, quia de victualibus omnibus ipse decimam consequebatur, ex antiquissima loci consuetudine, habito ad nos recursu, prouidi ad instantiam Vniuersitatis nè quid innouetur, & comparente Barone pro reuocatione prouisionum se fundabat, quod de iure
2 nemora, montes, terræ infertiles, & incultæ sunt de demanio feudi, cùm omnia bona vacantia sint Fisci, *Peregr. de iure Fisci tit. de bonis vacant. & dixi in præc. tract. prag. 8. par. 1. num. 243.* Indè bona morientium sine hærede, aut naufragorum, ad Principem spectāt *l. si vacantia C. de bon. vac. lib. 10.* & sic in puncto sentire videtur *Iaso in l. rē, quæ nobis nu. 32. ff. de acqu. possess.* vndè cum ius videatur suffragari, pro Baronibus esset decernendum, iuxtà *cap. cum personæ de priuil.* Et licèt longissimo tempore non fuerunt culta, sed tenta pro pascuis, istud fuit in facultate Baronis; cumque ea quæ facultatis sunt, nullo tempore præscribantur, *vt dixi supra cap. 6.* & in terminis allegabatur
4 *Crauet. cons. 292. & Cassan. cons. 44.* quod Dominus potest ad libitum mutare vsum rei suæ, & proindè si aqua solita sit transire ad locos inferiores per tempus, & tempora, si Dominus vbi aqua nascitur voluerit mutare formam loci, illam fabricando, vel aliud ministerium faciendo, vnde
5 aqua diuertatur, vicinus conquæri non potest, quia non fit ad æmulationem, sed Dominus vtitur iure suo, *Ripa in l. quo minus ff. de flumin. Ann. alleg. 91. Afflict. & Vrsill. decis. 338.*

Ex parte Vniuersitatis, primò negabatur maior propositio, territoria, herema, & in culta esse Baronum; nàm contraria opinio est verior, & recepta, istas terras incultas Vniuersitatum esse, & demanialia publica dici, *Gregor. Lopez l. 9. tit. 28. part. 3. Castr. cons. 377. lib. 1. Couar. pract. quest. cap. 37. in princ. Auend. de exeq. mand. cap. 12. nu. 20.* & probant à maioritate rationis, nàm in ijs, neque Princeps de iure fundatam habet intentioné, & quamuis bona vacantia sint Fisci, vt ex aduerso adducebatur, tamen replicatur, hæc territoria non dici vacantia, sed appatronata pro dote, & viuere uassallorum, ut dixi in præced. cap. super materia pascui, quod à principio translationis Imperij remanserunt penes Communitates, *vt Valasc. de iure emph. q. 8. ex nu. 40.*

Qua suppositione sic stante, fundatur, Vniuer-
6 sitatem habere iuris assistentiam, & Baronem resistentiam, ut hæc bona ad culturam reduci non poterint, non consentientibus omnibus, & singulis ciuibus, quibus, ut in præc. cap. explicauimus, per maiorem partem ciuium præiudicari nequit. Et quod solitum ius pascendi mutari nequaquam possit, sunt iura aperta *in l. Sabinus ff. com. diuid. l. certo ff. de seru. urb. præd. l. si manifeste C. de seru. Capol. de seruit. tit. de iure pascendi nu. 40. Suarez alleg. 15. Cassan. in Consuet. Burg. rub. 13. §. 2. glo. Vsati. Dec. cons. 244. vol. 2.* & proindè cessat alia ex aduerso oppositio, Baronem posse statum rei mutare, licèt prius territoria pasci passus fuisset, cum id fuerit in sua facultate, quæ nunquàm præscribitur: Nàm patet non fuisse suę facultatis, cùm in illis dominium non habeat, & propterea ad libitum disponere haud potest. Quibus sic fundatis pro Vniuersitate iudicauimus.

Sed magnopetè dubitatum fuit quid si essent
7 territoria feudalia, retenta tamen à Barone semper pro pascuis, in quibus posuit animalia sua, vel ea locauit, & exteros affidauit, relicto ciuibus usu, An si Baro uoluerit reducere ad culturam ipsa territoria feudalia, quæ prius pro pascuis designauerat, posset in præiudicium uassallorum iure id exequi, dùm illi continuò per tempus longissimum, & immemorabile in dictis locis seruituitutem pascendi habuerint: Et ex Vniuersitatis parte videtur, iuxtà superius dicta, in præiudiciū antiquæ possessionis, seruituris mutationem fieri non posse, *Capol. loco citato, Hier. de Monte trac. finium regund. cap. 38.* & habens seruitutem po-
8 terit resistere etiā armata manu, *l. 2. ff. ad l. Aquil. l. manifesto C. de seruit.* & dixi singulari meo 39. & in terminis *Sese decis. 74. nu. 47. & Couar. var. resol. cap. 17. nu. 11. vers. sed quoties*, quod ad unū usum pascuorum destinata, ad culturam reduci non possunt in præiudicium seruitutem habentiū pascendi.

In contrarium dici potest, aut disponitur super demanialibus Vniuersitatis, & in ijs Baro contra ciuium uoluntatem ordinem mutare, & pascua ad culturam reducere haud potest, cùm in illis dominium non habeat, sed solùm usum, uti alij ciues, in demanialibus autem feudi, ipse fundatā habet intentionem esse sua, & licèt uassalli in eis
9 habeant usum, iste usus est à natura insitus, & nō debetur iure seruitutis, sed est parilitas, ut alter in alterius demanialibus usum habeat, ut declaraui in hac pragmatica in præc. tract. Dominus ergò loci restrictam non habet facultatem, ut iure suo uti non possit, & ad libitum mutare formā,

maxime pro sui vtilitate, si Baronis interfit m gis
territoria sua colere, quàm pro pascuis locare, nã
vt dixi suprà etiam si vicino ex consuetudine, alie-
na seruitus quæsita esset, si Dominus fundi supe-
rioris re sua voluerit vti, & aquam diuertere po-
terit, vt in terminis *Suarez alleg. 15. in fine, & Ber-
trand. cons. 7. vol. 1.* qui in fortiori casu loquitur in
seruitute concessa, quod ea intelligatur quousque
Dominus vtatur re sua ad illum statum, in quo
est tùnc destinata, & ea vtebatur tempore con-
10 cessionis; sed cessante æmulatione, quis re sua
vti potest, licèt officiat vicinis, qui ab antiquo li-
bertate fruebatur, *l. qui luminis ff. de seru. vrb.
præd. Vrs. com. opin. 12. & dec. 476.*

Accedat, quod dici potest; fuisse in facultate
Baronis ad libitum re sua vtendi, vndè facultas
liberi dominij, præscribi non potuit, nisi data cõ-
trouersia, oppugnatione, & patiẽtia sequuta, iuxta
terminos *l. 1. & 2. C. de seru. & aqua, Costa de
portione rata quæst. 259. nu. 11.* & conferunt ad-
ducta *per Franch. dec. 197.* ubi quod destinata
pro pascuis Vniuersitatis ciuium, possunt ad aliũ
vsum ex causa destinari, vendi, ac locari.

Insuper, semper quod superuenit alia causa,
quæ mouet Dominum ad faciendam aliam desti-
11 nationem, & mutandam formam, rei destruitur
usus alteri concessus, vt notat *Bald. in cap. 1. §. si
quis nu. 12. in fine tit. si de inuest. feud. sit contr. &
Surd. dec. 236. nu. 13. & 21.* punctualitèr correla-
tium ponit, ut si uassallus, uel conuicinus ius du-
cendi aquam ex riuo quæsierit, si Dominus mu-
tauerit formam antiqui status, uicinus conqueri
12 haud poterit: Præualere enim debet ius proprie-
tatis, simplici comoditati usus.

Indè conclusum fuit, *vt Affl. decis. 290. nu. 7.*
quod licèt ad sit communio legitima inter Vni-
uersitates conuicinas, uel altera ipsarum ius pa-
scendi in alieno territorio quæsierit, poterit sem-
per petere conseruari in possessione, donec Vni-
uersitas Domina habeat sufficientem pastum pro
suis ciuibus, aliàs non tenetur pro danda seruitu-
te extraneo, illam esse in necessitate, *l. si quis diu-
tinã C. de aquaduct. lib. 11. Vrsil. dec. 254. Frãch.
decis. 301. & dicam in seq. cap.*

Vlteriùs contrariorum eadem est disciplina, &
nemo petere debet id quod contrarium non esset
13 concessurus, *tex. in l. pen. C. de salut.* Si inquam
Vniuersitatis intersit aliquam partem sui territo-
rij demanialis destinati à primeuo ad pascua, ad
culturam posteà reducere; posset Baro idem pre-
tendere, cum de iure habeat consimilem usum in
ijs bonis demanialibus Vniuersitatis, uti habent
14 uassalli in demanialibus feudi, ut in præc. tract.
super hac pragm. declaraui. Cumque Vniuersitas
uti Domina pro sua utilitate ad libitum re sua
uti possit, ut in terminis respõdit *Auend. de exeq.
mand. cap 12. nu. 29. vers.* (quod procedit) Prop-
tereà concludendo dicimus, diuersum ius esse
in hac quæstione, quàm in ea, quàm in principio
posuimus, & proindè in illo primo casu fundaui-
mus, non esse locum mutandi pascua in agricul-
turam, & in hoc secundo licere, ex supra allega-
tis, quæ omnia notabilia sunt.

ARGVMENTVM.

Baro, si uti persona priuata acquirere præ-
tendat quæ de iure ei non debentur, an iu-
ris resistentiam habeat.

Fida super demanialibus Vniuersitatis Baro-
ni non debetur, sed quid si iure seruitutis
ea petatur.

Ius pascendi, an sit ius personale, vel seruitus
realis, & an vti seruitus discontinua imme-
morabile tempus requirat, vt præscriba-
tur

SVMMARIVM.

1 *BAro super ijs casibus, vbi ius non resistit, vtitur iure priuato, & ita præscribere potest ordinaria præscriptione.*

2 *Fida non competit Baroni, super demanialibus Vniuersitatis, sed solùm in demanialibus feudi.*

3 *Actiones sunt satis diuersæ, prætendere ius ratione feudi, vel iure priuato.*

4 *Seruitutes regulariter longo, aut lõgissimo tempore præscribuntur.*

5 *Ius pascendi an sit ius personale, quod spatio 30. annorum præscribatur, & num. 11.*

6 *Seruitus omnis, quæ habet causam discontinuã immemorabile tempus requirit ad præscribendum.*

7 *Actiones personales discontinuæ longissimo tẽpore acquiruntur.*

8 *Seruitus realis non datur, sine prædio dominante, & alio seruiente.*

9 *Vniuersitas communionem quærere non potest, nisi tempus immemorabile intercedat, secùs si seruitutem præscribere intendat.*

10 *Ius pascendi, aquandi, lignandi esse seruitutes reales fundatur.*

11 *Confutatur opinio dicentium, ius pascendi esse ius personale, & non seruitutem realem discontinuam.*

12 L. final. C. de long. tempor. præscript. interpetratur.

13 *Titulus, & bona fides sufficiunt ad præscribendas seruitutes etiam discontinuas, longissimo tempore.*

14 *Barones non quærunt iura, & alia, in quibus ius resistit, nisi spatio immemorabili.*

15 *Seruitia, exactiones, præsumuntur à Baronibus extorta, vndè non sufficit ordinaria præscriptio.*

16 *Vassalli Baronibus concedere nequeunt, quæ de iure eis non debentur absque Regio Assensu.*

17 *Dominus Regens Ferdinandus Brancia laudatur.*

18 *Ius pascendi cum competat singulis, vt singulis, præscriptione acquiri non potest, vt inter priuatos.*

19 *Ius pascendi inter priuatos longissimo tempore quæritur.*

CA-

CAPVT LXXVI.

COntinuando quæstionem præcedentem
iuris pascendi discutiam articulum satis
controuersum: quanto tempore præscri-
bi possit dicta facultas, & quamquam
obitèr *in prac. tract. nu.* 37. aliqua dixerim, in fa-
cti tamen contingentia pro Vniuersitate S. Men-
næ, aduersus Archiepiscopum Consanum vtilem
Dominum in ciuibus prædictæ terræ multas
considerationes feci, quæ pro, & contra super hac
quæstione à Doct. adducuntur: Prætendebat enim
in Sacro Consilio dictus Archiepiscopus non so-
lum conseruandum se esse in quasi possessione,
sed decerni debere super proprietate, vt non pos-
sit ampliùs à vassallis turbari pro fida pascuorum,
quam ille exteris animalibus faciebat in territo-
rijs demanialibus Vniuersitatis, ex eo, quod in
processu plenè constare fecerat, ipsum, & præde-
cessores in dictis locis fidasse, patientibus, & non
contradicentibus vassallis, ac Vniuersitate, vndè
de iure inferebat fundatam intentionem habere,
dùm seruitus ista pascendi, tanto tempore præ-
scribatur, vt infrà probabimus.

Cumque contra Barones ius non resistat, vt ta-
lis seruitus acquiri non possit, vti acquirunt eam
omnes alij, mediante præscriptione; sic eodem iu-
re ipse intendit gaudere, cùm peioris conditionis
esse non debeant. In ijs ergò quæ non sunt contra
1 ius, sed præter ius, & lex non resistit, licèt non as-
sistat, Baro iure priuato vti alij præscribit, vt in-
nuit *Franch. decis.* 56. & non requiritur immemo-
rabilis, prout esset necessaria, si ius refragaretur,
vt dicam infrà cap. seq. 78. Dùm ergò doctus, &
oculatus Aduocatus Actoris deduxisset, esse Ba-
ronem conseruandum in quasi possessione iuris
seruitutis fidæ quæsitæ super bonis demanialibus,
non actione feudali, quia tùnc resistit ius, vt Baro-
2 ni non debeatur, *Frecc. de subfeud. auth.* 46. sed
iure priuato, nàm magna est differentia proponē-
di vnam, vel alteram actionem ob difficultates
supra dictas, vt docuit *Bart. in l. si Publicanus ff.
de Public. Abbas in cap. super quibusdā de verb.
sign. Iacob. de feud. vers. & cum mero Imperio col.
3 pen. dicentes*, aliud esse præscribere ratione iuris-
dictionis quærendæ, aliud ratione seruitutis, Prop-
tereà cùm in iudicio suam longam, atque longis-
simam possessionem probasset debere obtinere
contendebat.

Et quod seruitus pascendi in alieno territorio
præscribatur spatio triginta annorum ad plus, vi-
dentur iura aperta *in l. 2. C. de seru. l. si quis diur-
4 no ff. si seruit. vindic. l. ferramen ff. de seruitut.* &
in terminis iuris pascendi, sic consuluit *Castren.
cons.* 113. *lib.* 2. *& seq. conter. illus.* 83. *nu.* 41. *lib.* 2. &
Surd. decis. 236. *nu.* 1. qui fuit opinionis, quod sit
5 ius istud personale, & non seruitus, & ideò lon-
gissimo tempore quæratur, vt aliæ actiones, *l. pen.
C. de longiss. præscr.*

Nec proindè obstare videtur; si responderetur,
seruitutem non habentem causam continuam, sed
6 discontinuam requirere tempus immemorabile,
vt glos. & Doct. *in l. seruitutes ff. de seruit. & in l.
hoc iure §. ductus aquæ ff. de aqua quot. & æstiu.
Capol. de seruit. cap.* 19. *cum seq.* Nàm replicari
potest, secundum opinionem *Surd. & sequacium*
7 quod cùm sit ius personale, dato quasi possessio-
nis initio per scientiam, & patientiam, iuxta ea,
quæ tradidimus in pragm. 1. animo continuatur,
& talis actio longissimo tempore præscribitur, ut
probat *tex. in l. fin. C. de longiss. temp. præscr. in fine*
qui supponendo vsumfructum esse ius personale,
dicit quæri longo, & longissimo tempore, uti si-
miles actiones, & quod non sit seruitus realis fun-
dant prædicti, quia ea datur ratione prædij domi-
nantis, & seruientis, Cumquæ ius pascendi non
8 habeat respectum ad prædium dominantem, sed
ad personam cui debetur, ergò cùm non conue-
niat diffinitio, non est tractandum de seruitute, &
cessat oppositio discontinuæ seruitutis, *Castr. alio
cons.* 444. *lib.* 2. *Aret. cons.* 153. *Cranet. cons.* 4. *Eu-
gen. cons.* 41. *num.* 61. Et hæc pro Barone dici po-
tuissent.

Eadem oppositio, & controuersia fuit in Reg.
Audien. Hydruntina inter duas Vniuersitates, Præ-
tendebat enim vna ius pascendi habere in territo-
rio alterius, iure seruitutis, & non communionis,
9 in qua ius resistit, vt absque Reg. Assensu quæri
nequeat, iuxta *c. Regni incip. pondus*. Sed ratione
seruitutis longo tempore quæsitæ, in quasi posses-
sione conseruari debebat, quia ius non resistebat:
Altera dicebat, esse collusionem, quia communio
erat inter eas, sed nulla sollemnitate vallata, vndè
non erat audienda, & in promptu probationes
adducebat, quod adinuicem animalia pasceban-
tur in ambobus territorijs, & sic cessabat funda-
mentum seruitutis, iuxtà notabilem doctrinam
Vrsil. dec. 290. *n.* 8. qui ponit hanc differentiam, &
modum agendi iure seruitutis, uel communio-
nis.

Actamen aduersus prædicta est respondendū,
& ueriorem, atque receptiorem esse opinionem
confitendum, Ius pascendi esse seruitutem realē,
10 uti sunt omnes similes, lignandi, & aquandi, quæ
debentur à re personæ sic communem testantur
Gail. obseru. 66. *lib.* 2. *Couar. var. resol. lib.* 1. *c.* 17.
11 *nu.* 11. *Misinge. cent.* 4. *obser.* 53. *nonè Castil. de
vsufru. cap.* 68. & propterea infertur, quod cùm
sit seruitus, & discontinua, immemorabile tem-
pus requiratur, *Capol. de seruitu. tit. de iure pascē-
di, Georg. alleg.* 14. *Honded. consil.* 79. *lib.* 13. *Cas-
san. cons.* 42. *Auend. de exequend. mand. cap.* 13.
nu. 8. *vers. & quando*, qui omnes confirmant, ius
pascendi esse seruitutem discontinuam, & ità iu-
dicatum in illo Senatu refert *Cancer. lib.* 3. *var. re-
sol. cap.* 4. *nu.* 50.

Nec refragatur *l. fin. C. de præscrip. longi temp.*
ubi usufructus præscriptione ordinaria quæritur,
12 nàm usufructus est ius personale; Item *tex.* fun-
datur, quia ibi præsupponitur adesse titulum, & a
bonam fidem, quæ ad acquirendam præscriptio-
nem sufficiunt, etiam in seruitutibus discontinuis,
13 sed sine titulo, immemorabilis tùnc requiritur,
& est notabilis limitatio, & menti tenenda, quan-
do in discontinuis præscriptio longa sufficiat, sic
*Castrens. in l. seruitutes col. pen. ff. de seruit. Bald.
de præscript.* 2. *quæst. pax.* 4. *Gome. var. resol. c.* 15.
ex nu. 26. *& Castil. loco citato*.

Et tantò magis sequenda est hæc opinio, quan-
do tractatur inter Baronem, & uassallos, ut ius pa-
scendi minori tempore, quam immemorabili
quæri non possit; tàm actione feudi, quàm iure
pri-

14 priuato, ex eo quod tàm de iure communi, quàm Regni, ipsi Barones habeant iuris resistentiam, vt omnia, quæ de iure eis non competant per vim, & metum esse ab eis occupata præsumatur, & quod ob potentiam, & timorem vassalli acquieuerint, Indè est quod notabiliter DD. dixerunt, murmurationem populi impedire quasi possessionem, &
15 præscriptionem aduersus occupata à Barone, licèt subditi non fuissent protestati, & non resisterint, *vt And. in cap. 1. quæ sint regal. col. 4. vers. plaustrorum, Lucas de Penna in l. 1. C. vt rustici ad null. obseq. lib. 12. Capyc. in inuest. verbo collectarum, Vrsill. decis. 282. nu. 12.* & omnia præsumi extorta à Domino firmant *Dect. in cap. quod latenter de reg. iur. in 6.* & propterea nulla præscriptio ordinaria suffragatur, solum immemorabilis, *Guttier. pract. quæst. cap. 92. lib. 1.* & antè eũ *Dec. cons. 483. Mysinger. obser. 13. centur. 4. Vasq. contr. illus. cap. 83. nu. 26.* & pro conclusione posuit *Mascard. de probat. conclus. 1327.* vassallos semper præsumi spoliatos, & latius *Ioseph Sese de inhibit. cap. 4. §. 3. Garsia de expens. cap. 9.* & etiã si transierint in contractum, quæ de iure non debentur, præsumuntur extorta, *Padilla in l. si aquã nu. 37. C. de seruit. & Caual. com. opin. quæst. 782. num. 16.*

Hæc de iure communi per Regni dispositionẽ sunt confirmata, nam dispositum est; vt sine Prin-
16 cipis assensu vassalli Baronibus obligari non possint, in concernentibus factum Vniuersitatis aduersatiuum, vt ex Const. Regni incip. quia frequenter, & ibi Doct. & aduertit *Petra de potest. Princ. cap. 6. nu. 52.*

Et propterea, deueniendo ad conclusionem quæstionis propositæ, ius pascendi non potest à Barone quasi possideri, nisi legitimo titulo, Assẽsu Regiò roborato, cùm ius resistat, & ideò minori tempore centum annorum præscribi haud potest, ex quibus referente Regio Consiliario tunc Domino Ferdinando Brancia Patricio Neapolita-
17 no, nùnc meritissimo Regente apud Catholicam Maiestatem, Viro insigni; & omni virtutum genere ornatissimo, fuit prouisum, quod audiãtur partes, non habita ratione de longa pręscriptione allegata. Et dùm postea controuerteretur possessorium, cùm pretenderemus, quod ius resisteret allegauimus, quę infrà deducemus cap. 78.

Eadem iuris dispositio procedit inter Vniuersitates, nàm cum ius pascendi singulis vt singulis competat, vt supra cap 73. probauimus, non sufficiet ordinaria pręscriptio, vti in alijs seruitutibus tantò magis quod ius resistit alienationi, & seruitutibus contra Vniuersitates, quę pupillis comparantur *l. fin. C. de vendit. rer. Ciuit. lib. 11.*

Inter priuatas verò personas, opinio affirmatiua substineri posset, vt longissima pręscriptio sufficeret in acquirenda dicta seruitute, seruata forma eorum, quę suprà diximus, quia diuersa est ratio, cùm hoc casu cesset metus pręsumptio, & timoris, undè tacitus consensus operatur, *vt Petra de potest. Princ. fol. 42. Roland. cons. 22. volum. 2. Natta consil. 106. Crauet. de antiqu. tempor. part. 4. in princip. nu. 25.* qui tenent, tales seruitutes, licèt discontinuas longissimo tempore acquiri posse.

ARGVMENTVM.

Possessorium summarium, an sit concedendum ei, qui contra se iuris resistentiam habet, Et pro obtinendo in plenario quantũ tempus requiratur. Et an exhibitio tituli, vel color ipsius sit necessarius.
Immemorabilis vbi de iure requiritur, interim quod ea probetur, an possessio longa suffragetur.

SVMMARIVM.

1 *Possessorium aliud summarium quod interim nominatur, aliud plenarium.*
2 *Possessorium aut habet iuris assistentiam, vel resistentiam, super eo, quod possidet.*
3 *Possessor interim, in possessione manuteneri debet, absque iustitia, vel iniustitia discussionem.*
4 *Prætensa à Barone, quæ iure communi vel feudorum ei non pertinent, vt extorta, aut occupata præsumuntur.*
5 *Barones habent iuris resistentiam in possessorio, contra vassallos.*
6 *Possessorium summarium, non est concedendum vbi ius resistit possessioni.*
7 *Possessorium summarium non vendicat sibi locum, quando ius pro possessore non præsumit.*
8 *Fur, & prædo, quando sint manutenendi in possessione.*
9 *Possessio quanta esse debeat, vt quis in plenario possessorio obtinere possit.*
10 *Quasi possessio in incorporalibus, quando incipiat.*
11 *Longum tempus decem annorum sufficiens est, vbi ius non resistit.*
12 *Violentia, & metus præsumptio, donec durant, possessio fundari non potest.*
13 *Tituli exhibitio, purgat metus præsumptionem, & violentiæ contra Baronem.*
14 *Titulum allegare, & de possessione docere, quando, & quibus casibus sufficiat.*
15 *Immemorabile vbi requiritur, donec non probetur, in possessione quis manuteneri non debet, licèt longo tempore possederit.*
16 *Titulus hominis, & legis quando deficit contra possessorem est decernendum.*
17 *Possessio si coloretur, an sufficiat, licèt titulus non exhibeatur.*
18 *Possessio qualiter iustè colorari possit.*
19 *Possessio quando in iurisdictionalibus denegari possit, quousque titulus, vel immemorabilis probetur.*
20 *Titulum quis cogitur ostendere in iurisdictionalibus, aliàs possessio sequestrari poterit.*
21 Capyc. decis. 189. impugnatur.

CAPVT LXXVII.

EXPLICANDA est quęstio, quę etiam ad præcedentem confert, si Baro absquè sollemnitate ab hac pragmatica requisita fecerit defensam clausuram, vel forestam in bonis demanialibus Vniuersitatis, & diù in possessione steterit; An vassallis conquerentibus iudi-

iudicio, iurè Baro excipere possit, vt manuteneatur in ea possessione. Cumque articulus iste quotidianus sit, non solum in hoc casu, sed in omnibus prætensionibus Baronum, circa seruitia, exactiones, angarias, & similia, quæ à vassallis extorquentur, quanquam *in pragm. 1. nu. 229. prac. tract.* aliqua dixerim plenius nunc declarare volui, conclusiuè tamen omnia perstringendo.

1 Præmitto terminos, aliud esse possessorium summarium, quod interim Doct. Hispani nominant, & aliud plenarium dici, *Menoch. tract. retinende poss. art. fin. Barz. decis. Bonon. 46. cum seq. Couar pract. quest. cap. 17. Virg. de Bocca. de manuten. cap. 21.*

Primo casu quando tractatur de possessorio summario, est discutiendum, an possessor habeat
2 iuris assistentiam, vel resistentiam, in possessione; vel quasi, quam retinere intendit, vt considerauit *Menoch. loco citato, & Gail. obseru. 7. p. 1. Ioseph. Sese de inhibit. in princ.* si enim habeat iuris præsumptionem pro se, tunc possessio, vel quasi licèt de recenti, illi suffragari debet, circumscripta di-
3 scussione Iustitiæ, vel Iniustitiæ possessionis, quæ in plenario possessorio reseruanda est, sed iudicandum erit, si ille possideat, vel quasi possideat, si quæstio esset super incorporalibus. *sic Milan. dec. 1. nu. 98. Menoch. loco citato, & Gamma dec. 54.* si verò Baro habeat iuris resistentiam, quod ea possessio, de iure communi, vel Regni, ad possessorem non pertineat, sed ad Vassallos, vel Communitatem, & prohibita sit de iure alienatio, & occupatio, tunc aliud est dicendum.

Et suppono regulam, quod in dubio, quæ pertinent ad Vassallos si à Barone detineantur, vel si
4 non debita a iure seruitia, exactiones, & similia prætendantur, vi & metu, ac dominij potentia extorta præsumuntur, & contra eos stat iuris re-
5 sistentia, *Mascard. de prob. concl. 1327.* & diximus supra *cap. preced. nu. 15. ac Gramat. cons. cri. 98.* Ex qua conclusione sequitur, quod cum violenta, & meticulosa præsumatur possessio, non est decernendum in summario possessorio pro eo qui
6 habet iuris repugnantiam, sed prouidendum contrarium, vt ille abstineat, & decerni debet pro eo, qui habet ius pro se, iuxtà *cap. cum persone de priuil. in 6.* Et sic his casibus cessat hoc remedium possessorij, interim, & summarij *Borgn. Canal. de-*
7 *cis. 27. par. 1. num. 33. Regens de Pont. consil. 97. & decis. 40. Roder. de ann. redit. lib. 1. cap. 17. & nu. 21. Nacta consil. 106. & 506.*

8 Nec refert dictum illud, furem, & prædonem manutenendos etiam esse in eorum tenuta, interim, quod de iniustitia possessionis cognoscatur: Nam procedit, quando non constat de re furata, quia interim delictum non præsumitur *l. merito ff. pro socio,* secùs si euidenter constaret de iniustitia possessionis, vel ius resisteret, vt ea retineri non posset, nam tunc cessat remedium conseruatorium, interim *Vasq; contr. illust. cap. 8. Franch. dec. 163. de Pont. decis. 40. Menoch. tract. recuper. rem. 1. num. 175.*

Aut tractatur super plenario possessorio, postquam Baro succubuerit in summario, & petierit audiri in plenario, & dubitatur quanta de iure esse
9 debeat possessio, vt ex ea Baro iuuari possit ad conseruandam suam possessionem, vel quasi, & primo videndum est, quando possessio incipiat, & in rebus corporalibus facilis est probatio, in incorporalibus autem difficilis, & multi se decipiũt,
10 in articulando, & docendo eam, de qua quæstione fusè locutus fuit supra cap. 5. vbi videre poteris. Suppositis ergo terminis habilibus, circa initium acquisitæ possessionis, tempus ad obtinendũ
11 in plenario possessorio, regulariter est decem annorum *Doct. in l. si certis annis, C. de pact. & in l. cum de in rem verso ff. de vsur. Iacob. de feudis tit. de homag.* & in terminis *Petra de potest. Princ. cap. 7. fol. 42.*

Alij diuersam sententiam tenuerunt, vt longũ tempus non sufficiat, dum ius expressè resistat ob
12 metus, & violentiæ præsumptionem, *Vrsill. dec. 282. nu. 12. Fabr. diff. 1. & 10. C. de seruit.* & propterea longum tempus sine exhibitione tituli non prodesse, *Cyn. in l. sollemnibus C. de fid. instr. Co-*
13 *uar. pract. quest. cap. 18. Capyc. decis. 6. & 71. Ioseph. Sese de inhibit. cap. 5 §. 6. num. 33. fol. 479.* licètque aliqui dicant sufficere allegationem tituli, quamuis non præsentetur, & probare decennalem possessionem, *vt Doct. in cap. literis de restit.*
14 *spol.* non tamen locis supra citatis confutant hãc cautelam, quia non procedit vbi ius possessori refragatur; & sequitur *Rolan. cons. 89. lib. 2. Grãm. cons. 9. Peregr. de iure fisci lib. 7. tit. 3. ex nu. 20.*

Multi autem sunt opinionis, vt istis casibus probatio longissima triginta, vel quadraginta an-
15 norum requiratur, ad obtinendum in hoc plenario possessorio, in quo ius repugnat, si titulus non exhibeatur, sed allegetur tantum longissima, uel immemorabilis possessio *Doct. in d. l. si certis annis, Mascard. de prob. concl. 687. Capyc. dec. 209. nu. 18. & dec. 6. nu. 10. in fine Auend. de exeq. mãd. par. 2. cap. 4. à nu. 12.*

Cœteri Doct. dixerunt, quod in casibus in quibus immemorabilis præscriptio est necessaria, quis in possessione retineri non debet, quousque de ea non doceat, sed si casus esset dubius, posset possessio tradi habenti præsumptionẽ pro se, cum cautione, vel sequestrari, *Affl. in cap. 1. §. angariarum num. 4. tit. que sint regal. Peregr. de iure fisci, tit. de prescrip. nu. .. Gratian. discep. 441. nu. 14. & Gramat. consil. cri. 98. & 147.* ac voto 12. refert sic fuisse per Sac. Consil. decisum *Palaz. in rubr. cap. per vestras fol. 409.* cum alijs ab ijs coaceruatis, quia dum deficit titulus hominis,
16 & legis, omnis præsumptio est contra prætendẽtem possessionem, & quousque quod centanaria non probetur, quis in possessione stare non debet, vt ibi.

Verùm enim verò penultima opinio reputatur magis æqua, quod possessio longissima ad obtinendum in hoc possessorio sufficiat, cùm ex tanti temporis taciturnitas magnam habeat præsumptionem pro se, & præambulum iustitiæ dummo-
17 do si non exhibeatur legitimus titulus; saltim coloretur, taliter, quod possit Iudex ad credendum induci iustitiam esse pro possidente, & dicam infra cap. 81.

Sed difficultas est, qui colores sint legitimi, ut obtineri possit. *Doct. in d. cap. in literis, Roca de-*
18 *cis. 16. tit. de rest. spoliat. Menoch. rem. 15. tit. recup. poss. nu. 403.* aliquos casus recensent, sed reducuntur omnes, quando Principis scientia, uel licẽtia

tia tacita adesset, quae difficiliter practicari posset, vt plene *Pereg. de fideic. articul.* 52. *nu.* 142. vel adesset titulus, aliqua tamen sollemnitate desectiuus; qui tractu temporis potuisset conualidari, *vt in d.cap.* 81. *nu.* 8.

Vltima verò opinio procedit, in iurisdictionalibus, in quibus Princeps fundatam habet inten-
19 tionem, & cogere potest ad titulum exhibendũ, *Lucas de Penna in l.* 2. *C. de fund. limitrop. lib.* 10. *cap.* 62.

Sed nota, quod licet in iurisdictionalibus, & officijs, quis non debeat de facto spoliari *ex cap.*
20 *Regni* 66. *& Constit. Regni incip.* ab officialibus; tamen si facta monitione ad ostendendum titulũ citati non compareant, tunc ut probauimus possessio sequestrari poterit, vel spolium fieri *Mascard. concl.* 687. *&* 1331. *de Pont. decis.* 40.

Nec est facienda vis de decisione *Capyc.* 189.
21 qui sentire videtur, quod quamuis ius resistat, data longa possessione, quis etiam in summario iudicio manuteneri debeat, nam contra eam decisio, vt non subsistat, ne aliena transcribam uidendæ sunt, quæ notauit *Ioseph. Sese de inhibit. tustit. Aragon. cap.* 5. §. 10. *ex num.* 19. qui ad saluandũ *Capyc.* dictum dat plures interpretationes, & dicam infrà capit. 81. ubi alia pertinentia ad hanc materiam possessorij explicabo.

ARGVMENTVM

Banna ne Vassalli victualia ab Area conducant si subsistant, an post datam notitiam statim decimatores mittere Baro teneatur.

Coloni an suo sumptu, & periculo ad Baronis domum terragia, & decimam asportare debeant.

Terragium, quod de victualibus expurgatis Baroni competit, an petere possit in gregnis, & manipulis id sibi assignari.

Quota quæ de victualibus debetur an etiam de herbis, quæ ad pascua affictantur peti possit.

SVMMARIVM

1 *Bannum, vt Vassalli, qui terragium de victualibus Baroni dare tenetur, ab area non amoueant sine præsentia decimatoris validum est.*

2 *Interesse prætendent in Iudicialibus, & extra, audiendus est super ijs in quibus fundari potest interesse.*

3 *Massarius facta requisitione decimatori; illo non veniente, potest suam partem victualium asportare, relicta ibi decima.*

4 *Obligatus ad solutionem non statim cogi potest, sed cum temperamento.*

5 L-quod dicimus ff. de solut. expenditur.

6 *Vassalli si tenentur decimam portare ad domum Baronis, sunt etiam obligati mensurare coram deputatis à Barone, & interim non amouere victualia ab Area.*

7 *Vassalli suo sumptu, ad domum Baronis terragia asportare debent.*

8 *Debitor intra districtum, vsque ad domum creditoris debitum portare tenetur, & non extra.*

9 *Pactum, vt debitor censum asportare teneatur vsque ad domum creditoris est nullum, si locus sit distans.*

10 *Consuetudo loci attendenda est in modo soluendi decimas.*

11 *Consuetudo, vt fletur dicto Coloni, quanta victualia perceperit est valida.*

12 *D. Ioannes Enriquez Regens Regiam Cancellariam extollitur.*

13 *Quod mihi prodest, & alteri non nocet concedendum est.*

14 *Fraudibus, & malitijs est obuiandum.*

15 *Modus exigendi non est mutandus.*

16 *Consuetudo quamuis antiqua si pariat inconuenientia est extirpanda.*

17 *Palea est in fructu, & de ea decima debetur.*

18 *Decima debetur Baroni de herbis agrestis, sicut de victualibus quando territoria coluntur.*

19 *Colonus, qui per longum tempus territoria ex quibus debetur decima non colit potest eis priuari.*

20 *Vsufructuarius vsufructu priuari potest si eo non vtatur.*

CAPVT LXXVIII.

IVSTA reputantur banna, quæ faciunt emanate Barones, ne coloni, aut massarij, qui debent præstare decimam, aut terragium de uictualibus, quæ colligunt de territorijs feudalibus, uel mustum de uineis; aut oleum ex tapetis; pos-
1 sint sine licentia; aut interuentu eorum, qui sunt deputati ad exactionem prædictorum, amouere, mensurare, uel asportare, Ratio fundatur, quia dũ Baro fraudari potest, & interesse habet, audiendus est, & non dicitur cuiquam inferre iniuriam, dùm
2 suum custodire intendat, *l. Diuus ff. de seruit. &* ita *Guid. Pap. decis.* 283. *Rota Auen. dec.* 54. *Vsu. decis.* 4. *Franch. dec.* 117.

Sed orta fuit difficultas super hoc articulo: Nùm si Baro, vel suus deputatus fuerit requisitus, ut ueniat ad decimandum, & recipiendum ratam tangentem, & neglexerit eodem die, uel sequenti accedere, sit obligatus Colonus, seu Dominus uictualium expectare usquequo ueniat persona deputata à Barone ad faciendas tales exactiones, uel liceat mensurare coram alijs personis masſã, & relinquere id quod pertinet ad Baronem, *Franch. allegata decis. innuit*, ut data mora pos-
3 sit uassallus uictualia mensurare, & suam partem frumenti olei, seu musti conducere; & relinquere decimam Baroni debitam.

Et dùm casus accidisset in Regia Audientia Hydruntina, quod uassallus Comitis Vgenti requisijsset decimatorem, & non curasset per duos dies accedere, ad interueniendum in mensuratione massæ frumenti. Ille facta coram fide dignis mensuratione reliquit terragium in area spectans Baroni, commendando illud alijs, qui ibi erant, & suam partem asportauit. Cumque dictum terragium fuisset postea furatum, erat molestatus pro pœna banni, ac coactus ad consignandum ter-

terragium subtractum. Et habito recursu ad dictũ
Tribunal, fuerunt expeditæ prouisiones, vt non
molestaretur, aduersus quas ex parte Comitis fuit
replicatum, massarium fuisse in culpa in non ex-
pectando interuentum Decimatoris: Fuit ergò hæ-
sitatum per Collegas quanto tempore tenebatur
Colonus expectare, ità quod dari posset mora,
Dicebam cum temperamento istud tempus esse
4 arbitrandum, quod data notitia, mora contrahe-
retur saltem post elapsum vnum diem, *arg. tex. in
l. quod decimus ff. de solut.* ibi (*debere statim sol-
uere, cum aliquo temperamento temporis intelli-
5 gendum est*) sed DD. ibi non distinguunt, & præ-
figunt quantitatem temporis, quantum esse de-
beat, *Gaspar. Thes. q. 9. par. 1.* posuit in indiuiduo
hanc quæstionem, & an tempus viginti quatuor
horarum esse congruum, & ità illum Senatum
censuisse. *Fontanell. autem de pact. nupt. claus. 4.
glos. 19. cap. 2. nu. 27.* facta mentione de opinione
Thes. concludit, quod data notitia post duodecim
horas, moram esse contractam ex parte Baronis,
quia periculum potest esse, nè victualia perdan-
tur ex tempestate. Cumquè in casu prædicto erãt
elapsi duo dies post datam notitiam Decimatori,
& Massarius demonstrasset ipse fecisse omnem
diligentiam, coram fide dignis, mensurando mas-
sam, & commendando terragium illis, qui in area
remanserant, absoluimus eum ab impetitione, &
faciunt tradita suprà cap. 3. à nu. 13.

Quid dicendum, si vassalli vsque ad domum
Baronis decimas conducere deberent, an similiter
sub pœna prohibitio fieri possit nè vassalli ipso
inaudito mensurare, & extrahere possint victualia
ab area, torculari, seù tapetis, & resolutum fuit,
6 bannum subsistere, quia fraus eo tempore fieri
potest, & propterea interuentus cuius interest a
iure approbatur *Capp. Tholos. quæ. 432. Tiraq. de
retr. §. 1. glos. 7. nu. 58. Couar. var. res. cap. 18. nu 8.*
vndè eadem obseruatio facienda est, prout in
præcedenti casu notauimus, *Gutier. quæst. Canon.
22. nu. 49. lib. 2.*

Restat ad prædicta sciendum, an vassalli deci-
mas, seù terragia ad domum Baronis ferre teneã-
tur vel ipse personam cum animalibus mittere
debeat ad conducendum suis expensis; *Franch.
decis. 124.* hoc indeterminatum reliquit, sed regu-
lariter tam in isto casu, quam similibus, debitor
7 tenetur vsque ad domum creditoris debitum de-
ferre, *DD. in l. item illa ff. de constit. pecu. Crauet.
consil. 41. nu. 32. Franc. Milan. decis. 6. numer. 26.*
dummodò debitor, & creditor eiusdem fori sint,
8 aliàs suis expensis, & periculo pecuniam, vel aliã
speciem deferre non cogitur, *Duen. reg. 161.* adeò
quod iniustum reputatur pactum in contractu
censuali conuentum, vt debitor ad locum credi-
toris, à terra ipsius debitoris distantem, censum
9 asportare teneatur, *Felic. de cens. lib. 3. cap. 3. nu. 6.
part. 2. & Molin. loco citat. nu. 137.* nisi post mo-
ram commissam per interpellationem, *vt Milan.
decis. cit. num. 25.* qui hanc communem esse opi-
nionem firmat. Limita vbi consuetudo esset in
contrarium; vt debitores, pensiones, & decimas
non deferant, nisi Dominus decimæ, & pensionũ
suo sumptu personam cum bestia ad conducen-
10 dum miserit, nàm tunc ea attendenda est, & sic
è contrà *Cast. in l. annonam ff. ad l. falc. Gratian. dis-*
cept. cap. 128. nu. 5. Duen. loco citato lim. 4. &
quasi generalis est ista consuetudo super terra-
gijs exigendis ex territorijs datis ad coloniam, &
adde *D. Regentem Valenzue. consil. 67. ac Capol.
tit. de messe, & vendemia.*

Similiter est attendenda consuetudo, vt stetur
dicto massarij, & coloni de perceptis, nulla data
11 priùs notitia censuario, vel fundi proprietario,
etiam si in horrea sua victualia conducant, dum-
modò statim creditori notitiam dent de eo quod
illi competit, *sic Crau. cons. 21. Gutier. quæst. Ca-
non. cap. 21. nu. 50 par. 2.*

Insuper incidit dubitari, an Baro ad euitandas
fraudes, quæ continuò in trituratione, & collec-
tione victualium committi solent, iurè prætende-
re possit, vt solutio, quæ facienda est de frumento,
ordeo, & similibus, de decem vnum, uel de octo,
iuxtà loci consuetudinem, ea fiat in gregnis, nu-
merando manipulos, vt de quibuslibet decem, vel
octo reponatur vnum pro Barone, & sic de tota
massa, facta coaceruatione, & computu valeat Ba-
ro ratam sibi tangentem, ad sui libitum asportare,
& ad ipsius beneficium facere triturare. Et dùm
casus accidisset in Regia Audientia Hydruntina,
quod Baronissa Cãpij, nùnc Marchionissa titulo
12 decorata D. Maria Paladina ex nobilissimis, &
primarijs familis Ciuitatis Liciensis, mulier omni
decore, & complemento virtutum ornata, quæ
postea in matrimonium se copulauit cum D. Re-
gente R. Cancellariæ D. Ioannæ Enriquez meo
obseruandissimo, qui ob graues suas partes, & in-
gentes virtutes in sua viridi ætate, tam sublimi of-
ficio, & dignitate decorari meruit. Prætendebat
ergo dicta Domina, illam in hoc nõ grauare suos
Vassallos, sed potiùs illos esse in maiori vtilitate,
nam ipsi obligati erant frumenta triturare, & cũ
labore vocare, vt purificatis postea daretur ei de-
cima, & dum illa à labore, & sumptu eos exone-
rabat, contentando se habere gregnas, seu mani-
pulos sibi erat concedendum, nam quod mihi
13 prodest, & alteri non nocet, denegandum non
est ex vulgata iuris regula, *l. prim. C. de Alluuion.
& abunde Barbos. in l. 2. part. 2. ex nu. 35. ff. sol.
matr.* & suum interesse erat patens, om̃in conti-
nuò fraudabatur, ità & taliter, quod inducta erat
ad impetrandum monitoria ab Ecclesiastico pro
reuelatione habenda de fraudibus à Massarijs
commissis, & multæ fuerunt detectæ, licèt enim
ipsa decimatores ad recolligendum eligisset, in-
terim tamen, dùm frumenta in Areis expurgabã-
tur, ex massa ad libitum excoriabant, & obuian-
dum est fraudibus, & malitijs, *l. in fundo ff. de rei
vend. l. magis puto §. si pupillus ff. de reb. cor.* &
14 ita *Granut. Theor. 1. num. 12.* & innuere videtur
Surd. dec. 30. nu. 7. Magnum enim Iudicis arbi-
trium esse debet, vt fraudibus occurratur ait *tex.
in l. 1. in fine ff. de Calumniat. l. conuenire ff. de
pact. dotal.* & in simili sic respõdit *Roman. singul.
526.* & proinde ad euitandas imposturas; & mo-
nopolios super victualibus multa licent, vt frau-
des cessent *DD. in l. annonam ff. ad l. Iul. de an-
non.* Si igitur tot, & tanta specialia sunt de iure
prodita, vt fraudibus obuietur, & cum omnis su-
spicio cesset, ut potius in manipulis solutio fiat;
quam in victualibus expurgatis, legitimo iure
decerni, sic deberi dicebatur.

In contrarium vassalli allegabant, esse antiquũ
solitum solutionis obseruandum, & ea quæ anti-
quam habebant consuetudinem, mutanda non
esse, *l.minimè ff. de legib.* & in terminis consuluit
15 *Crauet. cons. 21.* concludendo modum exactio-
nis non esse mutandum. Et est inconueniens, nè
alijs fraudare possint, omnibus de communitate
præiudicare *Oldrad. consil. 65.* nàm allegare in-
conueniens non est soluere. Sed fuit replicatum,
responsionem ex aduerso non tollere argumen-
tum, quod delinquendi, & fraudandi amputanda
est occasio, & consuetudo, quamuis antiqua, si
tractu temporis fiat nutritiua peccati, & inconue-
16 nientia adducat mutanda est, aut extirpanda,
l.1.C.de Fabricens. lib. 10. Vndè etiam lex, quæ
à principio, vti iusta, & vtilis recepta fuit, si tractu
temporis contrarium effectum pariat, non erit
obseruanda, *DD. in cap. fin. de Consuet. & in cap.
fin. de præscript. Gram. cons. 67. num. 13.* Et ità in
indiuiduo huius articuli refert *Fontan. de pact.
nuptial. clau∫. 4. glos. 19. par. 2. nu. 1.* impugnando
dictum *Crau.* consilium, quia illud communiter
confutatur, vt nouissimi *Add. ad decis. Guid. Pap.*
284. Et propterea ex prædictis ad fauorem dictæ
Dominæ iudicauimus.

Limitaretur dicta conclusio, si damnum affer-
ret vassallis, quia palea, quæ ex gregnis colligitur
esset Massarij, nàm isto modo remaneret penès
Baronem; Palea enim est in fructu, *Franch. decis.*
103. Sed respondetur, quod quando Baroni deci-
17 ma debetur de fructu, etiam de palea eam petere
posset, vt ibi *Franch.* sed circumscripto, quod cõ-
suetudo esset in contrarium, non esse solitum da-
re decimam de palea, si consideretur labor, & di-
spendium labor, & dispendium in dispurgando
frumento, æquiualent, & superant valorem paleç,
vt accipimus a Massarijs, qui semper contenti es-
sent, paleam tradere pro expensis, quæ in area
erogant, vt notorium est, & proindè limitatio ista
non esset considerationis, supposita fraude, vt di-
ximus, secùs si ad æmulationem peteretur, vt ad-
uertit ibi *Fontan.*

Vlteriùs antequàm finem imponam super hac
materia territoriorum, quæ terragia, seù decimas
reddunt Baroni, est videndum. Si vassalli qui te-
nent ea territoria, illa non colant, sed vtantur po-
steà ad ministerium herbæ agrestæ, quas vel vi-
ridas vendunt, vel pro fenis eas retinent, an quota
18 de herbis, prout de seminatis Baroni debeatur.
Fuit hæc lis in Ciuitate Licensi, inter Monasteriũ
S. Nicolai, ac S. Crucis cum Colonis, quæ Mona-
steria tenebant magna tenimenta territorij, &
concedebant ad seminandum, & ea locabant co-
loni pro pascuis, prætenderunt Aeconomi, quotã
de affictu pascuorum, & eis competere iudicaui-
mus, & deuoluta causâ per appellationẽ ad Sac.
Conc. fuit sententia confirmata ex iuris disposi-
tione, quod idem ius consistere debet in semina-
tis, & fructibus industrialibus, quam in naturali-
bus, *glos. in l. certo generi ff. de seru. rust. præd. ver-
bo acquisitum est,* & ibi *Bart. & cæteri, Valasc.
consul. 58. Barbos. in l. diuortio §. si vir. nu. 31. ff.
sol. matr.* Directus enim Dominus, nec directè,
aut indirectè iure suo priuari debet. Inde est,
quod si colonus, vel is qui tenet territoria; quæ
19 reddunt canones terragia, vel decimam, ea cole-
re neglexerit, cogi, & etiam priuari poterit, si per
multum tempus agros ad culturam reducere
non curauerint, *l. 4. C. de omn. agr. deseru. lib. 11.
Gamm. decis. 235. Cancer. lib. 3. var. resol. cap. 13.*
20 *nu. 293.* Hinc si vsufructuarius vsufructu non
vtatur, & locus deseratur potest eo priuari, *DD.
in l. non vtitur, & l. seq. ff. de vsufr. Castil. de
vsufr. quæst. 67. Borgn. tract. de vsufr. mul. relict.
ex num. 168.*

ARGVMENTVM

Vniuersitas an in præiudicium communio-
nem habentium sibi defensam facere
possit.

SVMMARIVM.

1 *VNiuersitates absque Regio assensu defensas facere non possunt.*
2 *Vniuersitas ad sui beneficium defensas facere posse proponitur, etiam in præiudicium communionem habentium.*
3 *Assensus impetratus super facienda defensa tacito, quod in eo territorio erat communio cum exteris, reuocari potest, vti subreptitius.*
4 *Aucnd. sententia, eiusque verba ponderantur, quando Vniuersitas possit claudere sibi locum in præiudicium vicini, & nu. 7.*
5 *Vniuersitas animalia repartiri potest, & quantitatem taxare quam quisquam ponere debet ne inuicem se in pascuis impediant.*
6 *Quantitas animalium in pascuis est repartienda iuxta quantitatem pascuorum, ab expertis arbitranda.*
8 *Ius pascendi de iure communi mutari non potest in præiudicium ius habentium.*
9 *Melior conditio est prohibentis in re communi.*
10 *Socij dicuntur habere ius dominij indiuiduè.*
11 *Iuri quæsito præiudicare nec Princeps potest.*
12 *Acta facta cum prædecessore nocent successoribus.*
13 *Exceptio, quæ obstat cedenti, obstat & cessionario.*
14 *Actus possessorij licet mille attentati post litem motam non suffragantur.*
15 *Pastus si animalibus ciuium non sufficiat, exteris denegari potest, licet seruitutem pascendi, vel communionem habeant.*

CAPVT LXXIX.

STatuit, vt diximus *tex.* huius pragmaticæ; ut
defensas, aut forestas Barones facere non
possint, absque Regio assensu, & consensu
Vassallorum, & aliorum, qui ius, & com-
munionem in eo territorio habent. Quæ quidem
dispositio ampliatur, ut non solùm Barones, sed
neque Vniuersitates talem facultatem habeant,
defensas fundandi, vti per aliam *prag. primam §.
& nec comitibus tit. de salar. eorum qui milit.* su-
1 *per qua Pragmatica D. Rouit. nu. 30.* excitat quæ-
stionem, an possit Vniuersitas usum pascuorum
restringere, & in præiudicium vicinorum com-
munio-

munitionem habentium in territorio facere defensas,& pro affirmatiua concludit , *ex Auend.sententia in tract.de exeq. mand. Regum cap.13.cō-*
2 *cl.91.nu.*10.quem sequitur *Mexia de taxa panis concl.5.n.*80.Nec contradicere *se Auend.*supponit quatenus *in cap.4.nu.22. verf. quod facit* contrarium innuere videatur dicendo non posse fieri defensas per homines pecheros, in præiudicium habentium ius pascendi in loco quia appellatione vicinorum,Hispano idiomate , non intelliguntur forasterij vicini , vt nos intelligimus , sed ciues eiusdem populi.Vndè sensit hoc loco, *Auend.*forestas non posse fieri sine consensu ciuium, cumque ciues alij sint pecheros,alij hidalghi , qui sunt immunes à tributis , (qui ita vocantur) omnium illorum consensus requiritur ;& sic non loqui videtur de exteris communionem habentibus, & propterea dum non contradicitur substinetur eius dictum *in cap.* 13. *num.* 10. vt Vniuersitas pro sui commodo etiam in præiudicium communionem habentium,defensas facere valeat: Hæc sunt quæ *D. Rouit.dixit loco citato* , & similiter confirmat *in prag.1.nu.19.titul.de pascuis.*

Sed cum in facti contingentia Vniuersitas Petræ Paulæ, Prouinciæ Calabriæ , in quadam parte sui territorij dicto(del orgia)defensam fecisset,& Regium assensum impetrasset , dum eam defendere voluisset ab Hominibus Terræ Campanæ conuicinæ , quæ instrumentum communieris cū Petra Paula ex antiquo tempore , Regio Assensu roboratum habebat , illa in Collaterali Consilio comparuit, petendo assensum reuocari,vti subreptitiè impetratum,tacito quod in ea parte territorij Vniuersitas ipsa Campanæ communionem habebat,& seruatis seruandis,exhibitis scripturis,&
3 probata antiquissima possessione fuit assensus concessus Petræ Paulæ reuocatus, & mandatum Regiæ Audientiæ illius Prouinciæ , vt conseruaret Ciues Campanæ,qui in dicta defensa cum eorum animalibus intercipiebantur, & eam in sua possessione manutenere debebat, Cumque ad æmulationem dicta Vniuersitas Petræ Paulæ postea illā defensam Baroni donasset ille post aliquos annos denuò turbare cœpit , intercipiendo animalia Vniuersitatis Campanæ , vndè nouiter suscitata fuit antiqua lis,& Baro vti nouus successor fingēdo non habere notitiam attitatorum tuebatur illam defensam ex titulo concessoris, assensu vallato , & introducta causa in Sac. Consilio ego vti Aduocatus Campanæ considerationes feci super *Auend.* dicta quæ in iustitia causæ mihi refragari videbantur,quod Vniuersitas sine assensu,in præiudicium communionem habentium defensam facere potuisset,& cum legi ,& prælegi qui *in d. cap.13.nu.*10.sic formaliter loquitur . Nona conclusio est , quod dominus Vassallorum pro conseruatione , & æquali distributione pastus communis potest statuere ne quis vltra certum numerum ouium vel bouum,aut porcorum,vel alio-
4 rum animalium habeat intra territorium , ne ipse solus consumat,& deuastet pasturam, quæ debet singulorum commodis deseruire;& istud æquissimum statutum ligauit non solum Vassallos , sed etiam forenses ius habentes,vel communitatem pascendi intra illud territorium , debent tamen Domini cauere,ne id fraudulenter faciant , nam fraudibus est obuiandum,Hæc *Auend.*

Ex quibus verbis (ni fallor)suppono non probari , quod Vniuersitas in præiudicium communionem habentium possit defensam facere in beneficium suorum ciuium tantum, exclusis vicinis ius pascendi habentibus. Dicit enim,quod,vt pastus Animalibus commodè deseruiat, Vniuersitas restringere potest , destinando certum numerum animalium,quem quis ponere debeat, habita cōsideratione capacitatis territorij , de quo articulo in capit.seq. verba faciemus , vbi conclusimus, quod animalia numeranda,sunt, & quantitas ter-
5 ritorij mensurari, & postea ad arbitrium peritorū statuendum est , quantam summam animalium pascua pauantur , cum refrenandus sit numerus , ne inuicem se impediant. Hæc equidem restrictio,iusta est,& substinetur, tam in fauorem ciuiū, quam exterorum , quorum æquale ius pascendi interest partim , vt pastus omnibus cōmodè sufficiat,& non sequatur absurdum,quod quisque ad libitum animalium quantitatem ponat & vi, & potentia præualeat , & ex incompetenti numero pastus omnibus postea deficiat. Non autem dixit
6 *Auend.*quod Vniuersitas possit facere restrictionem , & defensam , vt exteri communionem habentes in loco restricto accedere non valeant : nā talis ordinatio, nec de iure communi , nec Regni substineri potest,& sic ex diuersis non est facien-
7 da illatio,*l.papinianus ff.de minor.*

De iure inquam ius pascendi in territorio quæsitum mutari, vel auferri non potest in præiudiciū illius qui seruitutem , uel communionem habet
8 ad *tex.in l. in concedendo ff. de aqua pluu. arc.l.si loco ff si seruit.vendic.l.si domus,verf.quoad stillicidium ff. de seru. vrb. præd.* & in re communi præualet conditio prohibentis , si locus solitum
9 mutare velit,*l.certo ff.de seruit rustic.præd. l.Sabinus ff.com.diuid.* Ius enim communionis indi-
10 uiduum est , & vnus sine alio quicquam facere non potest *Felic. de Societ. cap.1.* nam id quod nostrū est,sine facto nostro tolli non debet , iuxta uerba *tex.in l.id quod nostrum, de reg.iur.* Et ultra has regulas generales sic in terminis senserūt
11 *Soccin.consf.*105.*&* 141.*lib.*1.*Crauet. consf* 4.*Couar variar.resol.lib.*1. *cap.*17. *nu.*17. *ex verf.sed & quoties,ex Bart. in l.toties* §.1. *per illum text. ff.de pollicit. & in l.ambitio nu.*12.*ff. de decr. ab. ord.fac.& ipsemet Auend. fatetur in cap* 12.*nu.* 31.*verf.alij autem par.*1. & magis punctualiter *Sessa Arag.decis.*74.*ex num.* 147. dicens neque Principem,de iure posse in præiudicium communionem habentium disponere , ut Vniuersitati liceat facere defensam,prohibendo ne communionem habentes in ea accedere ualeant cum eorū animalibus, quia iuri tertio præiudicare haud potest,*ex l.2.*§.*merito ff.ne quid in loco.publ.* Accedat dispositio Regni huius 11. prag.quę expresse mandat ne defensę fiant sine consensu omnium illorum qui in territorio ius communionis habēt Ex ijs omnibus nulliter fuisse factam defensam per Vniuersitatem Petrę Paulę, & legitimè fuisse reuocatum assensum primo loco ei concessum, pro illa defensa constituenda dicebam, dum docuerat habuisse communionem cum Vniuersitate Campanæ, & acta facta cum ipsa Vniuersitate
12 nocere ipsi Baroni habenti caulam ab illa *Alex.*

V 2 *in l.*

in l.sæpè nu.42. ff. de re iudic. nàm exceptio, quæ
13 obstat cedenti obstat cessionario l. dolis ff. de nouat.

Nec refragabatur prætensio Baronis Petræ Paulę, ipsum esse in possessione, & in ea conseruari debere, adducendo in promptu multas intercep- tiones, & exactiones pœnarum factas, contra Ciues Campanę, quando eorum animalia inuenta fuerunt pascentia in dicta defensa; nam replicabatur, quod ad redimendam vexationem carcerationis animalium illi inducebantur, vnde ij dici non possunt actus possessiui, eo magis, quod erant attentati post litem introductam in Sacro Consilio, vnde mille milia non iuuant ad inducendam
14 possessionem, sed ex regula attentatorum reuocandi sunt, *Lancellott. de attentat. cap.4. lim.1. Stefa de inhibit. cap.6. §.1. nu.77.* Item factum aliquorum ciuium, præiudicare non possunt alijs Ciuibus, & toti Vniuersitati, maximè in pascuis, quæ singulis vt singulis competunt, vt dixi supra cap.73. & ita obtinui referente Consiliario D. Octauio Piccolellis viro integerrimo.

Quando vero Vniuersitas aliqua communionem dissoluere vellet, quia pascua suis ciuibus nō sufficiant, ex eo quod Populus fuit auctus, vel habeat maiorem quantitatem animalium quam prius tenebat, videnda sunt quæ dixi supra cap.76.

ARGVMENTVM.

Communiones inter Vniuersitates circa pascua, & alia, quas sollemnitates requirant, vt sint validæ.
Communio licèt sollemnis, vel præscripta spatio immemorabili, an semper dissolui possit si altera continuare noluerit.
Diuisio pascuorum, an iure peti possit, & repartitio si erit facienda, qualiter numerus animalium sit distribuendus.

SVMMARIVM.

1 *Communiones inter Vniuersitates multa sollemnia desiderant.*
2 *Communio alienationem sapit.*
3 *Baro habet intentionem fundatam intercipiendi animalia, pascua sumentia in suo districtu.*
4 *Possessorium summarium non est concedendum ei, qui habet iuris resistentiam contra se.*
5 *Conseruatorium deberi concedi in plenario possessorio probanti communionem,* dicit Capyc. decis.189.
6 *Decisio predicta impugnatur, & distinctione potest saluari.*
7 *Possessio longa non sufficit vbi ius resistit, si titulus non exhibeatur.*
8 *Titulum præsentare ad obtinendum in possessorio sufficit, licet non sit sollemnis, si in petitorio poterit iustificari.*
9 *Terminus in causa non est necessarius, quando si controuersia non requirat facti probationem, sed iuris tantum discussionem.*
10 *Exceptio, quod quis non intendit stare in communione, est liquida.*
11 *Communio sollemnis, vel præscripta spatio centum annorum dissolui potest si altera nolit continuare.*
12 *Præceptum testatoris pœnale, vt heredes stent in commun. one non subsistit.*
13 *Destructo fundamento principali, frustrà disputatur de alijs.*
14 *Spoliatus ante omnia est restituendus, secus si in promptu opponatur exceptio exclusiua.*
15 *Communio iure dissolui potest inter Vniuersitates, si pascua vix suppetant sibi.*
16 *Inæqualitas est legitima causa petendi dissolutionem societatis.*
17 *Pascuorum vsus an possit dimitti, resoluitur.*
18 *Commoditas Pastorum potest, & datur intellectus* ad l.vlus pars, ff. de vsu & habit.
19 *Diuisio pascuorum qualiter sit facienda, plures opiniones referuntur.*
20 *Maior commoditas dari debet concedenti seruitutem, quam ei cui conceditur.*
21 *Practica Regiæ Dohane menepecudum in repartitione pascuorum, refertur.*
22 *Animalia diuersæ speciei non æqualiter sunt tractanda in repartitione pascuorum.*

CAPVT LXXX.

Postremò, vt absoluam partes huius pragmaticæ quæ disoluit, vt Vniuersitates desensas facere non possint, sine consensu omniũ Ciuium, & eorum, qui in pascuis communionem habent. Solent enim Communitates conuicinæ, communicare iura pascendi, aquandi, lignandi pro maiori commoditate, & ad tollendas differentias terminorum, intra quos alter in alterius districtum animalia introducit.

Hæc æquidem communio, vt subsistat, oportet ut sollemniter conficiatur, v3. cum consensu Ci-
1 uium, ac Baronum Terrarum, & eorum qui communionem habent in territorijs, & quod interueniat Regius assensus, alias inualida esset, vt dictat Cap. Regni, incipien. Pondus, & est ratio, quia ista communicatio sapit alienationem, & Vniuersitates non possunt contrahere isto casu sine tali sollemnitate *l. fin. C. de vendend. rebus Ciuit. lib. vn-*
2 *decimo, Afflict. dec.254.* Et ideò licèt diù pacificè esset seruata; tamen ratione nullitatis semper altera earum retractare se poterit, *l. quemadmodum C. de agricol. & cens. lib.10.*

Difficultas, quam examinare intendimus est, an in possessorio summario, uel plenario Vniuersitas, quæ intendit continuare communionem, debeat conseruari, pendente discussione, super ualiditate ipsius, & in petitorio data quod communio legitimè interuenerit, an etiam peti possit dissolutio, & inuitus quis teneatur stare in communi.

Et quoad discussionem summarij possessorij dùm in facto esset hæc quæstio in Sacro Consilio inter Vniuersitates Vetri, & Balbani, Dux terræ Vetri, cuius partes ego tuebar, intercipiebat animalia, quando pascua sumebant in ipsius territo-
3 rio, habebat enim fundatam intentionem arcendi exteros ab ingressu in suum districtum uti habet quilibet etiam priuatus, ius prohibendi in suum fun-

fundum volenti illum ingredi *l.diuus,ff.si seruitus*
vindic.l.in agris, *ff.de acquir. rer um domin.Ca-*
*pyc.decis.*45. in nostris terminis, *& Auend. de*
exeq.mand.Regum cap.4.par.1.

Et quamquam Ciues, & Vniuersitas Balbani
allegarent communionem, tamen quia ius resiste-
4 bat, summarium possessorium interim concedi de
iure non debebat, *ex cap.cum persone, de priuil.in*
*6. de Ponte cons.*78. vt dixi supra cap.79. & ex ijs
obtinuimus, referente Consiliario Carauita Viro
eruditissimo, & oculatissimo, vt dicta Vniuersitas
ex aduerso abstineret: sed cum illa terminum pe-
tijsset, super plenario possessorio.

Dubitauimus succumbere, quia re vera longo
tempore exriterat communio inter dictas Vniuer-
5 sitates, & iuxta *decis. Capyc.*189. fuit iudicatum
in hac materia pro Vniuersitate Titi, quæ petierat
conseruari in possessione communitatis super ple-
nario possessorio.

Et quamquam ea decisio posset impugnari, vel
distinguendo concordari, cum alijs decisio, eiusdē
Capyc.6.& 77. in quibus videntur contrarium af-
6 fe rere, vt longum tempus non sufficiat, quando
ius resistit, *vt Ioseph.Sese tracta.de inhibit.cap.*5.
§.10.*ex nu.*19. qui meminit de istis decisionibus,
& benè eaplicat hunc punctum, dicens, quod so-
la possessio licèt longissima nil releuet, *vt Afflict.*
*etiam dec.*254.concludit, si verò cum possessorio
adiungatur tituli eahibitio, vel essemus in casu vbi
7 ius non assisteret, neque resisteret; *hic procedit*
*decis.*189.*Capyc.*& ita debet intelligi, nè sit con-
trarius cum alijs *decis.suis supra citatis, vt dixi-*
*mus in prac.tract.prag.1.nu.*234.

Titulus tamen etiam si non sit vndique sollem-
nis sufficit, veluti si deficiat assensus Regius, nàm
quia is potest suppleri in præsentando, vt respon-
8 dit *Anna alleg.* 84. & probat idem *Capyc. decis.*
*77.nu.*14. & sic possessio cum titulo, sat esset ad
obtinendum interdictum conseruandæ possessio-
nis, si longissimum tempus intercedat, vt diximus
supra cap.78.

Cùmque in dicta causa aderat instrumentum
communionis initæ, & sic titulus poterat præsen-
tari, & possessio probari à parte aduersa, eaitus
causæ non poterat esse ad beneficium Ducis, &
Vniuersitatis Vetri.

Altiùs ergò intuendo, in Collegio Aduocatorū,
qui in hoc articulo eramus coadunati, dicebam
ego, quod ad excludendum possessorium, ac simul
petitorium, poterat ex parte Ducis; & illius Vni-
uersitatis, opponi eaceptio, quæ perimebat omnē
prætensionem partis aduersæ, vti eaclusiua inten-
tionis iuris & facti agentis, nec tequirebat facti
probationem, cùm consistebat tantum in iure.
9 Et quando disceptatur articulus iuris, certum est,
quod non est necessarius terminus in causa, sed
solùm sententia ferenda erit, *Anna sing.*470.*de*
*Ponte cons.*59. *Mastrill.decis.*196.*nu.*3.Propone-
bam igitur, vt fieret supplicatio, quod etiam si
adesset communio inter ipsas Vniuersitates Ter-
ra Vetri, & eorum vtilis Dominus, non intende-
bant in communione ea stare, sed quatenùs vera;
& sollemnis esset, (quod negabantur) petebatur
dissolutio. Hæc equidem exceptio liquida est, cū
de iure sit resolutum., quem nō cogi posse ad per-
10 seuerandum in communione, & societate *l.in hac*
§.si conueniat ff.commun.diuid. & etiam si duras-
set longissimo tempore, vel præscripta tempore
immemorabili, quæ habet uim tituli, & præsumit
Regium Assensum, & omnia sollemnia, vt dixi *in*
11 *preced.Commen. pragm.* 1. tamen adhùc non est
quis obligatus continuare communionem, & in-
uitus in ea stare, similiter si esset facta per instru-
mentum solemne, & iuratum, de non dissoluendo
quicquid perfunctoriè in contrarium videatur sē-
tire *Affl.decis.*254.*quem Vrsill. ibi impugnat.*

Vel adesset præceptum testatoris, omnia de iu-
12 re reputantur inutilia, si vna ea partibus se pæni-
teat; quia communio contra voluntatem est radix
discordiæ, & peccati, & nutrimentum multorum
scandalorum, Ideò non esse seruandam conclusū
est de iure, vt vltrà Doct. antiquos benè explicat
*Hertor.Felic.in tract.de sociee.cap.*31. *ex nu.*67.
*Crauet. cons.*60. *& Auend.de exeq.mand. cap.*4.
*part.*1.*nu.*20.& ità *Dom. Rouit.in pragm.*1. *tit.de*
*pascuis nu.*18. *& in tit.de salar.nu.*31. & nouis-
simè *Cancer.lib.*3.*var.resolut.cap.*3.*nu.*440. Hac
Iuris suppositione posita, sequitur, quod cùm nil
in facto sit deducendum, petita reuocatione, nil
remaneat in iudicio agendum; solùm declaratio,
vt quælibet Vniuersitas vtatur iure suo, ut decitū
in terminis refert *Vrsil.decis.*254.

Et sic dùm hæc eaceptio liquida diffiniebat
etiam petitorium, & totum negotium, cessabat
materia possessorij, quia frustrà deducitur, quod
factum non releuat, cum destructo principali cor-
13 ruat antecedens, & consequens, *l.cum principalis*
causa non subsistit ff. de reg.iur. & inutiles circui-
tus sunt euitādi, *l.dolo facit ff.de dolo mali excep.*
Inde est, quod aduersus interdicta, retinendæ, ac
recuperandæ possessionis, licèt spoliatus sit antea
restituendus, ea uulgata regula, ea limitatur, quā-
14 do in promptu opponitur liquida exceptio ex-
clusiua iuris agentis, *Couarru.practic. quæstio.cap.*
*23. Crauet. cons.*302. *Vrsill. decis.*216. *Menoch.*
*tract.retin.rem.*3. *nu.*589.*cum seq.* nàm superse-
detur in restitutione, Quibus consideratis, vnani-
mi opinione sic fuit conclusum, & porrecta fuit
supplicatio ad eradicandam radicem omnis præ-
tensionis partis aduersæ, qua præsentata, & inti-
mata, ultra non fuit processum in causa.

Item iustitia reuocationis communionis coa-
diuuabatur, quod non ad emulationem dissolutio
societatis petebatur, sed ex iustis; & legitimis cau-
sis, & adducebam duo alia notabilia supposita.
Primò, quòd omnis communio intelligitur de
iure, rebus in eodem statu manentibus, sed si su-
15 perueniat noua causa; societas uel quælibet serui-
tus concessa reuocari potest, exemplum casus no-
stri ponitur: Vniuersitas Vetri principio initæ cō-
munionis erat paucorum foculariorum, sed ab
hinc non multis annis fauore, & auxilio Ducis
fuit aucta; & facta nimis populosa, cum infiniti il-
luc uenerant ad habitandum: Illo primæuo tem-
pore paruus numerus ciuium, pauca habebat ani-
malia, & poterat ad pascua sua accomodare con-
uicinos, hodie animalia ciuium innumera, absor-
bēt pascua totius territorij, adeò quod foras quæ-
runt, & se fidant pro illis pascendis, ut ex scriptu-
ris patet, & propterea non est iustum dùm pastus
non sufficit ueris Dominis, quod prębeant alijs
commoditatem, *ad tex.l.si quis diutinam*, *C.de*
aqua-

*aquaduc.lib.*10. & quod ista legitima sit causa dis-
soluendi societatem dixerunt *Affl. & Vrsill. dec.*
190. *Auendan. de exeq. mand. cap.* 4. *par.* 1. *nu.* 20.
& dixi in meo singul. 191. Cumque ex antiqua,
& noua foculariorum numeratione, constet de
assertis, ergò non est æmulatio, petitio resolutionis
communionis, sed iustitia; Nec referi, quod possset
tacitè responderi; quod si numerus Ciuium Terre
Vetri est auctus, tantò magis onerantur pascua
territorij alterius Vniuersitatis Balbani, quæ pati-
tur communionis vicissitudinem, cum alter alte-
rius pascuis vtatur, vnde fraus; & iniustitia non
potest fundari, *l. de fideicommisso, C. de transact.*

Nàm replicarui (& sic secundo notamus) quod
quando inest magna inæqualitas inter vnum, &
16 aliud territorium conuicinum, quia vnum est ma-
gnæ capacitatis ad pascua, alterum angustum,
vel sterile, hoc casu ratione læsionis, & inæqualis
societatis, peti iure potest solutio, *Couarr. variar.
resolut. lib.* 1. *cap.* 17. & probat *tex. cap. Regni inci-
pien. pondus, & Auend. loco citato*, Vniuersitas
Balbani territorium angustum parui districtus te-
net, & aliud amplum, vndè non potest adaptari re-
sponsio, quòd sint in pari causa, sed satis dispari; &
ideo ex vtraque ratione, vltra principale assump-
tum voluntatis standi in communione, omni via
iustitiam stare pro Duce conclusi, vt iure commu-
nio dissolui possit.

Quibus penetratis à parte aduersa, causa vltrà
non fuit ab ea protracta, & propterea super ijs ar-
ticulis non fuit facta aliqua prouisio, sed ex dictis
veritas patet, cùmque hæc sint quotidiana, & no-
tatu digna, volui ad hanc materiam pascuorum,
dictas quæstiones inserere.

Et consecutiuè etiam, elucidamus aliud dubiũ,
quid si Vniuersitates, quæ communionem inierũt,
nolint dissoluere eam, sed stare in societate, sed
conquæritur altera, quod maiorem numerum
animalium conuicina Vniuersitas tenet, quæ ab-
sorbet commoditatem aliorum, si petat fieri re-
17 partitionem, vt æquale sit pondus, & societas non
sit leonina, qualiter sit prouidendum, vt indemni-
tati ipsarum consulatur, an habita consideratione
foculariorum vtriusque, vel quantitate territorio-
rum vt fiat mensuratio, & tanta parte pascuorum
gaudeat vna, quantam tenet alia vel tantum nu-
merum æqualem animalium, quisque tenere pos-
sit in alterius territorio, magna in facto fuit con-
trouersia, ob diuersas Doctorum opiniones super
hoc articulo, una fuit opinio, quod vsus pascuorũ
18 diuidi de iure non possit *ex l. vsus pars. ff. de vsu,
habitat.* quia quamuis quisque res uti, fruique
possit, diuisio tamen non subsistit, & sic *Thessaur.
decisio.* 71.

Contraria opinio præualuit, quod repartitio ob
maiorem commoditatem in pascuis fieri iure pos-
sit, & *tex.* in contrarium allegatus procedat, ut
seruitus usus uti indiuisibilis, non patiatur repar-
titionem, secus in alijs realibus commoditatibus,
& seruitutibus, ut probat *tex. in l. communi diui-
dendo, §. de vsufructu, ff. commun. diuid.* & ita com-
probat multis authoritatibus *Guttier. tract. de
iuram. confirm. part.* 1 *cap.* 58. Difficultas est, quo-
modo, & qualiter sit facienda hæc diuisio, nàm
19 *Thessa. dec.* 72. *Crau. consil.* 153. & *Franc. Marc.
decis.* 223. dicunt, territoria proportionaliter posse
cuiquam assignari, & tantam quantitatem locorũ
uni, & tantam alteri, *Escobar. in tracta. de ratio-
cin. in fine tract. computat.* 7. dissentit ab hac opi-
nione, & tenet, ut debeat arbitrari, & computari
quantitas animalium utriusque Vniuersitatis, ut
una plus altera non immittat; nisi quantitatem
animalium taxatam, *Surd. cons.* 65. *nu.* 25. conde-
20 scendens in hanc opinionem, subiungit, ut Do-
mina territorij ultra taxam, & numerum designa-
tum conuicinio, possit tenere maiorem quantita-
tem, quam illa cui seruitus communionis debetur
*argum. tex. singularis in l. plenum, §. equites & §.
Labentius, ff. de vsu, & habitat.* ibi (*Aliquando lõ-
gius, quam cum vsuario agendum. est*) quem com-
mendat *Rebuff. in l.* 1. *C. de apoc. publ. lib.* 10. &
Hieron. de Monte in tract. finium regund. cap. 71.

Nouissimè *Ioseph. Sese decis.* 74. dixit in hac
quæstione re uera non posse certam regulam cõ-
stitui, sed totum esse remittendum Iudicis arbi-
trio iuxtà opinionem *Menoch. de arbitr. iud. casu*
245. *nu.* 14. qui suum officium impartietur, habi-
ta consideratione, & relatione ab Expertis, quan-
ta animalia commodè stare possint in loco ad pa-
scendum, vt inuicem non se impediant, & postea
taxare numerum, & mandare nè una plus altera
sub pœna animalia immittat. Nec contendit opi-
nionem, ut Dominæ loci non debeatur facultas
tenendi aliquam numerosiorem partem usque
ad tertiam, ut dixi etiam antea in singul. 191. Quæ
opinio in practica utitur Regia Dohana Menæ
21 pecudum Apuleæ, quæ in materia hac pascuo-
rum, antequam assignet suis fidatis pascua, quæ
est obligata dare omnibus prædictis, ut commo-
dè pascantur, facit mensurare territoria assignan-
da, & mittit Expertos ad recognoscendum qua-
litatem pascuorum, & postea cuiquam fidato de-
signat, iuxta numerum animalium, quantitatem
taxat territorij pascuorum, & non adest aliqua
confusio.

Verùm aduertatur, ut facienda sit in computu
22 numerus animalium, consideratio speciei ipsorũ,
nàm alia ratio est habenda de iumentis, alia de
baccinis diuersa de porcis: quodlibet enim istorũ
animalium, importat quatuor pecudes in pascuis,
ut considerauit *Escobar loco cit.* & quilibet arbi-
trari hoc potest.

ARGVMENTVM.

Præscriptio vti odiosa an patiatur extensio-
nem, vel saltem comprehensionem.

Præscripto iure pascendi in alieno territo-
rio, an veniat ius aquandi accuratè discu-
titur.

Locato territorio pro pascuo, an veniat ius li-
gnandi, & aquandi pro vsu.

Præscriptio contra præsentes, an noceat suc-
cessoribus, & clericis in ijs, quæ pertinent
singulis, vt singulis.

SVMMARIVM.

1 P*Rescriptio est odiosa, & ideò non extenditur
de casu ad casum, de persona ad perso-
nam,*

nam , nec de re ad rem.

2 *Baro si præscripserit seruitia ab aliquibus vassallis, non poterit prætendere hoc ius cum alijs: Et si acquisierit fidam in uno loco non poterit eam extendere ad alios.*

3 *Ius pascendi quæsitum præscriptione quoad herbas, non extenditur ad aquandum, distinguitur num. 5.*

4 *Ius pascendi, & ius aquandi sunt seruitutes diuersæ.*

6 *Extensio differt à comprehensione: nam ubi non datur extensio, datur comprehensio.*

7 *Concesso uno, censetur de iure concessum omne id sine quod cocessum commodè stare nequit, & num. 13.*

8 L. 1. C. de mancip. & colon. pro notabili expenditur.

9 *Aqua est elementum commune.*

10 *Concesso quod est plus, venit quod est minus.*

21 L. 1. §. fin. ff. si vsufr. peta, *pro singulari in proposito articulo, deducitur.*

12 *Locato nemore pro pastu animalium, censetur concessa facultas aquandi, & ligna faciendi pro necessario usu.*

13 *Seruitus si stare non possit, sine alia, concessa vna tacite alia data subintelligitur.*

14 *Præscriptis aliquibus casibus respicientibus iurisdictionem, censentur, & alij similes præscripti.*

15 *Præscriptio facta contra præsentes Ciues, an extendatur ad successores, distinguitur.*

16 *Baro si præscribat contra Ciues, an afficiat etiã clericos.*

17 *Clerici dicuntur Ciues, & si non subiacent iurisdictioni sæculari, subiacent ciuilitati.*

18 *Clerici uti Ciues possunt agere, & excipere in actionibus popularibus.*

19 *Clerici an subiaceant quò ad administrationem bonorum Vniuersitatis, ad ordinationes illius, & statuta.*

20 *Defensas an facere possint clerici, sine assensu Regio.*

CAPVT LXXXI.

FVndauimus in præcedenti Comment. num.
121 quod præscriptionis ius odiosum in
iure reputatur, & ideò stricta fit interpetratio
contra eam, vnde non patitur extensionem
de casu ad casum, vel de persona ad personã,
aut de re ad rem, quapropter si Baro præscripse-
1 rit aliqua seruitia, contra singulares personas, vel
exegerit iura regalia decimarum, pensionum, ex
territorijs aliquorum, hæc æquidem præscriptio
non nocebit alijs; & si præscripserit ius fidandi in
vna parte territorij, non porrigetur hoc ius quæ-
2 situm ad omnes alias, & sic possent poni infinita
exempla, sufficit constituisse conclusionem, quæ
probatur in *l. 1. §. si quas hoc interdicto, ff. de itin. actuq. priu. DD. in cap. audiris, extra de præscript. Corn. conf. 141. lib. 1. Anton. Tess. decis. 239. nu. 9. Gail. practic. obseru. lib. 2. cap. 60. nu. 14.* Indè cõ-
muniter dicitur, tantum quis præscriptione reti-
nere posse, quantum strictè quæsierit, *Alex. cons. 68. ex nu. 18. vol. 2. Suarez alleg. 6. Crauet. de antiq. temp. par. 4. nu. 30. D. Regens Valenz. cons. 33. ex nu. 219.* Ex qua conclusione infert *Consil. Romis. in rub. pragm. de pascuis à nu. 9.* quod præscri-
3 pto iure pascendi, non venit ius aquandi, quia non
fit extensio, & ita iudicatum dicit, ex eo, quia sunt
seruitutes diuersæ, *vt in l. pecoris, ff. de seru. rust.*
4 *præd.* aliud enim est cibus, aliud potus; & proindè
vti elementa separata differenter est de eis iudi-
candum, *l. 1. §. mulier, ff. de ventr. in poss. mitt. & sic Oldr. cons. 79.* Verùm non sic simpliciter intel-
ligas, sed prędictam sententiam procedere, si ser-
uitus seù communio pastus stare posset, sine alia
aquandi, vt puta si animalia possent in proprio
5 territorio, seù in conuicinijs commodè habere
aquam, secùs si Baro, aut Vniuersitas haberet ius
pascendi, aut quæsierit legitimam communionem
in conuicinio super pastu, & ea esset inutilis, si ani-
malia non possent in eo territorio aquam bibere,
sed deberent eam quærere in longinquis, cum ma-
gno incommodo, hoc enim casu licet victus; &
potus sint separata, tamen non vi extensionis; sed
6 comprehensiua indiuidua reputari debent, dùm
vnus sine alio stare non possit, & proindè venire
etiam ius aquandi est dicendum: Concesso enim
7 uno, censetur concessum omne illud, sine quo
concessum commodè substineri non potest, *l. 2. ff. de iurisdic. omn. Iud. l. ad rem mobilem, ff. de Procurat. l. binas ædes, ff de seru. vrb prædior. & tex.*
videtur in terminis *in l. 1. C. de mancip. & colon. lib. 11.* quem sic intelligunt ibi *Bart.* & cæteri
8 DD. quod vsus aquæ prohiberi non potest, si
quis pascua habeat, & inter modernos, *Surd. de alim. tit. 4. quæst. 3.* qui licet ponat quæstionem,
quod alimentorum appellatione ueniat potus, ta-
men ratio concludendi, quæ ipsum, & quos alle-
gat mouet, est, quia sunt indiuisibilia, *vt Simon. de Præt. de interp. volunt. lib. 4. dub. 11. nu. 39.* eò ma-
ximè, quia aqua est elementum commune non
æstimationis, vt afferat damnum, quando non
9 deferatur ministerio, vndè si conceditur quod est
plus, uidetur concessum quod est minus; *l. si cui*
10 *competit, ff. de regu. iuris*, quam distinctionem
singularis *tex. comprobat in l. 1. § fin. ff. si vsufr. pe-*
11 *tat.* ibi (*Sed an alias seruitutes luminum, & aquarum heres præstare debeat, & puto eas solas præstare, sine quibus vti non potest,*) *dicit glo.* sine ma-
gno incommodo (sed si cum aliquo incommodo
utatur non esse præstandas:) Et dùm Baronissa
Terræ Roti locasset suum nemus pro glandibus,
& suus Aerarius prohibuisset, ut animalia non po-
tuissent extra nemus accedere ad flumen uicinum,
quia, in locatione non erat data talis facultas, eis-
dem rationibus obtinui in Sacro Consilio, quod
liceret, quia ex ui comprehensiua concessa uide-
tur facultas aquandi in territorio ubi sumunt ani-
malia pastum; & proindè in eadem causa consule-
bam, posse etiam colonos scindere ligna pro usu
12 eorum necessario, & pro accomodandis tugurijs,
ut probat *tex. in d. l. 1. C. de mancip. & colon.* ibi
tantum colonis impartiatur, quantum culturis agrorum sufficere manifestum sit) & latius ibidem
Rebuff. & dixi singul. meo 94. ac notat *Franch. decis. 301. in fine,* & posteà uidi *consil. Staiban. . . cum addit.* qui ita etiam sentit, quod quando est
eadem ratio, & una seruitus non possit stare com-
13 modè sine alia, ambo concurrunt; *ex l. veluti, ff. de seru. rust. prædior. & Cancer. lib. 3. var. resol.*

cap.

cap.4.tit.de seruit.nu.123.firmat regulam, quod praescriptio non extenditur, sed si quis praescribat aliquos actus iurisdictionis meri imperij, vel mixti, si alij casus licet diuersi eueniant, possunt exerceri, quia tendunt ad vnam speciem, & ins, ex
14 Faelyn.in cap. auditis, de praescrip. Castr.in l.Imperium, ff.de iurisd. omn.iud. & facit tex. in l.ii qui vsufructu, ff.quibus mod.vsusfruct.amitt.vbi per vsum paruus, conseruatur ius in toto: vndè in occurrenti sunt haec ponderanda super hoc articulo.

An verò praescriptio facta contra praesentes noceat successoribus, esset facienda longa distinctio, aut enim praescribitur ius pertinens Vniuersitati vti vniuerso, uel ius illud pertinet singulis ut
15 singulis: primo casu uidetur, quod patientia, & factum Ciuium praeiudicet successoribus, Garsia de expens. cap.9. ex num.89. latè, undè si Baro quaesierit ius collectandi, uti debitum ab Vniuersitate, omnes successores ligantur, & sic si quaesierit ius super bonis demanialibus Vniuersitatis, pertinens ut uniuersis, dummodò actus fuerint adeò continuati, & multi, quod affecerint uniuersale, ut explicaui in prag.1. Boer.decis.125. Craует.de antiq. temp part.4.§.incip. materia illa singularis, nu.86.fol 215. Fontanel.claus.5. glos.2.nu. 17.de pact.nuptial. si autem ius competat singulis ut singulis, dixi supra cap.73. quod factum praedecessorum non nocet tunc successoribus nascituris, ut latè ibi.

An autem praescriptionis ius, quod quaerit Baro contra subditos, afficiat clericos, & Ecclesiasticas
16 personas, ut eorum libertate uti non possint in pascendo, in constructione furnorum, battinderiorum, & similium, super quibus Baro ius praescriptionis, uel quasi possessionem consequutus fuisset; Dic quod Clerici licèt iurisdictioni Baro-
17 nis non subijciantur, tamen Ciues sunt, & ad acquirendum ius contra alios, non est opus ut quis potestatem in illum habeat, igitur sufficit eos esse Ciues, ut ipsis etiam in consequentiam praeiudicetur, si ius contra publicum sit praescriptum, & quod sint Ciues, & eam repraesentationem de iure faciant, probant Valasc.consult.100.ex nu.6.Dom. Reg.Valenz.cons.81.à nu.19.& gaudent omnibus praerogatiuis uti tales Petra ad Gram. decis 100. Crass.de effect.cleric.in rub.ex num.375. cum seq. & proinde possunt agere, & excipere ut alij Ci-
18 ues contra Barones, & omnes alios iura Ciuitatis opprimentes.

Item fuit dubitatum, an si Vniuersitas pro suis indigentijs, pascua uendere uoluerit, & sic mediante parlamento conclusisset; clerici cum non
19 subiaceant statutis laicorum, nec se immiscere negotijs pertinentibus ad saeculares debeant, possent contradicere: fuit dictum, quod licèt non submittantur iurisdictioni laicali, authent. cassa, C.de sacros.Eccles.tamen cum reputentur Ciues, & quod maior pars concludit sit attendendum, eorum dissensus non officit, argu. ipsius quod decisum fuit in Sacro Consilio ut refert Franch. dec.f. 197. ubi Baro qui habebat usum in demanialibus fuit reiectus, dum contradiceret uenditioni glandium facta ab Vniuersitate pro necessitate ipsius, & in indiuiduo facit decisio Mastr.49.

Num verò Episcopi, aut aliae personae Ecclesiasticae, contra prohibitionem istius pragmaticae possint in eorum proprijs territorijs defensam fa-
20 cere si in illis Ciues habeant ius pascendi, & etiã si non haberent, an possint claudere territoria magni tenimenti, uide Petram dicta decis. 100. num.14.& latius Dom. Regent. in pragm.1. ex num. 18.de salar. eorum qui milit. ad quos recurrere poteris, quando talis haesitatio occurreret.

ARGVMENTVM.

Dominium, & possessionem, an ex pluribus titulis diuersis quis tueri possit, plenè declaratur.

Vassalli si legitima praescriptione aliquid quaesierint contra Baronem, an si confirmationem petierint, sibi praeiudicauerint, dùm aliam viam possidendi elegerint.

SVMMARIVM.

1 *Vassalli habentes ius legitimè quaesitum, contra Baronem, petendo ab illo postea confirmationem, an sibi praeiudicent, pro negatiua concluditur, nu.15.*
2 *Dominium ex pluribus causis sustineri regulariter non potest.*
3 *Titulum secundum procurans, videtur renunciare primo.*
4 *Mutando quis causam possessionis, censetur derogare alio titulo.*
5 *Depositum recipiens nomine alterius praeiudicat iuri suo.*
6 *Res mea potest iterum à me acquiri.*
7 *Regula, id quod meum est, amplius meum effici non potest, limitatur.*
8 *Exceptionibus pluribus quis tueri potest.*
9 *Pactum, vt res vendita sit obligata venditori pro pretio credito valet.*
10 L.neque pignus.ff.de reg.iur.interpretatur.
11 *Tituli contrarij simul subsistere non possunt, alij sic.*
12 *Possidere quis praesumitur ex titulo magis vtili.*
13 *Titulus secundus si erit nullus, non extinguit primum, nam ex nihilo nil fit.*
14 *Nouatio nulla non extinguit primam obligationem.*
15 *Confirmatio petita super re in qua opus non erat in nihilo praeiudicat impetranti.*

CAPVT LXXIV.

Quotidianus est iste Articulus, & pluribus causis mihi deseruijt, & cum sit ualdè dubius, eum explicandum duxi; num si uassalli consuetudine, uel immemorabili praescriptione tuti sint, super aliquibus iuribus, contra Baronem acquisitis, & concessionem petierint, postea à nouo Barone uideatur sibi ipsis praeiudicasse, dùm aliam uiam possidendi elege-
1 rint: Ita quod declarata nulla posteà concessione ex defectu potestatis, uel sollemnitatis ad instantiam Baronis Subditi primordiali causa iuuari nõ pos-

possint,& sic in alijs casibus, an quis possit muta-
re causam sui dominij,& possessionis, & ex pluri-
bus titulis rem detinere. Videtur dicendum,
quod sibi præiudicauerint, quia ex pluribus cau-
sis quis dominium habere non potest, *l. 3. §. ex*
pluribus.ff.de acquir.possess.l.& an eadem,§.actio-
2 *nes,ff.de except.rei iud.* Et propterea volens con-
sequi dominium ex alia concessione, videtur re-
nunciare primo titulo,quem habebat,*arg. ex l. si*
3 *quis antè,ff.de acq.possess.* vbi habetur, vt si quis
titulo præcario rem acceperit, si eandem rem ab
eodem Domino conducat, videtur renunciare
præcario. Idem probat *tex.in l.bona fides,ff.eodē,*
& benè *Roman.consil.350.nu.13.* qui ait, impe-
trantem commendam, censeri renunciare titulo,
quem in ea habebat,& *Surd.dec.104.*ponit nota-
bilem casum, quod si quis à debitore bona insolu-
4 tum habuerit, si postea incipiat de dicto suo cre-
dito recipere pecuniam, videri recessum à datio-
ne insolutum,& propterea oblato reliquo sit obli-
gatus bona restituere, quæ in dationem ipse cre-
ditor acceperat; similiter *Rota Romana dec.478.*
part.1. dicit facientem se depositarium nomine
alterius,censeri iuri suo renunciare,*& Surd.decis.*
92.nu.13. firmat, quod si quis propria authoritate
5 quicquam facere potest, adeundo Iudicem,illam
facultatem amittit.

Contrariam opinionem alij sectantur, quod li-
cèt quis non possit acquirere dominium ex pluri-
bus causis; potest tamen plures titulos habere,
vt valeat ex illis in occurrēti se defendere, *ad tex.*
in l.4.ff.ad l.falcid. vbi probatur, quod res mea,
6 iterum potest à me acquiri, si prima acquisitio sit
dubia,vel secunda plenior, & securior, *Crauet.*
cons.16.nu.6.& sequitur *Dec.cons.271.* qui tenet,
priuilegium posse concurrere cum præscriptione,
quia non sunt contraria, & quamuis regula sit,id
quod meum est amplius meum fieri non potest,
vt instit.de legat.§.item si res mea, intelligitur,si
subsistat dominium,secus si dubium sit. Item per
7 viam exceptionis sēper quis potest se iuuari plu-
ribus exceptionibus,*cap.nemo potest,de reg. iur.in*
8 *6.*Indè adest alia iuris regula, quod pignus,& hy-
poteca in re sua consistere non potest, *l.neque pi-*
*gnus ff.de reg.iur.*si quis tamen vendiderit rem
aliquam, & dederit fidem de pretio, vel in casu
9 aliquo restitutionis pretij cauerit, vt res vendita
sit obligata,talis conuentio valet, vt res sua de qua
est Dominus fiat hypotecarius, *Afflict.decisio.8.*
Addi. ad Capyc.decis.43.Anna cons.96.Franch.
decis.506 de Ponte.cons.17.nu.64.& Tiraq de
retract.consang.§.1.glos.7.num.71. ponit, quòd
licet in re sua non possit consistere pignus, neque
10 vsusfructus,aut seruitus acquiri, limitatur si do-
minium posset esse auocabile.

Non obstant in contrarium adducta, nàm pro-
cedunt, quando titulus posterior contradicit prio-
ri,quia tunc per secundum extinguitur primum
dominium,& per electionem vnius ex contrarijs,
11 censetur alteri renunciatum, *iuxta tex in l.1.C.*
de furt.cap.vt quis duas, de elect. in 6. & ad præ-
dictam distinctionem singularis est *tex. in l.si ali-*
quam rem,ff.de acqu.poss.& sic Castrens.in d. § ex
*pluribus,*quod per nouam apprehensionem, quā
facio animo corroborandi meam possessionem,
non censetur renunciatum primæ causæ:Hinc est,
vt si quis ex pluribus titulis rem habere potest, eo
12 titulo tenere censetur,qui magis prodesse potest,
& in facto dùm quis donasset cuiquam in vita
certum prædium, & posteà in testamento in illo
eum instituerit,cùm deindè possidendo fuisset cō-
uentus vti hæres, quia hæreditaria bona posside-
bat,dicebam, quod licèt non fuerit protestatus,
illum prædium non intendisse iure hæreditario te-
nere, tamen præsumitur, quod titulo primæuo
donationis magis securo possidere voluerit, *ad*
tex.in l.sequens quæstio, ff.de leg.2.Canal.de vsu-
fr.mul.relic.nu.106.Perag.de fideicom. latius art.
*36.nu.86.cum seq.*Imò semper quod alter ex titu-
13 lis acquisitus est nullus, non extinguitur alius,
quia ex nihilo nihil infertur, *ad tex.notabilem in*
l.iurisgentium §.sed si fraudandi, ff.de pact. l.si
quis antè,§ qui conduxerit,ff.de acq. poss.sic Bart.
*in l.pacta nouissima,C.de pact.*qui ponit regulam,
vltima derogare prioribus, sed non procedere
si vltima sint caduca, & nulla,Vndè nouatio nul-
14 la non extinguit præcedentem contractum, *l.no-*
uatione,ff.de nouat.l.nouatione, C.de fideiuss. Sur.
decis.51.nu.2.cum seq. Caret siquidem nomine,
quod caret effectu,*l.2.§.appellata, ff si cer.pet. &*
benè Crau. cons.171. quod electio est possessoris;
cui titulo adhærere intendat, *& Tiraq de retra.*
*consang.§.1.glos.7.*ait,si conduxerit quis domum
per multos annos, & intra hunc terminum eam
emerit, quæ emptio fuerat ex causa annullata, nō
per hoc cessabit prior terminus locationis; vt ab
ea discedere debeat, nisi esset extincta actio,ra-
tione rei vendicare, ex causa dominij actoris.

Et proindè corruit, quod pro notabili expen-
dit *Anna sing.586.*habentem priuilegium, vel
consuetudinem ualidam ex alio iure, non esse tu-
tum petendo confirmationem, & sequitur *Vin.*
*decis.206.*Confirmatio enim, & assensus petitus
super re, in qua opus non erat in nihilo præiudi-
cat,sed habetur tanquam uerba superflua, *Andr.*
in c.1.§.sed nec est alia iustior,n.38.quæ sit prima
causa benef.amitt.de Pont. cons.95. nu.8. & pro-
indè non fit præiudicium Vniuersitati ad cautelā
petenti à nouo Barone confirmationem, seù nouā
concessionem ut doctissimè suo more probat me-
ritissimus *D.Reg.Valenzuela cons. 79.ex.nu.14.*
cum seq. & conferunt notata per *Menoch. consil.*
*381.Monter.dec.47. num.8. Surd.cons.102.*quæ
omnia signa; cum non passim sic resoluta inue-
nies.

ARGVMENTVM

Vniuersitatis regimen quotuplex sit, & qui dicantur habere administrationem cum libera.

Pragmatica duodecima de Admin. Vniuersit. declaratur, quando Ciues pro Vniuersitate obligati sine assensu, iure ad solutionem cogi possint.

SVMMARIVM.

1 S*Indicus,& Electi ardua,& grauia negotia si-*
ne parlamento generali explicare nō possunt,
& nu 5.

2 *Procurator cum libera siuè à lege, siuè ab homine constitutus, omnia potest quæ principalis agere valeret.*

3 *Vniuersitatis regimen triplex est, nempè concilium magnum, generale, ordinarium, & strictum.*

4 *Ciues vigintı, vel triginta in numerosis Ciuitatibus destinaes ad regimen Vniuersitatis, habent administrationem cum libera, prout concilium magnum.*

5 *Sindicus, & Electi, qui comprehenduntur sub concilio stricto, non habent administrationem cum libera.*

6 *Sindicus, & Electi non possunt censui submittere bona Vniuersitatis, nec ea concedere, vel quouis modo alienare absque generali concilio.*

7 *Actio contra Vniuersitatem non oritur ex mutuo recepto à Sindico, & Electis, nisi probetur, pecuniam in illius vtilitatem fuisse versam, limita si pecunia fuerit recepta mediante concilio magno, vel generali nu.9.*

8 *Sindicus, & Electi assimilantur negotiorum gestoribus, qui in tantum obligant principales, in quantum versum est in illorum vtilitatem.*

10 *Concilium magnum, & generale licet possit omnia explere, intelligitur præter ea quæ à iure diuino, & humano prohibita non sunt, & numerantur aliqui casus prohibiti.*

11 *Fideiussores adhibiti contractus reprobato, non obligantur.*

12 L.& si is, C.de præd.min.declaratur.

13 *Contrahens contra præcepta legum neque naturaliter obligatur.*

14 *Pretium de æquitate nunquam amittitur, licèt contra iuris edicta contrahatur.*

15 *Vniuersitatis Administratores si non docuerint, pecuniam versam esse in vtilitatem publicam, ipsi soli remanent obligati.*

16 *Vniuersitas quando dicatur locupletior facta, vt contra eam agi possit.*

17 *Regula, quod negotium sufficiat vtiliter à principio fuisse gestum, vt Dominus pro eo teneatur, non habet locum in minore.*

18 *Ciues pro Vniuersitate se obligantes absque assensu, quando conueniri iure possint.*

19 Pragm. 12. de administration. Vniuersit. declaratur.

20 *Contractus colorati non pariunt actionem.*

21 *Simulatio, vt contrahentibus noceat requiritur. quod ambo de ea participent in contractu oneroso.*

22 *Mutuare Vniuersitati, nullo iure est prohibitum, & Ciues obligati in eam causam iure cogi possunt.*

23 *Interesse ex die moræ etiam in mutuo debetur, & de eo paciscı potest.*

24 *Nemo ex sua liberalitate damnum pati debet.*

CAPVT LXXXIII.

VLtimo notandum ducam super hac pragmat. quod incidenter posui in præcit. trac. num. 5. concessionem factam a Decurionibus, nomine Vniuersitatis, ad cuiusuis beneficium nullius esse roboris, & Barones se tueri non posse, ut dicatur factum à Populo, quod Decuriones eis concederent pro facienda foresta, vel defensa in territorio communitatis. Vndè aduerte, Sindicum, & Electos regiminis Vniuersitatis, ardua, & grauia negotia explicare non valere, *Salic. in l. vectigalia, C. de vect. & commiss. Firma*
1 *de gabell. q. 5 p. 1.* Et licèt dici posset, prædictos esse Procuratores, & habere administrationem cum libera, *vt Castr. & Alexan. in l. rescriptum, §. plerumque, ff. de pact.* & virtute huius potestatis cum libera siuè sit à lege, siuè ab homine concessa, subintelligantur omnia, quę ipsemet principalis agere valeret, & sic quasi omnis potestas populi in
2 Administratore censeatur translata, *Bart. & cæteri in l. creditor, §. Titius, ff. mand. & in l. procurator cum libera, ff. de procur. Gregor. Lopez in l. 7. in glo. que el Señor, Gutier. de iur. confirm. p. 1. cap. 50. ex nu. 11.*

Pro resolutione est sciendum, triplex de iure esse regimen Vniuersitatis, nempè Concilium ma-
3 gnum quod est Congregatio totius Populi in genere, seu per capita domorum, quo conuocato quicquid fuerit ab ipso decretum; vt ab omnibus Ciuibus gestum summæ est authoritatis, & si ius non refragetur, exequutioni demandari potest. Aliud simile regimen adesse solet in numerosis Ciuitatibus, in quibus cùm difficilis esset congregatio totius populi, transfusa est eius potestas in vigıntı, vel triginta personas, iuxta loci consuetudinem, qui in occurrentibus negotijs vicem populi representando, omnia explere possunt, prout facultatem habet Concilium magnum, & hoc vocatur Concilium generale ordinarium; prout obseruatur in nostra Ciuitate Beneuenti, vbi quolibet biennio eliguntur quadraginta octo personę, duodecim ex nobilibus, & reliqui ex nobiliter viuentibus, & popularibus, & quicquid ab ipsis est gestum, tanquam pro facto ab omnibus Ciuibus
4 habetur. Isti enim sunt, qui cum libera potestatem habere dicuntur, quia gerunt vices totius populi; *Bartol. in l. præses, C. de transact. Afflict. de Cursa Pisana lib. 2. cap. 18. num. 22. Losæus de iure Vniuer. par. 1. cap. 3. à nu. 48. & part. 3. cap. 11.*

Tertium est Concilium strictum quod est aliquorum particularium, qui quot annis per Concilium magnum ad officium Sindici, & Electorũ
5 eliguntur, & isti restrictam habent facultatem; & solum ordinaria, & solita negotia agere, & explicare possunt, & non dicuntur habere mandatum, seù administrationem cum libera, vndè authoritate carent in Vniuersitatem obligando, *Iaf. in l. præses, nu. 8. C. de transact. Grat. dec. 93. num. 14. Vant. de nullit. ex defect. mand. num. 127. Alex. cons. 135 vol. 7.*

Et ideò, ut dixi concessio territorij, uenditio bonorum Vniuersitatis, uel submissio eorum ad cé-
6 sum, absque generali concilio, nullius est ualiditatis, *l. fin. C. de vend. rer. Ciuit. lib. 11. Bart. in l. fi. C. de præd. decur. lib. 10. Capyc. dec. 93. Menoch. cons. 80. lib. 1. Crauet. cons. 142.*

Nec contrahitur ex facto eorum actio contra Vniuersitatem pro mutuo recepto, nisi quatenus
7 creditor probaret pecuniam uersam esse in illius utilitatem, iuxta *tex. in l. Ciuitas, ff. si cer. pet.* ubi omnes Scribentes, *& in l. unica, C. de solut. & lib. debit. lib. 11. l. si is qui cum glo. ff. de pignor.* Nàm cùm non dicantur Procuratores cum libera assimilan-

militantur negotiorum gestoribus, qui in tantum
8 obligant eos, pro quibus negotium gesserunt,
quatenus versum est in vtilitatem, *l. Pomponius la*
prima, ff. de negot. gest.

Quando verò contrahunt ij, qui sunt de conci-
lio generali, qui vt diximus liberum mandatum
ad omnia habere dicuntur, tunc mutuum accep-
9 tum, absque alia probatione, in vtilitatem vniuer-
salem versum dicitur, *Ripa in d. l. si, qui bona, nu.*
10. *Ias. in l. Ciuitas num. 12. si cert. pet. Mantica*
optimè *in tract. de ambig. conuent. lib. 8. tit. 13.*
Mascard. concl. 582. Molin. de contr. disp. 300.
Negus. de pignor. in 1. memb. par. 3. num. 44. & la-
tiùs *Montar. in pragm. de Admin. Vniuers. ex n.*
104. nàm cùm isti fuerint electi ad repræsentandā
immediatè totam Ciuitatem, præsumuntur pro-
batissimæ vitæ, & in eis cessare omnem fraudis
suspitionem, ob quam *d. l. Ciuitas* dispositio fuit
inducta.

Aduerte tamen, quod licèt concilium magnū,
seù generale possit omnia explere, est intelligen-
dum præter ea, quæ à iure prohibita sunt; vti ac-
10 cipere pecuniam ad cambia, vel ad vocem vi-
ctualia, serica, & similia; nàm cùm parere possint
magnum damnum Vniuersitatibus, est eis inter-
dictum, prout etiam constituere annuum censum
absque assensu, vt in *pragm. 11. & 12. de Admin.*
Vniuersit. Et si contra legis dispositiones credito-
res contraxerint, obligationes nullius erint mo-
menti; imò Decuriones, ac alij Ciues, qui pro ob-
11 seruantia prædictorum contractuum fideiusse-
rint, cogi non poterint, nàm cùm contractus sint
improbati, & ipso iure nulli, obligatio corruit, *ex*
tex. in l. cum lex, ff. de fideiuss. Principalis n. causa,
cùm nō subsistat, nec ea, quæ sequūtur locū habēt,
verba sunt *tex. in l. cum principalis de reg. iur.* tā
infecta primitiua, inficitur omnis deriuatiua; *leg.*
eius, qui in prouincia, ff. si cer. pet. nec officit *text.*
in l. si is, C. de prad. min. vbi tutor, qui proprio no-
mine se obligauit, tenetur etiam quod minor iure
12 astringi non possit; nam hoc casu, non solum
pragm. prohibet tales contractus, sed eis resistit,
procedendo vlteriùs annullando, ac pro infectis
declarando, quo casu, nec fideiussor obligatur, vt
distinguit *Bergn. Canale. decis. 31. à num. 23. p. 1.*
cùm ex contractibus reprobatis, neque nascatur
naturalis obligatio, vt *Bart. in d. l. cum lex*, quia
obligatio cùm sit de iure gētium, ex quo tenemur
13 obedire maioribus, *l. veluti, ff. de iust. & iur.* ille,
qui contrahit contra præcepta legum, facit contra
ius gentium, meritò non oritur obligatio natura-
lis: Vlteriùs *d. l.* & si is loquitur in casu diuerso, ibi
enim non contraxit minor prohibitus alienare,
sed Tutor tantùm nomine proprio se obligauit, ac
si de re sua ageretur, vndè nimirum, si tenetur, hic
autem fideiussores in consequentiam Vniuersita-
tis se obligant, vt aduertit *gl. in d. l. & si is, vers. sa-*
nè in fin. Pinel. de resc. vend. par. 3. c. 1. nu. 7. Orase.
dec. 67. nu. 4. in fine, Ann alleg. 17. nu. 9.

Verùm si ex partium verificatis realiter in vtili-
tatem Vniuersitatis versa esset pecunia data, quia
natura comparatum est, neminem locupletari cū
14 aliena iactura, *l. nam hoc natura, ff. de cond. indeb.*
& pecunia mea ad te peruenta, eam mihi te reddi-
turum, & æquum est, iuxta verba *tex. in leg. si &*
me, ff. si cert. pet. tunc licèt aliter dictet pragmati-
ca, actione tamen de in rem verso, pecunia illa
conduci ab Vniuersitatè potest, vna cum interes-
se, prout fuit decretum in S. C. in causa vertente
inter Vniuersitatem, & homines Terræ Martani
cum Hieronymo Spinola, Actuar. Romano. Si
verò agatur contra Administratores obligatos, &
15 illi promptè non doceant pecuniam esse versam
in vtilitatem publicam, vndè stat iuris præsūptio,
quod in eorum bursam sit pecunia versa, tùnc le-
gitimè conueniri poterint, & exceptio illa eis non
opitularetur, nè lucrum ex dolo suo consequantur
c. intelleximus de iudic.

Et nota ad prędicta, quod tùnc dicitur pecunia
versa in vtilitatem Vniuersitatis, quando de ea
facta est ipsa locupletior, vt communiter DD. per
illum *texe. in l. 1. C. si aduers. cred. l. predia, C. de*
præd. min. & in d. l. Ciuitas, non tamen diffiniunt,
quando dicatur facta locupletior: Proindè scias,
quod tunc dicitur Vniuersitas locupletata, quan-
16 do pecunia conuersa est in eo, quod Ciuitas tan-
tundem de suis bonis erat necessariò sumptura,
vt probat notabilis *tex. in l. in pupillo, ff. de solut.*
& gl. in l. si pupilli, verb. locupletior, ff. de neg. gest.
Molin. de contr. disp. 300. num. 3. cum sequ. non
autem sufficeret dicere, quod vtile erat Vniuersi-
tati, eam pecuniam sic erogare, & rationabiliter, ac
prudenter fuerit insumpta, nàm si ex inopinatu
euentu postea in Vniuersitatis commodum non
cesserit, Vniuersitas non teneretur, cum *text. l. sed*
an vltro §. 1. ff. de negot. gest. (quæ statuit sufficere
à principio negotium vtiliter fuisse gestum) fallat
in minore, *Bart. in l. 2. C. eodem. Grat. discept. for.*
17 *cap. 32. num. 24.* quicquid aliter in hoc dixerit
Molin. loc. cit.

Et redeundo ad digressa, dico, quod difficultas
est, quid si aliquis pecuniam sub annuo censu ali-
quibus ciuibus dederit, qui proprio, & particula-
ri nomine se obligauerunt, absque vlla mentione
in instrumento, quod pecunia deseruire debeat
Vniuersitati, an si postea creditor egerit pro con-
sequutione census, contra obligatos, possint illi
opponere, debitum esse vniuersale in Vniuersita-
tis commodum versum, ipsos nudum nomen ha-
18 buisse, & propterea creditorem dirigere se debe-
re contra communitatem, ad quam pecunia per-
uenit, munientes se ex dispositione *dictæ prag. 12.*
quæ dictat, particulares obligatos pro Vniuersi-
tate non posse directè, nec indirectè à creditore
cogi, & ex quauis causa molestari, pro solutione
dependente ex his reprobatis contractibus.

Et pro resolutione est iterum distinguendum,
19 quod aut tractatur de submittendo pecuniam
ad census, vel accipiendo eam sub cambijs, vt fuit
realiter cum Vniuersitate, & pro fraudanda dispo-
sitione dictæ pragmaticæ, voluerit creditor sibi
cauere, vt Decuriones, vel alij ciues se obligarent
particulari, & priuato nomine, tacita Vniuersita-
te, & tùnc detecta fraude, non possent ciues obli-
gati molestari, *arg. ex tex. in l. cum ad eos, C. ad*
S. C. Vellei. vbi creditor, qui callidè sciens, mulie-
rem non posse pro alijs obligari fecerit eam de-
clarare principalem debitricem, probato deindè,
quod alius pecuniam recepit, iuuatur beneficio
Velleiani, nàm contractus colorati sustineri non
possunt, *ad tex. in l. eis qui sub imagine, C. de distr.*
pig. vbi cui est prohibitum aliquid, ei etiam dene-

gatur facere per intermediam personam, cũ plus
20 valeat, quod agitur, quam quod simulatè concipitur, *tot. tit. C. plus valere*, quod agitur, malitijs inquam hominum est succurrendum, *l. in fundo ff. de reiuend.* & maxima est præsumptio talis fraudis, si in contractu essent obligati Sindicus, & Electi, vel maioris partis eorum.

Si verò absque fraude, & colore, sed sincera fide pecuniam creditor dederit aliquibus ciuibus, & tunc est dicendum, illos remanere obligatos, & executiuè contra eos agi potest, non obstante, quod in promptu probarent pecuniam breui manu illos exbursasse in Vniuersitatis necessitatem, *ad tex. in l. si mulier ff. ad S. C. Velle. cuius formalia verba vti notabilia ponam, & sunt*: Si mulier tanquàm in vsus suos pecuniam acceperit alij creditoribus, non est locus Senatus consul. alioquin nemo cum fœminis contraheret, quia ignorari potest quod acturæ sint, & facit *tex. in l. si fœnebris C. eod. tit.* ibi iuxta fidem veri, non enim est inspiciendum qualiter vtatur, sed qualiter contrahat, cùm in priuatis conuentionibus non debeat quis esse curiosus quid ab ipsis contrahentibus agatur, *l. doli in fine ff. de nouat. coadiuuat tex. in l. post mortem §. 1. ff. quando ex facto tutor.* vbi tutor qui suo nomine accepit pecuniam, semper remanet obligatus, licèt illam in vtilitatem minoris conuer-
21 terit. Nec officit, quod contractus sit simulatus ex parte obligatorum, dùm re vera pecunia conuerterant in vsum communitatis, & non proprios; nã vt fraus, & simulatio possit contractum onerosum annullare, requiritur, quod ambo contrahentes de ea participauerint, *ad tex. in l. si cessanti C. de distr. pign. l. ait Prætor § si quis particeps ff. quæ in fraud. credit. de Ponte consil. 2. numer. 84. & 112. Carol. de Graff. de exception. cap. 12. nu. 25.*

Quid si pecunia non sit data ad cambia, nec censui submissa, sed expressè mutuata Sindico, &
22 Electis pro aliqua Vniuersitatis necessitate, an iste etiam contractus intelligatur prohibitus, adeo quod neque etiam subsistat propria obligatio ciuium, Dic quod non solum non est prohibitus, vt apparet ex dicta pragm. quæ de eo non meminit: vndè ommissum habetur pro ommisso, *l. vnica §. sin autem ad deficientes C. de cad. toll.* imò tam ex dispositione iuris, quam prag. est permissus, cũ ciues teneantur in necessitatibus Vniuersitati mutuare, vt dixi *singul. meo 119. ex l. 1. C. quib. mune. lic. se excus. lib. 11.* vndè siuè sit mentionata Vniuersitas, siuè insolidum cum ea Administratores se obligauerint, siuè mutuata sit pecunia particularibus ciuibus, omnes remanent astricti, & contra eos insolidum, & executiuo modo agi potest, & si in termino non soluerint ad nullum interesse co-
23 gi possunt, nàm etiam in mutuo interesse, ex die moræ venit, imò potest de eo in principio contractus pacisci, *Sot. de iust. & iur. quæst. 1. art. 3. Molin. de contract. disp. 315. Felic. de cens. cap. 3. nu. 12. Ricc. collect. 2045. Peguer. dec. 33.* nàm si contrarium diceretur, quod pro mutuo Vniuersitates, & ciues obligari non possent, esset non concedere eis beneficium, sed tollere vtilitatem, nàm pro necessitatibus fuit introductus mutui contractus, & sic quod induceretur in eorum fauorem, retorqueretur in odium contra dispositionem *tex. in l. quod fauore ff. de pact.* & quod factum esset in augmentum, operaretur diminutionem, *l. legata inutiliter ff. de adim. leg.* Posset inquam euenire necessitas inopinata, vt millies practicatur, alicuius hospitij, vel similium, & Vniuersitas non habeat promptam pecuniam in contanti, quis non iudicabit pium opus agere, qui ad tempus Vniuersitati indigenti succurrit, quisuè iudicabit contra talem iustum contractum, vt obligatio ex equi non possit? satis inhumanum mihi suadeo, qui cõtrariam opinionem amplecteretur. Pragmatica loquitur de contractibus censualibus, qui habent onus successiuum, alienantur bona Vniuersitatis, quæ sine Assensu Principis distrahi non possunt, *ex d. l. fin. C. de vend. re. ciu. lib. 10.* & de pecunia recepta ad cambia, quæ maximum pariunt interesse, sed in hoc contractu mutui ipsemet de Regimine, qui de introitibus Vniuersitatis in occurrentibus succurrere debebant, de ijsmet restituere poterunt, quod mutuo acceperunt, & si eorum culpa, vel negligentia non satisfecerint, æquitati conuenit, & rigori, vt compelli debeant seruata
24 forma obligationis, nè quis ex liberalitate sua damnum patiatur, *ad tex. in l. ad res donatas ff. de edil. edicto.*

ARGVMENTVM

Baro de iure reputatur Pater, & Protector subditorum, & vti talis ad multa tenetur, quæ sigillatim enunciantur.

Item dicitur primus ciuis, & ratione istius ciuilitatis, quibus prærogatiuis gaudeat, elucidatur.

Baro an vti ciuis ad collectas, & bonatenentia pro burgensaticis teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Ciuis quis aut est originarius, aut receptus à Populo.*
2 *Ciuis honorarius dicitur, qui in Ciuitate dignitatem habet.*
3 *Baro vtitur omnibus prærogatiuis, & commoditatibus ad ciues spectantes.*
4 *Officiales, Episcopi, & Abbates dicuntur honorarij ciues.*
5 *Barones gaudent vti ciues, quamuis non habitent in Terris, secus in alijs Officialibus temporaneã iurisdictionem habentibus.*
6 *Baro vti habens iurisdictionem dicitur superior, & vti ciuis primus nominatur.*
7 *Barones quando vocantur in Parlamentis [illegible] tantum vti feudatarij, ac nomine suarum Vniuersitatum vti primi ciues.*
8 *Baro pater ciuium reputatur, & vti talis se gerere debet, aliàs erit in culpa.*
9 *Baro Pastori à Deo æquiparatur, qui ita pascere, & custodire oues debet.*
10 *Barones possunt, & debent resistere etiam Delegatis à Principe, quando suos subditos indebitè molestant.*
11 *Barones dicuntur habere legitimam personam comparendi, & defendendi suos Vassallos oppressos.*

11 *Baro non vt superior, sed vti primus ciuis potest se intromittere in pertinentibus ad statum Vniuersitatis.*
13 *Baro vti primus ciuis potest oppugnare electionē Regiminis iniustam, & nullam.*
14 *Baro tanquam primus ciuis vti potest pascuis communibus.*
15 *Baro qualiter pascuis communibus vti debeat.*
16 *Vsum quem de iure Barones habent in bonis vniuersalibus, vendi, vel cedi non potest.*
17 *Vassalli vsum quem habent in demanialibus feudo alienare nequeunt.*
18 *Baro non sustinet onus focularis in terra, ideò non soluit functiones fiscales.*
19 *Baro tenetur de burgensaticis soluere bonatenentiam.*
20 *Baro pro bonis priuatis, quæ possidet, an teneatur ad collectas, distinguitur.*
21 *Collectarum onus, quando sequatur rem.*
22 *Barones tenentur Vniuersitati contribuere pro rata de ijs, quæ participant, & communitas salarium præstat.*

CAPVT LXXXIV.

MAndat hæc duodecima pragm. vt terris,
nemoribus, & pascuis communibus
de demanio Vniuersitatis Barones moderatè
vtantur, & quamuis vti primi ci-
ues, ciuium bonis, & priuilegijs vti possint, debent
tamen taliter procedere, nè vassalli grauentur, su-
per quo *tex.* multa ad illius explicationem in præc.
comment. dixi. Et primo aduerti, quod *tex.* nomi-
nat Barones, primos ciues eorum terrarum, & nùnc
pleniùs hoc notabile declarando, dico, dubitasse
Doct. vnde hæc ciuilitas oriatur, dùm regulariter
ea de iure contrahatur ratione originis, aut expres-
1 sè allectionis factæ à populo, recipiendo quem
in ciuem, vt habetur *in l. ciues C. de incol. lib.* 10.
Sciendum inquam est, quod ij qui in Ciuitate,
2 vel terra præfulgent dignitate, & iurisdictione,
lex fingit, & statuit esse ciues, qui honorarij ciues
dicuntur, & vti tales priuilegijs ciuium gaudent,
3 & omnibus commoditatibus ad eos spectantibus
vti possunt, *Bal. in l. quidam cum filium ff. de verb.
oblig. Paris. cons. 71. lib. 1. Surd. cons. 313. num. 15.
Grat. discept. forens. cap. 559. nu. 24.* imò non solùs
Barones, sed sui officiales ratione præheminentiæ
iurisdictionis vti ciues tractari debent, & sic Epi-
4 scopi, Abbates, & similes, *Paris de Sindi. verb. ci-
uilitas, Surd decis. 129.* & dixi suprà *cap. 61. ex
num. 9.*
Et Barones quia perpetui sunt, licèt actu non
habitent in terra, fruuntur tamen ciuilitate, *Hond.
5 cons. 84. lib. 2. nu. 60. Cancer. lib. 3. var. resol. cap. 4.
nu. 65. & cap. 13. nu. 365.* confutata opinione eorū,
qui tenent, in tantum Barones posse vti bonis com-
munibus, vti alij ciues, quatenùs in loco habitent,
vt dixit Couar. pract. quæst. cap. 37. nu. 1. & sequu-
tus fuit *Auend. de exeq. mand. cap. 4. nu. 25. par. 1.*
nàm procedit eorum opinio, in personis, quæ ha-
bent iurisdictionem temporaneam, qua durante,
durat ciuilitas, & non in habentibus perpetuum
dominium, & authoritatem.
Considera etiam, quod *tex.* noster non solum
ciues reputat Barones, sed dat prærogatiuam, vt
primi ciues sint: non enim putes frustratoriam esse
hanc prioritatem, quia multa continet, ut dicemus.
6 Primò, Baro non solum vti Dominus iurisdictionis
nominatur primus, & superior, sed respectu huius
ciuilitatis dicitur caput omnium ciuium. Indè ma-
gnus honor, & magnum onus ipsis inest, non tan-
tum circa pertinentia ad iustitiæ administrationē,
sed circa spectantia ad bonum commune ciuiū,
& rectam administrationem introituum commu-
nitatis tenentur prospicere, inuestigare, contrarijs
se opponere, defendere, & euitare; quapropter or-
tum habuit, vt in Parlamentis Regni, quæ fiunt,
Barones vocantur ad dandū eorum votum, & vo-
cem, non solùm vti Feudatarij, sed vti primi ciues
7 suarum terrarum, & nomine omnium personam
designant, & ideò quod concluditur circa dona-
tiua præstanda, & alias impositiones, censentur de
voluntate Vniuersitatum, sic fuisse conclusum, si
sui Barones concurrerent, *de Pont de potest. Pror.
tit. de regal. impos. sub nu. 35.* Aduertant ergò dū
vocantur ad præfata Parlamenta, in vigilando,
quando uotum dare debent, si expediat, si iure
Regnum possit onerari, si vires sufficiant, nàm di-
cit Dominus, vè uobis qui potuistis, & tacuistis;
qui uerò tacent, uel contra conscientiam uota-
dant, quid erit? Regula est, quod qui causam dam-
ni dat, damnum dedisse uidetur, *c. damnum de
reg. iur. in 6.* nàm qui potest prohibere, & non pro-
hibet, in dolo est, & non in culpa.
Ex eodem fonte oritur, quod non solum caput
ciuium Barones reputantur, sed quisque eorum
Pater suorum vassallorum de iure dicitur, *ad tex.
8 in l. 3. C. de ijs qui spont. mun. lib. 10. vbi lo. de Plat.
& Rebuff. hoc notarunt, Guid. Pap. decis. 631.* &
propterea curam omnium in vniuersali, & parti-
culari habere debet, *l. nàm salutem ff. de offic. Præ-
fect. vigil.* & uti bonus Pastor custodire tenetur
gregem sibi traditum. Recordemur verborum
Domini nostri, qui hoc enixè Petro Apostolo cō-
mendauit, interrogauit enim illum, dicens, Petre
amas me, qui respondit, Domine tu scis, qui amo
te, & post hanc responsionem iterum, atquè iterū,
9 eadem contextura verborum, cum geminatione
sic interrogauit, ac post trinam Petri affirmatiuā,
Dominus conclusit, Pasce oues meas: Quæ æqui-
dem verba, ait Diuus Bonauentura in suis opusc.
non credas esse dicta Apostolo, vti Pastori in spi-
ritualibus, sed ex vi comprehensiua dicta fuere
omnibus, in spiritualibus, & temporalibus multi-
tudinem gentium gubernantibus. Pascere enim
oues, est commoda Ciuium inuestigare, & quod
Vniuersitas benè regatur, & non ex mala admini-
stratione depauperetur, vt dicit *tex. in l. 2. C. de
debit. Ciu. lib. 11.* Quod ciues non angarientur, &
vigilare contra lupos, qui possunt deuorare san-
guinem miserorum subditorum qui sunt potētes,
& primates, arcendo, fugando, & puniendo illos;
nàm tenentur pro viribus resistere, ne impotentes
10 opprimantur, *tex. est notabilis in l. 2. C. de lucr.
Aduoc. lib. 12.* Imò Barones, & ordinarij Iudices
impunè resistere possunt, etiam Superioribus, &
Delegatis à Principe, quando extrà materiam of-
ficij terminos iuris, & suæ commissionis excedūt,
*tex. est in Auth. vt Iudices sine quoque suffrag. §.
volumus; Glos. singularis in cap. fin. de rescrip. Ce-
nal. com. opin. quæst. 897. nu. 763. Farin. in fragm.*
num.

*nu.*974. Et contrarium facientes sunt in foro poli obligati, probat *Bal.cons.*439.*Cravet. cons.*238. quapropter increpabam quemdam Titulatum, qui videbat suos vassallos longo hospitio Militum oppressos, & depaupetatos, & contra tenorem patentis milites extorquentes à cunctis omnibus ciuibus, qui confugiebant ad illum vti Patrem, ille verò dormiebat: Dixi ei, dum casu ibi per transitum reperiebar, quod non erat securus in conscientia, quia toto posse tenebatur vassallos adiuuare, & illorum necessitates, & impotentiam Principi significare, & post non multos menses audiui, suã vitam pessimè cum morte commutasse, Vtinam intuerentur Barones, & considerarẽt munus, quod tenent, nàm honor est cum honere.

Indè etiam emanatur alia conclusio, quòd Barones vti patres, & protectores dicuntur à iure habere tacitum mandatum comparendi apud Superiores, pro ciuibus suis oppressis, & offensis, *vt*
11 *Bart.in l.*1. *§.idem vit ff de inur. Frecc.de subfeud.auth.*27. Vti enim vassalli tot comoda, vtilitates; & subuentiones suo Baroni præstant, & tot incomoda, onera, & obsequia substinere debent, Ita pares vices ille reddere debet, in adiuuando, & protegẽdo pro sui posse, *Capyc.in inuest.feud.* verbo parilitas; & multa notant *Affl. decis.*265.& *Vasq.in praef.contr.illus.* ad demonstrandam parilitatem, quam debent Barones vassallis.

Nec dicas, de iure Regimina esse distincta, quorum vnum pertinet ad iurisdictionem, alterũ ad Vniuersitatem, & alter in alterius ministerio se intromictere non debet, *vt in pragm.*1. *de iurisd. non turb.Bart.de Regim.Vniuers.nu.*30. Nam habita consideratione personæ Baronis, vti Domini iurisdictionis non debet se intromictere ad ea, quę pertinent ad Decuriones Vniuersitatis, sed respe-
12 ctu alterius figuræ, quam de iure representat, vti primus ciuis habet legitimam personam, & actiones populares intendere valet, vti singulis ciues possunt, *toto tit.ff.de popul.act.* Indè licet se intromictere non debeat in electione officialium Reginimis Vniuersitatis, vt dictat pragm. 10. de Baron. tamen contra iniustam, seù nullam electionẽ, vti ciuis habet ius comparendi, & oppugnandi, *Guid. Pop.dec.*631.*Ams.alleg.*15.*Auend.de exeq.*
13 *mand.cap.*9.*num.*1. Sic quamuis electio Rationalium rationum administrationis Vniuersitatis ex Regia Pragmatica ad Vniuersitates spectet, & in illis Baro se intromictere prohibetur; actamen vti primus ciuis insistere potest, vt videantur, & reuideantur, opponere, & omnia gerere, vti alij ciues, *DD.in l.fin.C.de admin.rerum publ.lib.*11. *Guid. Pap.decis.*621.*num.*9. *Cravet. cons.*238. & latius *Mastril.de Magistr.lib.*4 *cap.*16.*nu.*134.

Vlterius dicta ciuilitas, non solùm est honor cum onere, sed est illis proficua, quia vti ciues habent facultatem vtendi communibus pascuis, iure lignandi, & omnibus alijs vtilitatibus, & priuilegijs ciuibus loci competentibus, non ratione dominij, & iurisdictionis, sed respectu huius ciuilita-
14 tis. Imò plus ipsi tribuitur, nàm vti primo ciui datur largior vsus, vtendi pascuis, & alijs iuribus. Indè DD. dicunt, hac ratione Baronem posse tenere duplicatam quantitatem animalium, quam ditior ex ciuibus, vt explicaui hoc loco in præc. tract. licèt vt ibi dixi talis regula sit intelligenda cum temperamento; quia duo alij ciues cum Barone possent absorbere totum tenimentum pascuorum, vndè alij ciues participare non valerent, facienda enim est repartitio, vt Baro sit melioris conditionis, sed non quod ciues veri excludantur, vt dicit *tex. nostræ pragm.*& *Auend.de exeq.mand.cap.*4. *nu.*25.*par.*1.*arg.text.in l. Imperatores ff.de servit.*
15 vbi vsufructuarius non debet esse melioris conditionis quam Dominus fundi.

Iste uerò usus Baroni debitus, quia competit ratione ciuilitatis, & non potestatis dominicæ, cedi, uel uendi non potest, Indè locata terra per Baronem, cum omnibus iuribus, & actionibus, non uenit istud ius, uti personale, quod non transgredi
16 potest personam, *l.quia personale ff.sol.matr.* & ita diffusè defendit *Regens de Pont.de potest.Proreg.tit.de elect.offic.*§.2. *nu.*9. Indè uassallis etiam, quibus ratione parilitatis competit usus super demanialibus feudi constitutum est, eos non posse ad socidam ab exteris animalia capere, & ea in-
17 troducere ad pascendum in demanialibus Baronis, quia personale priuilegium est, dixi in præc. tract. super hac pragm. nu. 102. Vndè nemo prætendere debet id, quod ipse non esset concessurus, *l.fin.C.de solut.*

Postremò est inquirendum, an uti ciuis teneatur Baro ad onera uniuersalia, nàm cuius est participare de emolumentis, spectat etiam onera sentire; *l.*1.§.*denique aut ff.de aqua plu. arc.* Dic cum
18 distinctione, si tractatus de functionibus fiscalibus, ipsi non numerantur in focularibus, *l.*2.*C.de priuil. eorum qui militant lib.*12. & sic cùm sint exempti, ad ea non contribuunt; Pro feudalibus non possunt collectari, ut dicam in seq.cap. Similiter si ciues debita contrahunt pro eorum comoditatibus, & necessitatibus, cum de illis Baro non participet, neque ad onus debitorum tenetur: Si
19 uerò possideant bona priuata burgensatica, tenẽtur tùnc ad bonatenentia, secundum communem opinionem, quam arbitrio Regiæ Cameræ uidi taxatum, *sic Ant.ib.de muner.& honor.part.*3.§. *quaero nu.*95.*Franch.dec.*197.*nu.*19.& *Capyc.in inuest.verbo collectæ, vers.Princeps*, qui ait, etiam Regem ad eam teneri, *DD.in l.medicos C. de profess.lib.*10. Imò dicunt pro istis burgensaticis teneri ad collectas, *Rebuff.in l.si quis diuinam C.de exact.trib.lib.*10.& latè *Iacob tract.de homag.nu.*6.*Brun.cons.*203. *Natt. cons.*655. *vol.*3. & alios adduxi in *præc.tract.in princ. huius pragm.* Sed
20 aduertendum est, quod aut onus collectarum impositum super bonis stabilibus est inuariabile, & tunc dicitur afficere perpetuò rem collectatam à principio, undè ad quemcumque transit, & cum onere suo uadit, aut collecta imponitur uariare, & tùnc potiùs dicitur res affecta ratione personæ, quæ pro bonis obligatur, quàm quod onus sit affixum rei, vnde mutata persona, cessat collecta, quæ imponitur pro debito personæ, & sic intelli-
21 gitur *cap. Regni* 69. & dictum *à Caraui. in ritu* 229. quod pro emptis, & donatis nemo est immunis a collectis prius super rebus impositis. *Sic Thes.decis.*234.*Crass.de effect. cler.c.*3. *Ricc. coll.* 504. Non nego, quod si persona sit obligata debitis vniuersalibus; & eius rata, ex alijs bonis consequi non possint, illa bona affecta tenentur, licet à persona immuni possideantur, *Thes. decis.*149.&

257.

257. *Angel.consf.24.* & in terminis proprijs *Cancer.lib.3.var.resol.cap.3.num.142.*

Verumtamen pro comoditatibus, quas intendunt participare Barones, & onus solutionum
22 Vniuersitates sustinent, vti pro salario Medicorum, eleemosyna Concionatorum, vel si conducant pascua conuicinia, mediante salario, & similibus, pro rata contribuere sunt obligati, *l.1.C.de collat.fund.lib.12.ibi: Nulla ratione debent ab hoc, quod in commune omnibus profuturum est se-iungi*, & dixi *sing. meo 78.* & nunc addo *Auend. de exeq.mand.cap.14.par.2.* & conferunt notata per *Graff.*vbi suprà *ex num.250.Guttier.alleg.10. Canalc.dec.44.lib.1.num.100.* Sed hæc de iure, cùm de facto Barones nil de tali obligatione curent, neque miseri vassalli has contributiones à Barone procurant, sed in foro poli non sunt exempti.

ARGVMENTVM.

Barones dùm ciuilitatem in suis Terris de iure consequantur, quale forum sortiantur, Præsidis Prouinciæ, vel Magnæ Curiæ.

Emptores fructuum feudi, & coloni, an sint etiam immunes à gabellis, pedagijs, & cœteris oneribus.

SVMMARIVM.

1 *Baro delinquens, vel contrahens in suis Terris, licèt ciuis sit, non sortitur ibi forum.*
2 *Barones sortiuntur forum Præsidis Prouinciæ.*
3 *Barones vti Curiales Principis, an sortiantur forum Magnæ Curiæ, distinguitur num.8.*
4 *Curiales, ac Causidici sortiuntur forum Magnæ Curiæ.*
5 *Barones dicuntur Officiales perpetui.*
6 *Barones vti feudatarij non dicuntur ciues Neapolitani.*
7 *Precibus frustrà impetratur, quod de iure conceditur.*
9 *Barones sunt immunes ex omnibus oneribus, & collectis pro feudalibus.*
10 *Immunitas quando est realis, extenditur etiam ad colonos.*
11 *Res libera plus venditur, quam onerata.*
12 *Emptores fructuum feudalium tenentur ad gabellam, & alia onera.*
13 *Priuilegium extinguitur, mutatione personæ.*
14 *Conducens bona feudalia, tenetur ad collectas, limita num.18.*
15 *Coloni rerum feudalium an sint immunes pro parte colonica.*
16 *Pactum in fraudem gabellæ an sit validum.*
17 *Fraudibus est obuiandum.*
18 *Immunitatem concedere potest Princeps conductoribus suorum feudatium.*

CAPVT LXXXV.

Diximus in cap.præc. qualiter Barones in suis Terris de iure nuncupentur primi ciues, & ratione istius ciuilitatis gaudeat omnibus prærogatiuis, & comoditatibus ciuium. Quæritur modo, quale forum sortiantur, si contrahant, vel ibi delinquant. In loco enim vbi ipsi habent dominium, & iurisdictionem, nõ
1 possunt actiuè, nec passiuè ius sibi dicere, *l.qui iurisdictioni, ff.de iurisd.omn.iud. & C. ne quis in sua cau.iudic.* Neque eorum officiales sunt competentes, cùm in causis sui Baronis notoriè suspecti dicantur, *cap. insinuante de offic.deleg. Fabr. diff.9.C.de iudic.* Concludendum ergò est, Baro-
2 nes sortiri forum Regiæ Audientiæ illius Prouinciæ, cui subijciuntur Baroniæ, vt dixi *in præc. tract.pragm.8. par.2.num.260. cum seq.* Ratione enim inuestiturarum, quæ à Rege eis conceduntur cum iurisdictione, exhibitis priuilegijs datur illis remissio causarum vassallorum. Et proindè licèt Barones essent Neapolitani, si in loco suorum feudorum delinquant, vel conueniantur, per Regiam Audientiam possunt cognosci, sic *Capyc.decis.59.Ann.sing 57. Frecc.de subfeud.tit. de offic. Mag.Cancell.num. 31.* dùm inquam ciues illius loci sunt, & ibi habitant, meritò forum Præsidis Prouinciæ sortiuntur, (qui iurisdictionem ordinariam tenet in tota Prouincia) licèt de alijs locis originarij sint, vt explicauimus suprà *cap.61.*

Supposita dicta conclusione est elucidandum dubium, quod pluriès controuersum vidi. Dicunt enim Barones, quod quamuis vti præsumpti ciues, in suis terris sortiantur forum prouinciale, tamen ratione repræsentationis personæ Barona-
3 lis possunt declinare forum Præsidis, vti feudatarij, & petere, vt remittatur cognitio ciuilis, & criminalis ad Magnam Curiam, supponendo vti Barones posse dici Neapolitanos, qui trahunt, & nõ trahuntur, vt in *ritu 301.* & ità implicitè me innuisse videtur super hac *prag.in præc.tract. & in d.num.260.*

Adducuntur rationes, quibus fulcitur hęc opinio, vt Barones sortiantur forum Mag.Curiæ, quę Vicarium, & Regem immediatè repræsentat, quapropter Vicaria nominatur, vt *de Pont. de potest.Proreg.§.7.num.4.tit.de assensib.* Barones inquam de iure dicuntur membra Principis, vndè ab ipso capite sunt recognoscendi *l.fin.C.vbi Sen. vel clariss.* Nominantur etiam Milites Curiæ Regis, *cap.si quis miles de Constit. Lotar.* & à suo Capitaneo sunt eorum causæ videndæ, *l.Magisteria, C.de iurisd.omn.Iud.* Sunt adhuc Curiales Regis, vt in *cap.1.de Capit. qui Curiam vend.* Indè Capitanei Barones etiam appellantur, vt DD.ibi, vndè si Curiales Magnæ Curiæ gaudent prærogatiua, vt cognosci non possint ab alijs Officialibus, nisi à Mag.Curia, vt *in ritu 46.* cùr talis
4 prærogatiua non est extendenda ad curiales Militès Principis, *l.curiales, C.de dignit.lib.10.* Vlteriùs si de delictis Officialium sola Mag. Curia actiuè, & passiuè cognoscit, priuatiuè ad alios ex vulgato *ritu 49.* cùr Barones, qui etiam Officiales perpetui dicuntur, vt in *rub.præc.tract.num.56.*
5 dixi, & habent iurisdictionem in dominium, quæ est maior illa, quam habent Officiales in administrationem, *Franch.dec. . . ex* vi comprehensiua, & extensiua, non debeant eodem beneficio gaudere, *arg.l.illud, ff.ad l. Aquil.* vbi enim est eadem ratio, & maior, eadem iuris dispositio esse debet, *l.à Titio, ff.de furt.* ex ijs ergò fori priuilegio vti Neapolitani gaudere debere contendunt.

In

In contrarium replicatur, Barones dici non
posse Neapolitanos, vt eorum priuilegijs gaude-
re debeant, dum non sunt allecti, vel originarij, vt
in *prag. 1. de immun. Neap.* & probat *pragm. fin.*
nupèr situata in hoc *tit. de Baron.* in qua legitur
6 fuisse supplicatam S. M. vt priuilegium concessũ
antiquitùs Neapolitanis, nè possint torqueri ex
processu informatiuo, dignaretur communicare
Baronibus Regni, & ita fuit prouisum. Arguitur
ergò, quod si Barones fuissent reputati Neapoli-
tani, frustrà precibus impetraretur, quod nobis
7 de iure debetur, vt extat iuris axioma *in l. 1. vbi
gloss. verbo precibus, ff. ad municip.* & propterea
Barones gaudere posse fori priuilegio, vti Neapo-
litanos iure non posse affirmari dicendum vide-
tur.

Hæc vltima opinio vera est, vt Barones, si non
sint orti, vel oriundi, aut habitantes Neapolim,
priuilegijs Neapolitanorum gaudere nõ possint,
sed circa fori priuilegium sortiendum in M.C.V.
distinguendum puto, quod aut Barones conue-
8 niuntur ciuiliter, vel criminaliter de gestis in suis
terris, & apud Præsidem Prouinciæ, iure posse ibi
forum sortiri, & trahi est dicendum, vt supra pro-
bauimus, *ex decis. Capyc.* & aliorum, aut conue-
niuntur ex contractu, vel maleficio de gestis extrà
locos suarum Terrarum, & eorum iurisdictionis,
& tùnc affirmatiua opinio sustinetur, vt petere
possint, eos remicti ad Magnam Curiam, quia
vti Barones, qui tàm illustrem dignitatem meri, &
mixti imperij tenent, iustum est, vt Vicaria, quæ
Vicaria Principis dicitur, de suis membris cogno-
scat, & non alij inferiores, *leg. si grauius, C. de di-
gnit. lib.* 10. comprobat *Frecc. tit. quis dic. Mar-
chio nu.* 9. ratio diuersitatis est; nàm primo casu,
cùm ciues dicantur in suis terris, ideò subijciun-
tur ordinario Iudici Prouinciali, secundo casu,
quia tùnc exteri reputantur extra locos suarum
Terrarum, licèt forum aduentitium sortiantur,
ratione delicti, vel contractus, tamen possunt ra-
tione priuilegij Baroniæ petere remissionem ad
Mag. Cur. & ità dissidentes opiniones conciliari,
& *Capyc.* decisio intelligenda esse mihi suadeo.

Finaliter articulum alium, quem perfunctoriè
super hac prag. in præc. tract. reliquimus, modo
congruum est, vt eum diffiniamus: Dicebam Ba-
ronem pro bonis feudalibus esse immunem ab
omni onere, tàm collectarum, quàm gabellarum,
& similium, *Capyc. in sua quest. verb. feudatario-
rum immunitas*, & extat *cap. Regni incip. Porre-
9 cta*; insurrexit (supposita dicta conclusione) dubiũ,
quid si Baro vendat fructus perceptos ex feudo
exteris, & Vniuersitas illius loci, vel Fiscus, seù
alius habeat priuilegium exigendi gabellam ab
ementibus in eo territorio, an Baro possit facere
immunes ementes ab eo victualia, seù animalia,
cœteraue, quæ ex feudo percipit, ita quod em-
ptores sint immunes ab onere soluendi exituram,
vel pedagium, quod solet ab alijs exigi. Adduxi
ibi aliquas auctoritates, sed in facti contingentia
multa hinc indè in Sac. Cons. fuerunt allegata; Pro
Barone adducebatur *cons. Pauli Staib.* 28. qui
fuit inter primarios Aduocatos, & pro eis consu-
luit, ex eo quod dicta immunitas est ex dicto *cap.*
porrecta, concessa rebus feudalibus, & non per-
10 sonæ, & quando immunitas est tributa rei, vel
loco, est realis, & ideò extenditur etiam ad Affi-
ctatores, & Colonos, vt latè per *Roland. à Valle
cons. 61. ex nu. 11. Menoch. de arb. Iud. casu 562.
num.* 20. addi potest etiam alia ratio, quod si con-
trarium supponatur, per indirectum immunitas
feudalis fraudaretur, quia ob hoc onus, Baro mi-
nori pretio emptoribus fructus feudi venderet,
ex regula, quod plus venditur res libera, quàm
11 onerata aliquo tributo, *l. si venditor in fine, ff. de
seru. export and. Bald. consil. 31. vol. 1. Socc. Sen.
cons. 297. lib. 2. Tiraq. de retr. conuen. in præfat.
num.* 22.

Negatiua tamen opinio est magis recepta, &
communis, quod facta venditione à persona
exempta à pedagijs, vectigalibus, alijsuè onerib.
siuè immunitas sit concessa fauore personæ, siuè
12 bonorum, emptores teneantur ad solutionem
pedagij, vel gabellæ, *Ias. cons. 20. nu. 7. lib. 1. Bur-
sat. cons. 42. num. 14. Archid. in cap. fin. de censib.
Thes. dec. 116. num. 6. Crass. de effect. cler. effect. 3.
à n. 87. Bertachin. de gabell. p. 7. q. 7* nam transla-
to dominio in alium, ea bona efficiuntur noui
Domini, *l. 1. §. cum veteres, ff. de acq. poss.* & muta-
tione personæ extinguitur priuilegium, *ad tex. in
13 l. Paulus per Procuratorem, ff. de acq. hered.* indè
conductor bonorum fiscalium non est pro fructi-
bus immunis à collectis, licèt fiscus, & eius bona
sint exempta ab omni onere, *l. licitatio, §. fiscus, ff.
14 de publ. & vectig. Boer. dec. 213. Mastril. decis.*
304. *Surd. cons. 444. lib. 3.* Nec obstat *cons. Staib.*
(nam vltrà quod cõtrarium decisum refert *Thes.
decis. 116.* & *Ann. sing. 99. Menoch. casu 180. nu.
8. Luc. de Pen. in l. fin. C. de quib. muner. vel præst.
lib.* 10.) loquitur enim ille in colono partitario, qui
15 partem fructuum habet loco operæ, laboris, &
sumptuum factorum in cultura agrorum, qui
propriè non dicuntur fructus, cùm fructus dican-
tur deductis sumptibus, *l. 1. C. de fruct. & lit. exp.*
vndè nimirùm si ipse etiam immunitate gaudeat,
sed emptor, qui collectis fructibus, separatis à so-
lo à Barone emit, collectas soluere debet, quia
non procedit eadem ratio in uno, quàm in alio,
imò etiam si fructus essent empti in herba ab illo,
qui immunis est, tenetur emptor collectam sol-
uere de tritico, uel ordeo exindè collecto, *Gut-
tier. de gabell. q. 44. nu. 8 cum seq.*

Indè cautelam excogitauerunt, quod Barones,
alijuè, qui de iure, uel ex priuilegio immunitatem
habent, extrahant bona extra districtum, ubi cir-
cumscripta est exactio, & posteà uendant, & ea
16 tradant emptoribus *Crass. dict. effect. 3. num. 91.
Ripa de peste tit. de remed. ad conser. vbert. num.*
125. & *Io. de Amic. cons.* 18. dicit, valere pactum
inter emptorem, & venditorem, vt res tradatur
libera extra locum, & sequuntur *Bursat. cons. 42.
Menoch. de arb. iud. casu 562. num.* 56. & latiùs
Borgn. dec. 44. lib. 1. non tamen puto, esse sine
scrupulo conscientiæ, cùm plus valeat, quod agi-
tur, quam quod simulatè concipitur, *C. plus val.
quod agit.* maximè cum sit in damnum tertij, &
fraudibus sit obuiandum, *l. in fundo, ff. de remed.
D. Valenz. cons. 33. ex num.* 31. & ita innuere vi-
detur *Gutierr. d. quæst. 44. num.* 12. & non negat
idem *Crass. ibidem num.* 60.

Limitatur conclusio prædicta in Fisco, qui si
expressè concedat immunitatem super bonis, in-
troi-

troitibus, & fructibus percipiendis ex arrendamẽtis, ea est seruanda, vt videmus practicari cum
18 fidatis Regiæ Dohanæ, qui pro animalibus, quæ fidant in pascuis, tenent priuilegium, vt sint immunia ab omni pedagio, vectigali, & onere, tàm pro animalibus in libro Dohanæ descriptis, quàm pro fœdibus, & fructibus, & hoc non patitur difficultatem, quia si ad Principem spectat tribuere immunitates alteri, tantò magis super suis, *l. 1. C. de immun. lib. 11.* sed si expressè non esset data hæc facultas, priuilegium immunitatis fisci non transiret in conductores, & cessionarios, *vt Mastrill. l. d. decis. 304.* cum coaceruatis.

ARGVMENTVM.

Princeps an Baroni concedere possit ius prohibendi in vassallos, nè victualia moliant, nisi in in suis molendinis, coquant in suis furnis, & sic in similibus.

Ius prohibendi an præscriptione quæri possit per Barones, & si fuerit quæsitum, an longa negligentia amictatur.

Furnos, molendina, & similia, vbi non est ius prohibendi, an vassalli publicè tenere possint, exigendo molituram, & an sit actus iurisdictionis.

SVMMARIVM.

1 *Libertas faciendi furnos, tapetos, & molendina, non potest à Barone restringi.*
2 *Clausula in inuestitura posita, cum furnis, molendinis, & cæteris, non importat specificam cõcessionem, vnde nil tribuit.*
3 *Princeps in præiudicium libertatis quicquam concedere debet.*
4 *Princeps dispensare non potest super iure quæsito, secus super iure quærendo.*
5 *Ius prohibendi, consuetudine, & præscriptione Barones quærere possunt.*
6 *Vassalli præscribere possunt contra priuilegium, vel ius prohibendi quæsitum per Baronem, per contrarios actus.*
7 *Libertas faciliùs quæritur de nouo, & ius quæsitum contra eam minori tempore præscribitur, quam seruitus.*
8 *Libertas per non vsum quæritur.*
9 *Facultatis, quæ sunt per contrarium actum præscribuntur.*
10 *Patientia sola sine contradictione sufficit in seruitutibus dissoluendis.*
11 *Molendina, & battinderia in aquis publicis Vassalli construere non possunt, & si ius prohibendi Baro non habeat.*
12 *Aqua publica in Regno sunt de domanio Baronum.*
13 *Aqua publica an vti possint Vassalli pro irrigãdis hortis remissiuè.*
14 *Molendina, & battinderia cum ministerio ventorum, uel aquarum priuatarum, & continuula absque Baronis licentia construi possunt.*
15 *Vassalli possunt tenere furnos, & tapetos, non solum pro vsu suo, sed pro vsu communi.*
16 *Molituram, seu fornaticum exigere non est iurisdictionis.*
17 *Baro an in suis furnis, seu molendinis solitam pensionem augere possit, distinguitur.*

CAPVT LXXXVI.

DIsponit hæc pragmatica; vt Barones liberè Vassallos permittant, in suis furnis panem coquere, in molendinis victualia molere, in tapetis eorum oliuas terere, & hostarias tenere; & nõ audiant prohibere, vt subditi non accedant, nisi in furnis, & molendinis Baronum, quia cuiquam nõ est arctanda libertas, nisi ipsi Domini priuilegio particulari, aut legitima
1 præscriptione ius prohibendi obtinuerint, quem textum plena manu, diuersis quæstionibus in præced. commentarijs exornaui; nunc aliqua omissa breuiter addam, quæ vtilia esse putaui.

Primò aduerte, quod ius resistit Baronibus prętendentibus habere ius prohibendi, nec obstat *tex. pragm.* quæ restringit regulam (nisi illi habeant priuilegium in contrarium nàm etiam si inuestitura facta esset, cum solita clausula apponi,
2 cum furnis, molendinis, & cæteris, hæc non dicitur specialis concessio, *Bald. consil. 410. volum. 5. Gramat. consil. 13. Vrsil. decis. 388.* & declarat sequens pragm. 15. Imò etiam si in specie in corpore concessionis esset tributum hoc priuilegium, considerandum est, quod aut subditi habuerunt furnos, molendina, battinderia, & similia ante cõcessionem, & iuri quæsito non censetur Principẽ
3 voluisse præiudicare, cùm de potestate ordinaria neque possit, *l. 2. §. si quis à Principe, ff. ne quid in loco publ. DD. in l. item verberatũ ff. de rei vend. Petra de potest. Princ. cap. 7.* aut Vassalli non, habent constructa molendina, furnos, & cætera, &
4 tunc super iure quærendo, & non dùm, rebus in esse producti. Princeps disponere poterit, *Gabr. Roman. concl. 1. titul. de iure quæs. non toll.* cum ab eo coaceruatis, & sic intelligas procedere hunc textum, in eo quod dicit, priuilegio ius prohibendi contra Vassallos concedi posse.

Consuetudine verò, & immemorabili præscriptione Barones tale ius quærere poterint, quia Vassallorum patientia, & consensus præiudicat, itaquod quis seruituti subijci poterit, vti de anga-
5 rijs, & per angarijs dixi in *prac. tract. prag. 16. Capyc. decis. 118. Auend. cap. 4. ex nu. 23. par. 2. de exeq. mand.* Quando autem Baro in istis iuribus negatiuia possessionem, vel quasi dicatur eam cõsequi, & incipiat possessio; intricata est quæstio, sed accuratè eam explicaui supra cap. 5. & cap. sequenti declaraui, quando dicuntur actus gesti iure facultatis; vel iure proprio, vt censeatur inductum, & quæsitum Baroni ius prohibendi, si Vassalli semper ad molendina, & furnos illius soliti fuerint accedere.

Suppositis enim terminis habilibus quod Baro priuilegio, vel legitima præscriptione quæsierit ius prohibendi, fuit valdè hæsitatum, an si tacuerit, & permiserit, vassallos facere molendina, furnos, hostarias, & similia, & Vassalli longissimo tẽ-
6 pore, patiente, ac sciente Barone, eorum libertatẽ à iure sibi concessam exercuerint, possint postea

à Barone prohiberi, vel ipsi tueri se valeant exceptione præscriptionis, quod à nexu obligationis soluti fuerint. Et magis recepta est opinio, fauore libertatis patientiam, & scientiam cum vsu contrario efficacem esse, vt Baro ampliùs suo iure vti non possit, nam licèt in acquirenda seruitute strictè de iure procedi debeat, & sic facienda interpretatio, tamen in ea dissoluenda largissima extensio
7 est facienda, *Facchin. lib. 8. contr. cap. 22. Gomes. var. resolut. tit. de seruit. cap. 15.* & ibi *Add. Mascar. de probat. conclus.* 1215. & in indiuido ita iudicatum refert *Cancer. lib. 3. var. resol. capit. 4. num* 157.

Ex qua resolutione etiam infertur, quod si Baro consequutus fuerit ius collectandi, vel exigendi à Vassallis, vel territorijs eorum; si tempore suo, actione sibi spectante non fuerit usus, & longissi-
8 mum tempus fuerit decursum, quod vassalli detinendo id, quod Baroni præstare debuissent, in possessione libertatis se posuerunt, *Castr. in § hec autē iura ff. de seru. vrb. præd. Natta cons.* 86. Nec respondeas, in facultate Baronis fuisse prohibere, & suam clementiam sibi obesse non debere, cùm ea quæ facultatis sint; nullo tempore præscribantur, *l. viam publicam ff. de via publ.* Nàm prædicta regula vera est, quando stat in simplicibus, sed dato contrario vsu Vassallorum, faciendo molendina, hostarias, & cætera supramentionata, isti actus
9 sunt possessiui, & fauore libertatis dant possessionem, & exindè præscriptionem, *Peregr. de iure fisci tit. de præscrit. in fine*, & latiùs dixi in simili supra *cap. 6. à nu.* 11. Nec isto casu est necesse; vt Baro vsum interdicat, ita quod ex eo tempore si Vassalli non cessauerint, tunc in possessione positi intelligantur, & *DD. in l. 1. & 2. C. de seruit. Alex. cons.* 136. *vol. 2.* nàm procedit hoc in seruitutibus acquirendis, non indissoluendis, cùm pro libertate sola patientia præiudicet, *Fontan. de pact. nuptial. claus. 4. glos. 17. par. 1. ex nu.* 75.

Vlterius quæritur, si Vassalli sint in libertate, &
10 Baro non habeat ius prohibendi, vt illi non possint construere furnos, bactinderia; & molendina, an ratione vsus aquæ possit illis interdici tale ministerium, *Peguer. decis.* 213. ex professo discurrit
11 hunc articulum, & firmat licitum esse subditis construere in aquis omne ministerium, quia vsus aquæ est communis, & publicus; Hæc æquidem decisio tanti viri posset multos decipere, ideò aduertendum duxi, eam procedere attento iure communi, sed in Regno, quia aquæ publicæ sunt
12 de demanio Baronum, ex inueterata, & communi consuetudine, *Luc. de Pen. in l. vsu aqua C. de aquæductu lib.* 12. & dixi in *prac. tract. prag.* 8. *par.* 2 *ex num.* 16. & *supra cap.* 46. ideò Vassalli nullo modo facere poterint molendina, nec bactinde-
13 ria, aliaque ministeria in aquis publicis est dicendum. Indè in Sac. Conc. fuit dubitatum, si vassalli, absque licentia Baronis aqua publica vti possint pro irrigandis hortis, vide *Ann. alleg.* 68. *Franch. decis.* 183. molendina verò cum ministerio uentorum, aut vsu aquarum priuatarum, cum ingenio
14 eam hau riendo, & sic centumula possunt sine Baronum licentia ea construi, *Capyc. in inuest. feud. vers. & cum molendinis.*

Insuper cadit dubitandum, an licitum sit Vassallis, qui libertatem habent construendi molendina, furnos, tapetos, posse ea tenere, non solùm
15 pro eorum vsu, sed pro omnibus, exigendo molituram, seu fornaticum, *Cassan. in consuetud. Burg. rubr.* 13. §. 9. *num.* 2. ait, hoc esse quodam ius publicum sapiens quandam iurisdictionē, quæ subditis competere non potest, sed solùm Baronibus, qui quando habent ius prohibendi possunt hanc publicam exactionem facere. Quæ quidem opi-
16 nio duta mihi visa fuit, cùm ius molendi sit facultatis, & sic solutio molituræ, quæ accedit iuri voluntario molendi, vnde cum non detur coactio ex parte subiecti, nec obiecti, dici non potest, esse ius quæsitum tenenti molendina, seu furnos faciendi talem exactionem à volentibus, & hanc posteriorem opinionem de iure, & usu approbatā uideo, & sic in indiuiduo *Cassan. sententiam improbat Aym. Publicus in consuet. Aluer. tit.* 17. *ar.* 9. *circa fin.* tantò magis quod ratione expensarum, & laboris talis exactio uidetur fieri in recompensam

Conferunt adducta per *D. Rou. super hac prag. ex num.* 3. ubi an Baro possit alterare ius molituræ, uel fornatici ultra solitum, & dicit in factu contingentia, *Præs. de Franch.* noluisse prouidere ad in-
17 stantiam Vassallorum, qui grauabantur de hac innouatione, ut obseruaretur solitum, quia Baro ille non habebat ius prohibendi, undè erat in facultate ius molendi, & accedendi ad furnos, seu molendina ipsius Baronis, sed si haberet ius prohibendi, tunc coacta esset exactio, cùm aliò uassalli ire non ualeant, & proindè in illorum præiudicium, tunc molituram augere non posset, ut doctè suo more ibi considerat.

ARGVMENTVM

Venatio, vel piscatio an, & quando per Principem, uel Barones prohiberi possit.

Columbas syluestres, aliasque feras reclusas, an medijs herbarum, uel alio artificio, quis de alterius loco ad alium trahere ualeat.

Baro an exteros prohibere possit, ne ualeant uenari, aucupari, & piscari in ipsius districtu.

SVMMARIVM.

1 *Piscatio, venatio, & aucupatio, sunt de iure gentium, unde prohiberi non possunt.*
2 *Princeps quando possit dispensare super iure gentium notabiliter distinguitur.*
3 *Ius prohibendi venationem in aliquo loco, præscriptione queri potest.*
4 *Barones possunt prohibere modum indiscretum venandi tempore magna niuis.*
5 *Bannum prohibitorium piscationis, & venationis, quando animalia sunt pregnantia substinetur.*
6 *Venationes cum scolpis quando prohiberi possit, & sic cum sagittis, & laqueis.*
7 *Venatio leporum cum retijs prohiberi potest, vt nobiles eam exercere possint cum canibus.*
8 *Publica vtilitas, illicitum facit licitum.*
9 *Venationem in suis defensis, quis prohibere potest.*

10 Ani-

10 *Animalia allectare, vt exeant extra defensam, vt venentur, non est permissum.*
11 *Quod vna via prohibetur, ex alia non debet admitti.*
12 *Columbas trahere à columbarijs, mediantibus herbis odoriferis non licet.*
13 *Venans in locis reclusis, furti pœna tenetur.*
14 *Columbæ siluestres, inter animalia mansueta reputantur.*
15 *Falconem capiens cum funiculis, & non denuncians punitur.*
16 *Baro in suo districtu potest prohibere exteros venari, & num. 20.*
17 *Animalia capta in alieno territorio efficiuntur capientium.*
18 *Ingressus in alienum territorium prohiberi potest, & contrauenienss iniuriarum actione tenetur.*
19 *Prohibito antecedenti, potest prohiberi consequens.*
20 *Territoria sunt distincta, & ideò quilibet Baro potest exteris prohibere, ne comoditatibus sui territorij vtantur.*

CAPVT LXXXVII.

EX eadem ratione, qua fundauimus in præc. cap. non licere Baronibus prohibere Vassallis, ne fiant molendina, furnos, bactinderia, & cætera, quia naturalis libertas nó est restringenda, infertur idem ius esse obseruandum in venatione, aucupatione, & piscatione, nam iure gentium introducta hæc fuerunt, *l. 1. cum seq. ff. de acq. rer. dom.* & ideò nullo iure prohiberi
1 possunt: *Gramat. decis. 67.* & latiùs *Molin. de iust. & iure quæst. 47.* & nos hoc loco in præc. tractat. multa ad exornationem huius conclusionis diximus.

Hanc enim receptam sententiam multis modis notabiliter limitabimus Primo fallit in Principe, qui in aliquibus locis venationem prohibere potest, & quamuis de iure videatur obstare, ipsum non posse dispensare super ijs, quæ iuris naturalis,
2 vel gentium sunt, *vt Felyn. in cap. Quæ in Ecclesiarum, de constit. & Gram. loco citato nu. 11.* Attamen, quia ius gentium non præcipit venari, sed facit eam esse licitam, & permittit, vnde permissum à iure naturali, aut gentium potest à Principe, ex aliqua causa restringi *cap. cum venatoribus 85. dist. Caiet. in opusc. 27. cap. 12. Siluestr. in summa verbo venatio Guttier. lib. 2. cap. 28. canon. quæst.* Indè est, quod etiam consuetudine quæri potest
3 restrictio prohibendi venationem, aucupationem, & piscationem, in aliquibus partibus, *l. quisquã, ff. de diuers. & tempor. præsc. §. flumina instit. de rer. diuis.*

Secundo limito, quod etiam inferiores à Principe modum venationis, & piscationis prohibere possunt, ad hoc vt Populi ijs bene vtantur, & non
4 abutantur. Tempore enim magnæ niuis facillimè venationes leporum, aucupationes perdicum, & aliorum volatilium deuastari, & destrui solent, quia non possunt dicta animalia fugere, & se defendere, & tunc pro bono publico, ne fiat magna clades, licita est prohibitio, *Rebuff. in l. vnica, C. de venat. ferar. lib. 11. Molin. de iust. & iure q. 43. tom. 1.* Similiter prohiberi potest piscatio certis temporibus, quando pisces sunt prægnantes, vel
5 ne fiant piscationes cum herbis, & taxis, ex quibus omnes pisces illius fluminis moriantur, *Cepoll. de seruit. tit. de venat. nu 22.* Item prohiberi potest venatio, ne fiat cum instrumentis, quæ possent nocere Hominibus, si fiat cum sclopis, vel sagittis in locis vbi solent gẽtes practicare, *Franch. dec. 158.* Inhiberi etiam potest ne in montibus vtantur cum
6 inuentione, faciendo fossata, seu foueas coopertas frondibus, cum laqueis, in quas incidere solent nó solum feræ Siluestres, sed mansuetæ, vt in facto obseruauimus in Prouincia Calabriæ, *sic Luc. de Penan in l. 2. C. de pasc. publ. lib. 10. Gui d. Pap. decis. 218.* Item prohiberi potest, quod non capiantur lepores, perdices, & similes ad retia, vt Nobiles
7 habeant exercitium venandi cum auibus, & Canibus, *Andr. in §. nemo retia, nu. 31. de pac. ten. & eius viol.*

Et in summa ex omni causa, quæ publicam vtilitatem respicit, & non priuatum comodum, banna prohibitoria, & restrictoria libertatis venationis, & piscationis, iusta, & legitima sunt, & pœna cominata contra non obseruantes exigi pote-
8 rit, nàm publica vtilitas illicitum facit licitum, *Bal. in rubr. C. qui bon. ced. poss. Vin. dec. 323. Vasq. contr. ill. cap. 6.*

Tertiò, Barones, & priuatæ personæ prohibere poterint, nè quis venetur in eius defensis appatronatis, & forestis reseruatis, *l. 3. §. 1. ff. de acq. rer. do-*
9 *min. l. Diuus ff. de seru. rust. præd. Campan. in cap. Regni incip. Magistri forestarum.* Fortiùs sustinetur de iure prohibitio, nè extra forestam personæ possint allectare feras, vt exeant, simulando voces
10 capriorum, leporum, & aliorum, & ego vidi cum certis instrumentis, tempore quo solent dicta animalia grauidari, voces simulari, & statim fœminæ currunt ad locum, vbi tales voces emittuntur, & cum sclopis, & sagittis infinita animalia occiduntur. Hæc itaque fraus potest inhiberi, nàm quod vna via non permittitur, ex alia non debet licere
11 *c. cum quid. de reg. iur. in 6.* & ita probat *tex. in l. 2. §. idem ait si odore ff. ne quid in loco publ & in l. sicut §. ait si & §. si ff. si seru. vind. Cappell. Thol. decis. 348.* indè cuiquam non licet in sua colũ-
12 baria ponere cimina, & alia odorifera, quæ trahunt columbas ex alijs columbarijs, quia est fraus *Cepol. de seru. tit. de columbarijs, & tit. de fumo.* Eadem limitatio adaptatur, ut licita sit prohibitio nè venari, & aucupari possit in locis priuatis, in quibus Dominus reclusit feras, & suum locum muris, vel sæpibus clausit, nàm ea animalia dicuntur appatronata, & in fructu Domini, & non solũ prohibitio à Superiore indici, & impetrari poterit pœnalis, sed ea circumscripta, accipiens, & tenans furti pœna puniri poterit. *arg. ex l. venationum ff.*
13 *de vsur. cap. 1. §. piscationum reditus, tit. quæ sint regal. §. feræ inst. de rer. diuis. & per pragm. 1.* de Aucupibus est imposita pœna triremium. Indè in columbarijs non licet uenari, & columbas occidere, *glos. in l. vsufructuarium. ff. de vsufr. Gui d. Pap. decis. 218.* nàm licèt uadant, & redeant ad li-
14 bitum, undè natura fera est, nec potest dici ea esse reclusas, dùm tamen habent continuum reditum ad columbarias, inter animalia mansueta reputantur, proùt alia animalia, ut sunt falcones,

ſpiouetij, & alij, donec animalia iſta ſunt cum ſi-
gnis campanellarum, ſeù funiculis, quamtùs volét
per campaneam, illos occidens, ſeuerè puniri po-
teſt, *leg.1.§.in beſtijs, ff.ſi quadrup.paup.feciſ.dic.*
gloſ.in §.1.inſt.eod.tit.& Bart.tract.de falcone,
qui ait, quod ſi aliquis ceperit aliquem ex dictis
15 auibus cum ſignis, & Curiæ non denunciauerit,
vel non cuſtodierit, vltra intereſſe puniri poterit,
& ſequitur *Lopez in ordin.Hiſp.lib.6.& 7.tit.13.*
re compil.

Inſupèr ſatis controuerſum fuit in Regia Au-
dientia Calabriæ Citrà, inter Marchionem Vallis,
vtilem Dominum Terræ Rendæ, cuius territoriũ
eſt in confinibus Ciuitatis Coſentiæ, vbi ciues
quotidiè accedebant ad venandum lepores, &
alia animalia ſilueſtra, & aucupandum volatilia
in campis, & ſiluis diſtrictus dictæ Terræ Rendæ,
quod egrèferens, tàm Marchio, quam Vniuerſitas
comparuerunt in Reg.Aud. petendo emanari bã-
num, vt nullus exter ſub pęna accedere audeat ad
venandum, piſcandum, & aucupandum in eo ter-
16 ritorio, abſque expreſſa licentia ipſius Marchio-
nis, & fuit conceſſa manatio dicti banni, quo pro-
mulgato in Ciuitate Coſentiæ comparuerunt Co-
ſentini, petendo illud reuocari, quia venatio eſt de
iure gentium publica, & communis, non circum-
ſcripta loco, vndè omnia animalia, quæ in Cœlo,
mare, & terra ſunt, vnicuique capere licet, & ſua
facere, vt ait *tex.in l.fin.§.1.ff.de acq.rer.domin.* &
ſubſequitur *l.3.eod.tit.* vbi habetur, nil intereſſe,
quod feræ, beſtiæ, & volucres in ſuo fundo quis
17 capiat, vel in alieno, quia vtroque caſu efficiuntur
capientium, etiam ſi per Dominum territorij fue-
rit prohibitus ingreſſus, vt *glo.* ibi, & meliùs *in leg.*
Diuus, ff.de ſeruit.ruſt.pred. Ex quibus colligeba-
tur, non attendendum eſſe dominium territorij, &
iuriſdictionem ſuper illo, ſed ſufficere, vt capian-
tur ea, quæ ſunt omnium communia, & in nullius
bonis.

Sed ex parte Marchionis replicatum fuit, du-
plici via oppoſitionem ex aduerſo, factam reſol-
uendo, Et primo, quod licèt venatio ſit commu-
nis, & iuris gentium, negari tamen non poteſt,
quod de iure ingreſſus in alienum territoriũ pro-
hiberi poteſt, & reſiſtenti accuſatio iniuriarum
fieri, *text.in l.iniuriarum, § ſi quem tamen, ff.de*
18 *iniur.* dum ergò quis de iure prohiberi poteſt in
alienum territorium, & iuriſdictionem introire,
in conſequentiam prohiberi poterit piſcari, & ve-
nari, quia prohibito antecedenti, prohibetur &
conſequens, *l.oratio, ff.de ſponſal. l.ad rem mobi-*
19 *lem, ff.de Procur.* & ſic quamuis venatio ſit publi-
ca, cùm introitus in alienum agrum poſſit ſub pę-
na prohiberi, ergò bannum ſuſtinetur, & confir-
mari debet. Secundo dicebatur, oppoſitionem ex
aduerſo proceſſiſſe de iure comuni, quando do-
minia non erant diſtincta, & terminata per inue-
ſtituras, & infeudationes, ſed poſtquam diſtrictus
in vnaquaque Ciuitate, & terra fuit deſtinatus,
20 ſeruata forma Inueſtituræ, vel Conſuetudinis, nõ
licet exteris non habitantibus in loco habere ali-
quam facultatem exercendi actus venationis, &
ſimilium, quia cenſentur deſtinati fines pro viue-
re, & commoditate illorum, qui ſunt in illo teni-
mento, ex originaria doctrina *Bal. in l. ſi quis non*
dicam rapere col.3.C.de ſacroſ.Eccleſ.Capol.de
ſeruit.tit.de venatione, ad inſtar illius, quod di-
ſpoſitum fuit de iure in fundis priuatorum, vt ſu-
prà dixi ex *d.l.3.ff.de acquir.rer.dom.* & idem ius
procedit de toto quoad totum, quod de parte
quoad partem, *l.quæ de tota, ff.de rei ven.* ſic in
terminis *Bar.in l.venationem, ff.de vſu. Molin.de*
iuſt.& iure q.45. Franc.Marc.dec.74.lib.1. Theſ.
q.22.lib.2. Guid.Pap.deciſ.218. Ex quibus me re-
ferente bannum fuit confirmatum, & cùm fuiſſet
appellatum ad S.C. audiui, poſteà fuiſſe confirma-
tam noſtram ſententiam.

ARGVMENTVM.

Banna Proregum an functo officio expirent, maximè ſi adſit clauſula (omni tempore valitura.)

Banna quando ſubſiſtant, & quæ pœna imponi poſſit.

Citati pro cauſa criminali, ſi erunt vltra decem, quando per Procuratorem comparere poſſint, & quid ſi diuiſim fuerint citati.

SVMMARIVM.

1 *Banna inſerta in volumine pragmaticarum, an ſint perpetua, diſtinguitur.*

2 *Banna facta a Legatis à latere ſemper ſunt obſeruanda.*

3 *Banni natura eſt, vt ſit temporaneum.*

4 *Pragmatica cum Conſilio ſunt perpetuæ.*

5 *Nomina diuerſa, diuerſos debent habere effectus.*

6 *Clauſula poſita in bannis, vt omni tempore ſint valitura, an ſint perpetua, diſtinguitur.*

7 *Verba quando in vna diſpoſitione ſuſtineri non poſſunt, tranſeunt in aliam.*

8 *Verba improprientur, ne pereat diſpoſitum.*

9 *Verbum perpetuum poteſt eſſe ad tempus ſecundum diſpoſitionem, cui attribuitur.*

10 *Prorex non poteſt promulgare pragmaticas, & Conſtitutiones abſque Collaterali Conſilio.*

11 *Banna facta cum Conſilio, quæ habent cauſam ſucceſſiuam ſunt perpetua.*

12 *Banna aut ſunt ſecundum ius, vel præter, aut contra, vel in fraudem iuris.*

13 *Pœna an poſſit per bannum alterari vltra aliam à iure, vel ſtatuto impoſitam.*

14 *Inferior non poteſt legem Superiori imponere.*

15 *Pœnas corporales inferiores Iudices imponere non poſſunt.*

16 *Pœna pecuniaria imponenda per inferiores, excedere non poteſt ſex vncias.*

17 *Pœna ſecundum loci Conſuetudinem moderari debet.*

18 *Banna in fraudem iuris ſunt nulla.*

19 *Citati pro cauſa criminali, vltra numerum decem, pro vna met cauſa, poſſunt comparere per procuratorem.*

20 *Citatio ſi in fraudem fiat diuiſim, an ſubſiſtat in cauſis non capitalibus.*

21 *Deciſio S.C. adducitur, vt per Procuratorem poſſit comparere.*

CA-

CAPVT LXXXVIII.

BAnnorum materiam accuratè in præc. tract.
explicaui, & cum distinctione omnes ar-
ticulos amplexus fui, Primo videndo, qui
ea promulgandi facultatem habeant, &
quanto tempore durent; Secundò, quando de iure
subsistant, & quæ pœnæ imponi possint, vt licito
iure exequi possint, & adeò enixè negotium hoc
fuit declaratum, quod nil superaddi potest, vt re-
fert *Cancer. lib. 3. cap. 13. nu. 374. & Giurba cons.
12.* qui hunc locum allegant super hac materia
bannorum.

Id quod modo addendum duxi, cùm pluriès in
Tribunalibus fuerit dubitatum, est, an banna
Proregis finito eius officio expirent, vel finita
causa motiua illius banni: In volumine enim
Pragmaticarum infinita banna diuersorum Pro-
1 regum inserta reperiuntur, & proindè in facti cō-
tingentia fuit disceptatum, si banna situata in tit.
de exulibus circa extirpationem bannitorum, vt
vnus occidendo alterum indultari possit, & quod
inquisiti, & cōtumaces de recaptu ipso iure absq;
alia declaratione foriudicati intelligantur, an ea
obseruari debeant, & videtur dicendum, disposi-
ta à Prorege, qui maximam habet potestatem
semper obseruanda esse, *l. apertissimi, C. de iudic.
Carau. pragm. 1. num. 8. tit. ad Macedon. Vasq.
contr. illustr. 50. num. 11.* & sic in bannis factis à
2 Legatis à latere, Doct. tenuere *in cap. fin. de officio
ordin. Mastril. de Magistr. lib. 5. cap. 6. nu. 48.*

Contrariam opinionem esse veriorem alij di-
xerunt, quod banna licet sint Proregum, durante
officio vigorem habeant, & eo finito expirent,
cap. plerumque, vbi omnes *de rescrip. Doct. in §. 1.
instit. de perpet. & temp. act. Afflict. dec. 388. Ca-
still. decis. 113. num. 3.* Ea enim est natura banni,
& ita de iure concedentis voluntas præsumitur,
3 vt durante sua iurisdictione obseruari debeant.

Nec obstant in contrarium adducta, quia lo-
quuntur Doct. allegati, de statutis, ordinationi-
bus, seù pragmaticis cum consilio Procerum ce-
lebratis, sed quando banna promulgantur sub ti-
tulo, & nomine banni, præsumptio vt dixi, est,
quod fiunt non animo perpetuo manendi, quia si
4 aliud Prorex sentiret, ordinasset per viam prag-
maticarum, quæ sunt perpetuæ, dùm causa cogni-
ta promulgentur cum voto Regentium, *cap. fin.
de officio deleg. Castill. loco allegato;* Nomen enim
rei, essentiam denotat, & diuersa nomina pariunt
5 diuersos effectus, vt ait *tex. in l. si idem, C. de co-
dicillis,* & propterea hæsitandum non est, ea fini-
to officio expirare.

Sed quid si bannum dicat, omni futuro tem-
pore valiturum, quam clausulam in multis ban-
6 nis insertam reperies, an ob hanc qualitatem, ea
perpetua esse debeant. Videtur dicendum, quod
sic, nàm verba, quando in sui natura, dispositionē
substinere non possunt, transeunt in aliam, in qua
7 adaptantur verba, *arg. ex leg. vbi ita, ff. de donat.
cau. mor.* vbi habetur, quod donatio causa mortis,
cuius natura est, vt ad libitum reuocari possit,
vulgatis terminis, si ea fiat cum qualitate, vt reuo-
cari non possit, licèt donetur causa mortis, verba
adiuncta (nè possit reuocari) transfundunt dona-
tionem, vt inter viuos dicatur, latè *Menoch. de
præsumpt. lib. 3. cap. 35. Boer. decis. 353. & 135.
Duen. reg. 217. Barbos. in l. quæ dotis num. 114. ff.
sol. matr. Molina de contract. disp. 287.* & *Gra-
tian. discept. 216. & 443.* qui multa correlaria ad-
8 ducunt, qualitèr ob qualitates verborum adiun-
ctas, nomen contractus impropriatur; Cumque
verbum appositum in banno dicat, vt omni per-
petuo tempore in futurum valere debeat, ergò
cùm perpetuam debeant habere obseruantiam
dicta verba, sine perfinitione, *l. seruitutes, ff. de
seruitut. l. falso, C. de rescrip. Alex. cons. 60. 1. vol.
Put. decis. 115.* bannum transit in Pragmaticam,
& Constitutionem, quæ vt supra dixi, perpetuam
habent stabilitatem.

Diuersam tamen sententiam alij firmarunt,
clausulam prædictam, vt perpetuò bannum de-
beat obseruari, esse intelligendam, & restringen-
dam secundum naturam actus, cui adijcitur, & ab
eo regulari, vnde verbum perpetuum, adiectum
9 dispositioni, quæ habet circumscriptam suam na-
turam temporaneam, interpetratur per illud tem-
pus, *Decia. cons. 13. num. 53. vol. 2. & cons. 52. vol.
1. Alber. in suo dictionario verbo perpetuum, Bal.
cons. 372. vol. 4. Bertazz. de clausul. cap. 42. glos. 5. n.
1.* verbum enim generale, non tollit regularem
præscriptionem, *l. minor, § statuliberum, ff. de mi-
nor. & l. prætor ait, § hoc interdictum, ff. de noui
oper. nunc.* Quapropter concludendum est, quod
bannum licèt emanatum cum adiectione perpe-
tuæ validitatis, de iure interpetratur, durante offi-
cio Proregis, & non vltrà: Nec subsistit illatio ex
aduerso, quod ista verba cùm sustineri non pos-
sint super banno, transeant in aliam Constitutio-
nem, quia non possunt habere transitum, cùm
10 Prorex solus absque Concilio non possit facere
Pragmaticas, & alias perpetuas sanctiones, sic
Muta super pragm. Sicil. tit. 42. num. 20. Hæc n.
est differentia inter Bannum, & Pragmaticam,
quia bannum est temporale, pragmatica cum
Concilio Procerum est perpetua, *l. iubemus, C. de
nauibus non excus. lib. 11. & l. lege pragmatica, C.
de domest. & protect. lib. 12.* vbi *Doct. Mastrill. de
Magistr. lib. 5. cap. 12 num. 3. tom. 2.* Vndè conci-
liando dicas, banna, aut Prorex ipse solus pro-
mulgare facit, & suo officio durant, aut fiunt cum
Consilio Collaterali, tùnc aut causa, ex qua mo-
11 uetur est perpetua, habens causam successiuam,
& ea semper durant, quia Consilium cum Prore-
ge vnitum semper extat, vt *Giurba d. consil. 12:*
Aut causa est temporanea, & momentanea, &
tunc cessante causa cessat bannum, etiam cum
Consilio gestum.

Banna ergò in volumine pragmaticarum in-
serta, aut habent causam perpetuam, & sunt pro-
mulgata cum voto Procerum, & ea pro lege ob-
seruabis, Cœtera si erunt emanata à Prorege, &
alterant ius, expirant officio functo, si non sint re-
nouata. Imò in Regno Siciliæ etiam durante
officio vltra annum, banna censentur expirata, ex
cap. Regni Ioan. 59. ideò singulis annis renouan-
tur, vt *Giurba d. cons. num. 23.*

Secundò est videndum, quando banna subsi-
stant, & quæ pœnæ licito iure imponi possint:
Dixi in præc. tract. quod aut ea sunt secundum
12 ius, vel præter, aut contra, vel in fraudem iuris.
Quæ sunt conformia iuris dispositioni, legis au-
cto-

ctoritatem tenent, verum si lex stat in meris ter-
minis prohibitorijs potest adiungi pœna banno,
13 *Menoch.de arbit.Iud.casu* 398.*nu*.46. *Auend.de*
*exeq.mand.cap.*16.*nu.*11.*par.*2. *Guid. Pap.decis.*
206.Idemque obseruari poterit, si banna erint
præter ius,nàm ex causa publicæ vtilitatis, & ho-
nestatis,cum pœna promulgari possunt. Tertio
casu,si erunt contra ius, inferiores ea promulgare
14 non possunt,*cap.cum inferior de maior, & obed.*
neque pœnam à lege impositā alterare poterint:
Solus enim Princeps abrogare,& alterare pœnas,
ac leges,facultatem habet *Affl.in praelud.Const.q.*
3.Inde monendos duxi Iudices, vt pœnas corpo-
15 tales nunquàm imponant, cùm ad solum Princi-
pem spectet; pœnas tantùm pecuniarias imponе-
re poterint, vt non ecedant sex auri vncias, dicit
*tex.in l.eos,C.de modo mult.Cagnol.in l.*1.*nu.*14.
16 *ff.si quis ius dic. Alciat.in l.fraus,§.inter multas,*
vers.ex arbitrio,ff de verb.signif. quæ pœnæ mo-
derari etiam debent secundum consuetudinem,
*l.*1.*ff.ad turpill.* nàm etiam in pœnis exequendis
17 consuetudo est attendenda *glos. in l.hodie, ff.de*
*pœn.Farin.quaest.*95.*Lanar.cons.*98.

Banna etiam si erunt in fraudem iuris, sunt nul-
18 la *l.non dubium, C.de legib.* quia fraus legi fieri
non potest, *l.iurisgentium,§.prætor ait, ff.de pact.*
*l.fin.C.si mancip.ita ven. de Pont. consil.*103.*vol.*
2.*Inde in prac.tract.nu.*66.dixi(*& nunc addo dec.*
Sac.Conc.quam postea vidi) quod quando vltra
decem aliqui commiserint delictum, si erunt si-
19 mul citati,poterint comparere per procuratorem,
si delictum non sit capitale, sic extat Constinit.
Regni, Generalia iura. In fraudem ergo istius di-
spositionis non poterit Iudex citare personas sub
numero trium,vel quatuor personarum, faciendo
20 plures distinctas citationes ad informādum, quia
est facere fraudem legi,quod non licet, *l.non du-*
bium,C.de legibus;sic Campan.in Cap.Regni 11.
*incipien.*item statuimus, & in alio *Cap.incipien.*
*studio,nu.*6. Sed dùm hæc in practica vellem op-
ponere pro Vniuersitate Sancti Blasij, cuius Ciues
erant inquisiti deturbatione possessionis, & erant
singuli citati, cùm ex processu constabat omnes
simul deliquisse,dicebam, citationem esse factam
in fraudem,& stante mandato, non poterat pro-
cedi ad contumacias: Fiscus oppugnabat, & ap-
pellauimus ad Sac. Consilium, vbi adduximus
exemplum, ità alias fuisse decisum pro Vniuersi-
tate Boualinæ Prouinciæ Calabriæ Vltra, cum
21 Vniuersitate del Bianco, *Acta Izzo.vol.*3.pro-
cessuum,vbi omnes fuerunt per procuratorem de-
fensi,& contestatio litis commissa fuit in partibus,
& fuerunt transacti, sed causa non erat capitalis,
nàm tali casu putarem, prædictam obseruationem
non esse admictendam Hæcque addere volui, re-
liqua plenè habes in præcit. tract. super hac prag-
matica.

ARGVMENTVM.

Angariæ, & perangariæ, quid impor-
tent, & an Princeps iure eas indicere pos-
sit.

Princeps an Vniuersitates cogere possit, ad
assignandum tot milites, vt illis vti possit
in bello intra, & extra Regnum, perbellè
discutitur.

SVMMARIVM.

1 *ANgaria est onus personale, quod subditi tenentur Baroni præstare, illorum expensis.*
2 *Perangaria est onus exoluendum proprijs expensis subditorum.*
3 *Angaria, & perangaria ius soli Principi competit.*
3 *Coloni ascriptitij, de iure communi erant angarij.*
5 *Princeps an possit cogere Vniuersitates ad assignandum tot milites, ut iis in bellis vti possit.*
6 L.quicunque C. de cohortal. vti notabilis expenditur.
7 *Princeps nouas angarias indicere non potest.*
8 *Princeps dispensare non potest super libertate personarum.*
9 *Persona cunctis omnibus sunt digniores.*
10 *Præstatio seruitij militaris, non est angaria,sed munus.*
11 *Angaria est onus sordidum.*
12 *Princeps ex causa publicæ vtilitatis, & necessitatis, potest dispensare super ius naturale,& gentium.*
13 *Cohortes militum,*del Battaglione, *qua ratione fuerunt introductæ.*
14 *Princeps potest conuocare omnes gentes imminente necessitate hostium ad arma suscipienda.*
15 *Membra tenentur defendere caput.*
16 *Pro patria pugnare debeamus.*
17 *Milites sumptu Principis militare debent.*
18 *Omnis labor,mercedem recipere debet.*
19 *Angarij subditi, non tenentur seruitium præstare extra feudum.*
20 *Subditi tenentur militare extra Regnum, si de inuasione Regni dubitetur,& non aliàs.*
21 *Vassalli angarij, tenentur hospitari Dominum.*
22 *Vassalli angarij,sua seruitia prætermittere sunt obligati,vt vacent illis sui Baronis.*
23 *Ius prohibendi censetur habere Barones in omnibus,quando vassalli sunt angarij.*
24 *Angarij subditi, possunt cogi ad custodiendum Castrum Baronis eorum expensis.*

CAPVT LXXXIX.

PRagmatica hæc decimasexta continuat eādem materiam cum præcedenti,ibi fuit ordinatum super libertate bonorum, nè Barones impediant vassallos construere volentes molendina, furnos,tapetos, hostarias,& similia: Modò huius sanctionis textus, super libertate personarum conseruanda disponit,vt Barones non audeant,angarias,vel perangarias, ac noua seruitia subditis imponere, & in præcedenti libro latè tractaui, quæ seruitia de natura feudi Baroni sint debita, & quæ de iure contra libertatem iniusta sint. Nunc aliquas quæstiones ad prædicta pertinentes subnectam, & primò curiosam con-

trouerſiam explicabimus, An Princeps poſſit par-
ticulari,& expreſſo priuilegio , angarias ſubditis
indicere,& facultatem, habeat cogendi Vniuerſi-
tates ad aſſignandos tot milites , habita conſide-
ratione focularioruin , vt ijs in militia contra ho-
ſtes,intra,& extra Regnum vti poſſit .

Et antequam ad diſcuſſionem huius articuli
1 veniam Supponamus, quod angaria eſt onus per-
ſonale,quo ſubditi de iure ſunt obligati ad ſerui-
tium præſtandum Domino , ſumptibus tamen il-
lius : Perangaria verò eſt,ſimiliter onus perſonale
2 exoluendum ſumptibus illius ſubditi , *Andr.in
cap.1.num.52.ver.angaria.tit.quæ ſint regalia*,&
eodem loco *Affl. & Aluar. Iacob.in. de Sancto
Georg.de feudis,tit.de homag.nu.31.Gail. obſeru.
52.lib.2.Natta conſ.*185. Et quando vaſſalli ſunt
angarij, quas ſeruitutes , & ſeruitia præſtare de-
beant,*vide Capyc.decis.*168.& infra in fine .

Hæ æquidem angariæ,& perangariæ, inter re-
3 galia computantur , & ideò ſoli Principi compe-
tunt,vt probat *tex.in citato cap.1.§.angariæ*, &
ibi omnes Doctores , quia ſolus Rex dicitur Do-
minus perſonarum , vt in Conſtit. Regni incip.
Quia frequenter,*Capyc.in inueſt. verſ.cum anga-
rius,Petra de poteſtate Princ.fol.*44. & vltra ius
4 feudorum,de iure communi cognitæ, & in obſer-
uantia erant hæ ſeruitutes,& iſti dicebantur colo-
ni adſcriptij,qui ad ſeruitia erant obligati , vt de-
clarat *gloſ.in l.quemadmodum,C.de agric. & cēſ.
lib.12.Capyc. decis.*168. Et Imperatores antiquo
tempore illis vtebantur in omnibus humilibus
ſeruitijs,*Roſental.de feud cap.5.concluſ.70. tit.3.
Affl.in Conſt.Regni incip. Adſcriptus* .

Qua concluſione ſic ſtante , quòd indicere an-
garias ad Regem ſpectet , videtur reſoluta quæ-
ſtio,quam ſub dubio in principio poſuimus, ſi iu-
re Princeps mandare poterit , vt Vniuerſitates cō-
ſignent tot milites; cùm enim angarias poſſit mā-
5 dare , iuſtè videtur facultatem habere cogendi
perſonas ad militiam, magis aptas , & quæ minùs
6 detrimenti ſint eorum domibus,vti conſiderat ſin-
gularis *tex.in l.quicunque C.de cohortalib.lib.*12.

Contrarium tenent alij Doct. quod Rex nouas
angarias ſubditis indicere nequeat , & licèt talia
onera inter regalia computentur,intelligitur, quā-
7 do ex antiquiſſima conſuetudine , accedente po-
puli conſenſu Princeps ſolitus fuerit perſonis hu-
milibus talia ſeruitia imponere,ſed non quod ad
libitum iure poſſit ſubditos ad angarias cogere ,
quia ſi Princeps diſpenſare non poteſt ſuper ius
naturale,vel gentium etiam ſuper bonis , *vt Doct.
in l.item verberatum,ff. de rei vend. Fabr. diff.*1.
C.ſi contra ius,vel.vtil.public. Caual.comm. opin.
8 906.cum mille ; Quomodo erit licitum diſponere
ſuper libertate perſonarum quæ cunctis omnibus
9 ſunt digniores , *l.iuſtiſſimè.ff.de adil. edict.* Hoc
probant iure aperta *tex.l.1.C.nè quis liber inuitus
cogatur lib.*11.*& l.vnica, & ibi gloſ.C.nè opera à
collat. lib.*10. Voluntariè enim homines Princeps
trahere poteſt ad ſibi inſeruiendum ad militiam ,
ſed non coactè,*ad tex.in l.qui cum vno,§.qui poſt,
ff.de re milit. & ſequuntur Luc. de Penna in l.*1. *à
num.22.C.nè ruſtic.ad vllum obſequ. lib.*11. *Caſ-
ſan.in conſuet.Burg.rub.2. tit.de iudic.§.43. Can-
cer.lib.3.var.reſol.cap.*13.*nu.*63.& in Regno enū-
ciant *Gramat.voto* 33 *& And.in Conſtit. Regni*,
Si damna clandeſtina dicit , extare capitula pacis,
inter Pontificem Honorium , cum Rege noſtro,
vt nouæ angariæ,collectæ , aliaque onera imponi
non debeant .

Alij autem diuerſæ fuerunt opinionis, & negāt
onus trahendi perſonas ad militiam , eſſe angariā,
10 ſed munus honorificum , & non humile,nàm na-
tura ſubiectionis angariæ eſt ſeruitium ſordidum ,
ad differentiam munerum , *vt Gramm. conſ civ.
12.cum ſeq.l.munerum*,& ibi *Doct.ff. de muner.&
11 bon.*Vndè hoc ſuppoſito , licèt Princeps libertatē
arctare non poſſit, & ſuper ijs quæ naturalis iuris
ſunt diſpenſare,vt ſupra fuit dictum,tamen ob pu-
12 blicam vtilitatem,& neceſſitatem,pro defenſione
ipſiuſmet Regni,& perſonarum, poſſe diſponere ,
& alterare ius naturale,& gentium , indubitati iu-
ris eſt , *de Ponte conſ.4.a nu.9.Canall.loco cit. Pe-
tra de poteſt. Princ. cap.*13. Et proindè ſi deſint,
qui militare velint , & immineat Regi neceſſitas ,
cogi poſſunt Vniuerſitates ad aſſignandos tot mi-
lites,ſecundum numerum cuiuſdam terræ, *l.fin.§.
1.ff.de muner. Lucas de Penna in rubr. C.de tiron.
lib.*11.& latius *Ayel.de iure adhoe nu.*43. *Giurba
conſil.59.num.77.Seſe de inhibit.fol.363.num.*17.
Nam tenemur defendere Regnum tàm pro Re-
gis decore,quàm pro publica vtilitate: & natura-
les Regni ſunt euocandi potiùs,quàm alienigenę,
vltrà quod maius diſpendium datur ex onere ho-
ſpitij exterorum . Hinc in facto emanauit annis
præteritis obſeruatio, quando introductæ fuerunt
13 electiones cohortum militiæ, dictæ , *del Batta-
glione*, vt pro ſingulis decem focularibus Vniuer-
ſitas eligere deberet vnum militem, vt ſemper pa-
rata eſſet hæc militum quantitas , quando aliqua
neceſſitas hoſtium,in damnum Regni immineret,
& ſic continuò practicatur , quod vrgente pericu-
lo mandat Prorex Capitaneis dictæ militiæ, vt cō-
gregentur in locis maritimis,eos ad cuſtodiam de-
ſtinantis, iuxta ſui prudentiam repartiendo : vndè
hanc vltimam opinionem vti veriorem , & recep-
tam puto amplectendam, & ſic concludendum :
Et tanta poſſet eſſe neceſſitas inuaſionis Regni, &
14 quod Rex non habeat milites promptos , quod
licito iure ſub graui pœna poterit conuocare om-
nes gentes aptas ad militiam ad ſuccurrendum, &
pugnandum,*Specul.§.1.tit. vbi de feudo* : quia
15 membra tenentur defendere caput , *l.veluti,ff.de
iuſtit.& iure;l.minimè.ff.de relig.& ſumpt.funer.*
nàm hoc concernit publicum bonum , & publica
intercedit neceſſitas , quapropter omnes ſuccur-
rere tenentur,*l.1.§.ius publicum. ff.de iuſt.& iure*
16 vltra quod debemus pro patria pugnare , *Ioan.de
Plat.in l.diffinimus.C.de agric.& cenſ.lib.*11.adeò
quod patriæ prius,& poſtea parentibus debitores
ſumus;*vt Plato tit.de Republica , & Doct.per il-
lum tex. in l.quicunque C. de cohortal. lib.*12. Et
ſic obſeruamus etiam pro perſequendis latroni-
nibus conuocare gentes, vt dixi in præc tract. ſu-
per hac pragm.

Verùm eſt ſciendum , quod quando Princeps
eligi mandat,ut milites ei ſeruire debeant, ſuo sū-
17 ptu,& ſtipendio hoc facere debet, & non expen-
ſis ſubditorum,vel Vniuerſitatum , cùm officium
Principis ſi de ſuo erogare pro defendendis Re-
gnis,ideò emolumenta ab eis percipit , vt dixi ſu-
pra *cap.1.Garſ.de expen.cap.*20.& eſt communis
regu-

regula, quia cui operæ præstantur, tenentur ille
18 victum, & stipendium dare, *l. in rebus, §. possunt, ff. commod.* indè extat adagium, neminem teneri proprijs stipendijs militare, *l. pen. ff. de oper. libert.* limitatur tamen, si repentinè bellum inruisset in Regnum, nam tunc Ciues omnes occurrere debent, non expectato stipendio, secundum *Peguer. decis. 57. à num. 12.*

Sed maius dubium erit, an in occurrentibus possit Rex cogere homines ad bellandum extra Regnum; In hoc regula statuta est, non esse obli-
19 gatos neque homines angarios, extra suam patriam seruitia præstare, *ad tex. in l. nemo*, & ibi *glos. & l. pro locis, C. de annon. & trib. lib. 10. arg. ex l. hactenus, & l. quod nisi, ff. de oper. libert.* sic *Andr. in cap. 1 §. sed nec, & alia instior causa col. 3. de probib. feud. alien. Ann. sing. 360. Rosental. de feud. concl. 71. cum seq.* & hoc casu procedit secunda opinio: Inde refert *Freccia de subfeud. auth. 30.* Barones, qui de iure obligati sunt ad seruitium militare, illud præstare non tenentur extra Regnum. Limitatur hæc conclusio, si bellum Regno
20 immineret, & mandaretur ad occurrendum, nè ingrediantur hostes ad partes vicinas, tunc ea defensionis ratio, quæ consistit, vt intra Regnum gentes defendere sint obnoxij, viget fortior, vt sit antea occurrendum, *Franch. dec. 526. num. 6.* ex regula, tutiùs est in tempus occurrere, quàm euentum rei expectare, *l. 1. C. quando liceat sine iud. se vindic.* & ita fundaui supra *cap. 1.* & isto medio, & authoritate saluabatur, vt sine Regni præiudicio poterat anno præterito madari Vniuersitatibus, vt eligere debuissent tot milites per focularia, vt mitti potuissent Mediolanum, vbi bellum extabat ob suspictionē inuasionis ad Regnum nostrum, licèt postea, cessante illa causa, milites electi non accesserint ad militiam, nec à Regno exierint.

Et quia de angarijs verba fecimus, non impertinenter hic addam, quæ *in prag. 10. & singul. meo*
21 14. omisimus, Quid aliud importet hoc ius angariæ, si ex priuilegio antiquo, vel præscriptione Baro id sibi quæsierit; & dico, quod iure poterit Baro cogere vassallos ad hospitandum ipsum cum sua familia per transitum, *Petr. de Gregor. de conc. feud. par. 7. quæst. 6.* Idem poterit subditos cōpellere, vt prætermissis seruitijs ad ipsos pertinē-
22 tibus teneantur deseruire Baroni, *Iacob. de feud. vers. & cum molendinis, ex num. 3. Lucas de Penna in l. quisquis, C. de cens. & censit. lib. 11.* Item
23 habet ius prohibendi tacitè, vt nemo possit construere molendina, furnos, & tapetos, nisi ipse, *Intrigl. de feud. cap. 83. lib. 2.* Habet facultatem restringendi libertatem, vt victualia vendere nequeant, nisi ipsi Baroni, *Pet. de Gregor. loco citato quæst. 6.* Potest compellere vassallos ad custodien-
24 dum suum Castrum, eorum expensis, imminente hostium suspictione, *Iacob. tit. de homag. num. 43.* Hæ sunt subiectiones angariæ, & perangariæ.

ARGVMENTVM.

Seruitia, quod sint iniungenda solitis, & in defectum habilibus; qualiter per Barones erga vassallos sit practicandum, & qui dicantur habiles, declaratur,
Vassalli an seruitia præstare teneantur tàm pro causa feudi, quàm etiam pro negotijs, & industrijs, quæ à Barone in feudo fiunt,
Et quæ differentia sit inter mercantias, & industrias, & an si cum industria concurrat mercimonia, actus tribui debeat alteri eorum, & qui dicantur fructus feudi.

SVMMARIVM.

1 *Seruitia sunt iniungenda solitis, & in subsidium habilibus.*
2 *Numerus personarum, vel animalium, quibus seruitia solent iniungi, si erit paruus, tunc habiles sunt onerandi.*
3 *Habiles dicuntur ad seruitia, qui ea solent agere, & vacare illo ministerio.*
4 *Artista in eo ministerio dicuntur habiles, & seruitia præstare tenentur, & non in alijs.*
5 *Animalia non solita ad vecturam longinquam non possunt cogi à Barone.*
6 *Animalia destinata pro centimulis, trapetis, & similibus, non possunt capi pro alijs seruitijs.*
7 *Seruitia, & munera, sunt indicenda secundum qualitatem personarum.*
8 *Nobilibus non sunt iniungenda munera, solita dari personis ignobilibus.*
9 *Consuetudo loci attendenda est in honorantijs.*
10 *Negotiari, & mercari dicitur, qui bona emit, vt eas integras postea reuendendo lucretur.*
11 *Baro pro negotijs, & mercantijs, quæ facit in feudo, non potest cogere subditos ad seruitia.*
12 *Immunes de iure, vel priuilegio pro mercantijs tenentur soluere gabellas, & collectas, ac pedagia.*
13 *Industriari dicitur, quando preualet industria personæ, magis quàm negotiatio fortuna.*
14 *Collectas, & gabellas soluere non tenentur immunes, si vendant vinum, quod ex suis vineis percipiunt, & alios fructus.*
15 *Baro si faciat massarias in tenimento feudi, vel teneat magna armenta, an dicatur negotiari.*
16 *Vassalli non tenentur ad onera seruitiorum pro industrijs Baronis.*
17 *Aerarij non tenentur habere curam de industrijs, sed de fructibus feudi tantùm.*
18 *Baro colens sua territoria feudalia, non dicitur negotiari.*
19 Decisio Franchis 128. *declaratur non procedere in magnis industrijs, licèt factis in territorio feudali.*
20 *Mercari dicitur, quando artificio mixta est negotiatio.*
21 *Fructus dicuntur, quando iterum quolibet anno renascuntur.*
22 *Fructus ciuiles, qui sint.*
23 *Fructus industriales dicuntur, quando potius hominis factum, quàm natura preualet.*
24 *Seruitia præstare tenentur vassalli pro fructibus naturalibus, ciuilibus, & industrialibus recolligendis.*

CAPUT XC.

Abundè, & accuratè in præcedenti tractatu super hac pragmat. explicaui quasi omnes casus, & controuersias, quæ inter Barones, & Vassallos oriuntur, circa potestatem, & facultatem iniungendi seruitia subditis, & eorum animalibus, quando iure demandari possint, & illi parere debeant, & quando obedire non sint obligati: Nunc duos articulos declarandos duxi, quos obiter tunc tetigi, & in practica vidi habuisse multam difficultatem: Dixi inquã, Primò, seruitia esse indicenda personis solitis, & in subsidium habilibus, vt vltra authoritates ibi
1 adductas est *tex.* qui hoc probat *in l. cursum, C. de cursu publ. lib. 12. ibi. (Qui ea solent accepta mercede locare)*, & ita pluries fuit per Sac. Cons. decisum, pro Vniuersitate Sancti Mennæ cum Cardinali Iesualdo, vtili Domino, tunc illius Terræ, Actuario Figliola, & pro Vniuersitate Lauri, cum eius Marchione, Actuario, Cioffo. Declaranda est hæc decisio, An soliti semper possint onerari, ita quod donec extant personæ, quæ solitæ sunt locare operas suas; istæ tantùm teneantur seruitia præstare, & super hoc dubio est similiter prouisũ, quod si quantitas solitorum sit numerosa, inter
2 eos sunt seruitia Baronalia repartienda æqualiter, vt vnus plus altero non grauetur, sed modò vni, modò alteri Baro, seu sui Officiales, arbitrari debeant, vt æqua lance onus quisque sentiat, vt probatur *in l. an fraudem, C. de ann. & trib. lib. 10. in fin. & in l. fin. C. quemadm. ciu. muner. lib. eodem.* Si verò non sit largus numerus prædictorum, tunc non semper sunt onerandi soliti, sed obseruanda est practica, vt vocentur etiam habiles, *Franch. decis. 526. a nu. 3.*

Sed in facto ad litorem quidam Baro sub charitatis clypeo, quod non semper seruitia erant solitis iniungenda, sed etiam habilibus, quando indigebat Cursoribus ad ferendas literas, & alijs, vel ad fodiendas vineas, & ad similia seruitia personalia, de iure debita, onerabat non solùm non solitos alijs locare talia ministeria, sed illos, qui neque erant habiles pro negotijs, proprijs hęc agere. Non enim omnes quamuis humiles sint, & rustici, sunt habiles ad itinerandum, fodiendum, seu ad custodiendum gregem, sed sub prætextu, quod habiles erant; quia rustici, omnes ciues per girum cogebat ad seruitia, & diuersa ministeria. Et habito recursu ad Sac. Cons. dicebam pro Vniuersita-
3 te quæ tale grauamen porrexerat, de iure illos dici habiles; qui sunt versati in eo exercitio, & apti ad ministerium illius seruitij, quod ei iniungitur, & quamuis non sit solitus locare operas suas alijs, est tamen habilis; quia hæc exercitia agit in rebus suis, & propterea tunc licito sure in defectum, nõ defatigandi nimis solitos, potest Baro eligere habilem pro illo seruitio, *Palac. in cap. per vestras, §. 26. nu. 12. de don. int. vir. & vx. Vasq. contr. ill. 28. Caual. comm. op. 659.* Indè Artistæ versati in
5 diuersis ministerijs, quilibet in sua arte ad inseruiendum cogi potest, sed non in alio artificio, vel ministerio, & sic iudicatum in dicto processu agitato inter Cardinalem Iesualdum, & Vniuersitatẽ S. Mennæ, Act. Figliola. Ex eadem ratione, ibidem fuit decisum, respectu animalium vassallorum, quod licèt prius sint seruitia iniungenda solitis eas locare, & in subsidium Baro possit vti habilibus, intellectum fuit hoc dummodò animalia illorum, qui non sunt soliti illa locare, sint solita ea
5 seruitia Domino præstare, nàm si essent inhabilia ad vecturam longinquam, non debent grauari, & sic si solita sunt portare sellam, non debent salmis onerari, quia non dicuntur habilia, & sic si destinata sunt ad molendina, centimula, tapeta, & similia, non possunt ad aliud opus cogi. *Campan. in cap. Regni 53. Barth. de Capua in cap. Regni incip. grauamina in fine, Gram. decis. 67. nu. 3. Gail. obseru. 62. num. 12. lib. 2.*

Et similiter fuit decisum pro Vniuersitate Biccari; contra Baronem, quod licèt electio Aerarijs de consuetudine pertinuisset ad eum, tamen iniu-
7 stè eligebat personas nobiles, quibus indecens reputabatur tale officium, & quamquam Baro respondere, illos esse magis habiles, & idoneos, quã idiotas, cùm illi meliùs exercerent officium, & cum minori periculo ipsius Baronis, tamen habitum fuit pro vero, vt grauetur quis, & inhabilis dicatur ad officium, quando suæ personæ non
8 conueniat tale onus, *arg. tex. in l. 1. & 2. C. nè quis liber. inuit. actum lib. 11. Gail. de arrest. cap. 10. num. 7. & extat Capit. Regni 114. & 121.* quod seruitia, & onera iniungi debeant seruata forma qualitatis personarum, & considerata loci consuetudine, nàm in aliquibus locis vidi officium Erarius solùm Nobilibus tribui, & pro magno honore reputari, & in officijs, & honorantijs Consuetudo loci facit licitum, & illicitum onus, & ho-
9 norem aliquid reputari, *Menoch. de arbitr. Iud. cas. 67. Mascar. concl. incip.* Nobilitas. Nobilis enim quis dici potest in sua patria, qui in alia reputabitur humilis, *glos. & Doct. in l. vnica C. de Alexand. primatib. lib. 11.* & hæc quoàd istum primum articulum.

Practicemus nùnc aliam controuersiam, quam cursim in præc. Comment. nu. 66. super hac pragmatica tetigi, An Vassalli ad seruitia Baroni teneantur, non solùm pro causis feudi, sed etiam pro negotijs, & mercimonijs, ac pro industrijs, quę tenent in ea terra, & territorio, ità quod immunitas, & priuilegium seruitiorum competat in omnibus, quæ Baroni in eo loco occurrunt. Et pro perfecta explicatione videbimus, quid sit mercari, quid industriari, & qui dicantur verè fructus feudi ad illud pertinentes pro iusto seruitio petendo.

Ad primum respondemus, de iure illum dici de rebus mercari, aut negotiari, qui bona emit, vt
10 eas integras posteà vendendo lucretur, & ita cõmuniter *Doct. trãseunt, ex tex. in cap. 2. & cap. eijciens 88. distinct. & in cap. 2. tit. ne Clerici, vel Monaci, Bart. in l. legatis seruis ff. de leg. 3. Rebuff. in comm. tit. de mercator. Dec. consil. 471.* Et sic quoquo modo Baro victualia, animalia, merces, & alia emerit, animo reuendendi mercimonij
11 causa, ob lucrum, negotiari, & mercari dicitur: Isto casu nullius dubij est, vt ille quamuis prædicta exerceat in feudo prætendere non poterit super ijs, feudi priuilegio vti in cogendo personas, & animalia ad ea conducenda, gubernanda, & similia seruitia facienda; nàm priuilegium non extenditur ad negotia, & ideò soluere debent Ba-

Z rones

12 rones gabellas, vectigalia, & alia onera, *Diaz. pract. Canon. cap.50. Quarante in Bullar. verbo vectigal. Guttier. de gabell. quæst. 93. ex n.16.* qui hanc conclusionem ampliat ad omnes priuilegiatos, & exemptos, Clericos, & alios, vt non sint immunes pro negotijs; & sequitur *Craff. de effect. Cleric. cap.6. ex num.18. & 33.* qui cœteros coarctat.

Secundus casus est declarandus, quando quis dicatur industriari, & dic, quando quis emit res,
13 & sua industria, ingenio, vel arte, mutata forma ea reuendit; tùnc quia præualet industria personæ magis quam negotiatio fortunæ dicitur quis industriari, vndè si quis de lanis suis faciat teseres pannos, ex fericis drappos, aut ex rudibus materijs aliqua confecerit tùnc nō potest hęc transformatio dici mercimonia, quia præualet industria, *arg. ex l. cum quæritur ff. de statu homin.* Sicque si quis ex suis armentis, vineis, & similibus vltra
14 vsum vendat, negotiari non dicitur, *Abb. cons.6. Cranet. cons.163. Natta cons.139.* & ideò Clerici alijque exempti non tenentur ad collectas, & gabellas, *vt Molina de iust. & iur. tom.2. disp.342. Guttier. & Craff. loco citato, Surd. dec.20.*

Hoc de iure supposito. In facto quidam Baro prætendebat, quod dum in suis Terris tenebat armenta animalium, & agriculturam exercebat, faciendo massarias, pro istis industrijs debebat po-
15 tiri, & gaudere omni priuilegio, & immunitate, dùm ea faciebat intra fines feudi, & propterea pro seruitijs pertinentibus ad tales industrias poterat vassallos cogere ad ea præstanda, cum de iure omnis immunitas sustineatur super rebus feudi, & sic pro industrijs, *vt Molin. & alij locis citatis.*

In contrarium; pro parte vassallorum dicebatur, bona feudalia tantùm habere priuilegium im-
16 munitatis, & ob causam feudi vassallis indici posse seruitia, sed non pro bonis burgensaticis, & allodialibus, pro quibus Barones etiam collectas soluere tenentur, *Luc. de Penna in l. si quis C. de muner. patrim. lib.10. Andr. & Affl. in cap.1. tit. quæ sint regalia §. plaustrorum, Capyc. in inuest. vers. feudatariorum immunitas*, & nouissimè Fuluius Lanatius Aduocatus eruditissimas ad *repet. cap.1. de iis qui feud. dare poss. ex nu.186.*

Vndè pro industrijs non posse subditos astringi contendebatur, & discussa causa inter Cardinalem Iesualdum, & Vniuersitatem S. Mennæ, fuit decisum, quod Baro abstineat, Actuario Figliola. Et similiter iudicatum fuit in Sacro Cons. vt Erarius cogi non possit ad habendam curam
17 de massarijs, & alijs industrijs Baronis, vt in causa inter Vniuersitatem Prignani, cum Barone, Actuario Galterio. Intellige prædicta, quando Baro, pro industriando coleret sua territoria burgensa-
18 tica, vel ab alijs conducta, vel vltra sua pascua feudalia armenta vellet tenere, nàm tùnc vassalli ad ea colenda cogi non possunt, licèt soliti sint operas suas alteri locare, pro vt fuit decisum in causa Ill. Principis Ottaiani, cum Casalibus Caleni, secùs si propria territoria feudalia colat, nā tùnc licèt fructus illi sint industriales, sunt tamen feudi; & propterea vassalli pro ijs tenentur ad onus seruitiorum, & Baro in ijs non dicitur negotiari, vt refert *Præs. de Franch. decis.128. & 526.* in principio. Verùm hanc *Franch. decis. intellige,*
19 nisi industriæ essent in excessu, potiùs causa lucri, & mercimonij, quam industriæ, nàm quando ar-
20 tificio mixta est negotiatio, tunc tota dicitur negotiatio, *Anchar. in cap. fin. nu.10. de vita, & honest. Cleric. & ibi Imol. num.72. Surd. decis.313. num.6.*

Vndè si Baro magnis industrijs, & armentis vtatur in suis Territorijs, quamuis feudalibus omni via defendi potest, vt non possit vltra modum onerare vassallos in seruitijs pertinentibus ad prędicta, quia esset grauare omnes subditos, sed pro industrijs competentibus tùnc possent seruitia iniūgere, tàm ratione feudi, quàm commoditatis Baronis cui etiam in pertinentibus ad propriam vtilitatem, in necessarijs sibi spectantibus vassalli seruitia præstare debent, vt explicaui in præc. Comment. super hac pragmat. quæ iusto Iudicis arbitrio consideranda erint.

Tertiò, & vltimò est videndum, vt præmisi, qui dicantur fructus feudi, *Bart. in l. diuortio §. si vir.*
21 *ff. sol. matr.* dicit illos dumtaxat esse uerè fructus, quando à terra percipiuntur, & spontè renascuntur, uti poma, glandes, herbæ, syluæ, & similia, *l. fructus ff. de vsur.* Cumque feudum super immobilibus consistat, perceptiones, quæ ex eo habentur, fructus naturales feudi dicuntur, sic & ciuiles, uti pensiones, census, redditus, collectæ, tributa, &
22 prouentus, fructus feudi sunt, *Capyc. in inuest. fol. mihi 205.* & plenè declaraui *pragm.5. ex num.58.* Item fructus feudi industriales sunt, cum quibus potiùs hominis factum, quam natura pręualet, &
23 sine cura illi percipi non possent, ut sunt segetes, oliuæ, & similia, quæ enumerat *Garsia de expens. cap.23.* Et pro omnibus istis fructibus tàm naturalibus ciuilibus, quàm industrialibus ex solo feudali perceptis, ad seruitia tenentur uassalli; nàm
24 inutile esset feudum, si sine opera, & industria territoria, uineę, oliuę, & similia colerentur, undè licèt industria in ijs adsit, est in concomitantiam, sed præualet natura, *ut Garsia loco citato num.8.* Si uerò magis cura, & industria præualeret, & tunc distingue, iuxta ea, quę in pręcedentibus articulis declarauimus.

ARGVMENTVM

Barones an facultatem habeant esigendi Rationales, & conferendi eis iurisdictionem, vt videant computa suorum Erariorum.
Rationum reditio an expensis Baronis, vel Erarij sit facienda.

SVMMARIVM

1 *Barones in causis liquidis ad ipsum spectantibus, potest sibi ius dicere per suos Officiales.*
2 *Publicæ præstationes, executiuè exigi poterint.*
3 *Nemo in propria causa iurisdictionem exercere potest.*
4 *Baro non est Iudex competens in causis suis, nisi vassallis consentientibus.*
5 *Visio computorum, dicitur causa summaria.*

6 *Suspectus in cognoscendo, est etiam suspectus in delegando in propria causa.*

7 *Aequiparatorum eadem esse debet iuris dispositio.*

8 *Visio computorum, facta à priuatis personis, non inducit iudicatum, neque actionem.*

9 *Baroni denegatur facultas eligendi Rationales suis Erarijs si illi non consentiant.*

10 *Rationes sunt videnda in loco administrationis, quod fuit introductum tàm fauore significandi, quàm creditoris.*

11 *Visio rationum est facienda expensis Baronis.*

12 *Expensa facta in visione computorum repeti possunt à significato, si dolus reperiatur commissus in rationibus.*

13 *Vniuersitates soluunt salaria Rationalibus Sindicorum, & aliorum Administratorum.*

CAPVT XCI.

VAldè hæsitatum fuit, si Barones eligere possin. Rationales, & illis iurisdictionem conferre, pro significandis rationibus suorum Erariorum, & aliorum Administratorum rerum feudalium, adeò quod illorum sententiæ exequi possint, vti latè ab habentibus delegatam iurisdictionem legitimam. In facto pro Marchionem Lauri dicebatur, in causis summa-
1 rijs, & executiuis Barones habere in liquidis facultatem sibi ministrandi iustitiam, & propterea iure legitimo posse vassallos cogere ad seruitia debita, & exequi realitèr, & personalitèr pro omnibus sibi pertinentibus, *arg. ex tex. in l. cum eo ff. ad legem Iuliam peculat. & l. missi opinatores C. de exact. tribut. lib.* 10. quia in præstationibus publicis, ab exequutione incipi poterit, *l. 2. C. de appa-*
2 *rit. Præfecti Anna lib.* 12. *Craff. de except. in prælud. num.* 130. *Surd. decis.* 18. & ità *Auend. in terminis de exeq. mand. cap.* 5. *nu.* 8. *vers. (& non solum) par.* 1. ac nouè *Mauson. tract. de causis exequut. ampl.* 8 *num.* 14 qui aiunt, habere Barones ius exequutiuum pro censibus, tributis, prouentibus, collectis, & alijs in libro reintegrationis feudi, descriptis, & omnibus similibus, *Menoch. de arbitr. Iud. quæst.* 88. & quod saltem ratione Consuetudinis, Baro sit Iudex competens, circa computa suorum Aerariorum, firmat *Boss. in sua praxi tit. de foro compet. ex tex. in capit.* 1. *vbi glos. de pænis in* 6.

In contrarium se oppugnabat Vniuersitas, asserendo, regulam stare, vt nemo in propria causa
3 ius sibi dicat, & iurisdictionem exerceat, *l. qui iurisdictioni ff. de iurisd. omn. iud. Doct. in l.* 1. *C. ne quis in sua caus. iud.* & quamuis in liquidis Barones potius de Cõsuetudine, quàm de iure sibi ultimá facere possint, procedit, quia in liquidis nullæ sunt partes Iudicis, sed in exequendo, prout dicimus in confessis, *l.* 1. *ff. de confess.* tamen vbi causæ cognitio requiritur, & negotium altiorem indaginem habeat, Barónes non possunt in proprijs
4 causis se intromictere, *Bald. in cap.* 1. *de capit. qui cur. vend. Car. de Graff. de except. cap.* 24. *num.* 89. licèt enim causa computorum summaria sit, & exequutiua, tamen vbi contradictor existit, etiam si tractaretur cum Fisco, causa iuris ordine est tra-
5 ctanda, *l.* 3. *C. de comuen. Fisci debit. lib.* 10. *Gail. pract. obseru. lib.* 1. *cap.* 20. *nu.* 7. *Surd. d. decis.* 18. *nu.* 2. *cum seq.* Cumque visio computorum, & rationum causæ cognitionem requirat, in computãdo, & videndo data, & accepta, discutiendo partitas dubias, recipiẽdo probationes scripturas, apodixas publicas, & priuatas, vt latè tractant *Escobar. de ratioc. cap.* 3. *Auend. cap.* 10. *ex nu.* 30. *par.* 2. *de exeq. mand. Menoch. de arbitr. Iudic. casu* 209. Propterea dicebatur, non posse delegare Barones, istas visiones computorum, & licèt suspectus in cognoscendo, non sit de iure suspectus in delegando, vt dixi in præc. tract. in pragm. 3. tamen
6 limitatur, quando Baro sit suspectus quia de re sua agitur, nàm suspectus hoc casu in cognoscendo, est etiam in delegando, *Capyc. decis.* 137. & explicaui supra *cap.* 13. Et in terminis, Barones nõ posse delegare, & eligere dictos Rationales pro significandis suis debitoribus, tenet *Escobar de ratioc. cap.* 42.

Actamen pro parte Marchionis replicabatur, quod tales visiones rationum fiunt de communi consensu, nàm Baro intendit computa videre ad cognoscendum si erit creditor, & administrator, instat liberari quia prætendit non esse debitorem, & de sua voluntate præsentat librum rationum, vndè iudicium coactum dici non potest, sed actus voluntariæ iurisdictionis, potiùs quàm contentiosæ, nàm sine iudiciali strepitu summariè diffinitur, & propterea vti supra probauimus, Baronem in liquidis, posse sibimet ius dicere; ita hoc casu concessa sibi de iure dicitur auctoritas, Rationales eligendi, & delegandi, ac significatas rationes exequendi, postquam sunt liquidatæ, cùm æquipara-
7 torum idem sit iudicium, & eadem esse debet iuris dispositio, *l. illud ff. ad l. Aquil. l. à Titio ff. de furt.* & ita in terminis respondit *Cancer. lib.* 3. *var. resol. cap.* 13. *nu.* 187. & secundum ea quę nos firmauimus anteà in pręc. tract. Consuetudine generali receptum dicit *Mauson. loc. citat. nu.* 14. Nec refert quod *Escobar dicat*, iurè nõ posse Barones committere Tabularijs rationes suorum debitorum, nàm destricto iure talis opinio sustineri posset, sed non de generali Consuetudine, quam ille non negat: Quam opinionem Sacr. Cons. in fauorẽ Marchionis admisit, vt facultatem habeat delegandi Rationalibus hanc potestatem significandi: Et effectus est maximus, nàm quamuis priuatę personę etiam eligere possint tabularios ad computa videnda, vt quotidiè obseruatur, tamen illo-
8 rum vota, & arbitramenta nullam producunt actionem, neque iudicatum, nisi quatenùs iterum à Iudice confirmentur, *l. insitar. C. de iure Fisci lib.* 10. *& dixi singul. meo* 160. sed quando significatoriæ fiunt ab habente iurisdictionem, possunt illæ exequutioni demandari, & ab eis debet appellari, *Franch. decis.* 347.

Limitatur tamen opinio, quam firmauimus, si Aerarius, vel alij administratores significandi, nõ consentirent, vt Baro eligeret Rationales, & non
9 considerent de eo, ob liuorem, quem habent cum illo, nàm tùnc recta via possent adire Regios Superiores, vt eorum rationes videantur per alios: sustinetur enim de facto prima opinio, quando significandi non reluctant, secùs si suspectum habeant Baronem, *vt Escobar de ratioc. cap.* 7. *ex nu.* 60. *cum seq.* Et sic fuit iudicatum per Regiam

Cameram, pro Aerario Baronis Sorbi, contra D.
Flaminium Vrsinum Comitem Muri, & vtilem
Dominum dictæ Terræ Sorbi, qui cum elegisset
Rationalem præfato Aerario, ille habuit recursum
ad dictum Tribunal, petendo, vt sua computa vi-
derentur in ipsa Regia Camera, & non per Ratio-
nales Baronis, cum quo non confidit. Et sic facto
verbo obtinuit.

Sed institit iterum D. Flaminius, vt Regia Ca-
mera destinare deberet Rationalem in loco ad-
ministrationis sumptibus Aerarij, qui in Iudicem
10 Regiam Cameram petierat, cùm rationes sint tã
fauore significandi, quàm creditoris videndæ in
loco, vbi fuit facta administratio, & probationes
ibi sunt promptæ, ac explicitæ, & cum minori di-
spendio fieri possunt, *tot. tit. C. vbi de ratioc. agi
deb. Montan. in tract. de tutel. cap.* 38.

Ex parte tamen Aerarij replicatum fuit, primã
visionem rationum esse faciendã sumptibus ipsius
Baronis, ad beneficium cuius principaliter illæ
11 sunt faciendæ, *glos. & Doct. in l. fin. C. de erogat.
mil. ann. lib.* 10. *Boer. decis.* 303. *Menoch. de arbi-
tr. Iud. casu* 228. *nu.* 18. Solùm in casu in doli, &
criminis commissi in administratione, solet posteà
onerari significandus, expensis satisfaciendi Ra-
12 tionali, vt latè *per Crauet. cons.* 236. aliàs prima
instantia ex communi obseruantia stipendio cre-
ditoris fit, vt videmus quotidiè fieri cum Vniuer-
sitatibus, quæ eligunt Rationales Sindicis, & alijs
13 administratoribus, sportulas tamen ipsæ præstant
Rationalibus, vt referunt *Menoch. loco citato,
Freccia de subfeud. auctor.* 18. *Guid. Pap. dec.* 631.
Et ex ijs fuit iudicatum, vt accedat Commissarius
Scriba Regiæ Cameræ sumptibus Baronis, saluis
iuribus, si dolus in rationibus reperiretur.

ARGVMENTVM.

Significatoriæ latæ per Rationales Baronũ, an recta via exequi possint, vel per appellationem supersedi debeant. Et quid in cœteris significatorijs.

Baro in feudalibus, an obtineat locum Fisci.

Visio rationum, an sit indiuidua, & an in exactione liquidi, per alias partitas existentes Illiquidas, supersederi debeat.

SVMMARIVM.

1 *APpellatio à significatorijs latis per Rationales Baronis, an sit admittenda ad effectum supersedendi exequutionem.*

2 *Computorum causa, est summaria, & exequutiuo modo est tractanda.*

3 *Baro subrogatus dicitur in locum Fisci in feudalibus, & num. 7.*

4 *Fiscus liquidato debito, habet ius exequendi realitèr, & personalitèr.*

5 *Priuilegium exequutiuum habent etiam Arrendatores bonorum fiscalium, vti Fiscus.*

6 *D. Didacus Salinas laudatur.*

7 *Persona mutata, mutatur, & extinguitur priuilegium.*

8 *Baro non intrat in locum Fisci, nisi in casibus à iure concessis, vel particulari priuilegio tributis.*

9 *Significatoria Vniuersitatum, quare habeant exequutionem paratam.*

10 *Significatoria facta pro causis pijs habent exequutionem paratam.*

11 *Significatoria priuata habent exequutionem paratam, si partes mediante instrumento sic conuenissent, de stando Rationalibus.*

12 *Significatoria lata super introitu superante exitum habet exequutionem paratam, vti in confessum.*

13 *Apodixa recognita habet exequutionem paratam.*

15 *Liquidum supersedetur per illiquidum in indiuiduis.*

15 *Rationum visio est indiuidua, licèt partita sint diuiduæ*

16 *Instrumentum societatis liquidum, quoad capitale positum, non potest exequi, nisi viso computo societatis.*

CAPVT XCII.

ET continuando materiam præcedentis cap.
est insuper resoluenda alia dubitatio, quã
licèt obiter in præc. tract. super hac prag.
tetigerim, ponam tamen quid in facto ac-
cidit. Fuit enim lis agitata inter Principem Con-
chæ, cum Aerario Gisuni, super eo, an à sententijs,
& significatorijs latis per Rationales Baronis re-
1 cipienda sit appellatio, vel recta via exequi pos-
sint, Doct. qui affirmatiuam tenent opinionem, vt
appellatio non suspendat iudicatum, & significa-
toriæ realitèr, & personalitèr exequi possint, mo-
uentur, quia causæ istæ sunt summariæ, & exe-
quutiuo modo sunt tractandæ, *Doct. in l. instar. C.
2 de iure fisci lib.* 10. *Corn. cons.* 43. *Paris. consil.* 69.
lib. 1. nam para ponens rationes, acceptat, & confi-
tetur partitas, vndè super eius libris, vti in confes-
sum nascitur sententia, & contra confessum exe-
quutio tantùm super est agenda, *l.* 1. *ff. de confess.*
& à decreto de exequendo non admittitur ap-
pellatio, *l. ab exequutione C. quar. appell. non re-
cip. & l.* 2. *C. de vsur. & fruct. legat.* Item adduci-
tur, quod Baro in feudalibus intrat in locum Fisci,
3 & eius locum ex inuestitura obtinet, cùm in eum
transferantur omnia priuilegia, quæ penès Regẽ
sunt, quia subrogatus naturam subrogantis con-
sequitur, *l.* 3. *§. eum qui ff. si quis caut. Gabr. Roman
conclus.* 2. *tit. de regul. iur.* Cumque liquidato de-
4 bito, Fiscus exequutionem paratam habeat, *Doct.
in l. nemo carcerem C. de exact. trib. lib.* 10. *Pere-
gr. de iure Fisci tit. de debit. fiscal. num.* 7. *vers. (&
ita consuetudo obseruat)* nam licèt de iure fuisset
dubium, tamen communiter practicatur, vt rea-
litèr, & personalitèr contra debitores fiscales exe-
qui possit, & maximè significatorię, *vt in pragm.*
38. *de offic. Procur. Cæsar.* Vndè eodem iure Baro
vti poterit, Si enim hoc priuilegium transit etiam
ad Affictatores introituum Fisci, vt in exactioni-
5 bus exequutiuè adhuc ipsi procedere possint, *vt
Auend. cap.* 10. *par.* 2. *nu.* 35. *Gutier. de gabel. cap.*
20. quantò fortius hoc priuilegium extendendũ
est ad Barones, qui non in locationem, sed in do-
mi-

mimum feuda habuerunt, *Auth. multò magis C. de sacrosan. Eccles.*

Contrariam tamen opinionem nos firmauimus anteà, & amplexus fuit Sac. Consi. iunctis Aulis, iudicando contra dictum Principem, referente eruditissimo Consiliar. D. Didaco Salinas, & nùnc
6 Præsidente Reg. Cam. Nec habita fuit ratio de supradictis, nam negatur maior propositio, Baronem tenere locum Fisci, & habere in feudo illius priuilegia, cùm mutata persona cessent priuilegia,
7 concedentis, *ad tex. in l. per Procuratorem ff. de acq. hered.* & decipiuntur multi, qui sub hac regula, vt Baro vti subrogatus, consequutus fuerit omnes facultates, & auctoritates, quas Princeps tenebat, nàm solùm in expressè concessis, vel in eis,
8 quæ de natura feudi censetur de iure tradita, trãslata dicuntur, & non vltrà, vt bene per *Auend. de exeq. mand. Reg cap. 1. nu. 21. vers. & sic quando*, & nouissimè *per D. Regentem Constantium in repet. l. prima C. pœnis fiscal. lib. 10. ex num. 33 cum seq.* Et propterea cum significatoriæ pertinentes ad Barones, de iure non reperiantur priuilegiatæ, vt appellatione remota, exequi possint, ergò actẽdenda est iuris dispositio, quæ in omnibus significatorijs Rationalium, tàm publicis, quam priuatis esse admittendam appelliationem disposuit, *l. Abstinendum C. quor. appellat. Muscat. in sua praxi tit. de appellat. glos. 1. ex nu. 174. Gratian. discept. 183. nu. 28. Thor. in suo Compend. decis. verbo significatio*, & ita procedebatur in significatorijs Vniuersitatum, nisi pragm. disposuisset, vt recta
9 via exequi deberent, nec audiantur significati, nisi facto deposita, vel in vinculis, *vt in pragm. 5. §. 20. de admin. Vniuers. quam declarat Franch. decis. 347. Gutter. pract. quest. lib. 1. quest. 37.* In significatorijs tamen factis contra Administratores rerũ Ecclesiasticarum, de iure exequutiuè procedi po-
10 test, *ad tex. notabilem in §. economos, vbi glo. verbo repetitionem, Auth. de Sanct. Episcop.* & ibi *Ang. in fine.* Et etiam in priuatis significatorijs, exequutiuè procedi posset, si per pactum iuratum liquidum partes se obligassent stare calculo, &
11 significatoriæ factæ à Rationali, nàm tunc ea præsentata coram Officiali, potest exequi vti instrumentum, *Menoch. de arb. Iud. casu 209. num. 37. Mascar. de probat. conclus. 522. Escobar de ratiocin. cap. 31.* & nouissimè *Manson de causis exequut. ampliat. 11. ex nu. 10.* sic in significatorijs tutorum, *Bar. in l. 2. §. 1. ff. de admin. tutor. Marant. art. appellat. numer. 198. Borgn. de tutore num. 222.*

Item limitatur conclusio posita, vt admittenda sit appellatio, non procedere, si significatoria esset
12 lata super introitu superante exitum, ex libris rationum à parte præsentatis, nam quia tùnc res est liquida, & sumus in confesso, ideò non supersedetur exequutio, ad instar apodixæ recognitę, quæ licèt sit scriptura priuata, habet exequutionem
13 paratam, vti instrumentum, *Rebuff. in ordinat. Gall. tit. de Chirog. recogn. num. 17. Vrsil. decis. 85. num. 5. Borgn. decis. 27. Gail. pract. obser. cap. 80. nu. 6. lib. 1. Morot. consil 68. Gratian. discept. cap. 183. num. 10.*

Sublimitatur tamen hæc propositio, vt non habeat locum, si significandus prætenderet deduc-
14 tionem ex alijs partitis, nam licèt liquidum per illiquidum non debeat retardari, *l. fin 54. C. de compens. l. quidam existimauerunt ff. si cert. pet.* actamen quia est vnica causa, & vnicum factum, debet expectari complementum totius, & non exequutiuè procedere propter vnam partitam liquidam, *Crau. cons. 275. nu. 13.* in terminis, quod rationum redditio continet totum, & singulas partitas, quæ non sunt diuidendæ *l. si quis ex argenta-*
15 *riis § rationem ff. de edendo, l. 1 § preterea ff. de contr. aud. tutel.* & ita *Fach. lib. 8 controu. cap. 58.* & quod hoc iudicium sit indiuiduum, dixere *Menoch. casu 209. nu. 31. de arb. Iud. Gutter. de tutel. lib. 3. cap. 1. nu 53. Viu. com. opin. 259.* & diximus suprà cap. 59.

Hinc, instrumentum societatis liquidum, in quo socius se obligauit pro capitali posito, non
16 potest iure repeti, nisi prius visis omnibus rationibus societatis, in quibus, posset fieri refalcatio; & deductio, & licèt promissio restitutionis capitalis sit liquida, habet tamen in se tacitam conditionem, vt dici non possit verè liquida, nisi priùs disputatis rationibus, *Felic. de societ. cap. 31. num. 69. Canal. com. opin. quest. 279. nu. 3. Ludou. concl. 53. Couar. var. resol. cap. 2. cum seq. lib. 3.* & latiùs pertractat *Giurba decis. 15.* & propterea ad dictã limitationem aduertas; quia Doct. sicco pede trãseunt, sed est intelligenda, nisi pars prętenderet aliquam legitimam deductionem, quia tùnc quãuis significatoria esset facta super introitu superante exitum, tamen adhuc est supersedenda, si pars causam habeat opponendi, quæ omnia singulari animaduersione sunt digna.

ARGVMENTVM.

Carcer licèt est inuentus ad custodiam, & non ad pœnam, tamen pluribus modis limitatur, & præcipuè cum carceratis ciuilibus, qui an ex causa infirmitatis, senectutis, vel nobilitatis habilitari possint plena manu discutitur.

SVMMARIVM.

1 *BAronestenere non possunt carceres tenebrosos, vel subterraneos.*

2 *Carcer fuit inuentus ad custodiam, & non ad pœnam.*

3 *Carcer dicitur locus sanctus, honestatis, & reuerentiæ.*

4 *Carceratus dicitur stare sub Regia protectione, & offendens grauius puniri debet, quam si in alio loco.*

5 *Cognoscens carceratam, duriùs puniendus erit, quam in loco priuato.*

6 *Carceres frangentes, capite puniuntur.*

7 *Officialis ad tempus, potest reum tenere in duriori carcere.*

8 *Carceratis prohiberi poterit, vt antè defensionẽ, nullus cum eis alloquatur.*

9 *Carcer datur ad pœnam debitoribus, vt tedio affecti soluant.*

10 *Debitores habilitari non possunt, etiam si sint infirmi.*

11 *Ha-*

11 *Habilitari possunt rei infirmi.*
12 *Carceratus pro debito in euidenti periculo mortis, habilitari potest.*
13 *Debitor infirmus an possit extrahi à sua domo, distinguitur.*
14 *Carcerarij puniri debent, si debitores carceratos in largiori carcere teneantur.*
15 *Senes sexagenarij, an habilitari possint, vt teneāt domos, loco carceris, distinguitur.*
16 *Senes quando miserabilibus personis comparentur.*
17 *Senectus est veneranda.*
18 *Condemnati in metallum, propter senectutem iure possunt liberari.*
19 *Senes robusti iuuenibus comparantur.*
20 *Nobilis mitius carcerari debet, quam ignobilis.*
21 *Nobilis satis dicitur carceratus, si stat per palatium, cum idonea cautione.*
22 *Nobiles mitius puniri debent.*
23 *Debitor pauper, quando sit alendus à creditore.*

CAPVT XCIII.

DIsposuit hæc pragmatica, vt Barones non
debeant tenere carceres subterraneos,
non lucidos, sed commodos, ratio desu-
mitur ex iuris dispositione, quod carcer
1 inuentus fuit ad custodiam, & non ad pœnam, *l.*
aut dannum §. solent ff. de pœnis, ibi (*carcer enim*
2 *ad continendos homines, non ad puniendos haberi debet*) *Gomez var. resolut. tit. de captura, Bonacoss. com. opin. incip.* Carcer; qua propter attributū
est, vt vocetur locus sanctus, honestatis, & reue-
rentiæ, *Doct. in §. sancte instit. de rer. diuis. Farin.*
3 *quæst.* 30. *nu.* 81. & ij, qui ibi detinentur sub Regia
custodia esse dicuntur, vndè ratione loci, si quis
carceratum offenderit, insultauerit, vel vulneraue-
4 rit grauiori pœna punitur, quàm si esset delictum
commissum extra carceres, *Caball. resolut. crim.*
8. *Muta decis.* 36. *& super pragm. Regni Sicil. tit.*
45. indè cognoscens meretricem carceratam pu-
5 nitur vti si esset mulier pudica ratione loci, *Paris*
de sindic. verbo adulterium, Marsil. sing. 150.
Boer. decis. 317. *Menoch. casu* 292. *Tuscus verbo*
carceratorum concl. 90. *tom.* 1. & effractores ipso-
rum carcerum capite puniuntur, *l.* 1 *ff. de effract.*
Vrsil. decis. 404. *num.* 16. *Farin. loco citato num.* 3.
6 *Thesau. decision.* 77. *decis. Marchia* 104. *Peguer.*
decis. 1.

Quæ quidem conclusio vera est, vt carcer loco
custodiæ sit, & non ad pœnam inuentus, sed ali-
quas notabiles limitationes adducemus. Et pri-
mò, quod Officiales vti non debeant carceribus
subterraneis, & incommodis, limitatur, vt ad tem-
7 pus, ex causa, licitum sit, & in omnibus Tribuna-
libus obseruatur, habere aliquos carceres secre-
tos, sinè lumine tenebrosos, quibus vti solemus
pro tenendis testibus, quando nolunt veritatem
deponere: Item cum inquisitis, in principio, antè
defensiones, nè alloquantur cum aliqua persona,
8 *Crauet. cons.* 3. *Vrsil. decis.* 290. istis, & similibus
casibus, datur ad pœnam, ad tempus carcer in lo-
cis tenebrosis, *Anul. pract. cap.* 18. *glos. carcer.*
num. 26.

Secundò limitatur dicta conclusio, carcerem
non dari ad pœnam, vt non vendicet sibi locum
9 cum carceratis ciuilibus, nàm debitores carceri-
bus mancipantur, vt tedio affecti tot incomodita-
tum, & priuatione libertatis resolutionem capiant,
satisfaciendi sui creditoribus; indè in lege duode-
cim tabularum erat licitum creditoribus ad libi-
tum detinere, & cruciare debitores, & potestatem
habebant etiam eos dilaniandi, quod lege Euan-
gelica prohibitum fuit, sed nulla æquitas à Iudici-
bus fieri debet, nè faciant litem suam, & iniuriam
non inferant creditoribus, nàm æquitas, & com-
moditas impediunt, vt ius suum non consequan-
tur, *Bouadill. in sua polit. cap.* 15. *lib.* 3. *num.* 133.
Muta super pragmat. Sicil. tit. de castell. nu. 12.

Et in Tribunalibus pluriès vidi altercatum, an
legitimè debitores carcerati, ob infirmitatem ha-
10 bilitari potuissent in eorum domibus, & videba-
tur hoc non habere difficultatem, nam Iudex te-
netur habilitare etiam carceratos pro crimine,
quando sunt infirmi, aliàs esset in culpa, *vt Gomez*
11 *in regul. Cancell. tit. de infirm. resignat. prinul.* 78.
Foller. in sua praxi crimin. verbo carcerentur,
Baiard. ad Clar. quæst. 46. *Farin. quæst.* 32. vndè si
licèt, de quo magis, quantò de quo minus, *auth.*
multo magis C. de Sacrosan. Eccles. Contraria
tamen sententia fuit habita pro veriori, vt non
concedatur Iudicibus talis facultas habilitandi
debitores carceratos, etiam infirmitate graui oc-
cupatos, quia cum talibus carcer datur ad pœnā,
& omnis æquitas est cum detrimento tertij, &
inhumanitas est exemplum alijs, nè facilè con-
trahant, & decipiant homines, submittendo se de-
bitis, si non possunt, vel nolunt satisfacere, *sic Mōter. decis.* 7. *& iudicatum refert Fontanel. de pact. nuptial. tom.* 5. *claus.* 4. *glos.* 18. *part.* 4. *nu.* 30. Sub-
limitatur tamen, quando re vera carceratus pro
debito esset constitutus in euidenti discrimine
12 vitæ, nàm tunc ex christiana charitate, potiùs
quàm de rigore partes Iudicis possunt arbitrari
vt per dies habilitetur, vt bene *Faber. deff.* 16. *C.*
de solut. sed circumscripto periculo instanti non
licere, communis est sententia, & maximè si car-
ceres sunt commodi pro infirmis.

Sed quid si debitor reperiatur infirmus, an iu-
rè possit de domo sua ad carceres asportari, vel
obstet exceptio grauis infirmitatis. Et est facienda
13 eadem distinctio, nàm aut infirmitas non est pe-
riculosa, & carceratio impediri non potest, aut il-
le est constitutus in discrimine vitæ, quia febri
acuta laborat, vndè mors timetur, & tùnc cum
cautione, vel si eam non habeat cum custodibus
in domo relaxari potest, per aliquot dies, *Doct. in*
auth. item quis C. de sepul. viol. vel creditoribus
consignari, vt cautè in commodo loco detineat,
Manso. de caus. exequut. cap. 1. *limit.*

Iudices verò, & carcerarij puniri poterint, si
debitores carceratos permittant vt dicitur, *stare*
alla larga, putando sufficere eos esse in tuto, &
14 non aufugere, nàm faciunt contra mentem legis,
quæ cauet, vt duriùs custodiantur, *Bal. in l.* 1. *nu.*
4. *C. de custod. reor. Bouadil cap.* 15. *lib.* 3. *tit. della*
visita del carcer. Fabr. diff. 2. *C. de cust. reor.* &
arbitraria pœna puniri, dixit *Muta loco citato tit.*
31. *nu.* 10. & benè *Vsu. dec.* 202.

Item correlariè, alia non impertinenter cadit
quæ-

quæstio, an senes sexagenarij, vel maioris ætatis, le-
15 gitimè petere possint, vt habilitentur in eorum
domibus, *Anchar. quæst. 8. part. 2. Carpan. su-
per statut. Mediol. cap. 243. Gratian. discept. 328.
num. 21. Ozasc. decis. 123. Paschal. de Patr. potest.
par. 2. cap. 8. num. 83.* dicunt quod si pro instrumē-
to guarentig ato detinentur, non sunt habilitandi;
Alij contrariam opinionem fuerunt sequuti, vt se-
nes æquiparentur pupillis; qui detineri non pos-
sunt, & inter miserabiles personas reputentur, &
16 illorum priuilegijs gaudeant, *Innoc. in cap. signi-
ficantibus de offic. deleg. Couar. pract. quæst. cap. 6.*
Insuper ratione reuerentiæ, quæ senibus debetur,
multa priuilegia à iure eis sunt tributa, vt *per Riec.
coll. 1627. & 1862.* & facit ad hoc *tex. notabilis
in l. in metallum ff. de pœnis*, in quo habetur æta-
18 te confectos, posse à pœna operis metalli liberari,
& est magnum priuilegium, vt ob senectutem
aboleatur delictum; Possunt tamen hæ dissiden-
dentes opiniones conciliari, vt affirmatiua proce-
dat in sene decrepito vires nō habente, nec facul-
tatem satisfaciendi, talis enim poterit ex æquitate
carcerari in domo, sub præcepto, ne exeat: sub
pœna redeundi ad carceres, & ita obseruauimus
in omnibus Reg. Aud. quibus præfui, & nunc in
Magna Curia Vicariæ, nàm isti pueris, & infirmis,
in discrimine vitæ constitutis, æquiparantur, & in-
ter miserabiles reputantur, vt innuit *Franch. dec.
608.* Senes verò robusti, ac habentes modum sol-
uendi creditoribus, nullo modo sunt habilitandi,
19 secundum primam opinionem, quam suprà retu-
limus, & *sic Gratian. discep. for. cap. 506.* vbi di-
scutitur, an renunciatio omni legum auxilio extē-
datur ad hoc priuilegium miserationis.

Ex eadem inspectione, fuerunt opinionis, vt ra-
tione reuerentiæ ordinis Nobilitatis, si Nobilis
pro debito carcerabitur, sit habenda ratio illius
20 personæ, vt possit habilitari in loco commodiori,
& non in duro carcere, vel cum plebeis, *l. fin. C. de
accusat. Tiraq. de Nobilit. cap. 20.* indè hoc loco
nu. 22. præc. tract. dixi, si statutum, vel Princeps
mandet, quempiam Nobilem carcerari sat Iudex
dicetur satisfecisse, si illum per Palatium habili-
21 tauerit, vt post alios ibi allegatos, *Palat. in rubr.
de donat. inter vir. & vxor. ex nu. 14. Auend. de
exeq. mand. cap. 5. ex nu. 22. part. 2.* Quæ opinio
vera est, sed mitigatur dummodò persona sit mul-
tum nobilis, & securè carceratus stet in loco re-
cluso, & non tàm acri, sed si erit periculum aufu-
gendi, non poterit per palatium habilitari, nisi
præstita cautione idonea de securo carcere, vel
detineatur cum custodibus, vt idem *Auend. cap.
20. nu. 9. par. 1. Guttier. de iuram. cap. 16.* Nobili-
tas enim iuuat tàm in procedendo mitiùs contra
22 eum, quam in minorando pœnam, *tex. in l. pedius
§. 1. ff. de incend. & ruin.* & ibi *glos. & in l. aut dā-
num §. in ministerium ff. de pœnis, Tiraquell. de
pœnis caus. 31. Roland. consil. 63. Farin. quæst. 98.
causa* 14 nisi delictum esset infame deturpans
nobilitatem, vt dixi super hac pragmatica in
præc. volum.

Postremò esset videndum, an si debitor fame
pereat in carceribus, possit Iudex cogere credito-
rem ad subministrandum expensas, vel in dutinā
23 creditoris ipsum liberare, dixi in præc. comment.
hoc loco nu. 15. quod dùm habet de iure benefi-
cium cessionis, illo vti debet, *vt Affl. dec. 71. Bou.
decis. 303.* & licèt aliqui contrarium teneant, vt
Manson de caus. exequut. lib. 12. & de consuetu-
dine Mag. Cur. primam opinionem practicet,
cùm tamen quidam creditor appellasset ad S. C.
& ibi relationem fecissem contra eam fuit deci-
sum, sed in alijs Aulis diuersum vidi conclu-
sum.

ARGVMENTVM.

Carcer an, & quando excomputari possit cū
pœna exilij, relegationis, vel remigatio-
nis.

SVMMARIVM.

1 *Carcer succedit loco pœna, quando à statuto pro aliquo delicto pœna carceris imponitur.*
2 *Carcer perpetuus morti ciuili comparatur.*
3 *Mulieres quando condemnantur ad carceres.*
4 *Carcer post sententiam exilij acceptatam, excomputatur.*
5 *Carcer antè sententiam non recipit excomputationem temporis, sed si erit longus minuit pœnam.*
6 *Condemnatio in delictis parui momenti fieri solet, vt carcer sit loco pœna.*
7 *Exilij fractor, si captus erit, & diù steterit carceratus tempus carceris computatur.*
8 *Compensatio pœna non fit cum condemnatis ad triremes, vt carcer excomputet tempus, prout in exilium condemnatis.*
9 *Carcer excomputatur pro tertia parte temporis, in casu prædicto.*
10 *Carcer respectu causæ, dicitur ad custodiam, respectu materiæ, reputatur pœna grauis.*
11 *Iudex indebitè carcerans, iniuriarum pœna punitur.*
12 *Contractus factus inter creditorem, & debitorē carceratum, quando dicatur factus metu carceris, remissiue.*

CAPVT LXXXVI.

PRo complemento eorum, quæ in præc. cap.
explicauimus ad conclusionem positam,
carcerem dari ad custodiam, & non ad pœ-
nam, adduco aliam limitationem, vt quan-
doque detur ad satisfactionem pœnæ, nàm si par-
ticulari lege, vel statuto ea imposita sit pro aliquo
maleficio, tùnc ea est satisfactoria, & carcer in
1 pœnam reputabitur. Et in Regno adsunt multa
iura, quæ enumerat *Carret. in sua praxi crim. §.
circa loco fin.* in quibus imponitur pœna tempo-
ralis carceris, & perpetua, quæ morti ciuili com-
2 parantur, *vt Regens de Ponte cons. 75.* verùm in
Tribunalibus Regijs parùm est hodie in obser-
uantia talis pœna, sed solùm apud Ecclesiasticos,
*Doct. in cap. nouimus de verb. signific. Frāc. Marc.
decis. 912. Diaz in sua praxi canon. cap. 98.* Solēt
aliquando Proreges, ea vti cum Nobilibus, in Ca-
stro aliquem condemnando, vt pro tempore car-

cera-

ceratus remaneat. Item obseruamus cum mulieribus, quæ cum ratione sexus condemnari non possint in triremibus,& etiam in exilium, quando
3 dubitatur, si cum honore extrà propriam patriam alibi degere possint, ad carceres condemnantur, *Fabr.diff.2.C.de adulter.*

Item carcer excomputatur in partem pœnæ temporalis exilij per sententiam dati, undè si quis diù carceratus steterit,& in exilium missus fuerit,
4 carcer in partem compensabitur, *tex. in l.omnes C.de pœnis*; sed est intelligendum, quando reus post sententiam tacitè, vel expressè acceptatam, distulerit non sui culpa accedere, & ire ad exiliũ, vel relegationem,tùnc tempus carceris cum exilio excomputatur, secùs si antè sententiam diù steterit carceratus in se defendendo, vel appellando, nàm hoc casu non fit compensatio, *Franch. decis.* 317.verùm est, quod Iudices circumspecti debēt
5 habere rationem longi carceris, in sententia pœnali proferenda, *ut Cyn.& Odoff.in d. l.omnes, arg.tex.l.si diutino ff.de pœnis. Io:de Platea in l.si quis C.de Comment.lib.11. Muta decis.80. nu.9. Thes.decis.76.num.2 Farin.quæst.10.ex num.85.*
6 imò in delictis priuatis, multotiès decernitur, vt carcer succedat in pœnam, *Magon.decis.Lucc.50. num.18 Cabell.casu 142.Vin. decis.504.num.25. Burs.cons.445.*

Insupèr post sententiam, carcer excomputatur, nàm si quis fregerit fines exilij, & captus fuerit in
7 flagranti,& carceratus, ista carceratio, quamdiù durauerit, erit extinguenda à tempore exilij, *sic Bald.& Cin.in d.l.si quis C.de commeatu, & in d.l.omnes Card.Tusc.in suis concl.incip. Carcerati cap.90.tom.1.*

Sed hæc obseruatio non habet locum cum condemnatis ad triremes, vt tempus carceris ex-
8 computetur cum tempore remigationis post sententiam, nam cùm magis dura sit pœna triremiũ, non recipit æqualitatem, proùt in exiliatis, & relegatis, qui in pari pœna sunt cum carceratis, sed obseruantia est; vt minuatur pœna, tertiam partem temporis reo deducendo, ità quod si steterit anno
9 carceratus post diffinitam pœnam remigationis, quatuor menses excomputabuntur, & sic solet practicari, & non vidi Doct. qui de hac praxi attestetur, *solum muta super pragm.Sicil. tit.33.ex nu.1.cum sequ.*

Et concludendo, carcer licèt sit ad custodiam respectu causæ, respectu tamen materiæ, est ma-
10 ximæ pœnæ, vt probat *tex.in d.l.omnes C. de pœnis* ibi *satis sit immensorum cruciatuum supplicia, qui diù priuati fuerunt auræ communis haustu,& lucis aspectu*) concordat *text. in l.2. C. de cust. reor.& glos.in l.si hominem apud se verbo extensum ff.depos.* dicit, esse speciem seruitutis, *Aret.cons.192.vol.1.Rolan.cons.57.Gail.de pace publ.cap.1.* indè Iudex indebitè carcerans iniuriarum actione tenetur,& secundum tempus carce-
11 rationis puniri poterit, *l.cum apud labeonem §. quæstionis ff.de iniur.& ibi Doct. Paris de sindic. verbo carcer, Campan.in c.Regni* 43. licèt pœna ipsa ad interesse tantùm extendatur, *vt Bouadill. in sua polit.lib.5.cap.3.num.8. Farinac. quæst.27. num.145.*

Indè contractus gestus inter debitorem, & creditorem, vti factus metu carceris nullus repu-
11 tatur, *l.qui in carcerem ff.quod met.caus.* quod intellige secundũ ea, quę explicant *Barz.dec.Bonon. 24.Affl.& Vrsil.decis.149.Guid.Pap.dec.149.& 253 Cancer.lib.3.var.res.c.1 n.39.Gutier. de iuramento cap.37. Anna singul.414. Pinel. de bon. mater.l.1.part.3.nu.86.* ad quos recurras, quandò de hoc articulo tractari contingerit.

ARGVMENTVM.

Vassalli existente hostium suspictione in locis maritimis, an, eorum sumptibus excubias facere,& Castrum Baronis custodire teneantur.

Princeps suo sumptu, tàm pertinentia ad Iustitiam, quam ad Bellum pro conseruatione, & defensione suorum Statuum, facere debet; tamen in multis casibus, vbi subditi immediatè commodum sentiunt, contribuere debent, quod pluribus exemplis demonstratur,& notabilitèr deducitur.

SVMMARIVM.

1 *Vassalli non tenentur contribuere in constructionem Castri, Turris, vel Fortalitij.*
2 *Barones absque Principis licentia, non possunt fundare fortalitia in locis suspectis.*
3 *Cap.Regni mandans, vt subditi teneantur contribuere in castri refectione, declaratur, & num.21.*
4 *Menia Ciuitatis spectant ad Vniuersitatem fundarẽ,& reparare, & Baro non tenetur contribuere.*
5 *Contrariorum eadem debet esse disciplina.*
6 *Baro suo sumptu personas tenere debet pro custodiendo Castro.*
7 *Carcerum custodia, expensis Baronis est facienda.*
8 *Qui sentit commodum, debet sentire sumptus, & incommodum.*
9 *Onus quod vicissim,& per circulum fertur, minùs graue est.*
10 *Multa conceduntur de equitate, que non debentur de iure.*
11 *Carcerum constructio,& custodia, ad Barones spectat, sed nè nimium illi grauentur contribuere tenentur vassalli in reparatione.*
12 *Vniuersitates tenentur dare cippos, & catenas pro carcerum custodia.*
13 *Vniuersitates tenentur contribuere in persecutione,& captura latronum.*
14 *Subditi sentiunt incommodum, & contribuunt in hospitio Militum.*
15 *Milites Campanee sumptu Vniuersitatum sunt salariati.*
16 *Vniuersitates debent eorum expensis occurrere, aduersus incursiones hostium, & piratarum.*
17 *Vectigal, cur iure exigatur, pro assecuratione viatorum.*
18 *Quando attendendum sit, quod principaliter fit,& non que in consequentiam.*
19 *Accessorium reputatur vti principale, quando equipollent.*

20 Cor-

10 *Correctio, si expressè non est facta, non praesumitur, sed facienda est concordia ad possibile iurium pugnantium.*

CAPVT XCV.

Vassallos non teneri contribuere ad constructionem Castri, Fortalitij, aut Turris, quas Barones construere, uel reaedificare voluerint in prae. tract. nu. 37. dixi: Nam sicuti ad Principem spectat suo sumptu praedicta
1 fundare, *ut Doct. in l. quicumque C. de fundis limitrop. lib. 11.* sic etiam Barones suis expensis facere debent, quando licentiam, & assensum à Rege haberent, cùm in locis maritimis, & suspectis,
2 Castra non possunt aedificari, nec collapsa restaurari, nisi Principe mandante, vt dixi singul. meo 49. & latè firmat *Petra de potest. Princip. spectal. 182. fol. mihi 52.* Barones ergò, vti subrogati, similiter sumptibus suis erigere ea tenentur, *Angel. in l. turres C. de oper. publ. Surd. cons. 83. Petra loco citato cap. 6. nu. 40.*

Eadem ratio est in accessorijs, quae sequuntur regulam principalis; *cap. accessorium de reg. iur. in 6.* vt neque subditi ad refectionem praedictorũ sint obligati, Et licèt obstare videatur *cap. Regni incip.* Statuimus, quod ab Vniuersitatibus, vbi mandatur, vt Vniuersitates contribuere debeant
3 in refectione castrorum, & fortalitiorum, tamen videtur per prag. 1. *vers. Item nè in reparatione castrorum, sub tit. de salario eorum, & per aliam pragm. tit. de Vniuers. non cogend.* fuisse derogatũ praefato cap. Regni, dùm disponant, vt subditi non possint cogi ad contribuendum pro dictorũ reparatione, quod iure fundatur, quia ad Dominum spectat refectio rei, *l. inter fructuariam ff. de damn. infect. l. cum C. de vsufr.* indè dispositum est, vt moenia Ciuitatis, quia spectat ad ciues fun-
4 dare, à ciuibus custodiri debeant, *l. moenia C. de aedific. priuat.* & sic reparatio etiam ad ipsos pertinere debet, & Baro in illis contribuere non tenetur *Ann. cons. 72.* vndè contrarium eadem debet esse dispositio, *l. 1. ff. de ijs, qui sunt sui, vel*
5 *alt. iur. l. qui accus. vers. ff. de accusat.*

Ex hoc fonte, sapienda erit resolutio super cõtrouersia, quae in S. C. agitata fuit inter Illust. Marchionem Fuscaldi, nùnc meritissimum Magnum Iustitiarum Mag Car. &c. cum Vniuersitate Paulae, cuius ille erat etiam vtilis Dominus: Praetendebat enim Marchio, vt vassalli aestiuo tempore, quo hostium incursus suspicio adesset, & de aliquo periculo dubitari poterat, cùm ea terra sit iuxta mare, & multoties discrimen passa fuit, obligati essent per circula, singulis noctibus ad custodiendum castrum, & eò loco accedere decem, vel quindecim ciues, cum armis, & munitionibus ad excubias faciendas.

Vniuersitas, & vassalli se opposuerunt iurè cogi non posse, quia licèt onus faciendi excubias, & custodiendi terram, & moenia, ad ipsam spectet,
6 *vt Anna sin. 63.* custodire tamen castrum ipsius Marchionis erat onus, & suo sumptu homines tenere debebat, vt in terminis *Iason. in l. diuortio §. fin. ff. solut. matr. Cotta in memor. incip. fortalitium, Lopez in l. 2. verbo securos tit. 7. par. 5. & Mattens. in l. 10. glos. 1. tit. 10. lib. 5. recompil.* ad quem enim pertinet rei dominium, spectat, & onus eam custodiendi, *l. si ita §. 1. ff. de vsu, & habit. Affl. dec. 167.* & sic super carcerum custodia fuit dictum, non quia constructio ad Baronẽ spectat, & ipsius sunt emolumenta, sumptu ipsius etiam custodiri debeant, *Franch decis. 526. nu. 10.* & ante eum *Natta cons. 641. nu. 7. vol. 3. Bertrãd. cons. 17. part. 1. Gerard. sing. 17.* & particulariter *Cancer. lib. 3. cap. 13. nu. 234. var. resol.* vt fuit decisum in Sac. Cons. in causa Vniuersitatis Melpi-
7 gnani cum eius Barone, quod non possit cogere Vniuersitatem, nec ciues ad custodiam carcerum, nisi in casu necessitatis, salario mediante.

Pro Marchione, cuius partes vti Aduocatus tuebar faciendo considerationem super oppositionibus, quae ex aduerso fundabantur, defendebam Clientem sequentibus rationibus, respondendo, notorium esse, quod illud Castrum Paulae potens erat ad defendendam totam Ciuium Vniuersitatem ab incursionibus Hostium, & Vascellorum, & diligentia, ac custodia, quae in eo in excubijs fiebat, licet respiciebat comodum Baronis, qui ibi cum sua familia degebat, aequè principaliter parturiebat magnam vtilitatem omnibus Ciuibus, & proindè ex regula generali, qui sentit cõmodum, debet etiam sentire incõmodum *l. si irruptione*
8 *§. fin. ff. de neg. gest. l. 3. §. 1. ff. si mens. fals. mod. dixer.* non debebant conqueri Ciues, quod per circulum sentiebant aliquam incommoditatem, custodiendi Castrum, nam erat potius liuor quam vt detrimentum haberent, dùm vicissim tale onus
9 inter eos diuidebant, *arg. ex l. Ciuitas C. de offic. Rect. Prou. ibi vicissim.* Vlterius seruitia necessaria, à subditis sunt accipienda, & non ab alienigenis. *Andr. in Const. Regni incip.* sic nostra seruitia, & pleniùs dixi supra prag. 16. Insuper quamuis de strictò iure pertinentia ad custodiam Castri, & Fortalitij, ad Principem, & eos, qui illius vicem gerunt, spectent, tamen conuenientia suadet, vt etiam subditi contribuere debeant, ex aequitate,
10 quae rigori scripto praefertur, *Ias. & alij in l. placuit C. de iudic.* Et quod aequitas suadeat, vt qui sentit vtile, sustineat etiam aliquod interesse, ponã aliqua exempla, quae Doct. & videmus practicari quotidiè in similibus. Fuit ex aduerso dictum carceres esse Baronis, & illius onus esse eos fundare, ac custodire, Attamen receptum etiam est, vt Vniuersitates, quia Ciues sentiunt commodũ,
11 debitores suos vinculis arceri, & publica intercedit vtilitas criminosos custodiri, quod ad reparationem carcerum contribuere debeant, vt *Aul. in cap. Praetorũ 18. verbo se hagan, Guttier. pract. quaest cap. 36. nu. 2. & Auend. de exeq. mand. cap. 20. nu. 4. p rt. 1. & cap. 10. num. 6. vers. secundum exemplum*, & dicam in cap. seq *Hinc Paris de Puteo de sindic. verb. carceratio fol. 72. num. 6.* respondit, expensas debere facere Decuriones de
12 cippis, catenis, & compedibus, quae deseruiunt carceratis, quia in ijs, quae sentiunt commodum Vniuersitates contribuere tenentur. Similiter persequutio latronum, & contumacium loci, clarum est spectare ad baronem, & eius esse onus, *Affl. decis. 265. à num. 80. Mastrill. de Magistr. lib. 4.*
13 *cap. 18. nu. 47.* tamen si illi sint in magno numero, ciues conuocari possunt, & eorum expensis persequi illos debeant, *Foller. in sua praxi crim.*

Aa vers.

vers. notatos capiat de persona ex nu. 10. And. in Consti. Regni pœnam eorum, & Constit. humanitatem, ex 1.1. & 2. vbi Doct. C. de ijs, qui latr. occul. Aul. Pretor. cap. 17. verb. las baran, qui etiam inferi, quod irruente necessitate pro capiendis
14 malefactoribus stipendium de publico militibus est assignandum, & sic practicatũ fuit in Regno, quando Barricelli tenebantur pro persequendis latronibus, & inquisitis, nàm Vniuersitates hospitabantur, & soluebant salarium illis, & militibus, quod officium postea fuit immutatum, vt qualibet Regia Audientia tenere debeat Capitaneum de Campanea, cùm tot militibus, vt purgent Pro-
15 vinciam, & salarium fuit repartitum per focularia Vniuersitatibus, quod exigit Fiscus.

Sicque obseruandum est, si turma Cursariorũ, & piratarum irruat, infestando locos maritimos,
16 nàm ciues ad custodiam, & excubias, eorum sũptibus cogi possunt, quamuis regulariter onus sit Principis, Regnum custodire, & suo sumptu defendere, vt diximus, *sic Menchac. lib. 1. contr. illustr. cap. 1. nu. 32.* qui ait, inhumanum esse vt publica vtilitas non sit coadiuuanda à subditis, sed solus Princeps onerari debeat. Indè à transeuntibus in locis suspectis, in quibus adest custodia, exigi-
17 tur à subditis vectigal, & in mari in portibus soluitur tributum.

Omnia hæc fundantur, quia æquitas fugerit, vt qui sentit commodum sentire etiam debeat aliquod incommodum, & licèt in consideratione debeat esse, vt principalis magis oneretur; *l. si quis*
18 *nec causam ff. si cert. pet.* Veruntamen de accessorijs adhuc habenda est ratio, vt reputetur inter principales quando quasi æquè principaliter stat
19 cum sua causa principali, vt bene *Cagnol. & Dyn. in cap. accessorium de reg. iur. in 6.*

Postremò aduertatur ad id, quod in principio huius quæstionis dixi, Vniuersitates non teneri ad reparationem Castrorũ, & fortalitiorum, ex prag. allegatis, & Cap. Regni contrarium statuentia fuisse per illas derogatum; Nàm præsuppono, Pragmaticas ipsas non correxisse dictum Capit. quia correctio expresse est facienda, *l. præcipimus C. de appellat.* & quando non est facta, capienda
20 est interpretatio, vt saluentur, *l. capienda est occasio ff. de reg. iur.* dico, saluari pragmaticas, quia disponunt, vt Vniuersitates non teneantur contri-
21 buere in reparatione, nisi quatenùs fit de iure; Hæc æquidem vltima verba non fundant apertè, vt contributio peti non possit, sed remictunt casum ad dispositionem iuris. Cumquè ratio prohibitoria mitigatur ex æquitate, vt debeatur æqualis contributio, ergò argumentum contra nos adductum potiùs retorquetur in fauorem ad casum nostrum, quam in contrarium.

Ex quibus omnibus fundabam, non esse iniustitiam id, quod Marchio prætendebat, & consulto negotio cum Consiliarijs Status destinatis pro negotijs bellicis, sic fuerunt opinionis: Deindè vassalli petierunt negotium remicti ad ius, & Iustitiam, & quia ob munus mihi iniunctum ad Prouinciam Hydrutinam discessi, non vidi exitũ causæ, & conferunt ad prædicta, quæ in *seq. cap. dicam.*

ARGVMENTVM.

Carcerum constructio an pertineat ad Barones, vel ad Vniuersitates.

Baro an indicere possit, vt Carcerèrius pro iure portelli aliquid exigat a carceratis.

Secretarij Baronum, an gagia exigere possint ex rescriptis compositionum, & gratiarum factarum a Barone eorum vassallis.

SVMMARIVM.

1 *Expensæ pertinentes ad exercitium iurisdictionis, & iustitiæ spectant ad Barones, & non ad vassallos.*
2 *Expensæ, quæ æquè principaliter concernunt vtilitatem ciuium, debent communiter repartiri.*
3 *Carcerum iurisdictio est Baronis, & nemo priuatus quemquam detinere potest.*
4 *Carceres custodire Baro tenetur, & vassalli cogi non possunt ad talem custodiam.*
5 *Media via, vt vtrique consulatur est amplectenda.*
6 *Carcerum constructio distinguitur quando pertineat ad Barones, & quando ad Vniuersitates.*
7 *Primordialis causa semper est attendenda, licèt aliquid in consequentiam veniat.*
8 *Ius refragatur omnibus nouis oneribus, & exactionibus prateritis à Baronibus.*
9 *Communis obseruantia facit, iniustum iustum reputari.*
10 *Ius non resistere consuetudini exigendi portellũ à carceratis probatur.*
11 *Possessorium summarium non debet concedi ei, qui habet iuris resistentiam.*
12 *In possessorio plenario, quæ sint probanda ad obtinendum.*
13 *Ius exigendi vectigal, seu passum à transeuntibus per certos locos, qualiter iustificetur.*
14 *Exactio gagiorum, quæ percipitur à Secretarijs Baronum pro rescriptis, & gratijs esse legitimã concluditur.*
15 *Turpiter quis accipit, quod gratis tenetur explere.*
16 *Onus quis imponere potest super ijs, quæ in eius facultate consistunt.*
17 *Principijs est obstandum, nè nouitates inducantur.*
18 *D. Alonsus de Cardenas Regens Magnæ Curiæ Vicariæ laudatur.*

CAPVT XCVI.

Continuando materiam præc. cap. in quo posui conclusionem, quod omnes expensæ pertinentes ad administratione, & exercitium iurisdictionis spectent ad Principem, & eius feudatarios, & non ad subiectos, limitaui, non procedere, quando subditi æquè principaliter sentiant magnam vtilitatem,
1 & commoditatem, quia tunc conguit, & æquitatis est vt subditi contribuere debeant, in erogatione expensarum; nàm licèt de iure onus sit Prin-

Principis, & Baronum suo sumptu erogare neces-
saria ad Iustitiam pertinentia, tamen ex alia regula
2 dictante, quod qui sentit commodum, debet sen-
tire incommodum, *l. naturaliter ff. de reg. iur. cap.
qui sentit eod. tit. in 6.* consentaneum fuit reputa-
tum, vt in aliquibus casibus vassalli contribuere
debeant, vt in d. cap. diximus.

Exindè fuit dubitatum, cuius expensis carceres
sint construendi, & iuxtà dictum assioma, respon-
derunt multi DD. hoc onus esse Baronum, cùm
3 carceres sint iurisdictionis ipsorum, & nulli priua-
to competat carceres habere, nec aliquem reclu-
dere, etiam per breue spatium sub graui pœna,
vt Farina, latè quæst. 27. quia actus iurisdictionis
est competens Iudicibus tantùm, *l. fin. C. de cust.
reor.* & consequenter qui dominium tenet, carce-
4 res erigere, & custodire tenetur, *Card. in clem. 1.
§. sanè nu. 2. de hæretic.* & latiùs dicimus supra *in
cap. præc. nu. 7.* Alij fuerunt opinionis, vt onus cõ-
struendi carceres spectet ad Vniuersitatem, sic
*Clar. quæst. crim. 46. nu. 3. Gutti. pract. quæst. lib. 1.
quæst. 36. Auend. de exeq. mand. cap. 20. nu. 5. vers.
tamen par. 1.* & mouentur, quia custodia carcera-
torum respicit potiùs commodum ciuium, tàm in
causis criminalibus pro vindicandis eorum offen-
sis, *vt in l. licitatio § fin. ff. de publ. & vect.* quàm
pro debitis ciuilibus, vt tedio affecti debitores
creditoribus satisfaciant, vndè communitates hoc
onus expensarum subire debent.

Aliqui verò sentierunt communibus expensis
esse carceres erigendos Baronis, & Vniuersitatis,
cùm ambo sentiant commodum: Baro exigit pro-
uentus à carceratis criminalibus, & ciues conse-
quuntur commoditates supradictas, *sic Aiel. trac.
de iure adoha num. 59. Azzeued. in l. 15. tit. 6. lib.
3. collect. num. 9.*

Cumque in dubio media via sit eligenda, *l. Ti-
tius ff. ad Treboll. Thesau. decision. 89. Vu. decis.*
5 190. capienda est via, vt vtrique consulatur, ideò
æquiorem hanc opinionem esse videtur.

In hoc conflictu, facta matura consideratione,
verior fuit reputata prima opinio, vt constructio
carcerum criminalium omninò ad Barones per-
tinere debeat, tùm quia sunt de mero, & mixto
6 imperio, tùm quia sentiunt vtile de prouentibus,
quos ex compositione delictorum percipiunt, &
licèt in consequentiam veniat publica commo-
ditas, vt delicta puniantur, *vt in l. ita vulneratus
7 ff. ad l. Aquil.* tamen attenditur primordialis cau-
sa dominij, & vtilitatis Baronum *l. si quis, nec cau-
sam ff. si cert. petat.* Et sic in S.C. fuit decisum pro
Vniuersitate Melpignani, cum Antonio de Aiel-
lo, quod carcerum constructio pertineat ad ipsum
Baronem. Constructio verò carcerum ciuilium,
quorum commoditas pertinet ad ciues, vt stent
magis commodi, & meliores criminalibus, cũ in
ijs nullam sentiant vtilitatem Barones principa-
liter, & in consequentiam, ad Vniuersitates spe-
ctat, vt innuunt *Auend. de exeq. mand. cap. 20. nu.
6. Aul. in cap. Prætorum cap. 18. & dixi sing. nu.*
15. idem esset obseruandum, si Vniuersitas habe-
ret ex priuilegio prouentus, qui fiunt in Curia,
quod priuilegium vidi in multis locis concessum,
& obseruatum, tùnc etiam Vniuersitas, quæ sentit
commodum, onerari debet, vt eos teneatur erige-
re, & custodire, vt dixi in præc. Comm. hoc loco
nu. 33. & ita fœdere distinctionis concordia con-
ciliari possunt supernarratæ DD. opiniones.

Item supradicto articulo, aliùs subnectitur, an
iure Barones possint indicere, vt à carceratis exi-
gatur aliquid pro iure portelli à Carcererio, qui
eos custodit, & secundum regulas, videtur dicen-
dum, iniustam esse talem impositionem, cùm de
iure Barones minimum quodque onus vassallis
imponere non possunt *And. & alij in cap. 1. tit.
quæ sint regal. § collecta*, & abundè declaraui in
8 præc. tract. prag. 10 Accedat alia suppositio, quod
si electio Carcerarij competit Baroni, ipsi etiam
salarium præstare pertinere debet; Si etiam vassal-
li cogi non possunt ad custodiendos carceratos, vt
diximus, tantò magis non sunt obligati ad soluen-
das sportulas Carcerario, & ità in terminis doctè
suo more defendit *D. Rouit. super hac pragm. ex
num. 9.* Attamen quadam æquitate suadente vi-
demus communem obseruantiam, tàm in carce-
ribus Regiorum Tribunalium, quàm Curiarum
Baronalium esse in contrarium: nàm exactio istius
portelli fit ab omnibus Carcererijs indistinctè, &
subditi contribuunt in salario, vltra prouisionem,
quæ ipsis statuitur à Fisco, vel Barone, & generalis
9 consuetudo dicitur altera lex, & illicitum facit
licitum, *arg. tex. in l. 1. C. de exact. lib. 11.* & benè
Mantic. de contr. ambig. lib. 3. tit. 9.

Nec refragantur, quæ adduxit *D. Rouit. loc. cit.*
Ipse enim refert, quod in ea causa non potuit in
possessorio obtinere, sed Baro fuit conseruatus in
exactione exigendi ius portelli, & fuerunt præsen-
tata alia exempla inquit, ex quibus constabat aliàs
in similibus pro Baronibus iudicatum, & ex illius
dictis rationem desumo, quia habitum fuit pro
vero, talem contributionem non habere iuris resi-
10 stentiam; nàm si nouum onus reputatum esset,
nullo iure Baro potuisset obtinere in summario
possessorio nàm in ijs quibus ius refragatur, non
decernitur contra prætendentem possidere, *de
Pont. dec. 40. & idem D. Rou. in prag. 1. num. 31. de
11 iurisd.* & latiùs dixi suprà cap. 78. Et in plenario
possessorio longissima requiritur possessio, & irre-
gularis probatio, *Gail. obseru. 7. par. 2.* & latiùs *Io-
seph. Sese tract. de inhib. cap. 1.* vndè cum articulus
12 fuerit reputatus non habere iuris resistentiam, sed
potius assistentiam ex generali obseruantia, ideò
benè ex dicto facto elicitur, istam exactionem nõ
fuisse reputatam in Sacr. Cons. contra legem, sed
præter legem. Quapropter concludendum est;
quod si non sit impositum hoc onus portelli, no-
uiter de iure adiungi non possit, & procedit prima
opinio, si autem sit solitum, & consuetum, & tùnc
stante etiam generali consuetudine, conseruari
potest Baro in sua possessione.

Et ex prædictis iustificatur exactio perceptio-
nis passuum, & vectigalium, quæ percipiuntur in
multis partibus huius Regni à transeuntibus cum
bonis per certos locos, in quibus anteà viatores à
latronibus spoliabantur, quia erant ibi nemores,
13 & syluæ, & Princeps occurrendo istis robarijs
multa erogauit, disboscando eos locos, & custodes
ibi detinendo pro securitate itineris. Vndè pro
istis expensis indictum fuit vectigal exigendi ali-
quid à viatoribus bona ferentibus, dum enim sub-
diti sentiunt securitatem deferendi suas res per
terram, vel mare, non reputatur onus, contribuẽ-

do pro causa impensarum, *Gutier. de gabell. cap.*
2. Girand. eodem tract. in prælud. nu. 7. licèt enim
Principis cura sit Regnum ab hostibus, & latroni-
bus custodire, quando uerò facto ipsorum subdi-
torum delinquentium Fiscus sentit detrimentum,
æquitate salum sic sugerente alij contribuere de-
bent, *arg. ex l. 1. § denique aut ff. de aqua pluu.*
arc.

Hinc resoluimus, non habere iuris resistentiam
aliam exactionem, quam percipiunt Secretarij
Baronum, ex rescriptis transactionum, & gratia-
rum, quas faciunt Barones suis vassallis, ex quibus
Secretarijs præstantur certa gagia; Nam & si om-
14 nis exactio iniusta reputatur, quæ à Baronibus
subditis imponitur, *vt DD. in l. 1. C. ne rustic. ad*
vllum obseq. lib. 10. Verumtamen recognitio ista
communi consuetudine obseruatur, & non im-
probatur, vt contribuant Secretario pro expedi-
tionibus rescriptorum: Dùm enim est in facultate
Baronis concedendi, vel denegandi compositio-
nes, & gratias facere, si eas impartitur cùm hoc
onere, non video quo iure vassalli grauari possint,
turpitudo autem tùnc versatur ex parte accipien-
15 tis, quando gratis quis suum officium explere
tenetur, *l. 1. in fine cum ll. seq. ff. de cond. ob turp.*
caus. sed quando non est obligatus quid facere,
16 vel concedere, licitè potest accipere, & petere, ita
in puncto huius articuli respondit *Petra de potest.*
cap. 8. nu. 51. fol. 54.

Si verò essent rescripta pertinentia ad admini-
strationem Iustitiæ, tùnc ea gratis sunt expedien-
da, nisi antiqua esset consuetudo in contrarium,
vt videmus obseruari in Tribunalibus, in quibus
Secretarij plùs, & minus exigunt etiam pro rescri-
ptis iustitiæ, vt aduerti anteà sing. meo 168. Et tã-
tò magis iustificatur posita conclusio, dùm talis
exactio fiat etiam in omnibus Tribunalibus
maioribus, vt videmus in Secretarijs Proregis, Sa-
cri Consilij, Reg. Aud. & cæteris in quibus omnes
Secretarij exigunt sportulas, secundum taxam à
Principe mandatam, vel consuetam.

Id quod deplorandum est quod dictæ exactio-
nes, & aliæ similes, sub specie recti, & æquitatis
circumscripto iuris rigore, introductæ fuerunt; sed
passim transierunt ad iniquitatem, quia habuerũt
à principio taxam determinatam, & non onero-
sam, sed tractu temporis hominum rapacitate il-
læ fuerunt alteratæ directè, & indirectè, vsque
ad centuplum. Quisque quærit officium suum
ampliare, dilatare, lucrari, & extorquere, Ideò om-
nes monendos duxi, vt principijs resistant, nè noui-
tates aliquo modo admictantur, licèt habeant ap-
17 parentiam æquitatis, sub specie enim recti deci-
pimur; nam postea non est, qui resistat tot fraudi-
bus, & inuentionibus, vt aduertit *Crauet. cons.*
238. nu. 10. Rogandus est Deus, vt infundat men-
tem nostri Regis, vt mictat ad nos Vicarios San-
ctæ mentis, & Religionis, qui vigilet in Mini-
stros; vt suo sint contenti, & non dilatent fim-
brias.

Et gratias DEO redamus, quod Diuina, Pro-
uidentia missus fuerit ad Regimen huius Regni
Excellentissimus Dux de Alcalà, cuius partes si
explicare vellem, magno volumine opus esset, In-
ter alia continuò iouestigat in eligendo Officiales
bonæ famæ, & integritatis, prout egit in creando
Regentem Magnæ Curiæ Vicariæ D. Alonsum
18 de Cardenas Collateralis Consilij, qui sic munus
suum integritate, pietate, iustitia, & vigilantia im-
plet, vt nemini secundus dici poterit, vti in dies
experimur nos Iudices Magnæ Curiæ, & vere
correspondent virtutes suis natalibus, cùm ex no-
bilissimis Prosapijs ortus fuerit, tàm de Cardenas
nepos D. Alonsi vltimi Magistri Equitum S. Iaco-
bi, & Fundatoris Domus Comitum Pueblæ,
quàm ex Domo Pachecho, ex D. Ioanne Pacheco
Marchione Villæ Maestræ similitèr Magistro af-
fati Ordinis S. Iacobi, quam etiam vti descendens
ex paterna linea de Peralta Marchionum Falçes
progeniei Regum Nauarræ, vt ex Hispaniarum
Libris, præcipuè *Mariana lib. 2. clarè patet.* Et
redeundo ad digressa, omnia membra à capite
motum accipiunt.

ARGVMENTVM.

Barones suis Officialibus, & Ministris salaria præstare debent, & an, & quando sportulas illis dare vassalli iure teneantur.

Pandecta, si non fit certa, vel deperdita, qualitèr sit taxanda: Et si vltra taxam fuerit alterata, an Baro in possessorio conseruandus sit.

SVMMARIVM.

1 *QVi rei dominium, & fructum capit, ille tenetur ad rei refectionem, custodiam, & alias expensas.*
2 *Baro suo sumptu salaria suis Officialibus præstare tenetur.*
3 *Contribuunt subditi salarijs Officialium, dando sportulas ex actis, quæ fiunt.*
4 *Consuetudo in salarijs, attendenda est.*
5 *Pandecta vbi non est taxata, attenditur solutio, quæ per Magnam Curiam exigitur.*
6 *Consuetudo conuicinij, est attendenda in omnibus præstationibus, quando adest dubium.*
7 *Pandecta, si tractu temporis fuerit alterata, an ea alteratio sit seruanda stante patientia vassallorum cum longa taciturnitate.*
8 *Consuetudo, & tacitus consensus ciuium, quando præiudicet.*
9 *Consuetudo, est altera lex.*
10 *Solutio difformis, non inducit consuetudinem.*
11 *Exactiones indebitæ, semper præsumuntur cum vi extortæ.*
12 *Murmuratio populi, impedit præscriptionem.*
13 *Exactiones vltra pandectam, præsumuntur per impressionem Officialium, vi extortæ.*
14 *Officiales vltra pandectam extorquentes, qualiter puniantur, remissiuè notatur.*

CA-

CAPVT XCVII.

PErtinentia ad Iustitiam onus esse Baronum,
eorumque sumptu ea esse explenda, funda-
uimus, nam ratione vti iis dominij, quod ex
infeudatione tenent ad eos feudum, & iu-
risdictionem defendere, ac expensas necessarias
erogare spectat, verba sunt *tex. in l. eum, ad quem*
1 *vsusfructus pertinet C. de vsufruct.* cùm enim pro-
uentus iurisdictionis, & emolumenta percipiant,
incommoda etiam sumptuum sustinere necesse
est, *Garsia de expens. cap. 21.*

Ex qua conclusione inferebatur in facto Baro-
nem suo sumptu salaria Officialibus præstare
2 debere, & subditos non esse obligatos sportulas
de actis soluere, prout in terminis asseruerunt
Luc. de Penn. in l. annonas C. de erog. milit. ann.
Honded. cons. 84. lib. 2. quod de iure verùm est, &
in aliquibus locis hanc iuris dispositionem obser-
uari vidi, prout seruatur in Officialibus maiori-
bus Regijs, qui habent salarium à Rege, & spor-
tulas nullas sub pœna à litigantibus accipere pos-
sunt: At vbi contra esset consuetudo; vt generalis
est in Regno quod partim præstant Barones, dan-
3 do salaria Officialibus, & partim soluunt subditi
ratione actorum, quæ sportulæ de iure vocantur,
vt notant *Doct. in C. de sportulis, & præcipuè*
Cuiac. ibi, & Specul. tit. de salario Iud. nu. 9. nam
conueniunt inter se Baro, & Vniuersitas, & consti-
tuunt certam pandectam, quam obseruare vicis-
sim debent subditi, & Officiales: Consuetudo, seù
4 conuentio illa in salarijs est attendenda, ad *tex.*
in §. ne autem, vbi glos. auth. de Iudic. & in §. & si
carere in fine. auth. de defensor. Socc. cons. 196. lib.
2. Roland. cons. 349. vol. 2. Rebuff. in consuet. Frãc.
tit. de famulor. salar. Gratian. discept. cap. 257.
num. 36.

Sed dubia, quæ super hac materia determinata
fuere, Primum est, quod in certo loco non repe-
riebatur pandecta, & cum nouo Barone, qui terrã
emerat, contendebant vassalli sportulas non dare,
& dùm ad Reg. Aud. Baro recursum haberet, &
fuisset facta prouisio vassallis, vt soluta gagia Of-
ficialibus, & Actuarijs præstare debuissent, Re-
spondebant non esse iure obligatos, & quatenùs
cogi potuissent, nouam pandectam esse conficiẽ-
dam de communi consensu cum Barone, sed re-
plicatum fuit, quod quando pandecta non est
certa, vel amissa, erat attendenda taxa actorum,
5 prout seruat M. Curia, vti exemplar aliarum Cu-
riarum, & sic solet decernere S. C. vt refert *Dom.*
Reuit. prag. 38. nu. 4. de offic. Magist. Iustit. At dũ
hoc practicare voluissemus, vidimus pandectam
M. C. esse factam circa acta, quæ præstari debent
Actuarijs, sed non loquitur de sportulis soluendis
Iudicibus, cùm in M. C. non soluantur Magistra-
tibus, vt dixi, & propterea dicebam magis expe-
diens esse, vt attendatur consuetudo pandectarũ
6 conuicinij; nam in dubio in omnibus præstationi-
bus censuum, terragiorum, decimarum, & simi-
lium omnium, consuetudo Regionis est attendẽ-
da, & præualere debet, *Cravet. consil. 258. num. 8.*
Afflict. decis. 248. Faber. diff. 63. C. de sacros. Eccles.
& latius Fontanel. de pact. nupt. clau. 4. glos. 19. in
fine, Mantica de contract. ambig. lib. 3. ac D. Reg.
Valenz. cons. 79. nu. 62. Et sic fuit prouisum, quod
caperetur informatio, qualitèr in octo, vel decem
Curijs conuicinis erat taxata pandecta, & habita
copia prædicta, quæ in paucis inter eas erat dif-
formis, taxauimus, & arbitrati fuimus pandectã,
quæ in posterum obseruari debuisset, seruata for-
ma conuicinij, & partes acquieuerunt.

Altera difficultas, super ista materia fuit con-
trouersia; nam Vniuersitas S. V. in conquerebatur,
quod Baro non curabat obseruare pandectam
cum prædecessoribus factam, sed satis alteraba-
tur, & extorquebatur à ciuibus, & fuerunt ex pe-
ditæ prouisiones pro obseruantia, quibus intima-
7 tis, ex parte Baronis respondebatur, quod pande-
cta antiqua, quam subditi obseruari petierant,
multis annis hinc, non erat in vsu, sed alterata, &
decreta sententiæ, aliaque acta vltra pandectam
erant soluta in maiori quantitate, Cumquè con-
suetudo in salarijs erat obseruanda, vt supra fuit
dictum, & populus acquieuerit in ipsa altercatio-
8 ne, factum tot ciuium inducebant consuetudinẽ,
quę decennio præscribitur, vt latè explicaui prag.
1. in prec. Comm. ex l. si quis diurno, & l. de quibus
ff. de legib. Cumquè talis alteratio prætendebatur
excedere longum tempus, supponebat Baro con-
seruari in sua quasi possessione, nam consuetudo
9 est altera lex, & dat facultatem onera imponendi,
& exigendi, ac ex tacito consensu eorum, quorum
interest, inducitur obligatio, *Bar. in l. 1. C. de auro*
coron. lib. 10. Paris. cons. 28. lib. 1. Decian. cons. 41.
Replicabatur ex parte Vniuersitatis, alterationem
& exactionem illam fuisse factam per impressio-
nem, & auctoritatem Iudicum, qui excoriabant
ciues, & non pacificè exactam, nam personæ po-
10 tentes non permittebant in occurrentijs cogi ad
sportulas vltrà pandectam, vndè cùm fuerit solu-
tio difformis, consuetudo prætendi non poterat,
iuxtà ea, quæ latè explicauimus suprà cap.
11 Vlterius exactiones indebitæ, semper præsumũ-
tur à Dominis vi extortæ, *Mascar. de probat. con-*
cl. 1327. & quando Baro habet iuris resistentiam
non iuuat longum tempus, sed immemorabile
requiritur, nam sola murmuratio populi excludit
12 quasi possessionem, & interrumpit omnem præ-
sumptionem, *And. in cap. 1. tit. quæ sint regal. col.*
4. vers. plaustrorum, Luc. de Penn. in l. 1. C. ne rusti-
ci ad ullum offic. lib. 10, Capyc. in inuest. verb. col-
lectæ Vrsill. decis. 202, nu. 12. & propriùs accedẽ-
do Doct. dicunt, istas exactiones, quę fiunt ab Of-
ficialibus, Actuarijs, & similibus vltrà taxam, dici
13 corruptelam, & extorsiones, quia fiunt ad eorum
commodum, in damnum publici, *arg. tex. in l. 1.*
C. de salgam. hospit. non præstand. lib. 12. & obser-
uantia præcedens licet longa, non releuat, *§. nulli*
verò auth. vt nulli Iud. col. 9. Ancbar. cons. 218.
Marsil. in l. si quis nu. 81. ff. de quæstion. & in ter-
minis *Auend. de exeq. mand. cap. 2. nu. 14. part. 1.*
& latiùs *cap. 17. n. 3.* Et ex prædictis, circumscrip-
ta allegata longa consuetudine, aduersus pande-
ctam, ex parte Baronis contra illum iudicauimus
vt omninò esset ab Officialibus, & suis Actuarijs
obseruenda pandecta antiqua sub pœnis à iure
contentis: Qualiter autem Officialis vltrà pande-
14 ctam extorquens puniri possit, vide *Ioan. de*
Platea in l. in sacris §. medium C. de proxim. sa-
cr. scrin. lib. 12. Bal. in l. 1. C. mandat. Mastrill. de
Magistr. lib. 1. cap. 22.

AR-

ARGVMENTVM.

Remissio causæ, si à Barone petatur, an eius expensis, vel inquisiti fieri debeat; Et an dietas, quas Fiscus pro capienda informatione præstitit, soluere teneatur.

SVMMARIVM.

1 *Expensa in petenda remissione causæ sunt faciendæ ab inquisito.*
2 *Expensæ regulariter sunt faciendæ sumptibus petentis.*
3 *Remissa causa, si Baro non procuret, conducere carceratum, potest ab eo causa auocari.*
4 *Expensæ licet erogandæ sint à petente, tamen repeti possunt ab eo, cuius culpa fiunt.*
5 *Expensæ factæ in procurando Commissarium pro capienda informatione, an solui debeant inquisitus, cuius culpa fiunt.*
6 *Reus non est quisquam, ex eo quod est inquisitus, nam titulus non facit reum.*
7 *Expensæ pro capiendo foriudicato, illius sumptu sunt faciendæ.*
8 *Baro si petat remissionem causæ, an teneatur soluere expensas dietarum, quibus Fiscus vacauit pro capienda informatione.*
9 *Princeps tenetur purgare Prouinciam suo sumptu, & curare, vt delinquentes inquirantur, & puniantur.*
10 *Onus Baronis est, soluere omnes impensas, quas Fiscus fecerit dum vult ipse præferri, in cognoscendo vassallum.*
11 *Princeps curando, vt vassalli, Baronum capiantur, facit vtile negotium illorum, & ideò Barones expensas Fisco reficere debent.*

CAPVT XCVIII.

EXcitaui quæstionem in præc. tract: Si petatur remissio delinquentis carcerati, in aliquo Regio Tribunali, cuius expensis ea sit obtinenda, & conclusiuè dixi, quod si ad instantiam inquisiti fuerit petita, eius sumptu copia processus, Custodes, qui illum ad locum remissum conducere debeant, ac cœteræ expensæ
1 sunt faciendæ; sed si ad instantiam Baronis procuretur, ille tenetur, ex regula, quod sumptibus pe-
2 tentis erogatio fieri debeat, vt latè *Felyn. in cap. 1. de libell. oblat. Guttier. pract. quæst. lib. 1. qu. 63.* & in indiuiduo huius articuli *Franch. decis. 312.* & *licèt Ann. sing. 27.* dicat, sumptibus rei esse faciendam, debet intelligi, si ille eam affectauerit, secùs si Baro tantùm, & quod ità senserit Anna pater; nàm subiungit, quod si Baro non procuret transmissionem carcerati potest comminari, vt
3 causa auocetur, quod in dies seruamus; nam facta remissione, si differatur asportatio carcerati, ad instantiã Fisci, fit mandatum, vt infrà tot dies procuret, aliàs decreto remissionis non obstante proceditur in causa: Verùm Baro iure repetere pote-
4 rit omnes expensas à reo: nàm licet pertinentia ad iustitiam, sumptu Baronis sint facienda, *vt Doct. in l. fin. C. de erog. milit. annon. lib. 10.* limitatur, quando culpa alterius, *Ioseph decis. Perus. 74. Afflict. decis. 122. Caraui. Ritu 231.* Hinc est, quod in practica etiam obseruatur; vt si à Tribunali pe-
5 tatur Commissarius ad capiendam informationẽ cõtra aliquem, quamuis de iure sumptus dietarũ, & aliarum expensarum debeant spectare, & exigi à delinquente, qui causam dedit, & culpa eius euenit, vt actor petat, reum esse inquirẽdum, *Bart. in l. lege Cornelia ff. ad Sillanian. & aduertit Angel. in l. lege §. liberum ff. de usur.* Actamen in praxi contrarium est receptum, vt expensis petentis, Commissario satisfiat, & si reus deindè venerit condemnandus ab eo repeti poterint, & exequi recta via, *vt Io. de Plat. in d. l. fin. C. de erog. milit. ann. Paris de Puteo de sindic. verbo carcer vers. an carceratus*: nam non omnis, qui inquiritur, est reus, quia se defendendo potest absolui ab impu-
6 tatione, *Bart. in l. 1. ff. de glande legend.* & ità *per prag. 89. sup. §. 67.* fuit prouisum, quod sub pœna extortionis officiales non recipiant salaria dietarũ ab inquisitis, sed facta condemnatione possit ab eis accusatus repetere, indè si pro foriudicato ca-
7 piendo, fiunt expensæ, quia condemnatus est, recta via expensis liquidatis exequutio in illius bonis fieri potest; *Auend. de exeq. mand cap 10. nu. 14. in fine par. 2.* Solet aliquando Prorex (vt pluriès vidi) mandare, quod si delictũ plenè constiterit, possit Commissarius suas dietas exigere ab inquisito, quia Prorex potest dispensare super dicta practica, obseruantia tamen communis est in contrarium, vt dixi superiùs.

Dubium maius est quod cõtinuò in Reg. Aud. cum Fisco altercatur, & in specie ab aliquo elucidatum non vidi; Quid si ad instantiam Fisci mittatur Commissarius ad capiendam informationẽ de aliquo delicto graui, quia offensa pars sit inops, quæ sumptus facere haud potest, vndè quia pu-
8 blicè interest, nè delicta remaneant impunita, & impotens non careat auxilio, Princeps qui est Pater subditorum, vindicare tenetur. & propterea sumptu ipsius, obseruatur in tribunali decernere, vt Officialis, vel alter accedat pro Fisco: Si inquisitus erit aliquis vassallus Baronis, & eo carcerato, ille petat remissionem, an facto decreto remissionis causæ Fiscus iure se opponere possit, carceratum, & copiam inquisitionis non esse consignandos; nisi solutis per illam, vel Baronem omnibus expensis factis à Fisco pro dicta informatione capienda, & alijs.

Ex parte Baronum in facto dicebatur, propriũ
9 officium esse Principis purgare Prouinciam, *l. congruit ff de offic. Præsid.* & ideò hostium, & latronũ turmas sumptu Principis persequuntur, & propterea, quod expendit non repetit, *arg. ex l. quod in vxorem C. de negot. gest.* & quamquam Baro sit vtilis Dominus, & videatur expensas pertinentes ad iustitiam, ad eum pertinere, vt supra dixi, tamẽ directus Dominus concurrit, cùm non priuatiuè iurisdictionem concesserit, *l. 1. C. de offic. Præf. Vrb.* & propterea exponsas non repetit, cùm non præsumatur eo animo erogare, vt debeat repetere, *arg. ex l. alimenta C. de negot. gest. Molin. de iust. & iure disp. 554. Gars. de expens. cap. 4. num. 24. Valas. consult. 92.*

Pro Fisco dicitur, ad Baronem petentem reum sibi esse remictendum, expectare refectionem om-

omnium expensarum erogatarum per ipsum, dũ enim Baro non consensit, vt tribunal Principis causam recognoscat, sed ipse intendit vti sua iurisdictione, Princeps in damno esse non debet, & ille
10 in lucro, percipiendo prouentus, vel ad libitum iurisdictione vtendo, gratiando, aut condemnãdo, sic probat *text. singularis in l. mulier ff. de capt. & postlim. reuers. Bar. in d. l. lege Cornelia ff. ad Sillan.* cuius vigore in Hispania facta est ordinatio *in l. 3. tit. 15. lib. 8. recompil.* & sic innuit *Afr. ad Capp. Tholos. quæst. 100. Barth. de Capua in Constit. Regni incip.* Clementiæ, dùm enim onus capiendi suos vassallos inquisitos pertineat ad quẽquam Baronem in sua iurisdictione existentem, *Foller. in praxi crim. verbo notatos capiat de persona nu. 22. Io. Fabr. in l. neminem C. de appellat.*
11 Princeps se ingerendo, & illos capiendo facit vtile negotium illius, vnde expensas repetere potest, *vt in d. l. mulier, & probat text. in l. Pomponius ff. de negot. gest. ita Luc. de Penna in l. annonas C. de annon. & trib. lib. 12. Lopez. in l. 7. tit. 17. part. 3. verbo deue;* Nec obstat oppositum, quod cum Princeps cumulatiuè se habeat, cum vnli Domino expensas non repetit; nam vera est hæc propositio, quando concessa est iurisdictio isto modo, sed quando priuatiuè fuit tributa, vnde remissio causæ omninò est facienda, non præsumitur tùnc Principem voluisse donare expensas ad beneficiũ Baronis, sed illius sumptu, vel malefactoris sunt resarciendæ, *arg. text. in auth. si verò C. ad l. Iul. de adult.* ibi *periculo suo, & officij sui comprehendet eum*) concordat *tex. in l. 2. §. hoc autem C. de offic. Præfect. Præto. Aphrica, & ibi glos. verb. moderatores, Specul. tit. de salario cap. 1. col. fin.* & ità per Regiam Cameram pluriès vidi prouisum. Et in Tribunalibus, quibus præfui, sic obseruandum procuraui, vt nunquam Fiscus esset in damno, quando causæ Baronibus fuerunt remissæ, nam illi soluerunt expensas, & repetere iurè potuerunt Barones ab ipsis reis, si fuerint soluendo, aliàs dùm iure suo vti noluerint, suo sumptu iurisdictionis exercitium habere debeant, & est notandum, cũ quotidiè accidat, & perplexi existant Doctor. super hoc articulo, & confirmatur dictum assumptum ex Pragmatica 6. §. *incip.* Item quod Gubernator *tit. de officio Mag. Iustit.* quæ mandat, contumaciam rei, pro quo Baro remissionem petit, illum debere antea purgare.

ARGVMENTVM

Caporales cum militibus, ac cum facultate hospitandi per Prouincias, an sine licentia Proregis Præsides destinare possint, in persequutionem bannitorum: dùm cis constituta sit cohors militum campaneæ.

SVMMARIVM.

1 *Præsidis est purgare Prouinciam, malos homines puniendo, & extirpando.*
2 *Bellum mouendi, concessa facultate, censetur etiam data authoritas creandi milites, & capiendi pecuniam de bursa fiscali.*
3 *Antecedenti concesso, tributum censetur omne id, per quod finis negotij explicari possit.*
4 *Armare gentes ad solum Principem spectat, etiã si contra hostes fiat.*
5 *Præsides Prouinciarum non possunt destinare milites contra bannitos, cum hospitio, sed vti debent familia campanea destinata.*
6 *Commissarij Campaneæ officium vndè ortum habuerit, & eius authoritas refertur.*
7 *Militibus salaria à Principe sunt soluenda, & non à subditis.*
8 *Pecunia fiscalis sine Principis expressa licentia erogari non potest, etiam in eius vtilitatem.*
9 *Hospitijs possunt Prouinciales onerari, si eorum defectu milites erunt mittendi in persequutionem.*
10 *Nouum onus Vniuersitatibus sine Principis licentia non est imponendum.*
11 *Quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.*
12 *Collectam, seu nouum onus subditis imponere, inter regalia computatur.*
13 *Hospitium militum non est nouum onus, sed antiquum, & inter patrimonialia munera numeratur.*
14 *Hospitia mandare non possunt, nisi iussu Principis tantum.*
15 *Hospitium non continet præstationem dandi alimenta, sed tantum domum, & lectum.*
16 *Principis tantum est relaxare, & dispensare super ijs, quæ iuris positiui sunt.*
17 *Principis est occasionis prædandi amputare.*
18 *Damna, & vexationes, quas patiuntur Prouinciales magis à militibus, quam à latronibus referuntur.*
19 *Principis est curam habere subiectorum, & eorũ grauaminibus occurrere.*
20 *D. Franciscus Antonius de Alarcon Visitator generalis huius Regni laudatur.*

CAPVT XCIX.

Explicauimus in præc. tract. qualitèr Barones in suis terris, suo sumptu teneantur familiam deputare pro capiendis delinquẽtibus, & non grauare subditos ad tale ministerium, nisi in subsidium, vrgente necessitate in aliquo casu, quo familia non sufficeret, vt probat *text. in l. 2. § sin autem C. de ijs qui latr. occul. & notat. Affl. in Constit. Regni Iustitiarij per Kalend. Farin. quæst. 50.* Cumque super hæc propositione fundauerim quamdam consultationem, volui relata in ea facti specie hic in medium adducere, vti publicæ vtilitati necessaria: Fuit inquam mihi iniunctum ab Excellentissimo Duce Albæ Prorege, vt referre ei deberem, si expediens erat Prouinciæ Salerni assistere vltra militiam Campaneæ alios caporales in persecutionem bannitorum, stante quod illos reuocauerat, & Præses cõquestus fuerat, quod priuari non debuerat facultate de iure, & consuetudine ei concessa.

Et ex parte Præsidum videtur prima facie iustitiam esse pro eis, vt ad eorum arbitrium possint militum quantitatem eis visam contra bannitos deputare, & eis hospitandi facultatem in suis Prouincijs concedere, cùm Præsidis officium propriũ

ſit purgare eam malis hominibus , iuxta verba
text. in l. congruit ff. de offic. Præſid. Eò magis
1 quod Proreges hac de cauſa Regijs Audientijs
conceſſerunt poteſtatem procedendi ad modum
belli contra delinquentes publicam quietem tur-
bantes, *vt in prag. 11. ſub tit. de offic. Iud. cap. 48.*
Et conſecutiuè ſuppoſita hac authoritate , cenſe-
tur etiam conceſſa Præſidibus poteſtas,& arbitriũ
creandi milites ad bellandum contra foraſcitos ,
vt capi,& extirpari poſſint,& ita *Bald. conſ. 439.*
nu. 4. lib. 5. conſulens,quod dato mandato alicui à
Principe ad bellandum contra hoſtes, tacitè man-
2 datum continere poteſtatem creandi cohortes
militum ad eius arbitrium , & capiendi pecuniam
ex burſa fiſcali pro ſtipendijs,alijsque neceſſarijs
ad militiam , aliàs mandatum redderetur inutile,
& eum ſequitur *Io:Gran. de bello exul. tit. de præ-
dicam. ſitus art. 2. fol. mihi* 97. in terminis noſtræ
quæſtionis, quia dùm tribuitur iuriſdictio ad ali-
quid agendum,ſubintelligitur ſemper conceſſum
3 omne id , per quod finis ipſius negotij explicari
poſſit , *l. oratio ff. de ſponſal. l. ad rem mobilem ff.
de procur. l. ſi cui ff. de iuriſd. omn. Iud.* & propte-
reà videtur,poſſe Præſides milites deputare , ac vt
viuant hoſpitia mandare.

Contrariam tamen opinionem veriorem eſſe
puto,vt de iure non liceat Præſidibus,abſque Pro-
regis licentia nouam militum familiam creare ,
neque cogere poſſe Prouinciales ad hoſpitandũ ,
& fundatur aſſumptum ex pluribus.

Primò, dicimus ſoli Principi eſſe reſeruatum ,
& inter regalia reputare facultatem erigendi co-
hortes militum pro perſequẽdis hoſtibus , piratis,
& latronibus: nàm quamuis de iure gentium ini-
mici ab omnibus perſequi,& capi poſſint , tamen
vſus,& coadunatio gentium ad armandum, non
eſt inferiorum,ſed ſolius Principis , vel eius Vica-
4 rij *cap. 1. §. armandiæ , quæ ſint regal. Dec. in l. 1.
C. de Claſſic. lib. 11. de Pont. de poteſt. Proreg. tit.
de militibus,& tit. de triremibus.* Et proptereà
interdicta de iure eſſe Præſidibus . Prouinciarum
dictos caporales creare in perſecutionem banni-
torum eſt concludendum,proùt etiam in terminis
probat ſingularis *tex. in §. ſed neque cum §. ſeq. &
ibi gloſ. verbo latronum expulſores, auth. vt nulli
Iudicum.*

Non officit , quod conceſſa facultate bellandi
aduerſus bannitos , ſubintelligatur poteſtas creã-
di milites;nam replicatur , quod dum Præſidibus
Prouinciarum conſtituta ſit familia competens
cohortis campaneæ cum quinquaginta militibus
ſolùm pro perſecutione delinquentium, illa quiſ-
5 que in ſua Prouincia vti debet , & non onerare
Prouinciales alijs præſtationibus , neque aduerſa-
tur opinio *Io:Gran.* nam ſuo tempore poterat ſuſ-
ſtineri , cùm tùnc non eſſet inſtituta militia cam-
paneæ in qualibet Prouincia , proùt poſteà fuit
factum.

Permictitur à Prorege Commiſſario campa-
neæ creare caporales cum militibùs ad perſecu-
6 tionem bannitorum , quia iuriſdictio dicti Com-
miſſarij,quamuis in commiſſionalibus literis da-
ri ſoleat generalis per totum Regnum;Inſtructio-
nes tamen ſunt reſtrictæ, & limitatæ in Prouincia
Terræ Laboris tantùm , in quam cum non adſit
Præſes , dùm immediatè ſubiaceat Tribunalibus
Neapolis,& non ſit ibi conſtituta cohors militum
campaneæ,ideò loco Præſidis , qui in Prouincijs
tenet modum belli, fuit introductum dictum of-
ficium Commiſſarij campaneæ , & quia ceſſat fa-
milia ordinaria, non mirum ſi deſtinat caporales,
*vt Regens de Pont. de poteſt. Proreg. tit. de prouiſ.
faciend. §. 2.* & licèt quandoque Prorex ei conce-
dat facultatem introeundi in alias Prouincias,
quando ibi adſit cœtus multorum latronum, talis
authoritas intelligitur data in auxilium, & cumu-
latiuè pro illa occaſione tantum , non autem pri-
uatiuè ad Præſides, cùm iuriſdictio ordinaria nũ-
quàm cenſeatur reuocata , etiam ſi alteri deman-
detur, *l. 1. C. de offic. Præfect. Vrb.*

Secundò,non ſolum ex allegata ratione , quod
dùm ſine Principis licentia armare gentes non
liceat,prohibitum eſſe cenſeatur Præſidibus crea-
re milites,ſed actendamus quęſò,& diſcurramus
an inferior poſſit de pecunia fiſcali , vel publica
ſalaria ſtatuere.ſi enim eſt prohibitum , vel per-
miſſum,conſequens eſt dicendum, idem de ante-
cedenti , ex vulgata *l. ſi cui ff. de iuriſd. omn. Iud.*
Et dico,quod aut onus perſequendi latrones per-
tinet ad Regem,ex eo, quod ipſe ab hoſtibus pu-
7 blicam quietem turbantibus Regnum defendere
teneatur,cùm ab eo introitus , & emolumenta
percipiat, *vt Andr. in c. 1. § nauigia , tit. de Stat.
& Conſ. Garſia de expenſ. cap. 21.* & coaceruati
ſuprà cap. 1. Et ſuppoſita hac opinione, quomodò
Præſes mandare poterit Perceptoribus Fiſci , qui
pecuniam Regiam exigunt, & conſeruant , vt ſa-
laria militibus ab eo deputatis præſtent , ſine ex-
preſſa Principis licentia , ad quèm , & ad Reg.
Cam. ſpectat,& ſine ipſorum mandato quicquam
8 de burſa fiſcali ſumi poterit , *ad text. in l. 1. C. de
præbendo ſalario lib. 10. l. diſ. C. de ſuſceptor. lib.
eod.* Prohibita ergò facultate præſtandi ſalaria , vt
milites ſeruire poſſint,ſequitur,quod ſine licentia
Proregis caporales ij creari non valeant , *arg. tex.
in l. ad rem mobilem ff. de Procur.*

Sin autem Præſides prætendant onus hoc per-
tinere ad Vniuerſitates,ſequendo aliam DD. opi-
nionem,quod cum cauſa,& occaſio perueniat ex
defectu hominum proteruorum ipſius Prouinciæ,
non teneatur Princeps ſuo ſumptu illos perſequi ,
9 ſed expenſis Prouincialium, qui ſunt cauſa cauſa-
ti,ſm̃ *Barth. de Capua in Cap. Regni ad Audien-
tiam, arg. tex. in l. 2. C. de lucr. Aduoc. lib. 12. &*
ſequuntur *Alber. in l. obſeruare ff. de offic. Procõſ.
nu. 4. ac Andr. & alij in d. Conſt.* Si damna,ex qua
ratione ſtatutum fuit, vt Vniuerſitates ſoluant ſa-
laria cohortibus militum campaneæ,vndè eadem
ratio,quæ eſt de toto quoad totum, debet eſſe de
parte quoad partem, *l. qua de tota ff. de rei vend.*
Replicatur , quod neque actenta illa opinione ,
Præſidibus eſt de iure conceſſum mandandi Vni-
uerſitatibus, & Prouincialibus , vt hoſpitari de-
beant milites ab ipſis creatos , vel mercedem in
eorum tranſitu dare,dùm enim familia, conſultis
Proceribus Regni fuerit ſemel ſtatuta , & onus
certum impoſitum Vniuerſitatibus per focularia
præſtãdi ſalaria cohorti Cãpaneæ ſine alia expreſ-
ſa licentia denuò onerari non poſſunt, *l. 1. C. noua
10 vectig.* imponi non poſſe , vt i omnes ferè Scri-
bentes , *& pragmatica 1. titul. de damnis reſar-
ciend.*

Et

Et si responderetur, quod ea quæ de nouo
emergunt nouo indigent auxilio, *l. 3. §. 1. ff. de*
11 *inter. act.* & proindè, & si non possit onerari Pro-
uincia, dum extant milites campaneæ, dato tamē
casu quod cœtus latronum sit excessiuus, & ea fa-
milia non sufficiat, hoc casu ex identitate rationis
videtur nouum onus imponi iure posse.

Hæc æquidem responsio diluitur, quod sem-
per, quod nouum onus est subditis Regni indi-
cendum, id sine Principis iussu, & deliberatione
nequaquam iniungi poterit: eius enim est decer-
nere, & ipsi soli reseruatum est superindictum
imponere, quod sic appellatur noua impositio, *to-
to tit. C. de superindicto lib. 11.* & inter regalia
12 computatur *§. collecta, quæ sint regal. in vsib. feud.
Petra da potest. Princ. cap. 8. D. Regens Valenzue.
Velaz. cons. 99. num. 19.* & propterea si de nouo
emergat causa, aggregandi alios milites, & Vni-
uersitatibus onera imponendi, debet Præses eam
significare Principi, & suam expectare licentiam,
cuius erit quærere, & inuestigare, si necessitas vr-
geat, quod milites debeant creari, & taxare quā-
tum singulis per Prouinciales sit assignandum, &
nullo modo iure fundari potest, vt hæc auctoritas
inter regalia reseruata, ad inferiores extendi pos-
sit: Non nego, quod in occurrenti, & inopinato ca-
su possit conuocare subditos ad auxilium, vt in
prag. 1. de perseq. malef. sed non continuatè, &
successiuè.

Posset adhuc Præses obijcere, hoc casu non
imponere noua onera, sed authoritate à lege con-
cessa, quæ militibus hospitia dari mandauit, quod
onus non est recens, sed antiquum patrimoniale, à
13 quo nullus est immunis, *l. 3. C. de muner. patrim.
lib. 10. & l. 1. C. de metat. lib. 11.* Resoluitur hoc
etiam motiuum, quod licèt ius hospitandi sit ne-
cessarium; hospitia tamen mandare nulli Superio-
ri, quauis præfulgeat dignitate permictitur, nisi so-
li Principi, eiusque Vicario, & cum iusta causa, *de
Pont. de potest. Proreg. tit. de prouisione faciend. §.
6. nu. 6.* Præsidibus Prouinciarum non solum non
14 est permissum, sed cum pœna vetitum, *§. illud au-
th. de mandat. Princip. l. obseruare, vbi Bald. ff. de
offic. Præsid.*

Tanto magis, quando non solum hospitari, sed
mercedem eis dari præcipitur, nam hospitium nō
importat aliud nisi domum præstare, & lectum
15 tantum assignare, *§. si vero auth. vt nulli iudic.* &
sic dictat *pragm. 3. cum seq. de milit.* sed mandare,
vt singulis militibus dētur grana vigintiquinque,
hoc onus est vltra iuris dispositionem: quam rela-
16 xare; & super ea dispensare, solius Principis est,
*DD. in l. item si verberatum ff. de rei vend. & in
l. 1. C. si contra ius, vel vtil. publ.* Vndique ergò
(ni fallor) conspicitur non posse Præsides ex vllā
iuris ratione, milites creare hospitia illis designa-
re, quantitatem militum ad libitum mandare,
mercedem eis taxare, Principe non consulto, &
eo non expressè mandante:

Vltimò accedit, quod non solum de iure opi-
nio hæc substinetur, sed ratio recti Regiminis
expostulat; vt grauaminibus subiectorum occur-
17 ratur, & prædandi occasio auferatur, *ad tex. in
l. 1. C. de frumento Alexand. lib. 11.*

Considerentur quæsò vexationes, angustiæ, &
expensæ; quas continuò abastis caporalibus Pro-
uinciales patiuntur, sunt enim satis longè maiores
ijs omnibus, quę à bannitis euenire possent. Et vi-
18 deamus primo interesse annuum Prouincię: Re-
cognoui enim in Prouincia Salerni, decem fuisse
constitutos caporales, & quisque cū vigintiquin-
que militibus, qui faciebant numerum personarū
biscentum quinquaginta, erant singulis eorum
cōstituti pro mercede in dies grana vigintiquinq;
& caroleni quinq; caporalibus: Fiat cōputus istius
solutionis: nam singulis annis ascendunt ad quāti-
tatem ducatorum viginti tres mille, & quadringentum
centum. Quanti ponderis sit hac misera temporis
calamitate tantum interesse ponderetur. Secundo,
considerentur extorsiones istorum: nam excedunt
duplum dicti salarij constituti. Die enim discurrunt
per campaneam, & gratis victum in massarijs, &
mandris consequuntur, & mulionès qualibet die
discurrunt duas, & tres conuicinas Vniuersitates,
perueniunt ad vnam, & dicunt ibi velle de sero
hospitari, ad aures Sindici loquuntur, quod si eis
dat mercedem transeunt vltrà, & miseri Sindici
ad redimendam ciuium vexationem secretò so-
luunt, proficiscuntur ad aliam terram conuicinā,
& tantumdem percipiunt, & in fine sero hospitā-
tur, sed nunquam contenti mercede taxata, tor-
quent hospitantes, quod lectus non est commo-
dus, habitatio non est bona, quærunt ligna, cande-
las, seruitia, vsquequo veniant ad compositionem;
Petunt ab Vniuersitate cursores pro mictendis li-
teris ad Præsidem pro causis necessarijs, & posteà
pecunia redimitur similiter colorant habere car-
ceratos infirmos, & indigere equis, Quis inquam
enarrare posset tot innumeras inuentiones, de
quibus vti in tot prouincijs expertus loquor, &
non mirum cum ista militum caterua regularitèr
sit hominum malæ vitæ, guidatorum, vagabun-
dorum, qui alter alterum persequitur, non differūt
specie imò sunt peiores: nam banniti eorum peri-
culo insidiantur, Isti aunt sub clypeo iustitię extor-
quent, & sine timore hæc patrant, quia ij qui pu-
nire eos deberent dissimulant, causam Deus scit.
fama volat (pace semper bonorum.)

Vltimò perpendatur vtilitàs: nàm minima ex
eis habetur, quando enim in annos capiūt aliquos
delinquentes faciunt magnum festum cum ban-
nitis, ad singulare certamen rarò veniunt, nisi ali-
qui guidati, qui pro libertate consequenda vitam
exponunt; Et propterea vt finem imponam, con-
cludo, Principem esse consulendum, quando Præ-
ses vltrà cohortem campaneæ, alios milites aggre-
gare vellet, quia ipse est pater subditorum, & eius
interest, nè vexentur, & depauperentur, Rempu-
19 blicam enim tueri nulli magis conuenit, quam
Cæsari, dicit *text. in l. nam salutem ff. de offic. Præ-
fect. vigil.* qua relatione habita, mandauit Excel-
lentissimus Dux Aluæ reuocationis obseruantiā,
& dùm insurrexisset posteà multitudo latronum,
certioratus à Tribunali adiungere ordinauit alios
triginta milites supranumerarios cohorti campa-
neæ, vt ad tempus vacare deberent persecutioni,
vt patet ex literis registratis à Secretario dictæ
Reg. Audientiæ Salerni.

Volui hæc omnia referre, vt Superiores notitiā
habeant de tanta vexatione, faxit Deus, vt aliqua
perpetua ordinatio pro bono publico statuatur,
proùt significaui etiam Illust. D. Francisco Anto-

nio de Alarcon Equiti Sancti Iacobi, Consiliario Supremi Senatus Regni Castellæ, & in hoc Regno generali Visitatori, viro singularis Religionis, & eruditionis, speculo omnium virtutum, in quo meritò tantùm munus ei fuit collatum visitandi cunctos Regni Magistratus, & ob suam pietatem ad ipsum recurri, vt sua prudentia cum Prorege, & eis, ad quos spectat super prædictis consilium capiant, si ea, quæ dixi, iusta conspiciantur.

ARGVMENTVM.

Expensæ concernentes publicam vtilitatem, pietatem, & ornatum Ciuitatis, qualitèr ad Vniuersitates, & non ad Barones pertineant, declaratur.

Distributio hospitij militum, an possit de iure prætendi spectare ad Barones; & non ad Vniuersitates.

SVMMARIVM.

1 *Regimen Reipublicæ vnum spectat ad Principem, aliud ad Vniuersitates.*
2 *Barones se intromictere non debent in spectantibus ad administratores Vniuersitatis, limita vt numer. 19.*
3 *Vniuersitas loco parentis est, quæ tenetur prouidere, ne victualia desint ciuibus.*
4 *Decuriones negligentes in Annona puniri debent.*
5 *Victualia in publico foro vendi debeat, & in publicis apotecis.*
6 *Medicos conducere suo sumptu Vniuersitas potest.*
7 *Custodes potest Vniuersitas ponere suis expensis in campis, vineis, & oliuetis, etiam particularium ciuium.*
8 *Custodire Ciuitatem, & escubias facere, onus est Vniuersitatis.*
9 *Vniuersitas potest suo sumptu capere defensionē suorum ciuium oppressorum.*
10 *Expensa pro eleemosynis, & victu Religiosorum mendicantium factæ per Vniuersitates sunt legetimæ, & eis sunt admittendæ.*
11 *Religiosi dicuntur filij spirituales, & si erunt pauperes, sunt a ciuibus alendi.*
12 *Eleemosynæ pro festis Patronorum, ac pro sacrificijs, quando ad communitatem pertineant.*
13 *Alere Infantes expositos ad quos spectet, declaratur.*
14 *Onus repartitum minus grauat.*
15 *Expensæ pro decoro, & ornatu Ciuitatis sunt in rationibus admittendæ.*
16 *Expensæ in transitu Principis, in aduentu noui Baronis, vel Episcopi fieri debent à communitate.*
17 *Expensæ fieri possunt ab Vniuersitate pro ludis, & spectaculis publicis.*
18 *Expensæ, quæ de iure permictuntur Vniuersitatibus, intelligitur dummodò sint moderatæ, & pro eis non contrahatur æs alienum.*
19 *Baronibus non est exceptum ius superioritatis, etiam super pertinentibus ad Vniuersitates.*
20 *Militum repartitio, quando veniunt ad hospitandum in terris, an spectet ad Barones, vel tantum ad Vniuersitates.*
21 *Hospitia mandare, & militibus locos assignare, solius Principis est.*
22 *Consuetudo vniuersalis vingit legem in contrarium existentem.*
23 *Electio Deputatorum pro perscrutandis exteris suspectis de peste, & illis bollettina consignare, ad Vniuersitates pertinet.*
24 *Dies, in quo Author compleuit hunc tractatum recensetur.*

CAPVT C.

Vidimus in multis precedentibus cap. onera expensarum, quæ Barones subire tenean-tur, circa pertinentia ad administrationem iurisdictionis, à quibus subditi de iure exempti esse debeant. Postremò est vtiliter scrutandum, quæ expensæ pertineant ad Vniuersitates; in quibus Barones contribuere non sint obligati, & præmicto, quod duplex est reipublicę Regimen, vnum preest iurisdictioni circa attinentia ad iustitiam, quod Principi, vel eius Baronibus competit, alterum consistit in politica, circa statū
1 ciuium, & hoc spectat ad Vniuersitates, eiusque administratores, *Bart. tract. de Regim. Vniuers. Bonad. in sua polit. cap. 2. lib. 1.* Quisque predictorum in alterius officio se intromictere non de-
2 bet, sed quilibet suo debet esse contentus, iuxta verba *tex. in l. 4. C fins regund. & extat pragm. 1. de iurisd. non turb.*

Est inquam videndum, quę ad Vniuersitates pertineant, & conclusiuè omnia perstringendo dico, quod omnia, quę ad publicam vtilitatem, pietatem, vel ornatum spectant, honor, & onus est Vniuersitatum, super qua distinctione breuiter ponā exempla circa articulos magis dubitabiles: Primò, ad administratores Ciuitatis pertinent respicientia publicam vtilitatem, & ciuium com-
4 moditatem, quia Vniuersitas loco parentis habetur, *DD. in l. Roma per illum tex. ff. ad municip.* & ideò Decuriones vti Patres familias curam habere debent de omnibus necessarijs ad communitatem maximè circa victualia, vt ciues ijs abundent, & non desint frumenta, vina, olea, carnes, in quibus viuere hominum consistit, *l. 1. §. cura carnis ff. de offic. Praefect. Vrb. lib. 1. C. de frument. Alexand. Constitut. lib. 11. l. frumenta C. de suscep. Mexia de taxa panis capit. 9. Surd. de aliment. quaest. 4.* & principalis cura debet esse super annona, aliàs Decuriones, si erint negligentes, possent puniri, &
4 & ad interesse condemnari, *DD. in l. 1. C. de condit. in publ. horre.* ex quo notabili *tex.* etiam colligitur, quod frumenta debent ipsi emere, vt in publicis apotecis panis vendatur; & locos particula-
5 re deputare, in quibus victualia omnia in foro vendantur, & latius declarat *Auenda. de exequen. mandat. Reg. cap. 10. de Ponte in suo tract. tit. de abundantia.*

Similitèr pro salute ciuium ad Decuriones ac-
6 tinet, salaria prestare Medicis, & conducere Aromatarios, si non essent in loco, *Ripa tract. de peste cap.*

cap.2 num.107. & cæteri in l.1. ff.de decret. ad ord.fat.

Cura debet adhunc esse Vniuersitarum, vt bo-
na etiam ciuium custodiantur, & non deuastentur,
quia de pauperatio illorum, redolet in damnum
communitatis, & ideò possunt iure deputare cu-
stodes tempore messium, vindemiarum, oliuarũ,
7 glandium, & similium, *arg. tex. in l.quesitum §. saltuarium ff.de fundo instru. Alex. & alii in l.diuortio §.impensa ff.sol.matrim. Auend.cap* 1. Indè
emanauit *pragm. 1.sub.tit. de Bruc.* quæ mandat,
vt Vniuersitates curam habeant extirpationis Bru-
corum, & locustarum, nè damnum messibus ci-
uium inferant, *arg. ex l.quemadmodum §. Magistratus ff. ad l. Aquil. Paris de sindicat. verb. expensa.*

Onus etiam est Decurionum super custodia
Ciuitatis, vt existente suspicione hostium, &
8 cursarum, in locis maritimis fiant excubiæ de
nocte, vel die, vti necessitas exegerit, & claues
portarum hominibus probatæ vitæ ad conseruan-
dum dentur, *Boer.tract.de cust.clau. Ann.sing.63. Ripa de peste part.2.nu.415.*

Et correlatiè non solùm bona in communi, sed
in priuato Decuriones custodire sunt obligati, sed
agendo, & defendendo ciues ab oppressionibus
Baronum, & Potentum subleuare debent, assu-
9 mendo onus in se, maximè si in consequentiam
publicum læderetur. *Cancer. lib.5. var. resol.cap. 17.num.183. & dixi sing 33.* & ideò communiter
Vniuersitates dant capita contra Barones pro gra-
uaminibus ciuium; Hæc & similia, quæ publicam
ciuium vtilitatem concernunt; Vniuersitatis sump-
tu explicari poterint.

Secundò principalitèr ad Vniuersitates spectat
curã habere eorum, quæ conueniunt publicæ pie-
tati, vndè moderatæ expensæ, quæ fiunt Mendi-
cantibus, Religiosis, & similibus in necessitatibus,
10 vel ornamentis Ecclesiæ, in rationibus sunt ad-
11 mictendæ, cùm filij spirituales Ciuitatis dicantur,
ac milites Dei, qui pro nobis preces fundendo la-
borant, *Felyn.in cap.cum Ecclesia col.26 de Constitut. Auend.de exeq.mand.cap.10. nu.18. Surd. cons.62.* Indè quę erogantur in festis Patronorum:
12 pro eleemosynis, sacrificijs; pro impetranda plu-
uia, fuganda peste fame, & similibus, legitimè re-
putantur, *Mexia de taxa panis conclus.4. num.5. Escobar.de ratioc.cap.25.*

Et dùm in anno præcedenti sub die 30. Iulij
1627. terremotus magnus fuisset in Regno, ita
quod in Prouincia. Apuleæ multæ terræ funditus
concussæ fuerunt, quod reputatum fuit magnum
prodigium, & cùm timor apprehendisset omnes,
Regia Audientia Salerni mandauit Vniuersitati,
vt in cunctis Ecclesijs collegiatis subministrarent
expensas, vt Sanctissimum Sacramentum expo-
neretur pro impetranda à Domino misericordia,
Denegabant illi de Regimine accomodare ce-
reos, & lumina necessaria, supponendo has expẽ-
sas pertinuisse ad Archiepiscopum, & ad Recto-
res aliarum Ecclesiarum, *ex Garsia de expens.cap. 21.nu.36.* Contrarium tamen decreuimus *ex Bonad.in sua polit.lib.5.cap.4.nu.14.* qui firmat, Fe-
stiuitates, quæ communem pietatem, & vtilitatem
respiciunt, Communitatis expensis fieri debere,
arg. tex. in l.4.C.de pagan. & sacrif.

Eadem controuersia est circa alendos Infantes
expositos, nam Vniuersitatem teneri, dixit *Cepoll.*
13 *caut. 2.* ex eo, quod vulgariter filij Populi dicun-
tur, *Surd.de alim quest.81. tit.1.* videtur inclinare
in opinionem, vt teneatur Episcopus vti Pater de-
solatorum, *& Sola tract.de capiend. debit. par.3. glos.unic.nu.8* Alij dixere, onus esse Principis, nã
vti bona vacantia, & morientium sine hærede ad
eum de iure pertinent, *toto tit.C. de bon.vacant. lib.11.* ità sentire onus debet eorum, qui sine fa-
cultate sunt in ætate, vt de per se ali non possint,
Bal.in l.si qua illustris C.ad S. C. orfic. sed recep-
ta est opinio, quod aut in loco sunt destinata Ho-
spitalia pietatis, & ad ipsa est recurrendum, vt in
hac Ciuitate Neapolis est Ecclesia Sanctissimæ
Annunciatæ, quæ eos recipit, alia autem Hospita-
lia, quæ alia opera pietatis agunt, vltrà destinatio-
nem grauari non possunt, vti est conclusum in or-
dinationibus Domus Sacri Hospitalis Incurabi-
lium, & in subsidium ijs deficientibus inter om-
nes prænominatos, onus est repartiendum, cùm
14 ad omnes spectare debeat, & repartitum minus
grauat, iuxtà decision. *Thesaur.* 118

Tertiò licitè impenditur per Vniuersitates, pro
ornatu, & ipsius decore, veluti in accomodatione
viarum, platearum, sedilium, horologiorum pro
erigenda domo in conuocando Consilio, & simi-
15 libus. *Ioan.de Plat.in l.nullus C. de cursu publ. lib.11. Garf.de expens.cap.21. nu.24.* Sic in aduẽ-
tu Principis transeuntibus per locos, aut in ad-
16 uentu noui Baronis, vel Episcopi, *Auend. de exequend.mand.cap.10.num.17.* Honor enim Reipu-
blicæ cunctis omnibus est præferendus, *argum. ex l. obseruare §.antequam ff. de offic. Proconf.l. vnica C. de expensi. Iudic. lib. 11.* vbi notatur,
17 quod spectacula, & ludi publicam lætitiam
designant; & est decor Vniuersitatis, vt fiant.

Aduerte tamen, quod procedunt allegata in
prædictis omnibus casibus, dummodò expensæ
18 non sint immoderatæ, vel quod Vniuersitas non
contrahat pro eis æs alienum, nàm tùnc licentia
Principis esset necessaria, tantò magis, quod sub
isto colore multæ fraudes per Sindicos, & Elec-
tos fieri solent.

Item etiam est aduertendum, quod licèt Baro-
nes non debeant in ijs se intromictere, tamen ius
superioritatis non est exceptum, vt tam per viam
19 grauaminis, seù querelæ, quàm ex officio non
possint prohibere Decurionibus immoderatas
expensas, & de iure non permissas, nàm tàm vti
Baroni, quàm vti primo ciui competit ius oppu-
gnandi, vbi apparet interesse, fraus, vel collusio,
in damnum publicum, *Felyn. in cap. cum omnes tit.de Constitut. Guid.Pap.decis.631. Boer.decis. 232. Cancer.lib.3.variar.resol cap 13. nu.183. de Pont.in suo tract.tit.de abund §.2. num.10.* & di-
ximus supra cap.9.

Postremò antequàm absoluam hanc materiã
pertinentium ad iurisdictionem Baronis, vel ad
authoritatem Decurionum, subnectam contro-
uersiam, quę accidit in facto, An distributio ho-
spitij, quando iussu Proregis, in terris Baronum
20 milites mictuntur, de iure pertineat ad Officia-
les Baronis, vel ad Sindicum, & Electos: Pręten-
debat quidam Baro, suum esse hoc ius; nàm cum
mandare hospitia, sit soli Principi debitum, *Andr. in cap.*

21 *in cap.* 1. §. *extraordinaria num.* 6. Quæ sint regal.
& sic locos destinare, *Doctor. in l.* 2. *C. de Metat,*
& Epidem. lib. 11. Similitèr quando milites posteà
accedunt ad locum designatum, Baronis debet es-
se iurisdictio hospitij distribuendi, vti subrogati in
iurisdictionalibus exequendis in locum Principis,
& eadem ratio, quæ est de toto quoàd totum, de-
bet esse quoàd partem, vulgata regula, vt innuit
Auend. de exequend. mand. cap. 8. *in princip. part.*
2. Ex parte Vniuersitatis respondebatur, quod li-
teræ hospitij diriguntur eis, & non Baronibus, &
cùm onus sit ciuium hospitari, ipsorum erit hospi-
tia repartiri, vti expediens erat, *Capyc. in inuest.*
versic. incip. ad hospitia in fine, Marc. Anton. Sur-
gent. tract. de Neapol. illustr. fol. mihi. 290. *Amed.*
ad Franch. decis. 210. *num.* 97. & ità generali con-
suetudine esse receptum videmus, vndè minimè
sunt mutanda, quæ antiquam habuerunt interpe-
22 trationem, *l. minime ff. de legib.* & ità in Regia
Audientia Hydruntina pro Vniuersitate iudica-
uimus, idemquè obseruauimus in materia bulec-
tinorum sanitatis, dùm fuisset ob suspictiones pe-
stis datus ordo à Prorege, vt in cunctis hostijs assi-
stere deberent Deputati pro scrutandis exteris in-
troeuntibus. Pretendebant Barones ipsi eligere
23 Deputatos, & deducta in Tribunali controuersia
contra eos diffiniuimus, vt electio spectet ad Vni-
uersitates, & sic conficere bulectinos, & fides sa-
nitatis, & nè desit authoritas, ita *Fontan. de pact.*
nupt. claus. 4 *glos.* 10. *par.* 2. *ex nu.* 16.

Et sic ad gloriam Omnipotentis Dei finem im-
ponam huic centuriæ practicarum quæstionum;
Rogo Lectores, vt si quid vtilitatis, & boni in eis
inspexerint ipsi Deo O. M. attribuant, quid verò
minus actè, honestus conatus excusent; ijs in Sa-
cro Festiuo Die 25. Martij 1620. extremam ma-
num imposui, quod diuino fatu imputaui, vt
24 quam semper à teneris annis humiliter colui, &
auxilium in ijs laboribus inuocaui, dignata sit, vt
finem darem in hac die suæ Sanctissimæ Festiui-
tatis, in qua Mater Dei fuit electa, per eius enim
manus omnia ad nos Altissimus concedere de-
creuit, vt inquit D. Bernardus in suis opusc. dicens,
nil Deus nos habere voluit, quod per manus Ma-
riç non tradatur. Ad eam semper recurramus, ipsā
rogando non dubitamus, ipsa nos protegente
non corruimus, Ipsa Duce non erramus; Aue si-
dus principale, Alma Dei Mater vale, In æter-
num æternorum digna Hæra Angelorum.

F I N I S.

In-

SINGVLARIA EXCERPTA EX MVLTIS LEGIBVS

Trium Librorum Codicis.

SVMMARIVM.

1 *Donatio licèt perficiatur nudo pacto, ius tamen non quæritur donatario, nisi translato dominio per traditionem*

2 *Traditio possessionis rei donatæ nõ retrotrabitur ad diem promissionis, & si interim hypotecetur creditori, illi ius quæritur super re donata.*

3 *Creditor, qui habet causam onerosam præfertur alij habenti causam lucratiuam, licèt anteriori, quod singulariter, & nouè explicatur.*

4 *Cõstitutum an operetur quãdo de iure actualis traditio requiritur?*

5 *Constitutum non operatur in concursu creditoris tractantis de damno cum eo, qui tractat de lucro.*

6 *Donatio alicui facta etiam mediante hypoteca de re aliqua, ea non tradita, & contracto debito per donantem, creditor præfertur donatario licèt anteriori.*

7 *Creditor licèt posterior, si de numeratione constet, & alter de confessione sit anterior, præfertur posterior.*

8 *Constitutum non semper transfert possessionẽ, cum sit sequela, & sequatur vti accessoriũ causam principalem.*

9 *Administrator Vniuersitatis est obligatus infra annum exigere introitus illius, aliàs debitum efficitur proprium ipsius administratoris.*

10 *Successor non tenetur exigere debita maturata tẽpore prædecessoris administratoris.*

11 *Mora administratoris in non exigendo debita, an & quando illum oneret, singulariter declaratur.*

12 *Creditor non debet esse rigorosus in exigendo, sed circumspectus.*

13 *Administrator tenetur pecuniam exactam conseruare in sua specie, nec potest mutuo dare sub pœna.*

14 *Pecunia destinata, & assignata ad vnum vsum, non potest per Administratorem cõuerti in alium.*

15 *Destinata ad vnum vsum, neque in alium æque bonum potest conuerti, solum in aliũ necessarium.*

16 *Pragmatica Comitis de Lemos de assignatione introituum Vniuersitatum, declaratur notabiliter.*

17 *Administrator Fisci an impunè possit vti pecunia, quam exigit, vel eam mutuare.*

18 *Thesaurarij Principis in iure comparantur Argentarijs.*

19 *Agri concessi ad coloniam perpetuam non possũt auferri post assignationẽ à Baronib⁹*

20 *Agrum si colonus suo tempore non colat, & sterile, & incultum stare permittat, poterit priuari.*

21 *Colonus si cessauerit à cultura per bienniũ, an dicatur in negligentia?*

22 *Alimenta qui præstare tenetur, an solum victualia, sed vestes prestare teneatur.*

23 *Vestes duplicatas an quis dare debeat personæ, cui alimenta debentur?*

24 *Vinum vetus vsquequò debeat prestari alimentando, & quando vinum nouum.*

25 *Vinum non est dandum impuberibus, & si à tutore detur, nõ est in rationib⁹ admittẽdũ.*

26 *Alimenta quando quis dare tenetur, non solum victum, sed prastare tenetur quæ pertinent ad commoditatem, & decorem.*

27 *Animalibus morbosis, certa pars separata territorij est assignanda, de qua sub pœna custodes exire debent ea.*

28 *Pascua an de iure possint diuidi inter Baronem, & vassallos?*

29 *Pascua an pro rata animalium, vel ciuiliter sint repartienda?*

30 *Pretium minus ordinario est taxandum pro seruitio fisci, & extenditur hæc propositio ad multa.*

31 *Militibus in terris hospitãtibus, cùr minus ordinario taxa ꝑ victualib' illi repartitur*

31 *Victualia, quæ militibus debent vendi, dũ hospitãtur in Terris, minus aliquid iusto pretio taxari debent.*

32 *Antiquior de Collegio, vel Regimine habet prærogatiuam conuocando collegas in occurrentijs.*

33 *Proximior succedit in locum Decani impediti, vel mortui, quousq; officiũ prideatur.*

34 *Antiquior de Collegio, vel Regimine debet vocare Collegas, & Populũ ad Cõcilium.*

35 *Armare cohortes, & personarum cętus nõ licet sine Principis licentia.*

36 *Expensis fisci classes militum sunt creandæ pro hostium, & latronum extirpatione, limitatur tamen hæc conclusio.*

37 *Expensæ possunt indici terræ, vel Prouinciæ, quorum causa oportet erogari in persecutione latronum.*

38 *Barones nõ tenentur ad collectas pro feudalibus, sed quid pro burgensaticis, latè explicatur.*

39 *Collecta imponitur personæ pro rebus, & si persona est immunis, bona non possunt collectari.*

40 *Barones quando de bonis emptis à vassallis teneantur ad collectas Vniuersitati.*

41 *Collecta aut imponitur personæ pro rebus, vel rebus tantum, & quæ sit differentia.*

42 *Baro loco patris vassallorum de iure reputatur, & an possit comparere pro vassallis, declaratur.*

43 *Baro habet legitimam personam defendendi suas Vniuersitates, & vassallos.*

44 *Pater, maritus, Episcopus, socer, magister, & similes possunt comparere in iudicio.*

45 *Barones an possint punire Nuntios Regios delinquentes in sua terra extra causam officij, declaratur.*

46 *Barones tenentur resistere cuilibet Ministro etiam Regio, angarianti suos vassallos vltra commissa.*

47 *Barones iure possunt resistere Officialibus Regijs, Capitaneis militum excedentibus commissa.*

48 *Iurisdictio Officialis delinquendo suspensa dicitur, & vti priuatus potest inquiri, & carcerari ab Ordinario.*

49 *Barones tenentur constituere Iudices secundarum causarum infra Prouinciam, & in locis conuicinis.*

50 *Baro tenetur prospicere vtilitati vassallorum, & quãto minus poterit eos grauare.*

51 *Vassalli an possint reuocari ad locum originis, si alio migrauerint?*

52 *Baro quando poterit reuocare vassallum, qui alio loco migrauerit.*

53 *Baro an teneatur reficere carceres criminales, & ciuiles, declaratur.*

54 *Carceres ciuiles an teneatur Vniuersitas suo sumptu erigere, vel Baronis?*

55 *Casum fortuitum patiens naufragij, vel incursus hostium, vel latronum, an per solam informationem Iudicis loci probetur?*

56 *Socius debet certiorem facere socios de casu damni ei successo infra annum, aliàs non erit audiendus.*

57 *Casũ fortuitum si qui passi fuerint, naufragij in mare, flumine, vel furti in siluis poterint recurrere ad Iudicem conuicinum, vt capiat informationem, quæ plenè probat.*

58 *Cautionem an sint obligati omnes administratores accipere à conductoribus bonorum, explicatur.*

59 *Debitor si tractu temporis fiat non soluendo, quando Administrator sit imputandum.*

60 *Ciuis nouiter allectus, vel qui domicilium constituit in aliquo loco, an teneatur ad contribuendum in debitis vniuersalibus, declaratur.*

61 *Ciuis nobilis alienius Ciuitatis, præfertur alij cuiusuis nobilis alterius terræ.*

62 *Ciuis potest assumere defensionem Vniuersitatis suæ patriæ, capita porrigere contra Baronem grauaminum.*

63 *Ciuis potest repetere expensas, quas soluit pro Vniuersitate in defendendo eam.*

64 *Vnus ciuis poterit assumere defensionẽ pro Vniuersitate contra Baronem.*

65 *Collectas soluere tenetur quis vbi domicilium habet, & non vbi bona extant.*

66 *Collectari non potest quis nisi in vno loco, & non duplici onere grauari.*

67 *Collegiũ vnitum repræsentat vnum corpus, & omnia membra eandẽ retinẽt dignitatẽ.*

68 *Maior, & minor quis potest esse eodem tẽpore respectu diuerso.*

69 *Colonus partiarius tenetur ad collectas pro sua rata, sed conductor non est obligatus ad onera, vt latè declaratur.*

70 *Colonus, vel conductor, an teneatur soluere salarium domino, si adest lis super re.*

71 *Pecuniam otiosam potest Iudex nomine victoris ordinare, vt ponatur in compera.*

72 *Mandatum factum debitori per Iudicem ne soluat suo creditori, an illum excuset si nõ faciat depositum.*

73 *Conductores fiscalium, an consequãtur priuilegia fisco competentia, latè declaratur.*

74 *Cognitio potest concedi in propria causa in liquidis.*

75 *Consules artium possunt nominari à Collegijs, sed sine auctoritate Principis non possunt exercere ministerium.*

76 *Consules artis non debent excedere suas instructiones, & qualiter possint puniri si excedant.*

77 *Vsurpare iurisdictionem, vel excedere non multum differunt.*

78 *Consuetudo praua quando excuset à dolo, & pœna, declaratur.*

79 *Consuetudo non potest dici, si non vniformiter fuerit seruata.*

Con-

quisentiant commoditatem pro expensis in faciendis pontibus divertendis aquis, & similibus.

182 *Vicini pro accomodandis vijs, faciendis pontibus, possunt cogi ad contribuendum.*

183 *Repartitio in supradicto casu qualiter sit facienda.*

184 *Insignia Domini possunt portare famuli, & devoti.*

185 *Inquisitionibus arduis diligens investigator est præponendus.*

186 *Inventarium licet quis non teneatur facere de iure, vel ex præcepto testatoris, descriptionem autem denegare non potest.*

187 *Ius accrescendi in contractibus; vel feudis an habeat locum, declaratur.*

188 *Stipendium pingue deberet præstari officiali, & alij continuo laboranti in seruitio Principis, vt se, & suam familiam alat, ac posteris substātiā relinquat.*

189 *Salarium sufficiens debet constitui Officiali, non solùm vt viuat, sed vt posteritati suæ consulat.*

190 *Officialis habens tenue salarium, an in conscientia possit munera recipere.*

191 *Labor præmium expectare debet, & ideo militi, vel officiali senio confecto vel graui morbo impedito stipendium debetur de iure.*

192 *Fatida in fluminibus, & fontibus publicis, vel lina imponi non possunt.*

193 *Legati ad Regem non possunt mitti sine licentia Proregis, nec sine Consilio*

194 *Legati an ad Regem possint mittti sine licentia Proregis.*

195 *Stipendium an debeatur impedito, si alius sui loco subrogetur.*

196 *Officiali suspenso, an salarium debeatur.*

197 *Licentia sine præfinitione temporis data pro extrahendis victualibus, quando expirare intelligatur.*

198 *Locans forestam ad pascendum animalia, an intelligatur concedere vsum aquæ, & lignandi.*

199 *Locans corpus defensæ alieni, quando possit alia animalia fidare.*

200 *Locans alicui forestam pro suis animalibus, quando alia etiam poterit in ea introducere.*

201 *Conductor primus, quando secundo præferatur.*

202 *Locationes semper præsumuntur concessæ cum præcedentibus pactis, & capitulis.*

203 *Locationes pascuorum Regiæ Dohanæ qualiter indemnes conseruari debent ab omnibus.*

204 *Locationes immediatè à Principe factæ non possunt reuocari, sub prætextu quod alius faciat meliorem conditionem.*

205 *Locationes a Ministris fiscalibus factæ possunt retractari, si melior conditio afferatur.*

206 *Locatione facta de bonis Regis, an ad instantiam plus offerentis ea possit retractari.*

207 *Possessor an possit præferri in locatione, offerendo ipse tantundem.*

208 *Ludi, & repræsentationes debent esse honestæ, aliàs prohiberi possunt.*

209 *Spectacula publica turbantes, qualiter puniri poterint, declaratur.*

210 *Matricula an faciat plenam probationem, latè explicatur à Doctoribus coaceruatis.*

211 *Votum suum in Collegio, vel Concilio quis debeat præferre, dignior, vel innior, declaratur.*

212 *Mensuræ debent esse signatæ mereo à* Principe *inducto, aliàs quis vti non debet.*

213 *Ius ponderum, & mensurarum est de regalibus, & non venit in concessione generali facta Baroni.*

214 *Meretrices possunt expelli à conuicinis, & salarium Domus eius damno cedat, notatur.*

215 *Concubinam si quis teneat, an possit à vicinis peti, vt exfractet, prout dispositum cum meretrice.*

216 *Miles si erit captus ab hostibus, an stipendium interim ei debeatur.*

217 *Miles si erit captus ab inimicis, an pro tempore captiuitatis possit petere salarium.*

218 *Miles si erit absens cum licentia, an salarium consequi debeat.*

219 *Salarium debetur, licet quis non seruiat, si debeatur ratione meriti, & dignitatis.*

220 *Milites, & officiales Regis, non possunt alieno Principi sine licentia seruire.*

221 *Milites stipendiati deferentes vexillum qualiter sunt puniendi.*

222 *Desertores militiæ, qui pœna capitis tenentur, quando propriè dicantur de iure.*

223 *Militi existenti in bello, nullus superior potest dare licentiam, etiam per modicum tempus.*

224 *Persona quando possint cogi ad militandum.*

225 *Milites dicti* del battaglione, *qua ratione cogi potuerunt.*

226 *Miles, vt gaudeat priuilegijs militaribus, an sufficiat sola Capitanei receptio.*

227 *Destinatio quando habeatur pro facto.*

228 *Militibus non tenetur Princeps dare victum, nisi quando sunt in expeditione.*

229 *Princeps tenetur cuilibet coborti militum*

tum dare Medicum salutis animæ, & Medicum infirmitatibus corporis.

230 *Milites pedones non dicuntur nobiles vt equestres.*

231 *Militum cohortes non possunt diuidi sine Principis permissu, nec vnus miles potest ad aliam transferri.*

232 *Armare gentes sine licentia Principis non licet.*

233 *Mortuo Præfecto, ille interim locum defuncti tenebit qui illi est proximior in officio.*

234 *Officium maius qui exercuit non tenetur subire minora, vel similia.*

235 *Grauari potest immunis, ex causa publicæ vtilitatis.*

236 *Immunitas cessat, vbi quis contribuere debet ob commoditatem quam sentit.*

237 *Muri, & reparia Vniuersitatum, an sine assensu possint ædificari, & refici.*

238 *Mutuare tenentur ciues diuites Vniuersitati, in necessitate.*

239 *Onus debet esse æquale, & sine acceptatione personarum.*

240 *Ciues diuites mutuare tenentur Vniuersitati in aliqua occurrenti necessitate.*

241 *Nauigans tempore hyemali quando dicatur esse in culpa, explicatur.*

242 *Necessitatis tempore Princeps non tenetur seruare immunitatem concessam.*

243 *Nobilis ob delicta infamia furti, vel proditionis an possit puniri pœna qua plebeis irrogatur, discutitur.*

244 *Administratores pecuniam otiosam tenentes an ad vsuras teneantur.*

245 *Administrator vtens pecunijs, qualiter teneatur.*

246 *Nominans personam inhabilem tunc tenetur de culpa, quando sua nominatio ius tribuit.*

247 *Actus confirmanti tribuitur.*

248 *Notarius Regis nobilis dicitur, alij autem viles.*

249 *Notarius Principis an possit iurisdictionis officium habere.*

250 *Numeratio focularioru, ex qua causa introducta est.*

251 *Grauati in numeratione focularioru quando sunt audiendi.*

252 *Occasio prædandi, amputanda est à superioribus, & dantur exempla.*

253 *Occupatio de facto, fisco non est licita, etiam si ius liquidum erit.*

254 *Exceptio dominij quãdo obstet spoliato.*

255 *Vestes officialis debent esse honestæ, alias reprehendi grauiter possunt.*

256 *Officialis qui habuit illustrem dignitatem, etiam finito officio retinet prærogatiuam.*

257 *Dignitate etiam finita, honor, & decor illi remanet, sed non præfertur actu habenti, sic & titulati.*

258. *Officialis finito officio, non præfertur habenti officium in administratione.*

259 *Maior, & minor alio potest esse quis eodem tempore diuersis respectibus.*

260 *Officiales paris iurisdictionis, quando vnus præcedat alium, ponitur.*

261 *Ordo qualitatis, quando præcedat ordinem temporis.*

262 *Præcedere quando quis debeat alium in officio, notatur.*

263 *Officiales qualiter inter eos præcedere debeant, & an qualitas temporis, vel qualitatis attendatur.*

264 *Prorex an possit dare prærogatiuam præcedendi.*

265 *Tempus datæ, an attendatur in officio vel captæ possessionis ad præcedendum, & quid in titulis.*

266 *Tempus datæ, vel possessionis sit attendendum, distingue.*

267 *Officialis prouisus, si pro seruitio Principis non potuit accedere ad possessionem capiendam tempus datæ erit attendendũ.*

268 *Officialis qui cum laude exercuit officium, qualiter ad maiora sit promouendus.*

269 *Officium magnum non debet quis exercere qui non administrauit minora.*

270 *Officialis approbatus quando possit reprobari.*

271 *Officialis qui pecunia obtinuit officium, poterit priuari.*

272 *Officialis perpetuus si non erit idoneus, qualiter honorificè sit amouendus.*

273 *Officialis sine causa ab officio remoueri non potest, sed an causa præsumatur in Principe.*

274 *Auditores Prouinciarum, vel Iudices M. C. an iure ante biennium possint reuocari.*

275 *Consuetudo reformando officiales vltra biennium an subsistat.*

276 *Iurisdictio alicui à Principe concessa ad beneplacitum, an precariè intelligatur data.*

277 *Officia, quæ habent tempus præfixum à iure, vel consuetudine non possunt à Principe auferri.*

278 *Officiales omnes de iure sunt annales: Auditores, & Iudices Magnę Curię biennales.*

279 *Officialis etiam volens non potest ab officio recedere.*

280 *Potestas Principis magna esse debet in concedendo, sed parca in remouendo.*

281 *Reformari de iure non potest Officialis, & debet vacare tanto tempore, quanto exercuit.*

282 *Prædicta iura non esse in obseruantia, notatur.*

283 *Lex per contrarium vsum tollitur, quia sic est Regis intentio.*

Pra-

284 Prorex potest dispensare super iure positiuo, & refirmare Officiales.

285 Prorex vel Vicarius Regis omnia potest vt ipse, nisi in exceptis.

286 Literæ Suæ Maiestatis mandant, vt finito biennio Officiales M. C. syndicentur, & non potest hodie remitti in fine refirmationis.

287 Pragmatica prima de syndic. tacitè videtur correcta per dictas literas Regis.

288 Omissum habetur pro omisso, & prouisio facta in vno casu, non extenditur ad alium.

289 Officialis qui ab est à Tribunali ad instantiam partis; an debeat potiri interim salario constituto à fisco.

290 Subrogatus si erit aliquis in officio, ratione impedimenti illius qui habet officium, salarium quod in subrogato dabitur, an sit excomputandum principali.

291 Officialis si à Tribunali discedat ad aliquam delegationem, & habeat dietas solutas à parte, an possit petere salarium suæ prouisionis.

292 Officialis delinquens in officio non potest ad aliud promoueri, sine expressa licentia Principis.

293 Officium assequi non potest quis, si erit inquisitus, & quid si erit absolutus, & pendeat appellatio.

264 Officialis condemnatus pro aliquo delicto in officio commisso, quando sit in totum inhabilitatus ad alia officia.

295 Officialis ab omnibus est honorandus, & qualiter puniatur non dare debitum honorem.

296 Pacis compositores inter inimicos fuerunt de iure cogniti.

297 Pacem inire quis non cogitur, nisi aliud Principi placeat, sed alij cogere non poterint.

298 Princeps potest cogere partes ad compromittendum.

299 Officialis quando possit cogere ad faciendam pacem.

300 Pater quando teneatur pro mala administratione officij gesti à filio, adnotatur.

301 Pater tacitè consentiendo filio administranti publicum officium, tenetur insolidum.

302 Pecunia tanti ponderis debet esse in massa, quantum in forma.

303 Pecunia debet esse iusti ponderis, vel in massa.

304 Pœna à statuto imposita, quando Fisco, vel parti sit applicanda, distinguitur.

305 Parti prius est satisfaciendum, & postea Fisco.

306 Creditores Fisco præferuntur in pœnis.

307 Pœna ex causa potest irrogari consanguineis delinquentis.

308 Filius potest carcerari pro patre.

309 Proregi eur liceat exterrare consanguineos latronum.

310 Approbatus ad aliquod officium, vel ministerium, an planè probet deponens in pertinentibus ad officium.

311 Perceptores Regis tenentur ante diem denunciare Vniuersitatibus solutionem exigendam.

312 Fisci exactores cum æquitate debitores cogere debent.

313 Perceptores quolibet mense debent mittere bilancia ad Regiam Cameram.

314 Perceptores differentes mittere pecunias ad Regium Thesaurarium qualiter teneantur.

315 Personæ Illustres, Officiales maiores non possunt citari ad informandum sine Proregis licentia.

316 Titulati quibus prærogatiuis gaudeant.

317 Possessor rei hypothecatæ, an teneatur totum debitum soluere, vel rei æstimationem.

318 Melioratio quæ euenit ratione temporis, cuius lucro cedat.

319 Immunes sunt à vectigalibus, & gabellis portantes victualia ad loca Metropolitana pro abundantia Regni.

320 Portulani an sine licentia Proregis possint dare licentiam extrahendi bona.

321 Pretium legitimum fructuum non debet arbitrari ex æstimatione vnius anni, sed trium præcedentium.

322 Fructuum perceptio, & quantitas non vnius anni, sed plurium est consideranda pro arbitranda collectione ipsorum exre.

323 Annus pro biennio, & quinquennio, ponitur in fructibus æstimandis.

324 Principis interest bona priuatorum non dilapidari.

325 Princeps potest ordinare moderationem in vestibus, in seruientibus, in carrocijs, & reliquis.

326 Salarium laboratorum in massarijs potest moderari.

327 Princeps potest moderare luxum, & pompam.

328 Administratio per Principem potest interdici dissipanti in luxu sua bona.

329 Princeps per viam legis generalis potest priuatis præiudicare.

330 Princeps ex causa quando possit gratias, & demania reuocare.

331 Princeps non potest gratiam facere vassallis Baronum.

332 Princeps potest diuidere, & vnire Prouincias.

333 Princeps solus potest comminare pœnam indignationis, & rescribere pro quanto habeant caram gratiam nostram.

334 Pœna

334 Pœna comminata indignationis Regiæ vsquequò extendi poterit.

335 Confessio Procuratoris, vel alterius Administratoris quando noceat principali, distinguitur.

336 Procurator cum libera quando possit confitendo præiudicare principali.

337 Rationes semel datæ, & saldatæ quando reuideri possint, plures limitationes notantur.

338 Error calculi non semper dat causam reuisionis.

339 Officialis sindicatus, & liberatus an possit ex rescripto Principis iterum sindicari.

340 Rationum libri si fuerint lacerati, vel consignati ab Administratore non poterit iterum inquietari, si non reperiantur.

341 Rationes semel datæ, facta quietatione an possint peti reuideri.

342 Syndicatus Officialis an iterum possit à Prorege committi.

343 Libri rationum, si facta visione perdantur, vel lacerentur, non poterit peti amplius reuisio.

344 Rationes prius reddere debet qui administrauit, licèt alij insolidum sint obligati, limita si gerens fuerit mortuus.

345 Rationes priuatorum significatæ quando habeant executionem paratam, & an per appellationem superſederi debeat in exequendo.

346 Partitæ de introitu superantes exitum exequi rectà via possunt.

347 Salaria sine Principis licentia Vniuersitates statuere non possunt.

348 Syndicus sine ordine Decurionum soluere non potest etiam legitimis creditoribus, limitatur in paruis partitis, & quanta debeat esse quantitas, vt ei credendum sit.

349 Rationes priuatæ quando habeant paratam executionem, ipsis significatis.

350 Salaria plura an quis possit percipere, si diuersa officia teneat, notatur.

351 Officialis perpetuus an possit plura salaria tenere.

352 Officialis salaria plura tenere non potest, limitatur.

353 Secretarij Regis an possint sedere in Tribunalibus, distinguitur.

354 Senectus quæ priuilegia teneat, notatur.

355 Senex decrepitus an teneatur de persona comparere, maximè extra locum.

356 Seruitia sunt iniungenda solitis, & in defectum habilibus.

357 Seruitia secundum qualitatem personarum sunt iniungenda.

358 Seruitia qualiter cum temperamento sint iniungenda, pulchrè declaratur.

359 Animalia vltrà dietam non sunt à Fisco ad seruitia trahenda, si alia reperiri poterint.

360 Seruientes vnius Tribunalis possunt sine alia licentia alijs inseruire in eorum officio.

361 Seruientes Curiæ quis debeat creare Baro, vel Vniuersitas, notatur.

362 Sigilli exactio à Baronibus an sit præter, vel contra ius, notatur.

363 Signa quando arguant dominium, vide ampliationes, & limitationes.

364 Solutio per tertias in censu ad formam Pragmaticæ an sit vsuraria.

367 Pactum, vt nō soluendo censuarius perdat tertias possit sors repeti, an valeat.

366 Solutio trium annorum præcedentium quando arguat satisfactionem præteritorum ponuntur limitationes.

367 Solutio trium annorum vt faciat præsumi satisfactionem in præteritum, qualis esse debeat.

368 Vniuersitates an possint inter ciues pœnam imponere, ne bona immobilia alienigenis vendantur.

369 Studia generalia nulla Vniuersitas potest erigere, nec Lectores Cathedram ascendere sub pœna.

370 Studentes quanto tempore debeant studere, & qualiter examinari.

371 Substituere quis in officio quando possit, notatur.

372 Substitutus cum licentia Principis non releuat substituentem, vt non teneatur de mala electione.

373 Prorex an possit sibi substitutum facere in casu absentiæ.

374 Officium quando quis possit locare, & substitutum ponere.

375 Substituens quando teneatur de facto substituti.

376 Subhastationes in venditione, & locatione bonorum fisci, Vniuersitatis, & pupillorum, an sint de essentia.

377 Supernumerarij sine Principis licentia in Tribunalibus, sine causa creari non possunt.

378 Marcus Antonius Ruffinus Aduocatus Prouinciæ Calabriæ vltra, & nunc Iudex criminalis laudatur.

379 Texi non possunt drappi serici, vel aurei sine Principis licentia.

380 Titulati qui emunt titulos, an gaudeant eorum prærogatiuis.

381 Titulati refutato officio, an gaudeant nomine, & prærogatiua.

382 Tituli dignitatum, possunt commutari de vna terra in aliam.

383 Princeps an possit dignitatem conferre cum prioritate temporis.

384 D. Petrus Vrsinus Princeps Solofræ laudatur.

Vaca-

385 *Vacare quis debet officio, & ministerio suæ conditionis.*

386 *Tutor debet sequi conditionem patris pupillorum.*

387 *Vendere quis, vel emere nemo cogitur quacumq; sit præditus potestate.*

388 *Vendere non cogitur quis vltra vsum.*

389 *Venatio ferarum omni loco est licita & capientes eas possunt ab Vniuersitatibus petere remunerationem.*

390 *Venire contra factum suum proprium, quando liceat notatur, & an teneatur de euictione.*

391 *Hæres an possit impugnare factum defuncti nullum.*

392 *Princeps an possit ipse curam accipere de victualibus, & abundantia, vel spectet ad Proceres Regni.*

393 *Annonæ cura licet ad Decuriones spectet, cura etiam debet esse Proregis, Præsidis in sua Prouincia, ac Baronis in sua Terra, vt non indigeant.*

394 *Visitationes, & generales inquisitiones sunt de iure prohibitæ.*

395 *Visitantur Officiales perpetui, & materia visitandi notatur.*

396 *Vniuersitates non habent de iure tacitam hypothecam in bonis Administratorum, actio vero personalis est priuilegiata.*

397 *Barones an habeant tacitam hypothecam in bonis Administratorum.*

398 *Barones an subrogentur ad priuilegia fisci, singulariter notatur.*

399 *Vniuersitates an possint collectas imponere sine assensu, & quid in gabellis, ponitur differentia.*

400 *Vniuersitas non potest remittere debitum significatis, nisi essent in magna necessitate.*

401 *Vsuræ possunt relaxari per Decuriones ex causa.*

402 *Vniuersitas non potest litem captam renunciare sine decreto.*

403 *Vsuræ vsurarum, & lucrum ex lucro non debetur.*

404 *Vsuræ an statim currant in beneficium fisci.*

405 *Vsus alij concessus super territorio, & communitas contracta potest dissolui si non sufficiat commoditas principali.*

406 *Præscriptio immemorabilis non tollit quin communio ex causa non possit dissolui.*

407 *Pascua qualiter debeant diuidi pro numero animalium, vel quantitate ciuium, aut territorij qualitate.*

408 *Vsus de iure, vel priuilegio debitus debet superabundare concedenti.*

409 *Communio potest petere vna ex Vniuersitatibus, si pastus non sufficiat, vt dissoluatur.*

410 *Dominus concedens vsum, vel seruitutem, debet esse melioris conditionis, quàm vsuarius.*

LEctor si animaduertas in suprascriptis Commentarijs de Baronibus multas quæstiones diffinimus ex legibus trium librorum Codicis, vbi multa Iuris arcana sunt recondita. Aliaque iura notabilia quæ passim ex eo C. studendo obseruaui, & singularibus Additionibus exaraui, breui Compendio hic postremò tibi adnotaui. Quæ & si versatis viris noua non erint, alijs non minus vtilia, quàm curiosa esse mihi persuadeo.

SINGVLARE PRIMVM.

ADministrator bonorum fiscalium, vel priuatorũ si priusquam dictum onus susceperit, & bona sua hypothecauerit, donationem alicuius rei sincera fide cuiquam fecerit, si deinde finita administratione debitor reperiatur Fisco, vel alteri personæ, cuius negotia gesserit, isti non poterint creditum suum prosequi, super ea re donata ante obligationem ab Administratore contractam, sic *tex. in l. 1. tit. 1. C. de iur. fisc. lib.* 10. Tu autem intellige procedere hanc propositionem si res fuerit tradita tempore donationis: nam licèt donatio nudo pacto perfecta dicatur, *leg. si quis argentum, §. fin. C. de donat.* tamen dominium non transfertur, nisi facta traditione, vel concessa possessione, & quousque in donatarium non
1 transferatur, restat semper in dominio donantis, & ideo si bona sua interim obligauerit alicui creditori, illi quæritur ius hypothecæ super re donata, & non tradita, & in concursu istius creditoris cum donatario potior erit causa creditoris, sic innuit *glos. in d. l.* verbo perfectam, quam sequuntur omnes Doct. Quam conclusionem amplia, vt procedat, etiam si donans rem postea tradi-

differt, nam quia illa erat affecta onere hypothecæ ante traditionem, possessio
2 postea tradita non retrotrahitur ad diem donationis, *tex. est insignis in l. si. §. lucius ff. de don.* Amplia etiam singulariter, vt dicta conclusio vendicet sibi locum, adhuc si donans pro obseruantia donationis obligasset donatario omnia sua bona, vel rem ipsam donatam: nam si eam non tradiderit, & deinde debita contraxerit, cum hypotheca, creditor quamuis posterior in tempore præfertur donatario ex alia iuris suppositione, quia quando concurrit hypotheca adiecta causæ onorosæ, & alia hypotheca contracta ratione tituli lucratiui, re donata non tradita, & sic dominio non abdicato á donante præfertur secundus,
3 qui tractat de damno. Cumque hypotheca adiecta donationi, vti accessoria non alterat, neq; efficaciorem faciat substantiam contractus; dum enim principalis obligatio lucratiua non habet efficaciam præcedendi onerosam, neque hypotheca accessoria poterit natura alterare, *Bar. in d. §. lucius, & l. inter eos §. is quoque, ff. de re iud. ac Gutti.* latè, & subtiliter *tract. de iuram. par. 3. cap. 15. nu. 20.* qui sic in Tribunalibus obtinuisse refert, asserendo hoc esse assumptum nouum, & ego adduco *Mant. de contract. lib. 11. tit. 22. num. 13. Capy. dec. 78. nu. 7. Molin. de contract. disp. 413. num. 12.* licet *Felic. de censib. tit. qui pot. iu pig. in fi.* contrarium sentiat, tamen sine auctoritate loquitur non resoluendo, nec respondendo iuribus per *Gutt. adductis.*
4 Sed quod si aderit constitutum in contractu donationis, cuius vigore de iure translatam fingitur esse possessionem in constitutarium, an habeant locum supradicta. Posset etiam dici, vt fuit in præcedenti responsum, quod si hypotheca vti accessoria non alterat naturam, & iuris dispositionem, sic & constitutum, quod est accessorium ad contractum, & quod fictio possessionis translata non operetur, hoc casu re verè non tradita, dum requiratur actualis traditio in causa lucratiua, vt præferatur onerosæ, sic in simili *Vrsil. decis. 275.* nam vbi quid requiritur in casu vero non potest adimpleri fictè, *D. Reg. Valen. cons. 68. num. 45. Molf. par. 10. tit. de instru. cap. 4. cum seq.* Item constitutum vti fictitium non operatur aduersus creditorem tractan-
5 tem de damno, *Gui. Pap. dec. 101.* Quæ omnia noua sunt, & singularia ad intellectum *d. l. 1.* sed in occursu considera.

Ad hoc singulare, quod est summè notandum, quod non tradita possessione rei donatæ, licèt fuerit factum instrumentum cum hypotheca, si donans consti-
6 tuerit se debitorem ex causa onerosa alij cum hypotheca, ille licèt posterior præferatur donatario habenti causam onerosam, vltra adducta hic *Pascal. de patr. potest. par. 2. cap. 9. numer. 45. cum seqq.* & communem dicit *Castill. decis. 72. Molina de contract. disp. 413. num. 12. Peguer. decis. 48. ex num. 6.* nam succurritur potiùs tractanti de damno, quam de lucro, inde creditor de cuius numeratione crediti constat, præfertur ei, qui de
7 confessione habet creditum, vt *Castill. d. decis. Ceuall. commun. opin. 699. in fine*, licèt magnum dubium sit, si constitutum adsit in donatione, vnde translata sit de iure possessio, *Peguer. loc. cit.* ni-
8 titur distinguere, quod aut constitutum est factum præsenti, & operatur, secùs si sit factum absenti; sed *Guttier.* hoc loco notato defendit, quod constitutum vti accessorium non releuat, prout neque hypotheca, est magna quæstio, quæ decisione Cæsarea indiget.

2.

9 Administratores bonorum Vniuersitatis, infra circulum anni tenentur exigere introitus, & nomina debitorum, quorum cessit, & venit dies, alias de suo tenentur, & liquide significari poterint, ad *tex. in l. missi opinatores C. de exact. trib. lib. 10.* Vndè orta est *pragm. 5. §. 4. tit. de admin. Vniuer.* Ex inde non sat erit, administratione finita successori assignare instrumenta crediti, quia non tenetur successor suscipere onus exactionis ma-
10 turatæ tempore prædecessoris, cum elapso anno debitum efficiatur particulare Administrantis, *Rebuff. in d. l. num. Guid. Pap. dec. 87.* Addo quod *Bart. in d. l.* fuit opinionis, quod finito tempore officij, non habeat Syndicus priuilegium executiuè agendi contra debitores Vniuersitatis, quia effecti sunt finito anno debitores ipsius Administratoris, licet alij contrarium senserint, vt refert *Montanar. in pragm. 5. §. 10. tit. de adm. Vniu.* & proindè mora Administratoris ei nocet si debitores efficiantur non soluendo *l. pen. C. de canon. largit. lib. 11.* ibi. *Si minus fuerit procuratum pœna designati nouerint esse plectendos. Garsia de expens. cap. 20. n. 16. Bonad. lib. 5. Polit. cap. 4. num. 79.* In-
11 telligere tamen hoc, quando mora, & negligentia fuerit magna: nam si forte Administrator benigne eligerit cum debitore, & interim casu ille decoquat, periculum non debet sibi imputari, ex *tex. in l. 1. C. de commer. & mercat. & l. si bene ff. de vsur* ibi *non acerbum exactorem neque contumeliosum, sed moderatum, cum efficacia benignum, & humanum.* Quod

Iudi-

Iudicis arbitrio relinquetur considerandum si debitum erat liquidum, si præuideri poterat debitoris lapsus, vt benè *Mascard.conclus.*625.*Escob.de ratioc.c.*19. *n.*30.*cum seq.*

3.

Administratores Fisci, vel Vniuersitatis tenentur pecuniam exactam, in sua specie conseruare *l.* 1. *C. de canon. largit.lib.* 10. *Franch.Marc.dec.*101.*p.*2.
13 Et non possunt mutuo dare sub pœna, *l.fin.C. de his qui, ex publ.rat.libr.*10.*l.*1. *C. de his quæ ex publ. coll.* neque pecuniam destinatam ad vnum vsum poterint conuertere in alium, sine superioris licentia *l. hac lege C. de aqua duct. lib.*
14 11. etiam si opus esset æquè vtile. Inde ex *prag.* nouissima *tit. de commiss.* fuit data norma Administratoribus Vniuersitatum, vt in principio anni introitus repartiantur, & assignentur particulariter creditoribus, qua assignatione facta non debeant Sindici se intromittere, vtendo pecunijs assignatis, sub pœna triremium. Limita tamen nisi magna ne-
15 cessitas eueniret, tamen posse illos de regimine Vniuersitatis vti pecunia destinata, ex *tex. notabili, in leg. vnica C. de expens. ludor. Auend.cap.*24. *par.*2. *nu.*1. *de exeq.mand.Cabal.cas.*200. Per quæ iura dum quidam Syndicus, ad querelam fuisset inquisitus, quod propter necessitatem Militum hospitantium, in ea terra exigisset pecuniam assignatam creditoribus, & Baro rigidè processisset
16 seruando dict. Regiam Pragmaticam, eum defendi, quod impunè illi licuit, propter dictam necessitatem, & habito recursu ad Collaterale Consilium fuerunt obtentæ prouisiones, vt non molestaretur. Et proindè destinata ad vnum vsum non possunt conuerti in alium æque similem, secus in opus necessitatis, *Garf. de expens.c.*21. *n.*24.
17 Administrator Vniuersitatis, vel Fisci pecuniam, quam exigit, in eadem specie debet conseruare, & non poterit mutuare, nec vti, & si ea vtatur, an possit puniri pœna peculatus, titolo *ff. de crim. pecul.* imposita, quod non *firmat. Menoch.de arbitr. iudic. casu* 586.*num.*24. quia isti Thesaurarij Principis dicuntur
18 potius Argentarij, quam Susceptores quibus de iure interdictus erat, vsus *sic Gratian. disceptat.* 304. *num.* 20. *cum seqq.* quod est notandum ad intellectum dictarum legum.

4.

Agri concessi à Principe, vel suis feudatarijs ad coloniam perpetuam in locis vbi solitum est fieri tales concessiones non possunt auferri à possessoribus, licet maior pensio offeratur *l. si qui C. de fund.patr. lib.*10.& proindè in facto dixi,
19 iniustam esse vexationem cuiusdam Baronis qui territoria redditia feudo, ad libitum reuocabat. Solum licet auferre a possessoribus territoria, si coloni essent negligentes in cultura tunc enim fauore culturæ, & damni quod Baroni euenit ex incuria possessoris priuare eos poterit *l. qui agros la seconda C. de omn. agr. deser. lib.*12. Et negligens dicetur si cessauerit in cultura per biennium, vt ex *d.tex.* sumitur, & in terminis *Gram.*
20 *dec.* 230. licet in hoc puto esse habendam rationem qualitatis territorij, quia adeò infertile, & tenue potest esse, quod interest otiosum tenere multo tempore, vt vberiores fructus postea producat, quando colitur. *Ioseph Lud. dec. Perus.* 14. *Escob. de ratioc. par.*2.*cap. fin. nu.*9. & ita temperandam esse præfatam conclusionem respondi, & vide *Menoch. tract. re-*
21 *cup. remed.* 13.*nu.*76. Et propterea colonus licet cessauerit de facto non poterit spoliari, sed audiri ante sententiam declaratoriam commissi, vt probat *d. l. qui agros.*

5.

Alimenta, qui præstare tenetur ex le-
22 ge, vel testatoris præcepto, non solum victui necessaria, circa potum, & cibum dare tenetur, sed etiam vestes, probat *tex. in l.*1. *C. de milit. vest. lib.* 11. ex quo etiam habetur, quod à *Kalend.* Septembris debent præstari vestes hyemales, & à Kalendis Aprilis vestes æstiuæ, attenta qualitate personarum *l. fortissimis eodem tit.* Et antiqua fuit controuersia an vestes duplicatæ, & prætiosæ possint iu-
23 re peti, maximè si sit persona nobilis, cui alimenta debentur, *Imol. Rip.* & alij in *rub. ff. solut. matr.* dicunt quod non, quia non pertinet ad vitam hæc superfluitas, Alex. verò ibi, & alij quos congerit *Surd. de alim. tit.*4. *q.*2. *num.* 29. asserunt esse communem, quod si qualitas personæ exigat, vt sic honorificè, necessaria hæc dicuntur. Similiter, & vinum vetus, vsque ad mensem Nouembris, & deindè nouum, pro potu dari inquit
24 *tex. in l. iubemus C. de erogat. milit. anno, lib.* 12. sed limitatur si qualitas personæ requirat, vt non possit bibere vinum nouum sic tempestiuè. Et è contra si qualitas personæ exigat, nec nouum, nec vetus dari debet, vti pupillis, quibus aqua, & non vinum præstandum esse ait *glo. in l. qui filium ff. de alim. pup. præst.*
25 Indè in rationibus Tutorum expensæ circa vinum impuberibus datum non erint iure admittendæ *Escob. de ratioc. cap.*22. *in fine.*

26 Alimenta quando quis præstare tenetur, qualiter secundum qualitatem personæ dare debeat non solum pro victu, sed etiam pro commoditate, honore, in concedendo tot seruos, paramenta, si sua conditio hoc requirat, vide *Canall. commun. opin. 78. latè & Menoch. de præsumpt. lib. 4. c. 157. Garsia tract. expens. c. 3. num. 38. Palat. in rubr. de donat.* inter virum, & vxorem *§. 11. num. 9. cum seqq.*

6.

Animalibus morbosis existentibus, in
27 territorio tenentur Decuriones separatum locum destinare pro illis, & pænale mandatum à Iudice est imponendum Dominis, & custodibus, ne metas territorij circu mscriptas excedant *tex. est in l. 2. C. de pasc. publ. lib. 11.* ibi *vt sine læsione prouincialium pastui consolatur.* Indè percipitur, ex eo *tex.* quod ob necessitatem, incommoditatem, & similem causam, pascua inter Ciues, & Ba-
28 ronem diuidi possunt vt animalium pascui consultatur. Idem solet peti inter Vniuersitates habentes communionem, vt territoria diuidantur, sed qualiter diuisionis partes sint faciendæ, stat difficultas, dixi *prag. 11.* & nunc addenda duxi, quod valdè fuit dubitatum, an pro numero animalium, vel quantitatis ter-
29 ritoriorum facienda sit computatio, vt ei qui plus habet territorij, maior pars pascuorum sit assignanda, vel diuisio sit æqualiter facienda, dum simpliciter fuerint initæ communitates, *Menoch. de arb. Iudic. cas. 245.* dicit arbitrio Iudicis esse remittendum, *Thess. dec. 72.* tenet pro rata esse repartienda, & *Escob. de ratioc. par. 2. cap. 7.* latiùs explicat, faciendo alias considerationes.

7.

Animalia, quæ portant bona fisci, vel quæ gregatim transeunt per loca prouincialia salario mediante debent habere victualia, & pretium non solum non est alterandum, sed minus currenti erit soluendum, *tex. est insignis in l. animalia C. de cursu public. lib. 12.* ibi *Nec pabula mutationibus desinant, ac per æquo pretio*
30 *estimantur.* Inde sumitur, quod quando Milites hospitantur in terris, quibus victualia Ciues præstare debent, salario ipsorum Militum, communi obseruantia videmus, pretium æquius ordinario statui: Priuilegiata debet enim esse causa fisci, concordat *tex. in l. in omnibus cod. tit.* qui disponit, vt pro stallagio animalium fisci, minùs ordinario hospitibus soluatur: Ex quibus iuribus fuit fa-
31 cta prouisio etiam, ad beneficium Baronum, vt minus ordinario soluere debeant pro seruitijs, vt ex *prag. 1. tit. de salar.* quam explicauimus in nostra *prag. 16.* quia dicuntur subrogari in eorum terris, in locum Principis.

31 Quod victualia, quæ præstantur militibus hospitantibus in terris, ac etiam animalibus Principis transeuntibus minus ordinario pretio currenti debeant dari, vide Regentem de Ponte in *tract. de potest. Proreg. tit. de prouis. §. 6. num. 30.* & maximè si adsint gabellæ, & collectæ super dictis victualibus, & est *tex. notab. l. si pendentes §. si quid cloacarum ff. de vsufruct. quem extollunt Bal. & Angel. ibi.*

8.

Antiquior de Consilio, vel Collegio,
32 aut regimine, qui erit Decanus habet prærogatiuam congregandi collegas in occurrentijs, & sic ad parlamenta, & similia *leg. 2. C. de decur. lib. 10. Gamm. dec. 1. num. 45.* Et illo impedito hæc facultas competit ei, qui est proximior in officio, *Plat. in d. l. Doct. omnes in cap. 1. de maior. & obed. Tiraq. de nobil. cap. 20. num. 59.* ibique discutitur quis dicatur
33 proximior, quæ est dignior ex nobilitate, vel scientia, vel ætate; Verumtamen si adsit consuetudo, ea est obseruanda, ad *tex. in l. non tantum ff. de decur. Bal. in l. obseruare §. antequam ff. de offic. proconf.* & supradicta iuris dispositio gradatim est obseruanda in votis proferendis, sedendo, & cæteris, *Tiraq. loco cit. n. 55.*

34 Antiquior de Collegio, vel primus de electis Vniuersitatis habet facultatem vti Decanus congregandi, & vocandi alios in parlamentis faciendis, *adde Auend. de exeq. mand. Regum cap. 19. num. 14. vers. incip. quarto.*

9.

Armorum vsus Principis est, & ad eum pertinet fabricatio, & destructio: licentia, & prohibitio *l. 1. C. vt armorum vsus lib. 10. & gl. in rub. C. de fabricens. lib. 11.* Indè oriuntur tot banna, circa portationem armorum. Armandiæ de iure dicuntur, quæ de regalibus sunt *cap. 1. quæ sint reg.* & consequenter cohortes armorum non possunt fieri, nisi de licentia Principis, nec vascella in mari armari *C. de class. lib. 12.* Principis tantum est
35 Militum cohortes armare contra hostes, cursores, & Piratas ac contra latrones, qui etiam hostes dicuntur, quia ad eum pertinet defensio Regni, & expulsio, ac vindicta inimicorum. Sed cuius expensis sint facienda est dicendum, quod sumptu ipsius Principis, quia ideò percipit Regni introitus, & hac conditione Principatus fuit erectus *Doct. in l. 2. ff. de*

2. ff. de orig. iur. Lopez. l. 5. verbo securos tit. 7. p. 5. Limita si redditus non suffice-
36 rent, pro necessitatibus ipsius Regni, tūc possent cogi Vniuersitates ad contribuendum, l. si libertus ff. de oper. liber. Guttie. lib. 1. pract. quaestio. cap. 3. Garsia de expens. cap. 21. num. 35. Bouad. lib. 5. pol. cap. 5. Limita etiam si incursio latronum; vel alia necessitas insurgeret ex causa hominum ipsius Regni, Plate. in l. 1. C. vt rustic. ad vll. obseq. tenean. li. 11.
37 Auil. cap. 17. prator. & possunt collectari Vniuersitates plus debito, vel Prouinciae: ex hac causa dispendij, Bar. in l. manio §. vxore ff. de annu. legat. Escoba. de ratios. c. 25. num. 21. in materia latè Nouar. in collect. decisio. ad pr. 1. de armis.

10.

Barones non teneri ad collectas, & bona tenentia, pro bonis feudalibus, quę
38 possident in suis terris, recepta est conclusio, quae oritur, ex dispositione tex. in l. 1. C. de priuil. dom. august. lib. 11. quem non allegant Doct. sed dixi in prag. 12. quod ad bona burgensatica sunt obligati soluere collectas, l. 1. & seq. C. depred. & reb. nauic. Verumtamen dum proximis mensibus, inter alia grauamina, quae Vniuersitas Montis militum porrexerat in Sacro Consilio, dum discuteretur hoc caput, quia Dominus causae Cōmissarius prouiderat contra Principem, vt solueret collectas, & bona tenentia, pro bonis burgensaticis. Ego, qui vti causae patronus dicti Principis defendebam illum de iure, non posse cogi dicebam, & licet contra me allegarentur quae posueram in d. prag. 12. vbi pro vasallis concluseram, replicabam vera esse, quae ibi dixeram, sed patiebantur sequentem limitationem, vt precedat opinio affirmatiua, si onera ab antiquo imposita fuerint super rebus pro introitu ipsarum Vniuersitatum, & eorum commu-
39 ni viuere, sed si ex causa accidentali Vniuersitas aere alieno grauata voluisset imponere onus collectarum, super bonis Ciuium, tunc quia collecta imponitur personae pro rebus, si illius bona transeunt ad personas immunes, cessat onus collectandi dicta bona Rebuff. in l. si diutina G. de super exactor. & in l. 1. C. de prad. nauicul. lib. 12. & pendet prouisio facienda.

40 Barones non teneri ad collectas pro bonis emptis à subditis, si ea fuerint impositae personae pro rebus, nam mutata persona, res liberae remanent, secus si
41 fuerint impositae super rebus, Angel. cons. 24. ex Bar. cons. 180. & benè Flores de Mena var. qq. lib. 2. quaest. 21. num. 255. Cancer. lib. 3. resolut. cap. 3. num. 141.

11.

Barones posse comparere in iudicio & defendere Vniuersitates suarum terrarum, Doct. asserunt, vt dixi in prag. 3. ex tex. in l. 3. C. de his qui spont. muner. lib. 10. ibi Patrem Ciuitatis habeat locum, & sic aduertit Rebuff. ibi, sed hoc non
42 intelligas sic simpliciter, nisi Baro habeat mixtum interesse principaliter, vel accessoriè pro sua iurisdictione conseruanda, veluti in consequentiam, si Vniuersitas principaliter turbaretur super confinibus, vel communione praeter à conuicino poterit Baro vti primus Ciuis, & Protector, ac vti interesse praetendens comparrre, & erit audiendus. Imò aduerte singulariter, quod non solum his casibus Baro potest comparere, sed omninò audiri debet, aliàs pro suo interesse, etiam lata sententia poterit petere ipsum esse audiendum, Auend. de exeq. man. Reg. p. 1. cap. 5. num. 9. & conferunt dicta per Franch. dec. 524.
43 Quod Baro possit assumere onus defendendi suas Vniuersitates, & vassallos in eis, in quibus in consequentiam habet interesse, vide Fontanell. de pactis nuptial. clausf. 4. glos. 15. num. 231. qui ampliat, vt
44 idem procedat in patre, marito, socro, Domino pro famulo, magistro pro discipulo, socio pro socio itineris, Episcopo per Ecclesia, & similibus.

12.

Barones posse punire Nuntios, & Cōmissarios Regios delinquentes in eorum terris, extra causam officij, probat. tex. l. fin. C. de agent. in rebus lib. 11. & firmat. Boer. dec. 9. sed in contrarium alij DD. adducunt tex. l. 1. C. de curial. vrb. Rom. lib. 12. qui statuit, tales ad eorum praepositum esse remictendos, & D. Rouit. singularem hunc tex. enunciat. in pragm. 28. num. 6. de offic. fasr. cons. & ego adduco alium l. 2. C. de offi. mag. milit. lib. 12. & huue articulum explicaui prag. 8. p. 2. Concordantur tamen praedicta iura, quod Barones possunt punire praedictos extra causam officij delinquentes nisi eorum praepositus habeat iurisdictionē abdicatiuam, & priuatiuam à quocumque: Carcerare tamen poterint illos, vltra commissa exercentes si delinquerint grauiter, & certiorare eorum superio-
46 rem. Imò Barones in eorum terris tenentur resistere Ministris Regijs indebitè suos vassallos angariantes, tex. est singularis l. 2. C. de lucr. aduoc. lib. 12. ibi Prouinciales suos cuncti Indices tueantur, nec iniurias illis fieri permittant, & loquitur tex. ille in militibus, vt resisti illis debeat ab ordinarijs locorum: dum vetita à Ciuibus exposcunt, & bene Auend. cap. 2.

cap. 2. num. 12. de exeq. mand. Reg.
47 Barones, eiusque Officiales posse re-
sistere de iure Officialibus Regijs, &
Capitaneis militum excedentibus eo-
rum commissionem, latè *Cauall. com.
opin.899.nu. 770.* qui dicit, quod si Or-
dinarius non resistat, poterit puniri, sic
Lucas de Penna *l. prohibitum C. de iure
fisci*, & ratio est, quia quando Delega-
tus excedit fines commissionis, habetur
48 vti persona priuata, & sic cessat eius iu-
risdictio, *Dec. cons. 143.* & conuenitur
tunc vti criminosus, & non vti delega-
tus, vnde à Iudice delinquendo potest
puniri, vt latè ibi *Cauall.* videndus in oc-
currenti.

13.

Barones tenentur constituere Asses-
sores Officialibus, & Iudices secunda-
49 rum causarum, in loco magis conuici-
no, & intra Prouinciam, vt minus va-
salli grauentur in expensis, & laboribus,
*tex. est singularis l. nemo possessorum vers.
longius, & ibi glos. C. de annon. & tribu li.
12. quem tex.* non adduxi super hoc arti-
culo, quem tractaui in *prag. 3.* Quæ tex-
tus dispositio deseruit quampluribus
alijs casibus similibus, vt prospicere de-
beat Baro, moderando suum arbitrium
& iurisdictionem, vt quanto minus pos-
sit grauet vasallos ad vtilitatem eorum
50 attendere semper debeat, *l. me diterra-
neæ C. eo. & ibi Rebuf. & cæteri Franch.
dec. 527.* in fine qui similiter hoc fir-
mat, sed non allegat in terminis iura
supracitata.

14.

Barones posse reuocare vasallos, qui
alio migrauerint ad habitandum, *pro-
bat. tex. l. metallarij C. de metallar. lib.
12.* ibi. *Si deserta regione ex qua sunt oriũ-
di ad extranea migrauerint, cum sua sobole
reuocentur*, & idem *probat. tex. l. 1. C. si
curial. relict. Ciuit. lib. 12.* Indè quælibet
51 Vniuersitas potest statuere sub certa
pœna pecuniaria, ne Ciues deserant ter-
ram, *Andr. in const. Regni incip. quisquis,
& ita innuit D. de Pon. de pot. Proreg. tit.
de abund. §. 2. nu. 7. Mastrill. de magistr. lib.
4. cap. 18. num. 83.* Sed tu aduerte, nam
præfata iura vendicant sibi locum cum
vasallis angarijs, isti enim non possunt
de iure recedere à terra: vbi sunt orti
Capy. decis. 168. & dixi prag. 10. sed non
in vasallis burgensibus, *vt rebuff. in d. l.
metallarij, & l. 1. C. ne rustic. ad vllum
obseq. Ann. alleg. 64.*
52 Baro non potest reuocare vassallum,
qui aliò migrauerit ad habitandum, nisi
esset obligatus præstare seruitia perso-
nalia, adde Annam *alleg. 64. Affl. constit.*
Regni, quisquis, nisi vassallus fuisset
male tractatus, vide *Borrel. tract. de ma-
gistrat. lib. 4. cap. 9.* latè, limita si vassal-
lus accesserit ad habitandum in Terris
demanij, Petra ad *decis. Gram. 65. num.
10.*

15.

Carceres duos separatos tenere de-
bent Barones, vnum pro detinendis reis
53 criminosis, alterum pro debitoribus ci-
uilibus, qui altero commodior esse de-
bet *l. 2. C. de exact. tribu.* Sed an pro con-
ficiendis dictis carceribus Baro ipse te-
neatur expensas erogare, vel teneatur
Vniuersitas illius Terræ, *Doct. diffident*:
Multi tenuerunt onus esse Baronis ad
quem pertinent iurisdictio, & emolu-
menta carcerum, vt dixi in *pragm. 19.*
Alij dicunt pertinere ad Vniuersitatem,
vt *Gutt. posteà visus q. 36. lib. 1. pra. quæst.*
Ego autem semper fui opinionis, & sic
distinguendo seruari vidi in cunctis Re-
gionibus, quod carcerum criminalium
constructio debeat expensis Domini fie-
ri, quia principaliter Baronis sunt fru-
ctus prouentuum, & sic intelligi debent
Docto. opiniones affirmatiuæ. Ciuiles
verò carceres Vniuersitas debet fabrica-
re, quia pro mera commoditate Ciuium
eriguntur, neque aliquod emolumen-
tum percipiunt ex eis Barones. Vnde
ista custodia, & depositum, quod respi-
cit vtilitatem Ciuium ab ipsa communi-
tate erigi debet, est enim negotium cre-
54 ditorum Ciuium, vt detineantur eorum
debitores, ac debitorum, vt commodio-
ri loco detineantur, & conferunt quæ
notat *Auend. de exeq. mand. Reg. cap. 20.
nu. 6.* Sed an pro conficiendis dictis car-
ceribus possint capi domus Priuatorum,
quæ in platea, vel loco commodiori
sunt sitæ, vide *Auil. cap. 18. in glo. se ba-
ga Pretor.*

16.

Casum fortuitum furti, naufragij, &
similium, sine sui culpa patiens, si in lon-
ginguis sibi successerit poterit adire Iu-
dicem illius loci, vbi casus euenerit, vt
capiat informationem de eo, & deindè
55 poterit petere copiam, quæ plenam
probationem faciet in omni foro: maxi-
mè si reddere rationem debebit socijs, ad
*tex. l. 2. C. de naufrag. lib. 12. Andr. &
Affl. in const. Regni probationum incursibus.*
Verum infra annum debet denunciari
casus Domino, vel socio cuius interest,
alias ea acta non probabunt, nec erit au-
diendus in rationibus, qui casum alle-
56 gat si in hoc tempore non denunciauerit
*Capel. Tholosan. dec. 447. Mascar. de probat.
conclus. 272.*
57 Quod casus fortuitus naufragij; incur-
sus latronum, piratarum possit denun-
ciari

ciari Iudici loci conuicini,& peti,vt capiat informationem, & quod copia authentica talis informationis plenè probet, & testes etiam parte non citata, notaui hic, & ita Rota *Genuens. incerti Authoris decis.77.ex nu.5.*

17.

Cautionem idoneam obligantur accipere Administratores fisci, & Vniuersitatum: dum locant introitus *l. 2.C. de admin. Vniuer. lib.*10. *&* ibi *Doct.* Sed
58 mihi videtur, quod ille *tex.* procedat in eo casu, in quo tractatur de legato in diem relicto Vniuersitati, vndè de iure cautio exigi debet, *vt ff. & C. vt legat. nom. cauea.* in alijs autem casibus non videtur, quod Administrator sit obligatus cautionem exigere, nisi in Administratoribus fisci *l.2. C. de pred.decur. lib.*10. *quod idem per prag.5. §.8. de admin. Vniuers.* fuit extensum, vt Sindici idoneam cautionem recipiant: In alijs verò Administratoribus, vti tutoribus, & alijs cessat hæc obligatio, & effectus est magnus; nam si locatio fiat personæ tunc idoneæ, si illa tractu temporis impotens efficiatur in culpa non erit Administrator, *tex. est insignis l. quæ sub conditione ff. de cond. & demonstr.* ibi. *Cæterum de-*
59 *bitores, cum quibus ipse contraxit non vtique in diem mortis fuisse idoneos præstare cogendus est, sed eo tempore quo his creditum est eius conditionis fuisse, vt diligens pater familias eis crediturus fuisset*, & sequitur *Port. Comm. opin.*11. *lib.2.decis. Genuens.* 172.*Grau.cons.*319. *num.*4. Sed si fideiussor de iure esset exigendus, tunc lapsus debitoris grauaret administratorem, qui fuit negligens in non procurando fideiussorem, *argu. l. 2. C. de condit. iu horr. publ. lib.* 10. *l. cum mandato ff. de minor.* semper enim negligentia Administratores onerat ad culpam, & emendam *Craue. cons.*132.& ob negligentiam possent priuari etiam salarijs ipsis constitutis pro officio, *tex. est singularis in l. indices C. de annon. & trib. lib.* 10. & ad prædicta vide *tex. in l. vnica C. de his qui ex offic. quod adminis. conueniunt lib.*11.

18.

Ciuis nouiter allectus, vel domicilium
60 constituens in aliquo loco non tenetur ad debita antea per Vniuersitatem contracta, quia Vniuersitas non potest obligare illos, qui tempore contractus non erant de gremio *l. prouidendum C. de decur. lib.* 10. ibi. *Non conuenit, vt præteritis debitis susceptorum onerentur*, & melius probat *tex. in l.*1. *C. de priuil. incorpor. lib.* 11. *Bal. cons.* 47. *lib.* 3. *Capyc. in inuestit. vers. collectæ, Mantic. de contract. lib.3 tit.* 10. *& num.*61. De his verò debitis factis ob quæ sentiret commodum municeps tenetur, & sic contribuere obligatur in omnibus oneribus, ex quibus vtilitatem ipse sensit vti cæteri Ciues, vt dicam infra verbo immunitas. Verum ad principalem conclusionem *Gratian. disceptat.* 196. in fine tenet, quod stante necessitate, adhuc Ciues nouiter allecti tenentur ad collectas.

19.

Ciuis nobilis alicuius inclitæ Ciuita-
61 tis præfertur in concursu alij Ciui nobili orto in alia Ciuitate, vel terra non sic qualificata, ita probat *tex. & glos. in l.*1. *C. de Alexand. Primat. lib.* 10. *notant* ibi *Doct.*

20.

Ciuis vnus potest assumere defensio-
62 nem Vniuersitatis suæ patriæ, actionem proponere, & capita contra Baronem, vel Prælatum dare pro subleuandis conciuibus ab oneribus, & publicis grauaminibus, *probat. tex. l.3.C. de his qui spon. mun. suscip. lib.*10. Actiones enim populares, quæ respiciunt vtilitatem, vel damna Ciuium insolidum competunt.
63 Immò qui hanc protectionem assumit cogere potest Vniuersitatem ad expensas subministrandas pro lite, si ea iusta erit, & superiores debent officium in hoc impartiri *Auenda. cap.4. num.* 31. *de de exeq. mand. Reg.* Et in petitione libertatis demanii, vidi aliquos Ciues tantum acclamasse, ac litem prosequutos fuisse, & obtinuisse.
64 Quod vnus ciuis possit assumere defensionem iurium Vniuersitatis, & petere demanium, acclamando libertatem, sic probaui, & dicitur habere de iure legitimam personam comparendi, porrigendi capita contra Baronem, *Adde Fontan. de pactis nupt. claus. 4. glos.*15.*nu.* 16.

21.

Collectas pro rebus soluere tenetur
65 quis in loco vbi habitat, & non vbi bona alibi extant, *probat. tex. in l.* 1. *C. de muner. lib.* 10. *& Gabr. Rom. tit. de iure immun. statuit hoc pro regula concl.* 2. *Auend. de exeq. mand. cap.* 14. *par.*2. Sed aduerte tu, quod in Regno contraria opinio est recepta, *ex cap. Regni incip. In singulis*, de quo meminit *Capy. in inuest.* Verbo *collectis*, & latè *Ann. cons.* 59. Verum si consuetudo, in aliqua Regione esset diuersa, ea obseruantia præualeret, *Franch. dec.* 22. *num.* 5. At quando quis soluit in loco, vbi res sunt sitæ, non est molestandus in loco, vbi habitat, quia duplici onere grauari non debet *l. nauis onusta §. autem ff. ad l. Rhod. de iactu, Crau. cons.* 111. *&* 201. *Boer. dec.*162. *& Franc. in al-*

in allegata decis. Et quo loco quis teneatur soluere originis, vt domicilij collectas, ac alia onera functionum, latè *Rebuff. in l. 1. & 4. C. de incol. lib. 10. Ioseph Sese dec. Aragon. 7. Ricc. collect. 1876.*

22.

Collegium vnitum repræsentat vnum corpus constans ex diuersis membris, quorum licet alterum altero dignus sit, tamen respectu vnionis ad corpus eam-
67 dem prærogatiuam quodlibet retinet. Indè dum in Regia Audientia Calabriæ fuisset altercatio inter Gubernatorem Ciuitatis Cosentiæ, prætendentem præcedentiam Procuratori fiscali, & Secretario Regiæ Audientiæ, vti inferioribus in dignitate, & iurisdictione ad ipsum Gubernatorem, qui habet iurisdictionem cum mero, & mixto imperio. Et sic in incensando, & pacis osculo in Ecclesia Cathedrali contentio fuit dixi tunc quod & si de iure Officialis Ciuitatis, ratione iurisdictionis maior esset, attamen dum prędicti de Tribunali Reg. Audientiæ collegiater, cum toto tribunali in loco destinato sedebant, vti membra corporis eandem tenebant auctoritatem, & idem honor eis debebatur, adducebam *tex. l. 1. C. de collegiat. incorpor. lib. 11.* & deindè ita vidi *D. de Pont.* affirmantem *in tract. de pot. Proreg. tit. de elect. offic. §. fin.* Et data relatione suæ Excellentiæ per Collaterale Consilium fuit confirmata nostra opinio; potest enim
68 esse quis maior, & minor diuerso respectu *Tiraquel. de nobil. c. 10. nu. 11.* & latius *Grati. discep. 111.*

23.

Colonus partiarius pro parte fructuū
69 sibi spectantium ad collectas, & onera Vniuersitatis tenetur, *probat. tex. in l. 1. C. de annon. & tribut. lib. 10.* sed *tex. in l. qui pœnes C. de agric. & cens.* videtur innuere, quod ista onera pertineant solum ad Dominum proprietatis fundi, & sic *Franch. decis. 107.* quia collecta respicit immediatè prædia, & non fructus, vt latè *Osasch. dec. 83.* qui hanc veram opinionem esse firmat. Sed *Thess. dec. 116.* relatis opinionibus ait primam affirmatiuam esse magis iuridicam, vt coloni pro parte colonica cogi possit, etiam si essent coloni Ecclesiarum, *& dec. Franch.* non obstare, quia loquitur in conductore, & pensionario, vt non teneatur, sed secùs in colonis partiarijs, seù in socijs fructuū, qui onera tenētur sentire pro rata, & sic *Garsi. de expens. cap. 11. num. 46. & cap. 14. num. 21. Carrot. de locat. titu. de collectis, & Rebuff. in d. l. 1.* benè distinguit, considerando onera si respiciant personas, res, vel fructus, & *Auendan. de exeq mand. Reg. cap. 14. par. 2.* ac *Ann. consil. 3.* vbi si conductor, vel Baro teneatur ad solutionem adhoæ.

24.

Colonus non tenetur soluere pensio-
70 nem, vel partem fructuum, si contentio, vel lis erit super fundo ei locato, sed depositum debet facere, ne dicatur in mora, vel offerre satisdationem de soluendo cui, & quando *l. litibus C. de agricol. & cōs. lib. 11.* Iudicis verò erit arbitrium, interim liberare pecuniam, vel fructus alteri, & litigantibus, qui in possessione est manutenendus, sed si sequestrata fuerit ea possessio, ne fructus consumen-
71 tur, poterit fructus vendere Iudex, pecuniam expetere, & si summa sit magna, decernere valebit, vt ponatur in compera nomine Victoris, vt probat *tex.* & continuò obseruat Sac. Consilium, & adde *Hering. de fideiuss.* si non faciat depositum,
72 vt præstet satisdationem, latè vide per *Gutt. practi. quæst. 113. lib. 1. Barbos. in l. si alienam nu. 12. ff. sol. matrim. Sese de inhibit. cap. 4. §. 8.*

25.

Conductores rerum fiscalium de iure,
73 coram fisco pro eis causis conueniri debent *l. 3. cum seq. C. de castrens. & mil. & l. 2. C. de suar. lib. 11.* sed ista iura intelligenda sunt quoad pertinentia ad affictum, & non extra, *Pereg. de iur. fisc. tit. de conduct. num. 15.* Habent etiam multa priuilegia, prout fiscus in exigendo executiuè debita, & si liquida erint possunt ipsimet eas exequi, quia potest concedi cognitio de iure in propria causa contra transgressores, *l. non est singularis ff. de regul. iur.* quod est notandum, prout dixi *in prag. 16.* de Baronibus, vt in pertinentibus ad feudum in liquidis possint sibi ipsis iustitiam ministrare, & adde *Auenda. de exequ. mand. Reg. cap. 1. num. 14.* aduer-
74 te tamen, quod si affictatores alijs sublocent fiscalia (nam non est prohibitum *l. moschis §. emeliùs ff. de iure fisc.*) Subaffictatores non consequentur has prærogatiuas *l. vnica C. quib. muner. excus. lib. 10. & Doct. in l. fin. C. de conuen. fisc. debitor.* nisi aliud fuerit in primo locationis instrumento conuentum, *D. de Pont. de pot. proreg. tit. de reg. impos. §. 8. n. 18.*

26.

Consules artium à publico, vel collegijs, ac nationibus nominandi sunt, sed absque confirmatione, & electione Prin-
75 cipis non possunt auctoritatem exercere *l. 2. & ibi Rebuff. C. de ponderat. & aur. illat. lib. 11.* Et prædictis conceditur, nō solum cognitio, sed iurisdictio decernendi circa pertinentia ad illud ministerium, vt *in d. l. & in l. 2. in fin. C. de const. pecun.*

pecun.

pecun. l. fin. C. de iurisdict. omn. Iudic. Mastril. de magistr. lib. 4. cap. 4. ex num. 152. & diffusè Stac. de mercatur. tit. quomod. in cau. mercat. proced.

76 Consules artis in Regno multi sunt in diuersis artibus, & negotijs, maritimis, & negotiationis, & suas instructiones, & delegationes non possunt excedere, quid si vltra se extenderit, an pœna vsurpationis iurisdictionis puniri possint, quod
77 non, nam vsurpare dicitur, qui nullam habet iurisdictionem, sed qui eam extendit, & est dubium, arbitrariè posset puniri, Mastrill. decis. 241. Regens Rouit. pr. 1. nu. 9. de iurisd. non turband. & latè de omnibus nouè Giurba cons. 92.

27.

Consuetudo, licet praua, excusat à
78 dolo, & sic à pœna lib. 1. C. de excoctor. & transl. ciuil. ann. lib. 10. Sed limita si lex reprobaret consuetudines præteritas, & futuras, prout fuit dispositum in proœmio constitutionis Regni, vbi sancitur, vt nulla consuetudo in contrarium in posterum valeat aduersus eas constitutiones nam tunc nulla consuetudo in contrarium excusat, Ias. in l. de quibus ff. de legib. Auend. de exeq. mand. cap. 2. p. 1. num. 14. Item talis mala consuetudo est
79 probanda, quod vniformiter sic fuerit obseruata, nam si aliqui actus transierint, & parti fuerint ob timorem, violentiam, vel potentiam, illi non importabunt consuetudinem, vt ibi Auend. Intellige etiã procedere regulam hanc, si consuetudo
80 erit dubia de iure an actus sit licitus, vel illicitus: Nam si factum est malum re ipsa detestabile, & liquidum contrarius diuinum, naturale, vel ciuile non excusat praua consuetudo, sed extirpanda, & punienda est quamuis mitiori pœna, secundum facti, & personarum qualitatem, Couarr. cap. quamuis §. 7. par. 1. num. 12. Farinac. quæst. crim. 20. & latius in quæst. 95. Gutt. cons. 38. Sesc dec. 108.

80 Consuetudo licet praua quando quem excuset à pœna, vide Garin. quæst. 95. de Ponte tit. de prouis. §. 3. D. Rouit. pragm. 1. tit. de offic. Iustit.

28.

Creditor dissimulans, vel oblatam spe-
81 ciem aliquorum victualium sibi debitam non recipiens tempore quo venit dies, ex malitia expectandi alterationem pretij, vel penuriæ non poterit petere pretium quanti plurimi, vel ipsam speciem succedente casu egestatis, sed æstimationem tunc temporis, ad tex. in l. nulli C. de erogat. milit. ann. ibi si propter anni abundantiam suscipere oblata neglexerit, quodaccipere dissimulauit non consequatur. Imò etiam si debitor non obtulerit, nec creditor petierit mutua negligentia compensatur, vt mora non dicatur, & sic æstimatio non crescat, Fabr. diff. fin. 2. C. de contrab. stipul. & de Curt. in suo diuers. feud. fol. mihi 27. num. 50. refert in Regia Camera obtinuisse pro suo cliente. Et
82 idem consului, pro Ærariis Baronis, qui non curauerat eos significari post finitam administrationem, & post nonnullos annos rationes videri procurauit, & repertis illis debitoribus in quantitatibus frumenti, vel aliorum victualium pretium quanti plurimi exposcebat. Dixi nõ deberi æstimationem, nisi prout valebant tempore finiti officij, ex negligentia enim sua, pretium non poterat alterari in damnum eorum, qui si fuissent tunc significati satisfecissent, quod est menti tenendum, & pretium quanti plurimi, ex quibus causis non debeatur, vide singulariter in occurrenti Escobar de ratioc. cap. 17. qui adducit duodecimas limitationes.

29.

Culpa Ministri ad publicum officium
83 electi, nocet illi etiam à quo fuit præpositus, sic probat text. & glos. fin. in l. 2. C. de nauib. non escus. lib. 11. Indè practicatur, quod negligentia, & grauamen quæ committunt Officiales terræ aduersus subditos est iusta causa, vt deducta querela apud superiores causa auocetur à Barone, & sic defectus Ministri officit Domino, sed aduerte quod hoc est fauore publico, & non procedit in alijs casibus priuatorum, Doct. in l. iubemus C. de sacros. Eccles. & Rebuff. in d. l. 2.

30.

Custodes passuum, & Gabellarum,
84 visa fide de his quæ à transeuntibus portantur non debent eos impedire, & perquirere scrutando, an vera sint quæ in fide asseruntur, & si adsint alia bona vetita, vel vltra onerata in salmis, nisi iusta suspitio adsit l. euectiones, & ibi latè Rebuff. C. de curs. publ. lib. 12. alias iniuria fieret ad tex. in l. fin. C. de anno. & trib. lib. 11. ibi. Nemo inspector accedat.

31.

Custodes territorij, vel locorum, ne
85 damna fiant, vel ne merces, aut animalia extrahantur, vel fraudentur gabellæ possunt eligi, l. 1. C. de lictorum, & itiner. custod. lib. 12. sed an Domini, & priuatæ personæ, vt iinteresse prætendentes, possint, sine licentia superiorum tales destinare, dic quod sic. Verum non poterint, nisi defendere pascua exigere gabellas, & in flagranti deprehensos capere, pignorare, & recta via ad ordinarios locorum ducere, Cassa. in consuet. Burg. rub. 1. §. 3. Auend. de exeq. mand. c. 1.

ex num. 13. Capyc. & Addent. decis. 45.
Sed an custodes poni possint ab eo, qui
habet interesse tantum principaliter, &
denegari possit alijs, qui habent interesse
secudarium, veluti si Vniuersitas ponat,
pro suo interesse custodes, in nemoribus
86 defensis, vel territorio, an Baro pro in-
teresse secundario, ne fraudetur pœnis
contrauentionum, & bannorum possit
ipse alium tenere, & quod ambo possint
custodes destinare, ratione interesse, fuit
in Sacro Consilio iudicatum, pro Vni-
uersitate Lauri, *argument. tex. in leg. si ita
legatus §. Dominus proprietatis ff. de vsu ha-
bit.* Salarium autem debet prestari custo-
dibus ab illis, qui eos præponunt *Ioan.
de Plat. in leg. fin. C. de erogat. milic. annon.
Menoch. de arbitr. Iudic. casu 128. Escobar.
de ratioc. cap. 26. ex n. 10.*
87 Quod ratione interesse, quod quis se-
cundariò potest habere, possit petere au-
diri, & Baro in territorijs Vniuersitatis
possit etiam suos custodes ponere, vltra
illos, quos Vniuersitas destinat, Adde
Auend. cap. 1 nu. 17. vers. incip. addendum,
quia pro suo interesse potest se tueri,
quanquam non sit sua iurisdictio.

32.

Custodes animalium, & rationum
Principis non possunt vocari, & cogi ad
munera suæ patriæ subeunda, gaudent-
que priuilegio fori, toto *titul. C. de suarijs,
& C. de statoribus lib. decimo.* Imò similes
personæ, quæ locauerunt operas suas de
88 iure excusationem habent, si eis non
denuncietur antequam ad seruitia obli-
gentur, *Rebuff. in præcitatis locis.* Inde
oritur quod Barones, licet possint coge-
re vasallos ad seruitia, non tamen con-
ceditur eis talis facultas, quando vasalli
locauerint operas suas ad tempus deter-
minatum, vt in *capit. Regni* 53. & dixi
pragmatica decimasexta, & ita vidi iudi-
89 catum pro Vniuersitate Sancti Mendæ,
cum Cardinale Iesualdo vtili Domîno, vt
occupati in seruitijs annualibus non pos-
sint cogi ad seruitia Baronis.

33.

Debiti apodissam si creditor perdat,
90 vel fidem crediti ex Bancho publico ex-
tractam amiserit, licitè dum solutionem
petierit, poterit ei denegari, si non re-
stituat scripturam, *leg. secunda, C. de dis-
cuss. lib. decimo.* Sed cautela est secundum
Doctor. ibi, vt quietatio publico testi-
monio fiat, cum narratione apodissæ
perditæ, vt pro cassa omni tempore ha-
beatur, *Franch. decis. 498.* qui non citat
hunc *text.* sed hanc conclusionem ponit
in literis cambij. At si dubium esset an
fides depositi esset vinculata, tunc cau-
tio esset etiam præstanda de restituendo
casu quo necessaria esset pecunia exhibē-
da, super qua alicui esset ius quæsitum,
Gail. obseruat. 47. lib. 2. Hoc tamen non
procedit in ordine, siue liberantia facta
à Prorege, vel Thesaurario, & scribæ
rationis mandando, vt alicui solueretur,
nam licet fuerit illa præsentata, si ammi-
cteretur ante solutionem non poterit so-
lutio fieri, *Marcus Antonius Surgens de
Neapol. illustrata cap. decimoquinto. ex
n. 38.*

34.

Debitor fiscalis administrationis, non
91 liberatur, ex solutione facta Cascerio, &
ex adnotatione facta in libro diurno, ni-
si registrata ea fuerit in libro Maiori à
Camerario, *ad text. in leg. secunda, C. de
conuen. fisc. deb. lib. decimo.* Et eadem ob-
seruatio procedit in pecunijs, quæ in
Bancis publicis ponuntur *leg. prima C. de
solut. debitor. lib. 12.* Verum est, quod con-
stito de partita, quæ fuerit Cascerio so-
luta, Fiscus agit prius contra officialem,
qui eam recepit, & in subsidium contra
soluentem incaute, vt ad literam docet
*text. in dict. leg. 2. & seq. Pereg. de iur. fisc.
tit de debitor. n. 20.*

35.

Debitores fisci realiter, & personali-
ter exequuntur, *leg. missi opinatores*, in
fine, *C. de exactor. tribut. lib. 12.* quod non
licet priuatis creditoribus, vt in *leg. ne-
mo C.* eodem, etiam si debitores per pa-
ctum se obligauerint ad carceres, viuius
commun. opinion. 65. par. 1. nisi debitum
esset liquidum vigore Ritus, vel calore
obligationis, iudicialis, iuxtà Ritum
166. & 128. Et idem quod in fisco proui-
sum est in debitoribus Vniuersitatis, vt
in *prag. 5. §. 10. de administrat. Vniuersit.*
Sed si debitum esset illiquidum non so-
92 lum exequi non potest, sed neque præ-
stita cautione per fiscum, vel Vniuersi-
tatem de restituendo debitor cogi potest,
*Doctor. in l. hi qui C. de conueniend. fisc.
deb.* sed requiritur ordo iudicij, *Peregrin.
de iure fisc. lib. 6. tit. 7. num. 5.* & exinde
rationes dubiæ, & partitæ illiquidæ non
possunt exequutioni tradi, neque cum
cautione *Gratian. discept.* .... solū quæ
constarent ex introitu superante exitum,
vt dixi in *pr. 16.*

36.

Debitores fisci vel Vniuersitatis si re-
periantur, qui simul administrationem,
vel arrendamenta cœperint insolidum
obligantur, dicit *text. in leg. 1. C. quo
quisque ordin.* cum *leg. sequen. lib. 11.* Sed
93 aduerte, quod talis lex procedit, secun-
dum tempora *ff. & C.* non autem *auth.*
& ideò nisi specialiter actum fuerit, vt
obligati sint duo rei, vel insolidum obli-
gentur

gentur exigi insolidum non poterint, *Authen*.hoc ita *C. de duob.reis*, *Ronchegal. in leg. reo §*. cum in tabulis *num.* 65. *ff. de duob. reis*. Cūq;nec fiscus, nec Vniuersitates reperiantur in hoc specialiter priuilegiati, ideò quilibet debitorum tenebitur pro parte, vt aduertit *Rebuff in d. leg.* 1.

37.

94 Debitor Vniuersitatis non potest assumi ad honores, nisi integrè satisfecerit, *tex.* est vulgatus *in l.* 1. *C. de debitor.Ciuitat.lib.*11.Sed intellige singulariter hāc lege in procedere in eo, qui erit debitor ex administratione rerum publicarum; nam de linquere dicitur, qui talia residua statim non soluerit. At si esset quis debitor ex alijs causis non procederet dispositio huius *tex.* vt glosamet probat *in d. l. prima*, verbo, & non aliundè, & ibi etiam *Rebuff.* Alias limitationes adducit *Montar.in pr.*5.§.17. *de admin. Vniuers.*

95 Debitor Vniuersitatis non potest esse de regimine,& assumi ad illius honores,vt hic probauimus, quid in fideiussore debitoris, an is etiam propriè debitor dicatur, fuit in facto, & iudicauimus non esse impedimento, *ex doct. Rebuff.in l.* 1. *C. de debitur.Ciuit.lib.* 10.

38.

96 Decuriones dum pro Vniuersitate laborant tempore officij debent esse immunes *leg.curiales la prima*, *& seconda C. de decurion. lib.*10. *& sic Ann.singul.*482. sed multi contrarium sentiunt, vt *Guid Pap. decisi.* 398. *Boer. decisio.* 246. *Osasch. dec.*95. *Auendan.de exequend.mandat.Reg.Hyspan. cap.*14. *nu.*27. *par.*2. Tu autem distingue, vt *Rebuff.in leg.*2.*C.de exactor.tribut. lib.*11. quod pro patrimonialibus, & mistis muneribus, non sunt exempti, sed pro alijs personalibus, vel laborem requirentibus sunt immunes, ideò in hospitandis militibus, quia hoc munus est reale, ad contribuendum tantum tenentur, & non ad onus recipiendi, in eorum domibus, & sic a R. Cam. prouisiones expeditas esse vidi.

39.

Defensionis facultas, de iure nemini est auferenda, nec à Principe tolli poterit, quia est iuris naturalis, super quo non poterit disponere,ad *tex.in leg.defensionis facultas C. de iur.fisci lib.*10. & ideò omne rescriptum est nullum, tam quando tractatur de defensione personarum, quam bonorum, vndè si quis erit in liquida possessione poterit se eam tueri, etiam armata manu, *Bal. in leg.* 1. *C. vn-*
97 *de vi*, *Auendan. de exequend. manda. Regum Hyspan. c.* 4. *vers.* 3. notato dignum. Idemque procedit pro conseruatione dignitatis, & honoris, quæ præferuntur bonis, *l. iusta ff. de manum. vind.* Nam de facto quis non potest deijci, & spoliari, *l. obseruare §. antequam*, *vers.* magni enim refert, *ff.de officic proconsul.* Et si facto contra quemquam quid fuerit attentatum, vel innouatum, licebit de facto
98 impunè euellere, demolire, & resistere, *leg. si vitem §. si ad ianuam ff. quod vi aut clam. Auend.loc.cit.num.*48. Et hoc in ciuilibus procedit, & etiam in criminalibus,vt in seq.dicam.

99 Quod pro defensione dignitatis suæ quis possit resistere etiam armata manu impunè, *Auend.sic cap.* 19.*num.*15. latè, nam honor vitæ præfertur, & adde *Gratian. discept.*210. qualiter turbans debeat puniri. Idem procedit pro defensione bonorum, nam suam possessionem poterit quis tueri armata manu, nouum opus factum demolire, latè *Cancer.lib.*3. *var.resol.cap.*4. *num.*79. *Viuius decis.*226. *Crauet.cons.*4.*Casanat. bene cons.*44.

40.

Defensionis facultas fortius, non potest tolli in criminalibus vbi de vita agitur, vt in supra allegata *l. defensionis facultas*.Et licet Princeps in delictis arduis concedere soleat facultatem procedendi ad modum belli, ex abrupto, sine figura iudicij, hoc euenit, quia dictæ sollem-
100 nitates sunt iuris positiui super quibus dispensare potest Princeps, vt latè dixi in *pr.* 1. sed circa ea quæ pertinent ad causę defensionem, quæ est de iure naturali nō potest Princeps, absque termino ad defendendum, quemquam condemnare, & dum in Regia Audientia meus collega concessisset certas horas reo, cum quo extraordinariè, ex delegatione Proregis procedebatur, dixi quod idem est, terminum non dare ad defendendum, vel nimis angustum, vt considerat *Farinac. quæst.* 39. Nec me latebat de iure, & in praxi
101 posse procedi ad horas in enormissimis, vt induit *Franch.decisio.*351.Sed tu intellige in delictis notorijs, & causis latronum publicorum, & similium; vbi notorietas facti non recipit exceptiones, sed pœnæ exequutionem.Verum si delictum esset dubium, licet titulus esset grauissimus tunc iurisprudentis,& conscientiati viri est, cum temperamento procedere, vt reus possit defendi. *Petr. de potestat. Princep.fol.* 138. Qualiter autem iustificetur denegatio appellationis quā-
102 do Princeps causas delegat appellatione remota, vide *Mastril. de magistr. lib.*3. *cap.*4. *ex n.*28.

103 In delictis atrocioribus potest Princeps mandare, vt procedatur ex abrupto, summariè, via executiua, *Farinac. q.*39.

Muta dec.60. & latius super *prag. Sicil. tit. 2. par. 1.* verum est, quod defensio non debet tolli, & poterit terminus arctari, sed non tam breuis, vt non possit comodè reus se defendere, *Io. Grand. de bello exulum spec. 58.* nisi delictum esset notorium, quod nullam posset recipere defensionem, *Franch. decis. 324. Farina.* loco citato *num. 24. & num. 113. & 112.* Qualiter autem appellatio poterit etiam tolli, *Capyc. dec. 101 Vasq. controu. illustr. 18. Baiard. ad Clar. quaest. 94. num. 43.* hoc declarant.

41.

Depositi loco in triremibus detineri
104 inquisitos, vel condemnatos, de capitalibus criminibus, pendente causa solet à Principe, & Collaterali Consilio obseruari, *argum. ex l. 1. C. de mendicant. valid. li. 12.* vbi statuitur vagabūdos licitè posse dānari ad aliquod opus. Vndè nimirum arguendo à minori, ad maius si facinorosi, qui in carceribus stant otiosi possunt interim in triremibus detineri, vt Dom. de Pont. etiam dicit in *tractat. de potesta. Proreg. tit. de regalib. imposit. §. 1. num. 51.* Sed nota, vt refert *Mastrill. de Magistr. lib. 5. cap. 6. num. 265.* quod nouissimè extat Regis ordo, prohibens talem obseruantiam, nisi vrgente maxima necessitate, & existentibus carceratis vilibus, & diffamatis, ratio, quia custodia non debet esse pænalis, vt dixi in *pr. 19.*

42.

Dignitates præheminentes tituli, vel officia non sunt concedenda personis humilibus *l. 1. C. negotiator. ne militen. l. ne quis C. de dign. lib. 10.* qui enim ad talia
105 promoueri debent, oportet esse meritis, vel sanguine digni, *l. virtutum merita C. de statut. & imag.* & si contra hanc normam, ambitione quisquam Principem deceperit, poterit amoueri *l. honores ff. de decurion.* ibi *quia plebei decurionum honoribus fungi prohibemus*. Et adducit rationem *tex.* singularis in *l. si cohortalis C. de cohortal. lib. 12.* ibi. *Qui diuersarum rerum negotijs detinentur à Prouincialibus officijs remoueri dicimus, vt omnis honor, atque militia, contagione huiusmodi segregetur*. Nam iniuria fit dignitatis quando viles personæ euehuntur, *Crauett. consil. 136. Guttier. singulariter cons. 31. ex nu. 45.* Et in facto dum quidam mercator vilis procurasset à sua Maiestate titulum super feudo, quod de proximo emerat Prorex, cum Collaterali denegauit exequutionē, & Principi descripsit, & anno præterito nobiles Regni supplicarunt suam Maiestatem, vt dignaretur titulos non concedere, nisi habita relatione Proregis, qualitatis personæ, meritorum, & facultatum, & expectatur talis gratia.

43.

Dignitates concedere, & nouas instau-
106 rare, præcedentias tribuere Principis est, cum ab eo fluant, *leg. 1. C. de metropol. berint. lib. 12.* Et ideò iure poterit, maxime accedente causa meritorum, vel seruitiorum concedere alicui officium, cum prærogatiua antecedendi alijs antea creatis, *Ioan. de Plat. in leg. vnicuique C. de proxim. sacr. scrin. lib. 11.* Franciscus Marcus *dec. 808. par. 1.* Nam licet prior in ordine, & tempore regulariter sit præferendus tamen Princeps non dicetur præiudicare, & tollere ius altri quæsitum, si maiorem dignitatem alteri conferat, cum omnia sint in sua manu, Dom. de Ponte in *cons. 7. vol. 2.*

44.

Dignitates personis magis fortuna, quam virtus concedere videtur, & continuò experimur, textus est notandus in
107 *l. iubemus C. de proxim. sacr. scrin lib. 12.* ibi *Superioris fortunæ iudicia*. Quo loco Doctor. colligunt, quod fortuna dispensat locos, sed eam Poetæ fingunt cæcam, quia vbi maximus intellectus, ibi non concurrit fortuna, sed vbi minimum iudicium maxima fortuna, sed non esset Mundus, si iusta lance præmia conferrerentur.

45.

Dignitatem præheminentem habens, non ex hoc liberatur à iurisdictione sui Ordinarij, licet maiorem ipse habeat po-
108 testatem, *leg. curiales, qui honorariam C. de decur. lib. 10.* Potest enim esse quis maior, & minor eodem tempore, respectu diuersorum negotiorum, & ideò Officialis poterit punire Iudicem secundarum causarum delinquentem in loco, vbi re-
109 sidet ipse ordinarius, conferunt adducta per *Dom. Rouit. in prag. 1. de titul.*

46.

Domus prætorię sunt Officialibus destinandæ ab Vniuersitatibus: vbi ius dicere debent, *leg. vnica C. de palat. & domib. lib. 11.* & ibi *Doctor. leg. prætoria C. de operib. public.* sed non sunt obligatæ dare Domus, pro habitatione, sed solum vbi iustitia regatur, nisi consuetudo esset in contrarium, Platea, & *Doctor. in dicta l. vnica.*

111 Domus Officialibus esse destinandas dixi, sed quod Vniuersitas non possit cogi ad dandam habitationem, etiam salario mediante, vide Regentem Constantium *l. 1. C. de palat. & domib. Domin. nu. 33.* & quòd præferantur volentibus locare tantum, ipse tenet.

47.

Donans in fraudem personis à collectis,

ctis, & gabellis immunibus possunt pri-
uari bonis donatis, & confiscari, ad *tex.*
insignum *in leg. 1. C. vt nemo ad suam*
patroc. suscip. lib. 11. ibi *Si quis in fraudem*
112 *publicæ functionis ad patrocinium cuius-*
cumque confugerunt, sub prætextu dona-
tionis, vel venditionis, aut cuiuslibet con-
tractus nullum habeat firmitatem, bonorum
publicatione plectendis concordat *text. in*
leg. final. C. de annon. & trib. ibi *nec gra-*
uamine tributorum Ecclesiasticorum abusio-
ne lædant, & ita Guttier. lib. 2. pract. qu.
cap. 132. Fraus vero præsumitur, ex
multis *Mascard. concl. incip.* fraus, & pre-
sumitur, quando Pater donat vltra viri-
113 lem filio priuilegiato bona subiecta
oneribus publicis, *Auendan. de exequend.*
mandat. Regum. Hispan. cap. 14. num. 29.
part. 2. In Regia Camera continuò pro-
uisiones expedit, vt pro virili filij cleri-
ci gaudere debeant donatione à Parenti-
bus sibi facta.

48.

Duella sunt de iure prohibita, vt *pro-*
bat textus, & gloss. in leg. 1. C. de gladiator
lib. 11. & extat in Regno pragm. 1. tit. de
duell. quæ pœnam mortis indixit, & tem-
114 pus foriudicationis contumacibus ab-
breuiare posse statuit, super qua *pragm.*
commentaria fecerunt Carauit. *Scal. &*
Domin. Rouit. Vnum tamen nota, quod
alij non adduxerunt, de generali consue-
tudine tribunalium dictam pragmaticã
non seruari circa pœnã mortis, & for-
iudicationis, sed arbitrariam esse dixit
Maranta consil septuagesimo septimo, &
sic videmus continuò obseruari, & licet
lex non tollatur per non vsum, abole-
tur tamen per contrarium vsum, *l. de*
quibus ff. de legib. Iosep. Ludou. dec. 68. &
pœna solita imponi est attendenda, *Fa-*
rin. quæst. 95. quamuis sit mitior *leg. Gut-*
tier. cons. 38. Sese decis. 108. & dum casus
accidisset in Regia Audientia instabant
115 pars, & fiscus pro abbreuiatione ter-
mini, seruata forma dictæ pragmaticæ,
& Commissarius Collega condescende-
bat, contradixi dicendo, quod si inqui-
situs esset in fortijs certè morte eum non
tradidissemus, ergò tanto minus, contra
absentem pœna foriudicationis erat im-
ponenda, & licet foriudicatio videatur
116 licita quando pęna est vltra relegatio-
nem, ex *cap. Regni incip. siue.* Verumta-
men receptum est hodie non imponi pę-
nam foriudicationis, nisi delictum me-
reatur pœnam mortis naturalis, *D. Rou.*
tit. de sent. foriud. num. 34. D. de Pont. de
potest. Proreg. fol. 30. n. 49. & data relatio-
ne S.E. fuit pro hac opinione rescriptum
& vide latè *Nouar. in collect. dec. ad prag.*
1. de duello.

117 Duellum quando propriè dicatur,
vide Mutam super *prag. Sic tit. 37. Ioseph*
Ludou. dec. Lucens. 11. pœna autem mor-
tis licet per pragmaticam sit commina-
ta, vt *Franch. decis. 688.* innuit, non est
in obseruantia, & qualiter calor iracun-
diæ, & rixæ excuset, *Ricc.* in sua praxi
can. par. 1. dec. 634.

49.

Aedificare domus ingentes, & fortes,
vel turres in locis suspectis, absque assen-
su Principis non licet, *l. quicumque C. de*
fund. limitro. neq; collapsa poterint reæ-
dificari sine licentia, *Auenda. par. 2. cap.*
cum seq. de exeq. mand. Imò Barones, qui
118 tenent fortalitia in suis terris poterint
expelli, si Principi, vel publico intersit,
vel custodia poterit per Principem poni,
Doct. in l. 2. C. eodem.

50.

Electio decurionum diligenti seruitio
est facienda: nam qui Repulicæ præsunt
solent esse, vel ruina Vniuersitatum *l. ad*
119 *subeunda C. de decur.* & cœteris paribus
eligendi sunt qui habent plures filios,
quia magna est iuris pręsumptio pro ta-
libus ad beneficium Vniuersitatis *l. in*
albo C. eodem, Franch. Marc. dec. 808. nu.
10. par. 1. Et an nobiles, vel ignobiles,
diuites, aut litterati sint præferendi, dixi
in *pr.* 10.

51.

Emphytenta fisci potest alienare rem
irrequisito Principe pro assensu, solum
laudemium præstare tenetur emptor,
tex. & glo. in l. 1. C. de fund. patrim. lib. 12.
quod est notandum, dum contrarium
procedit cum personis priuatis, nam vẽ-
dens cadit à iure suo *l. fin. C. de iur. emph.*
120 Verumtamen tenementi ea quæ dicit
Frecc. de subfeud. lib. 2. f. 119. lim. 17. quod
de consuetudine vbi soluitur laudemium
non requiritur consensus Domini in alie-
natione, & antè eum *Andr. in cap. Impe-*
rial. §. illud quoq; vers. præstant, de proh.
feud. alien. per Feder.

52.

Aerarij Baronum, vel Syndici Vniuer-
sitatis, & exactores non possunt vltra
annum cogi ad continuandum officium,
vt *C. de muner. non contin.* neque ad aliud,
licet diuersum constringi poterunt, nisi
redditis rationibus, & eo absoluto à nexu
121 præteriti officij *l. neminem C. de suscep.*
lib. 10. ibi *nisi prius vinculo sollicitudinis*
superioris se absoluerit & glo. subiungit,
quod turriculum sequentis anni, post of-
ficium debet esse vacans, pro reddendis
rationibus, quod est notabile; & ita iu-
dicatum refert, *D. de Pon. de potest. Pro-*
reg. tit. de reg. impos. §. 8. nu. 19. & latiùs
explicauit hanc materiam in *pr.* 12.

Expen-

53.

Expensæ in festiuitate corporis Christi, vel in sollemnitatibus Patronorū loci, in aduentu noui Domini in spectaculis, & ludibus possunt iure fieri, probant *tex. in l. vnica C. de public. lætit. lib. 11. & C. de expens. Iudor. C. de expectacul. & C. de maiuma.* dummodò sint moderatæ in rationibus admicti debent, & si erunt cū luxu, & pompa, & Vniuersitas esset ære alieno grauata, tunc illicita esset erogatio, *Garsia de expens. cap. 21. Escobar. de ratioci. quæst. 24. cum seq.* qui colligit multos casus, quando licitum sit Vniuersitati absque assensu sumptus facere. Et quamuis regulariter non possit donare, tamen pro honore, decore, pietate, moderatè licet *Auend. cap. 10. part. 2.* Indè defendi in Sacro Consilio Principem Montis Militum, aduersus grauamen porrectum per illā Vniuersitatem prætendentem non debere cogi singulis annis præstare donatiuum strenæ, cum ius
123 commune, & Regni resistat, ne Vniuersitas possit donare, & dicebam hoc casu ius non refragari, sed suffragari ex prædictis, & in casu nostro *tex. in l. cum plures §. tutor. ff. de administr. tutor. & glo.* ibi *probant consueta munera posse dari & ex honestate dimicti non possunt* sunt verba *tex. & in leg. laudabile C. de aduoc. diuers. Iud.* probatur Iudices posse recipere munera diebus sollemnibus, quamquam alijs temporibus sit eis prohibitū & *glo.* ibi, nominat diem sollemnem esse Kalend. Ianuarij, in quibus strena datur, & *Franch. dec. 712.* decidit consueta munera administratores dare posse, & continuò in rationibus per Reg. Cameram admictuntur, dummodò bona sint moderata. Verumtamen dixi *pr. 1.* non posse cogi Vniuersitates, cum sint actus voluntariæ liberalitatis, sed quando vasalli essent soliti talia obsequia præstare, tunc coguntur ad obsequia continuanda *leg. 6. C. de oper. liber tor.* ibi *solitum obsequium*, & propterea dum ius non refragatur longissima consuetudo esset obseruanda, prout in Parocho dicunt, quod tali die festiuo si sit solitū oblationes sibi præstari a filianis possūt cogi illi de Parrochia ad præstandum tale obsequium, *Abb. Butr. Card. in rub. de parroc.* & licet actus à principio sit voluntarius, & facul-
124 tatis, tamen si condescendat in obligationem, quod ex argumentis cognoscitur oritur actio ad damnum in futurum, data consuetudine *Abb. in cap. suam num. 7. de symon. Osasc. dec. 99. nu. 19.* hinc *franch. dec. 56. n. 17.* dixi, quod multa donatiua voluntaria Baronibus facta in præstationem necessariam remanserunt, & *dec. 172.* in fine, ait donatiua hæc; esse in fructu. Cumq; in releuijs hoc munus inter Baronales introitus reperiatur positum, ac ipsa Vniuersitas apud Commissarium deputationis Regni ordinariè in exitu hoc posuerit fundaui pro Principe, actionem sibi deberi ad cogēdum in posterum Vniuersitatem ad tale munus, arbitrio verò Iudicis iustè taxandum, secundum *tex.* singularem in *l. pen. ff. de oper. libertor. & ita obtinui.* Quæ cū sint noua, & ad declarationem huius articuli, quem tetigi in *d. pragm. 1.* volui hic annotare, tanto magis, quod non vidi adhuc Doctorem de hac quæstione tractantem.

125 Quod expensæ, quæ in festiuitatibus pro honore, & decore Vniuersitatis sint in rationibus admictendæ hic notaui, & *Adde tex. in l. vt profanos C. de pagan. & sacrific.* & quod strena in Kalendis Ianuarij licitè possint dari Baronibus, vide quæ latè explicaui *cap. 4. in 2. tom. de Baronib.* & quod obseruatio dandi etiam
126 vbi ius resistit, excuset, *Gratian. discept. 210. Auendan. de exeq. mand. cap. 4. par. 2. num. 17.* & facit pro Officialibus in hac die.

54.

Expensas pertinentes ad iustitiæ ad-
127 ministrationem Fiscus soluere tenetur, & non Vniuersitas illius loci *l. annonas C. de erogat. milit. annon. & ibi Doct.* Et quando terræ sunt infeudatæ onus pertinet ad feudatarios, qui fisci loco subrogantur, vt abundè dixi in *pr. 19.* Verum si culpa vasalli Baro sumptus fecerit, in petendo remissionē causæ pro illius delicto, vel pro ipso capiendo, aut in carceribus alendo, vel pro similibus poterit fiscus, vel Baro si reus habeat facultates repetere, vt ibi dixi, & nunc adde *Escobar. de ratioci. cap. 15.* qui plures casus enumerat dubitabiles, cuius sumptu debent fieri, Baronis, vel Vniuersitatis.

55.

Exactores, & perceptores exigentes vltra debitum à superioribus indictum puniuntur ciuiliter in duplum, & criminaliter pœna arbitraria, etiam supra re-
128 legationem, secundum facti qualitatem, *tex.* est singularis in *l. 1. C. de super exactor. lib. 10.* Nec pœnæ capitulares positæ in tali misterio tollunt pœnam iuris, *Rebuff.* ibi quia pœna ciuilis non derogat iuri publico *l. priuatorum C. de iurisd. omn. Iud.*

56.

Exemptus ex priuilegio à iurisdictione sui Ordinarij, intelligitur in causis ciuilibus, & non in criminalibus, nisi specialis mentio esset facta, *tex.* est in *l. 2. C. de sua-*

suari lib. 12. ibi *fori vrbani auditoria præ-*
129 *statur*, qui fons vrbanus ciuilem esse, *glo. & Doct.* ibi dicunt prout priuilegiatus, ne possit cogi, & detineri, intelligitur quoad personam non quoad bona, ne possit exequi, *Borgnin. dec. 5. par.* 1. Nam licet Principis beneficium latè interpretari debeat, limitatur quando adsit interesse tertij *l.* 3. §. si quis à Principe *ff. ne quid in loc. publ.*

57.

Exequi non potest contra Ciues pro
130 debito Vniuersitatis *leg. vnica C. vt null. ex Vicar. pro deb. lib.* 11. & onus, seù obligatio esset omnium Ciuium, pro rata, & non insolidum ipsi tenentur *leg. vnica C. sumpt. muner. ad onus pert. lib.* 12. nisi administratores, seù Consilium obligasset Ciues insolidum ad debitum contrahendum pro ipsorum commodo, *Bart. in l.* 4. §. *actor. n.* 10. *ff. de re iud.* & ibi *Rip.* Quiequid alij sentiant, vt latè *Grat. discep.* 196. & si Ciues obligati fuerint mortui potest
131 creditor, vt successores ciues instrumẽto obligentur, qui si tenuerint debet adi-
132 re Proregem, vt eos cogat, & in eorum contumaciam, potest decerni, vt habeantur pro obligatis, *D. de Pont. de pot. Proreg. tit. de alien. bonor. Vniuer.* Et singulariter, quando vnus pro alio Ciue, vel socio impotenti teneatur, latè *Peralta in l. legatorum ff. de legat.* 2. quem obseruo tam ratione suæ eminentis scientiæ, quã
133 respectu stipitis, cum sit de domo meę progeniei maternæ: nam quondam D. Frãciscus peralta origine Hispanus fuit meus Auus maternus, vir nobilissimus, & insignis, omniq; virtute ornatissimus, qui dum vixit fuit hic Vicarius Generalis in toto statu Illustrissimi Principis Asculis, cum omnimoda potestate.

58.

Exteri tempore penuriæ, vel ex aliqua simili causa possunt à loco, vbi ha-
134 bitant expelli, vt redeant ad patrias suas, vt vidimus obseruatum Neapoli annis elapsis, tempore magnæ inopiæ, quod studentibus fuit iussum, vt redirent ad suas habitationes *l.* 1. *C. de priuil. corporat. lib.* 10. *l. mercatores C. de commer. & mercat.* & ibi *Doct. Bald.* t. §. *Dominus de for. fidel.* An autem hoc liceat soli Principi, vel etiam inferioribus Dominis in suis locis talem prohibitionem facere, dixi in *pr.* t.

59.

Filijs nocent facta suorũ maiorum, vndè si parentes extiterint personæ parum
135 fideles erga patriam, vel contrarij publicæ vtilitati, vel quid damnum attulerint, tales actiones nocumento erint posteris suis, vt de illis non sit confidendum, *tex singularis in l. si cohortis C. de cohortal. lib.* 1 1. ibi *Maiorum suorum exempla præiudicarunt*, & quotidiè practicatur præcipuè in electione Regiminum Vniuersitatum: nam Ciues non solent ad honores, & munare nominare personas, quibus iusta ratione fides dari non debet.
136 Filijs nocent facta maiorum contra suam Patriam, vel Principem, prout descendentes de mala stipite, vti Iudaica, de qua mul ti sunt in Prouincia Calabriæ citra, vt non possit de iilis confideri, nec de facili ad honores assumi, *Auend. de exeq. mand. cap.* 19. *num.* 20. *latè Menoch. lib.* 5. *de præsumpt. cap.* 58. sic è contra me-
137 rita parentum valdè iuuant posteri, *Farinac. quæst.* 98. *causa* 15 *num.* 141. benè Periera *deci.* 5. *vbi multa, & Reg. Constant. leg.* 1. *C. de filijs official. ex nu.* 28. *vbi plura notat.*

60.

Filij eorum qui habuerunt officia à Principe solita vendi, vel concedi, mortuo patre cunctis alijs debent præferri etiam si minus offerant, *ad text. in l.* 1. *C. de fili. official. lib.* 12. & ibi *notant. Doct.*
138 Indè de facili obtinent patres ampliationem pro filio; de qua ampliationis materia, vide *Mastril. de magist. lib.* 1. *cap.* 28. *D. de Pont. dec.* 27. *& dixi in prag.* 8. *in princ.* ac conferunt declarata per *Gabr. Rom. in concl. tit. de iure emphy.*
139 Filij debent præferri alijs in officijs, quæ habuit pater, & sunt vendibilia, Sylua *nupt. lib.* 2. *nu.* 15. latè Regens *Constant. C. de filijs Decur. lib.* 10. *ex num.* 24. *Valasc. consul.* 129.

61.

Filius si nanciscebatur de iure dignitatem Consulatus exibat à patria potestate *l. fin. C. de consul. lib.* 10. qui consules
140 hodiè Consiliarijs perpetuis æquiparantur, vt ibi Doctor. Quid autem erit de alijs officialibus non perpetuis, sed Consiliarijs ad tempus, vti sunt Iudices Magnæ Curiæ, & Auditores Prouinciarum, qui à Principe Consiliarij in literis nuncupantur, & dignitatem illustrẽ habere dicunt *l. non minus C. de offic. assessor.* An isti exeant similiter à nexu paterno, *tex. in l. pen. C. eodem de consul.* dicit eam dignitatem fuisse annalem, vndè arguitur sufficere quemquam administrasse tale officium, & proindè debet habere locum dispositio dictę *leg. fin.* quia inquiunt verba *tex. Patres familias conuenit effici, ac potestate liberari paterna videantur, quia nobis loco patris honorantur*, & in facto altercatur in Sacro Consilio in testamento cuiusdam Auditoris, qui habebat patrem, an potuerit disponere de aduentitijs.

141 Filij effecti titulares. qui consequuti fuerint dignitatem, quod exeant a patria potestate, & proinde rectè contrahant sine Patruū consensu, tenet *Surg. de Neap. Illustr fol.220.num.11.Mastril.lib.4.cap.13.num.186.& 190. ac n.219.* quæ doctrinæ in causa graui deseruierunt inter Marchionem Coriliani, & Marchionem Mariliani.

62.

Filij administratorum officij Primipi-
142 latus tenentur pro debito contracto à parentibus, licet hæreditatem repudiauerint *l.4. C. de primipil.lib.11. Pereg. de iur.fisc.lib.6.tit.6.* & præfertur fiscus doti hoc casu quamuis anteriori, *D. de Pon. in tract.de potest.de potest.Proreg.tit.de regal. impos. §.8.* qui subdit hoc officium Primipili æquiperari in Regno Thesaurio generali, & proindè cum eo videtur habere locum lex prædicta, *Barbos. tamen in l.1.par.2.nu.3.ff.solu.matr.* dicit, quod dictum officium Primipili hodiè non potest adaptari, ad Administratores hodiernos, solum ad præfectum ducum exercitus, & ideò *leg.istius tit. recessisse ab aula, & ita sequitur Couar.variar.resol.lib.1.cap.16.num.7.* quæ sunt notanda pro intellectu huius tituli.

143 Quod ratione administrationis Primipilatus Fiscus doti præferatur, & filij licet non hæredes patris teneatur, & alia specialia consequatur de iure Fiscus, & quod tale officiū assimiletur officio Thesaurarij dicunt; Adde quod contrarium fuit receptum, quod non adsit officium, cui comparetur Primipilatus officium, vt iure fuit in hoc dispositum, & sic ser-
144 uetur in omnibus Regnis, vide quæ late adduxit *Fontan.de pactis nuptial.2.tom. claus.7.glos.2.par.3. num.6.cum seq.*

63.

Fiscus condicit pecuniam solutam à debitore suo alijs creditoribus, etiam si consumpta sit *leg.1.C.de conuen.fisc.del.* & *apertiùs probat.tex.in l. pecunia C. de priu. fisc.* & esse peculiare priuilegium fisci dixerunt *Peregr.de iur.fisc.tit.de pignor.n.8. Reg.de Pont.tit.de regal.impos.§.3.ex n.12.* Et quod non procedat, cum priuatis
145 decisum refert *Affl.dec. 190.* nam alias totus mundus inuolueretur litibus, quicquid *Barbos.in l.1.p.6.ex num.19.ff.solut. matrimon.* & cœteri contrarium senserint. Aduerte tamen quod hæc auocatio pecuniæ fit in subsidium, postquam principalis est discussus *Surd. cons.4.num 13. Menoch.cons.25.nu.10.* Amplia hanc conclusionem etiam si secundo creditori pecunia fuerit soluta, ex causa onerosa, nam nullatenus fiscus eam sibi auocat, *D. Reg. Valenz.cons.64.num.23.* cum alijs ab eo coaceruatis, & *Barbos.loco supracit n.24.* Verum si pecunia secundo creditori fuerit soluta, ex causa lucratiua creditor anterior, etiam si sit priuatus eam sibi auocare valet, *Vrsi. ad d.dec. 190. à nu.3. & D. de Pont. vbi supra in fin.* Dilatatur adhuc nostra conclusio in priuatum priuilegiatum, vt *glo.in d. l.* pecunia dūmodo is priuilegiatus creditor habeat hypothecam, nam actio personalis non sufficeret, vt *Couarr.pract. quæst. cap. 29. num.2.& Gutt.pract.quæst.100.num.3.lib.5.* contra Capycium *in dec.78.nu.5.* Item si pecunia secundo creditori fuerit soluta cum cautione, *D. de Franch. decis.614. num.3.& Ioseph.Ludou.dec perus.44.n.20.* Item in casu *l. fin.* §. & si præfatam, *vers. fin.vero C.de iur.delib.* cuius dispositio in casu tantum, de quo loquitur locum sibi vendicat, & non extra, vt *Cutic.* ibi *nu.14.* qui diffusissimè hanc materiam pertractat. Item si mala fide sciens esse anteriores creditores secundus creditor pecuniam à debitore procurauerit, vt *Affl. in d.dec.& Doct.supracit.*

146 Fiscus quando possit condicere pecuniam solutam creditoribus, etiam si consumpta sit, qualiter hoc intelligatur, vide Annam *cons. 123.Gratian.discept.304.* declarat, quid in priuatis, si solutio facta fuit fraudulenter secundis creditoribus, & alia diffusè *Fontan. tom.2.de pactis nuptial.glos.8.par.6.ex num. 32. & par. 7. glos.seq.* ad quem recurras, & quid si pecunia extat, vel de ea fit facta emptio, vide ibi *n.32.* latissimè.

64.

Fiscus ante diē cogere non potest suos
147 debitores *leg. iustas C.de iur. fisc. lib.10.* quæ procedit etiam in Vniuersitatibus, sed de diametro pugnat *tex.in leg.1.C. de cond. ex leg. qui statuit posse fiscum*, deducto interesse medij temporis prœmaturè exigere. Tu autem concorda, vt *d. l. 1.* procedat in debitoribus Primipili tantū, sed in alijs debitoribus fiscalibus tenenda est dispositio citatæ *l. iustus*, sic *Barbos. in l.1.p.6. nu.1.ff.solut.matrimon.* Ex vrgenti tamen causa limitatur, vt liceat fisco, & Vniuersitatibus ante tempus exigere, *Carrot.tract.locat. in fine.* Cumque Primipili officium non detur in Regno, vt dixi in præcedenti, ergo cessat dispositio *d. l. 1.* & proindè confutatur opinio *Bal.Nouel.par.10.in tract.* de dote, qui arguendo de fisco ad dotem, sentiebat fauore dotis posse cogi ante diem, & similiter ruit argumentum Doct. qui a dote, & fisco arguendo ad Ecclesiam, quæ prædictis comparatur senserunt, vt Ecclesia præmaturè agere possit, *Ric. in sua prax. cap.423.*

Fiscus

65.

Fiscus quando ei non suppetunt redditus Regni, vel superuenit aliqua vrgẽs necessitas potest stipendia, & redditus concessos differre, & illis vti *tex. in l. si quis diutinam C. de aquaduct. lib.* 11. & ibi
148 *Rebuff. & Plat.* Ratio est, quia donans tenetur in quantum facere potest, & attẽditur in tali beneficio tempus exactionis *l. verum §. tempus ff. pro soc.* Quæ conclusio limitatur in concessis, ex causa remunerationis, tunc enim cessat ratio prædicta donationis, & similiter limitatur, vt non possit suspendi Assignatarijs, & tentoribus functionum fiscalium exactio, & dum hoc prætendisset Dux Ossunæ, habita consultatione, quod non erat iustum abstinuit: nam contractus onerosos debet obseruare Princeps, vti priuatus Petra de *pot. Princ. fol.* 176. *ex nu.* 77.

66.

Fisco quæritur ius per accusationem, per *tex. in l. fi. C. de iur. fisc. lib.* 12. Alij non quæri ius dicunt, nisi per litis contestationem *Doct. in l. 1. C. de vsur. fisc. lib.* 11.
149 Cœteri autem dicunt solum per sentẽtiam, vt *Andr. in const. Reg. incip.* priusquam citatę partes. Quæ dubitatio parit plures quæstiones quando fisco incipiat tempus tacitæ hypothecæ super pęna pecuniaria, & quando delicta priuata partis remissionem aboleantur. Et an in conscientia antè sententiam fiscus possit à parte pœna fraudari, vide distinctionẽ nouissimam, quam in *prag.* 4. *supra explicaui.*
150 Quod Fiscus non habeat tacitam hypothecam pro consecutione pœnarum, prout habet pro cæteris debitis, vide *Grat. discept.* 304. *ex num.* 9. quod nota, cum multi contrarium teneant.

67.

Fiscales functiones, & tributa omnes subditi Principi soluere tenentur, & quę-
151 libet terra, attento numero foculariorum præstat, vt dixi in *prag.* 10. nam hæc sunt munera patrimonialia à quibus regulariter nemo est immunis vulgatis terminis. Caput vero Regni est exemptum ab hoc onere, sic probat *tex. notabil. in l. 1. C. de capit. Ciui. lib* 12. Indè Ciuitas Neapolitana vti caput, non est obligata ad prędicta munera, *Antib. de mune. p.* 7. *n.* 87.

68.

Fraudis Gabellę pręsumptio oritur si quis oneratas merces per viam insolitam
152 vehat extra locum, vndè dicta gabella soluitur, & repertus extra, potest cogi ad vectigal, & pœnam *l. quæ fiscales C. de nauicul. lib.* 12. ad cuius explicationem, vide *Clar. quæst.* 82. *Rip. tract. de peste titu.* *ad conser. vber. num.* 182. & limita, vt dicam in *seq.*
153 Pręsumptio fraudandę gabelle oritur de iure, si quis oneratas merces per alium locum portauerit, quam vbi gabella soluitur, vide *Campan. in cap. Regni in c. Magistri Forestatum, Muscat. in praxi crimin. tit. de extract. Mascar. conclus.* 99. *&* 473. *Menoch. lib.* 5. *præsumpt.* 3. & semper locus nõ consuetus est iusta præsumptio fraudis, & contrauentionis, nec re-
154 quiritur actus consumatus in tali materia, Giurba *consil.* 16. *num.* 19. qui ita, communem praxim esse affirmat. *Mascard. conclus.* 834. *num.* 27. *Rota Genuens. decis.* 168. qualiter talis præsumptio possit excludi, vide Giurbam loco citato ex *num.* 23. qui multa ad excusationem notabilia adducit.

69.

Fraudans collectas fisci, vel Vniuersitatis, quomodo alienando bona subiecta oneribus publicis personis franchis simulatè, punitur bonorum illorum priuatione, *tex. insignis in l. 1. C. de nauib. non excus. lib.* 10. ibi. *Multi suas naues sub diuer-*
155 *sorum nominibus, & titulis tuentur, cui fraudi obuiam præcipimus, vt si quis ad euitationem publicæ necessitatis titulum eredi derit, nauem fisco esse sociandum,* & sic *Vrsil. dec.* 72. *concordat tex. in l. ordine §. in fraudem ff. ad municip.*

70.

Fraudem committere non dicitur Mulio, qui ob periculum fluminis, vel latronum viam solitam diuertit à loco, vbi
156 soluitur vectigal, vel si nauis vi ventorum aliò migrauerit, non transeundo per locum, vbi Dohana exigitur, & propterea excusatur à solutione passus, & à commisso, *tex. est singularis in l. 1. C. de naufrag. lib.* 10. quæ qualitas pręsumptiuè erit probanda, *Molfe. cons.* 17. *num.* 14.

71.

Fructus, scù victualia pro publico recondita debent diligenter custodiri à cõseruatoribus destinatis, ne corrumpantur à vermibus, stillicidijs, & similibus, ad *tex. in l. 2. C. de cond. in publ. horr. lib.* 12. *vbi Bart.* dicit, quod susceptor est in
157 magna culpa, si domus, & horrea sępè non inspexerit, sarta tecta non tenuerit. Item in culpa erit si non curauerit, vt prius expediatur vetus, quam nouum frumentum, vt *in leg. 1. C. eodem, Franc. Marc. decis.* 541. & si periculum sit ne deuastentur, debet conseruator denunciare ijs, qui pręsunt annonę, vt possint vendi, vel mutuo dari, & isto casu cogi possunt Ciues ad ea emenda, ad *tex. in l. vnica C. vt nemin. lice. in emp. spec. lib.* 11. *Bouad. lib.*
158 3. *nu.* 40. possunt etiam Consules com-

D miscere

miscere bonum cum corrupto, cum auctoritate Consilij pro publica vtilitate, nam alias non liceret mixturam facere, *Doct. in l.1.C. de erogat.milit.ann. & extat. prag. sub tit.de pistor.* Conseruatores etiã nil debent capere de victualibus sub gra-

159 ui pœna, *l. fi.C.de cond. in horr.* Adeo quod augmentem quod reperiri solet in frumento, vel alijs victualibus (quod ab expertis est facta taxa, vt crescere fru-

160 mentum soleat ad rationem sex mediorum pro quolibet centenario) soluere etiam tenetur si id triticum in suos vsus conuerterit, vel sibi vsurpauerit, *Escob. de ratioc.cap. 31.n.31.n.26.*

161 Qualiter iure possint cogi ciues ad emenda victualia empta ab Vniuersitate pro commodo ciuium, si illis non indigeant postea, vide *Gizzarell.dec.74.num. 4. Gratian.dec.184.in addit.ex num. 2. &* vide Mutam super *pragmat.Sicil.tit.62.*

72.

Fundus sassosus, infructuosus, industria, & expensis coloni ad culturam redactus, vel plantatus non potest, ob non

162 solutionem pensionis, vel alias causas a possessore auferri, *l.quicumq; C.de omni agro deser.lib.12.concordat tex.in l.fi.C. de all.& palud. & seq.Vrsil.dec.129. Mantic. tract.de ambig.conu.lib.22.titul.24.nu.16.* qui infert, quod adeò est priuilegiata causa istorum possessorum, quod si fundus esset datus in emphyteusim, tantum pro filijs, vel ad secundam generationem æquitas tantæ meliorationis suadet, vt concedi iure debeat etiam heredibus extraneis vltimi possessoris, si res erit concedenda alijs.

73.

Homines rixosi, & scandalosi, vel se-

163 ditiosi turbantes pacem populi possunt a Principe, ad postulationem eijci, & disterrari à patria, vel loco vbi habitant, & sic vidi seruatum, *argu.tex.l. certa forma,* & ibi *glos.C.de iur. fisc.lib.10.Doct. in l.fin.ff. de offic.procur.Cæsar.* sic & personæ leprosæ, vel peste infectæ, vel simili morbo grauatæ expelli possunt pro publico interesse, *Pereg.dec.8.* Exinde meretrices, seditiosi, lænones expelli possunt, vt idem *Piguer.dec.4.& 12. Mastril.*

164 *de magist. lib. 3. cap. 4.* & ex eadem ratione consanguinei bannitorum, quorum est præsumptio, vt bannitos foueãt, vel eis auxilium præstent poterũt à propria patria eijci, certus locus assignari *l.iure prouisum C. de fabric. lib. 12. Clar. quæst. 86. nu.5.Io.Gran.de bell. exul. c.3.Cou.var.res.lib.2.c.8.*

165 Quod homines scandalosi, rixosi, turbantes quietem publicam possint à Principe eijci ab illa Terra, vide de Ponte in tractatu de potest. *Proreg. tit.1.nu.11. Muta decis. 64.num.7. Ricc. collect. 2013. Borrell.de magistr.lib.3. cap.13.* sic & meretrices seditiosæ, vsurarij, suspecti de fide, proditione, *Auend.de exequend.mãd. lib.2.cap.6.* latè Muta super *prag. Siciliæ tit.27. multa notauit.*

74.

Honor, & reuerentia debetur Officialibus, *tex.est in l.2.C.de offic.præf.prætor. l.b.12.ibi. Sit sedes prior, locus conspicior, loquendi, & decernendi facultas,* omnes debent assurgere, & salutare, *l. cum salutatus,* & ibi *glo. verbi processisset C. de sen. pass.* Adeo, quod parentesmet tenentur

166 reuerentiam eis præstare vti Officialibus, qui sunt digniores, licet in domo pater sit maior *l. ille à quo §. cum l. sequ. ff.ad Trebell.* & prout magis, vel minus proximiores sint Regi, ita sunt obseruãdi *Bouad.lib.3. Polit. cap.2.* & non honorantes possunt puniri arbitrariè, vt casus expostulat, vt probatur in *l.singuli, cum seq.C.de offic.diuers.Iud.& Carau. in ritu 5. nu.10.*

167 Honor, & reuerentia debetur Officiali in assurgendo, caput discooperiendo, salutando, verba humilia proferendo, alias puniri poterit, *Bouadill. in polit.lib.2.cap.18.Sesse de inhibit.cap. 8. §.3. num.199.& Gratian.discept.284.* dicit, pœnam esse arbitriam iuxta facti qualitatem, & latè *Giurb. cons. 38. ex num. 15.* quod pœna sacrilegij possit etiam quis puniri, quia Magistratus Principem repræsentat, vt latè *ibi,* ad quem recurras in occurrenti, & *Borrell.de magistrat.lib. 3. cap. 4. & infra singul.139.*

75.

Hospitia militum tenentes de iure possunt petere contributionem in tali onere ab alijs Vniuersitatibus, quæ sunt in conuicino, etiam si sint Cameræ reseruatæ ad *tex. in l.cum ad felicissimam C.de*

168 *quib.muner.lib.10.* Vnde sumpta est cõtinua practica petendi, & concedendi à Prorege prædictam contributionem: Nam priuilegium Cameræ Baronibus concessum fuit interpretatum procedere, circa actuale hospitium; sed non præstat immunitatem à contribuendo, neq; releuantur vt per transitum non teneantur, *l. omnes,* & ibi *Doct. C. de metat. &*

169 *epidem.lib.12.* in quo *tit.*est sedes istius materiæ, & adde *D.de Pont.in tracta. de potest.Proreg.tit.de prouision.§.6.nu.19.*

76.

Hospitantibus terris datur illis contributio, vt in præcedenti dixi, & ordo distributionis, qui practicatur est, vt viciciores Vniuersitates teneantur subuenire, ob maiorem commoditatem petentis, & con-

& contribuentis, & minus dispendium,
170 quæ obseruatio in cunctis alijs oneribus distribuẽdis practicatur, ex notabili *tex. in leg. pro locis, C. de annon. & trib. & Rebuff. in l. 1. C. de fund. limitro.* Et quando ratione hospitij Princeps teneatur etiam contribuere, vide *Luc. de Penn. in l. omnes C. demetat. & epid. Capyc. in inuestit. verbo hospitiorum*, & solet obseruari continuò ad beneficium Vniuersitatis excomputare certam summam in functionibus fiscalibus pro onure hospitij, quod Vniuersitas sentijt.

77.

Hospitia maioribns Magistratibus transeuntibus per terras Vniuersitates prestare tenẽtur, vt Doctores opinãtur ex *l. §. C. de profess. & med. lib.* 10. Vbi pro-
171 batur quod milites, & Iudices æquiparantur, quia ambo deseruiunt publico & Principi, & sic *Magistrill. de magistr. lib. 3. cap. 10. num. 207.* qui alias auctoritates colligit. Auenda. autem *cap. 4. par. 1. de exequ. mand. num. 45.* contrarium firmat, quod officiales transeuntes hospitia petere non possint. Pro concordia distingue quod prima opinio procedat, quando in terra non adsint publica hospitia, vel ea non sint competentia qualitati personæ, tunc Vniuersitatis est curare, vt forensibus prouideatur, onus enim communitati debetur vti matri, vt victualibus
172 terra abundet, *l. 1. § cura carnis ff. de offic. præsid.* & victus appellatio habitationem continet *l. victus ff. de verb. signi.* & ideò hospitia erigere tenentur Vniuersitates *Abb. in c. 1. de emptio. & vend.* & *Auend. cap. 8. lib. 2.* Si vero hospitia in terra existant, tunc procedit secũda opinio tam de iure communi, quam ex dispositione Pragmaticarum, vt Officiales ab Vniuersitate petere ea non debeant, & ita obseruari videmus.

78.

Immunitate alicui de iure, vel ex priuilegio à muneribus publicis concessa, ea non extenditur, vt is non teneatur contribuere in oneribus Ciuibus impositis, pro communi vtilitate & commoditate, de quibus ipse priuilegiatus particeps
173 est, veluti si Vniuersitas conducat Medicos, magistros artium, vel pascua in conuicinio, ad *tex. in l. 1. C. de collat. fund. lib. 12. ibi. Nullus enim ratione debet ob hoc quod in commune omnibus profuturum est seiungi.* Hinc patres onustos debere contribuere in prædictis Regia Camera iudicauit, & benè *Marant. cons. 81. Thes. dec. 267.* Quod extenditur etiam ad clericos, nam licèt sint immunes à muneribus, & collectis, non tamen sunt exempti pro illis, quæ imponuntur pro commodita-
te, de qua clericus participat. Indè fo-
174 renses, pro vtilitate collectantur in loco vbi degunt, licet per transitum, *Luc. in l. prouidendum C. de decurio. Mastril. dec. 40. Quarant. in bullar. verbo vectigal.*
175 Immunis ex priuilegio, vel à lege ab omnibus muneribus, & oneribus, non intelligitur immunis, vt non soluat, & contribuat cum alijs ciuibus in ijs, ex quibus recepit commoditatem, vti pro pascuis Medicis, erectione fontium, accomodatione viarum, eleemosyna Prædicatoris, & similium, *Crass. de effectib. cleric. effect. 3. nu. 203. Auend. de exeq. mandat. cap. 14. par. 2.*

79.

Immunitate alicui à Principe concessã in genere, intelligitur pro muneribus extraordinarijs fiscalibus, & non pro ordinarijs *l. omnes la seconda C. de an-*
176 *no. & trib.* Via ordinaria sunt, in signũ supremæ Maiestatis, neque rescripto dari possunt, *l. in fraudem, C. eodem l. 1. C. indict. l. 11.* Aduerte tamen, quod in Regno contrarium practicatur, quia potius ad ordinaria, quam ad extraordinaria priuilegium extenditur, vt refert *D. Tapp. in rubri. de const. Princ. n. 104.* Quę vero sint munera ordinaria, vel extraordinaria dixi in *pr.* 10.

80.

Immunitatem si quis obtinuerit à lege vel Principe à muneribus publicis si patiatur se describi in æstimo, vel soluat sibi præindicat, *tex. in l. 1. C. de his qui spon. publ. mun. lib. 10.* limita si fuerit protesta-
177 tus, vel si causa publicæ vtilitatis, vel necessitatis passus fuerit onus subire, *l. 1. C. de veteran. lib. 11.* limita si actus recipiat reiterationem nam tunc ad illum quis sibi præiudicat, cum non possit repetere, non quod exinde futurum cogĩ possit, vt *Rebuff. in d. l. 1. & l. voluntariæ C. de excus. tutor. Guido. Pap. decis. 307. Gabr. Rom. concl. 1. tit. de iur. immun.*
178 Habens priuilegium immunitatis, vel simile, si in occurrenti non vtatur, vel faciat actum contrarium, an illud amittat, & constituat contrarium in quasi possessione exigendi, *Adde Gaill. obseruat. 60. lib. 2. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 41.* qui concludunt, quod aut priuilegium continet effectum successiuum, & non tollitur per vnicum actum, aut plures, si contineat actum momentaneũ perdatur, late *Fontanel. de pactis nuptial. claus. 4. glos. 10. par. 1. ex nu. 130.*

81.

Immunitatem solus Princeps concedere potest, & ideò Vniuesitas non habet facultatem eximendi quemquam à muneribus *l. immunitatem C. de agric. & cens-*

sit.lib.10.limitat.Luc.de Penn.in l.vacuatis
per illum tex. C. de decution. si hoc esset,
vtile Vniuersitate, & maiorem conse-
179 querentur commoditatem, concedendo
do immunitatem alicui personæ bene-
meritæ, *Run. cons. 217. volumin.* 1. sed
Petra de potest *Princi.fol.171.nu.9.* tenet
contrarium, quod omnino denegetur ta-
lis auctoritas Vniuersitatibus, etiam si
magis eis vtile sit, nisi Princeps, vel eius
Vicarius assentiat, & ideo soli Principi
competit cognitio causarum pertinen-
tium ad immunitates dixit *Auend. c.14.*
par.2.num.33. de exeq.mand.

82.

Immunitate fori, vel collectarum,
gaudere non debent qui onerum effugiē-
dorum causa, vel pro se eximendo à iu-
risdictione Baronis se recipiunt in mili-
tiam, vel suscipiant aliquod ministeriū,
180 vel officium, si actualiter postea non
inseruiant iniuncto muneri, *l.1.cum seq.*
C. qui milit.non poss. & melius probatur in
l. 1. C. de collegiat. lib. 12. cuius verba
sunt. *Qui sub prætextu collegiatorum, eum*
id munus non impleant muneribus conan-
tur subtrahere eorum fraudibus credimus
esse obuiandum, ne quid sub specie muneris,
quod minus exequitur alterius muneris ope-
re releuetur: & ita decisum refert *Franch.*
dec.175. & 431. licet de hoc tex. mentio-
nem non fecerit. Et in facto de persona,
quæ supposuerat Regię Dohanæ, & non
habebat animalia nec pascua conducebat
obtinui, pro Barone, pro delicto com-
misso, de quo Regia Dohana cognitio-
nem prætendebat, & in indiuiduo *D. de*
Pont.de pot.Pror.tit.de Portu.

82.

Impositionem pro accommodandis
181 vijs, reficiendis pontibus, diuertendis
aquis, & similibus debent indici vicinis,
& alijs sentientibus commodum, & vti-
litatem *leg.2. C. de immun. nem. conced.* &
ibi omnes *Doct.* sed si ea quæ accomodan-
tur respiciant commodum totius Pro-
uinciæ, an possit peti, vt taxetur tota
Prouincia ad contribuendum, vide *Luc.*
de Pen.in l.ad reparationem C.de aquæduct.
lib. 11.
182 Quod vicini pro accomodandis vijs,
ædificandis pontibus, diuertendis aquis,
ex quibus sentiunt commoda possint co-
gi ad contributionem, est quotidiana
practica, & sic seruatur etiam cum Ter-
ris, & Vniuersitatibus, *Anendan. cap. 4.*
num. 8.par.2.de exequend. mandat. Gizza-
rell. decis. 38. difficultas est circa repar-
titionem contributionis, an quis pro va-
lore possessionis, quam propè dictos lo-
cos reparandos tenet, contribuere de-
183 beat, vel pro latitudine, *Costa.in tract.*
de portione ratæ quæst. 15. dicit, pro latitu-
dine, *Vin. dec.488.* dicit, hoc remitten-
dum esse iusti Iudicis arbitrio, vt pro nu-
mero foculariorum, aut tenimento re-
partitio fiat cum alijs vicinis.

84.

Insignia Domini possunt portare fa-
muli, mullones, & deuoti illius, & ex
his arguitur familiaritas, quam tenent
cum suo maiore, ad *text.notabilem in leg.*
184 *pen.C. de aquæduct.* ibi. *Nostræ impres-*
sionis signari possint, vt huiusmodi annota-
tione manifesti sint omnibus. Item insignia
posita in rebus auctoritatem; & dominiū
denotant, vt *Doct.in d. l. Verumtamen*
sine licentia armis alienis, quis non potest
insigniri C. vt nem. priu. titul. Vin. comm.
opin.193.Faber. C.de mutat.nomin. diff. 1.
Interest enim cuilibet, vt insignia, &
arma sua ab alijs distinguantur, & Iudi-
cis officium implorari potest, *Bart. in*
tract. de insign.& arm.n.1, de Tiraq.de no-
bilit.c.6.n.12.

85.

Inquisitionibut arduis dirigens inqui-
quisitor est inueniendus, & his præpo-
nendus est, qui in similibus strenuus in-
uestigator esse solet, & sic seruant supe-
riores circumspecti, in causis magni mo-
menti delegandis eligere virum, qui no-
185 men sibi vendicauit prudentiæ, soler-
tiæ, & integritatis, prout ad præsens,
in Tribunali Campaneæ huius Regni,
contra facinoros fuit electus D. Francis-
cus de Ocampo solertissimus inuestigator
delictorum, de quo expertus loquor, dū
multo tempore fuerit meus collega in
Regia Audientia Prouinciæ Calabriæ,
vbi cognouimus eum omni virtute, di-
ligentia, & integritate præditum, & sic
postea se ostendit in Iudicatu Criminali
Mag. Cur. Vicariæ, & ad maiora esse pro-
mouendum, sed ad prædicta adducitur
text.notabilis, in leg.quoties, C. de naufrag.
lib.11. ibi *Solers inquisitor inueniatur.*

86.

Inuentarium bonorum alicuius, sicu-
ti, & sequestratio prohibita sunt, *l.litibus*
C.de agric.& cens.li.10. Andr.& Affl.
in const. Regni violentias, sicque & sigil-
latio capsarum, clausura Domus simplex
vero descriptio rerum, existente aliqua
186 causa ne occultentur licita *est leg.2. C.*
quando, & quib. quar.pars.lib. 12. Item
qui de iure sunt obligati ad inuentarium
vti tutor, vsu fructuarius, & alij si eis
remissa fuerit talis confectio excusantur
ab hoc onere, *l.fin.§.illo C.arbitr.tutel.* sed
si petatur ab interesse prætendentibus,
descriptio non poterit denegari, Ioann.
de

de Plat. locis præcitat. Et licet *tex.l.defensionis facultas C. de iure fisc. lib.* 10. descriptionem etiam vetet ibi, *cum facultates eorumdem, controuersia pendente inquietari, describiq; fas non sit* tamen *Bart. & Doctor.* in ipsa lege interpretantur illud verbum, describi, pro sollemni inuentario, cum obligatione restituendi, *Pinell. de bon.matern.l.1.par.2. ex nu.20. Carrat. tract. de sequestr. cap. 32. Gratian. disceptatio.114.*

87.

Ius accrescendi in contractibus regulariter locum non habet *l. si mihi, & Titio, ff. de verbor.obligat.* limita in concessione facta a Principe pluribus personis, *l.1.C.si liberal.socius deceesser.lib.11.& ita obseruari refert Pereg.de iur.fisc.fol.16. n.*
187 *103.cum seq.Gomes.variar.resol. tit.de iur. accresc.num.2.cum sequent.& Guttier. in leg.vna C. quando non peten. par. ex nu. 16.*

88.

Laborantibus continò in seruitio Principis de iure statutum est, vt salarium competens eis assignetur, non solum, vt viuant commodè, cum sua familia, sed finito seruitio, vel senio confectis rema-
188 neat substantia, vt eorum filij honestè viuere possint, *vt C.de fabricens.lib.* 11. *leg.iure prouisum, cuius verba sunt. Iure prouisum est fabricensibus, vt exaustis laboribus immorentur, cum sobole, vti nati sunt.* Vtinam *tex* iste esset in obseruantia, vt Ministris tantum salarium constitueretur, vt viuere possint, & aliquam substantiam acquirerent, ex opulenta prouisione eis cõstituta, tolleretur enim occasio prædandi vt dicit *tex. insignis in leg. 1.C.de frument. Alex.lib.11.*& sub hoc clipæo parui salarij Ministri, salua pace bonorum, dilatant conscientias, accipiendo munera, absque scrupulo, vt ait *Corset.sing.297.Spec. tit. de salar. Mascar. concl.incip.barattaria n.12.*
189 Quod Officiali continuò laboranti pro seruitio publico competens salariũ constitui debeat, vt viuat, & relinquat filijs facultatem, vltra *text.* hic allegatum, vide alium singularem in *l.hanc §.sexcenti C.de administr.diuers.offic.*& an
190 si tenue salarium habeat, in foro poli possit munera recipere, vide *Molinam tract. de iustit. quæst. 83. in fine, Costa remed.78.*

89.

Labor præmium expectare debet, & ideò qui Principi longo tempore seruieuierunt in forensi, vel in armata militia, si morbo fuerint impediti ab exercitio, vel senio confecti solito salario sunt honorandi, *ad tex.in l.1.C.de anno.ciuib.* Imò eo mortuo Princeps solet hæredi dare aliquod stipendium, remunerando Patris seruitia, vt in *l.1.* & ibi *glo.C.de primipil. & Doctor.in d.l.1.C.de annon.ciuil. vbi glos* melius hoc probat per sequentia verba: (& mortuo militante aliquid ad hæredem transeat.) Quod continuò obseruat noster liberalissimus Rex. Et an Pater possit eligere vnum ex filijs, cui remuneratio sit concedenda, vide *Consil.Georg.in suis rep.feud.c.50.*

90.

Lauari non possunt fętida in foribus
192 publicis, nec supra flumen, quod descendit per loca propè habitatum, neq; lina eo loco sunt curanda, sub pœna, ad *tex.in l.cum supra C. de re milit. lib. 12. & multa cumulat.Rip.tractat de peste titu.de conseru.aer.salubr.*

91.

Legati ad Regem non possunt micti ab Vniuersitatibus, absque licentia Proregis, quæ practica orta est ex disposi-
193 tione *tex. l.3.C.de legat.lib.11.* alias ipsi legati, & mandantes possent puniri, vt dixi in *prag. 3.* Neque possunt eligi per Decuriones, nisi facta deliberatione per totum Consilium *l. fin.C.eod.*
194 Legati ad Regem non possunt de iure mitti sine licentia Proregis, hic notaui vide *Mastrill.de magist.par.2.lib.5.cap. 6. nu.* 258. & nouissimè vide *decis. D. Regent.Tapiæ* 10. qui ad partes articulum disputat, & decidit.

92.

Licentia si erit concessa militi stipendiata, vel Officiali, vt possit abesse pro aliquo suo negotio peragendo, si interim superior indigeat illius ministerio, & alium subroget, vsquequo ille redeat, an salarium, quod subrogato, præstatur sit excomputandum Principali, *tex.in l.matriculam, & glo.in verbo vacare C.de agent.*
195 *in reb.lib.10.* innuit, quod casus emergens debet potius ad damnum absentis, quàm concedentis arbitrari, ne ex gratitudine superior sit in damno, *l.ad res donatas ff.de adil.edict. Ann.cap.1. de vasall.decrep atat ex num.222.* & considera si hæc iura possint adaptari ad quæstionem de officiali ex inquisitione suspenso,
196 si ea pendente alius subrogetur salariũ cuius damno sit assignandum substituto, & vide quæ dixi in *prag.5.*

93.

Licentia data alicui à superiore pro extrahendo frumento, vel victualibus à Ciuitate, vel Regno, nullo statuto tẽpore infra quod facienda sit extractio, an ille qui habuit gratiam possit vti, ad libitum, dicit *tex*, quod ad euitandam frau-
197 dem, quæ posset fieri in pluriès vtẽdo

eadem

eadem licentia infra quinque dies se accingere debet ille qui habuit licentiam ad extractionem faciendam; licet in practica semper cum præfinitione temporis expediatur.

94.

Locans forestam ad pascenda animalia, non videtur concedere ius lignandi, vel aquandi, nisi quatenus ligna, & aqua concernant vsum necessarium vitæ ani-
198 malium, & custodientium ea in dicto loco, & ligna non sint fructifera, & damnum non detur Domino, *tex. est singularis in l. 1. C. de mancip. & colon. lib. 11.* ibi *tantum colonis impartiatur, quantum culturis agrorum sufficere manifestum sit*, & aduertit ibi *Rebuff. & vide Franch. dec. 301.* & ex his in Regia Audientia absoluimus fidatos à Barone Coriolani, qui in defensa locata, ligna exciderant pro vsu bouum, & illos carcerauerat, pro diffidatis.

95.

Locans corpus defensæ, vel forestæ pro pascendis animalibus, si totam assignet conductori, alia animalia ille fida-
199 re non poterit, sed si in pascuo defensę fidabit animalia ad numerum, non prohibetur alia immictere, eũ non censeatur priuatiuè in dubio data, nisi coniecturæ aliud suadeant, *l. 1. C. de mancip. & colon. lib. 11.*

200 Locans pascua pro animalibus vni, an in eodem loco possit etiam alia imponere, vel primo concessa priuatiuè ad alios censeatur, fuit mihi pluries in facto, & resolutum, quod si pascua, vel defensa, & similia possunt deseruire pluribus, tunc non censeatur priuatiua concessio, & in terminis vide *Cancer. lib. 3. cap. 4. n. 56. allegat ille glos. Bart. & alios l. aquam C. de seruit. Cepoll. tit. de seruit. aquæ n. 30.*

96.

Locare si voluerit fiscus, conductor primus præfertur secundo, & est hoc
201 speciale in fiscalibus, nam cum priuatis regula est in contrarium, sic *tex. in l. congruit C. de loc. præd. ciuil. Gomes var. resol. tit. locat. num. 5. Franch. dec. 406. D. de Pont. conf. 23.* qui tradit dictam legem strictè intelligendam, & non posse extendi ad prædia Ecclesiæ, sed tantum in fiscalibus esse seruandam, & vide meritissimum *Reg. Valenz. consil. 75. & Ann. cons. 77.*

97.

Locationes introituum fisci, vel Vniuersitatum, dum subhastantur semper præsumuntur concessæ, cum capitulis
202 solitis præcedentibus, vt vulgus dicit (more solito) licet non exprimantur, *l. 1. C. de pascu. pub. lib. 11.* ibi. *Sed eam manere decernat, vt statuit antiquitus.*

98.

Locationes pascuorum destinatorum, pro vsu locatorum Reg. Dohanæ debent ab omnibus seruari indemnes, & si quis animalia induxerit, ad sumenda pascua, vltra damnum pœna statuta per dictam Reg. Dohanam, ac & arbitraria, ratione contẽptus puniri possunt, *l. 1. C. de fund. & salt. rer. Domin. lib. 12.* Locati verè tenentur pascua eis dispensata accipere, & statutas pensiones pro numero anima-
203 lium soluere, quæ in lite pensiones à Ministris augeri non possunt, sine speciali Principis licentia, *l. 1. & per tot. C. de pascu. publ. lib. 12.*

99.

Locationes, & aliæ concessiones immediatè a Principe factæ non possunt re-
204 uocari sub prætextù quod alius meliorem conditionem afferat *l. fin. C. de locat. præd. ciuil. lib. 10.* nec rescriptum incontrarium obtentum valet *l. quicumq; C. de fid. instrum. lib. 12.* Sed contra videtur pugnare *l. si tempora eodem tit. & l. fin. C. de diuer. præd. lib. 10.* vbi probatur, quod locationes fiscales tacitè de iure intelliguntur factæ cum pacto adiectionis in diem, si aliùs meliorem conditionem nõ fecerit, *Mant. de contr. lib. 3. tit. 11. nu. 36.* Concorda, vt hæc posterior opinio procedat quando dictæ locationes fiunt à Ministris, nam tunc datur reuocatio, ex læsione, secus quando Princeps ipse, vel per Procuratorem specialem locat, vel concedit, *D. de Pont. conf. 53.* Aduerte tamen, quod prædicta non procedunt, cum
205 Vniuersitate, nam non semper restituitur propter meliorem conditionem superuenientem, post possessionem traditam, *Mastrill. dec. 84.* nam aliud cum fisco quam cum Vniuersitate, & minoribus, iuxta terminos *l. & fine ff. de minor. Guttie. pract. qq. q. 38. lib. 1. Ricc. coll. 1726.* sed an hoc casu si superuenerit melior conditio possit prelationem prætendere is qui primo obtinuit, vide quæ singulariter suo more dicit doctissimus *D. Reg. Valen. conf. 79*

206 Locationes factæ de bonis patrimonialibus Principis an per meliorem oblationem possint retractari, adde *Auendan. cap. 12. par. 2. n. 10. cum seq.* & quid in bonis Vniuersitatis, vide *Afflict. decis. 340. Capyc. decis. 36. Montanar. pragmat. 5. §. 8. tit. de admistrat. Vniuersit. de Ponte in tractatu fol. 190.* & an qui reperitur in pos-
207 sessione, offerens tantundem debeat præferri, vide *Guttier. practic. quæst. c. 38. lib. 1.*

Ludi,

100.

Ludi, & repræſentationes debet eſſe
208 honeſtæ, alias prohiberi ab Officiali-
bus poterint, *tex. eſt in l. 1. C. de ſpectac. lib.*
10. Hinc per prag. tempore vindemiarũ,
verba obſcena viatoribus fuerunt prohi-
bita, ſic & notationes publicæ in mari,
vel fluminibus, propè habitatum *l. cum*
ſupra, C. de rè mil.

101.

Ludos, & ſpectacula publica turban-
tes arbitrariè puniri poſſunt, inde banna,
quę ſolent ab Officialibus pertinentia ad
209 quietem illius feſtiuitatis, & circa or-
dinem, & modum ſunt iuridica, & pœna
ſtatuta exigi poterit, aduerſus contraue-
nientes, & ſi qualitas inobedientiæ erit
grauius, corporali pœna plecti poterũt,
l. nemo, C. de ſpectacul. lib. 11. ibi, *Publi-*
carum rerum feſtiuitatem non impediant, in
cunctis oppidis celebrandam, & ſiquis vio-
lauerit, pœna teneatur, ea quæ legum viola-
tores perſequitur.

102.

Matricula inducit probationem, vnde
ſi quis ſit deſcriptus in libro Scolarium,
Nobilium, vel ſimilium, habet intentio-
210 nem fundatam pro ſe, *l. matriculam, C.*
de agent. in reb. lib. 11. ſic in deſcriptis in
aliquo artificio. *Franch. deciſ.* 481. & la-
tiùs *Seſe dec.* 143. *Maſcard. concluſ.* 1935.
multa coaceruauit *Ricc. coll.* 1829.

103.

Maior, & dignior prius debet loqui,
& ſuum votum proferre, *ex tex. in l. 1. C.*
de Præfect. Prætor. lib. 11. ibi *Decernendi*
211 *& loquendi facultas antiquior, l. 1. C. de*
cõſul. lib. 10. Tiraquel. de primog. in præfat.
num. 112. Sed *Afflict. dec. 1.* refert aliud
ſeruari in Sacr. Conſilio, nam poſt cauſę
Commiſſarium iunior, ſeu vltimus in or-
dine ſuam dat ſententiam, & ſucceſſiuè
alij, ad inſtar appellationum, gradatim
vota ſunt danda, ne antiquiores corri-
gantur a iunioribus, & ſic *Oſaſc. in pro-*
hem. deciſ. & idem obſeruari in Collegio
Aduocatorum dixit *Ann. ſing. 6.* Verùm
hoc potiùs conſuetudine, quàm lege re-
ceptum eſſe Doctores aſſerunt. Vnde in
Collaterali Conſilio, & in Almo Colle-
gio ſeruatur diſpoſitio citatorum Iuriũ,
vt antiquior priùs ſuam dicat opinionẽ.
Surg. de Neap. illuſt. c. 1. n. 6.

104.

Menſuræ debent eſſe ſignatæ ſignis à
Principe, & ſuis Miniſtris deſtinatis, an-
212 tequam quis vtatur, aliàs mulctari po-
teſt, *ad tex. in l. 2. C. de frum. Alex. lib.* 10.
Debent enim coæquari per Superio-
res, ad hoc, vt nemo poſſit ex his frauda-
ri, *l. modios, C. de ſuſcept. lib. 10.* & iſtud
ius eſt de regalibus, vt *Auendan. de exeq.*
mand. cap. 1. Guid. Pap. dec. 490. Itaque
in quacumque generali inueſtitura facta
Baronibus non cenſetur conceſſa facul-
tas ſuper ponderibus, & menſuris, vt
213 *Auendan. ibi, & dixi pag. 8. p. 1.*

105.

Meretrices, quæ publicum quæſtum
ſui corporis faciunt, poſſunt expelli ab
honeſtis vicinis, *l. ſi qua, C. de ſpecta. lib.*
11. *Franch. dec.* 318. Amplia etiamſi do-
mus, in quibus habitant, ſint propriæ
ipſarum, *Theſſ. quæſt.* 33. Sed ſi illas ha-
214 bitationes conduxiſſent, quis ſoluere
debebit ſalarium Domino, vicini, vel
meretrices, vel culpa ſit tribuenda loca-
tori, qui debuit ſcire conditionem illo-
rum, quibus locauit, vide *Ricc. in ſua*
praxi reſol. 133. vol. 2. qui contra locan-
tem tenet, quando ſcienter indigno lo-
cauit; & bene *Molin. de contract.* diſtin-
guit *in diſp.* 599.

Meretrices poſſunt eijci ad poſtula-
tionem vicinorum, vtì hic probauimus;
ſed quid ſi quis teneat Concubinam, an
poſſit peti, vt exfractet, quod non, *Anna*
215 *ſingul.* 338. Quid ſi mulier habeat ma-
ritum, ſi ſui copiam faciet, an poſſit pe-
ti, vt expellatur, vide *Gizzarell. dec.* 56.
& quid ſi domus erunt propriæ ipſarum
mulierum, vide ibi *Gizzarell.*

106.

Miles ſtans ſub vexillo ſi ab hoſtibus
fuerit captus, an ſalarium dum obſes erit
ſibi debeatur, *tex. in l. 1. C. de re mil.* pro-
bat quod non, & ſequitur *Gloß.* ſed in-
216 tellige vt *Maſtrill. de magiſt. lib. 1. cap.*
21. num. 42. ſi culpa aliqua militi impu-
tari poſſit, alias durum eſſet, quod dum
pro ſeruitio Regis ſit captus, duplum
damnum ſentiat. Nam ſi abſentia militi
non nocet, quando eſt neceſſaria, & ſic
infirmitas, quantò fortiùs pati pro cauſa
militiæ. Inde Ambaſciatorem miſſum à
Ciuitate captum à latronibus Vniuer-
ſitas redimere tenebitur. *Franch. deciſiõ.*
196. *Gaſp. Anto. Theſſ. quæſt.* 73. & con-
ferunt quæ dicam in ſeq.
217 Quod miles, qui tenet ſuum ſalarium
à Rege, ſi fuerit captus ab hoſtibus, non
poſſit petere illud, neque redimi, & ſo-
lutum pro redemptione non poſſit repe-
tere, ſic probat multis authoritatibus
Regens Conſtantius nouiſſimè *l. 1. C. de re*
milit. qui latè articulum diſputat.

107.

Miles, vel Officialis obtinens licen-
tiam ad tempus à ſuo Superiore ſalarium
petere poterit, etiam durante abſentia,
l. in ſacris C. de proxim. ſacr. ſcrin. lib. 12.
218 ſed ſi non redierit tempore, ſtatuto ſa-

lario

lario priuatur, *l. hac lege C. eodem*, & ibi *Doctor. Surd. conf.* 42. *Mar. Ant. de Amat. dec.* 52. Sed si fuerit casu impeditus, tunc salarium non perdet, *Borg. dec.* 25. *part.* 2. *Capye. dec.* 125. qui sublimitat si salarium constitueretur non solum pro labore, sed pro merito personæ insignis,
219 nam eo casu impedimentum infirmitatis, & similium non tollit actionem salarij, *l. quicumque, C. de diuers. offic. lib.* 12. *& Surd. ibi Cagnol. l. diem functo, num.* 9. *ff. de offic. assess. D. Reg. Valenz. latè conf.* 4. nam impeditus excusatur a mora, & pœna, quia impedimentum impossibilitati æquiperatur.

108.

Milites a Principe stipendiati, aliique Officiales non debent Principi alieno obsequi, & inseruire, alias poterint stipendijs, & honoribus priuari, sic *tex. in leg.*
220 *nemo miles, C. de re milit. lib.* 12. ibi, *vel aliena obsequia sine nutu principale peragere audeant*. Inde qui stant sub stipendio, & deuotione nostri inuictissimi Regis, non debent alio Principi adhærere, seu stipendia ab illo recipere, nisi cum licentia. Et ex eo Prælati, neque absque dispensatione Apostolica audent officia Principis sæcularis exercere, *l. colonos nulla, C. de agric. & cens.* & ibi *Doct. Borell. de magistr. cap.* 10.

109.

Milites stipendiati dum in exercitu militiæ resident, si vexillum deserant, pœna mortis puniri possunt, *l. fin. C. de*
221 *desertor. lib.* 11. Sed si ex aliqua causa abfuerint, arbitraria pœna coercentur, *l.* 1. *C. eodem*: At si non ex bello, sed dum resident sub hospitijs, aufugiant, *ex prag. de militib.* pæna capitalis imponitur, verùm temperanda erit secundùm qualitatem, & necessitatem immincntem, vt ex Collaterali Consilio accepimus.
222 Milites desertores sunt in multiplici differentia, & sic in diuersis pœnis; recurre ad notata per *Caball. casu cri.* 294. pro intellectu.

110.

Militi existenti in expeditione, nullus
223 Præpositus potest dare licentiam pro quauis causa, etiam modici temporis, *l.* 1. *C. de Commeat. lib.* 11. & grauiter puniri poterint concedens, & accipiens, *l.* 2. *C. eodem*. Inde faciliter non est danda fides, si a milite, qui discessit, exhibeantur tales licentiæ: nam cum concedi nequeant, præsumuntur falsæ, verba *tex. in l.* 2. *C. de desertor.* ibi *Ne sub falsarum epistolarum disertionis crimen defendant*. Vnde cauti Officiales bene intueri debent, quando milites extra belli aciem inueniunt.

111.

Milites neque à Principe possunt contra voluntatem creari, *leg.* 1. *C. vt Rustic.*
224 *ad vllum obseq. lib.* 10. Sed pro custodia Regni hoc limitatur: possunt enim cogi Vniuersitates ad assignandos tot milites, attento foculariorum numero, nam hoc casu dicuntur deseruire commoditati, & vtilitati Regni, intra quod seruitia militaria præstare tenentur, *tex. singularis, l. quicumque, C. de cohortal. libr.* 11. vbi colligitur etiam norma faciendi talem electionem, ex fumantibus, & ex eo tex. fuit orta practica annis elapsis, creationis militum dictæ, *dello Battaglione*, no-
225 uæ militiæ. Vltrà verò fines Regni nõ possunt hi cogi, *l. nemo, C. de annon. & trib. lib.* 12. nisi occurrendi necessitas immineat, *Luc. de Pen. in d. l.* 1. & sic obseruatur.

112.

Miles non gaudet priuilegio fori, & immunitatum, ex eo quod a Capitaneo cohortis sit ad militiam receptus, nisi sit cum effectu descriptus in Rollo Principis destinato, *l. probatorias, C. de diuers. offic. lib.* 12. *l. matriculam §. fin. C. de agēt.*
226 *in reb. lib.* 10. quia destinatio non sufficit, vt accinctus gaudeat, *Tiraqu. de leg. connub. fol. mihi* 89. vbi latè declaratur regula, *tex. l. pen. ff. de milit. test.* quando de proximo accingendus habeatur pro
227 accincto. Inde si aufugerit, non poterit puniri eadem pœna, qua miles in Rollo descriptus erit obnoxius.

113.

Militibus tenetur Princeps dare sti-
228 pendia, & non victum, & solum quando sunt in expeditione victualia eis præstat, quæ computantur cum salario eis debito, *l.* 1. *C. de erogat. mil. annon. li.* 10. & idem obseruatur in vestibus, *l.* 1. *C. de milit. vestib.* Item in qualibet cohorte concedi debet Medicus salariatus a Principe, *l.* 1. *C. de Comit. & Archiatr.* sic &
229 Sacerdos medicus salutis animarum, *Rebuff. in d. leg.* & ita continuò obseruatur.

114.

Milites pedestres non efficiuntur No-
230 biles, solum eorum Capitanei dicuntur habere nobilitatem, *l.* 1. *C. de equest. dig.* & ibi *Glo. & Rebuff.* Equestres verò milites nobiles dicuntur, vt probatur ex d. l. Imò ad hanc militiam non debent admitti personæ, quæ non docent de nobilitate, *l.* 1. *C. negotiat. ne militent. lib.* 12.

115.

Militum cohortes, quæ vulgariter *Compagnie* dicuntur, non possunt diuidi,
231 vel vnus miles in aliam transferri. Nec quisq; congregare valebit dictas Cohortes,

tes absque assensu Principis, cum armare gentes solius Principis sit: *l. neminem*
232 *C. de re milit. & l. milites, C. de offic magistr. milit.*

116.

Mortuo Præfecto militnm, Concilij, vel Collegij, ille officium Præfecti, vel Præsidis defuncti officium geret, qui est dignior, & proximior in eo gradu militiæ, vel Concilij, seu Collegij, & similium, qui Decanus nuncupari solet, tex.
233 est insignis *in leg. 1. C. de agent. in rebus lib. 10.* cuius verba sunt, *Nullus de schola agentium, in rebus, locum mortui conetur innadere, sed is qui ordine stipendiorum, & laborum gradum militia sequebatur, in eius præmia suscipienda succedat.* Quæ dispositio continuò practicatur in cunctis officijs *Gam. dec. 1. n. 45.*

117.

Munera maiora qui exerenit, non tenetur subire minora, etiam si alij idonei
234 non sint, *ad tex. in l. 3. C. quemadm. ciuil. muner. lib. 10.* sed si vocetur ad eadem vel similia, poterit se excusare infra tempora vacationum à lege concessa, *vt in toto tit. C. de muner non continuan. lib. 10.* vel cessante vacationis exensatione, poterit opponere ad se exonerandum, quod adsunt aliæ personæ idoneæ, quæ onera non substinuerunt; nam grauari dicitur, qui munus exercuit, alijs existentibus,
235 quibus onus indici potest, *Rebuff in d. l. 3.* nisi persona sua esset necessaria, vti magis sufficiens, tunc enim existente aliqua vrgentia cogi potest, *Docto. in leg. 1. C. ne quis inuit. Reip. gener. cog. lib. 10.*

118.

Muri Ciuitatis, & alia reparia si fieri,
236 vel refici debeant ob communem vtilitatem Ciuium, nullus (quamuis immunitate priuilegiatus) potest ab hoc solutionis, & contributionis onere se excusare, *l. fin. C. de quib. muner. se excus. libro 10.* Quod amplia in ceteris omnibus importantibus commune bonum, commoditatem, & necessitatem, *l. ad opus C. de operib. publ.* & ita fuit in Regia Camera iudicatum contra Patres onuitos, prætendentes non debere contribuere in salario Medicorum, Prædicatorum, Pascuorum, & similium, de quibus ipsi commoditatem percipiebant. Muri au-
237 tem, an, & quando possint ædificari, vel refici, sic & alia opera publica sine assensu Principis, vide *Auendan. de exequen. mand. Reg. cap. 3. p. 2.*

119.

Mutuare tenentur Ciues diuites suæ Vniuersitati, aliqua occurrenti necessitate, *l. 1. C. quib. muner. lice. se excus. lib.*
238 *11, & ibi Doctor.* ex cuius fonte emanauit Prag. Comitis de Lemos Proregis nemini secundi, quæ sic statuit; quam propositionem explicauit *Auend. cap. 19. p. 1. n. 34.* vbi aduertit, quod hæc compulsio debeat esse generalis ad omnes diuites illius terrę; non quod vnus, vel duo tantùm debeant cogi, ne fiat exceptio personarum. *Aufrer. ad Capel. Thol. dec. 446.*
239 Idem obseruandum est in victualibus, quod cogi possint habentes vltrà vsum, ad vendendum Vniuersitati indigenti. *Io: de Plat. & Rebuff. in d. l. 1.*
240 Mutuare coguntur Ciues diuites Vniuersitati in occurrenti necessitate, *Adde Auendan. cap. 14. par. 2. n. 9. de exequen. mandat.* sic ad præstandum victualia habentes vltrà vsum coguntur. *Ex tex. l. 1. C. de frum. Vrbis Constant. lib. 10. & vide Escob. tract. de ratiocin. cap. 25.*

120.

Nauigans tempore incongruo, ad transfretandum, dicitur in culpa, & naui Præpositus de naufragio tenetur, & tempus non opportunum dicitur à Ka-
241 lendis Aprilis, vsque ad mensem Octobris, sic tex. *in l. 3. in fin. C. de naufrag. lib. 12.* limitatur hoc in Regionibus: vbi aër est magis temperatus, vbi rarò est rigidus hyems, quod peritis in arte standum. *Straec. de mercator. tit. de nautis, p. 3. cap. 29. Nouissimè Felic. de societat. cap. 21. num. 75.* vbi multa etiam notat pertinentia ad culpam naufragij.

121.

Necessitatis tempore non dicitur Princeps contrauenire, si concessum priuilegium non seruat cogendo æqualiter personas ad onera, & præstationes, immu-
242 nitate circumscripta. *l. 1. C. quib. mun. lib. 10.* Idemque procedit in Vniuersitatibus, quę non sunt obligatæ seruare Ciuibus immunitates de iure, vel priuilegio debitas, si magna necessitas vrserit, *Surd. de alimen. priuil. 39. & dec. 275.* & meritissimus Consil. de Georg. in repetit. feud. cap. fin. multa ad hanc propositionem adducit.

122.

Nobilis ob delicta furti, robarię, pro-
243 ditionis, & similium, quę grauiter famam lædunt, de iure nobilitatem, eiusq; priuilegia ammittit, & pœna plebeiorũ puniri potest. *l. Iudices, C. de dignit. & l. quilibet, C. de decur. lib. 10. Reg. de Ponte de potest. Proreg. tit. 1. §. 2.* Sed *Franch. 569.* dicit prędicta iura non fuisse in Regno obseruata in imponendo pœnam remigationis, vel laquei Nobilibus delinquentibus in prædictis criminibus, & idem firmat nouissimè *Sese dec. 11.* quod est aduertendum in practica.

123.

Negligentia Administratorum in non
ponendo pecuniam otiosam in fructu ne-
gotiorum, vel emptione alicuius rei, an
sit legitima causa, vt ij in rationibus po-
244 stea condemnentur ad interesse, *tex. in*
l. 1. C. de his, qui ex offic. quod administr.
conuen. lib. 10. & ibi *Glos.* dicit, quod sic,
dummodò negligentia sit magna, secùs si
leuis, & concordat *in l. 1. C. de vsur. pu-*
pill. Mascard. conclus. 935. Sed si ipsi vsi
fuissent ipsis pecunijs, qualiter punian-
tur vltrà interesse, vide *Crauett. cons.* 286.
245 *D. de Pont. decis. 7. Reg. Tapp. prag. 46.*
tit. de offic. proc. Cæs. Sess. dec. 174. Escob.
de ratioc. cap. 14.

124.

Nominans ad officium personam in-
habilem, vel non idoneam, tenetur de
suo ad sumptus, & interesse, quæ ex tali
nominatione euenient, *l. exactores, C. de*
suscep. præpos. lib. 10. *& toto tit. C. de pe-*
ricul. nomin. & C. de sumptuum recuperat,
146 *libr.* 11. Aduerte tamen singulariter,
quod procedunt ea iura, quando talis
nominatio tribueret ius nominato, sed
si electio spectaret ad Superiorem, vel
Vniuersitatem, tunc actus potiùs eligen-
ti, quàm nominanti tribuitur, & per
247 consequens nominans non tenetur de
culpis, & defectibus nominati in hoc ca-
su. *Rebuff. in l. 2. C. eod. tit. de peric. nomi,*
& D. Rou. in prag. 2. de admin. Vniuers. ex
num. 23. Quod sæpiùs discutiendum eue-
nit in electione Officialium Regiminis
Vniuersitatum.

125.

Notarij, qui vacant negotijs Princi-
pis, (prout in Regno adest specialis No-
tarius Curię) nobiles in iure reputantur
248 *l. 1. C. de Primic. & Notar. lib.* 12. Alij
autem viles, & ignobiles dicuntur, *l. si*
quis procurationem, C. de decur, Couarr,
pract. quæst. cap. 19. Vin. com. opin. 194.
Verùm Notarij Curiæ, licèt nobiles effi-
ciantur quia Principi inseruiunt, tamen
dignitatem cum administratione ambire
non debent, vt probat *tex. in d. leg.* 1. &
fuit in facto oppositum Notario Curiæ
qui ad Præsidentatus idiotæ Regiæ Ca-
149 meræ annis retrò aspirauerat, nisi
Princeps scienter eligeret.

156.

Numerationes foculariorum reuiden-
250 dæ singulis quindecim annis fuerunt
introductæ ad fisci, & subditorum rele-
uamen, *l. 4. C. de censib. & peræquat. lib,*
11. & grauati infrà tempus indictum
possunt audiri, *l. qui se grauatos, C. de*
agric. & censit. lib. eodem, aliàs tempore
elapso non audiuntur, neque Vniuersi-
251 tates ex capite restitutionis, *Reg. de*
Pont. in tract. de potest. Proreg. tit. de reg.
impos. §. 2. cum seq. & fraudantes nume-
rum focularium qualiter puniantur, vi-
de *Rebuff. in l. 3. C. de censib. & censit.*

127.

Occasionem prædandi amputare de-
bent Superiores: verba sunt *tex. l. 1. C.*
252 *de frum. Alex. lib.* 11. ibi, *vt Curialibus*
præda auferatur occasio, iubemus eos solli-
citudinem affectandam numquam accedere;
sed designata officia suis prouisionibus exa-
minata implere. Vtinam aduerterent in
hanc dispositionem Principes, & sui Mi-
nistri, dum pro quauis minima causa
Commissarios deputant, ac milites mit-
tunt, quos prædari continua experien-
tia docet, & ideo sine necessaria causa,
& vrgenti non est danda occasio vexandi
pauperes Regnicolas.

128.

Occupatio de facto nulli licita est su-
per alienis, neque fisco, licèt prætende-
153 ret ius liquidum iure prætextu inuali-
ditatis tituli, vel alia ratione, *l. defensio-*
nis facultas, C. de iure fisc. lib. 10. Inde
quamuis feuda, & officia alienari non
possint absque assensu, non per hoc quod
de assensu non constet, in concessione
fisco licebit ea occupare de facto; nam
assensus procedere, & subsequi potest,
iuxtà notata per *Bart. in l. si quis mihi bo-*
na, §. iussum, ff. de acq. hæred. ergo po-
test dari instantia excipiendi, & pro-
pterea audiendi sunt possessores, & licèt
multi contrarium sentiant, vt existente
titulo nullo liceat occupare, vt *Luc. de*
Penn. in l. quicumque, C. de fund. limitrop.
lib. 10. de quo articulo dixi in prag. 11.
254 posse hoc saluari, si ius esset liquidissi-
mum, vel incapacitas subiecti, vel ob-
iecti resistat, nam tunc notorius defectùs
obstat agenti pro spolio, *Auend. capit. 1,*
p. 1, num. 20. limita in casu c. Regni prę-
sumptuose, de quo *Campan. & de Ponte*
cons. 1. vol. 2.

129.

Officiales quando accedunt ad Tribu-
nal, debent vestiri congruentibus vesti-
bus, & non coloratis, prout domi solent
tenere, vel quando peregrè proficiscun-
255 tur; & valde fuit increpatus quidam
Auditor Prouinciæ à Collaterali Consi-
lio, ad cuius aures peruenerat, quod is
incedebat cum vestibus potiùs militi,
quàm Officiali congruentibus. Grauitas
enim multa vndique requiritur in Offi-
ciali, & est *tex.* cum *Glos. in l. deuotissimis*
C. de metat. & epidem. lib. 12. Hinc Offi-
cialibus perpetuis statutum est, vt togati
incedere debeant. *Mastrill. de magistr. lib,*
5. cap. 2. num. 17.

130.

130.

Officiales qui habuerunt illustrem di-
256 gnitatem, & honorem, etiam finito officio retinent pristinam prerogatiuam *l. 1. & fin. C. de prepos. sacr. cubic. lib. 12. Cabed. decis. 212.* sic & in militibus præpositis, quos etiam deposita militia videmus honorare eo titulo, & nuncupantur prout si haberent administrationem, sic & titulati, refutato, vel finito titulo, eodem titulo remanent decorati. *Curt. in suo diuers. feud. fol. mihi 11.*

257 Officialis, qui habuit illustrem dignitatem, vel officium, etiam eo finito retinet eius honorem, & eius gradum. *Mastrill. de magistrat. lib. 4. cap. 13. num. 68. cum seqq.* Inde titulati, etiam titulo refutato, eo honorantur. *D. Reg. Rouitus tit. de titul. abusu, num. 24. Gratian. latè discept. 291. num. 29. cum seq.* sunt tamen posteriores ijs, qui actu tenent, vt dixi in singul. seq. & nunc addo *Reg. Constant. l. 1. C. de consul. lib. 10. n. 40.*

131.

Officialis finito officio, licèt retineat honorem pristinum, vt in præcedenti diximus; non tamen præfertur ei, qui in
258 actu habet posteriorem dignitatem, quam in administratione tenet, ad *text. in leg. 2. C. vt dign. ordo seru. libr. 12.* qui terminos distinguit, statuens, vt primò præcedere debeat ille, qui illustrem dignitatem exercet; secundo loco ille, qui similem administrauit; tertio illi, qui sunt prouisi de vacantibus, vel vacaturis officijs, sed adhuc possessionem non habuerint. Verùm si exercens officium, cum iurisdictione sit minoris dignitatis, quam ille, qui administrauit officium satis honorificum, an sit præferendus? tex. *in d. l. 2.* videtur innuere, quod antecedat ille qui maiorem habuit dignitatem, ibi, *similem adepti sunt dignitatem.* DD. verò *in leg. 1. C. de consul. lib. 12. & D. de Pont. de potest. Prore. tit. de diuers. prouis. §. 1. num. 28.* contrarium tenent, & in practica seruari testantur, nam in sua iurisdictione quis est maior omnibus, sed
259 non dignior. Vndè quis potest esse eodem tempore maior, & minor diuersis respectibus. *Rebuff. in d. l. 1. num. 3. Tiraq. de nobil. cap. 28. num. 15. & seq.*

132.

Officiales existentes in paritate officij,
260 sic distingui debent in præcedendo, vt is qui primò fuit creatus antecedat, quia ordo temporis attenditur, licèt secundus sit nobilior, vel senior, *l. 1. C. de consul. & leg. vnicuique, C. de proxim. sacr. scrin. lib. 12.* nisi Princeps ob benemerita, & alia seruitia elegerit quemquam cum qualitate præcedentiæ. Ordo enim qualitatis cæteris paribus præfertur, & antecedit, si Princeps dispensauerit. *Franc. Marc. dec. 808. p. 1.* Sed si eodem tempore Princeps plures eligat, tunc ordo qualitatis est considerandus, vt is præcedat, qui alias exercuit illustres dignitates, vel
261 est nobilior, seu antiquior, vt *ex text. in d. l. vnicuique*, & probatur *in d. leg. 1. Franch. dec. 144.* qui refert fuisse iudicatum, debuisse præcedere duobus simul electis in Iudices M. C. ille, qui officium Auditoratus Prouinciç exercuerat, & sic in alia decis. 365. & multa adducit *Ann. cons. 40. & 42.* Quid si quis eligatur in locum alicuius de Tribunali, an subrogatus recipiet etiam antiquitatem temporis, dic quod consequitur officium cum sua dignitate, sed non temporis dignitatem, *l. comperimus, C. de proxim. sacr. scrin. & D. de Pont. cons. 7. volum. 2.* sed si constituatur ad locum absentis, quousque ille reuertatur, tunc aliud est considerandum, vt ibi D. de Pont.

Reliqua ad materiam præcedentiæ,
262 vltra *DD. in l. cum quid, ff. si certum pet.* vide *Mastrill. de magistr. lib. 5. c. 4. Ricc. col. 1446. & 1863.* & multa notat *D. Reg. Valenz. cons. 34.*

263 Officiales existentes in paritate officij, in pręcedendo quis sit potior eorum, dixi, quod primò creatus, licèt alter sit magis benemeritus, adde *Mastrill. de magistrat. lib. 5. cap. 4. num. 73.* sed Princeps potest secundò creato priuilegium concedere ob merita, vt præcedat, *Molfes. consil. 15. De Ponte in suo tractatu, fol. 12.*
264 *nu.* 8. licèt nuper adsint litteræ Regis, vt seruetur qualitas temporis, & non ordo qualitatis attendatur, si vno eodemq; tempore plures crearentur. *Anna consil. 136. & cons. 122.* Reliqua ad hanc materiam præcedentiæ vide apud *D. Reg. Tapiam dec. 22. De Ponte cons. 14. p. 1.*

133.

Officialis prior in tempore, vt diximus, præfertur alij licèt digniori; sed dubitatur an ista prioritas incipiat à die concessi officij, vel captæ possessionis: Fuit antiqua quęstio, sed resoluta hodie,
265 quod in officijs habentibus administrationem præferatur, qui possessionem accepit, *l. Iudices, & ibi Doct. C. de dignit. libr. 12. Frecc. de subfeud. tit. quis dicatur comes, num. 35.* limita, si prouisus de officio esset in Curia Principis, quia tunc attenditur tempus datæ, vt *Rebuff. in l. 2. per illum text. C. vt dign. ord. ser.* In officijs verò habentibus dignitatem, & honorem sine administratione iurisdictionis, vt sunt Barones, & alij titulati, attenditur tempus datæ, *Luc. de Penn. in l. 1. C. de Praef. Pretor. & mag. mil. Franch.*

dec. 62. Molf. conf. 15. Mastril. de magistr. lib. 4. cap. 14. ex num. 33.

266 An attendatur tempus datæ, & officij concessi, vel possessionis, & quid si non stetit per Officialem prouisum, *Molfes. cons. 15.* bene, & si fuit occupatus in alio
267 seruitio Principis, an tempus datę tunc attendatur, quod sic, vide *Ann. cons. 24.* Sed si aderit culpa, tunc tempus possessionis erit attendendum, *De Ponte cons. 135. vol. 2.*

134.

Officiales qui officium cum laude peregerunt, ad maiora sunt promouendi, vt
268 labores, & merita recipiant retributionem, ac alij capiant exempla, *ad tex. in l. proximos, C. de prox. sacr. scrin. libr. 12. & leg. contra publicum, C. de re milit. lib. eodem*, ibi, *quia honoris augmentum non ambitione, sed labore ad vnumquemque conuenit deuenire*: Et proinde Principes circumspecti nunquam trahunt ad maiora officia, quem non probauerunt in minoribus, *l. primicerios, C. de offic. præfect. vrb. & l. vt gradatim, ff. de muner.* Et retulit mihi Officialis fide dignus, quod dum esset præpositus Iudicatui M. Curię
269 quidam Doctor legibus eruditus, Prorex Comes Lemensium inuestigauit, si ille officia alicuius Reg. Audientiæ exercuisset, & intellecto, quod non administrasset similia officia, respondit: Nefas sit, vt maiora exerceat, qui minora non didicit. Vtinam successorum mens sic continuata fuisset.

135.

Officialis, & quilibet approbatus, si reperiatur deinde insufficiens oneri iniuncto, poterit per Superiorem remoueri, *l. 1. C. vt dign. ord. lib. 10. l. gramaticos*
270 *C. de profes. lib. 11. & latè Grat. discept. for. 186. & 167.* & ideo quando consultò Princeps priuat aliquem officio, non fit ei iniustitia, nam publica vtilitas debet preferri priuatæ. Idemque iuris procedit, si ad eius aures perueniat, quod ille officium emerit, *l. 1. C. de pist. lib. 11.*
271 ibi, *Quicumque dignitatem, & officium ambitione, vel gratia, vel pecunia fuerit assequutus, exutus dignitate mulctetur.* Exinde successor Ducis Ossunæ Proregis multos pendente officio priuauit, quia dignitates pretio obtinuerant. Officialis verò perpetuus, si experientia cognoscatur illum non esse idoneum, sed diu laborauerit, Princeps poterit ei dare substi-
272 tutum sub aliquo colore, vel honestam licentiam præstare, concedendo ei salarium sua vita durante, probatur *in l. 4. C. de Princip. agent. lib. 12.* Sine verò legitima causa non poterit remoueri, quia iniuria fieret Officiali, *Ann. allegat. 103. Cauall. com. contr. com. opin. 425. Capyc. dec. 121. num. 26.*
273 Officialis sine iusta causa ab officio remoueri a Principe non potest, *Menoch. de arbit. iudic. casu 55. & bene Cancer. lib. 3. variar. resolut. cap. 12. num. 196.* sed si asserat sibi constare causam, an legitima præsumatur in Principe enunciante, vide ibi Cancer. & quæ dicam in seq.

136.

Officiales debent esse annales, *l. neminem, C. de susceptor. præpos. lib. 10.* cuius materiam amplissimè explicauimus *in pragmat. 5.* Verùm si consuetudo esset, vt sint biennales, non poterunt remoueri sine iniuria ante biennium, prout Iudices Mag. Curię, & Auditores Prouinciarum, qui semper bienaio administrauerunt. Vnde licèt in commissione officium concedatur per annum, & deinde ad be-
274 neplacitum, attamen illud beneplacitum minùs biennio non fuit obseruatum, sed plus sic, & quod vltrà annum valeat ponderentur verba *tex. in d. l. neminem in fine*, quæ expressè sic determinant. Et beneplacitum non posse antea reuocari, sed obseruari secundùm consuetudinem, bene probat *Mastrill. de magistrat. libr. 1. cap. 27. num. 26.* Et quanquam *Reg. Tap. in suo Iure Regni, tit. de offic. magistr. instit. pragm. 1.* dicat, aliquando Proregem reuocasse Iudicem M. Curiæ elapso anno, asserit illemet, ex causa fuisse factum, & sic ius speciale non erit trahendum ad regulam *l. ius singulare, ff. de legib.* vltrà quod malè se gerentes possūt finito anno reuocari, *Gratian. discept. 184. num. 39.* Inde dum Illustriss. Cardinalis Borgia Prorex amouerit multos Iudices, & Auditores post annum, non fuit controuersia, & multi qui se defenderunt in aduentu successoris Proregis Illustrissimi Cardinalis Zapatæ, per Collaterale Consilium fuit iudicatum, illos fuisse reintegrandos. Accedat, quod quando est consuetudo refirmandi Officiales, etiam vl-
275 trà biennium, ea consuetudo non est improbata à lege, *Surd. cons. 261. Grat. d. discept. 184. num. 23.* & proinde videmus multos Auditores Baronum non solùm esse biennales, sed satis vltrà.

Licèt de iure omnes Officiales sint annales, tamen Auditores, & Iudices de consuetudine sunt biennales, & quod Princeps possit eos refirmare, hic conclusimus. Nouè vidi Allegationes impressas contra hanc nostram opinionem, vnde eam defendendo, sequentes tunc responsiones feci, quas in eodem singulari volui hic inserere, vltrà quod suprà

pragm.

pragmat. 5. num. 128. multa dixi, quod Princeps iure refirmare possit Auditores & Iudices Magnæ Curiæ, & alios Officiales; tamen ex abundanti, quod Officiales sine causa legitima nõ possit amouere, quamquam ad beneplacitum fuissent creati.

Vidi nuper duas antiquas quæstiones vtì nouas, & dubias Typis impressas, & conclusiuè Doctor iste tenet, quod Princeps, & eius Vicarius possit ad libitum Officiales amouere, & quod Prorex non possit prorogare de iure officia Auditoratus, & Magnæ Curiæ.

Ad primam quæstionem respondeo, quod totum fundamentum affirmatiuæ huius opinionis consistit, quod iurisdi-
276 ctiones à Principe gratiosè, & præcariè concessæ intelligantur, & proinde ad beneplacitum amouere poterit, & adducit multas authoritates probantes hoc assumptum. Et dum fuissem ab amicis rogatus, tàm pro defendenda mea opinione, quàm pro veritate tanti negotij, ne causa detur dubitandi, volui aliqua scribere, quamqnam articulus non requirat tantam dotem, & breuiter dico, quod Moderni hanc controuersiam explicarunt, de quibus nullam mentionem fecit præfatus Doctor Mutius Recchus vir eruditus, nunc Prosiscalis Aduocatus in Prouincia Hydruntina.

Et primò adduco *Mastrill.* qui *in tract. de Magistrat. lib. 1. cap. 23.* ad partes disputauit discurrendo punctum, & Doct. vtriusque opinionis adducendo, negati-
277 uè concludit, non licere Principi Officiales, qui habent stabilitatem temporis præfiniti, illos reuocare, quamquam constituisset ad beneplacitum, vnde sat esset ad confutanda ea, quæ ex aduerso ponuntur, remittere lectores ad Mastril. quem si vidisset ille, auertisset manus, & vnica solutione resoluuntur, & concordantur, quæ ex aduerso adducuntur authoritates; procedunt namque, quando Princeps concedit officia, quæ non habent de iure, vel consuetudine tempus designatum, hoc casu sustineri potest affirmatiua, vt liceat Principi ad voluntatem Officiales amouere, sed in officijs habentibus tractum temporis stabilitum, vti sunt in Regno, annalia tam ex dispo-
278 sitione iuris communis, quàm Regni, vt latè explicaui *Pragmat. 5. de Baronib.* & Auditores, & Iudices Magnæ Curiæ biennales de antiquissima consuetudine, quæ pro lege seruanda est, vt in terminis dicit *Gloss. l. fin. C. de suscept. lib. 10.* hoc casu de iure ante tempus non patitur ratio, vt Officialis remoueri iure possit, & ita sunt officia circumscripta tempore, quod Doctores differunt, orlri quasi contractum inter concedentem, & recipien-
279 tem, quod alter non potest discedere ab obseruantia, imò licèt ambo consentirent, reluctante Vniuersitate Officialis discedere non poterit. *Franch. decis. 409.* Hæc inquam dispositio iuris semper à Proregibus seruata fuit, nam magnificentia Principis consistit, vt datum permaneat, *cap. decet, de regulis iuris in 6.* Hanc veram esse opinionem vltra *Mastr.* & alios ab eo coaceruatos firmat *Bouadi. in sua politica lib. 2. cap. 16. D. Reg. Tapia l. final. ff. de constit. Princip. cap. final.* latè & ita seruatum dicit *in pragmat. 1. tit. de officio Iustitiarij Anna allegat. 44. nouissimè Fontanell. de pactis nuptialib. claus. 4. glos. 10. ex num. 174.* qui adducit *Gail. Peguer.* & alias authoritates, & hanc esse materiam communem firmat *Caeuall. commun. opin. 425.* & *Georg. allegat. 46. Ricc. collect. 2011. Cabed. dec. 21. Petra ad decis. Capye. 133.* cum mille ab eis adductis, qui hanc veram, & magis communem opinionem esse testantur, nam licèt ma-
280 gna sit Principis potestas in concedendo, in auferendo autem parca esse debet, & regulata, vt *Petra de potestat. Princip. cap. 29. num. 27.* Vnde ex prædictis satis liquet veritas huius quęstionis, & vrget authoritas tantorum Patrum, vt de ea non sit hæsitandum, vt Officialis intrà tempus non possit à Principe, nec Prorege remoueri sine legitima, & probata causa.

Deuenio ad secundam quæstionem, in qua residet præfatus Doctor, quod Prorex iure non possit Iudices Magnæ Curię
281 post finitum biennium cõfirmare, quia repugnat dispositio legis, & Regis; de iure enim prohibita est refirmatio, *l. neminem, C. de suscept. lib. 10.* & adeò continuatio prohibetur, quod tanto tempore debent Officiales vacare, quanto exercuerunt, vt *in pragm. 5. tit. de officio Iudic.* Item extant nuper litteræ Suæ Maiestatis, quæ dicunt, vt Iudices Magnæ Curiæ finito biennio abstineant, vnde ex ijs fundat, non licere Proregi refirmare dictos Officiales.

Ijs tamen non obstantibus contrarium de iure verum dilucidè demonstrabitur. Non refragatur lex cõmunis, & Regni, nam ista iura ex antiquissima consuetudi-
282 ne nunquam fuerunt in obseruantia, non solùm à Proregibus, sed neque à Baronibus, qui ad libitum suos Officiales, Vniuersitate non reluctante refirmarunt, vt *Carrau. ritu 295. num. 26. Borel. de magistr. cap. 12. num. 28.* & D. Reg. Rouitus in allegata Pragmatica, mandante, vt Officiales vacent quanto exercuerunt, di-

dicit eam nunquam fuiſſe in vſu, & lex
283 per contrarium vſum tollitur, *Doctores*
l. de quibus, ff. de legibus. Vaſquez contro-
*uerſ. illuſtr. cap.*30. qui dicit, hoc non re-
pugnare obedientiæ, quia Principis in-
tentio eſt, vt leges in tantum ligent,
quatenùs moribus vtentium recipiantur.
*Surd. conſ.*460. & quod valeat conſuetu-
tudo refirmandi Officiales dixit *Gloſſ. in*
*allegata leg. neminem, C. de ſuſcept. lib.*10.
*Surd. conſ.*261. *Maſtrill. de magiſtr. lib.*1.
*cap.*23. *nu.*76. & quod Proreges ſemper
vſi fuerint hac facultate, eſt notorium.

Secundò dicimus, quod dato, vt diſpo-
ſitio iuris eſſet in obſeruantia, ea limi-
284 tatur, ſi Prorex voluerit diſpenſare
cum perſona benemerita, nam ſuper ijs,
quæ ſunt iuris poſitiui, ille habet facul-
285 tatem relaxandi leges, quia vti Vica-
rius Regis dicitur alter ipſe, ita quod
omnia, quæ licent Regi, licent & Pro-
regi, ſi ſpecialiter non ſint excepta. *De*
*Ponte, in tract. de poteſtat. Proreg. cap.*1.
*Franch. deciſ.*161. & in terminis, quod
Proregi liceat diſpenſare in refirmando
Officiales, dixit *Maſtrill. loco citato num.*
68. *&* 74. *Borrell. d. cap.*12. *num.*59. Ex
quibus reſoluta eſt obiectio, vt non reſi-
ſtat diſpoſitio iuris, nec Regni, vt Pro-
regi non liceat mandare, vt quis conti-
nuet officium.

Tertiò ſupponimus, non obſtare litte-
ras Suæ Maieſtatis, cum in ijs verbum
nullum legatur, vt non fiant reformatio-
286 nes, ſolùm mandat, vt Iudices Magnæ
Curiæ, finito biennio, pareant ſyndica-
tui, & ſuper hoc caſu prouidit, quia ad
eius aures peruenerat, quod Iudices re-
firmabantur ſemel, & pluries, & in fine
tantùm reddebant rationes, vnde ne in
tam longũ tempus protraheretur emen-
datio, mandauit, vt finito biennio pa-
reant ſyndicatui, corrigendo tacitè pra-
gmaticam primam de ſyndic., quæ per-
287 mittebat, quod in fine Officialis refir-
matus poſſit ſyndicari, ſed quod finito
biennio, & reddita ratione ſi bene ſe geſ-
ſerit, non poſſit confirmari, nil Rex di-
ſpoſuit, vnde omiſſũ habetur pro comiſ-
ſo, *l. ſi extraneus ff. de condit.* ob cauſam,
& ſi aliud voluiſſet, dixiſſet *l. vnic. §. ſin*
autem, C. de cadne. tollend. l. ſi furioſi, C.
288 *de nupt.* & prouiſio facta in vno caſu,
non extenditur ad alium, *l. Gallus, §. &*
quid ſi tantum, ff. de liber. & poſthum. Et
à verbis non eſt recedendum, nam ſunt
limites diſpoſitionis, & vltra extendi
non poſſunt, *l. non aliter, ff. de legat.*3.
Ex quibus patet, diſpoſitionem iuris,
nec Regis obſtare, quin Prorex non poſ-
ſit vti iure ſuo, vt alij prædeceſſores
obſeruarunt, & eius authoritas non eſt
minuenda, dum Rex eam in hoc non li-
mitauerit, & propterea minimè mutan-
da ſunt, quæ antiquam habuerunt obſer-
uantiam, ſunt verba *tex. l. minimè, ff. de*
legibus, & ita à præſenti Prorege, cui
fuit præſentata dicta allegatio contraria,
pro noſtra opinione alios Iudices refir-
mauit, dato priùs ſyndicatu.

137.

Officialis, qui pro aliqua iuſta, & le-
gitima cauſa vacat à Tribunali, pro præ-
ſente habetur, & durante abſentia gau-
dere debet ſalario, etiamſi ſtipendium
pro ſuo viatico accipiat, illud enim con-
289 ſequi debet ratione laboris, ſed cauſa
officij ſemper durat, vt ſalario potiatur,
*l. hac lege, C. de proxim. ſacr. ſcrin. lib.*12.
& ibi notant Doctores. Inde dum maio-
res Officiales perpetui, vel ad tempus,
equitant ad inſtantiam partis, non per
hoc eis denegari debet ſalarium, cum
pro præſentibus habeantur, *D. de Ponte*
*conſ.*91. *M. Anton. de Amat. deciſ.*52. &
quia id ſalarium ei debetur non ſolùm
ratione præſentiæ, & laboris, ſed etiam
ratione probitatis, & ſcientiæ, *Bartol. in*
*l.*1. *§. Diuus, num.*5. *ff. de var. & extraor.*
cogn. & diximus ſupra verbo miles. Ve-
290 rùm ſi interim quod abfuerit, in locum
ſuum ſubrogetur alius, hoc caſu ſalarium
ſubrogato tantùm debetur, vt *Surd. conſ.*
42. de quo non meminit *D. de Ponte de*
poteſt. Proreg. tit. de diuerſ. prouiſ. cap. de
militibus, in fine, ne fiſcus ſoluere debeat
duplicatum ſtipendium contra legis di-
ſpoſitionem, vt *Gloſſ. in l. matricula, ver-*
*bo vacare, C. de agent. in reb. lib.*12.

138.

Officialis delinquens in officio non
poterit ad illud promoueri, etiamſi re-
292 ſcriberet Princeps, *l. ſi aliquid, C. de*
*ſuſcept. & leg. vnica, C. de infam. lib.*10.
niſi ſpecificè ex certa ſcientia Princeps
diſpenſaret, vt *Rebuf. in d. l. ſi aliquid*, &
ſic in milite decidit *tex. in l. nullus, C. de*
*diuerſ. offic. lib.*10. Imò hoc procedit non
ſolùm quando Officialis eſt condemna-
tus, ſed etiam ſi fuerit inquiſitus de cau-
ſa graui: nam pendente accuſatione, vel
inquiſitione non poterit ad honorem
293 promoueri, *l.*1. *C. de reis poſtul. lib.*10.
*Caball. reſ. crim.*121. *Cabed. deciſ.* 84. &
etiam eo abſoluto pendente appellatio-
ne prohibetur adminiſtrare, *Auendan. de*
*exeq. mand. cap.*19. *num.*15. *lib.*1. Quid
autem, ſi condemnatio fuerit exiliaris ad
tempus, an ea finita poterit officia exer-
cere, dic quod ſic, *ex tex. in l.*1. *cum leg.*
ſeq. C. de his qui in exil. ſunt miſſ. libro 11.
Menoch. de arb. Iud. caſu 330.

291 Officiali abſenti pro ſeruitio officij
debetur ſalarium, quamuis pro itinere
reci-

recipiat à parte dietas, adde *Reg. de Ponte consi* 133. *vol.* 2. & sic obseruatur in Officialibus huius Ciuitatis, & miror, quod in aliquibus Prouincijs, quando Auditores exeunt a Tribunali pro Fisco, salarium pro eo tempore resalcatur, & non habet iuris assistentiam, solùm quod sic consuetum est.

Officialis condemnatus pro aliquo delicto commisso in officio, non potest ad alium promoueri, limita si Prorex dispen-
294 sauerit, *Tetra ad dec. Grammat.* 40. *n.* 12. limita si delictum non fuerit graue, vt *Fontanell. tomo* 1. *de pactis nuptial. fol.* 149. *num.* 58. *claus.* 4. *gloss.* 10. Sed an condemnatus, ne exerceat, dicatur perpetuò exclusus, vide distinctionem *Mutæ decis.* 63. & quæ dixi suprà *pragm.* 5. *num.* 169. *cum seqq.*

139.

Officiales debent ab omnibus honorari, *l. ex agentibus, C. de princip. agent. in reb. lib.* 12. *l. omnem honorem, C. quando prou. non est nec.* & diximus suprà verbo
295 *honor*, nam sunt membra Principis, *l. sui Senatoris, C. de dignit.* & *l. fin. C. de re mil. lib.* 12. & adhuc si proterui essent, honorari debent, quia dignitas, & non persona attenditur, *Bouad. in sua politic. cap.* 1. *num.* 15. & à Principe met sunt honorandi, probatur in *l. nihil, C. de palat. sacr. largit. lib.* 12. *& in l. fin. C. de consul. lib. eod.* ibi, *Qui à nobis loco patris honorantur.* & adde *Tiraq. de nobil. cap.* 28.

140.

Pacem componere inter inimicos Ciues, vltrà quod est officium charitatis meritorium quoad Deum, est etiam
296 ciuile, & vti munus à Consilio indici potest personis habilibus ad hoc opus, vt vacent tali ministerio, & sic obseruatur in omnibus Ciuitatibus, quæ habent zelum boni regiminis, & oritur hæc practica ex fonte Iuris, vt toto tit. *C. de Irenarch. lib.* 12. & ibi Glos. & Doct. quod nomen *Irinarcha* designat pacis compositorem, *Mastrill. de magistr. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 281. Tales enim suadere inimicos ad pacem possunt; cogere tamen nullus potest, nisi Princeps, & eius Vicarius,
297 & continuò obseruatur, si immineret magnum scandalum inter familias nobiles, nam carcerantur omnes de factione, quousq; non faciat pacem sub verbo Regio, & pœna graui. *Felin. in c. ap.* 1. *de tregua, & pace.* Et idem solet Princeps obseruare in causa ciuili graui, & dubia
298 cogere partes ad compromittendum, *D. de Ponte in tract. de potestat. Proreg. tit.* 1. *num.* 6.
299 Pacem componere inter Nobiles, & familias, vnde possent scandala oriri, Superioris est, etiam si non delinquerint ad occurrendum futuris, adde *Costam de remed. subsidiar. remed.* 60. *ex num.* 14. & quod Iudex, si videbitur, poterit cogere ad inuicem ad dandam cautionem de non offendendo, vide ibi.

141.

Pater, qui tacitè, vel expressè consentijt administrationi officij per filiũ suum suscepti, tenetur insolidum si debitor re-
300 periatur, *l.* 1. *C. de fil. fam. lib.* 10. Verùm si filius haberet peculium, competit ordinis beneficium, vt filius priùs excutiatur, *l.* 1. *C. de decur. & C. de peric. successf. lib.* 10. Si verò pater soluerit, non repetet à filio, quia consentiendo ipse deliquit, *Bar. l. libertus, §. filium, ff. ad munic.* & *leg. filius fam. ff. de verb. obl.* & bene *Boer. dec.* 221. & vide *Carrot. tract. de excus. bon. dec. cap.* 6. *p.* 2. vbi reliqua.
301 Pater, qui tacitè consentijt administrationi officij facta per filium, ipse tenetur insolidum ad emendam, adde *text. in l. filios in potestate, C. de decurion. libro* 10. & *Glos.* dicit, quod semper præsumitur, patrem consentire, si expressè non protestetur, & qualiter vti fideiussor teneatur, *Hering. tract. de fideiuss. cap.* 27 *par.* 3. *Gauall. commun. opin.* 513. *Mauson, de caus. exceut. fol.* 115. *num.* 25.

142.

Pecunia debet esse iusti ponderis, vt tanti pretij sit in forma, quantum in
302 massa, sine deductione expensarum, quæ erogantur in impressione monetæ cudendæ, ad *tex. l.* 1. *C. de veteris numism. constituendis, lib.* 11. Exinde dum annis præteritis monetæ valdè essent diminutæ à falsarijs monetarijs, qui eam tradebant, fuit ordinatum, vt ad pondus argenti expenderetur, & sic alias obseruatum *Conar. de numism. cap.* 8. *Surd. consi.* 936.
303 Pecunia debet esse iusti ponderis, vt tanti pretij sit in massa, nulla habita ratione de expensis in cudendo. Vide latè quę adducit *Muta super pragmat. Sicil. tit. de monetis.*

143.

Pœnæ Fisco regulariter de iure debentur, *toto tit. Cod. de pœnis fisc. lib.* 11. sed
304 si à statuto, vel consuetudine pars pœnæ statutæ parti applicetur, tunc est notandum, quod priùs parti læsæ erit sua rata satisfacienda, quàm Fisco, *l.* 1. *C. de pœnis fisc.* Verùm exactio erit facienda per Fiscum, qui antequam incorporet sibi id, quod ei debetur, soluere debet parti, vt probatur *in l.* 1. *C. de vendend. reb. fisc. lib.* 10. & bene ibi *Rebuff.* Sed si pœna ponatur in banno, vel statuto, cu-
305 ius causa respicit interesse partis, an

pœna hæc in dubio parti, vel Fisco sit applicanda, *Luc. de Penn. l. 1. C. de palat. & domib.* distinguit, quod parti erit assignanda pœna, si ea non respiciat publicum interesse, quia isto casu fisco esset applicanda, *Auen. cap. 4. par. 1. num. 30.* & adde *Bertaz. in l. si quis maior, C. de transact. quæst. 53.*

306 Quod Creditores etiam posteriores præferantur Fisco pro pœnis ipsi debitis, adde *Gratian. discept. 304. laté.*

144.

Pœna, licèt ex vulgata regula debeat tenere suos auctores, aliquando ex causa vrgenti Princeps ad obuiandum aliquod malum, solet carcerare, vel exterrare à
307 loco patrio consanguineos delinquentium ad beneplacitum, *arg.* extat *in l. iure prouisum, C. de fabric. lib. 11. & l. fina. C. de naufrag. lib. 12.* ex cuius fonte promulgata fuit pragmatica *tit. de exul.* vbi exfractus indici potest agnatis latronum ad effectum, vt illi curam habeant illos capiendi, & in talibus locis solent cohortes militum mitti ad hospitandum, vt Ciues tædio onerum affecti, procurent capturam delinquentium, sic *tex. l. 2. §. Domini, ff. de his qui latron. occult. Fasq. contrau. illustr. 32. num. 16.* & capitur filius, & carceratur quandoque pro deli-
308 cto patris, *Bald. l. fin. C. de curat. fur. Auend. cap. 20. num. 6.*

Pœna debet tenere suos authores, qualiter sustineatur practica, qua vtitur Pro-
309 rex, & Superiores, quando exterrant consanguineos à patria propter latrones eis coniunctos, vel alios graues delinquentes. Vide quæ laté congerit *Giurba cons. 49.*

145.

Periti, vel approbati in aliquo officio vel ministerio plenè probant circa perti-
301 nentia ad illam professionem, sed an sola vnius dispositio sufficiens sit ad plenam probationem, *tex. l. semel, C. de re milit. lib. 11.* duos esse necessarios probat, at *tex. l. fin. C. de pond. lib. 12.* respondit, standum esse dicto Ponderatoris approbati, & ideo hæc iura videntur pugnare, quam antinomiam *Garf. tract. expens. cap. 24. num. 21.* conciliat, quod aut persona est perita solum, & tunc illius dictum semiplenam probationem faciet; sed si talis persona approbetur à publico in eo ministerio, vt in Medico, qui a Curia, vel Vniuersitate approbatur, & eligitur, tunc ob duplicatam probitatem, vnius testimonium plenè probabit, iuxtà verba *tex. d. l. fin.* ibi, *Quia pro sua fide, atq; industria non fallet.* Quod intellige, vt *Gomes. var. resolut. cap. 9. tit. de contract.* si pars non sentiat de illius inditio se læsam, nam poterit alios peritiores petere, quia nunquam præclusa est via, vt iudicium peritorum per alios non possit reuideri.

146.

Perceptores Regij functionum fiscalium tenentur ante diem exactionis faciendæ denunciare Vniuersitatibus, &
311 Baronibus debitum liquidum, quod soluere Fisco debent prædicti in suis tandis, ad hoc vt constituantur in mora; nam ante liquidationem, & denunciationem debitor non poterit dici in culpa, sic *tex. l. 2. C. de indicto lib. 12.* ibi, *Notitia detur ante inditionis exordium, & subeundi dispendij necessitas auferatur.* Eò magis, quod Fiscus inniti debet æquitati in
312 exigendo suos debitores, *l. 2. C. de commun. largit. lib. 12.* Inde exactores exigentes vltra taxam assignatam, vel præmaturè sine iussu Principis, grauiter puniri poterint, *l. 1. C. de exacto tribut. libr. 11.* & si pretio dilationem dederint post tempus maturatum, vt quotidiè solent facere Commissarij dictorum Perceptorum, similiter castigari poterint, *l. 3. & l. in fraudem, C. de anno. lib. 10.*

147.

Perceptores fiscales tenentur quolibet
313 mense transmittere bilancia administrationis ad Reg. Cam. & singulis annis computa dare, *l. apparitores, C. de exact. tribut. lib. 11. l. diuus, C. de suscept. eodem lib.* Pecunias autem maturatis tandis illicò transmittere debent ad Regium The-
314 saurarium, alias ob moram puniri poterint, *l. vnic. C. de auro publ. lib. 12. l. 1. C. de canon. largit. mut. lib. 11.* Quæ iura punctualiter practicantur.

148.

Personæ illustres, titulati, vel in dignitate graui constituti, inquiri, nec
315 carcerari possunt sine iussu Principis, data ei relatione, sic probat *tex. l. si grauius, C. de dignitat. libro 10. l. in sacris, Cod. de præpos. sacr. cubic. eodem libro,* & sic procedit etiam pro debito ciuili, *Bonad. lib. 2. polit. cap. 16. num. 60. Surg. de Neap. illustr. cap. 23. num. 3.* Et ampliatur dicta conclusio, quod titulatus etiam feudo refutat, gaudet dictis prærogatiuis, *ex l. 1. C. de primic. lib. 12.* vbi *Luc. de Penn. Rebuff. l. 1. C. de præpos. sacr.*
316 *cubic. eodem libro.* Alias prerogatiuas, quibus gaudent prædicti, nouissimè recenset *Mastrill. tractat. de magistrat. lib. 4. cap. 13.*

149.

Possessor rei obligatæ, conuentus hypothecaria, tenetur liquidato credito
317 rem actori dimittere, aut totum creditum offerre, & non sufficiet ei, æstimatio-

tionem tantùm soluere, *Negus. 4. membro 3. par. num.* 21. Limitatur hæc propositio *ex l. 2. C. de prædijs nauicul. lib.* 11. si possessor fecerit meliorationes, tunc poterit rem retinere, offerendo solùm æstimationem illius, & decisum refert *Franc.*
318 *dec.38.* Sublimita, si melioratio euenerit non industria, & labore possessoris, sed ex tempore quod variat pretium augendo, vel minuendo, nam hæc melioratio non erit in supradicta consideratione, *Couarr. var. resolut. lib. 1. cap. 8. vers. Cæterum. Garf. tract. expens. cap. 18. num. 82.* Et ita fuit decisum diebus præteritis in Sacro Consilio, patrocinante in ea causa Io: Camillo Cacacio inter primarios Aduocatos viro omni virtute prædito.

150.

Portantes victualia, animalia, cæteraq; pro annona ad Metropolim Regni,
319 ad vtilitatem publicam, si erunt matriculati, vel constare fecerint per publica documenta, qualiter ea deferantur ad prædicta loca, erint immunes ab omnibus oneribus gabellarum, passuum, & simillium, *l. 1. C. de nauic. lib. 11. & argum. l. 1. C. de priuil. corpor. lib. 12.*

151.

Portulani nominantur in Regno, qui
320 custodiunt portus, ne victualia extrahantur, & alia extra Regnum, qui de iure liminarchæ appellantur, quia liminibus sunt destinati, *l. limiuarchæ, C. de fernis fugit. lib. 11. & C. de litor. & itiner. custod.* & sine licentia Principis non possunt permittere, vel licentiam dare, vt vascella onerentur mercibus, & alijs rebus, vt *C. de tractis*, nec Princeps sine causa tractas concedere solet, *D. de Ponte dec. 13. Mastrill. de magistrat. tomo 2. fol. 207.* & dixi *pragm. 5. in fine.*

152.

Pretium iustum fructuum alicuius rei non poterit iure arbitrari ex valore præsenti, & anni præcedentis, ad taxandum
321 præteritos fructus, sed computatio erit facienda, liquidata æstimatione pretij decursi trium annorum præteritorum, & posteà erit repartienda, & iudicabitur de iure legitimum pretium, *argumen. l. quicumq; C. de apoc. publ. lib. 12.* quam adhuc allegant *Pinell. de rescind. vend. 3. par. lib. 2. cap. 4. Prece. de subfeud. 3. autor. Mantic. de contract. lib. 4. tit. 20. num. 11.* Et argumento illius tex. ex eadem ratione orta est alia conclusio, quod ad cognoscendum certum redditum fructuũ alicuius rei stabilis, non perceptio pro-
322 xima erit obseruanda, sed summa recollectionis trium annorum præcedentiũ fructuum naturalium, & industrialium, vel ciuilium, ad *tex. singularem, l. si fundum, eum. l. sequent. ff. mandati. Escobar. tract. de ratiocin. cap. 16. num. 49.* Verùm si fructus non colligantur singulis annis, tunc attendetur trina præcedens perceptio; annus enim pro biennio, triennio,
323 & etiam decennio aliquando supponitur, vt dixi *prag. 5.* & nouissimè *Gratian. discept. 187.* notabiliter.

153.

Principi interest, subditos habere locupletes, & de iure eius est protegere, ne facultates subiectorum dilabantur.
324 Inde multa iura, & prouisiones extant, ex quibus prouidentia Principis percipitur, sic arguitur ex *l. 1. C. de vest. holob. lib. 11.* ne personæ inducere debeant vestibus auro, & gemmis contestis, idemque in paramentis magni valoris erat constitutum, *l. vn. C. nulli licere in pœnis, lib. 10.*
325 Sicque in Carrotijs erat dispositum, ne indifferenter omnes, vti potuissent, *l. vn. C. de honor. vehic. lib. 12.* & ideo voluntates hominũ licèt liberæ sint, tamen ob bonum publicum libertas arctari potest, & norma viuendi secundùm qualitatem personarum, & status ad eorum vtilitatem per Principem imponi potest, *l. sed si mulieri, ff. de cur. fur.* Hinc videmus ex tot Pragmaticis aliquando moderatas esse vestes, vt *tit. de vest.* & sic antefata, & donationes propter nuptias, vt ex nouissima pragmatica. Possunt moderari numerus seruientium, salarium laboratorũ, pandectarum, & alia notat *Auendan. de*
326 *exeq. mand. cap. 6. part. 2.* Et si cura Principis debet esse super iure Vniuersitatum, & ideo in pertinentibus ad eas, recta via potest recurri ad Regiam Cameram, deputatam particulariter certis diebus pro ipsarum causis, vt ex *pragm.* & bene de iure respondit antea *Auendan. lib. 1. cap. 9. de exeq. mand.*

Princeps qualiter ob bonum publicum possit in communi, & particulari moderare luxum vestium, carrociarum, multitudinem seruientium, & similia, vide
327 *Vasques. controuers. illustr. cap. 17. Mutam super prag. Sicil. tit. de fastu, & pompa*, sic & alicui luxuriosè viuenti, & dissipanti, *Gomes. de contract. cap. 14. n. 33. Reg. de Ponte in tract. de potestat. Proregis*
328 *fol. 513.* dicit, posse interdici administrationem.

154.

Principis concessiones decet esse mansuras, *l. fundi partem, C. de fundis pacrim. lib. 11.* nec potest ius vni quæsitum ab eo tolli, & alteri dare, *l. si qua loca, C. de fundis rei dom. eodem lib. cap. decet de reg.*
329 *iur. in sexto.* Limita tamen, quod per viam legis generalis ex causa, tam concessiones onorosæ, quàm ex munificen-

tia possunt minui, reuocari *l. qui fundos C. de omni agro desert. lib. 11.* & ideo in casu necessitatis potuisse Principem reuocare gratiam demanij subditis concessam in aliqua Ciuitate, respondit Consiliarius meritissimus *Georg. alleg. 50.* re-
330 stituto tamen pretio accepto, vt idem dixit in suo *tract. feudor. cap. 55. num. 51.* nam licèt gratia transierit in contractum ob pecuniam, *ex doctr. Bald. l. qui se patris, C. vnde cogn.* tamen potiùs est actus mistus gratiæ, & pecuniæ, & præualet gratia, illa attenditur, *l. cum quæritur, ff. de statu hom.* Gratiæ verò particulares
331 in præiudicium Baronum non possunt fieri Vasallis eorum, dixi *pragm. 8. p. 1. num. 168.* nisi ex causa publicæ lætitiæ, vti indultus generalis, & sic doctissimè causam defendit in Collaterali Consilio diebus præteritis Carolus Brancatius inter primarios Aduocatos doctissimus, & sanguine nobilissimus.

155.

Princeps poterit diuidere, & vnire Prouincias, & earum terminos, ac Iuris-
332 ditiones ad libitum, nec possunt conqueri Prouinciales, dum Princeps vtitur iure suo, nulli iniuriam facit: nam eius est erigere, & minuere, *l. 1. C. de metrop. Beryth. lib. 12.* & sic annis præteritis vidimus Calabriam fuisse vnam Prouinciã, & posteà in duas fuisse diuisam, & multa notat *Innoc. cap. cum ad Ecclesiarum de offic. ordin.*

156.

Princeps solus potest comminare pœnam indignationis, vel ponere clausulam in rescriptis, *Pro quanto habent ca-*
333 *ram gratiam nostram, l. 2. C. de petit. bonorum, lib. 11.* ibi, *Indignationem nostri Numinis sustinebit.* Concordat *text. l. fin. Cod. de aquæduct. lib. 12.* Sed quanta erit pœna sic comminata in casu inobedientiæ, dic quod arbitraria, secundùm qua-
334 litatem inobedientiæ, & causam, *l. 1. in fin. C. de sum. Trin. Bellug. in spec. Princ. rubr. 11. §. restat.*

157.

Procuratoris confessio de recepto, liberat soluentem, licèt de actuali numeratione non constet, probat *tex. l. fin. C. de apoc. publ. libro 10.* & Dominus exceptionem non numeratæ pecuniæ opponere non poterit, vt *Glos. d. l. fin.* & in
335 tutore, quod pendente tutela pupillo præiudicat confitendo, *l. Lucius, §. tutela verbo apocæ, ff. de admin. tut. Capyc. dec. 16. num. 8.* Idem in Syndico respondit *Roman. cons. 352. Masc. conclus. 369. num. 10. Osasch. dec. 38. num. 36.* cum alijs coaceruatis contrarium probant, *l. certum, §. sed an ipsos, ff. de confess. l. non abstulit, C. de nouation.* & *Surd.* hanc veram esse opinionem dicit, vt *dec. 229. Tiraq. de retr. conuent. §. 4. glos. 6.* Tu pro conciliandis ijs iuribus, distingue quod aut sumus in exactoribus, & procuratoribus Fisci, & procedit *tex. d. l. fin. C. de apoc.* quia stat legitima præsumptio, vt isti non habeant fidem de pretio; aut tractatur de procuratore priuati constituto ad exigendum, & confessio de recepto non nocet principali, etiam si iurata esset, *Osasch. dec. 172. num. 9. Mascard. conclus. 369. Guttier. de iuram par. 1. num. 50.* Limita, si Procurator haberet procuratio-
336 nem cum libera potestate, *Guttier. loco citato, num. 7. Caualcan. tract. de tut. num. 324. Carol. de Graff. tract. de except. c. 25.* Quia in socio reo credendi tutore, & curatore *Surd.* disputat *alleg. decis.* Sed confessio prædicta, quando non nocet principali, aduerte quod semper nocet ipsi confitenti ad sui præiudicium. Addent ad *Capyc. dec. 16.* vbi multa ad materiam.

158.

Rationes semel datæ, amplius reuideri non debent, postquam partes acquieuerunt, aliàs daretur processus in infini-
337 tum, *l. qui semel, C. de apoc. public. lib. 10.* Limitatur singulariter hęc conclusio pluribus modis, veluti si diceretur de errore calculi, nam vsque ad triginta annos allegari potest, *l. vnic. C. de errore eod. lib. Surd. dec. 239. Guttier. de iuram. par. 3. cap. 2.* Sublimita, si error sit magnus, secùs si minimus, *Bodauill. lib. 5. polit. cap. 4. Doctor. l. quamuis, ff. de con-*
338 *dit.* Et si error erit in vna partita, illa sola reuidenda est, vt *Bouadill.* ibi, limita, si dolus, vel sordes interuenerit, nam hoc constito rationes etiam facta deliberatione possunt reuideri, *Auend. cap. 9. par. 1. de exequend. mandat. Felic. tractat. societ. cap. 38.* Limita, si Princeps dispensauerit, vt solet Regia Camera etiam obseruare reuisionem per decem annos præcedentes, *Dom. Rouit. pragm. 5. tit. de administr. Vniu. num. 44. Escob. de ratioc. cap. 41.* Prout ex causa potest Princeps
339 mandare, vt Officialis syndicatus iterum syndicetur, vt *Dom. de Ponte, in suo tract. de potestat. Proreg. fol.* Verumtamen post triginta annos non potest peti amplius reuisio, quia habetur pro reuisis, *D. Rouit. pragm. 31. tit. de offic. procurat. Cæsar.* Item cessat, si rationes fuerint consignatæ Domino, vel calculatori, & non fuerint redditæ: Nam si non sint in manu partis, & non reperiantur, non potest pars cogi ad dandas rationes,
340 *Plot. de in litem iurando, fol. 65. num. 36.* & indè cauti administratores, dum liberantur in instrumento, ponunt libros, & ra-

& rationes esse parti consignatas, & laceratas, & ideo non poterint amplius molestari.

341 Rationes semel datæ, reuideri non possunt facta quietatione, limita si allegaretur error in rationibus, *Castrill. dec.* 202 prout iterum syndicari poterit Officialis ex causa, *De Ponte decis. 26. Muta*
342 *decis. 5.* Sed oportet, vt appareat causa sit legitima, ne quis pluriès ex malignitate vexetur. Rationes tamen non tenetur quis de nouo dare, si libri, & rationes fuerint laceratæ, perditæ, vel consignatæ ei, pro quo fuit facta administra-
343 tio, *Cancer. lib. 3. resol. cap. 15. n. 300.* Et sic solent cauti negotiantes post redditas rationes in instrumento liberationis ponere, qualiter rationes fuerunt cassatæ, & laceratæ, & dixi aliqua *pragmat. 16.* in fine.

159.

Rationes priùs reddere debet ille, qui administrauit, licèt plures fuerint socij, vel factores, seu administratores, insolidum obligati, *l. 1. C. quo quisque ordine,*
344 *lib. 11.* Quæ dispositio habet locum, siue administratores sint rerum publicarum, siue priuatarum, *Boer. decis. 60. Escob. de ratioc. cap. 4. num. 12.* Limita, singulariter cessare hoc beneficium ordinis, si ille, qui administrauit, mortuus fuerit; tunc enim non poterint cogi heredes, vt ipsi conueniantur priùs, sed erit in electione Actoris, *Antib. de muner. & hon. §. 1. vers. quidam. Escobar. loco citato numero 15.*

160.

Rationes calculatæ, & significatę non habent executionem, neque partitę con-
345 fitentibus nocent, *l. instar C. de iur. fisci lib. 10.* quando sunt à rationalibus priuatis dispuntæ, secùs si ab Officiali fuissent electi, nam decretum electionis factæ à Superiore, confert iurisdictionem, ita significatoriæ habent vim rei iudicatæ, *Guttier. pract. quæst. lib. 1. cap. 37.* sed an statim habeant executionem paratam, non obstante appellatione, *Glos. §. economos*, verbo repetitionem *authent. de sanct. Episc.* innuit quod non, nisi causa esset pia, vel nisi partitæ essent de in-
346 troitu superante exitum, nam tunc vel in confessum exequi possunt, vt dixi *pragmatica 16.* vel nisi essent significatiuæ Vniuersitatum, quæ ex Regia pragmatica vulgata exequuntur realiter, & personaliter.

161.

Salaria non possunt ab Vniuersitatibus nullis personis solui pro negotijs, sine Principis licentia, ad *text. l. promæ, C. de præbendo salar. lib. 10.* Sed aduerte,
347 quod ille text. intelligitur, vt procedat in salario nouiter constituendo alicui in casibus à iure non expressis, sed secùs in salarijs præstandis Aduocatis, Procuratoribus, & alijs, de quibus *Doctor. l. ambitiosa, ff. de decret. ab ord. fac.* & enumerat *Auendan. cap. 2. num. 9. par. 1.* & hæc solita salaria sine decurionum ordine, neque Syndicus soluere poterit, *toto tit. ff. de decr. ab ord. fac.* solum modica impensa sine ordine Syndicus soluere ha-
348 bet de iure facultatem, vsque ad carolenos quinque regulariter, & vsque ad triginta, si sic erit consuetudo, vt vidi seruatum in aliquibus Ciuitatibus, *Auil. cap. 30. pratorum. ex Glos. l. hactenus, glo. pertinet, ff. de vsufr. Escob. de ratioc. cap. 23. num. 22.* sed si vltrà excesserint, non per hoc pecunia soluta non erit condicibilis, sed erit probanda, eam esse versam in vtilitatem, quo casu actione de re in rem verso, in iudicio mediante decreto approbanda erit, vt Doctores præcitati aduertunt.

349 Rationes priuatæ calculatæ à rationalibus electis non habent executionem paratam, si præsententur Iudici, adde *Escobar. tract. de ratiocin. cap. 31. & 35. Auendan. de exequend. mand. part. 2. cap. 10. num. 36.* & latè *Gratian. discept. 183.* si præcedat authoritas, & commissio Iudicis facta rationalibus, an tunc exequi poterint?

162.

Salaria plura secundùm diuersa officia quæ quis exercet, & labores, habere po-
350 test, *l. hisce, C. de dign. lib. 10. l. bonis, C. de aduoc. diuers. iud. Auend. par. 1. cap. 46. de exequend. mandat. Regum Hispaniæ*, nam quando iura duorum concurrunt in persona vnius, tantum præmij debet habere vnus, quantum plures, *l. si mihi, & tibi, ff. de legat. 1.* Et licèt super verbo *Officialis* diximus, quod Officialis non poterit habere plura salaria, intelligitur
351 quando sine Principis licentia exerceret aliquod officium vltrà ordinarium, *D. de Pont: consil. 146. num. 48. volum. 2.* & in visitatione Officiales fuisse inquisitos, relationem habuimus.

Salaria plura Officialis tenere non potest, adde *D. Reg. Rouit. tit. de munerib.*
352 *Official. n. 4.* sed cum licentia Proregis potest, si non sunt incompatibilia, *Iaffred. dec. 92. de Ponte de potestat. Proreg. §. 6. num. 12. Sese dec. 174. par. 2. Castill.* bene distinguit *dec. 44. & dec. 49. Capycelatr. dec. 23.*

163.

Secretarij Regis sunt in dignitate, & posse sedere in Tribunalibus, notatur ex
353 *tex. in l. 2. C. de proxim. sacr. scrin. lib.*

12. vbi est sedes huius materiæ, nam proximi de iure dicuntur, quia ad latus Principis, vel sui Præsidis continuò adstant, & sacra scrinia Scripturarum conseruant; verùm in Tribunali sedent, sed in scamno, non in sella, nam sunt in minori dignitate, quàm Iudices, licèt in aliquibus Tribunalibus, vti in Regia Audientia Calabriæ Citrà, ex priuilegio Franciscus Passalaqua nobilis sanguine, & virtute in sella sedeat, & similiter Horatius Longobardus in Prouincia Salerni, vir insignis, & omni virtute præditus.

164.

Senectus est veneranda, iuxtà vulga-
354 tum adagium, probat *tex. l. final. C. de infirm. lib.* 12. & cōpetunt senibus multa priuilegia, quæ cumulat *Riccius collect.* 1023. *&* 1861. *Addent. ad Capyc.* dicunt eos gaudere priuilegio, *leg. vn. C. quando Imperator:* Sed tu, ne decipiaris, distingue, vt *Franch. nouissima dec.* 608. & vide *Nouar. in sua praxi elect. fori quæst.* 18 *sect.* 1. vbi latè.

355 Senectus, vti veneranda, plura habet priuilegia, *l. semper, ff. de iure immun.* & an senex excusationem habeat à comparendo de persona, si sit exter, & graui ętate confectus, fuit in facto altercatum, quod sic *Hartam. dec.* 7. *Rota in dec.* 9. *de de iudic. Osasch. dec.* 123. & multa de eius priuilegijs *Gratian. discept.* 328. an possit carcerari?

165.

Seruitia sunt iniungenda solitis, & in defectum habilibus: probatur hæc con-
356 clusio *in l. cursum, C. de cursu publ. lib.* 11. ibi, *Qui ea solent accepta mercede locare,* & nos latè diximus *pragm.* 16. Inde Baro non poterit iure iniungere seruitia personis non solitis, seu captis, ad seruitium quod intendit; vnde artistæ, massarij, non possunt nisi in eorum exercitio
357 vocari, & non ad diuersa, vt fuit iudicatum pro Vniuersitate Sanctæ Mennæ, cum vtili Domino Cardinali Iesualdo, Actuario Figliola.

166.

Seruitia sunt iniungenda à Fisco, vel Barone cum temperamento, illa repartiendo inter subditos, vt vnus altero non
358 grauetur plus, *ad text. nota. l. longius, C. de annon. & tribut.* & ibi *Glos.* vbi probatur, quod vltra dietam non debent personæ euocari, sed alij finita dieta erunt ad seruitia accipiendi, & ideo Cōmissarij milites, quando animalia pro conducendis eorum rebus accipiunt por-
359 tandis ad longinqua, qualibet die debent mutare, & vbi de fero habent transitum, cogunt Vniuersitatem ad alia animalia consignanda, licentiam præstando alijs, & sic continuare. Et quando Baro habet plures Terras, & intendit sibi victualia præferri Neapolim, vel aliò, debeat onus repartiri inter suas Terras, vt dixi suprà citata pragmatica.

167.

Seruientes vnius Tribunalis possunt suum Officium exercere in omnibus alijs Curijs, quando erint requisiti, sine alia
360 Iudicis loci commissione, sed tantùm licentia ordinarij erit requirenda, *tex. l. in collatores, C. de re milit. lib.* 12. *& Rebuff. ibi numer.* 4. Et exinde orta est Pragmatica prouisionum directarum, *Seruientibus quarumuis Curiarum;* quælibet autem Curia debet habere ad minùs duos seruientes, seu alguzerios, *§. is qui causas collat. 6. authent. de Iudic.* Quis autem eos debeat eligere, *Bar. l.* 1. *C. de Irenarc.*
361 *lib.* 11. dicit hoc pertinere ad decuriones Vniuersitatis, sed *Lucas de Pen. l. hac prudentissima, C. quibus muner. lib.* 10. reprehendit *Bar.* & sic *Boer. dec.* 227. asserentes, hanc esse prærogatiuam spectantem ad Iudices Iurisdictionis, & sic *Auend. cap.* 1. *num.* 11. *par.* 1. *de exequen. mandat.* Et hoc de iure procedit, nisi legitima consuetudo esset in contrarium, vt notat *Mascard. de probat. conclusion. in cap. Nuncij.*

168.

Sigilli appositio in litteris gratiæ, vel
362 iustitiæ, vbi solitum est sportulas exigi pro illius impositione, conseruandus est exigens Dominus in ipsa impositione, *tex. est l. in sacris, la seconda, C. de proxim. sacr. scrin. lib.* 11. *& l. fin. de princ. agent. in rebus.* Ex quibus iuribus allegaui in causa, hanc exactionem non esse onus nouum contra iuris dispositionem pro Barone, contra quem hoc grauamen à Vasallis erat porrectum, sed præter ius, & notauit *D. Rouit. tit. de officio Secretar.* Et propterea fuit conseruatus Baro in quasi possessione, & seruatis seruandis, fuit exhibita taxa pandectæ in S. Consilio legitimè moderata, nam Superiorum est tales exactores pandectarum augere, & minuere, *Luc. d. l. in sacr. in fine. Mandell. cons.* 354. *vol.* 2. *Bim. latè cons.* 103.

169.

Signa arguunt signatum, probantque dominium illius, cuius sunt arma, ex
363 *tex. in l. stigmata, C. de Fabricens. lib.* 12. pro cuius tex. ampliatione vide *Marant. consil.* 129. *Ann. allegat.* 110. *Ricc. collect.* 1798. *&* 1847. sed non allegant *Auend.* qui *part.* 2. *de exequend. mandat. Regum Hispan. cap.* 16. omnia cumulauit, ponendo triginta casus diuersos, ex quibus signa demonstrant effectus signantis, nouiter

uiter latè Nouarius in praxi elect. fori, q. 24. sect. 1. à num. 5.

170.

Solutio annuorum Tributorum, vel Censuum, an de iure solùm in fine anni
364 fieri debeat, & maximè in casu debito ad formam Regiæ Pragmaticæ, vel vsuraria dici possit vti anticipita, si tertiatim fieri fuerit conuentum? fuit hæc antiqua quæstio, sed singulariter probat tex. l. pen. C. de collat. fund. patrimon. lib. 11. Esse licitam pactionem, ibi, & pensiones non ampliùs, quàm in tribus per singulos annos vicibus, Rationali assignet, & ideo ex cõmuni vsu tale pactum contrahitur, quidquid in contrarium teneat, Guttier. pract. quæstionum, quæst. 175. lib. 2. Immò, in casu non solutionis
365 additur qualitas, vt instrumenta possint liquidari, etiam pro sorte, & mandatur hoc executioni, vt videmus continuò, & testatur Vrsil. dec. 86. D. de Pont. consil. 6. num. 26. Mastrill. dec. 95. cum addit D. Rouit. pragm. 1. cum seq. de censib. sed non rescinditur pro sorte, nisi elapso anno trium tertiarum.

171.

Solutio trium annorum precedentium continuata, arguit integralem satisfactionem præteritorum, ex vulg. text. l. quicumque, C. de apoc. publ. libr. 11. Ad
366 cuius tex. ampliationem, & limitationem volui tibi adnotare quamplurimas, quæ adducunt Doctores, vti Gabr. concl. 11. tit. de præsumpt. Mascard. de probationibus, conclus. 1025. Carrot. tract. loc. tit. de trienn. solut. Francb. dec. 137. Dom. de Pont. nouissimè consil. 138. vol. 2. ad quos in occurrenti recurras.
367 Solutio trium annorum quando faciat præsumi satisfactionem præteritorum, vide Menoch. de præsumpt. lib. 3. cap. 139. Sed aduerte, quoa hæc est præsumptio iuris, quæ recipit probationem in contrarium, vt ibi Menoch. & solutio debet probari per apocas, & non per testes, vide Manticam de tacitis, & ambig. lib. 3. tit. 15. & nouissimè Reg. Constant. l. quicumque, C. de apoc. publ. lib. 10.

172.

Statutum, seu ordinationes factæ per Vniuersitates, ne bona stabilia alienentur alienigenis, de iure non sunt improbatæ, ne termini confundantur, ac Ci-
368 ues ipsi affluant bonis, tex. notab. l. 1. Cod. non licere habitat. Loca sua ad alios transferre, & an possit interdici, ne tales alienationes fiant personis priuilegiatis, vide Rebuff. d. l. 1. & dixi pragm. 1. in fine de Baronibus.

173.

Studia generalia, sine Principis licen-
369 tia teneri non possunt, l. 1. C. de studijs liber. Vrbis Romæ, lib. 11. neque Lectores impunè possunt cathedras ascendere, l. 1. C. de profess. lib. 10. Immò Lectores neq; in studijs licitis, si non fuerint approbati à Superiore, licèt Ciuitas elegerit, poterint legere, Rebuff. latè l. 1. C. de profess. Vrbis Constant. libro 12. Studentes verò,
370 quanto tempore studere debeant in publicis Gymnasijs, vt gradum Doctoratus assequi possint, vide tex. l. magistros & l. si quis, C. eodem, tit. præcit. & qualiter examinandi sint, prout tex. est singularis, l. 1. C. de athlet. lib. 12. ibi, Non minùs tribus certaminis probenter, quæ dispositio in multis practicatur.

174.

Substituere quisque non potest in suo officio, quæ regula depromitur ex l. 1. C.
371 de præpos. agent. lib. 10. l. nullus, la terza, C. de decur. lib. 10. & l. inter artifices, ff. de solut. fallit ex causa, & ad modicum tempus, l. nullus apparitor, C. de apparit. præfect. prætor. lib. 12. Limitatur, si adest licentia Superioris, sed nota, quod talis promissio non approbat personam substituti electi ab Officiali, sed tantùm conceditur facultas actui prohibito, Rebuff. singulariter, l. si quis, C. de muri. leg.
372 libr. 11. vnde substituens tenetur de facto substituti. Reliqua ad hanc materiam bene Mastril. de magistrat. 1. tom. fol. 12. & an Prorex possit sibi substituere in casu absentiæ, D. Rouit. pragm. 5. de administr.
373 Vniuersitat. & an eadem reuerentia debeatur substituto, quæ debetur principali, quod non, D. de Ponte in suo tract. de potestat. Proreg. fol. 33. num. 14. & consil. 137. volum. 2.
374 Substituere quis non potest in suo officio, neque locare illud, nam intelligitur electa industria personæ, quid si officium non habeat administrationem cum iurisdictione, sed solum honorem, & prærogatiuam cum gagijs, & emolumentis, latè de Pont. cons. 137. volum. 2.
375 & quando cum licentia quis substituit, an teneatur de facto substitui, latè Giurb. cons. 26. qui omnes casus distinguit.

175.

Subhastationes, vbi de iure requirun-
376 tur, pluries de iure fieri debent, & per dierum interualla, l. si tempora, C. de fide instrument. libr. 10. licèt interualla hodie arbitrio Iudicis relinquantur, Capye. dec. 36. Menoch. de arbitr. Iudic. casu 209. & consuetudo erit obseruanda: Necessariæ tamen sunt in bonis fiscalibus vendendis, vel Vniuersitatum, seu Ecclesiarum, vel pupillorum, Glos. autem l. loca, C. de locat. præd. ciuil. lib. 12. ampliat, procedere dictam dispositionem, etiam in locan-
dis

dis bonis prædictorum ad longum tempus; sed communiter reprehenditur, vt habeat locum etiam in locationibus ad minimum tempus, *Ofasch. decis. 109. & Escobar. tract. de ratioein. cap. 16. num. 3. Auendan. de exequend. mand. Reg. cap. 12. par. 2.* Verùm nota, quod frequentiori Doctorum calculo subhastationes requiri in rebus minorum vendendis dixerunt *Menoch. casu 129. Carroc. tract. loc. tit. de administ. tuto.* sed *D. Rouit. pragmat. 1. de tit. abusu* firmat contrarium, non esse de essentia; cogita tamen in occurrenti.

376.

Supernumerarij, vltrà numerum solitum, & consuetum a Rege destinari, vel eius Vicario in officijs creari nō possunt,
377 nisi immediatè ab ipso Principe, *tex. est solennis, l. cooperimus, C. de proxim. sacr. scrin. libr. 12. Alberig. l. 1. C. de offic. Præfect. vrb. l. non plures, C. de sacrosanc. Eccles. Auend. cap. 10. num. 4. D. Reg. Valenz. cons. 61.* Et dum Dux Ossuni Prorex creasset multos supernumerarios in Magna Curia, & Regijs Audientijs, ordine Regis postea fuerunt amoti, quia nulla suberat necessitas, sed damnum fisci in solutione tot salariorum; Princeps verò ex causa aliquem supernumerarium creare poterit, vt nuper egit cum Marco Antonio Ruffino meo fratre conso-
378 brino, qui cum præfuisset multis annis Aduocatus Fiscalis Regię Audientiæ Calabriæ Vltrà, honorificentissimè ad solam relationem æmulorum, à Duce Ossuni Prorege fuit vocatus carceratus; sed ille confisus de sua innocentia, adijt ad pedes Regis in Hispaniam, grauamina passa Principi narrando, qui rescripsit Duci, vt inquisitiones, si quas haberet contra dictum Ruffinum, transmitteret, & relationem fecisset, cur illum sic malè tractauerit: Et habito responso, & omnibus bene recognitis, per sententiam Regiam fuit innocens declaratus; ac vt macula quæuis delicti prætensi ab omnium mente excluderetur, creauit illum Iudicem Magnę Curię Criminalem, cum præcepto, vt nominari debeat in officium perpetuum in occurrenti vacatione, cum prærogatiua, vt gaudere debeat etiam interim salario muneris fiscalis indicta Reg. Audienlia, & in Magna Curia, quousque daretur vacantia, in supernumerarium admitteretur, prout fuit acceptus, & assumptus cum espectatione ad maiora.

177.

Texi non possunt tela serica, argentea, vel aurea, nisi in locis à Principe ex
379 particulari priuilegio concessis, *l. 1. C. de vestib. holib. lib. 12.* ibi, *Conficere, vel contexere vestes auratas, vel sericas peragendas*, vulgariter nominati *Drappi*, vt *Gloss. & Doctores*, & est notandum, nam regulariter quilibet contrarium diceret, quia artes, & commercia sunt de iure libera, *Cod. de commerc. & merc.* Et dum prætendisset Ciuitas Consentina habere hanc facultatem ex antiqua consuetudine, vt talia ministeria possint exerceri in ea Ciuitate, vidi Regium Commissarium pœnam à Textoribus exegisse, telaria scidisse: Solùm in Ciuitate Catanzarij adest priuilegium, & in Terra Paulæ, Prouinciarum Calabriæ.

178.

Titulati, qui non meritis, vel sanguine, sed pecunia titulos acquirunt, de iu-
380 re prærogatiuis gaudere non debent, *l. 1. cum sequent. C. de præpos. sacr. cubic. lib. 12. Ann. singul. 166.* qui de tex. non meminit, sed talis conclusio non est recepta, dum sic Principi non placeat, *D. de Ponte cons. 134. vol. 2.* qui potest dispensare, vt latè dixi *pragmat. 4.* & facere ignobiles nobiles, sed procedit cum Officialibus, vt si pretio intercedere assecuti fuerunt dignitatem, ea priuari debent, *l. vniuersis, C. de leg. lib. 10.*

179.

Titulati retinent nomen, & honorem dignitatis, etiam refutato titulo filio,
381 vel legitimis susceptoribus, *l. 1. & seq. C. de primic. lib. 12.* de qua conclusione locutus fuit *D. Rouit. de tit. abus. pragm. 1. D. de Ponte in suo tractat. latiùs.*

180.

Titulos potest Princeps commutare de vna Terra in aliam, *l. vnicuiq; C. de proxim. sacr. scrin. lib. 12.* & ibi Doctor: sed an cum prerogatiua temporis censea-
382 tur data, vti erat prima, quod sic *Mastrill. de magistr. vol. 2. fol. 59. & de Pont. conf. 7. vol. 2.* Sed si noua qualitas esset addita, illa ex nunc, & non ex tunc considerandá erit, nisi expressè Princeps prę-
383 rogatiuam concederet ex causa antecedendi alios, etiam tempore potiores, *Rebuff. l. 1. C. de consul. lib. 10. Franch. Marc. dec. 807. cum duabus sequent. & de Ponte,* ibi, & in facto Don Petrus Vrsinus Princeps Sorbi anno elapso supplicauit Re-
384 gem pro commutatione tituli ad suam Terram Solofriæ, & obtinuit gratiam, cum prærogatiua antiqua, quæ dignitas bene fuit collocata in persona tanti sanguinis, vt testantur chronicæ istius Domus, vltra quod vir est omni virtute prędıtus, & benemeritus, dignus ad conseruationem suæ familiæ in Regno, cum solus ipse superstit cum sobole, quam Deus conseruet.

Vaca-

181.

Vacare quis debet officio ſuæ condi-
tionis; Miles in militia, Doctor in legi-
bus, Mercator in mercatura, Maſſarius
385 in maſſarijs, & ſuam vacationem ſe-
qui, & non externis, & diuerſis ſe im-
plicare agendis, *tex. l. fin. C. de mancip.*
& colon. lib. 11. ibi, *Nunquam placet tela*
in vſum vomerum, & ligonis conuerſi. Inde
argumentum ſumitur, quod tutor debeat
ſequi negotiationes patris pupulli, &
386 non variare conditionem, alías de cul-
pa, & damno tenebitur, *Borgn. de tutor.*
num. 113. *Ioſ. Ludon. dec. peruſ.* 67.

182.

Vendere, vel emere nemo quacumque
præditus poteſtate prohibere poteſt, ſo-
lum Principi ex cauſa hoc licet, *l. ſeptem*
Cod. de erogat. mil. annon. lib. 12. Et ideo
387 Baronibus non licere vaſallis prohibe-
re, ne emant, vel vendant, dixi latè *pra-*
gmat. 1. Quando verò Princeps mandat,
vt quicumque habeat victualia, vendat,
vt ſolet ſemper fieri pro abundantia con-
ſeruanda, vel neceſſitate vrgente, ſem-
388 per talis ordinatio intelligitur deducto
vſu illius, qui ea habet per ſe, & familia,
l. vnic. C. vt nemini liceat in empt. ſpet. &
ibi Doctores.

183.

Venatio ferarum quæ nocere poſſunt,
licita eſt in omni loco, *l. 1. C. de venat.*
389 *ferarum, libro* 12. & adeò permittitur,
quod vacantes huic capturæ, vti Vrſo-
rum, Luporum, Serpentium locuſtarum
iure petere poterint ab Vniuerſitatibus
locorum remunerationem, & Syndici,
qui recognoſcunt ſeruitia iſtorum vti
publicæ vtilitatis, rectè ſoluunt, *Auend.*
de exeq. mand. Regum, par. 1. cap. 2. num.
8. *Bart. l. qui in vtero, ff. de ſtatu hom.*

184.

Venire contra factum proprium regu-
lariter non licet, ex vulgata regula, li-
390 mita, ſi factum eſſet nullum, *l. quem-*
admodum, Cod. de agric. & cenſ. lib. 10. &
publica intercedat vtilitas, vt *Gloſſ.* ibi
declarat, ſed an tunc contraueniens te-
neatur de euictione, maximè exiſtente
iuramento, vide *Valaſc. conſ.* 63. *Magon.*
dec. Flor. 93. *Oſaſcb. dec.* 68. *Guttier. de*
iuram. cap. 1. num. 94. Quid ſi quis alle-
get ſimulationem, vel aliquam turpitu-
dinem ſuam, audiatur *Pereg. tract. de iur.*
fiſc. tit. de litig. num. 29. & an hæres poſ-
391 ſit impugnare factum defuncti nullum,
Franch. deciſ. 665. *latè Barboſa l. 1. par. 5.*
num. 154. ff. ſol. mat. Phanut. tract. de in-
uent. fol. 415. ad quos recurre.

185.

Victualibus prouidere Ciuitatem, ad
decuriones ſpectat principaliter, alias
392 erunt in culpa; ſed Principis eſt intue-
ri, vt Regnum, & Prouinciæ ſint abun-
dantes, *tex. eſt l. 1. C. de frum. Alexand.*
lib. 11. & ibi *Gloſ.* inde ad Principem ſpe-
ctat eligere viros ſolertiſſimos pro abun-
dantia, & victualibus coaceruandis, *leg.*
frumenta, C. de ſuſcept. lib. 11. & multa
notat *D. de Ponte in ſuo tract. de poteſtat.*
Proreg. tit. de abund.
393 Victualibus prouidere Ciuitatem ad
decuriones ſpectat, ſed etiam eſt officium
Proregis, & Præſidis in ſua Prouincia,
ac Baronis in ſua Terra, vt Ciues bene
regantur, & neceſſarijs non careant, *l. 1.*
C. de frumen. Vrbis Conſtant. lib. 10. & ibi
Doctores *Auend. cap. 19. num. 37. part. 1.*
Burrell. de Magiſtr. lib. 3. cap. 14.

186.

Viſitationes, ſeu generales inquiſitio-
nes vitæ, & morum delictorum perſona-
394 rum parte non inſtante prohibita eſt,
ad tex. l. fin. C. de annon. & tribr. lib. 11.
ibi, *Nemo inſpector accedat*, & in Regno
annis pręteritis multi tumultus orti fue-
runt, dum prætenderetur induci hæc no-
uitas viſitandi, ſolum enim Officiales
perpetui, quia non ſyndicantur, viſitan-
395 tur ſingulis quindecim annis per perſo-
nam à Rege deſtinatam, quæ inquirit de
eorum exceſſibus, peritia, & moribus,
de cuius materia vide *Surg. de Neap. illu.*
fol. 161. & latiùs *Maſtrill. de magiſtr. lib.*
6. cap. 2. cum ſeq.

187.

Vniuerſitas habet priuilegium, vt
pro ſola actione perſonali poſſit deuenire
contra tertium poſſeſſorem bonorum
ſui debitoris, *l. 2. C. de debit. ciuil. lib.* 10.
396 nam regula ſtat in contrarium, *l. fin.*
§. fin. ff. de contrah. empt. Gaill. ob ſeruit.
118. & exinde colligitur, quod de iure
Vniuerſitates non habent tacitam hypo-
thecam in bonis debitorum, vti tutores,
l. 2. C. de iure reipubl. lib. 10. *& D. Rouit.*
pragmat. 5. de adm. Vniuerſ. num. 17. licèt
contrarium ſuſtineat *Eſcobar. tractat. de*
ratioc. cap. 39. Sed in Regno ex *pragmat.*
10. tituli præcitati fuit expreſsè cautum
ad beneficium ipſarum, vt habeant dictũ
priuilegium tacitæ hypothecæ, Fiſcus
habet hoc beneficium, *leg. 2. C. in quib.*
397 *cauſ. pign. contrah.* Sed fuit dubitatum,
an Barones vti ſubrogati in locum Fiſci
in feudalibus, habeant tacitam hypothe-
cam in in bonis Ærariorum, & aliorum
feudalium Adminiſtratorum, & videtur
quod ſic ex regula ſubrogationis, *l. 3. §.*
eum, ff. ſi quis caut. in contrarium tamen
fuit concluſum, quod nota, quia quando
iuriſdictio Principis deuenit in priuatũ,
mutatur qualitas, & ſolum quod de iu-
re, vel priuilegio feudatarijs conceditur

reti-

398 retinent, *Boer. dec. 246.* latiùs *Auend. de exeq. mand. cap. 1. par. 1. num. 21. vers. & sic aduerte*; quod est memoriæ tenendum, cum in omnibus prætendant Barones habere priuilegia Fisci, vti subrogati in eius locum, quod a verò est alienum.

188.

Vniuersitates pro eorum debitis, & necessitatibus, si alios introitus sufficientes non habent, possunt ponere Ciuibus onera collectarum, mediante appretio
399 super bonis eorum, iuxtà *cap. Regni, & pragmat. tit. de appretio*, & in hoc non est necessarius Regius assensus, *l. 2. C. de prædijs nauic. lib. 12. Ioseph. dec. Perus. 43.* Sed si vellent nouas gabellas imponere pro causa prædicta, non possent de iure, sine Principis beneplacito, *tot. tit. C. noua vectig. imponi non posse.* Rationem diuersitatis notauit *Montan. prag. 5. 6. num. 20. tit. de adm. Vniuers. & Mastrill. lib. 3. c. 4. n. 444.* Appretia verò qualiter sint facienda, vide *Doct. in d. prag. de appret.*

189.

Vniuersitas non potest quidquam re-
400 mittere significatis debitoribus, etiam consentiente Consilio, quia non potest donare, nec remittere, *l. 1. C. de pistor. libr. 10.* & fuit confirmatum ex *pragm. 5. tit. de administ. Vniuersit.* & ibi aduertit *D. Rouit. num. 22.* nisi essent dicti debitores in magna necessitate, *l. omnes*, & ibi *Gloss. de annon. & trib. lib. 10.* Limita, si tractaretur de remittendis vsuris alicuius quantitatis, quæ deberentur ex capitali, nam relaxari possunt ex aliqua cau-
401 sa, *l. 1. C. de his qui ex officio, lib. 12. & l. 1. in fine C. de pericul. nom. lib. 10. l. Lucius, §. 1. ff. da munic.* In dictis enim vsuris non quæritur ius, nisi per sententiam, *l. aduersus, C. de vsur.* nisi essent conuentæ, *Escob. bene in tract. de ratioc. cap. 16.*
402 *cum seq. & cap. 24.* Sicq; litem cœptam non potest Vniuersitas remittere, transigere sine decreto, *Anna alleg. 53.* etiam cum consilio vno reluctante.

190.

Vsuræ non debentur Fisco, ex motu pœnæ non solutæ, *l. 1. C. de vsur. fisc. lib. 12.* quia lucrum ex lucro non debetur,
403 nec pœna ex pœna, nec vsura vsuræ, siue sint legales, siue conuentionales, vt *DD. d. l. 1.* Inde infertur, quod nec accessio accessionis iure petitur, *Corneus cons. 240. Afflict. dec. 291.* nec ex donatione, *leg. libertatis, ff. de vsur.* & latè explicat *Peregr. de iur. fisci, tit. de debit. fisc. ex n. 30. cum seq.* Pro alijs verò debitis ex mora, ipso iure vsuræ Fisco debentur, *arg.*
404 *l. in minorum, C. in quib. caus. min. rest.* Econtrà verò quando Fiscus ex mora teneatur, latè *D. de Ponte in suo tract. de pot. Proreg.* hanc quæstionem explicat.

191.

Vsus si cui de iure, vel priuilegio, seu conuentione debeatur in alieno Territo-
405 rio is interpretatur cōcessus, si superabundet concedenti pastus, vel ius aquandi, & similium, *ad tex. l. si quis diutinam, C. de aquaductu, lib. 12. & omnes Doctor. Auend. cap. 4. par. 1. de exeq. mand. Reg.* Hinc Barones, & Vasalli, qui ad inuicem, de iure alter in alterius demanio habet vsum, vt latè explicaui *pragm. 11.* moderatè se gerere debent, qui vsum habet, vt Dominus non angustetur: similiter, si erit communio inter Vniuersitates cum assensu, ea tamen dissolui potest si pastus nō sufficiat Ciuibus alterius territorij, quia populus creuerit numero, vel diuitijs animalium, *Afflict. dec. 290. Franch. dec. 301. Auend. loc. cit. & Vrsil.*
406 *decis. 254. num. 2.* dicit, quod petita dissolutione ab vna earum statim fieri debeant, etsi immemorabile tempus intercesserit ex dicta causa: Vel peti poterit, vt fiat iusta repartitio, in qua Iudex non æqualem partem dabit vicino, quia Dominus debet esse melioris conditionis quàm seruitutem habens, *l. testatrix, §. final. ff. si seru. vend. Menoch. cas. 128. & 245. num. 14.* ait, quod arbitrabitur hoc superior, considerando pascuorum quantitatem, incolarum numerum, conditio-
407 nem, necessitatem, & æquitatem, *leg. Imperator, ff. de seruit.* ibi, *Aquam de flumine, pro modo possessionum ad irrigandos hortos, diuidi oportere, nisi quis proprio iure plus sibi deberi ostenderit.* Quem tex. extollit *Surd. cons. 65.* nam iustitia distributiua requirit, vt plus principali, & digniori debeatur, quàm cui ex liberalitāte conceditur, *Hier. de Monte tract. fin. regund. cap. 72. Lopez tit. 28. par. 3. glo. verb. como allo riccos.*

408 Vsus ex priuilegio, vel de iure concessus alicui, de iure habet tacitam interpretationem, si cōcedenti superabundet, *Petra ad decis. Grammat. 67.* & proptereà si erit legitima communitas inter Vniuersitates, si altera posteà tractu tem-
409 poris fiat numerosior, & vsus pro pascendo, vel lignando, & similibus ei non suppetat, poterit petere dissolutionem, adde *Cancer. lib. 3. resol. cap. 3. num. 440. & cap. 4. num. 50.* Insuper nota, quod licèt vtriq; sufficiat, concedens debet esse
410 melioris conditionis, quàm concessionarius, & proptereà vltrà quod vtitur socius, potest vti Dominus, *Fontanel. de pactis nupt. lib. 1. fol. 90. num. 74. Franch. decis. 301. in fine*, quod est notandum.

F I N I S.

INDEX
RERVM NOTABILIVM,
Quæ in hoc ſecundo Libro continentur.

A

I N D E X.

forma

Ba-

I N D E X.

C

Captura

re-

veu-

D

E

Ele-

fuit

Hos-

I

Iu-

L

Litis

I N D E X.

N

A.

O

 Of-

Pactum,

INDEX.

P

I N D E X.

Pre-

I N D E X.

Iu-

INDEX.

Litis

N

I N D E X.

O

Of-

INDEX.

Pactum,

I N D E X.

P

Pre-

INDEX.

d Præ-

Q.

S

Sci-

INDEX.

Simu-

I N D E X.

Supe-

INDEX.

ijs

INDEX.

F I N I S.